مفصل سنڌي لغت

جلد ٻيو (ب- ٻ)

چيف ايڊيٽر

سرفراز راڄڙ

سنڌي لئنگئيج اٿارٽي، سنڌ

مُفصل سنڌي لغت

جلد ٻيو

(ب _ ٻ)

چيف ايڊيٽر

سرفراز راڄڙ

ايڊيٽر

تاج جويو

سنڌي لئنگئيج اٿارٽي، سنڌ

حيدرآباد، سنڌ

2016ع

سنڌي لئنگئيج اٿارٽيءَ جو ڪتاب نمبر (252)

سڀ حق ۽ واسطا محفوظ

مفصل سنڌي لغت	جلد ٻيو (ب ـ ٻ)
چيف ايڊيٽر	سرفراز راڄڙ
ايڊيٽر	تاج جويو
ڇاپو	پهريون
سال	مئي 2016ع
ڪمپوزنگ ۽ لي آئوٽ	عبدالله ناصر قاضي ۽ راز محمد لغاري
تعداد	هڪ هزار
ڇپيندڙ	پاڪيزه پرنٽرز، حيدرآباد، سنڌ
ڇپائيندڙ	چيئرمين، سنڌي لئنگئيج اٿارٽي، حيدرآباد، سنڌ
ملهه:	500 رپيا
پاران	ايم ايڇ پنهور انسٽيٽيوٽ آف سنڌ اسٽڊيز، ڄامشورو.

Catalogue Reference
Rajar Sarfraz
Mufasil Sindhi Lughat (Vol: II)
Sindhi Language
Sindhi Language Authority
ISBN: 978-969-625-069-2

Digitized by M. H. Panhwar Institute of Sindh Studies, Jamshoro.

Mufasil Sindhi Lughat (Vol: II)

(ب ـ ٻ)

Chief Editor:	Sarfraz Rajar
Editor:	Taj Joyo
1st Edition:	May 2016
Quantity:	1000
Composing:	Abdullah Nasir Qazi & Raaz Muhammad Laghari
Published by:	Chairman Sindhi Language Authority, Hyderabad, Sindh.
Tel:	022-9240050-53
Fax:	022-9240051
E-mail:	contact@sindhila.edu.pk
Website:	www.sindhila.org
Printed by:	Pakeeza Printers, Hyderabad, Sindh
Price:	Rs: 500

هيءَ لغت، سرفراز راڄڙ، چيئرمين سنڌي لئنگئيج اٿارٽي، ميسرز پاڪيزه پرنٽرز حيدرآباد مان ڇپرائي، اداري جي آفيس، نيشنل هاءِ وي، حيدرآباد سنڌ مان پڌري ڪئي.

مُفصل سنڌي لغت

(ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ جي ترتيب ڏنل جامع سنڌي لغات جو وڌايل، سڌاريل ۽ سنواريل ڇاپو)

جلد پيو

(ب — پ)

چيف ايڊيٽر

سرفراز راڄڙ

ايڊيٽر

تاج جويو

ايڊيٽوريل بورڊ

- ڊاڪٽر غلام علي الانا
- امداد حسيني
- ڊاڪٽر آفتاب ابڙو
- نوراحمد جنجهي
- اختر درگاهي

سنڌي ڊڪشنري بورڊ جو تحقيقي عملو

- سيد شير شاهه بخاري (لغت ساز)
- حافظ غلام سرور برڙو (ريسرچ آفيسر)
- ضراب حيدر (ريسرچ اسسٽنٽ)
- عبدالله 'ناصر' قاضي (ريسرچ اسسٽنٽ)
- راز محمد لغاري (ڪمپيوٽر آپريٽر)
- محمد بخش ٽيهو

سنڌي لئنگئيج اٿارٽي، سنڌ

2016ع

ارپنا

مرزا قليچ بيگ،
ڊاڪٽر عبدالڪريم سنديلي،
۽
ڊاڪٽر غلام قادر سومري
جي نالي

پنهنجي پاران

الله سائينءَ جا لک شڪرانا جو **’سنڌي ڊڪشنري بورڊ‘** جي ڪارڪنن جي لڳاتار محنت ۽ جانفشانيءَ سان **’مفصل سنڌي لغت‘** جو ٻيو جلد سنڌي الف-ب جي ٻن اکرن **’ب-ٻ‘** تي مشتمل اهلِ سنڌ جي هٿن تائين پهچائڻ ۾ ڪامياب ويا آهيون.

’سنڌي- سنڌي لغت‘ جي سوچ ۽ ابتدا, اسان جي سنڌ جي ڏاهن ۽ عالمن 1940ع ڌاري ڪئي هئي, ۽ اُن جو محرڪ سنڌي ادبي بورڊ هو. پهرين **’جامع سنڌي لغات‘** تيار ڪرڻ جو ڇڳُ **ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ** جي سِر تي جُهليو. **’جامع سنڌي لغات‘** جي پنجن جلدن جي تياريءَ ۾ هن صاحب سنڌ جي اڻ ڳڻين عالمن, استادن ۽ پورهيت ڪارڪنن جي محنت سان سنڌي ٻوليءَ جي هزارين لفظن کي سهيڙي, سنڌي ٻوليءَ جي پهرين ’جامع سنڌي لغات‘ تيار ڪئي, جنهن کي سنڌ, هند ۽ پاڪستان ۾ وڏي مڃتا ملي.

ڊڪشنرين جو عمل هڪ هنڌ بيهڻ جو نہ آهي, ۽ ان ۾ هميشہ واڌارا, سڌارا ۽ اضافا ٿيندا رهندا آهن. قدرت پاران شايد ڊاڪٽر بلوچ صاحب جي تسلسل ۽ رهيل خواب کي پوري ڪرڻ جي سعادت **سنڌي لئنگئيج اٿارٽيءَ** کي ملڻي هئي, حڪومت سنڌ جي ثقافت کاتي, **’سنڌي- سنڌي ڊڪشنري‘** جي ويهن جلدن جي تياريءَ جي اسڪيم منظور ڪئي, ۽ اها بہ رب پاڪ جي مهرباني آهي, جو اُن جو پهريون جلد, مون ناچيز جي وقت ۾ اٿارٽيءَ ڇپائي پڌرو ڪيو ۽ ٻئي جلد جي سرانجامي بہ مون فقير جي هٿان ٿي رهي آهي. اها سعادت بہ رب سائينءَ مون کي ڏني آهي. ۽ اُن تي آءٌ الله پاڪ جا لک شڪرانہ بجا آڻيان ٿو.

’مفصل سنڌي لغت‘ جي هن ٻئي جلد ۾ اسان ڪوشش ڪئي آهي تہ **سنڌي, اردو فارسي ۽ انگريزي** ۽ ٻين زبانن جي اهم لغتن کي سامهون رکي, اهي سمورا لفظ جيڪي ٻين ٻولين کان اسان جي ٻوليءَ اڌارا ورتي,

پنهنجي دامن کي وسيع ڪيو آهي، ۽ موجوده دور جي سائنسي علمن توڙي عام زندگيءَ ۾ استعمال ٿيندڙ سمورا ڪتب ايندڙ لفظ پڻ اسان هن جلد ۾ شامل ڪيا آهن، جيڪي 'ب' اکر سان شروع ٿين ٿا.

اسان جي ڪوشش آهي تہ جڏهن **'مفصل سنڌي لغت'**اکر 'ي' تائين مڪمل ٿي ويندي تہ اسان سنڌي ٻوليءَ جي دامن ۾ 'لکين نوان لفظ' وجهي چڪا هونداسون. اُن ڏس ۾ اسان کي سنڌ جي سمورن عالمن، ساجاهہ وندن ۽ مختلف علمن جي ڄاڻن ۽ ماهرن جي مدد، سهڪار ۽ رهنمائيءَ جي هر ممڪن ضرورت آهي.

اسان هن ٻئي جلد جي تياريءَ ۾ سنڌي ادب جي سرموڙ عالم ڊاڪٽر **غلام علي الانا** صاحب جي شفقت ۽ رهنمائيءَ سان گڏ سنڌي ٻوليءَ جي سهڻن محققن ۽ اديبن: **ڊاڪٽر آفتاب ابڙي**، محترم **نور احمد جنجهي**، ۽ نوجوان دوست **اختر درگاهيءَ** جي سهڪار جا ٿورائتا آهيون، جو هنن **'سنڌي ڊڪشنري بورڊ'** جي ڪارڪنن جي تيار ٿيل هن جلد کي پنهنجيءَ نظر مان ڪڍيو درستيون ڪيون ۽ اسان کي نهايت سهڻن مشورن سان نوازيو.

آءٌ 'سنڌي ڊڪشنري بورڊ' جي پراجيڪٽ ڊائريڪٽر محترم تاج جويي، لغت نويس سيد شير شاهہ صاحب، ريسرچ آفيسر حافظ غلام سرور ٻرڙي صاحب ۽ ريسرچ اسسٽنٽن: محترم ضراب حيدر، محترم ناصر قاضي، محترم محمد بخش ٽيبي ۽ ڪمپيوٽر آپريٽر محترم راز محمد لغاريءَ جو بہ ٿورائتو آهيان، جن پنهنجي دل ۽ جان سان محنت ڪري، هن جلد کي تڪميل تائين پهچايو. مون کي پڪ آهي تہ سنڌي پڙهندڙ اسان جي هن محنت تي دل کولي داد ڏيندا.

26 اپريل 2016 ع

سرفراز راڄڙ
چيئرمئن
سنڌي لئنگئيج اٿارٽي
حيدرآباد

ايڊيٽر پاران

’مفصل سنڌي لغت‘ جو ٻيو جلد (ب-ٻ) پڙهندڙن جي هٿ ۾ آهي. هن جلد جي نظرثاني پڻ اڳئين جلد وانگر ڊاڪٽر غلام علي الانا صاحب، ڊاڪٽر آفتاب ابڙي صاحب، نور احمد جنجهي صاحب ۽ محترم اختر درگاهي صاحب تي مشتمل ايڊيٽوريل بورڊ ڪئي آهي. ان کان پوءِ ’ڊڪشنري بورڊ‘ جي محنتي آفيسرن، ڪارڪنن ۽ مون، مختلف سنڌي، اردو فارسي، عربي ۽ انگريزي لغتون ڇاڻي، لفظن جي بڻ بڻياد، ڌاتن ۽ گرامر تي خاص ڌيان ڏنو آهي، ۽ ڪيترن سون لفظن جو واڌارو ڪيو آهي. هن لغت جي خاص خوبي اها آهي ته انگريزي ۽ ٻين ٻولين جا [خاص ڪري ’ب‘ سان لاڳاپيل] سنڌيءَ ۾ عام وهنوار ۾ ڪم ايندڙ مروج لفظ به ڏنا ويا آهن. ان ڏس ۾ خاص طور ڪمپيوٽر ٽيڪنالاجي، سائنسي علمن، ايجادن، ميڊيڪل سائنس، موسيقي، فلڪيات، براڊ ڪاسٽنگ، ڪارخانن ۽ هنرن لاءِ مستعمل لفظ، دفتري ۽ ٻئي ڪاروهنوار جا لفظ وغيره داخل ڪري، لغت جي هن جلد کي مفصل ۽ جامع ڪيو ويو آهي. سنڌيءَ جي واحد مستند ’جامع سنڌي لغات‘ [مرتب: ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ] جي ’الف- ب ۽ ٻ‘ تي مشتمل پهريون جلد [پهريون ڇاپو] 516 صفحن تي مشتمل آهي، جڏهن ته سنڌي ڊڪشنري بورڊ جي تيار ڪيل **’مفصل سنڌي لغت‘** پهريون جلد (الف) ۽ هي ٻيو جلد (ب-ٻ) يعني سنڌي **الف-ٻ** جي ٽن اکرن وارا ٻئي جلد، 895 صفحن تي مشتمل آهن.

هن **’مفصل سنڌي لغت‘** ۾ **الف- ب** جي پٺي ’جامع سنڌي لغات‘ [مرتب: ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ] واري ساڳي رکي ويئي آهي، جنهن موجب مختلف اکرن تي لغت جو ڪم تيزيءَ سان جاري ۽ ساري آهي:

ٺ	ٽ	ٿ	ت	ڀ	ٻ	ب	ا
ڇ	چ	ڃ	جھ	ڄ	ج	پ	ث
ذ	ڍ	ڊ	ڏ	ڌ	د	خ	ح
ط	ض	ص	ش	س	ز	ڙ	ر
ک	ڪ	ق	ڦ	ف	غ	ع	ظ
ڻ	ن	م	ل	ڱ	گھ	ڳ	گ
				ي	ء	ه	و

'مفصل سنڌي لغت' جي هن ٻئي جلد ۾ سنڌي **'الف-ب'** جي ٻن اکرن **(ب ۽ ٻ)** سان شروع ٿيندڙ لفظ، فقرا، اصطلاح، ترڪيبون، محاورا ۽ چوڻيون شامل ڪيون ويون آهن.

'مفصل سنڌي لغت' جي پهرئين جلد ۾ لغت کي سمجهڻ لاءِ جيڪي اصول ۽ سمجهاڻيون ڏنيون ويون هيون، سي هن جلد ۾ به ساڳيون برقرار رکيون ويون آهن، جهڙوڪ:

لـ هر بنيادي لفظ لاءِ (•) نشاني ڏني وئي آهي. لفظن جي وياڪرڻي جوڙجڪ 'جامع سنڌي لغات' کان وڌيڪ واضح ۽ جامع رکي وئي آهي. بنيادي لفظ کانپوءِ اُن مان نڪرندڙ/ ڦٽندڙ سمورن لفظن کي (ـ) نشانيءَ سان درج ڪيو ويو آهي.

لـ لفظن جي وياڪرڻي صورت ظاهر ڪرڻ لاءِ هيٺينءَ ريت 'لفظي مخفف' ڏنا ويا آهن:

وياڪرڻي مخفف:

- اسم تصغير **(ا – تصغير)**.
- اسم حاليه **(ا – حاليه)**.
- اسم خاص **(ا – خاص)**.
- اسم عام **(ا – عام)**.
- اسم ذات **(ا_ذات**
- اسم فاعل **(ا_ فاعل)**.
- اسم مصدر **(ا – مص)**.
- اسم مفعول **(ا – مفعول)**.
- حالت جري **(ح – ج)**.
- حالت فاعلي **(ح – ف)**.
- حالت مفعولي **(ح – م)**.
- حرف جر **(ح – جر)**.
- حرف جملو **(ح – جملو)**.
- حرف ندا **(ح – ندا)**.
- صفت **(صفت)**.
- فعل **(فعل)**.
- فعل لازمي **(فعل لازمي)**.
- فعل متعدي **(فعل متعدي)**.
- فعل متعدي بالواسط **(فعل متعدي بالواسط)**.
- فعل مجهول **(فعل مجهول)**.
- مذڪر **(مذ)**.
- مؤنث **(مث)**.
- واحد **(و)**.
- جمع **(ج)**

لـ 'مفصل سنڌي لغت' ۾ مختلف ٻولين ۽ لهجن جون نشانيون هيٺينءَ ريت ظاهر ڪيون ويون آهن:

- اترادي لهجو **(ات)**.
- اپڀرنس **(اپ)**.
- سنسڪرت **(سن)**.
- انگريزي **(انگ)**.
- عربي **(ع)**.
- براهوي/ بروهڪي **(بر)**.
- سنڌي **(س)**.
- ٿري **(ٿ)**.
- قديم سنڌي **(ق - س)**.
- ڪڇي **(ڪ)**.
- ڪوهستاني
- فارسي **(ف)**.

- بلوچي (ب).
- ترڪي (تر).
- پراڪرت (پرا).
- پشتو (پش).
- پنجابي (پنج).
- جپاني (جپ).
- چيني (چ).
- روسي/رشين (رش).
- يوناني (يو)
- لئٽن (لاطيني)
- جتڪي لهجو (جت).
- لاڙي لهجو (س.ل).
- لاسي لهجو (لس).
- مارواڙي (ما).
- هندڪو (ها).
- هندي (هند).
- سرائيڪي (سرا).
- لهجو (ڪوه).
- گجراتي (گ).

هي سڀ مخفف، ايڊيٽوريل بورڊ جي ميمبرن ۽ ٻين ماهرن سان ڪيترين ئي گڏجاڻين بعد طئي ڪيا ويا آهن.

لسانيات جي هر لغت ۾ وقت وقت اضافا، واڌارا ۽ دُرستيون ٿينديون رهنديون آهن، ۽ نوان لفظ داخل ٿيندا رهندا آهن. اسان به اُن اصول کي آڏو رکي، هن جلد ۾ نون لفظن جو جديد تقاضائن موجب جيڪو اضافو ڪيو آهي، اُهو اميد ته پڙهندڙن، خاص ڪري شاگردن، اُستادن، عالمن، ڪمپيوٽر ۽ مختلف ٽيڪنالاجين ۽ علمن سان لاڳاپيل فردن کي پسند ايندو ۽ اُهي ضرور اُن مان لاڀ پرائيندا.

هن لغت جي ٻئي جلد جو انتسابُ، اسان سنڌي لغت جي پهرئين وڏي ماهر مرزا قليچ بيگ [جنهن 'لغات قديمي' ۽ 'لغات لطيفي' تيار ڪيون هيون]، لغت ۽ لوڪ ادب جي وڏي عالم ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ، عبدالڪريم سنديلي [جنهن 'تحقيق لغات سنڌي'، 'سچل لغات' ۽ 'سامي ڏاتو ڪوش' - لغتون تيار ڪيون هيون] ۽ نامور تعليم دان ۽ ٻوليءَ جي سچاڻ عالم، ڊاڪٽر غلام قادر سومري [جنهن 'ٻٽن لفظن جي لغت'، 'انگن جو سماجي ڪارج'، ۽ 'ساهتي لغت' جهڙا ڪتاب تيار ڪيا هئا.] جي نالي ڪيو آهي. اِن حوالي سان اسان جو ته پنهنجن عالمن ۽ لغت نويسن جي پورهيي جي مڃتا ڪئي آهي، جيڪو اسان جو فرض پڻ آهي.

[نوٽ: 'مفصل سنڌي لغت' جي ٻئي جلد لاءِ جيڪي ڪتاب ۽ لغتون ڪم آنديون ويون آهن، تن جي ببليوگرافي به شامل ڪئي وئي آهي.]

تاج جويو
پراجيڪٽ ڊائريڪٽر
سنڌي ڊڪشنري بورڊ

مددي ڪتاب ۽ لغتون

(1) ڊڪشنري [انگريزي – سنڌي]	جارج اسٽئڪ	[1849ع]
(2) ڊڪشنري [انگريزي - سنڌي]	جارج اسٽئڪ	[1855ع]
(3) شاهه جو رسالو	ارنيسٽ ٽرمپ	[1866ع]
(4) وڻپتي ڪوش	نارومل وسناڻي	[1886ع]
(5) گل شڪر [ڀاڪا]	ديوان ڪيولرام آڏواڻي	[1905ع]
(6) سنڌي -- انگريزي ڊڪشنري	پرمانند ميوارام	[1910ع]
(7) لغات لطيفي	مرزا قليچ بيگ	[1914ع]
(8) شاهه جو رسالو	ڊاڪٽر اي. م. گربخشاڻي	[1931-33ع]
(9) انگريزي- سنڌي ڊڪشنري	پرمانند ميوارام	[1933ع]
(10) سنڌي - انگريزي لغت	آنند ٽي. شهاڻي	[1942ع]
(11) ڪامل جو ڪلام	جهمٽمل خوبچند پاوناڻي	[1951ع]
(12) شاهه جو رسالو	غلام مصطفيٰ قاسمي	[1951ع]
(13) بيلاين جا ٻول	ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ	[1951ع]
(14) شاهه جو رسالو [منتخب]	ڪلياڻ آڏواڻي	[1952ع]
(15) تحقيق لغات سنڌي	ڊاڪٽر عبدالڪريم سنديلو	[1955ع]
(16) شاهه جو رسالو [مڪمل]	ڪلياڻ آڏواڻي	[1958ع]
(17) رسالو سچل سرمست [سنڌي ڪلام]	عثمان علي انصاري	[1958ع]
(18) سچل سرمست جو سرائيڪي ڪلام	محمد صادق رانيپوري	[1959ع]

(19) سنڌي ـ اردو لغت	ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ ۽	[1959ع]
	ڊاڪٽر غلام مصطفیٰ خان	
(20) اردو ـ سنڌي لغت	ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ ۽	[1960ع]
	ڊاڪٽر غلام مصطفیٰ خان	
(21) جامع سنڌي لغات (جلد پهريون)	ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ	[1960ع]
(22) ميين شاهه عنات جو ڪلام	ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ	[1960ع]
(23) خليفي صاحب جو رسالو	ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ	[1966ع]
(24) شاهه جو رسالو	علامه آءِ آءِ قاضي	[1967ع]
(25) لاڙ جي لغت	ڊاڪٽر عبدالجبار جوڻيجو	[1975ع]
(26) سامي ڏاتو ڪوش	ڊاڪٽر عبدالڪريم سنديلو	[1978ع]
(27) جديد سائنٽفڪ ڊڪشنري	ڊاڪٽر شمس الدين تنيو	[1978ع]
(28) جامع سنڌي لغات [جلد: ٻيو]	ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ	[1981ع]
(29) سنڌي زبان جي بنيادي لغت	پير حسام الدين شاهه راشدي ۽ ٻيا	[1982ع]
(30) جامع سنڌي لغات [جلد: ٽيون]	ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ	[1984ع]
(31) سچل لغات	ڊاڪٽر عبدالڪريم سنديلو	[1984ع]
(32) جامع سنڌي لغات [جلد:چوٿون]	ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ	[1985ع]
(33) جامع سنڌي لغات [جلد: پنجون]	ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ	[1988ع]
(34) عربي ـ سنڌي لغت	غلام حسين جلباڻي	[1988-90ع]
(35) ڪلام فقير نواب ولي محمد لغاري	مرتب: ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ	[1990ع]
(36) لغات سنڌي مخففات	مخدوم محمد زمان طالب المولیٰ	[1991ع]
(37) جديد سائنٽفڪ ڊڪشنري	ڊاڪٽر ايم. اي قاضي	[1991ع]
(38) سنڌي ٻٽن لفظن جي لغت	ڊاڪٽر غلام قادر سومرو	[1992ع]
(39) شاهه لطيف جي موسيقي	ڊاڪٽر درشهوار سيد	[1992ع]
(40) سبيءَ جي ٻولي	ڊاڪٽر داد محمد 'خادم' بروهي	[1992ع]
(41) ماٿيلي ۽ اوٻاوڙي جي ٻولي	پروفيسر شيخ محمد فاضل	[1992ع]
(42) آءُ ڪانگا ڪر ڳالهه [دريا خان ڪنڊڙيءَ واري جو ڪلام]	مرتب: نياز همايوني	[1992ع]

(43) جواهر لغات اکيچار سنڌي	عبدالرحيم 'وفا' عباسي مرتب: ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ	[1993ع]
(44) سنڌي ٻهاڪا ۽ محاورا	سنتداس پنهون مل ڪشنائي	[1993ع]
(45) شاهه جو رسالو	غلام محمد شاهواڻي	[1993ع]
(46) ٿرجي ٻولي	ڊاڪٽر عبدالجبار جوڻيجو ۽ ڊاڪٽر هدايت پريم	[1994ع]
(47) ماڇر، ڪڪرالي ۽ کاري جي ٻولي	حافظ حبيب سنڌي	[1994ع]
(48) اترادي ٻولي	ڊاڪٽر هدايت پريم	[1995ع]
(49) گنج (شاهه جو رسالو)	نئين ترتيب: ممتاز مرزا	[1995ع]
(50) سنڌي ٻن لفظن جي لغت	ڊاڪٽر غلام قادر سومرو	[1996ع]
(51) شڪارپور جي ٻولي	ڊاڪٽر ميمڻ عبدالمجيد سنڌي	[1996ع]
(52) شاهه جو رسالو	عثمان علي انصاري	[1997ع]
(53) الف_ب وار شاهه جو رسالو	محمد عالم سومرو	[ٻيو ڇاپو: 1997ع]
(54) هڪ جلدي سنڌي لغت	ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ	[1998ع]
(55) اسان کي متان وساريو (وساريل لفظن جي لغت)	گنگا رام سمرات	[1999ع]
(56) شاهه جو رسالو (ٻهرين جلد)	ٻانهون خان شيخ	[2000ع]
(57) روشني [شاهه جي رسالي جي لغت]	ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ	[2002ع]
(58) جتڪي ٻولي	ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ	[2003ع]
(59) سائل ڪوش	سترام داس 'سائل'	[2004ع]
(60) ڪلاسيڪي شاعرن جي لغت	ڊاڪٽر فهميده حسين	[2004ع]
(61) سنڌي براهوي لغت	ڊاڪٽر داد محمد 'خادم' بروهي	[2004ع]
(62) سوشيالاجيءَ جي لغت	ڊاڪٽر تنوير جوڻيجو	[2004ع]
(63) فرهنگ همايوني [3 جلد]	فقير عبدالغفور مفتون همايوني	[2004ع]
(64) بحر العشق	رڪيل شاهه جو رسالو	[2005ع]
(65) بحر العميق	چيزل شاهه جو رسالو	[2005ع]
(66) سنڌي – سنڌي – انگريزي لغت	عبدالرشيد ميمڻ	[2006ع]
(67) هندي – سنڌي لغت	محمد پناهه ڦرڙو	[2007ع]
(68) قانون جي لغت	خليل الرحمان شيخ	[2007ع]

(69) سنڌي ٻوليءَ جو درياهي لهجو	الهنواز ڪنڀائي	[2007ع]
(70) بيان العارفين و تنبيہ الغافلين	محمد رضا بن عبدالواسع سنڌيڪار ۽ شارح: ڊاڪٽر عبدالغفار سومرو	[2007ع]
(71) سنڌ جا فصل	ڊاڪٽر شمس الدين تنيو	[2008ع]
(72) شاهہ جو گنج	حاجي الهداد جنجهي	[2008ع]
(73) الف ـ ب وار شاهہ جو رسالو ۽ ڏسڻي	عبدالغفار گوهر دائود پوٽو	[2009ع]
(74) ٻارن لاءِ سنڌي – انگريزي باتصوير لغت [لساني، سماجي، ثقافتي اڀياس]	بشير احمد منگي	[2009ع]
(75) دفتري لغت	خالد آزاد ۽ خان محمد جروار	[2009ع]
(76) اکر اکر آرسي [استاد بخاريءَ جي شاعريءَ جي لغت]	عزيز ڪنگراڻي	[2009ع]
(77) خليفي غلام نبيءَ جو ڪلام	ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ	[2010ع]
(78) تعبيرات جي لغت	سيد حاڪم علي شاهہ بخاري ۽ عثمان ميمڻ	[2010ع]
(79) ڍارڪ جي لغت	سيد صالح محمد شاهہ	[2010ع]
(80) اسٽينڊرڊ ٽراءِ لنگئل ڊڪشنري	ڊاڪٽر ستيش روهڙا	[2011ع]
(81) ڪلام منٺار فقير [رسالو حداتي، رسالو رهنمائي ۽ رسالو مرتضائي]	فقير محمد بخش ’ضامن	[2011ع]
(82) دادن فقير جو ڪلام	مرتب: اياز لاکير	[2011ع]
(83) شاهہ جو گنج (الف ـ ب وار)	صفدر حسين مرزا ۽ شوڪت چاچڙ	[2012ع]
(84) بين الاقوامي تعلقات جي لغت	انعام شيخ	[2012ع]
(85) شاهہ جو رسالو (جلد: ٻيو)	ٻانهون خان شيخ	[2012ع]
(86) شاهہ جو رسالو (جلد: ٽيون)	ٻانهون خان شيخ	[2012ع]
(87) ديوان بيدل (نئين ترتيب)	ڊاڪٽر نواز علي شوق	[2012ع]
(88) سنڌي موسيقيءَ جي مختصر تاريخ	ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ	[2013ع]
(89) شاهہ جو گنج	مرتب: محمد قاسم راهمون	[2013ع]
(90) شاهہ جو رسالو (10 جلد)	مرتب: ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ	[2014ع]
(91) طبي لغات	حڪيم غلام رسول لاکو	[2014ع]

(92) ساميءَ جا سلوڪ (3 جلد) — بي. ايڇ ناگراڻي ۽ عبدالڪريم سنديلو — [ٽيون ڇاپو:2015ع]

(93) ميڊيڪل ڊڪشنري [انگريزي ـ سنڌي] — ڊاڪٽر عاشق حسين بدوي — [2015ع]

(94) ميڊيڪل ڊڪشنري [سنڌي ـ انگريزي] — ڊاڪٽر عاشق حسين بدوي — [2015ع]

(95) اکر اکر ۾ اسرار — محمد فقير ۽ محمود فقير کٽياڻ جي ڪلام جي لغت — [2015ع]
مرتب: عنايت اُنڙ

(96) ٿلواڙي [ڀهاڪا] — مرتب: محمد صديق منگيو — [2015ع]

(97) شاهه جو راڳ[ٻه ڀاڱا] — استاد امير علي خان — [2015ع]

عربي، اردو، فارسي ۽ پنجابي لغتون

(98) اردو – انگلش ڊڪشنري — ڊاڪٽر مولوي عبدالحق — [طبع سوم: 1985ع]

(99) فيروز اللغات [اردو] — الحاج مولوي فيروزالدين — [1989ع]

(100) المنجد عربي ـ اردو — جديد ايڊيشن — [اشاعت يازدهم: 1994ع]

(101) پنجابي – اردو لغت — تنوير بخاري — [2008ع]

(102) اردو – سنڌي لغت — عبدالستار بلوچ — [2009ع]

(103) 9 زباني لغت — پروفيسر عبدالعزيز مينگل — [2009ع]

(104) جهانگير اللغات (فارسي - اردو) — - — -

(105) اردو لغت (تاريخي اصول پر جلد دوم: 22 جلد) — اردو لغت بورڊ، ڪراچي — [2010ع]

انگريزي لغتون

(106) The Concise Oxford Dictionary (5th Edition) [1964]

(107) Webster's New world Dictionary [1968]

(108) Practical Dictionary — By: Prof: Shir Ahmed Qureshi [1978]

(109) New Webster's Dictionary (For Home, School, and office [1999]

(110) English — Sindhi Dictionary [2003]

(111) Scientific Dictionary [انگلش ـ سنڌي] — Dr. Shamsuddin Tunio [2003]

(112) Dream Dictionary — Pamela Ball [2004]

(113) Oxford English to Sindhi Dictionary [2012]

(114) Sindhica Dictionary [انگلش ـ سنڌي] [2013]

(115) The Dictionary of Phrase & Fable — By: E. Cobham Brewer.

The Dictionary: English- Arabic — Dar-Al- Kotob Al- Ilmiyah Beriut Lebanon [2003]

ب

• **ب:** [اـمث] سنڌي، اردو، عربي ۽ فارسي ’الف – ب‘ جو ٻيو اکر، ديوناگري جو ٽيويهون ۽ هنديءَ جو ٽيهون اکر

* اُچار ’بي‘، ابجد موجب عدد ٻه (2)

* نجوم ۾ ’ب‘ اکر برج جوزا ۽ رجب مهيني جي علامت آهي

* سائنس ۾ حياتين ’ب‘ (Viamin ‘B’) جو نالو

* صوفين جي اصطلاح ۾ ’ب‘ وجود جو ٻيو درجو آهي ۽ اولين موجود ممڪن جي نمائندگي ڪري ٿو. شطارين وٽ برزخ جي علامت آهي.

* مطلب بيان ڪرڻ ۽ ڳُٺپ جي قسمن ۾، جنهن مفهوم جون ٻه يا وڌيڪ شقون هجن ته ان ۾ ٻيءَ شق جي بيان جي علامت آهي.

* ’ب‘ سنڌيءَ جو بنيادي آواز (صوتيو) آهي

* [ع: بيت (= گهر) جو اختصار قديم زماني ۾ اندر جو مفهوم ’بيت‘ (= گهر) △△ جي تصوير سان ظاهر ڪيو ويندو هو. جيڪو ’تصويري خط‘ هو؛ بعد ۾ ’صوتي خط‘ ۾ ان جو پهريون حرف ’ب‘ کڻي ان جو نالو ’بيت‘ تان ’بي‘ رکيو ويو]

* سنسڪرت ۽ هنديءَ جي واهپي موجب بعضي ’و‘ سان بدلجندڙ اکر (جيئن: ’ويد – بيد، وير – بير، وار – بال، ول – بيل وغيره)

* فارسيءَ جي استعمال موجب بعضي ’پ‘ سان تبديل ٿيندڙ اکر (جيئن: ’بادشاهه – پادشاهه)

* ’بسم الله‘ جو پهريون اکر

* [ع]

• **بَ:** ’سان‘، ’۾‘، ’تي‘ ۽ ’کان‘ (حرف جر) وغيره جي معنيٰ ڄاڻائيندڙ هڪ اڳياڙي (جيئن: ’بخوشي – خوشيءَ سان‘، ’بهرحال – هرحال ۾‘، ’بشرطيڪه – انهيءَ شرط تي ته‘ وغيره)

* [اـمذ] قسم جي معنيٰ ۾ استعمال ٿيندڙ (جيئن: ’بخدا‘ = خدا جو سنهن، ساڳيءَ ريت انگريزيءَ ۾ چئبو آهي: By God)

* [ع ـ جملو] سلسلو ڏيکاريندڙ اکر ’روز بروز، جا بجا‘

* تاڪيدي معنيٰ طور واهپي ۾ ايندڙ اکر ’ نوبنو، جابجا، هوبهو، روبرو‘ (مرڪب لفظ : جا + ٻه + جا)

* [ف]

– **بتاريخ:** [ظرف] تاريخ تي

– **بجانب:** [ظرف] ڀر ۾، پاسي، لڳ

– **بجنسي:** [صفت] ساڳيو، هوبهو، ٺس پس، بعينهٖ

– **بحساب:** [ظرف] حساب سان، ليکي سان

– **بحضور:** [ظرف] حضور ۾، بارگاهه ۾

– **بحضورِ سرورِ ڪائنات:** [ظرف] رسول الله صلي الله عليه وآله وسلم جن جي حضور ۾، پاڻ سڳورن جي بارگاهه ۾

– **بحڪم:** [ظرف] حڪم موجب، فرمان سان، فرمودي موافق

– **بحيثيت:** [ظرف] حيثيت سان، رتبي سان

– **بخدمت:** [ظرف] خدمت ۾، حضور ۾ (گهڻو ڪري درخواست لکڻ وقت، تخاطب طور استعمال ٿيندڙ لفظ)

– **بخوبي:** [ظرف] چڱيءَ طرح سان، خوبيءَ سان

– **بخوشي:** [ظرف] خوشيءَ سان، مرضيءَ سان، رضا سان

– **بخير / بخيريت:** [ظرف] خير سان، سلامتيءَ سان

– **بدست:** [ظرف] هٿ سان، هٿ ۾

* وسيلي سان، ذريعي سان

– **بدست بدعا:** [اـمث] هٿ کڻي گهريل دعا

– **بدست مبارڪ:** [ظرف] مبارڪ هٿن سان، سڀاڳن هٿن سان

– **بدستور:** [ظرف] دستور سان، قاعدي موجب، ساڳيءَ طرح، حسب معمول

– **بدولت:** [ظرف] سبب سان، جي ڪري، ذريعي، رستي، وسيلي، ڀاڳين

– **بذاتِ:** [ظرف] پاڻ، خود

– **بذاتِ خود:** [ظرف] خودبخود، پاڻمرادو

– **بذريعي:** [ظرف] جي وسيلي، معرفت، طريقي سان، هٿان

* [ع: بالذريعه]

– **براهِ راست:** [صفت] سڌو سنئون، سڌيءَ ريت، Direct

— **بَراءِ:** [ظرف] لاءِ، واسطي، مطلب سان، ليکي
* وسيلي سان، برکت سان، طفيلي، صدقي
— **براءِ خدا:** [ظرف] خدا جي واسطي، خدا جي نالي تي، للهِ
— **بَراءِ مهربانِي:** [ظرف] مهربانيءَ لاءِ، نوازش ڪري، ازراه ڪرم
— **براءِ نام:** [ظرف] فرضي، ڏيکارڻ لاءِ، نالي ماتر، ٿورو، قليل
— **بَروز:** [ظرف] جي ڏينهن
— **بَروُءِ:** [ظرف] روبرو، منهان منهن، سامهون، آڏو
— **بَروءِڪار آڻڻ:** [اصطلاح] پيدا ڪرڻ، عملي جامو پهرائڻ
— **بروءِ زبان:** [ا_مث] حافظي ۾ محفوظ، چڱيءَ طرح ياد، حِفظ، ازبر
— **بَروزِ مَحشر:** [ظرف] قيامت جي ڏينهن تي، حشر جي ڏينهن تي
— **بَزور:** [ظرف] زور سان، جبراً، زوريءَ، زور زبردستيءَ سان
— **بَسَبَب:** [ظرف] سبب ڪري، ڪنهن ڪارڻ
* [ف: بہ + ع: سبَب]
— **بَشرطيڪ:** [ظرف] اِنهيءَ شرط سان تہ
* [بہ + شرطيہ + ڪ]
— **بَصَدِ احترام:** [ظرف] سون احترامن سان، وڏي احترام سان، وڏي مان سان
— **بَضِد:** [ظرف] ضد تي، هٺ تي
— **بَطور:** [ظرف] حيثيت سان
— **بَمِثل:** [ظرف] وانگر، طرح، جهڙو
— **بَمَع:** [ظرف] ساڻ، سوڌو، سميت، گڏ
— **بَمَع عَيال:** [ظرف] عيال سوڌو، آکهہ سميت، ٻارن سوڌو
— **بَمُوجِب:** [ظرف] پٽاندر، مطابق، طرح
— **بَنِسبَت:** [ظرف] بابت، واسطي، باري ۾، متعلق
* ڀيٽ ۾، مقابلي ۾
* [ف: بہ + ع: نسبت]
— **بہ لَب:** [ظرف] لبن تي، چپن تي
* ساهہ نڪرڻ وارو، دم پرواز ٿيڻ وارو، ٻاهر نڪرڻ وارو
'اِٿي مين مُٺڙي نِبِ جان بہ لب' (خواجہ غلام فريد)
• **بِ:** [ح_جر_ظرف] سان، 'بِسم الله (= بِ + اِسم الله) = الله جي نالي سان'
* [ا _ مذ] قَسمَ جي معنيٰ ۾ استعمال ٿيندڙ (بالله = خدا جو قسم، الله جو سنهن)
* [ع]
'مي هلاچو هَل، بالله سندو سجڻين' (شاهہ)

— **بِالله:** [ا_مذ] الله جو قسم. خُدا جو سنهن
'بِالله ري پرين، سڀ اونداهي پانڌيان' (شاهہ)
* [ظرف] سچ پچ، تحقيق
'مُحبت ۽ مجازجي، بالله پيئِم جوءِ' (شاهہ)
— **بِالاتفاق:** [ظرف] اتفاق سان، يڪراءِ، متفقہ طور
— **بِالاِجماع:** [ظرف] سڀني جي راءِ سان، گڏيل راءِ، يڪراءِ
— **بِالاِجمالِ:** [ظرف] مجمل نموني ۾، مجموعي طور، ٿلهي ليکي
— **بِالاِراده:** [ظرف] ارادي سان، ڄاڻي واڻي، قصداً
— **بِالتَخصِيص:** [ظرف] خاص طرح، خصوصيت سان
— **بِالتَصرِيح:** [ظرف] چٽائيءَ سان، وضاحت سان، صاف صاف
— **بِالتَفصِيل:** [ظرف] تفصيل سان، وِچوڙ سان، شرح سان
— **بِالتَقدِير:** [ظرف] تقدير سان، موقعي سان، اتفاق سان اوچتو، قسمت سان
— **بِالتَمام:** [ظرف] پوريءَ طرح سان
— **بِالجَبر:** [ظرف] زور سان، زبردستيءَ سان، ڏاڍ سان
— **بِالجُملہ:** [ظرف] مجموعي طور، ڪل، جملي
* آخرڪار، نيٺ
— **بِالخَير:** [ظرف] خير سان، چڱيءَ طرح، سهڻي نموني
— **بِالذات:** [ظرف] ذاتي طور، شخصي طور، پنهنجي سِرِ
— **بِالضَرُور:** [ظرف] ضرورت موجب، ضرور، اوس
* پڪ، يقيناً
— **بِالعُمُوم:** [ظرف] عام طرح سان، عام طور، رواجي طرح
— **بِالفَرض:** [ظرف] فرض طور، فرض ڪريوتہ، ڪٿي قبول ڪجي
* مثال طور، مثلاً (supose)
— **بِالفِعل:** [ظرف] حال في الحال، هِينئر، هن وقت
* حقيقت ۾، سچ پچ، نِس پس

— بِالقُوَة: [ظرف] قوت يا زور سان، اِمڪاني صورت ۾

* [ضد: 'بالفعل']

— بِالڪُل / بِلڪُل: [ظرف] ڪلي نموني ۾، پوريءَ طور، پوريءَ طرح، تمام

— بِالمُشافَه: [ظرف] سامهون، روبرو

— بِالمُشاهَده: [ظرف] مشاهدي مطابق، تجربي پٽاندر

* اکين سان، روبرو، منهن مقابل

— بِالمَعني: [ظرف] سچ پچ، حقيقت ۾

* گجهو

— بِالمُقابِلہ: [ظرف] مقابلي ۾، ڀيٽ ۾، نسبت ۾، سامهون

— بِالمَقطَع: [ظرف] مقاطعي طور، ٺيڪي تي، علي الحِساب، ٺلهي ليکي

— بِالنسبِتِ: [ظرف] ڀيٽ ۾، بنسبت

— بِالواجِب: [ظرف] ضرور، بالضرور

— بِالواسِطہ: [ظرف] ڪنهن واسطي يا وسيلي سان، ٻئي جي معرفت، (c/o)

— بِاليَقِين: [ظرف] يقين سان، پڪ سان، پڪ ئي پڪ، ضرور، يقيناً، يقيني طور

— بِحَمدهٖ تَعاليٰ: [ظرف] ڌڻيءَ مٺانهين جي ساراهه سان

— بِربِ ڪعبہ: [ا _ مذ] ڪعبي جي رب جو قسم

— بِعَينِهِ: [ظرف] هوبهو، ساڳيو جيئن جو تيئن، نِس پِس

— بِغَير: [ظرف] ڪان سواءِ، ڌاران، علاوه

• بِہ: [ح _ جملو] ڀڻ، ٻي، سان

• با: [ح _ جر] 'سان'، 'ساڻ'، 'جي موجب'، 'گڏ'، 'وارو' _ جهڙن معنائون ڄاڻائيندڙ هڪ اڳياڙي (جيئن: 'باخبر = خبروارو، باادب = فضيلت وارو، باقاعدي = قاعدي موجب، با نصيب = نصيب وارو وغيره')

* [ف: (با)]

— باآبرو: [صفت] آبرو وارو، آبرودار، عزتدار

— با آرزو: [صفت] اميد سان، تمنا سان

— باآوازِ بُلند: [ظرف] بلند آواز سان، وڏي آواز ۾ (خاص ڪري ناڪر مجلس دوران حاضرين کي چوندا آهن ته: 'با آوازِ بلند صلواة')

— با اِتِفاق: [ظرف] يڪراءِ، متفق طور، اتفاق راءِ سان

— با اَثر: [صفت] اثر وارو، رسوخ وارو، رَسنديءَ وارو، پهچ وارو، پڄنديءَ وارو

— با اِحترام: [صفت] احترام وارو، محترم

* [ظرف] ادب سان، احترام سان

— با اِختيار: [صفت] اختيار وارو، رسائيءَ وارو، خودمختيار

_ با اِختيار اِدارو: [ا _ خاص] اهو اِدارو يا دفتر، جنهن کي پنهنجي دائره ڪار جا سمورا اِختيار حاصل هجن، (Authority)، [جيئن: 'سنڌي ٻوليءَ جو بااِختيار ادارو' Sindhi Language Authority]

— با اَدَب: [ظرف] ادب سان، احترام سان

* [صفت] ادب وارو، خليق، رلڻو مِلڻو، فضيلت وارو، فهميدو

* [ف: (با) + ع: (ادب)]

'باادب، بانصيب، بي ادب، بي نصيب' (چوڻي)

— با اُصول: [صفت] اُصول وارو، طور طريقي وارو، قائدي قانون وارو

— بااعتماد: [صفت] اعتماد وارو، ايماندار، اعتبار جوڳو

— بااعتقاد: [صفت] پختي عقيدي وارو، عقيدتمند، ويساهي، ڀروسي وارو، يقين وارو

— با اِيمان: [صفت] ايمان وارو، مؤمن

— بابَرڪت: [صفت] برڪت وارو، خير وارو، سڀاڳو، مبارڪ

_ بابَرڪت راتِ: [ا _ مث] برڪت واري رات، خير واري رات، مبارڪ رات (قدر جي رات، عيد برات وغيره)

_ بابَرڪت محفل: [ا _ مث] برڪت واري محفل، مبارڪ گڏجاڻي (قرآن خواني، مجلسِ عزا، نعتن جي محفل وغيره)

— باتَدبِير: [صفت] تدبير وارو، ڪوشش ڪندڙ، ڏاهو

— باتَرتِيب: [ظرف] ترتيب سان، منظم، ترتيبوار

— باتَميز: [صفت] تميز وارو، سمجهو، سلڇڻو، با اخلاق

— باتَهذِيب: [صفت] مهذب، تهذيب وارو

– با ثمر: [صفت] ڦلدار، ميوي وارو ميويدار (وڻ يا باغ وغيره)
* سٺو نتيجو ڏيندڙ (ڪم يا منصوبو وغيره)
* مسافر (جنهن جي کيسي خرچ سميت مڪمل تياري هجي ۽ جيڪو سفر دوران ڪنهن جو به محتاج نه هجي)
– با پرده: [صفت] پردي ۾ رهندڙ، ستر واري (عورت)
– باجماعت: [ظرف] جماعت سان، ٽولي سان
– باجماعت نماز پڙهڻ: [اصطلاح] جماعت سان نماز پڙهڻ، مسجد ۾ نماز پڙهڻ
– باحساب: [ظرف] حساب سان، ليکي سان
– باحياء: [صفت] حياء وارو، لڄارو، شرميلو، مريادا وارو
– باخبر: [صفت] خبر وارو، خبر رکندڙ، واقف، خبردار
* سڌير، هوشيار، سياڻو، ڏاهو
– باذوق: [صفت] ذوق وارو
* سليقي وارو
– بارعايت: [صفت] رعايت سان ملندڙ، سستي اگهه وارو، مناسب قيمت وارو (وکر سودو يا سامان وغيره)
– با رُعب: [صفت] رعب وارو، دٻدٻي وارو، شاهاڻي ڏِک وارو (Gentleman)
– با رِيش: [صفت –مذ] ڏاڙهيءَ سان
– باسليقه: [صفت] سليقي وارو، باتميز
– باشعُور: [صفت] سمجهه وارو، داناءُ، ڏاهو، سمجهو، ساڃهه وارو، ساڃهه وند
– با شعُور عوام: [صفت] ساڃهه وند ماڻهو، شعور وارا ماڻهو
– باصفا: [صفت] صاف، پاڪ، سچو
– باضمِير: [صفت] ضمير وارو، غيرت وارو، شناس وارو، اعلىٰ ظرف، وويڪ وارو
– باغَرض: [صفت] غرض وارو، حاجتمند، ضرورتمند
– با غَم: [صفت] غمگين، دلگير، ڏکايل

– بافَضِيلت: [صفت] فضيلت وارو، مُهذب
* [ظرف] فضيلت سان
– باقاعِده/ باقاعِدي: [ظرف] قاعدي سان، قانون مطابق، دستور سان، ترتيب سان، سِلسلي موجب
– باڪرامت: [صفت] ڪرامت جو صاحب (بزرگ يا اولياء وغيره)
– باڪمال: [صفت] ڪمال وارو، اوج تي پهتل، ماهر (ڪنهن هنر يا فن ۾)
– بامُروت: [صفت] مروت ۽ لحاظ وارو، فضيلت وارو، مرجاتِ وارو، لحاظي، مريادا وارو
– بامعنىٰ: [ظرف] معنىٰ سان، مطلب سان، معنىٰ خيز
* [صفت] فهم وارو
– باوُجود/ باوُجوديڪ: [ح۔ جملو] اِنهيءَ هوندي به، جيتوڻيڪ، اگرچه
– باوضع: [صفت] وضع وارو، ڍنگائتو، وضعدار
– باوضُو: [صفت] وضو سان، پاڪ، صاف
– باوَفا: [صفت] وفادار، نباهو نڀائيندڙ، نباهه ڪندڙ
– باوَقار: [صفت] وقار وارو، عزت مند، مان شان وارو
* گنڀير
– باهِمت: [صفت] همت وارو، دلير، بهادر
– باهَم: [ظرف] هڪٻئي سان گڏ، پاڻ ۾
– باهَمِي: [صفت] گڏيل، پاڻ ۾
– بايقين: [ظرف] يقين سان، پڪ سان، خاطريءَ سان
● بابِ: [ح۔جر] حرف جر جي حذف ٿيڻ واري اعرابي صورت، ['باب ۾' > (حرف جر '۾' ڪڍي ڇڏڻ ڪري) بابِ] باب ۾، باري ۾
'جيڪا بابِ ٻنديءَ جي بات ٻڌي' (لوڪ چوڻي)
* حق ۾، قسمت ۾، نصيب ۾
'سِڪان ٿي سنگهار کي، بابِ نه منهنجي ٻس' (شاهه)
– بابِ بَٽڻ: [اصطلاح] قسمت ۾ اچڻ، لِکيو ٿيڻ، حق ۾ ٿيڻ، باري ۾ ٿيڻ

• **بابُ ج بابَ:** [ا_مذ] درُ، دروازو، لنگهه

'بَرِلَلُهُون باب، اديون عشق مدام جو' (خواجه محمد زمان)

* داستان (ڪتاب جو)، ڪتاب جو حصو، فصل

* ڳالهه، بيان، قصو

'بُره کان پوءِ هو به هڪڙو باب هو' (استاد بخاري)

* قِسم

* دربار، بارگاهه (جيئن: بابِ عالي، بابِ حيدر)

* رستو

* ڏاج

* لائق، شايان، قابل، شائسته

* وڙ، ڪم ڪار، ڌنڌو

* ڪاسبيءَ جو ہنڌاڻ، لاڳ

* قسمت، نصيب

* [ع]

— **بابِ اِجابت:** [ا-خاص] دعا قبول ڪرڻ جو دروازو

— **بابُ الاسلام:** [ا-خاص] اسلام جو دروازو

* عربن جي ڪاهه کانپوءِ سنڌ جو لقب

— **بابُ الحَوائِج:** [صفت-مذ] حاجتن جو دروازو، اُميدن جي پورائيءَ جو در

* [ا _ خاص] غازي حضرت عباس علمدار جو لقب

* [ع: باب = دروازو + حوائج = حاجتون]

— **بابُ السَّماءَ:** [ا_مذ] تارن جو ميڙ (جيڪو آسمان ۾ رستي وانگر نظر ايندو آهي)، واٽ (تارن جي)، آسماني ندي، ڪير ڏارا، ڪهڪشان (Galaxy)

— **بابُ العِلم:** [صفت-مذ] علم جو دروازو

* [ا _ خاص] حضرت علي عليہ السلام جو لقب

* [ع: باب = دروازو + علم]

'انا مدينة العلم، و عليٌ بابها' (حديث)

'مان علم جو شهر آهيان ۽ علي ان جو دروازو آهي' (ترجمو)

— **بابُ المَدِينه:** [صفت-مذ] شهر جو دروازو

* [ع: باب = دروازو + مدينه = شهر]

— **بابِ توبه:** [اصطلاح] توبهه جو دروازو

— **بابِ توبه بند ٿيڻ:** [اصطلاح] توبهه قبول نه ٿيڻ (مسلمانن جي عقيدي موجب جڏهن قيامت ويجهو ايندي، تڏهن ڪنهن جي به توبهه قبول نه ٿيندي ۽ توبهه جو دروازو بند ٿي ويندو)

— **بابِ پڙهڻ:** [اصطلاح] 'الف – بي' پڙهڻ، شروع ڪرڻ

— **بابِ پڙهائڻ:** [اصطلاح] ٻنيون پڙهائڻ، اشارن تي هلائڻ

— **بابِ خيبر:** [ا – خاص] دنيا جو مشهور خيبر لڪ (جيڪو 'پختونخوا' صوبي جي 'ڪوهه سليمان' ۾ پشاور کان اٽڪل 11 ميلن جي پنڌ تي 'جمرود قلعي' وٽ موجود آهي ۽ اهو لڪ 'تورخم' پاڪستان ۽ افغانستان جي سرحد تي اٽڪل 35 ميلن تائين پکڙيل آهي)

— **بابُ عالِي:** [ا_مذ] اوچي بارگاهه

* [ا _ خاص] ترڪي/عثماني دور جي حڪومت جي وزيرن جي دربار

— **باب وا ٿيڻ:** [اصطلاح] دروازو کلڻ

• **باب:** [ا—خاص] ايران جي بابي تحريڪ جي باني (سيد علي محمد) جو لقب

— **بابِي:** [ا – خاص] ايران جو هڪ مذهبي فرقو (جنهن جو باني علي محمد 'باب'، پاڻ کي امام حاضر جو نائب چوندو هو. مشهور ايراني عورت شاعره قرة العين به بابي فرقي سان واسطو رکندي هئي)

— **بابِيّت:** [ا – مث] ايران جي مذهبي تحريڪ (جنهن جو بنياد علي محمد 'باب' رکيو جنهن کي 'بابيه' به چيو وڃي ٿو)

• **بابا ج بابا:** [ا_مذ] بابو، پيءُ، پتا، والد، ڏاڏو، دادا

* [تر/ف: بابا = پيءُ]

* پوڙهي ماڻهوءَ جو خطاب

* ننڍڙي ٻار لاءِ استعمال ٿيندڙ لفظ

* سنياسي، جوڳي

* بزرگ، درويش، فقير

* تعظيم لاءِ ڪتب ايندڙ لفظ (جيئن: بابا بلهي شاهه، بابا فريد شڪر گنج، بابا گرونانڪ وغيره)

- **بابا جان:** [ا–مذ] والد. وڏو (پيار مان ننڍيا پنهنجن وڏن کي چوندا آهن)
- **بابڙو ج بابڙا:** [صفت_مذ] بابڙو. ياٻل. ٻچڙو (ننڍڙي ٻار کي پياروچان پڪاريل لفظ)
 ⁕ [ف: 'بابا' جو تصغير]
- **بابلُ ج بابلّ:** [ا_مذ] بابڙو. بابل (پيءُ لاءِ پيار وچان استعمال ٿيندڙ لفظ)
 ⁕ ['بابو' لفظ جو تصغير]
- **بابو ج بابا:** [ا_مذ] ابو. پيءُ. والد
 ⁕ [ف: بابا]
- **بابهِن / بابَهِن:** [ا–مذ] تنهنجو پيءُ، تنهنجو بابو
- **بابهِس:** [ا–مذ] هن جو پيءُ، سندس بابو
- **باپُ ج باپ:** [ا_مذ] بابو، پيءُ، باپو
 ⁕ [صفت] استاد. هوشيار
 ⁕ [هند]
- **باپو:** [ا–مذ] پيءُ، بابو
 ⁕ هندستان جي مشهور سياسي ليڊر مهاتما گانڌيءَ جو لقب
 ⁕ [هند: باپ]

● **با با:** [ا–مذ] رڏن وغيره جي رنڀڻ جو آواز

● **بابا آدم:** [ا–خاص] حضرت آدم عليه السلام. ابتدائي انسان

● **بابا بيٽ:** [ا_خاص] ڪراچيءَ جي سامونڊي بندر منهوڙي جي ويجهو هڪ سامونڊي بيٽ جو نالو

● **بابا پٽ:** [ا_خاص] ڪراچيءَ پرسان سمنڊ ۾ هڪ بيٽ جو نالو

● **باباري:** [ا–مذ] ڪارا مرچ
 ⁕ [يو]

● **بابا گوري:** [ا_مذ] پٿر جو هڪ قسم (هيڊي رنگ جو ٿئي ٿو ۽ دوائن ۾ ڪم اچي ٿو). سنگ زرد
 ⁕ [تر: بابا+ قوري]

● **باباءِ اُردو:** [ا – خاص] اردو زبان جي ناميارِي عالم مولوي عبدالحق جو لقب (جنهن اردو زبان جي وڏي خدمت ڪئي)

● **باباءِ سنڌ:** [ا – خاص] ڪامريڊ حيدر بخش جتوئيءَ جو لقب

● **باباءِ قوم:** [ا–خاص] قوم جو باني / پيءُ
 ⁕ قائد اعظم محمد علي جناح جو لقب

● **بابت:** [ح_جر] واسطي. لاءِ. متعلق
 ⁕ [ع: بابة (= حد. چيزن قسم. نمونو طرح جوڙ) > ف: 'بابت' (= سببان جي ڪري، ڇڳائتو ٿهندڙ) > 'از بابت' جي ڪري، خاطر، واسطي]

● **بابڙيو:** [ا – خاص] تعلقي ميرپور بٺوري جي هڪ ديهه جو نالو

● **باٻچي:** [ا_مث] هڪ دوا جو نالو. جيڪا خون صاف ڪرڻ جي ڪم ايندي آهي
 ⁕ دوا طور ڪم ايندڙ هڪ قسم جي ٻوٽي، باٻچيني، باٻچي، هند. سنڌ جي هڪ ٻوٽيءَ جو ٻج (جيڪو گول ،ٿورو ڊگهو ۽ چپٽو ٿيندو آهي، جنهن تي لڳلڳيدار رطوبت ٿيندي آهي ۽ ان جو ذائقو تکو ٿيندو آهي)، Psoralea corylifolia linn

● **بابر:** [ا – مذ] ٻابر. پاڙ هڪ قسم جو گاهه. جنهن مان واڻ وٽبو آهي، مَج (حوالو: نور اللغات)
 ⁕ هڪ مڇيءَ جو نالو

● **ٻابر:** [ا–مذ] شينهن (ببر شينهن)
 ⁕ [ا_ خاص] مغل شهنشاهه ظهير الدين جو لقب 'بابر'
 ⁕ بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو

- **بابري:** [صفت] 'بابر' سان منسوب (جيئن: 'تزڪ بابري' = بابر جي سوانح. انهن ڏينهن ۾ 'خط بابري' به ايجاد ٿيو)
- **بابري خط:** [ا –خاص] لکت جو هڪ نمونو (جيڪو شهنشاهه ظهيرالدين بابر جي حوالي سان مشهور آهي)
- **بابري مسجد:** [ا – خاص] مسجد جو نالو (جيڪا مغل شهنشاهه ظهيرالدين بابر جي نالي سان منسوب. ڀارت جي شهر 'ايوڌيا' ۾ واقع هئي. جنهن تان هندو مسلم فساد ٿيا هئا. جن فسادن جي نتيجي ۾ هيءَ مسجد ڪن متعصب هندن طرفان شهيد ڪئي وئي هئي)

• **باٻرچِي:** [صفت_ مذ] بورچي، رسويو، راڌائو

❊ [س/ات _ تر: باورچي]

• **باٻرنگ/ باويرنگ:** [ا_مث] باٻڙنگ، واوڙنگ، هڪ پسارڪو وکر، هڪ دوا جو نالو برنج ڪابلي

❊ واوڙنگ معدي جي بيماريءَ ۾ دوا طور ڪتب ايندي آهي

• **بابره:** [ا_خاص] آسماني ڪتاب زبور

❊ [ا_مث] عورت جو نالو (جيئن: بابره شريف)

❊ [ف]

• **باٻري:** [ا _ مث] ٻٻري (نباتات) جهنگلي تُلسي يا صحرائي نازبو

• **بابري:** [ا _ مث] ٻٻري، مٿي جو ڍگهو وار، ننڍي چڳ، زلف

• **بابسر:** [ا _مذ] سنا مَڪيءَ جا پَنَ

• **بابَڪ:** [ا_خاص] ايران جي هڪ بادشاهه جو نالو

❊ [صفت] امين، مضبوط، سيکاريندڙ، اتاليق

❊ [ا _ مذ] فيروزو (پٿر)

• **بابُل:** [ا_خاص] فرات نديءَ جي ڪناري تي آباد عراق جو هڪ مشهور ۽ قديم شهر يا شهري رياست (جنهن جي بابلي تهذيب' مشهور آهي)

❊ [ا_مذ] شراب، زهر

_ **بابُلِي تهذِيب:** [ا _ خاص]عراق جي مشهور شهر بابل سان لاڳاپيل تهذيب.بابل جي تهذيب، عراقي تهذيب (Babylonian civilization)

• **باٻِلس:** [ا_مذ] هڪ قسم جي پَسَتَ جي ڪَڻ، جهنگلي خَس خَس (جيڪا غالباً يونان ۾ ٿيندي آهي)

• **باٻلو ج باٻلا:** [صفت_ مذ] ٻار لاءِ پيار جو لفظ، بابڙو، ٻچڙو

❊ [بابَلُ > بابلو]

❊ [مث: بابلي]

• **بابُو ج بابُو:** [ا_مذ] رمتو فقير، سامي، جوڳي، ڪاپڙي (جيڪو ڊونهين دکائي ويهي)

'ڪالهه ڪَلهوڙين ڪاپڙي، بابو بان ٻري' (شاهه/ مومل راڻو)

❊ مٿيءَ ۾ پيوت

❊ بنگال ۾ پڙهيل ماڻهوءَ يا ڪلارڪ جو خطاب (بابو)

❊ ريلوي ملازم (جيڪو اسٽيشن تي ٽڪيٽون ڏئي يا جانچي)

❊ [ف]

❊ معتبر، مان وارو

❊ گول متول، پيارو ٻار (عام طور لاڏ ڪوڏ مان هر ننڍي ٻار لاءِ ڪم ايندڙ لفظ)

• **بابُو بيڪارِي:** [ا_مذ] سيلاني فقير، دان وٺندڙ، جوڳي فقير، سامي، سيلاني

'ڪالهه ڪَلهوڙين ڪاپڙي بابو بيڪاري' (شاهه)

• **بابُونو:** [ا_مذ] پسارڪي وکر جو هڪ قسم، هڪ قِسم جي ٻوٽي (جنهن جي پَنن جو تيل سنڌن جي سور لاءِ مفيد آهي، هن مان شراب پڻ ڪشيد ٿيندو آهي)

• **بابَهِه:** [ا_مث] ڪوهه جو پاڙيچ، مالهه کي جهلڻ جي ڪاٺي

• **بابِي:** [ا _مث] ٻار کي پيار مان ڏنل چُمي، مِٺي

• **باٻِين ج باٻِينُو:** [ا _ مث] ڪپڙي سبڻ جي مشين جو هڪ پرزو، لوهي رِيل

❊ ڌاڳي ويڙهڻ لاءِ آڏائي جو هڪ اوزار

❊ [انگ: Bobbin]

• **باپڙا١/باپڙا١:** [ا _خاص] باٻڙا، ٿر جي هندو واپارين (جين مت جي پوئلڳن) جي هڪ ذات، باٻڙا

❊ واپاري

'ڏه جهلي مينهن يا باٻڙو' (لوڪ چوڻي)

❊ [ا _ خاص] سمات جي ٽڪ 'باپڙا' جو فرد

• **باتِ ج باتِيُون:** [اـمث] ڳالهه. ٻولهه. سخن. ٻول. گفتو. ذڪر. بيان. احوال

'لاٿي جنين لالن سان، منهنجي بات ٻري' (شاهه/رامڪلي)

❊ مخفي خبر. ڳجهو نياپو. راز ،

'اُجهي ٻجهي آئيا، بيان ڪن نہ بات' (شاهه)

❊ سوال. مسئلو

❊ ٻولي

❊ سبب. عذر

❊ نصيحت. اُپديش. نُڪتو. حڪمت. دانائي

❊ لطيفو. چرچو

❊ دل تي اثر ڪندڙ حالت. ڪيفيت

❊ [سن: وارتا = ڳالهه > ورت = واقع ٿيڻ]

ـ **باتِ بِرهَہ جي:** [اـ مث] عشق جي ڳالهه. محبت جو داستان

'سن بات برهه دي ڪيهي، ايهي عجب جيهي' (سچل سرمست)

ـ **باتِ بَنائِڻ:** [اصطلاح] ڳالهه ٺاهڻ. حيلو ڪرڻ

ـ **باتِ بَيان:** [اـ مذ] ذڪر. احوال. ڳالهه. ڪٿا. ٻولي. حال

'باري تنهنجي بات بيان، ڪيئن ڪري سگهندو انسان' (آصف مصرائي)

ـ **باتِرُ ج باتِرَ:** [صفت] واتِر. گهڻو ڳالهائيندڙ. جهڳي خور. ٻڪاڪي. لباڙي

ـ **باتُونِي ج باتُونِي:** [صفت] ڳالهِيرُ. واتوڙو. گهڻ ڳالهائو. چرب زبان. بڪبڪيو. ڊاڙي

• **باتِر:** [اـمذ] توبَ

❊ [انگ: Batter]

ـ **باتِري:** [اـمث] توب خانو. بيٽري

❊ [انگ: Batter]

• **باتِشاهُ ج باتِشاهَ:** [اـ مذ] بادشاهه

❊ [ف: پادشاه]

ـ **باتِشاهِي ج باتِشاهِيُون:** [اـمث] بادشاهي

'باتشاهي برقرار' (لوڪ محاورو)

• **بائڪ:** [اـمث] بيهوشيءَ ۾ وڙل. وِلَل

❊ [س/ل]

• **باٿ:** [اـمذ] غسل. ٽڙ. وهنجڻ

❊ [انگ: Bath]

ـ **باٿ رُوم:** [اـ مذ] غسل خانو. ٽڙ ڪرڻ يا وِهنجڻ جي جڳهه

❊ [انگ: Bath room]

ـ **باٿ سوپ:** [اـ مذ] وهنجڻ جو صابڻ

❊ [انگ: Bath soap]

• **باٿڙُ ج باٿڙَ:** [صفت] ٿلهو. متارو

• **باٽڙو/ باٽڙيو ج باٽڙا/ باٽڙيا:** [اـمذ] تماڪ رکڻ لاءِ چمڙي مان ٺهيل ڳوٿري

❊ [س/ٿ]

• **باٽا:** [اـخاص] بوٽن ٺاهڻ جي هڪ پرڏيهي ڪمپني

❊ [انگ: Bata]

• **باٽِڙِي ج باٽِڙِيُون:** [اـمث] واٽڙي. واٽون. راهون. رستا

'ڪوري جوٺي باٽڙي، اوهي مالي لڪ' (خليفو)

• **باٽني:** [اـمث] ٻوٽن جو علم. علمِ نباتات

❊ [انگ: Botany]

• **باٽِ ج باٽِيُون:** [اـمث] لَيَن ۽ وڻڻ وغيره جون سنهيون ڪاٺيون. وونٽتائيون (جيڪي لانڍيءَ وغيره ٺاهڻ ۾ ڪم اچن) بانٽ. لٽ. ٿلهي لٽ

❊ ڇتي ٻڪ

❊ ڪُتي جي پڙنڪ

• **بانا:** [اـخاص] چاچڙ قبيلي جي هڪ پاڙي جو نالو

• **بانارا:** [اـخاص] هڪ ذات جو نالو. ٻنارا

❊ دايا

• **بانارو ج بانارا:** [صفت ـ مذ] ڪُورو پچائيندڙ. ٻنارو

❊ دايو

❊ [مث: باناري ج باناريون]

'ماءُ باناري، پيءُ فتح خان' (ج. ر. پ)

• **بانو ج بانا:** [اـمث] لٽ، سونٽو، ڏڪو، ٺلهي ٺلهڙ (وهٽن کي هڪلڻ لاءِ)، ٺلهو لڪڻ

* اُٺ، گهوڙي، ڏڳي يا ٻئي ڪنهن سواريءَ جي جانور کي تيز هلائڻ لاءِ سوار جي هٿ وارو لڪڻ يا لٺ

'ڪامون شهر ڪرها، بانا ڪير هڻاءِ' (عنايت)

ـ **بانا ڏيڻ:** [اصطلاح] سونٽا هڻڻ، لٺين سان ڪٽڻ

ـ **بانا ڪَچڻ/ بانا ڪشڻ:** [اصطلاح] بانئا هڻڻ

ـ **ٻٽڻ ج ٻٽڻ:** [اـمذ] بانو، لَٺ

* چَهبڪ يا لُڪڻ جو نشان، ڏَنو

• **باپراڻي:** [اـخاص] هڪ ذات جو نالو (اڪثر حيدرآباد، نوابشاهه ۽ ٺٽي ضلعن ۾ رهندڙ)

• **باڄُ:** [اـمذ] ڍل، محصول، ٽيڪس (Tax) چُنگي

* خِراج (اهو مقرر نذرانو جيڪو ننڍن حاڪمن پاران بادشاهه يا شهنشاهه کي ڏنو ويندو هو)

* [ف]

ـ **باجدارُ ج باجدارَ:** [صفت] ڍل ڏيندڙ، محصول ادا ڪندڙ، ٽيڪس ڀريندڙ

ـ **باج خواه:** [صفت] خراج يا ڍلَ وٺندڙ يا گهرندڙ

ـ **باجگاهه:** [اـمث] محصول يا ڍلَ ادا ڪرڻ جي جڳهه

ـ **باجگُذارُ ج باجگُذارَ:** [صفت] ڍل ڀريندڙ، ڏاني، ڍل ڀرو

* خراج ڏيندڙ، ماتحت يا رعيت

• **باجارا:** [اـخاص] تعلقي سيوهڻ ۾ هڪ ڳوٺ ۽ ديهه جو نالو

• **باجائِي:** [اـخاص] هڪ ذات جو نالو

* [صفت -مذ] باجو وڄائيندڙ، هارمونيم نواز، سَپَرُ تايو

• **باجِپائِي/ باجِپِئي:** [اـ خاص] واجپائي، برهمڻن جي هڪ نُکَ

* هندستان جو اڳوڻو وزيراعظم اٽل بهاري 'واجپائي' جيڪو شاعر به هو

• **باجَرَ:** [اـخاص] هڪ ذات جو نالو

• **باجَرِ:** [اـمث] سنهيون بيڪار ڪانيون، سنهور 'باجرو جر'

ـ **باجَر ٻُوجَر:** [اـمث] تيلين جهڙيون سنهڙيون ڪانيون، ڪانين جي ڪير (جنهن ۾ ڪنبا، ڪانين وغيره جا ننڍڙا ٽڪرا هجن)

• **باجَرُ ج باجَرَ:** [اـمذ] وَهنوارُ

• **باجِڪاڻِي:** [اـخاص] لاشاري بلوچن جو هڪ پاڙو

• **باجو ج باجا:** [اـمذ] واڄو، هارمونيم

* [سن: واديه < ود = آواز ڪرڻ]

• **باجوڙ ايجنسي:** [اـ خاص] پاڪستان جي قبائلي علائقن ۾ هڪ ايجنسي (جيڪا ستن تعلقن تي مشتمل آهي، جن ۾ 'خار'، 'ناواڳئي'، 'چمرڪنڊ'، 'ماموند'، 'سالارزئي'، 'اتمان خيل' ۽ 'برنگ' اچي وڃن ٿا. پهرين پنجن تعلقن ۾ 'ترڪاڻزئي' قبيلا ('ڪاڪازئي'، 'وَرُو'، 'سالار زئي')، جڏهن ته اتمان زئي ۽ برنگ ۾ 'اتمان خيل' قبيلا موجود آهن. باجوڙ جو هيڊ ڪوارٽر 'خار' ۾ واقع آهي)

• **باجُوئِي:** [اـخاص] بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو

• **باجِي:** [اـمث] وڏي ڀيڻ، ادي

• **باچا:** [اـمذ] بادشاهه ('بادشاهه' لفظ جو بگڙيل اچار)

* [اـ خاص] سرحدي گانڌي خان عبدالغفار خان جو لقب 'باچا خان'

• **باچاڙهڻُ:** [مص ـ فعل لازمي] ڪاوڙ ڏيکارڻ

* [س/ات]

* [باچاڙهيو، باچاڙهيندو، باچاڙهيل]

• **باچِڪاڻِي:** [اـ خاص] باجڪاڻي، بلوچن جي هڪ ذات جو نالو

• **باچُو:** [اـصفت] باقي بچيل، بقايا، رهيل

• **باچا/ باچاهُه ج باچا/ باچاهَه:** [اـمذ] بادشاهه، حاڪم

'باچا، باچايون پانهنجون، ائين ٿي اونڌيون ڪن' (شاعر 'نم')

* [ف: بادشاه]

ـ **باچائي/ باچاهِي ج باچائيُون/ باچاهِيُون:** [اـمث] بادشاهي، پاچاهي

'باچاهي نه پاڙيان، سرتيون سٺيءَ ساڻ' (شاهه)

• **باچاچَنگُ:** [اـمذ] هڪ قسم جي راند (پٽن راند)

* [ف]

• **باچلَ:** [اـ خاص] راجپوتن جو هڪ قبيلو (جنهن جا ماڻهو علي ڳڙهه جي ويجهو آباد آهن)

• **باچو:** [ا – مذ] سڪي جي هڪ پاسي جو پاراٺو نالو. پوري (سڪي جي جنهن پاسي تي ماليت وارو انگ اُڪريل هوندو آهي، ان پاسي کي اڪثر ٻار آکر وارو پاسو، ۽ ان جي مخالف پاسي کي 'باچو' ڪري سڏيندا آهن ڪا راند شروع ڪرڻ کان اڳ ٻار جڏهن ٽاس (toss) ڪرڻ لاءِ سڪو مٿي هوا ۾ اُڇلائيندا آهن. تڏهن هڪ ڌر واري اڳواڻ رانديگر کان ٻيءَ ڌر وارو اڳواڻ رانديگر وڏي آواز سان پڇندو آهي ته "اکر ڪنيئيءَ ڪِ باچو؟" پوءِ سڪي تي جنهن به ڌرپاران منتخب ڪيل پاسو يعني اکر يا باچو نڪرندو آهي ته اڳ ان ڌر جي سمجهي ويندي آهي)

⁂ [س/ات]

• **باختَر:** [ا ـ خاص] آڳاٽي زماني ۾ 'هندوڪش' جبل ۽ 'جيحون' نديءَ جي وچ واري ملڪ جو نالو. بلخ

⁂ [ف]

ـ **باختري:** [صفت] باختر سان منسوب

⁂ ٻن ڪوهن وارو باختري اُٺ (بلخي نسل جو اُٺ، جيڪو سگهارو ۽ تيز رفتار هوندو آهي)

• **باختَہ:** [صفت] گم. معطل. خطا ٿيل. اڏامي ويل (حواس يا رنگ). (جيئن: 'حواس باختہ = وائڙو مرگهو)

⁂ [ف: باختن = کيڏڻ، هارائڻ]

• **باخِلاڻي:** [ا ـ خاص] بگٽي بلوچن جي هڪ پاڙي جو نالو

• **بادِ:** [ا ـ مث] هوا. واءُ

⁂ ريح. بادي. ٻٽ. ڦُوس

⁂ [ف: (باد = هوا) ـ سن: (وايہ = هوا)]

⁂ گهوڙي جي هڪ بيماري (بادي). (جنهن ۾ هن جا عضوا خشڪ ٿي ويندا آهن. جسم تي رڳن جو جار ٺهي ويندو آهي ۽ سخت شور ڪندو آهي)

— **بادا باد:** [ح ـ ندا] 'جيڪي ٿئي. سو ٿيڻ ڏي' (محاورو)

⁂ [ف]

— **بادبانُ ج بادبانَ:** [ا ـ مذ] ٻيڙيءَ جو سِڙهه. ڪَـُوهو

⁂ پال

⁂ وچٿو

⁂ پيالو. قدح

⁂ [ف]

— **باد بُروت:** [صفت] خواهه مخواهه مچون وٽيندڙ

⁂ مغرور

— **بادِ بَهار:** [ا ـ مث] بهار جي موسم جي هوا. وڻندڙ هِير

— **بادِ تُند:** [ا ـ مث] سخت هوا. واچ. طوفان

— **بادِپا:** [ا ـ صفت] هوا وانگر تمام تکو ڊوڙندڙ (گهوڙو)

— **بادِپيما:** [ا ـ صفت] هوا ڪڇيندڙ. هوا ماپڻو (Airometer)

⁂ هوا جهڙو تکو ڊوڙندڙ (گهوڙو)

— **بادِ جنوب:** [ا ـ مث] ڏکڻ جي هوا

— **باد خانہ:** [ا ـ مذ] روشندان. هوادان

— **باد خايہ:** [ا ـ مث] ماڻهن يا گهوڙي جي خُصين سڄي پوڻ جي بيماري. چِن

— **بادِ خِزان:** [ا ـ مث] سرءُ جي هوا (جنهن ۾ وڻن جا پن ڇڻي ويندا آهن)

— **بادِ خُوان:** [صفت] خوشامدي. ڀَٽُ

— **باد خُور:** [ا ـ مث] گهوڙي (يا ماڻهوءَ) جي هڪ بيماري (جنهن ۾ وار ڇڻي ويندا آهن)

— **باد رَفتار:** [صفت] تيز رفتار. هوا وانگر تکو ڊوڙندڙ (گهوڙو وغيره)

⁂ تمام چالاڪ

— **باد رَفتاري:** [ا ـ مث] تيز رفتاري

— **بادِ رَنگ:** [ا ـ صفت] هوا وانگر تکو ڊوڙندڙ (گهڻو ڪري گهوڙي جي صفت لاءِ ڪتب ايندڙ). تيز رفتار گهوڙو

— **بادِ سَحر:** [ا ـ مث] صبح جي صحت بخش ۽ خوشگوار هوا

— **بادِ سَحرِي:** [ا ـ مث] صبح جي هوا

— **باد سَر:** [صفت] مغرور. متڪبر

⁂ تيز رفتار گهوڙو

— **بادِ سَموم:** [ا ـ مث] لُوءِ. لڪَ. جهولو. تمام گرم هوا

— **باد سَنج:** [صفت] اجايو ڳالهائيندڙ. بکواس ڪندڙ. خام طبع. بيهودي گفتگو ڪندڙ

⁂ مغرور

– باد سَنجِي: [ا ـ مث] اجائي گفتگو
※ مغروري
– بادِ شُرطہ: [ا ـ مث] موافق هوا (جيڪا ٻيڙين کي هلڻ ۾ مدد ڪري)، سڌائو واءُ
– بادِ شُمال/ بادِشُمالي: [ا ـ مث] اُتر کان لڳندڙ خوشگوار هوا
– بادِ صَبا: [ا ـ مث] صبح جي وقت سِج اُڀرڻ کان اڳ اتر اوڀر کان لڳندڙ خوشگوار هوا (جنهن ۾ مُکڙيون ٽڙن)، صبح جي هِير، نسيمِ صبح، نسيمِ سحر
※ [ف: (باد) + ع: (صبا)]
– بادِ صَر صَر: [ا ـ مث] تيز هوا، جهَڪَ
– بادِ فِرنگ: [ا ـ مث] باد گولو، هڪ بيماري (جنهن ۾ بدن تي ڪارا، گول داغ ۽ ڦٽ ٿي پوندا آهن، يورپ کان پکڙيل هڪ مرض)
※ تاڪي، آتشڪ، جنسي بيماري
– باد فروش: [صفت] خوشامدي، ٻٽ، واترادو
– باد ڪردار: [صفت] ٻکو، تڪڙو، اُبهرو
– باد ڪَش: [ا ـ مذ] وِجڻو، جهَلي (ڪوري جي)، پکو مورچل
– باد گولو: [ا ـ مذ] تِلي سڄي پوڻ جي هڪ بيماري
※ پيٽ سور، بادي، وائي گولو
※ [سن: وات = هوا + گُلم = تِلي]
– بادگِيرُ ج بادگِيرَ: [ا ـ مذ] منگهہ، هوا دان، هوا ڇڪيندڙ، گهر جي ڇت ۾ هوا لاءِ ڇڏيل لنگهہ (جيڪو ڪاٺ يا سيمينٽ جو ٺهيل آهي)
– بادِ مُخالِفُ: [ا ـ مذ] اُٺائو واءُ (جيڪو ٻيڙين کي هلڻ ۾ روڪ ڪري) ابتڙ هوا، طوفان، جهَڪَ، واچ
※ [ف: (باد) + ع: (مخالف)]
– بادِ مخول/ بادِ مخولِي: [ا ـ مث] هڪ قسم جي بيماري، دماغ جي خرابي، ماليخوليا، سوداءُ
※ ٺٺول، مسخري
– بادِ مَشرق: [ا ـ مث] اوڀر جي هوا، (Eurus)

– بادِ مَغرب: [ا ـ مث] اولهہ جي هوا
– بادِ نَسِيم: [ا ـ مث] صبح جي ٿڌڙي هوا، ٿڌڙي هير
– بادِنما: [صفت] هوا جو طرف ڏيکاريندڙ اوزار
※ هوائي ڪکو، ٽنٽڪڻ
– بادِ نؤبهار: [ا ـ مث] نئين بهار جي هوا
'گلون مين رنگ ڀري، بادِ نؤبهار چلي' (فيض)
– بادوان: [صفت] بادبان، منگهہ، هوا دان، روشندان
※ [ف: بادبان]
– باد هَوائِي: [صفت] فضول، بي معنيٰ، فرضي، بي بنياد
※ ناڪاره، نِڪمو
• بادا: [ا ـ مث] باديا، گهوڙي جي هڪ بيماري (جنهن ۾ گهوڙي جا سُرَيا سڄي پوندا آهن)
※ [ف]
※ [ا-خاص] هڪ ذات جو نالو
• بادارُ: [ا-خاص] ڪاڇي جي جبلن ۾ هڪ ڏيوريءَ جو نالو
• باداش: [ا-مث] بدلو، پاڙو جهاڙو
※ [ف: پاداش]
• باداڻُ ج باداڻَ: [ا-مذ] مِقدار (ٻيگهہ ويڪرسان)
• بادامُ ج بادامَ: [ا ـ مذ] هڪ مشهور خشڪ ميوو (جيڪو اک جي مشابهہ هوندو آهي)، بادام جو وڻ
※ [ڪناية] معشوق جي اک
※ [ف: بادام؛ سن: واتام، ڦل]
– بادام چَشمِ: [صفت] بادام جهڙين اکين وارو، سهڻو، ملوڪ، ناهرڪو
– بادام روغَنُ: [ا-مذ] باداميِن جو تيل
– بادام سِيَہ/ بادام سِياھ: [ا-مذ] ڪارو بادام
※ معشوق جي اک

– **بادامِي:** [اِ_مث] ننڍي قسم جو بادام، بادام جو گورو، هڪ قسم جو خشڪ ميوو
* ڳاڙهيري رنگ جي ٻڪري
* جانورن جي هڪ جنس، ميرانجهڙا جانور
* [صفت] بادام جهڙو (رنگ)، بادام جي شڪل جهڙو
* زيورن رکڻ لاءِ هڪ مخروطي دبلي
* ڪدڙو، خواجہ سرا، مخنث

– **بادامِي اَکِ:** [اِ_مث] بادام جهڙي اک، ڪليل اک، خماريل اک، محبوب جي اک

• **بادامچو:** [اِ_مذ] چاندي، سون، ٽامي يا پتل جو پترو (جيڪو صندوق جي ڪناري ۽ بندوق جي ڪنداڪ تي چاڙهيو آهي)
* پرت جو هڪ قسم (جنهن ۾ زريءَ سان بادامي ۽ جهڙيون ٽڪريون ٺاهيندا آهن)
* [س/ات]

• **بادامِڻ:** [اِ_مث] ڪڻڪ جي هڪ جنس

• **بادامِي ٻري:** [اِ_مث] ٻريءَ ٻڪريءَ جو هڪ قسم

• **باداڻي:** [اِ_خاص] تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ڏيهہ جو نالو

• **باداڻِي:** [اِ_خاص] هڪ ذات جو نالو

• **بادر:** [اِ_مذ] بادل
* [هند: بدريہ]

• **بادر:** [اِ_مذ] چمڙو

• **بادرنج:** [اِ_مذ] باد رنگ ('باد رنگ' جو بگڙيل اُچار)

• **بادِ رَنجِبُويہ:** [اِ_مذ] خوشبودار گاهہ جو هڪ قسم (جيڪو دوائن ۾ ڪم ايندو آهي، هن گاهہ جي سرهاڻ تي ٻلي عاشق آهي، تنهنڪري ان کي 'ٻلي لوٽڻ' پڻ چيو ويندو آهي)
* [ف: بادرنگبويہ]

• **باد رَنگ ج باد رَنگ:** [اِ_مذ] ريبڙ، ڪيرو، پاپي
* [ف]

• **بادِرُو ج بادِرُو:** [صفت] بدر (ٻيلو) ڪندڙ، پاسو وٺندڙ، طرفدار، حمايتي
* [ع_جر] بدران، ياران

• **بادروا:** [اِ_مذ] بادل
* [هند: بدريہ]

• **بادِشاهہ ج بادِشاهہ:** [اِ_مذ] تخت ڌڻي، ملڪ جو حاڪم، ملڪ جو والي
* بادشاهہ جي مورت وارو پتو، ٻارهون پتو، ٻارهيو
* [صفت] زوراور، ضدي
* [ف: باد = تخت + شاهہ = ڌڻي]

– **بادِشاهاڻو ج بادِشاهاڻا:** [صفت_مذ] شاهاڻو، حاڪماڻو، بادشاهہ جو
* [مث: بادِشاهاڻي ج بادِشاهاڻيون]

– **بادِشاهَت ج بادِشاهَتُون:** [اِ_مث] بادشاهي، سلطنت، حڪومت

– **بادِشاهہ پرست:** [صفت] اهو شخص جيڪو بادشاهہ يا بادشاهت جي وقار ۽ اقتدار جو قائل هجي

– **بادِشاهہ پرستِي:** [اِ_مث] بادشاهہ يا بادشاهت جي محبتا

– **بادِشاهہ پسند:** [اِ_مذ] گل جو هڪ قسم، انب جو هڪ قسم، انب جي ڪنهن خاص وڻ تي رکيل نالو (ان مان مالهن جا نالا ٻہ رکيا وڃن ٿا، جيئن: 'شاهہ پسند')

– **بادِشاهہ زادو ج بادِشاهہ زادا:** [اِ_مذ] بادشاهہ جو پٽ، شهزادو، راجڪمار

– **بادِشاهہ زادِي ج بادِشاهہ زادِيُون:** [اِ_مث] بادشاهہ جي ڌيءَ، شهزادي، راجڪماري

– **بادِشاهہ سلامت:** [اِ_مذ] بادشاهہ لاءِ ڪم ايندڙ هڪ تعظيمي ڪلمو

– **بادِشاهہ ڪُش:** [صفت] بادشاهہ جو خون ڪندڙ، حڪمران جو قاتل

– **بادِشاهہ ڪُشي:** [اِ_مث] بادشاهہ جو خون، حڪمران جو قتل

– **بادِشاهہ گَر:** [صفت] بادشاهہ بڻائيندڙ
* [ف]

– **بادِشاهہ گَردِي:** [ا_مذ] طوائِف الملوڪي، وڳوڙ، انڌڌنڌ، داداگيري، لاقانونيت، آمريت

– **بادِشاهہ گَردِي لڳڻ:** [اصطلاح] بدانتظامي ٿيڻ

❊ بد امني ٿيڻ

– **بادِشاهہ ماڻهو:** [صفت _ مذ] وڏو ماڻهو، امير زادو

❊ [مجازاً] چريو، بيوقوف

– **بادِشاهِڻ:** [ا_مث] بادشاهہ جي زال، راڻي، پٽ راڻي

❊ مصريءَ جو هڪ قسم

– **بادِشاهہِ وَقت:** [ا _ مذ] وقت جو بادشاهہ

– **بادِشاهِي ج بادِشاهِيُون:** [ا_مث] سلطنت، حڪومت، راڄ، صاحبي، اقتدار

– **بادِشاهِي حَق:** [ا _ مذ] بادشاهہ جو حصو يا اختيار

– **بادِشاهِي حُڪم:** [ا _ مذ] وقت جي سلطنت يا حڪومت جو ڏنل حڪم، نادرشاهي حڪم، اهو حڪم، جيڪو ٽاري نہ سگهجي

– **بادِشاهِي خَرچُ:** [ا _ مذ] شاهہ خرچ، حيثيت کان وڌيڪ خرچ، اميراڻو خرچ

– **بادِشاهِي خَيالُ:** [ا _ مذ] شاهاڻا خيال، وڏيون رٿون

– **بادِشاهِي ڪرڻ:** [اصطلاح] حڪومت ڪرڻ، حڪومت هلائڻ

❊ عيش ڪرڻ، سکيو وقت گذارڻ، خوشين ۾ هئڻ

– **بادِشاهِي ڳالهيُون ڪرڻ:** [اصطلاح] وڏيون ڳالهيون ڪرڻ، حيثيت کان وڌيڪ احوال ڪرڻ

❊ بيوقوفيءَ واريون ڳالهيون ڪرڻ

– **بادِشاهِي مسجد:** [ا _ خاص] بادشاهہ جي تعمير ڪرايل مسجد، لاهور ۾ واقع هڪ مسجد، (جيڪا مغل شهنشاهہ شاهجهان تعمير ڪرائي هئي)

– **بادِشاهِي هَلائِڻ:** [اصطلاح] حڪم هلائڻ، حڪومت هلائڻ

– **بادشاهيءَ جو خير:** [محاورو] مان مرتبي جو خير، عزت عاقبت جو خير (دعائيہ جملو جيڪو گهڻو ڪري عام ماڻهو وڏن ماڻهن سان ملڻ وقت چون)

– **بادِشائِي:** [ا _ مث] بادشاهي

• **بادَلُ ج بادَلَ:** [ا_مذ] ڪڪر، ابر

❊ [سن: وارِد < وارِ = پاڻي + دا = ڏيڻ]

'بادل ڙي بادل وڃ! منهنجا نيڻ نہ تا بس ڪن' (شيخ اياز)

– **بادَلَ بَرسَڻ:** [اصطلاح] ڪڪر وسڻ، مينهن پوڻ، اِلاهي رحمت وسڻ

– **بادَلَ پِرجِي اَچڻ:** [اصطلاح] ڪڪر پرجي اچڻ، مِينهن چڙهي اچڻ

– **بادَلَ ڇانئِجَڻ:** [اصطلاح] ڪڪرن سان فضا گهيرجي وڃڻ

– **بادَلَ کُلڻ:** [اصطلاح] آسمان صاف ٿيڻ، ڪڪرن جو ٽڙي پکڙي وڃڻ، اوڪاڻڻ

– **بادَلَ وَسڻ:** [اصطلاح] مينهن پوڻ، وسڪارو ٿيڻ

• **بادِلو ج بادِلا:** [ا_مذ] زريءَ جي تار، زري، مقيس، ڪلابات، ريشم ۽ چانديءَ جي تارن سان اُڻيل ڪپڙو، زريفت، ڏماج

❊ هڪ قِسم جي پيتلي گهگهي (جنهن جي مٿان ڪپڙو چڙهيل هجي، جيڪا مسافريءَ ۾ پاڻي ٺڌي رکڻ لاءِ ڪتندا آهن)

❊ [صفت] لاڏلو، البيلو

❊ [ف: باديہ]

• **بادلو/ بادليو:** [صفت –مذ] سڄاڻ، سورهيہ

• **بادو ج بادا:** [صفت _ مذ] مست، سرَ ڦريو

❊ باديءَ جو مريض، پيٽ سڄيل

❊ [سن: واتولَ = هوا سان ڀريل باديءَ جو مريض، سنڌن جي سور ۾ ڦاٿل]

❊ نشي ۾ مخمور

❊ [ف: بادِيہ]

❊ [ا –مذ] وڻو، جَدن، ٻِالو

• **بادوان:** [اــمذ] سِڙهہ
٭ [ف: بادبان]

• **بادَه:** [اــمذ] شراب. مئہ. مَدُ. دارون
٭ [ف]

– **بادَه اَحمَرُ:** [اــمذ] ڳاڙهو شراب، ارغواني شراب

– **بادَه آنگُور/ آنگُوري:** [اــ مذ] انگور مان ڇڪايل شراب

– **بادَه پُرتگالِي:** [اــمذ] پورچوگال ملڪ جو شراب

– **باده پرستُ:** [صفت] شراب پيئندڙ، شراب جو عادي، شرابي

– **باده پيما:** [صفت] شراب نوش، شراب پيئندڙ، شراب خوار
٭ ساقي، شراب پيئاريندڙ

– **باده پيمائِي:** [اــمث] شراب پيئڻ جي حالت، نشو، خمار

– **باده خوار:** [صفت] شراب پيئندڙ، شرابي

– **باده خواري:** [اــ مث] شراب پيئڻ جي حالت

– **باده دوشِينہ:** [اــ مذ] راتوڪو شراب، ڪالهوڪو شراب، بچيل شراب

– **باده شَبِينہ:** [اــ مث] شراب جي محفل مان بچيل شراب، راتوڪو شراب، بچايل شراب

– **باده صَهبا:** [اــ مذ] سفيد انگور جو شراب، سفيديءَ مائل شراب

– **باده فَروش:** [صفت] ساقي، شراب وڪڻندڙ
٭ پير مغان

– **باده ڪَش:** [صفت] شراب نوش، شراب پيئندڙ، شرابي

– **باده گُسار:** [صفت] شراب پيئندڙ، شرابي

– **باده گُلرَنگ:** [اــمذ] ڳاڙهو شراب

– **باده ناب:** [اــمذ] نج شراب

– **باده نوش:** [صفت] شراب پيئندڙ، شرابي

• **بادِي:** [اــمث] ريح آڦري، ڀرتي، پيٽ ۾ هوا ڀرجڻ جي حالت، پيٽ مان نڪتل واءُ، پيٽ جي هڪ بيماري
٭ يوناني طب موجب هڪ 'طبيعت' جو نالو (آتشي خاڪي آبي بادي)
٭ [صفت] ريح پيدا ڪندڙ، هوائي، وائي
٭ [ف: باد = هوا]

– **بادي پٽو:** [اــ مذ] جسم جي ريح جي ڪيفيت، اثر يا صورتحال

– **بادِي چورُ:** [اــمذ] ڀڪو چور، هاڙهو چور، شرير ۽ بدذات چور

– **بادِي سُر:** [اــ مذ] وادي سر، اهو سر جنهن سان راڳ جي شڪل قائم ٿيندي آهي، بنيادي سر (جيڪا هن ۾ سر آروهيءَ توڙي امروهيءَ مان خارج ڪيو وڃي ته راڳ بگڙي ويندو)

– **بادِي سُور:** [اــ مذ] وائي سور

– **بادِي شَيُون:** [اــ مذ] زود هضم غذا، وائي شيون، اهي کاڌا جيڪي هوائي ريح پيدا ڪن

– **بادِي ڳالهيُون ڪرڻ:** [اصطلاح] اجايون ڳالهيون ڪرڻ

– **بادِي وائِي:** [اــمث] ريح ۽ سنڌن جي سور جي بيماري
٭ ڪوڙ، گپوڙو

• **بادِيو ۽ بادِيا:** [اــمذ] وائي سوچ جو ڳوڙهو (جيڪو گهوڙي جي ڪچن ۾ نڪرندو آهي)
٭ [ف: باد = هوا]
٭ ٽامي يا پتل جو ويڪرو ڪٽورو (شراب، کير پيئڻ لاءِ)، وڏو ۽ اونهون پيالو
٭ [ف: باديہ]

– **بادِيا ڪَيڻ:** [اصطلاح] گهوڙي کي پيرن ۽ ڪچن ۾ رس وارا ڳوڙها نڪرڻ (جن کان گهوڙي جون ٽنگون سجي پونديون آهن)

• **بادِيان:** [اــمذ] سونف، وڏ ڦ
٭ [ف]

– **بادِيان خطائِي:** [اــمذ] ٻج جو هڪ قسم (جيڪو سونفن جهڙو ٿئي، دوا ۾ ڪم اچي)

– **بادِيان رومِي:** [اــمذ] سونف جو هڪ قسم، رومي وڏ ڦ

• **باديچِي:** [اــخاص] تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **باديلو ۽ باديلا:** [اــمذ] پرت جو هڪ قسم (پوڏين تي پوجي)، بادِلو

• **بادِيہ:** [اــمذ] رڻ پٽ، صحرا، بيابان، جهنگل
٭ [ع]

– **بادِيہ پيما:** [صفت] رڻ جو رولاڪ، مسافر، دشت نورد

❊ تِکو گھوڙو

– **بادِيہ پيمائِي:** [ا _ مث] جهنگ، دشت يا بيابان گهمڻ، دشت نَوردي

– **بادِيہ نَشِين:** [صفت] رڻ ۾ رهندڙ، رڻ واسي، بدوي، صحرائي

• **باڙِيو ج باڙِيا:** [صفت _ مذ] کدڙو، خصي

❊ [س/ٺ]

• **باڙِڻ:** [ا_مث] جوئر جو هڪ قسم

'باڙڻ کان مون بس ڪئي، ڪهڙي جڏي جوار' (جام خان)

❊ پنگ جو هڪ قسم

'پراڻي مڏ، باڙڻ پنگ، ڳانجي جي پهرين سوٽ' (چوٽي)

• **باڏھہ:** [ا_ خاص] تعلقي ڏوڪريءَ جي هڪ ديهہ ۽ شهر جو نالو

_ **باڏاهِي:** [صفت] باڏھہ شهر جو رهاڪو، باڏھہ واسي

❊ [ا – خاص] ناميارِي عوامي شاعر 'شيرل باڏاهيءَ' جو تخلص (جيڪو اصل باڏھہ جو رهاڪو هو)

• **باڊِي:** [ا _ مث] بدن، جسم، جُسو

❊ ڪنهن جماعت يا تحريڪ جي عهديدارن جو جٿو، ڪابينا

❊ ڪنهن مشين وغيره جو ٻاهريون حصو، (kessing)

❊ [انگ: Body]

– **باڊِي بِلڊَر:** [صفت] ڪسرت ڪري پنهنجي جسم کي مضبوط رکندڙ، پهلوان، ڪسرتي

❊ [انگ: Body builder]

– **باڊِي بِلڊِنگ:** [ا _ مث] ڪسرت، ورزش، جسماني مشق جو عمل

❊ [انگ: Body building]

– **باڊِي سرچ:** [ا _ مث] جسماني تلاشي

❊ [انگ: Body search]

– **باڊِي گارڊُ ج باڊِي گارڊ:** [ا_مذ] نگهباني ڪندڙ، خاص محافظ، جان جو رکوالو

❊ [انگ: Body guard]

_ **باڊِي لَئنگُئيج:** [ا – مث] ڳالهائڻ دؤران جسماني چرپر يا ڏيک، جسماني ٻولي (جيڪا اشارن سان ڳالهائي وڃي)، خاموشيءَ ۾ اشارن سان ڪا ڳالهہ سمجهائڻ جو عمل

❊ [انگ: Body language]

• **بارِ:** [ا – ذات] خدا پاڪ جو صفاتي نالو

❊ [صفت] جليل، بزرگ، نيڪ، برتر

❊ [ع: بار]

_ **بارِ الاهِي:** [ا_ذات] اي خداءِ بزرگ و برتر

_ **بارِ الاهِي:** [ا_ذات] بارگاھِ خدا

– **بارِ خُدا:** [ا_مذ] الله تعاليٰ (وڏو ۽ نيڪوڪار)

❊ [ع: (بار) + ف: (خدا)]

• **بار:** [ا_مذ] ڀيرو، ڦيرو، وارو، دفعو، گهمرو، نوبت

❊ وقت، عرصو

❊ [ف: (بار = وارو) _ سن: (واره = وارو)]

❊ بارگاھہ، دروازو (اهو دروازو يا گهٽي جيڪو هاٿيءَ جي شڪار ڪرڻ وقت هن جي آرام واري جڳهہ طرف ناهي ويندي آهي، جڏهن تہ باقي ٻن پاسن کان ڪاهيون کوٽيون وينديون آهن)

– **باربار:** [ظرف] وري وري، هر هر، ذري ذري، ڀيري ڀيري

– **بار بار بچڻ:** [اصطلاح] وري وري بچڻ، ڪنهن خطري يا مصيبت مان وري وري بچڻ

– **بارَگِي:** [ا_ مث] دفعو، ڀيرو، وقت (يڪ بارگي – هڪ دفعو)

– **باروبار:** [ظرف] هڪ جيترو، برابر

– **باروٻر:** [ظرف] بار بار

– **بارها:** [ظرف] ڪئين ڀيرا، اڪثر

• **بارِ:** [ا_مث] شرابخانو گُتو

❊ شراب ۾ ڪم ايندڙ گُتو

❊ [انگ: Bar]

• **بارِ:** [ا – مث] وڪيلن، قانوندانن جي ويهڻ، مشورن ۽ ڪچهري ڪرڻ جو هنڌ، وڪيل منڊلي

٭ دربار، ڪچهري، عدالت

٭ [انگ: Bar]

٭ عدالت ۾ جوابدارن جي بيهڻ جو پڃرو

ـ بار ائٽ لا: [ا – مذ] بئرسٽر، وڏين عدالتن جو وڪيل

٭ [انگ: Bar-At-law]

ـ بار ائسوسيئيشن: [ا – مث] وڪيلن ۽ قانوندانن جي جماعت

٭ [انگ: Bar Association]

ـ بار رُوم: [ا – مذ] وڪيلن جي ويهڻ جو ڪمرو (ڪورٽ ۾)، وڪيلن جو ڪچهري ۽ مشاورت ڪرڻ لاءِ ڪمرو

٭ [انگ: Bar room]

ـ بار ڪائونسِل: [ا – مذ] بار ائسوسيئيشن جي انتظامي مجلس، ايگزيڪيوٽو ڪاميٽي

٭ [انگ: Bar council]

• **بارُ ج بارَ:** [ا ـ مذ] بوجهه، وزن

٭ لڏو، سامان سڙو پري، ڳنڙي

٭ انبار، ڍڳ، گهڻائي

٭ رکيل ڪم، سونپيل جوابداري، ذميواري

٭ ڇت تعمير ڪرڻ وقت سرن جي ڏنل قطار

٭ قرض، واجب الادا رقم

٭ [صفت] مصدر 'باريدن' جو امر (جيڪو اسم جي پڇيان اچي، فعل جي معنيٰ ڏيندو آهي جيئن: وسائيندڙ 'آتش بار' – باهه وسائيندڙ، أشڪبار – ڳوڙها وسائيندڙ وغيره)

— بار آڻڻ: [اصطلاح] ٻاهران مال آڻڻ

٭ ڳرو ڪم آڻڻ

٭ سفارش آڻڻ

— بار آوَر: [صفت] ڦل ڏيندڙ (وڻ)

٭ ڦلدار، نتيجه خيز .

٭ پيٽ سان، حامله (عورت)

ـ بار آوَر ٿيڻ: [اصطلاح] ڦلڻ ڦولڻ، ڦل ڏيڻ

٭ پرورش ڪرڻ، تربيت ڪرڻ

٭ [ف: بارآوردن]

— بار آچڻ: [اصطلاح] مٿان زور پوڻ، ڳري سفارش اچڻ

ـ بارانو ج بارانا: [اـ مذ] ڳرو بار، وڏي جوابداري

٭ [ف: (بار) ـ سن: (ڀار + انو)]

'تالي سنيس هوت جي، مٿي بارانو' (شاهه)

٭ باردانو

٭ ڇت جي وچين ڪام، شهتير

٭ [ف: بارانه]

— بار بجا آڻڻ: [اصطلاح] مٿي تان بار لاهڻ، فرض ادائي ڪرڻ، توڙ نباهڻ، ڪوتاهي نه ڪرڻ

'جن امانت ڪنهي عجالت سان نه تن بجا برهه جو ڪيو ڪل بار' (فاضل شاهه)

— باربَر: [ا ـ مذ] بار ڪشندڙ، حمال، مزور، قُلي

٭ بارگير وهٽ

— بار بَردار: [صفت] بار ڪشندڙ، حمال، مزور، قلي

٭ پانڌي

٭ [اـ مذ] مڏيءَ جو بارُ، سامان سڙو

— بار بَرداري: [اـ مث] بار ڪشڻ جي حالت

٭ بار ڪشڻ جي اُجرت، مزدوري

٭ مسافريءَ جو خرچ، راهه خرچ، گاڏيءَ جو ڀاڙو

٭ بردباري، تحمل

ـ بارَ ڀري: [ا – مث] پيٽ واري عورت، ڳورهاري (جيڪا ڀرين مهينن سان هجي)

— بارِٺو ج بارِٺو: [صفت ـ مذ] بار وارو، بار ڪشندڙ پريل، ڀرتو

— بارُ ٿيڻ: [اصطلاح] ڳرو لڳڻ

٭ مٿان زور پوڻ (سفارش جو)

٭ ميزبان کي تڪليف اچڻ (مهمان ٻارڻ)

— بارُ ٿِي پوڻ: [اصطلاح] آڻ سُهائيندي تڪليف ڏيڻ

— **بار پوڻ:** [اصطلاح] بوجو پوڻ، ذميداري عائد ٿيڻ، چِپ پوڻ

☆ سفارش اچڻ، چئو چواءِ ٿيڻ، زور پوڻ

☆ ٿورو ٿيڻ، احسان ٿيڻ

— **بارِ خاص:** [ا_مث] خاص اجازت، خاص دربار

— **بارِ خاطِر:** [صفت] دل تي بار ڪندڙ، نه وڻندڙ، نا پسند، طبع جي خلاف

— **باردار:** [صفت] بار ڪٽندڙ، بار سان لڏيل

☆ ڦروارو، ميويدار

☆ پيٽ سان، حاملا

☆ صاحبِ اولاد

☆ مالدار، دولتمند

— **بارِ دل:** [ا_مذ] رنج و غم

— **بارُ ڏيڻ:** [اصطلاح] ڪنهن به شيءِ جي مٿان وزن رکڻ

☆ دور ڏيڻ (پٽ کي)

— **بارُ رکڻ:** [اصطلاح] ڪنهن کي لاءِ سفارش ڪرڻ، ذميداري سونپڻ

— **بارُ سهڻ:** [اصطلاح] ذميواريءَ جو ڪم سنڀالڻ، بار کڻڻ

☆ تڪليف سهڻ

— **بارِ عام:** [ا_مث] عام اجازت، عام دربار، عام ڪچهري

— **بارُ ڳرڻ:** [اصطلاح] ڪنهن شيءِ (هو يا بادي ڪاڏي وغيره جي) ڳرو لڳڻ، بار سببان تڪليف محسوس ڪرڻ

— **بار ڪش:** [صفت] بارچڪيندڙ، بار ڪٽندڙ، بارگير (وهٽ)

☆ [ا_مذ] مزور، حمال

☆ گاڏي، مال گاڏي

☆ [ا_مث] بار ٻڌڻ جي رسي، ڪمربند، ڪشڪو، پٽو، تنگ

— **بارُ کڻڻ:** [اصطلاح] ذميواري کڻڻ، جوابداريءَ جو ڪم پنهنجي ذمي ڪرڻ

☆ مشڪل ڪم ڪرڻ جي هام هڻڻ

☆ تڪليف سهي ٻئي جي مدد ڪرڻ

— **بارگِي:** [صفت] بار ڍوئيندڙ (گهوڙو)، عمدو ۽ طاقتور گهوڙو

— **بارگِيرُ ج بارگِيرَ:** [صفت] بار ڍوئيندڙ وهٽ (اٺ)، لاڏو (گهوڙو يا اٺ)

☆ اهو سوار، جنهن کي ذاتي گهوڙو يا اٺ نه هجي

— **بارگِيرُ ٿيڻ:** [اصطلاح] بردبار ٿيڻ، وڏ گردو ٿيڻ، سهپ ڌارڻ

— **بارگِيرِي:** [ا_مث] گهوڙي سواريءَ جي نوڪري

— **بارُ لاهڻ:** [اصطلاح] ٿورو لاهڻ، احسان لاهڻ

☆ ميار لاهڻ

☆ جوابداريءَ جو ڪم سرانجام ڪرڻ

☆ بيدليو ڪم ڪرڻ، ڪو ڪم جوابداريءَ کان سواءِ ڪري ڏيڻ، جهڙو تهڙو ڪم ڪرڻ

— **بارُ لهڻ:** [اصطلاح] تڪليف لهڻ، ذميواري پوري ٿيڻ

☆ [مجازاً] قرض لهڻ

☆ اولاد جي شادي ڪرائڻ

— **بارُ وِجهڻ:** [اصطلاح] ڪنهن تي ڪا جوابداري وجهڻ (ڪم جي تعميل لاءِ)

— **بارَ وَرُ:** [صفت] ميويدار (وڻ)

☆ ڦلدار، نتيجه خيز، ڪامياب

☆ پيٽ سان، حامله (عورت)

— **بارِي ج بارِي:** [صفت_مذ] بار وارو، ڳرو

'بارُ برهه جا هو يا باري' (سچل)

-

'باران معن باري، تابان ترڪشن آ' (غمدل فقير)

☆ بار ڪٽندڙ وهٽ، لاڏو (اٺ، ڍڳو وغيره)

☆ [سن: ڀار = وزن]

☆ دلير، تڪليف برداشت ڪندڙ

'باري کڻن بان ناهي ڪم ڪچن جو' (چوڙي)

● **باراتِ ج باراتون:** [ا_مث] بارات، جڃ

☆ [سن: ورات = ميڙ جماعت، لشڪر جڃ]

• **بارانِ، بارڻِ:** [اـخاص ـ مث] هڪ نئِن جو نالو (جيڪا کيرٿر جبل مان نڪري ڪرڇي ۽ ڪان هيٺ سنڌو نديءَ ۾ پوي ٿي) نئِن باران

• **بارانُ:** [اـمذ] مينهن، برسات، بارش

'باران برس بادل، بشري بحال بازي' (محمد فقير کتياڻ)

— **باران پوش:** [ا ـ مذ] برساتي (ڪوٽ وغيره)

ـ **باران رَحمت:** [ا ـ مذ] رحمت جي برسات

— **بارانو:** [ا – مذ] مِينهن تي ٿيل پوک، مِينهاٽو

⁂ [س/ات]

— **بارانِي:** [اـمث] مِينهن تي ٿيل پوک، برسات تي ٿيل پوک

⁂ مينهن وسڻ، برساتي

⁂ مِينهن ۾ پسڻ کان بچائيندڙ ڪپڙو، برساتي

'بيخود بات، دي برڪات، ٻن برسات باراني' (محمد فقير کتياڻ)

• **باران گِير:** [اـمذ] ڇڄو، سائبان

• **باربَد:** [اـخاص] خسرو پرويز [ايراني بادشاهه] جو مشهور راڳيندڙ. هڪ ساز جو نالو. بَربَط

⁂ [ف]

• **باربَر:** [ا ـ مذ] حجام، نائي

⁂ [انگ: Barber]

• **باربڪ:** [ا - مث] شاهي دربار جو ناظر يا داروغو

⁂ [ف]

• **باربِي ڪِيو:** [ا – مذ] ڪليل ٻاهه يا ٽانڊن جي سيڪَ تي پڪل کاڌو (جنهن کي تيار ڪرڻ لاءِ هنديءَ يا ديڳڙيءَ جو استعمال نه ڪيو ويندو آهي ۽ سڌو سنئون ٻاهه يا ٽانڊي تي تيار ڪيو ويندو آهي جهڙوڪ: تڪي سيخ ڪباب وغيره)

⁂ سِڳري

⁂ [انگ: Barbecuc]

• **بارتالاب:** [ا - مذ] گفتگو، ڳالهه ٻولهه. ڪچهري

⁂ [سن: وارتالاب]

• **بارِ جاءِ ج بارِجايُون:** [اـمث] بخش ڪيل زمين

⁂ [ف]

• **بارجَه:** [اـمث] ٻيڙو، وڏي ٻيڙي، جنگي ٻيڙو

⁂ [ع: (بارجه) ـ هند: (بيڙهه)]

• **بارخانو ج بارخانا:** [اـمذ] گدام، پانڌو

⁂ [ف: بار + خانه]

• **بارِدُ:** [صفت] ٿڌو، سرد

⁂ [مجازاً] بي حس، جامد

⁂ [ع]

• **بارِدانو ج بارِدانا:** [اـمذ] بار رکڻ جو ٿانءُ، ڳُنوُن، ٻوري، وڏو ٿيلهو

⁂ زمين جي پيدائش (اَن، ڦلين وغيره) توري کڻڻ لاءِ ڳوٿيون، برڪيون، وغيره

⁂ سامان، ٻورچيخاني جو اسباب

⁂ [ف: بار + دان]

• **باردَو:** [اـمذ] ٻه چانگي ڪاني (جنهن سان ميويدار شاخ کي ٽيڪ ڏجي)

⁂ [ف]

• **باردو ج بارِدا:** [ا ـمذ] ٿانءَ جو هڪ قسم، ٽامي جو ٻهڳڻ، داٻلو

⁂ [س/ڪوهه]

• **بارڊَر:** [ا – مذ] حد، سرحد، سيما، ڪنارو

⁂ حصار، حاشيو

⁂ [انگ: Border]

ـ **بارڊَر لائين:** [ا – مث] سرحدي پٽي

⁂ [انگ: Border line]

• **بارِش ج بارِشُون:** [اـمث] برسات، مِينهن

⁂ [ف: باريدن (= وسڻ) > بارش]

ـ **بارِشِ آشڪ:** [ا ـ مث] ڳوڙهن جي برسات (شاعرانو اصطلاح)

ـ **بارشِ حُسن:** [ا ـ مذ] حسن جي برسات، محبوب جو ديدار

ـ **بارشِ رَحمت:** [ا ـ مث] رحمت جي برسات

ـ **بارشِ سَرما:** [ا ـ مث] سياري جي برسات

- بارشِ علم: [ا ـ مذ] علم جي برسات (ڪنهن عالم جي تقرير وقت چيو ويندو آهي ته هو 'علم جي بارش' ڪري رهيو آهي)
- بارشِ مئہ: [ا ـ مث] مئي جي برسات

٭ شراب جي گهٽائي، مڌ جي فراواني

'ڪري ويو ڪير بارشِ مئہ، خمار آلود ٿيا زمانا' (شيخ اياز)

- بارشِ نُور: [ا ـ مذ] نور جي برسات (ڪنهن پلاري رات يا عيد برات جي موقعي تي چيو ويندو آهي ته 'نُور جي بارش' پئجي رهي آهي)

٭ حسن جي برسات، محبوب جو ديدار

• بارِعُ: [صفت] تمام عمدو، سڀ کان سهڻو

٭ [ع]

• بارِقُ: [صفت] چمڪندڙ، تابان

٭ [ع]

• بارڪ ج بارڪون: [ا-مث] فوجين/ سپاهين جي رهائش لاءِ ڪوٺين جي قطار، بئرڪ، ڇانوڻي، لشڪرگاهه

٭ [انگ: Barrack]

- بارڪ ماسٽر: [ا ـ مذ] فوجي جاين جو محافظ، مهتمم

٭[انگ: Barrack Master]

• بارڪ الله: [جملو] دعا جو ڪلمو 'الله (توکي) برڪت ڏئي' (تعريف يا تعجب وقت ڪم ايندڙ جملو)

٭ [ع]

• بارڪزئي: [ا-خاص] دراني پٺاڻن جي هڪ قبيلي جو نالو

• بارگاهہ ج بارگاهُون: [ا-مث] درگاهه، آستان، آستانو، دربار، ڪچهري (جيئن: 'امام بارگاهہ' - اها مقدس جڳهه جتي ٻارهن امامن جو ذڪر ٿيندو هجي)

'تنهنجي ٿي بارگاهہ ۾ تنهنجوئي ٿي رهان' (قائل سرشاري)

٭ حويلي، محل

٭ [ف]

- بارگاهِ امامت: [ا ـ خاص] ٻارهن امامن جي بارگاهه
- بارگاهِ رسالت: [ا ـ خاص] رسول پاڪ صلي الله عليه وآله وسلم جن جي بارگاهه
- بارگاهِ خُدا: [ا ـ خاص] الله پاڪ جي بارگاهه

• بارِلو ج بارِلا: [ا-مذ] ڳچيءَ ۾ پائڻ جو هڪ قسم جو ڳهه (جيڪو گهڻو ڪري چانديءَ جو ٺهرائيندا آهن)

٭ [س/ٽ]

• بارلي: [ا-مث] جَوَ

٭ [انگ: Barley]

• بارميرا: [ا-خاص] هندن جي هڪ ذات جو نالو (جيڪي اصل 'ٻاهڙمير' جا رهاڪو هئا)

• بارَندگي: [ا ـ مث] مينهن، برسات

٭ [ف]

• بارَڻ: [ا ـ خاص] باران (ٿَرَ)

٭ تعلقي ديري محبت ۾ هڪ ديهه جو نالو

• بارو ج بارا: [ا-مذ] احسان، ٿورو (جيڪو اڳلو پاڻ تي بار سمجهي)

٭ گناهن جو بار

٭ پارت (ڪم جي)، تاڪيد

٭ رَجَ ڪي پاڻيءَ ۾ هيٺ تي ڇڪي بيهارڻ لاءِ ٻڌل پٿر

٭ [س/ل]

٭ [صفت] ڳرو، ڀاري، وزني

٭ [سن: ڀار = بار]

- بارو رَکڻ: [اصطلاح] ڪنهن ڪم جي تڪميل لاءِ بار رکڻ، تاڪيد ڪرڻ
- بارو ڪَٽائڻ: [اصطلاح] ذمو ڪٽائڻ
- بارو ڪَٽڻ: [اصطلاح] ڪنهن ڪم جي تڪميل لاءِ ذميواري ڪٽڻ

٭ احسان ڪٽڻ، ٿورو ڪٽڻ

• بارُو: [ا-مذ] ديوار، قلعي جي ڀِت

٭ ريت، واري

٭ [هند]

• بارُوتُ، بارُودُ ج بارُوتَ، بارُودَ: [اـمذ] گندرف. ڪوئلي ۽ شوري وغيره مان ٺهيل مصالحو، آتشي مادو (جيڪو آتشبازي ۽ هٿيارن، جهڙوڪ بندوقن، توپن وغيره ۾ ڪم ايندو)، دارون، آتشي مادو
٭ [تر/ف]

— بارُوتچِي: [صفت] بارود ٺاهيندڙ

— بارُوتخانو بارُودخانو: [اـمذ] بارود رکڻ جي جاءِ

• باره: [اـ مذ] ٻارنهن، 12
٭ [اردو]

ـ باره دَري: [اـ مث] ٻارهن دروازن واري ڪوٺي، عمارت يا پل وغيره، ٻارهن دري
٭ [اـ خاص] مغل بادشاهن ٻاران تعمير ڪرايل هڪ ماڳ مڪان (جنهن ۾ ٻارهن دروازا آهن ۽ اهو ماڳ هن وقت به شالامار باغ لاهور ۾ پنهنجي اصل حالت ۾ موجود آهي)

ـ باره ماسه: [اـ مذ] ٻارهن ماهه، شعر جي هڪ صنف

• باره: [اـمذ] وقت
٭ دفعو، ڀيرو
٭ معاملو
٭ تعلق، واسطو
٭ ديوار، شهر پناهه
٭ [ف]

— باري ۾: [ظرف] معاملي ۾، لاءِ، واسطي، بابت

• بارها: [ظرف] ڪيترائي ڀيرا، ڪئين دفعا
٭ [ف: بارج بارها]

• بارِي: [اـمث] ننڍي چوڪري
٭ [سن: بالا]
٭ واري نوبتَ

• بارِي: [اـ ذات] الله پاڪ جو صفاتي نالو
٭ [صفت] خالق، اُپائڻهار
٭ [ع: باريءَ = خلقيندڙ]

ـ بارِي تعاليٰ: [اسم ذات] الله تعاليٰ، خلقڻهار، اُپائڻهار

• بارِي: [اـخاص] ڏاڙهياري جبل تي هڪ درويش جي آستان جو نالو 'باري پير'

• بارِيابُ ج بارِيابَ: [صفت] اجازت ماڻيندڙ
٭ ملاقات ڪندڙ
٭ مجلس ۾ داخل ٿيندڙ، دربار ۾ پهچندڙ، درباري
٭ [بار + ياب < يافتن = لهڻ]

— بارياب ٿيڻ: [اصطلاح] صحبت جو فيض حاصل ڪرڻ، ملاقات ڪرڻ

— بارِيابِي: [اـمث] حاضري، داخلا، دربار ۾ حاضري

• بارِيچا: [اـخاص] سنڌ جي هڪ ذات

• بارِيڪ: [صفت] سنهو، نفيس، نازڪ، لطيف، سنهڙو، سوڪيم، جهيڻو
٭ [ف]

— بارِيڪ آواز: [صفت] سنهو آواز، لطيف آواز، ڌيمو آواز

— بارِيڪ بِين: [صفت] گهري نظر رکندڙ، باريڪيءَ سان سوچيندڙ، نڪته پرداز، رمز شناس، تيز فهم، پارکو، عيب ثواب ڪڍندڙ، چتر

— بارِيڪ بِينِي: [اـمث] مؤشگافي، تيزفهمي

— بارِيڪ خَيال: [اـمذ] نازڪ خيال، تيز فهم
٭ شاعر

— بارِيڪ راءِ: [صفت] اونهيءَ راءِ وارو، باريڪ فهم

— بارِيڪ مِيان: [صفت] سنهيءَ چيلهه وارو

— بارِيڪِي ج بارِيڪِيون: [اـمث] نفاست، سنهاڻ، سوڪميتا، لطافت، نزاڪت

ـ باڙدانو ج باڙدانا: [اـمذ] بار رکڻ جو ٿانءُ، باردانو، ڳُوڻ، ٻوري، وڏو ٿيلهو، زمين جي پيدائش (اَن، ڦلين وغيره) توري ڪٽڻ لاءِ ڳوٿيون، برڪيون، وغيره
٭ سامان، ٻورچيخاني جو اسباب
٭ [ف: بار + دان]

• **باڙِدي ج باڙِديُون:** [اِ_مث] بالٽي

٭ [ف: باديہ (= وڏو جمن، اونهو پيالو) > بادل، بادلو > بادلي > بالدي > باڙدي]

• **باڙِڪِي ج باڙِڪِيُون:** [اِ_مث] ڪَنن ۾ پائڻ جو هڪ ڳهہ، والي

٭ [س/ت]

• **باڙو ج باڙا:** [اِ - مذ] اِحاطو، چوڏيواري، واڙ (جيئن: امام باڙو)

٭ مڪان، محل

٭ محلو، پاڙو

٭ ميدان

٭ تڪيو، قبرستان، فقيرن جي رهڻ جي جڳهہ

• **باڙو:** [اِ_مذ] جانورن جو هڪ قسم

٭ [اِ _ مث] پوڙهي ٻڪري

٭ [طنزاً] پوڙهي زال

٭ [س/ات]

• **باز:** [اِ_صفت] اسم جي پٺيان اچي فاعل جي معنىٰ ڏيکاريندڙ پڇاڙي: (جيئن: 'جان باز'، 'دغاباز'، وغيره)

٭ [ف: باختن = کيڏڻ]

• **باز:** [ڦا ف] ٻيهر، وري، مڪرر، نئين سر

٭ [صفت] کشادو، کليل

٭ دست بردار، منحرف، ڪناره ڪش

٭ [ف: باز]

• **بازَ ج بازُو:** [اِ_مث] ٻانهن، عضوو، پاسو، لڳ، پکيءَ جو پر، پنک

٭ [ف: بازو]

– **باز آڻڻ:** [اصطلاح] روڪڻ، ڪنهن ڳالهہ تان هٽائڻ، هٽ ڪٽائڻ

– **بازَ پِٽڻ:** [اصطلاح] بي طاقت ڪرڻ، بي ساهو ڪرڻ

– **باز اچڻ:** [اصطلاح] مڙي وڃڻ، پاسو ڪرڻ

٭ پشيمان ٿيڻ، پڇتائڻ

– **باز رَکڻ:** [اصطلاح] روڪڻ، جهلڻ، منع ڪرڻ

– **باز رَهڻ:** [اصطلاح] پري رهڻ، پاسو ڪرڻ

٭ هٽ ڪٽڻ

• **بازُ ج بازَ:** [اِ_مذ] هڪ قسم جو شڪاري پکي، شڪرو

٭ [اِ _ مث] شڪاري پکين جي خاص جنس جو نالو، باز (مادي)، ڏُرو (نر)

٭ [ف: باز]

'هتان چڙه م ٻان هاريا حقيقت جو' (شاهہ/ آسا)

– **باز بَحري:** [اِ_مذ] باز پکيءَ جو هڪ قسم

'برهہ جا باشا بحاٻٽي، باز بحري بيشمار' (نور محمد)

– **باز پَروري:** [اِ _ مث] باز پالڻ، بازن پالڻ ۽ ويڙهائڻ جو شوق

– **بازَ جون اکيون سبڻ:** [اصطلاح] باز جون اکيون سبي انهن تي ٽوپي چاڙهبي آهي، شڪار تي ڇڏڻ وقت ان جون اکيون کوليون وينديون آهن

– **بازدارُ ج بازدارَ:** [اِ_مذ] باز کي سنڀاليندڙ، باز ڌاريندڙ، باز سان شڪار ڪندڙ

– **بازداري:** [اِ_مث] بازن پالڻ ۽ تربيت ڏيڻ جو هنر، بازن جي نگهباني

– **باز خانو ج باز خانا:** [اِ - مذ] بازن کي پالڻ ۽ سيکارڻ لاءِ هڪ مخصوص جڳهہ

– **بازگِيرُ ج بازگِيرَ:** [صفت] باز جهليندڙ

٭ نوڪر، خدمتگار

٭ پوليس جو اهو گهوڙي سوار، جنهن وٽ گهوڙو پنهنجو نہ هجي

٭ [لفظاً] واپس آڻيندڙ، [مراد] مؤرخ، وقائع نگار

– **بازگيري:** [اِ –مث] ضبطي، واپس وٺڻ

– **بازگهاءِ:** [اِ_مذ] باز پکيءَ جو گهايل شڪار (جيڪو مٽي اڏامي نہ سگهندو آهي، پر هيٺ لڪڻ لاءِ هيڏانهن هوڏانهن ڀڄندو آهي)

٭ [س/لس]

• **بازارِ بازارُون/ بازاريون:** [اـمث] دڪانن جي قطار وارو هنڌ. مارڪيٽ (جتي هر قسم جي خريد فروخت ٿئي). واپار جي جاءِ. دڪانن وارو علائقو مارڪيٽ. منڊي. اها جاءِ جتي مختلف جنسون ۽ وڻ وڪامن (ڪيترين ئي بازارن وڻن جي نالن سان مشهور آهن. جهڙوڪ: 'صرافہ بازار' يا 'سونارڪي بازار' = جتي سونارن جا دڪان موجود هجن. 'ڪکر بازار' = جتي ڪکر جا ٿانو وڪامندا هجن. 'ڳڙ بازار' = جتي ڳڙ يا مٺائيءِ جا دڪان هجن. 'ڪپڙي بازار' = جتي ڪپڙن جي خريد فروخت ٿيندي هجي. 'ريوڙي بازار' جتي ريوڙين جا دڪان هجن (احمدآباد ڀارت جي مشهور بازار). 'درزي بازار' = جتي درزين جا دڪان هجن وغيره)

✲ جنس جو اگهہ. سودو

✲ [پراڻي فارسي ابا = مال + زار = جڳهہ]

✲ گهٽي

'بازارن ۾ عشق ڪئو ٿي. ديوارن ۾ حسن لڇو ٿي' (استاد بخاري)

✲ (سنڌ ۾ ڪيترائي ڳوٺ بازارن جي نالي سان مشهور آهن جيئن: رهڪي بازار 'راهما ذات جي واپار جو مرڪز يا ڳوٺ. جيڪو اڳ ۾ ٿرپارڪر ضلعي ۾ هو ۽ هاڻي بدين ضلعي ۾ آهي)

— **بازار آڪري:** [اـمث] چڙهيل بازار. وڌيل اگهہ

— **بازار آڪري ٿيڻ:** [اصطلاح] اگهہ چڙهڻ. مهانگائي ٿيڻ

— **بازارِ بند رهڻ:** [اصطلاح] واپار نہ هلڻ

— **بازارِ تيز ٿيڻ:** [اصطلاح] اگهہ چڙهڻ. مهانگائي ٿيڻ. واپار جو چلتو ٿيڻ

— **بازارِ ٺڏي ٿيڻ:** [اصطلاح] شين جا اگهہ گهٽجي وڃڻ. بازار موڙي ٿيڻ

— **بازار پڇڻ:** [اصطلاح] اگهہ بار معلوم ڪرڻ. قيمت پڇڻ. رقم جٽڪائڻ

— **بازار جاچڻ:** [اصطلاح] اگهہ بار معلوم ڪرڻ. قيمت پڇڻ. رقم جٽڪائڻ

— **بازارِ جو اگهہ:** [محاورو] بازار جو عام نرخ. واجبي قيمت

— **بازارِ جو چَلن:** [محاورو] بازار جو دستور. خريدڻ/ وڪڻڻ جو قاعدو

— **بازارِ جو سودو:** [اـ مذ] وکر. سامان. سودو (جيڪو بازار ۾ دستياب هجي)

'مان بہ عيدن تي خريديان هان ڪٿي، پر خوشي بازار جو سودو نہ هو' (استاد بخاري)

✲ [محاورو] لڳ لاڳاپو. ڏي وٺ جو تعلق

'منهنجو توسان ڪو بہ تعلق يا بازار جو سودو نہ هو' (جملو)

— **بازارِ جو مُلهہ:** [محاورو] بازار جو اگهہ

— **بازارِ جو نِرخ:** [محاورو] بازار جو اگهہ. بازار جو ملهہ

— **بازارِ جي گارِ:** [محاورو] نالي وٺڻ ڪانسواءِ ڪنهن کي برو ڀلو چوڻ. عام الزام

— **بازارِ جي ڳالهہ:** [محاورو] ڪوڙي ڳالهہ يا خبر. غير معتبر ڳالهہ. افواهہ

— **بازارِ جي مِٺائي:** [محاورو] هر ڪنهن جي استعمال جي شيءِ. عام شيءِ. جنهن کي ڪبي سو خريد ڪري. جنهن تائين هرڪ جي پهچ هجي

— **بازارِ چاق ٿيڻ:** [اصطلاح] بازار جو اگهہ آڪرو ٿيڻ

— **بازارِ چڻڻ:** [اصطلاح] جدا جدا دڪاندارن کان اوڌر تي شيون خريد ڪرڻ

— **بازارِ چڙهڻ:** [اصطلاح] اگهہ چڙهڻ. مهانگائي ٿيڻ

— **بازارِ حُسن:** [اـ مث] حُسن جي بازار. اهڙو هنڌ جتي بدپيشو هلندو هجي. چڪلو. ڳاڙهي بازار. هيرا منڊي

— **بازارِ خَرچ** [اـ مذ] کيسي خرچ. روزمره جو خرچ

— **بازارِ ڏِسڻ:** [اصطلاح] بازار ۾ ڪو سودو جانچڻ. بازار مان ڪو سودو ڏسڻ

✲ اگهہ معلوم ڪرڻ

ـ **بازارِ ڏيڪارڻ:** [اصطلاح] ڪنهن شيءِ کي بازار ۾ ڏيکارڻ لاءِ کڻي وڃڻ. وکر وڪڻڻ

— **بازارِ سرد پوڻ:** [اصطلاح] بازار ٺڏي هئڻ

— **بازارِ شام:** [ا – خاص] شام شهر (عراق) جي بازار (جتي ڪربلا جي واقعي بعد يزيدي فوج حضرت امام حسين عليه السلام جي سر مبارڪ کي ۽ بيبين سڳورين کي ننگي سر گهمايو هو)

— **بازارِ ڪڇڻ:** [اصطلاح] بنا ڪم جي رلڻ، شهرن جون گهٽيون گهمڻ، اجايو رلڻ پنڻ، آواره گردي ڪرڻ

— **بازارِ ڪرڻ:** [اصطلاح] اگهه لهڻ، قيمت گهٽجڻ، سستائي ٿيڻ

— **بازارِ ڪري آچڻ:** [اصطلاح] خريد فروخت ڪري اچڻ

— **بازارِ کي باهه لڳڻ:** [اصطلاح] شين جو اگهه ڳرو ٿيڻ

— **بازارگان:** [صفت] واپاري، تاجر، سوداگر

— **بازارِ گرم ٿيڻ:** [اصطلاح] اگهه چڙهڻ، واپار جو چڱو چلتو ٿيڻ، بازار ۾ خريد فروخت تيز ٿيڻ

— **بازار گهٽجڻ:** [اصطلاح] اگهه لهڻ، قيمت ڪري پوڻ

— **بازار لائڻ:** [اصطلاح] شيون يا ٽپڙ ٽيڙي پکيڙي ويهڻ

* ڏاڍيان ڳالهائڻ، لڙ ڪرڻ

* بازار وارو تماشو مچائڻ

— **بازارِ لڳائڻ:** [اصطلاح] هٽ پکيڙي ويهڻ، دڪان هڻڻ

— **بازارِ لهڻ:** [اصطلاح] شين جا اگهه لهڻ، سستائي ٿيڻ

— **بازارِ مانِي ٿيڻ:** [اصطلاح] شين جا اگهه گهٽجڻ، واپار گهٽ ٿيڻ

— **بازار مندي ٿيڻ:** [اصطلاح] بازار ٺڏي ٿيڻ

— **بازارِ موڙي ٿيڻ:** [اصطلاح] شين جا اگهه گهٽجڻ، واپار گهٽ ٿيڻ

— **بازارِ موڳي ٿيڻ:** [اصطلاح] شين جا اگهه گهٽجڻ، واپار گهٽ ٿيڻ

— **بازار ۾ آڻڻ:** [اصطلاح] وڪري لاءِ آڻڻ، وڪامڻ، فروخت ڪرڻ

ـ **بازار ۾ باهه لڳڻ:** [اصطلاح] ان يا وکر مهانگو ٿيڻ

ـ **بازارِ ۾ پوتي لاهڻ:** [اصطلاح] سرِعام رسوا ڪرڻ، بدنام ڪرڻ

ـ **بازارِ ۾ وڪڻي آچڻ:** [اصطلاح] چالاڪ ۽ مڪار هئڻ

ـ **بازارِ ۾ وڪڻي ڇڏڻ:** [اصطلاح] چالاڪ ۽ عيار هئڻ

ـ **بازارِ ۾ ويهارڻ:** [اصطلاح] ڪنهن عورت کي ڪسبي بڻائڻ، ڪنهن ڇوڪريءَ کان پيشو ڪرائڻ

— **بازارنشين:** [صفت] ڪوٺي تي ويهي پيشو ڪرائيندڙ، بدڪار

ـ **بازارڻ:** [صفت - مث] بازاري عورت، بدڪار، رنڊي، طوائف

ـ **بازارُو:** [صفت] معمولي شيءِ جيڪا معياري ۽ مستند نه هجي

— **بازار وڌڻ:** [اصطلاح] اگهه پار وڌڻ، قيمت جو ڳرو ٿيڻ

— **بازاري ج بازاري:** [صفت] بازار جو، بازار سان واسطو رکندڙ

* رولو، اوباش، بدچال

* هالو چالو، رواجي، عام

— **بازاري آفواهه:** [ا - مذ] اُڏامندڙ ڳالهه، اوسهاهي خبر، ناقابلِ اعتبار خبر، گپ

— **بازاري بولي:** [ا_مث] غير معياري بولي، ڪربل بولي، اخلاق کان ڪِريل بولي

— **بازاريت:** [ا _ مث] بازاري پڻو، بازاري هئڻ جي ڪيفيت

— **بازاري شاعري:** [ا – مث] چڙواڳ شاعري، غير معياري شاعري (جنهن ۾ اخلاقيات کان ڪريل بولي استعمال ٿيل هجي)

— **بازاري عورت:** [ا – مث] رولو عورت، رنڊي، ڪڃري

— **بازاري ڪوٺو:** [ا - مذ] طوائف جو ڪوٺو، بالاخانو (جنهن تي پيشو ڪرائيندڙ عورت ويٺل هجي)، چڪلو

— **بازاري گپ:** [ا _ مث] بازاري آفواهه

— **بازاريون ماپڻ:** [ا – مث] بنا ڪم جي رلڻ، شهرن جون گهٽيون گهمڻ، اجايو رلڻ پنڻ، آواره گردي ڪرڻ

● **بازارُو:** [صفت] سخت مزاج، منهن چاڙهه (شخص)

• **بازپُرس:** [ا_مث] پڇا ڳاڇا، محاسبو، جواب دهي، تحقيقات (جيڪا جواب طلبيءَ طور هجي)، آڏي پڇا
٭ قيامت جي ڏينهن جو حساب ڪتاب، حساب ڪتاب وٺڻ
٭ واپسي
٭ آخري وقت، نزع، موت
• **بازدار:** [ا_خاص] هڪ ذات جو نالو
• **بازدِيد:** [ا_مث] جوابي ملاقات
• **بازَر ج بازَرُون:** [ا _ مث] بازار
٭ تخليق جو جهان، دنيا جو وهنوار
٭ دنيا جو ڪاروبار
’بازر بند نہ ٿيڻي آ، ذات وراڻي ڏيڻي آ‘ (استاد بخاري)
– **بازَرگانُ:** [صفت] واپاري، وڻجارو، سوداگر
– **بازَرگاني:** [ا_مث] واپار، تجارت
• **بازَرِينگ:** [ا _ مث] پڪائين چِت جي دنگ (ڀڄاڙيءَ) واري ڏري
٭ [س/ل/ڪوهه _ بل: بازرينغ]
• **بازڪنبو:** [ا_خاص] انڙيور (تعلقي ڪوٽڙي) جي ڀر ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو
• **بازگَشت:** [ا_مث] پڙاڏو، آواز جي موٽ
٭ واپسي، مراجعت
• **بازگو:** [ا-مذ] ٻيهر بيان ڪندڙ
• **بازنامو:** [ا _ مذ] لادوا
٭ دست برداريءَ جو دستاويز
• **بازِندو ج بازِندا:** [صفت_ مذ] راند ڪندڙ، رانديگر، کيڏاري، کيڏ ڪندڙ، هنرمند، بازيگر
٭ [ف: بازنده]
٭ بازن جا مالڪ
٭ بازي وجهندڙ، هنر ڏيکاريندڙ
٭ شڪاري
٭ عشق جي راند ۾ سر گهورڻ وارو
’بازي بازندن کي، آهي هڪ عضوو اويسار‘ (شاهه)
٭ هڪ قسم جو ڪبوتر
٭ [مث: بازندي ج بازنديون]
• **بازنطِين:** [ا-خاص] يونان جي هڪ علائقي جو نالو
_ **بازنطِيني:** [صفت] بازنطين سان نسبت رکندڙ
٭ [ا _ مث] رومين جو شهنشاهي شوق
• **بازُو ج بازُو:** [ا_مذ] هڪ عضوو، ٻانهن
٭ پکيءَ جو پکُ، کنيڙاٽي
٭ لشڪر جي پاسي وارو دستو
٭ مددگار، ساٿي، همراهه
٭ پاسو، پهلو
٭ قوت، ٻَرُ
٭ سگ واري عورت، ٻانهن
٭ مقابل، سر جهلائو
٭ [ف: (بازو) _ سن: (باهو)]
– **بازو بازو ڪَرڻ:** [اصطلاح] ٽُڪرا ٽُڪرا ڪرڻ
– **بازو بَندُ ج بازو بَندَ:** [ا _ مذ] ٻانهن جي مٿئين حصي (ڏوري) ۾ ٻڌڻ جو هڪ زيور (ٻڌندڙ جهومڪن وارو ٿئي ٿو، ٿونٽ جي مٿان ڏوري تي ٻڌجي)
’زير بارو جو نڪري، پڇي بازو بند‘ (شاهه)
٭ ٻانهن رکي، تعويذ
_ **بازُو بَندوقُون ڪرڻ:** [اصطلاح] ٻانهن کي ٻل وارو ڪرڻ
٭ هٿن ۾ هٿيار کڻڻ
’بازو بندوقون ڪيو ٻوليون سي ڳوليون،
ٽوليون جون ٽوليون ڪڙڪي ڪرڻ تي پٿو‘
(استادبخاري)
– **بازُو پچي پوڻ:** [اصطلاح] ٻانهه پچي پوڻ
٭ [مجازاً] ڀاءُ يا مددگار جي جدائي ٿيڻ (جاڪاڻ جو ڀاءُ يا سچي دوست کي ساڄي بازوءَ سان تشبيهه ڏني ويندي آهي)

— **بازُو ٽُٽي پوڻ:** [اصطلاح] ٻانهن ڀڄي پوڻ

※ [مجازاً] ڀاءُ يا مددگار جي جدائي ٿيڻ (ڇاڪاڻ جو ڀاءُ يا سچي دوست کي ساڄي ٻانهن سان تشبيهه ڏني ويندي آهي)

— **بازُو دراز:** [صفت] ڊگهين ٻانهن وارو، دراز دست

※ وڏي پهچ وارو

• **بازِي ج بازِيُون:** [ا_مث] راند، کيل، تماشو، ڪرتب، داءُ، چالِ، کيڏ، گوءِ

※ هنر، ڪاريگري

'برقعان اندر بازيون، پنهنجيون سڀ پچاءِ' (شاهه)

※ ڪبوتر جو پلٽو

※ سرسي، سوڀ، فتح

※ چالاڪي، ٺڳي، دوکو، اٽڪل

'سونارن صراف سين، بازي پڇي ڇڏ' (شاهه).

※ شرط، ٻول

※ راند جي مقصد ۾ اسم جي پٺيان ڪم ايندڙ پڇاڙي (جيئن: بيت بازي، ديدار بازي وغيره)

※ [ف: بازي < باختن = کيڏڻ]

— **بازِي خورُ ج بازِي خورَ:** [صفت] اٽڪل ڪندڙ، اٽڪلي، ڦڙتي باز

— **بازِي ڦٻڻ:** [اصطلاح] اٽڪل يا ٺڳي ڦٻي وڃڻ

— **بازِي کٽڻ:** [اصطلاح] راند کٽڻ، گوءِ کٽڻ، سرسي ڪرڻ

— **بازِي کيڏڻ / کيلڻ:** [اصطلاح] هنر حرفت سان راند ڪرڻ

'کيلن برهه جي بازي، حاصل کيائون حال حقيقي' (عبدالله فقير ڪاتيار)

※ شرط جو داءُ هڻڻ

— **بازِيگاه:** [ا_مذ] راند ڪرڻ جي جاءِ، اکاڙو

— **بازِيگَرُ ج بازِيگَرَ:** [صفت] بازي ڪندڙ، تماشو ڪندڙ، مداري، رانديگر، کيڏاري، هنر وارو

※ ٺڳ، ناٽڪ ڪري ٺڳيندڙ

※ [مث: بازيگرڻ، بازيگرياڻي]

'هر ڀيري انداز بازيگر تنهنجا نوان' (استاد بخاري)

— **بازِيگَرِي:** [ا_مث] بازيگر جو ڌنڌو، راند جو هڪ قسم، پلٽيبازي، کيل تماشو ڏانءُ بازي

— **بازِي لَڳائڻ:** [اصطلاح] شرط لڳائڻ

— **بازِيندو ج بازِيندا:** [ا_مذ] پلٽو کيڏندڙ، سنو کيڏاري، رانديگر، دمباز

※ ٺڳ

※ [ف: بازنده]

— **بازِي هارائڻ:** [اصطلاح] شرط هارائڻ، شڪست کائڻ، مات ٿيڻ

— **بازِي وِڃهڻ:** [اصطلاح] تماشو ڪرڻ، کيل ڪرڻ

• **بازياب:** [صفت] آزاد، آجو، ٻري، رِها

— **بازياب ڪرائڻ:** [اصطلاح] ڇڏائڻ، آزاد ڪرائڻ، رِها ڪرائڻ

— **بازيابِي:** [ا_مث] آزادي، رهائي

— **بازياب ڪرڻ:** [اصطلاح] ڇڏڻ، آزاد ڪرڻ، رِها ڪرڻ

• **بازيافت:** [ا_مذ] گم ٿيل جي دستيابي، ٻيهر ڪنهن شيءِ جي حاصل ڪرڻ جو عمل، آزادي، آجائي، رهائي

— **بازيافت ڪرڻ:** [اصطلاح] وصول ڪرڻ، واپس وٺڻ

※ ضروري ڪم کي پورو ڪرڻ

— **بازيافتگِي:** [ا_مث] قبضي هيٺ ايراضيءَ جي واپسي

• **بازيچه:** [ا-مذ] راند، کيل تماشو

※ رانديڪو

※ آسان ڪم

— **بازيچهِ اطفال:** [ا-مذ] ٻاراڻي راند، ٻارن جو رانديڪو

※ آسان ڪم

• **بازِيڪَرَ:** [ا_مذ] جانورن جو هڪ قسم

※ [س/ات]

• **بازِيگَرُ ج بازِيگَرَ:** [ا_مذ] ڇت ۾ هوا لاءِ ڇڏيل دري، منگهه، روشندان

※ [ف: باد = هوا + گير = جهليندڙ]

※ ڪبوتر جو هڪ قسم، پلٽا کائيندڙ ڪبوتر، ليٽ ڪبوتر

※ [اسم خاص] تماشو ڏيکاريندڙن جي ذات جو نالو (جيڪي اڪثر کيل تماشو ڏيکاري گذران ڪن، مردن کي سنئون ويهاري ٻاسي ڪان حقو وغيره سامان رکي مٿان ڏکي ڇڏين، اڪثر حيدرآباد ۽ لاڙڪاڻي ضلعي ۾ رهندا)

• **باسَ ج باسُون:** [ا ـ مث] بوءِ، واسُ

٭ خوشبوءِ ، مهڪ

’تر ميڙوئي باس، چهرچانون مرڪليون‘ (شاهه/ديسي)

٭ اڳواٽ خبر، سماچار، اهڃاڻ

’جڏهن پيئي باس، چير هوت پنهون جي‘ (شاهه)

٭ بدبوءِ، سڙانُد

٭ [سن: واس]

— **باسارو ج باسارا:** [صفت ـ مذ] بانس وارو، بوءِ وارو، ڌپر، بدبودار

٭ [مث: باساري ج باسارين]

— **باسَ آچڻ:** [اصطلاح] ڌپ محسوس ٿيڻ، بدبوءِ اچڻ

٭ اڳواٽ خبر پوڻ، اهڃاڻ اچڻ

— **باسَ ٿيڻ:** [اصطلاح] ڌپ ٿيڻ

— **باسَ پوڻ:** [اصطلاح] باسَ اچڻ، ٺيٺ پوڻ

— **باسَ ڪرڻ:** [اصطلاح] ڌَپ ڪرڻ، بدبوءِ ڪرڻ، ڪِنو ٿيڻ

— **باسِي ج باسِي:** [صفت] ڌَپ وارو، بَدبودار، گهڻي وقت جو رکيل (کاڌو وغيره جيڪو ڌپ ڪري ويو هجي)، پاروٿو

• **باسَ ج باسُون:** [ا ـ مث] آچ، سکا، پيٺا، نذر، نذرانو، مجتا، مِنتَ

٭ قبوليت، تسليمي، مجتا، سچي، اعتراف

٭ خواهش آرزو

٭ [سن: ڀاسُ = خواهش آرزو]

ـ **باسَ باسڻ:** [اصطلاح] مجتا مڃڻ، نذر باسڻ، سکا ڏيڻ

ـ **باسَ ڏئي آچڻ:** [اصطلاح] دل جي مراد پوري ٿيڻ تي ڪنهن درگاهه تي رکيل نذرانو ڏئي اچڻ

• **باس:** [ا – مذ] آقا، مالڪ، سيٺ، آفيسر، بالادست

٭ [انگ: Boss]

• **باستانُ:** [صفت] پراڻو، جهونو، ڪهنو

٭ [ف]

• **باستِي:** [ا ـ مث] باهه، اگني، جوتِ

٭ [س/ٿ]

• **باسپتِي باسمتِي:** [ا ـ مذ] خوشبودار چانورن جو هڪ قسم، سچا سڳداسي چانورَ

• **باسِط:** [ا – ذات – صفت] ڪشادو رزق ڏيندڙ (الله پاڪ جو صفاتي نالو)

٭ [ع]

• **باسِڪارِي ج باسِڪارِيُون:** [ا ـ مث] آڏاٽي جي پيرڙين وارين ڪاٺين مان هڪ ڪاٺي (جيڪا تاڃيءَ جي تندن کي هيٺ مٿي ڪري)

٭ [سن: ويس = هلڻ، چرڻ + ڪاري]

• **باسڪِٽ:** [ا – مث] ٽوڪري، چلي، ڇٻي

٭ [انگ: Basket]

ـ **باسڪِٽ بال** [ا – مذ] راند جو نالو (جنهن ۾ ٻنهي ڌرين لاءِ ان ڌر جي مخالف پاسي کان انساني قد کان مٿيرو هڪ هڪ (باسڪٽ/ڇٻي) تنڪيل هوندي آهي، جنهن (باسڪٽ/ڇٻيءَ) ۾ هڪ ڌر جا رانديگر بال رکهي گول ڪرڻ جي ڪوشش ڪندا آهن جڏهن ته مخالف ڌر وارا رانديگر ان گول کي روڪڻ جي ڪوشش ڪندي، پنهنجي گول واري (باسڪٽ/ڇٻيءَ) ۾ بال رکهي، پنهنجي طرفان گول ڪرڻ جي ڪوشش ڪندا آهن)

٭ [انگ: Basket ball]

• **باسڪوٽ:** [ا – مث] واسڪوٽ، صدري (انگريزي وضع جي هڪ قسم جي آستين کانسواءِ صدري، جنهن جو گلو ڪوٽ وانگر کليل هوندو آهي)

٭ [انگ: Waistcoat]

• **باسِڪي:** [ا – مذ] شيش نانگ (هڪ وهمي عقيدي موجب اهو نانگ، جنهن تي ڌرتي بيٺل آهي)

• **باسِني ج باسِنيُون:** [ا ـ مث] چمڙي يا ڪپڙي جي ڳوٿري (جنهن ۾ پئسا وجهي چيلهه سان ٻڌندا آهن)، ٻدي، وامٽي

٭ [س/ٿ]

• **باسِڻُ:** [مص ـ فعل متعدي] ڏسڻ، ڀڏائڻ، سڃي ڪرڻ، مڃتا مڃڻ، قبول ڪرڻ، سِر تي کڻڻ

'ڀي ڪير ڳهوندي قاف، هي ٻر ٻرهمڻ باسيو' (شاهه).

※ [سن: ڀاس = ظاهر ڪرڻ، چمڪڻ، ظاهر ٿيڻ]

※ [مص] باسڻ

※ [امر] باس

※ [مضارع] باسيان (ج) باسيون، باسِين (ج) باسيو، باسي (ج) باسِين

※ [زمان حال ناهڻ لاءِ معاون فعل 'ٿو' ۽ زمان حال استمراريءَ لاءِ 'پيو' جا مذڪر، مونث جمع جا صيغا ڳنڍيا آهن]

※ [حال] باسي ٿو (ج) باسِين ٿا

※ [حال مث] باسي ٿي (ج) باسِين ٿيون

※ [ماضي] باسيو (ج) باسيا

※ [ماضي مث] باسي (ج) باسيون

※ [مستقبل] باسيندو (ج) باسيندا

※ [مستقبل مث] باسيندي (ج) باسينديون

※ [اسم مفعول] باسيلُ

– **باسائِڻُ:** [مصدر 'باسڻ' مان فعل متعدي بالواسطہ] قبول ڪرائڻ، مڃائڻ

※ [باسيو، باسيندو، باسيل]

– **باسِجَڻُ:** [مصدر 'باسڻ' مان فعل مجهول] ڀڏائجڻ، سڃي ٿيڻ

※ [باسيو، باسبو، باسيل]

• **باسَڻُ ج باسَڻَ:** [اـمذ] ٿانءُ، برتن

※ [سن: واسن]

• **باسِي:** [صفت] ٻاروٺو، راتوڪو ٻچيل (کاڌو وغيره)

ـ **باسي پڻو:** [ا – مذ] ٻاروٺائي، باسي هئڻ جي حالت، تازي نہ رهڻ جي ڪيفيت

ـ **باسِي خَبَرَ ج باسِي خَبرُون:** [ا – مث] پراڻي خبر، اها خبر جيڪا نئين نہ هجي

ـ **باسِي عيدَ:** [اـ مث] عيد جو ٻيو ڏينهن، ٻاروٺي عيدَ، گيدَ

• **باسِي ج باسِي:** [ا – مذ] واسي، رهاڪو، باشندو

• **باش:** [امر] مرڪب لفظن جي پٺيءَ جزَ طور ڪم ايندڙ لفظ (جيئن: 'خوش باش'، 'شاد باش' وغيره)

※ [ف: بودن > باش = هج، رهہ، ترس، ٿيءُ]

• **باشا ج باشا:** [اـمذ] بادشاهہ، ملڪ جو حاڪم

※ [س/ڪوهہ ـ ف: (بادشاهہ) ـ ترڪ: (پاشا)]

• **باشِندو ج باشِندا:** [صفت ـ مذ] رهاڪو، رهندڙ، رهواسي

※ [ف: باشِنده ج باشِندگان]

※ [مث: باشِندي ج باشِنديون]

ـ **باشِندگان:** [صفت] رهاڪو، رهندڙ، رهواسي، ('باشندي' جو جمع)

• **باشو/ بانشو ج باشا/ بانشا:** [اـمذ] هڪ قسم جو شڪاري پکي (جيڪو اصل ۾ 'ٻشين' باز جي مادي آهي، پر نالو مذڪر طور ڪم آندل آهي، اڪيون پيليون، باز کان ننڍو ٿئي)

※ [ف: باشہ]

※ چڙي باز: (accipiter nisus) sparrow hawk

'جڪر ۾ ڳيرو آهي، جڪر ۾ ڪو باشو باز' (استاد بخاري)

• **باشُو:** [ا – مذ] 'هائيڪو' (Haiku) جو مشهور جپاني شاعر، Bashu

• **باشِي ج باشِي:** [صفت] واسي، رهاڪو، باشندو (لفظ 'باسي' جو بگاڙ)

※ [سن: واسِي < وس = رهڻ]

※ سردار، سالار، (جيئن: ڪاروان باشي)، (ٻليٽس)

• **باشِين:** [ا ـ مث] باشِي (باز جي مادي)

• **باصِر:** [اـذات ـ صفت] ڏسندڙ، بصارت رکندڙ

※ خدا پاڪ جو صفاتي نالو

ـ **باصِرَه:** [اـمث] ڏسڻ جي سگهہ، بينائي، ديد (پنجن حواسن مان هڪ حواس)

※ [ع: بَصر = هن ڏٺو]

• **باصِري ج باصِري:** [صفت] بصر ۾ رڌل (چانور)، خشڪا

※ بصر وڪڻندڙ يا پوکيندڙ، پيازي (رنگ)

※ [بَصرُ > باصري]

• **باصُور:** [ا-مذ] اک کي روشن ڪندڙ هڪ دوا

• **باطِلُ:** [صفت] ڪوڙو، حقيقت جي خلاف، غير حق، (حق جو ضد)

☼ بيڪار، فاسد، بي اثر، بي نتيجي، ضايع

☼ رد، منسوخ، ڪالعدم، بلڪل ختم، ناقابلِ قبول

☼ لغو، بيهودو

☼ [ع]

– **باطِل پَرست:** [صفت] ڪوڙ جو پوڄاري، ڪافر، گمراهه

– **باطِل پَرستِي:** [ا-مث] ڪفر، گمراهي

– **باطل نگارِي:** [ا - مث] ڪوڙ تي ٻڌل يا اخلاق جي ابتڙ مضمون نگاري

• **باطِنُ ج باطِنَ:** [صفت] ڳجهو، مخفي، لڪل، پوشيده، پنهان

☼ [ضد: ظاهر]

☼ [ا- ذات] خدا تعاليٰ جو هڪ صفاتي نالو

☼ قلب، روح، دل، نفس، ضمير

☼ روحاني قوت، روحانيت

☼ ڳجها راز (قلب جا، اندر جا، دل جا)

☼ [ع]

'نه تو ڏيکاري تو ڏٺي، باطن جا بانا' (شاهه / سامونڊي)

– **باطِن آگاهه:** [صفت] دل جو حال ڄاڻندڙ، اندر جو ڳجهه ڄاڻندڙ

– **باطِن بِينُ:** [صفت] شين جو اندر پرکيندڙ، نفس پيما

– **باطِن پَرست:** [صفت] اهلِ تصوف، صوفي، طريقت تي عمل ڪندڙ

– **باطِن جو بانو ڏيکارڻ:** [اصطلاح] اندر جو رنگ ڏيکارڻ، اندر جا عجائب ڏيکارڻ

'تو ڏيکاري تو ڏٺي، باطن جا بانا' (شاهه)

– **باطن ڪُلِ الحَقائق:** [ا - مذ] سمورين حقيقتن جو مخزن، وحدت جو مرتبو، تصوف

– **باطِنِي:** [صفت] باطن سان منسوب، ڳجهو، لڪل، مخفي، روحاني (ظاهريءَ جو ضد)

– **باطنيت:** [ا - مث] باطن سان منسوب، باطني تصوف، روحانيت، روحاني ڪمال

☼ باطنيه فرقي جو عقيدو

– **باطِنِي تَجربو:** [ا - مذ] داخلي تجربو، اهو تجربو جيڪو نفسياتي لاڙن جي اپياس ڪان پوءِ حاصل ٿئي

– **باطِنِي تَڪلُم:** [ا - مذ] خيالن جو لفظن جي صورت ۾ دماغ ۾ اچڻ، لفظن کي ذهني طور ڳالهائڻ، ٻڌڻ يا ڏسڻ

– **باطِنِي فعل:** [ا - مذ] ڳجهو عمل، اهو عمل، جنهن جو صرف تصور ڪري سگهجي، اهو ڪم جيڪو صرف تخيل تائين محدود رهي

– **باطِنِي معائنو:** [ا-مذ] ذهني خيالن ۽ وهمن جو تجزيو ڪري نتيجا ڪڍڻ جو عمل، خواهشن ۽ عقيدن جي جاچ پڙتال

• **باطِنيہ:** [ا-مذ] شيعہ اسماعيلي طريقي جي عقيدي موجب تصوف جو هڪ طريقو (جيڪي قرآن مجيد جي لفظن مان باطني معنائون ڪڍندا آهن)

☼ شيعن جو اهو فرقو جيڪو محمد بن امام جعفر صادق عليہ السلام کي سندس لاڏاڻي کانپوءِ بہ امام مڃيندو آهي

• **باطون/ بطون:** [ا-مذ] اندر، منجهه، ڳجهه، راز، ضمير

☼ [ع: باطن]

'ظاهر ۾ تون محمد، باطون ۾ پرور' (مهدي شاهه)

– **باطونِي:** [صفت] ڳجهو، مخفي، لڪل

– **باطونِي خبرُون ڪرڻ:** [اصطلاح] ڳجهه جون ڳالهيون ڪرڻ، الهامي خبرون ڪرڻ، اڳڪٿيون ڪرڻ

• **باعِثُ:** [ا – ذات – صفت] سبب پيدا ڪندڙ (الله پاڪ جو صفاتي نالو)

* [ع]

* [ا_مذ] سبب، ڪارڻ، وجهه

* پايو، مول

* اصل حقيقت، بنياد

* [صفت] باني، ايجاد ڪندڙ، موجد، شروع ڪندڙ

* [ع: بَعث = هن موڪليو]

_ **باعِثِ خوشي:** [صفت] خوشيءَ جو ڪارڻ

_ **باعِثِ سعادت:** [صفت] خوش نصيبيءَ جو سبب

_ **باعِثِ غَم:** [صفت] ڏک جو سبب

_ **باعِثِ فِڪر:** [صفت] فڪر جوڳو، ڳڻتيءَ جوڳو

_ **باعِثِ مُسَرت:** [صفت] خوشيءَ جو سبب

_ **باعِث هئڻ:** [اصطلاح] سبب ٿيڻ

• **باغُ ج باغَ:** [ا _ مذ] گلن ۽ ميويدار وڻن جو مجموعو، بستان، چمن

* [ف]

– **باغات:** [ا_مذ] گهڻا باغ ('باغ' جو جمع)

– **باغاتِي:** [صفت] باغ لڳائڻ جي قابل

– **باغِ اِرَم:** [ا_خاص] 'شداد بن عاد' (ڪافر) جو باغ (جيڪو استعاري طور 'باغ ارم' يعني 'بهشت جو باغ' سڏيو ويندو آهي)

– **باغائي ج باغائي:** [ا _ مذ] باغ پوکيندڙ ۽ سنڀاليندڙ، آرائين، مالهي

– **باغُ باغُ:** [صفت] خوش، سرهو، گد گد

– **باغ باغ ٿيڻ:** [اصطلاح] حد کان وڌيڪ خوش ٿيڻ، گد گد ٿيڻ

– **باغبانُ ج باغبانَ:** [ا_مذ] باغائي، آرائين، مالهي

* [ا_خاص] آڳاتي قديم هڪ تاريخي شهر جو نالو (جنهن جا آثار تعلقي دادوءَ ۾ آهن ۽ جتي مخدوم بلاول رح جو مقبرو آهي)

* [ا_خاص] شاهه حسن باغبان (ساماڻي ضلعي ميرپور خاص جي پير مشهور اوليا)

– **باغباني:** [ا_مث] باغ سنڀالڻ ۽ پوکڻ جو هنر، 'باغبان' جو ڌنڌو، مالهپ

– **باغ بُستان:** [ا – مذ] گلستان، چمن ڦلواڙي، باغيچو

* خوشبو جو آستان، سرهاڻ جو آستان

* [ف: باغ +بوستان]

– **باغ بَهار:** [ا_صفت] سرسبز، آباد، رونق وارو، خوش، سرهو، نوبنو، تازو

– **باغ بَهار ٿيڻ:** [اصطلاح] خوش ٿيڻ، گد گد ٿيڻ

* تروتازه ٿيڻ، آراسته هئڻ

– **باغِ بِهشت:** [ا – خاص] بهشت، جنت

– **باغِ جَنت:** [ا _ خاص] جنت، بهشت، جنت جو باغ

– **باغ جي مُوري هُئڻ:** [اصطلاح] ڪنهن جي ليکي يا ڳڻپ ۾ نه هئڻ

ڦلاڻو ڪهڙي باغ جي موري آهي' (عام چوڻي)

– **باغ جي موڙي:** [ا _ مث] باغ جي آمدني، باغ جي اُپت

– **باغِ خُلد:** [ا _ خاص] جنت، بهشت جو باغ

– **باغِ خَلِيل:** [ا _ خاص] باغ ابراهيم، گلزار ابراهيم

– **باغِ رِضوان:** [ا _ خاص] جنت، بهشت (اهو باغ جنهن جي منتظم جو نالو رضوان آهي)

– **باغِ شَدّاد:** [ا _ خاص] باغ ارم، شداد جو جوڙيل باغ

– **باغِ عَدن:** [ا_مذ] بهشت جو باغ، بهشت، جنت

– **باغِ فِدَڪ:** [ا – خاص] مديني منوره جي ويجهو خيبر وٽ واقع هڪ زرخيز علائقي جو نالو (جيڪو عيسائين پاران 9 هجريءَ ۾ مباهلي واري صلح وقت بنا ڪنهن جنگ جي رسول پاڪ صلي الله عليه وآله وسلم جن کي تحفتاً نذر ڪيو ويو جنهن ڪري هي باغ حضور جن جي ذاتي ملڪيت قرار ڏنو ويو جيڪو پاڻ سڳورن پنهنجي نياڻيءَ بيبي فاطمة الزهرىٰ سلام الله عليها جن جي نالي ڪري ڇڏيو. پاڻ سڳورن جي وصال بعد بيبي فاطمة الزهرىٰ جي وارثيءَ جي دعوىٰ رد ڪئي وئي ۽ ان باغ جي آمدني بيت المال کي ملڻ لڳي. اڳتي هلي بنو اميه جي دور ۾ جڏهن حضرت عمربن عبدالعزيز خليفو ٿيو تڏهن هن هي باغ بني هاشم وارن کي واپس ڪري ڇڏيو)

– **باغِ قُدس:** [ا – مذ] بهشت، جنت، پاڪ باغ

– **باغ لڳائڻ:** [اصطلاح] ڪنهن ايراضيءَ ۾ وڻ لڳائڻ

* [استعاري طور] رنگين مضمون جمع ڪرڻ

* رونق ڏيڻ، رنگين ڳالهيون ڪرڻ

– **باغناموج باغناما:** [ا – مذ] باغ جو بيان

* سونهن جو داستان

'گلزار حسن سامهون، انگ انگ باغنامو' (استاد بخاري)

– **باغِ نعيم:** [ا – مذ] نعمتن وارو باغ، بهشت، جنت

– **باغِيچوج باغِيچا:** [ا – مذ] ننڍو باغ، چمن

* [ف: باغيچہ]

– **باغين ٽُوتين لڳڻ:** [اصطلاح] پنهنجي ڪم سان لڳڻ، پنهنجي ڪم ۾ رڌل رهڻ، پنهنجي وسائڻ

• **باغِي ج باغِي:** [ا – مذ] بغاوت ڪندڙ، سرڪش، منحرف، نافرماني ڪندڙ، وقت جي حڪومت يا سماج جو مخالف

'فلاڻو انهيءَ ڪم کان باغي آهي' (لوڪ چوڻي)

* شاعرن جو لقب، نالو جيئن: حليم باغي، بخشل باغي، حفيظ باغي

* [ع]

_ **باغِيانہ:** [صفت] باغيءَ سان منسوب، باغين وانگر، سرڪشن وانگر، نافرمانن جيان

_ **باغِي ٿيڻ:** [اصطلاح] ڦري وڃڻ، سرڪشي اختيار ڪرڻ، بغاوت ڪرڻ، نافرمان ٿيڻ، منحرف ٿيڻ

_ **باغِي پڙڪائڻ:** [اصطلاح] ظلم خلاف ويڙهاڪ پيدا ڪرڻ

'اٿي ڪو استاد جو باغي پڙڪائي' (استاد بخاري)

• **باف:** [صفت] مرڪب لفظن ناهڻ وقت پڇاڙيءَ طور ڪم ايندڙ جيئن: زرباف، پارچہ باف

* [ف]

• **بافِتوج بافِتا:** [ا_مذ] سوٽي ڪپڙي جو قسم، ڪورو لٺو

* ڪبوترن جو هڪ رنگ

* سفيد، باريڪ، چمڪندڙ، اوني ڌاڳي جو ٺهيل بٺو

* [ف: بافتن (= اڻڻ) > بافتہ = اڻيل]

_ **بافتن ج بافتو:** [ا_مذ] بافتو، سٽ جي ڪپڙي جو قسم، ٿلهي ۽ گهري سٽ جو جڙيل يا اُڻيل ڪپڙو (جيڪو ٿلهو ڳرو ۽ رنگ جو ميرانجهڙو ٿئي ۽ هن ڪپڙي ۾ نفاست يا نزاڪت ڪانہ ٿئي)

'اُن ايلاچنئان اڳري، بخمل، بافتن' (شاهہ / مارئي)

• **بافِندہ:** [صفت] اُڻندڙ، ڪوري

* [ف]

• **باقِر:** [ا_مذ] شينهن

* [صفت] تمام وڏو عالم

* [ا_خاص] امام محمد بن علي (زين العابدين) ابن حسين (عليہ السلام) جو لقب، مرد جو نالو

* [ع: باقرُ = پيٽ ڦاڙيندڙ شينهن]

• **باقِراڻِي:** [ا_خاص] ضلعي لاڙڪاڻي جو هڪ تعلقو ۽ شهر

* هڪ ذات جو نالو

• **باقِرخانِي ج باقِرخانِيُون:** [ا _ مث] هڪ قسم جو بسڪيٽ (جيڪو کنڊ، گيهہ ۽ کير ۾ ڳوهيل ميدي مان ناهي تنور ۾ پچائيندا آهن. 'نواب باقرخان' جي فرمائش تي تيار ڪرڻ سبب مٿس اِهو نالو پيو)، مِٺو روٽ

• **باقِرو:** [ا_خاص] تعلقي گهوٽڪيءَ جي هڪ ديهہ جو نالو

• **باقِلا:** [ا_مث] مٽر جون ڦريون، چؤنرا، لوبي، رانهان (پاجيون)

*[ع: باقِلاد باقِلي، باقِلي]

– **باقِلاڻِي:** [صفت] چڻا ۽ چؤنرا وڪڻندڙ، سبزي فروش

• **باقِي:** [ا _ ذات] الله جو هڪ صفاتي نالو: 'هوالباقي'

_ **باقِي الذات:** [ا - مذ] الله تعالى، جنهن جي ذات کي ڪڏهن بہ فنا ناهي

* [ع]

• **باقِي:** [ا_مث] موجود، برقرار، قائم
٭ بقايا، بچت، پاڇي، بچيل
٭ [صفت] غير فاني، هميشه رهندڙ، جِٽاءُ دار، دائم قائم، بقا وارو
٭ [ضد: فاني]
٭ بچيل سچيل سامان
٭ ڪٽ ۾ بچيل انگ
٭ واجب الادا رقم
٭ [ح _ جملو] پر، مگر، ان ڪان سواءِ
٭ [ع]
– **باقِيات:** [ا_مث] رهيل، بقايا، بچت، پاڇي
٭ رهيل مطالبا
٭ بچيل شيون
٭ موت بعد پويان ڇڏيل ملڪيت
٭ ڪنهن واقعي وغيره جا رهيل اثر
٭ ڪنهن تقريب جا رهيل مقرر (جن کي اجا تقرير ڪرڻي هجي، پر وقت جي ڪمي ء سبب تقرير نه ڪري سگهن)
٭ يادگار، آثارِ قديمه (جيئن: سنڌ و ماڻهوءَ جي باقيات)
٭ پونيرَ
٭ [ع: باقي ج باقيات]
– **باقِياتِ صالِحاتِ:** [ا _ مذ] نيڪ عمل (جيڪي هميشه رهندا)
٭ حضور پاڪ جن جا جامع ڪمالات، معجزا
– **باقياتِي:** [صفت] باقيات (خاص ڪري آثار قديمه سان منسوب)
– **باقِي الصِفت:** [صفت] اهو موجد، جنهن جون صفتون باقي هجن ۽ ذات فاني هجي، انسان
٭ [ضد: باقي الذات]
– **باقِي بِاللہ:** [صفت] اهو صوفي، جيڪو سلوڪ جون منزلون طئي ڪري ۾ فنا ٿئي ۽ وحدت الوجود جي منزل تي پهچي بقا يا دوام حاصل ڪري
– **باقِيدارُ ج باقِيدارَ:** [ا – مذ] جنهن وٽ بقايا رهيل هجي، جيڪو بقايا نه ڏئي، قاصر (ڏيڻي ليڻيءَ ڪان)، حساب چور

– **باقِي رَکڻ:** [اصطلاح] بچائي رکڻ
• **باڪ:** [ا – مذ] بيٺل فصل جي پيداوار جو تخمينو، تَڪَ، اندازو
٭ لفظ، گفتگو، زبان، ٻولي
٭ ڪهاوت، چوڻي، مثال
• **باڪَ ج باڪَ:** [ا_مذ] ڊپ، خوف (بيباڪ-بيخوف)
٭ حراس، فڪر، خطرو
٭ [ف]
٭ واڪ، وچن، زبان، ٻولي
٭ [سن: واڪيم]
٭ 'ڪانهي باڪ ٻهير ۾ : ساٿ واري وهندڙ قطار ۾ ڪو پوئ پولو ڪونهي، راهه ۾ ڪو ڊپ ڪونهي، خطرو
'جن جو آريائي اڳواڻ، تن کي ڪانهي باڪ ٻهير ۾' (عنات)
• **باڪرخانِي:** [ا _ مث] هڪ قسم جو بسڪيٽ (جيڪو ڪند، گيهه ۽ کير ۾ ڳوهيل ميدي مان ناهي تنور ۾ پچائيندا آهن. 'نواب باقر خانَ' جي فرمائش تي تيار ڪرڻ سبب مٿس اِهو نالو پيو)، مِٺو روٽ ('باقرخانيءَ' جو عوامي اُچار)
• **باڪرَه:** [ا_مث] اڻ پرڻيل (ڇوڪري)، ڪنواري، دوشيزه
٭ [ع]
• **باڪِري ج باڪِري:** [صفت] ميوو ۽ ڀاڄي وڪڻندڙ، سبزي فروش
٭ [ع: بقال - ڀاڄي وڪڻندڙ]
• **باڪسُ:** [ا _ مذ] تيلين جي ڀڙي، ماچيس (هيءَ لفظ، انگريزي لفظ 'Match box' مان 'Box' جو بگڙيل اُچار آهي)
• **باڪس:** [ا _ مث] پيٽي، صندوق
٭ ناٽڪ، ٿيئٽر يا سئنيما ۾ ڏسندڙن لاءِ ڌار ٻيٺڪ وارو حصو
٭ سنتريءَ يا سگنل واري جي ڪاٺ ڪوٺڙي، ڪوٺڙي
٭ [انگ: Box]
– **باڪس آفيس:** [ا – مث] ٿيئٽر يا سئنيما جو ٽڪيٽ گهر
٭ [انگ: Box office]

ـ **باڪس ڪئميرا:** [ا - مث] هڪ قسم جي ڪئميرا (جيڪا صرف هڪ دٻي يا لينس تي مشتمل هجي)

※ [انگ: Box camera]

• **باڪسائيٽ:** [ا - مذ] هڪ قسم جي ڌاتوءَ جي آتشي سِنگ. (جيڪا ٻين شين کي ناهڻ ۾ ڪتب ايندي آهي)

نوٽ: هيءَ ڌاتو پنجاب جي هزاره ضلعي ۽ راولپنڊيءَ جي اولهه ۾ دريافت ٿيو آهي

※ [انگ: Bauxite]

• **باڪسر:** [صفت] مُڪي باز. لوُنشي باز

※ [انگ: Boxer]

ـ **باڪسنگ:** [ا - مث] مُڪي بازيءَ جي راند

※ [انگ: Boxing]

• **باڪو:** [صفت ـ مذ] بهادر. پهلوان. سورهيه. بانڪو

※ [سن: ونڪ = ڏنگي حرڪتي، ڏاهو]

• **باڪُو ج باڪُو:** [صفت_مذ] ٻڪندڙ. ٻڪٻڪو. ٻئي جي چُرخ تي چوري ٿيل مال جي خبر ٻڌائيندڙ. جوٺت

※ [س/ات ـ سن: واڪيہ]

• **باڪ ج باڪُون:** [ا ـ مث] پرهه. پرهه ڦٽي. صبح صادق. سِجَ اُڀرڻ کان اڳ آسمان ۾ روشني

'شمع باريندي شب، پرهه باڪُون ڪيُون' (شاهه)

※ [سن: پاس < پا = چمڪڻ]

ـ **باڪ ڦُٽڻ:** [اصطلاح] پرهه ڦٽڻ. فجر ٿيڻ. صبح صادق ٿيڻ

ـ **باڪ ڦُٽي:** [ظرف] پرهه ڦٽيءَ جو. پرڀات جو

'رات ڪٽي ۽ باڪ ڦٽي ٻئي، جنهن پل ويڙهيئي وار' (اياز گل)

ـ **باڪ ڪڍڻ، باڪ ڪڍڻ:** [اصطلاح] پرهه ڦُٽڻ. پرڀات ٿيڻ. پرهه جي روشني ٿيڻ

• **باڪا ج باڪائُون:** [ا_مث] ٻولي

※ [سن: ڀاشا = ٻولي]

※ قول. وچن

※ ٻچارَ. گلا

※ چوليءَ نما ڪڙتو (جيڪو عام طرح ڏکڻ جون عورتون لهنگي سان گڏ پائينديون آهن)

• **باڪُرُ ج باڪُرَ:** [ا_مذ] باڪَڙُ. پانڪَڙُ (ڏ)

• **باڪِرو:** [ا_مذ] پسارڪي وکر جو هڪ قسم. ٻڪڙو. گوڪرو

• **باڪِرُو ج باڪِرُو:** [صفت_مذ] ٻڪر جو. ٻڪر (شهر) جو رهاڪو

※ [مث: باڪري ج باڪريون]

• **باڪِري ج باڪِريُون:** [ا _مث] ننڍڙي ماني، لولي. ڪوڪِي

※ [گجراتي]

• **باڪِريچِي:** [ا_خاص] تعلقي ڪبري ۾ ديهه جو نالو

• **باڪَڙَ:** [ا_خاص] تعلقي ڏگهڙيءَ ۾ ديهه جو نالو

• **باڪُڙُ ج باڪُڙَ:** [صفت] جوڙيءَ چانگيل (ڏ). پنن چٽيل. لوڙهو. پانگڙ

• **باڪڙ/ باڪڙي:** [ا - مث] وهڪيل ڳئون. مينهن يا ٻڪري

• **باڪِڙا:** [ا_خاص] لس ٻيلي طرف هڪ ذات جو نالو (جنهن مان 'وت باڪڙو' شاعر ٿي گذريو آهي)

• **باڪَڻُ:** [مص ـ فعل متعدي] آکڻ. چوڻ

※ [س/ٿ ـ سن: ڀاش = چوڻ]

• **باڪوٽيا:** [ا - مذ] باڪ ويلي جا پانڌيئڙا

نوٽ: پير صاحب پاڳاري جي جيسلميري مريدن وٽ پرهه ڦٽيءَ مهل ايندڙن ۽ ويندڙن لاءِ 'باڪوٽيا' [باڪ ڦٽيءَ مهل روانا ٿيل] لفظ ڪم ايندو آهي

• **باڪوڙو:** [ا ـ خاص] تعلقي سانگهڙ ۾ ديهه جو نالو

• **باڪوڙو موري:** [ا ـخاص] تعلقي سانگهڙ جي ديهه باڪوڙي جي هڪ مشهور موري (جتي 21 اپريل 2012ع تي قومپرست ڪارڪن سرائي قربان کهاڙو، روپلي چوليانيءَ ۽ نورالله ٿتيي کي شهيد ڪيو ويو هو)

• **باڪِيو ج باڪِيا:** [ا ـ مذ] زباني وعدو. زباني قول

※ [سن: ڀاش = چوڻ]

• **باڳارُ ج باڳارَ:** [ا ـ مذ] ٻڪرُ

※ [س/ٿ]

• **باڳاٺا:** [ا ـ خاص] تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **باڳاڻي:** [ا_خاص] هڪ ذات

※ مشهور شاعر ۽ اديب مشتاق 'باڳاڻي'

• **باڳِچِيي:** [ا ـ خاص] تعلقي ٻني عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **باڳِراڻِي:** [ا ـ خاص] ٽالپرن جي هڪ پاڙي جو نالو

• **باڳڙُ:** [ا ـ خاص] لس ٻيلي طرف هڪ ڍوري جو نالو

• **باگَڙ:** [ا–مذ] هرڻن جو ٽولو

* سنڌ ۾ ڪيڙي تي شيشي سان ڀرت جو هڪ نمونو (جنهن جي وچ ۾ شيشي جو گول ٽڪرو هوندو آهي ۽ ان جي چوڌاري ڏاڪي سان گل ٺاهيا ويندا آهن)

• **باگُڙُ:** [ا–مذ] مصري يا آمريڪي وونٽڻ ۽ ان جي ڦُٽي (جنهن جي ڪپهه سنڌي وونٽڻ جي ڪپهه جي ڀيٽ ۾ زياده سفيد ٿئي)

* [صفت] بگاڻ (اڇاڻ) تي مائل رنگ وارو جانور (ڳئون يا ٻڪري)

* ڪٽڪ جو هڪ قسم

* [بَڳو (= سفيد) > باگڙ = اڇائيندڙ]

• **باگِڙِجي:** [ا ـ خاص] تعلقي سکر ۾ هڪ ديهه ۽ ڳوٺ جو نالو (جتي ناميارو بزرگ سيد فاضل شاهه جيلانيءَ جي درگاهه آهي)

* تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **باگـڙدَلو:** [صفت–مذ] لچ. بدمعاش

• **باگِڙي:** [ا–خاص] هڪ خانه بدوش ذات. سنڌو ماٿر ۾ رهندڙ هڪ قديم قبيلو (جنهن جي ٻوليءَ کي به 'باگڙي ٻولي' چئبو آهي). لاڏائو قبيلو

* شڪاري. واگهڙي

• **باگو ج باگا:** [ا–مذ] گهوڙي جي ڪپڙن جو وڳو

* [ا–خاص] مرد جو نالو (انهيءَ نالي سان 'مير باگو خان' مشهور ٿيو جنهن حڪومت تان هٿ کڻي 'سنڌ راڻيءَ' سان شادي ڪئي ۽ ٽنبو باگو شهر ٻڌايو)

• **باگُو ج باگُو:** [ا–مذ] واڳُون. واگهو

'بيحد باگُو بحر ۾، هيبتناڪ هزار' (شاهه/سهڻي)

• **باگِ واهه:** [ا–خاص] هڪ واهه جو نالو

* تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **باگوتو:** [ظرف] 'بگاڻ' يا اڇاڻ جو وقت سويرو. سويل

* [س/ت]

• **باگوڏهو:** [ا ـ خاص] تعلقي گهوٽڪيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **باگوگهاٽل:** [ا ـ خاص] تعلقي لاڙڪاڻي ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **باگِي ج باگِيُون:** [ا–مث] گيهه جي دٻي کي مٿان ٻڌل ڏورِ

* [س/ت]

– **باگِي ڏِيڻ:** [اصطلاح] سڻ جي ڏوريءَ سان گيهه جي دٻي جو ڍڪ قابو ڪرڻ

• **باگيسِري:** [ا–مث] هڪ راڳڻيءَ جو نالو. ٻاگيسري

• **باڳَهه:** [ا–مذ] پستا، باداميون وغيره. مغزات (معجون يا خوراڪ ناهڻ لاءِ)

• **بالُ ج بالَ:** [ا–مذ] پکيءَ جي کنڀڙاٽي. بازو

* شاعرِ مشرق علامه اقبال جي مشهور ڪتاب 'بالِ جبريل' يعني 'جبريل جا پَرَ' جو عنوان

* [ف]

* [ا–خاص] مڇيءَ جو هڪ قسم

* ٻار

* وارَ

* [سن: بالَ]

– **بالِ صَفا:** [ا - مذ] جسم جي غير ضروري وارن کي صاف ڪندڙ پائوڊر

– **بال وپرَ:** [ا–مذ] کنڀ، کنڀڙاٽيون

• **بالُ ج بالَ:** [ا–مذ] کينهون، کينهوڙو

* [انگ: Ball]

– **بالَ چالَ:** [ا–مذ] ٽينگ ٽپا، ٽِڪي ڊوڙ

– **بالرُ ج بالرَ:** [صفت – مذ] بال اُڇلائيندڙ (ڪرڪيٽ راند ۾ بيٽنگ واري رانديگر طرف بال اڇلائڻ وارو رانديگر)

* [انگ: Baller]

– **بالنگ:** [ا – مث] ڪرڪيٽ راند ۾ بيٽنگ واري رانديگر طرف بال اڇلائڻ جو عمل

* [انگ: Balling]

– **بالنگ ڪِريز:** [ا–مث] ڪرڪيٽ راند ۾ وڪيٽن جي ٻنهي طرفن کان مقرر ليڪو (حد)، جنهن کان ٻاهر بالر ۽ رانديگر قدم رکي نه سگهندا آهن.

* [انگ: Bowling crease]

– **بالِ نُما:** [صفت] بال جهڙو

• **بالا:** [صفت] مٿانهون، بلند، اوچو، برتر، فوقيت رکندڙ

* [ا ـ مذ] قد قامت، چوٽي، مٿيون حصو Top

* سڪي جو سڌو رخ (جنهن تي ڪنهن حاڪم جو چهرو يا ڪي اکر اُڪريل هجن)

– **بالا آفيسر:** [صفت] وڏو عملدار

– **بالا اِختياري:** [ا – مث] اختيار جو صاحب، سڀ اختيار رکندڙ، اداري جو وڏو عملدار

– **بالا اِنتِظام:** [ا – مذ] غير معمولي بندو بست، زبردست اهتمام

– **بالابَند:** [ا ـ مذ] پٽڪو، پڳ، مٿيون ڪپڙو

– **بالابِينُ:** [ا – مذ] مٿان نهاريندڙ، اهو شخص، جنهن جي نظر معاملن جي سطحي پهلوئن تي نہ هجي، پر معاملن ڪي وسعت نظر سان هر رخ تي سوچي

'جا هنيائين هڻن سين، سا سٽي بالابين' (شاهہ)

* هڪ قسم جو بسنتي گلاب، جيڪو ناريءَ تي ايرپينل هوندو آهي

– **بالا تر:** [صفت] وڏي مرتبي وارو

* وڌيڪ اوچو، گهڻو بلند

* پهچ کان پري، ڏور، ماورا

– **بالا تَنگ:** [ا ـ مذ] گهوڙي جي هَني تي رکيل گاشي ڪي قابو رکڻ وارو چمر جو پٽو، گهوڙي جي هني تي ڪسڻ ڪسجندڙ تنگ يا پٽو

– **بالا پوشُ ج بالا پوشَ:** [ا ـ مذ] سوڙ، لحاف، پلنگ پوش

* ٻاهريون ڪپڙو، غلاف

* ميزپوش

* جسم کي ڍڪڻ جي چادر

* جهل (گهوڙي جي)

* اوورڪوٽ، لبادو

– **بالا جوبن:** [ا – مذ] اُڀرندڙ جواني، نئين جواني

– **بالا حِصار:** [ا – مذ] مضبوط ۽ مستحڪم قلعو

– **بالاخانو ج بالاخانا:** [ا ـ مذ] مٿيون ڪمرو، گهر جي مٿين منزل، ڇت تي اڏيل ڪوٺي

– **بالا خَرچ:** [صفت] فضول خرچ، گهڻ خرچائو

– **بالا خَرچي:** [ا ـ مث] فضول خرچي

– **بالا خُوانِي:** [ا ـ مث] مبالغي آرائي، ساراهہ ۾ حد کان وڌيڪ مبالغو، بلند بانگ دعويٰ، حد کان وڌيڪ ساراهہ

– **بالادَستُ ج بالادَستَ:** [صفت] فوقيت يا برتري رکندڙ، بلندمرتبي وارو، فائق

* آفيسر، حاڪم، وڏي درجي جو حاڪم

* اعليٰ، اوچو، بلند

* [بالا = مٿي + دست = هٿ]

* [ضد: زيردست]

– **بالادَستِي:** [ا ـ مث] فوقيت، برتري

* زوراوري، ڏاڍائي

– **بالا رَقم:** [ا – مث] واڌو آمدني، مٿين ڪمائي (رشوت، وڍي)

– **بالا قِلعو:** [ا – مذ] بالا حِصار، بلند قلعو

– **بالا گَشتِي:** [ا – مث] گشت، معائنو

– **بالا مَنزِل:** [ا – مث] ماڙي، ڇت مٿان ٺهيل ٻي منزل

– **بالانَشِينُ ج بالانَشِينَ:** [صفت] بلند مرتبي وارو، مانائتو، عزت واري جڳهہ تي ويهندڙ، جنهن جو مقام بلند هجي، حيثيت ۾ اعليٰ

* صدر، مير مجلس، ڪرسي نشين

* وڏو فائدو

'ڪم خرچ، بالانشين' (محاورو)

– **بالا وَپست:** [ا ـ مذ] هيٺ ۽ مٿي، زمين ۽ آسمان، جهان

– **بالا هِمّت:** [صفت] وڏيءَ همت وارو، درياهہ دل

– **بالائِي ج بالائِيُ:** [اـصفت] مٿيون، مٿانهون
* اُتل وارو، وڌيڪ، سرس، زياده
* [اـمث] جهڳڙ، تري، ملائي (کير جي)

– **بالائِي آمدنِي:** [اـمث] مقرر معاوضي کان وڌيڪ آمدني، واڌو اپت، مٿين ڪمائي

– **بالائِي دُنيا:** [اـمث] مٿين دنيا، (Supramundance)

– **بالائِي طاقُ:** [اـصفت] پري، الڳ، ڏار، پاسيرو

– **بالائِي طاقُ رکڻ:** [اصطلاح] خيال نـ ڪرڻ، وساري ڇڏڻ، پلاڻي ڇڏڻ

– **بالائِي لِکت:** [اـمث] پتو، سرنامو، مٿان لکت (لفافي يا ڪتاب تي)، Superscription

– **بالا يافت:** [اـمث] بالائي آمدني، مٿين ڪمائي

• **بالاچُ ج بالاچَ:** [اـخاص] بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو
* مردن جو هڪ نالو
* [اـخاص] بلوچستان جو قومي شاعر 'بالاچ خان'

• **بالادي:** [اـخاص] هڪ ذات جو نالو (جنن جي هڪ قبيلي جو نالو)
* مشهور استاد غلام حسين 'بالادي'

• **بالتِي/بَلتِي:** [صفت] بلتستان جو

• **بالتِي/ باڙدي ج بالتِيون/ باڙديون:** [اـمث] ڏسو 'باڙدي'

• **بال پُوائنٽ:** [اـمث] ڳوري وارو قلم، ڳوري واري پين
* [انگ: Ball point]

• **بال پين ج بال پينيُون:** [اـمث] ڳوري واري پين
* [انگ: Ball pen]

• **بال رومر:** [اـمذ] ناچ گهر
* [انگ: Ball room]

• **بالسٽر:** [اـمذ] 'بئرسٽر' جو عوامي اُچار
* [انگ: Barrister]

• **بالِش:** [اـمث؛ 'بالشت' جو مخفف ۽ عوامي اُچار] وهاڻو، تڪيو، مسند
* باڪُو، گرانٽ
* [ف]

• **بالِشتَ:** [اـمث] ڳوڪُو، باڪُو، پالُو، گرانٽ
* [ف]

• **بالشويت:** [اـمث] بالشوزم، روسي ڪميونسٽن جي اڪثريتي ڌر جي تحريڪ

• **بالشوزم:** [اـخاص ـمث] روسي ڪميونسٽن جي اڪثريتي ڌر جي تحريڪ
* [انگ: Bolshevism]

• **بالشويڪ:** [اـمذ] بالشوزم تي يقين رکندڙ، ڪميونزم جي مسلڪ جا مڃيندڙ، روسي ڪميونسٽ پارٽيءَ جا اڪثريتي ڪارڪن [روسي ڪميونسٽ پارٽيءَ جي ٿورائيءَ وارن ڪارڪنن کي 'منشويڪ' چيو ويندو هو]

• **بالِغُ ج بالِغَ:** [اـصفت] جوانيءَ کي رسيل، سامايل، جوان، ارڙهن سالن کان مٿي عمر جو
* سمجهدار، هوشيار، تجربيڪار، سياڻو
* صوفي (جيڪو پنهنجي خودي ۽ خود نمائيءَ کان پري هجي)
* [ع]

– **بالغ العُلوم:** [صفت] علمن ۾ ڪامل

– **بالغ پڻو:** [اـمذ] بالغ عمر، بلوغت

– **بالِغ نظر:** [صفت] دوررس يا گهري نگاهه واري، پختي راءِ رکندڙ، تجربيڪار، نُڪته شناس، باريڪ بين، حقيقت کي ڄاڻيندڙ

– **بالغ نظري:** [اـمذ] دوررس نگاهه
* تجربيڪاري، مهارت

– **بالِغِي:** [اـمث] بالغ ٿيڻ واري عمر، بلوغت، جواني

• **بالفعل:** [ظرف] حال في الحال. هن وقت. في الوقت. هاڻي. هن وقت

٭ [ع]

٭ حقيقت ۾. در اصل

• **بالڪل:** [ظرف] پوريءَ طرح. ٺيڪ. پورو. بلڪل

٭ [ع]

• **بالڪني ج بالڪنيون:** [ا_مث] ماڙيءَ جي اڳيان وڌيل ٽڪرو. ڇڄ‍ري. بالا خاني جو اڳيون حصو

٭ نشستن جي قطار (جيڪا سئنيما وغيره ۾ ڊاڪڻ سان جڙيل هجي)

٭ [انگ: Balcony]

• **بال گوپال:** [ا_مذ] ٻارَ ٻچا. اولاد

٭ ٻارڙن جو جٿو. ٻارڙن جو ميڙ. ٻاراڻي ٽولي

• **بالمُ ج بالمَ:** [صفت_مذ] پيارو. پريتم. محبوب. عاشق

٭ دلبر. دوست

نيڻ ٻها بالم، اڳي ڪيا اکڙين (شاهه/ڪلياڻ)

٭ خاوند. مُڙس

٭ بيخوف. بيپرواهه

٭ خوش. سرهو

٭ [سن: ولڀ]

– **بالم ٿي ويهڻ:** [اصطلاح] بيپرواهه ٿي ويهڻ

• **بالنگُو:** [ا_مذ] هڪ قسم جو خوشبودار ٻوٽو (ناڙيون جهڙو ٿئي ٿو)

٭ [ف]

• **بالو ج بالا:** [ا_مذ] مٿانهين ڪوٺي يا ڪمرو. بالاخانو. جاءِ جي مٿان اڏيل صفو

٭ ٻهراڻ. لاوڻ يا چولي کي گهيريدار ڪرڻ لاءِ ڪپڙي جو ڏرَ

٭ پاڳو. تڪُ. سڪي جو ٽپو

٭ پسارڪي وکر جو هڪ قسم

٭ [ع]

• **بالو:** [ا_مذ] ٻهراڻ. قميص يا چولي جي اڳي ۽ پيچي کي ڳنڍيندڙ هنڌ

٭ پسارڪي وکر جو هڪ قسم

٭ [ع]

• **بالُو:** [ا_مذ] آگر ويڙهو

٭ چيري (ميوو)

٭ [ف]

• **بالُو:** [صفت_مذ] بالم. محبوب

٭ [ا_مذ] لوڪ گيت جو قسم. پنجابي لوڪ گيت 'ماهيي' جو قسم (جنهن ۾ محبوب کي 'بالو' سڏيو ويندو آهي. جيڪو 'بالم' لفظ جو مخفف آهي)

٭ 'بالو' لفظ ۽ 'بالو' لوڪ گيت. نياز همايونيءَ به پنهنجي شاعريءَ ۾ ڪم آندو آهي

• **بالُوشاهي:** [ا_مث] مٺائيءَ جو هڪ قسم (مٺائيءَ جي نرم ٽڪي، جا 'بالوشاهه' حلوائيءَ جي نالي پٺيان سڏجي ٿي)

٭ [ف]

• **بالَهڙُو:** [ا_مذ _ 'بالم' جو اسم تصغير] محبوبڙو

٭ ڳڌهن جو هڪ قسم

• **بالِي:** [صفت - مث] ڪنواري

٭ [ا - خاص] مير علي نواز 'ناز' جي محبوبا جو نالو

• **باليد:** [ا _ مث] جسم جي اندرئين يا ٻاهرئين سطح تي پيدا ٿيندڙ اُڀار

٭ [ف: باليدن = وڌڻ. وڌيڪ ٿيڻ. اُڪِرڻ]

• **باليدگي:** [ا_مث] ويجهه. واڌ. افزائش جو عمل. اُڀار

٭ [ف: باليدن = وڌڻ. وڌيڪ ٿيڻ. اُڪِرڻ]

٭ مسرت. فرحت

٭ ولولو. امنگ

٭ پختگي. بلوغت

٭ رسولي

• **بالي ڏيرو:** [ا _ خاص] تعلقي ڪڪڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **باليش:** [ا_مذ] وهاڻو

• **بالِين:** [اـمذ] ليٽيل شخص جي سيرانديءَ جي جاءِ

❊ وهاڻو، کنڌڪ، تکيو، سراڻو

❊ [ف: بال (= سيراندي) + ين (= لاڳو نسبت)]

– **بالِين پَرَستُ:** [صفت] آرام پسند، آرام پسند، بيمار، سست، ڪاهل (اهو شخص جنهن جو هر وقت وهاڻي تي مٿو رکيو پيو هجي)

• **بام:** [اـمث] ڇت، ماڙي، ڪوٺو، بالاخانو

❊ صبح، فجر، پرهه ڦٽي، پرهه

❊ روشني، تاب

❊ اوچو سر، ڏلهوءَ کهرو آواز (موسيقيءَ جي اصطلاح ۾)

❊ [ف: بام]

– **بامگاه:** [ظرف] صبح جو سوير

– **بام نَشِين:** [صفت] ڪوٺي تي ويهندڙ، طوائف

❊ [ف: بام = ڪوٺو + نشين (نشستن = ويهڻ)]

• **بام:** [اـمذ] آسمان

❊ دنيا

❊ [ف: بامداد]

'بام تي منهنجو ڏسوءِ هن جو زيرِ بام رقص' (سانگي)

– **بامِ بَديع / بامِ رواق / بامِ فراخ / بامِ وسيع:** [اـمذ] نائون آسمان (جيڪو ٻين آسمانن کي ڦيرائي ٿو)

– **بامِ دنيا:** [اـخاص] پامير جو مٿانهون پٽ

– **بامِ زمانہ:** [اـمذ] هيٺيون آسمان

– **بامِ گَردون:** [اـمذ] آسمان

– **بامِ مسيحُ:** [اـمذ] حضرت عيسىٰ مسيح جو بالاخانو (لفظي معنيٰ)، چوٿون آسمان

• **ٻامَ:** [اـمث] زال، عورت، حسين عورت، نازنين

❊ [سن: واما]

'ٽنبوري جهانءِ جهڪي ڪئي، پرهه سارينديءَ بام' (جلال)

❊ ڪنن ۾ پائڻ جو هڪ زيور

• **بامُ ج بامَ:** [اـمذ] ڪافور، جاڻ وغيره جو عرق يا مرهم (بام جا ٻه قسم ٿيندا آهن، هڪ سان ڏک واري جڳهه تي مالش ڪبي آهي، ٻئي سان پيشانيءَ تي مالش ڪرڻ سان مٿي جو سور لهي ويندو آهي ساڳئي قسم واري بام کي زڪام ۾ نڪ تي مکڻ يا سنگهڻ سان زڪام ختم ٿي ويندو آهي)

❊ [انگ: Balm]

• **ٻامُ ج ٻامَ:** [اـمذ] پاڻيءَ جي گهرائي ماپڻ جو هڪ ماپو (جيڪو انڪل ڇهن فوٽن جو ٿيندو آهي)

❊ ساڍن ٽن هٿن جو هڪ ماپو، سطح ماپڻ جو هڪ پيمانو

• **بام:** [اـمث] مڇيءَ جو هڪ قسم (جيڪا نانگ جهڙي ٿئي ٿي، پلي ءَ ٽي ڦڪيءَ جهڙي جهالر ٻچ نائين هوندي اٿس)

❊ بم، بارود وغيره جو گولو

❊ [انگ: Bomb]

• **ٻامارَ ج ٻامارُون:** [اـمث] سنهون مينهن

❊ [س/ات]

• **ٻامبارَ ج ٻامبارُون:** [اـمث] وڏائي، هٺ، تڪبر

❊ [س/ڪوهه]

• **بامبولَ ج بامبولُون:** [اـخاص ـمث] مڇيءَ جو هڪ قسم

• **بامداد:** [اـمذ] صبح سوير، پرهه ڦٽي

❊ [ف]

• **ٻامڻُ:** [اـمذ] پنڊت، برهمڻ

❊ [صفت] ننڍي قد وارو، ٻندرو، ڄامڙو

❊ [اـخاص] ٻامن اوتار، وشنو ڀڳوان جو پنجون اوتار (جنهن ڄامڙي جو روپ ڌاري راجا ٻليءَ کان ٽي قدم زمين جا دان طور گهريا هئا)

❊ [سن: وامن]

❊ هندن جي نهايت اوچي ذات

❊ هاٿيءَ جو وصفي نالو

• بامَني ج بامَنيُون: [صفت _ مث] ٻِندري. جامڙي

٭ برهمڻي عورت

٭ [ا _ مث] اکين جي هڪ بيماري (جنهن ۾ اکيون ڳاڙهيون ٿي وينديون آهن ۽ ڇپر ڇڻي ويندا آهن)

٭ گهوڙي

٭ [سن: وامني]

٭ ڪنول جي گل جو زرد داڻو

٭ تخم ريزي

• بان: [ا_مث] بيزاريءَ جو لفظ

٭ توبهه زاري. جانو. آن. هار. شڪست

– بان پرڻ: [اصطلاح] زاري ڪرڻ. جانو پرڻ

– بان ڪرڻ: [اصطلاح] پڇتائڻ. توبهه ڪرڻ. آن مڃڻ (رائند ۾)

٭ بيزاريءَ جو اظهار ڪرڻ

'تون ڇو ڇوهه ڇڏين، جيتر جابر بان نه ڪن' (استاد بخاري)

– بانءِ بس ڪرڻ: [اصطلاح] گيسي ڪرڻ. توبهه ڪرڻ. زاري ڪرڻ. قسم کڻي توبهه ڪرڻ

٭ هار مڃڻ. شڪست قبول ڪرڻ

٭ پڇتاءُ ٿيڻ

• بانُ ج بانَ: [ا_مذ] باڻُ. تير. تڪو. خدنگ

٭ [سن: بان]

'اوقابيل اکين ۾، توکي باري بان' (شاهه)

٭ هڪ قسم جو بارود وغيره سان ڀريل خدنگ (جيڪو جديد جنگي اوزارن جي ايجاد کان اڳ، جنگ دوران دشمن جي مورچن تي اڇلايو ويندو هو). هوائي. هڪ هٿيار جيڪو اڇلائي هڻجي

٭ آتش بازيءَ جو گولو

٭ آواز

٭ [هند: باني = ٻاڻي. وائي]

٭ [ا_خاص] هڪ واهه جو نالو (تعلقو عمرڪوٽ). جتان جي نوجوان رضا محمد ٻنگلائيءَ کي ڌاڙين شهيد ڪيو هو

هت ٻلڻ جي ڪهڙين آيو هٿين ٻي ڏوهه ننڍڪون گهليوئين
او آزادين جا متوالا، او ڇانڊوڪين جا رکوالا

(حليم باغي)

– بان بردار: [صفت _ مذ] تير انداز

• بانُ ج بانَ: [ا _ مذ] رنگ. ورنُ. چمڪ دمڪ

٭ [سن: ورن = رنگ]

٭ شڪل. صورت. بناوت. ڍنگ

٭ خاصيت. گڻ. عادت. خصلت. سڀاءُ. خُو. ماهيت

٭ سج ڌڄ. وضع قطع. ويس

٭ پوش. ڍڪ. چوغو. وڳو. لباس

٭ هندن جي هڪ رسم (جنهن موجب گهوٽ ڪنوار کي شاديءَ کان اڳ ٽن کان ٻارهن ڀيرا وهنجاريو آهي ۽ ڪنوار کي ڪجهه ڏينهن گهر جي ڪنهن ڪنڊ ۾ ونواهه ۾ ويهاري سندس جسم تي آٽو (اٻٽڻ) مليو ويندو آهي). پيٺي. ونواهه جي رسم

٭ اسم فاعل مرڪب ٺاهڻ لاءِ هڪ پڇاڙي (جيئن: باغبان، دربان، وغيره. بان مان پڇاڙي باني پڻ ٺاهي ويندي آهي. جيئن: باغباني، ميزباني، مهرباني، شطرباني وغيره)

٭ [ف]

– بانَ بري: [ا_صفت] مٽيءَ جو رنگ. ڀڀوت. خاڪ آلود

٭ [بان = ون = رنگ + بري = ٻرجي مٽيءَ جو]

'ڪاله ڪڏيوسين ڪاپڙي، باهو بان بري' (شاهه)

• بانات: [ا_مث] هڪ قسم جو اوني. ٿلهو ءِ گرم ڪپڙو

٭ [هند]

– بانات فَروش: [صفت] پشم فروش. اُن فروش

– باناتي: [ا_صفت] پشمي. اُوني

– باناتي: [صفت] بانات سان منسوب. ريشم سان منسوب

• باناڙڻ: [مص – فعل متعدي] ڪانيءَ سان گوشت جا ننڍا ننڍا ٽڪر ڪرڻ. ٻوٽيون ڪرڻ

٭ [سن: وڍارڻ]

٭ [باناڙيو باناڙيندو باناڙيل]

• **باناڦاڙُ ج باناڦاڙَ:** [صفت] جيڪي اچي سو چئي ڏيندڙ، رک رکاءُ نہ ڪندڙ، وات ڦاٽوڙو لحاظ نہ ڪندڙ (هي لفظ انگريزي لفظ 'Bonaparte' مان نڪتل آهي جيڪو نيپولين جو لقب هو)
※ بيپرواهہ، بيغرض
※ دلير، بهادر، زورآواز
※ جابر، ڏاڍو مڙس
※ چالاڪ، عيار
※ فضول خرچي ڪندڙ
※ پن کي ڦاڙي نڪري ويندڙ (مج)
※ [سنڌي: پن ڦاڙ (=پنُ = رج + ڦاڙ = ڦاڙيندڙ)، فرينچ، بونا پارٽ (؟)]

• **باناٽُو:** [ا _ خاص] تعلقي ڏگهڙيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو

• **بانِٽو ج بانِٽا:** [ا_مذ] بانٺو، جهنڊو (خاص ڪري بيڙيءَ تي لڳل جهنڊو)

_ **بانٽِي ج بانٽِيُون:** [ا – مث] جهنڊي، بيڙين تي لڳل جهنڊي، وانٺي
※ [ق_س: وانٺي]

• **بانبِرجڻُ، بانبُورجڻُ:** [مصدر 'بانبرڻ' مان فعل مجهول] ٻمرجڻ، ڦوڪجڻ، شوڪجڻ
※ ڪاوڙجڻ، جوش ۾ اچڻ
※ وڏائي ڪرڻ
※ وڏو ٿيڻ، وڌڻ، وگهرڻ
※ [س/ات/ ڪوهہ]
※ [بانبريو بانبريو بانبريل]

• **بانبِڙو ج بانبڙا:** [ا_مذ] ٻارڃي هٿن ۽ گوڏن ڀر ريڙهي
※ [صفت] هٿن پيرن تي ڪبو ٿي ٻيٺل، ڍونبڙو، ڪبڙو
※ [سن: وامن = چامڙو]

— **بانبڙا پائڻ:** [اصطلاح] گوڏن ۽ هٿن تي رڙهڻ (ننڍڙي ٻار جو)، ريڙهيون پائڻ
※ سست ٿيڻ
※ ٽڪجڻ
※ سجو ٿيڻ

— **بانبڙا ڏيڻ:** [اصطلاح] بانبڙا پائڻ، ريڙهيون پائڻ

— **بانبڙو هلڻ:** [اصطلاح] نوڙي هٿن پيرن تي هلڻ، ترين ڀر هلڻ، ڍونبڙو ٿي هلڻ

• **بانبُ ج بانٻيُون:** [ا_مث] تمام وڏو ٺانءُ
※ گهر جي ديوار ۾ سوراخ
※ [س/ل _ سن: وان = گهر جي ديوار ۾ سوراخ]

• **بانپارُ ج بانپارَ:** [ا _ مذ] وڏو ٻرڻ، چر
※ [سن: وان = گهر جي ديوار ۾ سوراخ]
※ [صفت] تمام وڏو، ويران، ٻانپاڙُ

_ **بانپار لهڻ:** [اصطلاح] ٻرگهل ٿيڻ، ڦاٽڻ، چيرجڻ، سوراخ ٿيڻ

• **بانٽُ ج بانٽَ:** [ا_مذ] ڏوبين جي اصطلاح ۾ ڪپڙن جو بنڊل مجو
※ [س/ات]

• **بانٽو ج بانٽا:** [ا_مذ] بانٽو، جهنڊو بانٽو
※ [سن: ويجينت = وانٽو]
※ مال جو چارو
※ [س/ٽ]

• **بانٺَ ج بانِٺيون:** [ا_مث جمع ۾ استعمال ٿيندڙ] وونئڻ جون سڪل ڪاٺيون، وونٽائيون، ڪجهہ جا ڦرها (گهرناهڻ لاءِ)، لٺيءَ يا چارين جي لاڪڙ
※ لاباري ڪان پوءِ سنڌين جو بيهر اوٺر (خصوصاً ڪمند، نيبر، دماڪ، وونئڻ وغيره)
※ اڻ ڏوتل ريشم، ڪچو آڪارو گهٽ درجي جو پٽُ (پرٽ پرڻ جو)

• **بانٺَ:** [ا _ خاص] تعلقي ڏگهڙيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو

• **بانٺارُ ج بانٺارَ:** [ا _ مذ] ڪاري رنگ جو ماڻهو
※ [س/ڪوهہ]

• **بانٺ چُورو:** [ا_مذ] پسارڪي وکر جو هڪ قسم

• **بانٺو ج بانٺا:** [ا_مذ] سونٽو ڏڪو ڏنڊو
※ [هند: بانڊي]
'ڪامڻ سهہ مَ ڪرها، بانٺا ڪير هڻاءِ' (شاهہ عنايت)

• **بانٺِي ج بانٺِي:** [صفت] بجڙو، بدصورت

❊ بگڙيل، ڪَريل

• **بانٺِي ج بانٺِيُون:** [اـمث] ڌاڳن جي منجهيل وڙهي، سادو ريشم

❊ [س/ات]

• **بانٺيري:** [اـخاص] تعلقي ڪبري ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بانجھ:** [ا - مث] سَنڍ ('بانجهه' جو عوامي اچار). اها عورت جنهن کي اولاد نہ ٿيندي هجي

• **بانجهہ:** [ا - مث] سنڍ. اها عورت جيڪا ٻار ڄڻڻ جي لائق نہ هجي

❊ بي ثمر وڻ

❊ [صفت] بيڪار، فضول، بي مقصد، بي نتيجي

❊ بنجر زمين، بٽ زمين (ڪلراٺي)

• **بانڌِ:** [ظرف] بند، باندي، قيد، گرفتار، ٻڌل

❊ [ف: (بنده) سن: (ٻنڌن = ٻڌڻ)]

'منهنجا جذبا باند، مون لڳ سچ نہ اهڙيو' (تاج جويو)

– **بانڌِي ج بانڌِي:** [صفت ـ مذ] بند ٿيل، بند ۾ پيل، قيدي، گرفتار، پڪڙيل

❊ [مث: بانڌياڻي ج بانڌياڻيون]

❊ پورهيت

• **بانڌاهو ج بانڌاها:** [اـمذ] ننڍو بند'. ٻنو

❊ [س/ات]

• **بانڌَرُ ج بانڌَرَ:** [اـمذ] ٻولڙي جو هڪ قسم، وڏو ٻولڙو

❊ [سن: وانر]

❊ [مث: بانڌري ج بانڌريون]

– **بانڌرو ج بانڌرا:** [اـمذ] بانڌر

❊ [صفت] بانڌر جهڙو

❊ بدمعاش

– **بانڌَرَ وانگر نَچائڻ:** [اصطلاح] بيعزت ڪرڻ

❊ تابعدار ڪرڻ

❊ سخت ستائڻ

– **بانڌري:** [صفت] بانڌر وارو، بانڌر نچائيندڙ، مداري

• **بانڌِرُو ج بانڌِرُو:** [صفت] بندر جو، بندر تي رهندڙ

– **بانڌرو ڳُـڙُ:** [اـمذ] ڳـڙ جو هڪ قسم

• **بانڌِرُو تاڙُو ج بانڌِرُو تاڙا:** [ا ـ مذ] هيڙيء جي 'ڪچي' ۽ 'آڏير' جي وچ ۾ لڳل ڏگهي ڪاٺي (جيڪا جهل طور ڪم اچي)

❊ [هيڙيء جو اصطلاح]

• **بانڌو ج بانڌا:** [اـمذ] غلام، ٻانهو، خادم

'بس فقط بيوس نہ ٿي، بانڌو نہ ٿي' (استاد بخاري)

• **بانڌِي ج بانڌِيُون:** [اـمث] قيدياڻي، اسير (عورت) بندياڻي

❊ ٻانهي، نوڪرياڻي، ڪنيز

❊ [ف]

• **بانڊ:** [ا - مذ] عهد نامو، اقرار نامو، دستاويز

❊ جمع ڪيل رقم يا جائداد جي اگهہ برابر سرڪاري بئنڪ وغيره مان مليل دستاويز (جنهن جي رقم، قائدن ۽ ضابطن آهر طلب ڪرڻ تي ڪري سگهجي ٿي)، هنڊي، معيادي سرٽيفڪيٽ

❊ [انگ: Bond]

ـ **بانڊُ ڪلڻ:** [اصطلاح] بئنڪ مان خريد ڪيل انعامي سرٽيفڪيٽ جو ڪلڻ

❊ ڀاڳ ڪلڻ

• **بانـر:** [ا - مذ] بانڌر

• **بانـَرَ:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو (خاص ڪري تعلقي رتيديري ۾ رهن، هن ذات مان 'حڪيم الله رکيو بانڙ' انگريزن جي دور ۾ ناليوارو حڪيم ٿي گذريو آهي)

• **بانزورِي ج بانزورِيُون:** [اـمث] گهر جي پٺ کان ڏنل تڏو يا پتر

❊ [س/ڪوهہ]

• **بانسَ ج بانسُون:** [اـمث] ڌپ، بوء، بدبوء

❊ [سن: واس]

'بانس ڪري ٿو بيلل پاڻي، دنيا آ درياءُ' (استاد بخاري)

– **بانسارو:** [صفت_مذ] بانس وارو. ڏپ وارو

☼ [مث: بانساري]

• **بانسُ ج بانس:** [ا_مذ] وڻ جو هڪ قسم (جنهن جون ڪاٺيون ڊگهيون، پوريون ۽ ڳَـٺيدار ٿين). بانس جو لڪڙو. بمبو (Bamboo)

☼ [سن: ونش]

– **بانس تي چڙهڻ:** [اصطلاح] خوار ٿيڻ. بدنام ٿيڻ

– **بانس واڙي:** [ا –مث] بانس جو بيلو

• **بانسِري ج بانسِريُون:** [ا _مث] ڦوڪ جو ساز، وات سان وڄائڻ جو بانس جي پوري ڪاٺيءَ يا اسٽيل وغيره مان ٺهيل سوراخ دار ساز (جنهن کي ڇهه سُر ٿيندا آهن). بانسلِي، ٻنسري، مرلي

☼ [سن: ونشي]

• **بانسُلِي ج بانسُليُون:** [ا _مث] بانسري، واسڪي. ٻٽون

☼ [س/ل]

• **بانسو:** [ا _مذ] ٻوٽي جو هڪ قسم (جنهن جا گـُل جمپئي، ٻج ننڍو ۽ ڪارو ٿيندو آهي، جنهن جي ڪاٺيءَ جو ڪوئلو آتشي بارود ۾ ڪم ايندو آهي)

☼ هڪ ٻوٽو (جنهن جا پن سارا، گل اڇا ٿيندا آهن ۽ دوا طور ڪم ايندو آهي)

☼ ڪنهن بہ اوزار جو ڳُن

☼ [س/ٿ]

• **بانسِي ج بانسِيُون:** [ا_مث] ساز جو هڪ قسم، وات سان وڄائڻ جو ڪاٺيءَ مان ٺهيل سوراخدار ساز (جنهن کي ڇهه سُر ٿين)، بانسلِي، ٻينسري

• **بانشو ج بانشا:** [ا_مذ] هڪ قسم جو شڪاري پکي، باشو

☼ [مجازاً] تيز رفتار وهٽ (گهوڙو اٺ)

☼ ڦڙتائيءَ سان ڪم ڪندڙ جوان

☼ [ف: باشہ]

• **بانَڪ:** [ا_صفت] سينگاريل، سهڻو

☼ [سن: ورٽڪ]

'بانڪ بدن برق بهتر درانڊر دهن دهاني' (سينگار)

• **بانڪ:** [ا - مث] هڪ قسم جي ڇري (جنهن جي نوڪ خمدار ٿيندي آهي)

☼ لهريدار ڪانچ جي چوڙي

☼ گولائي، خم، موڙ، چڪر

☼ ڪمان، ڏنش (تير). نشتر

☼ ڪـڙو (جيڪو هندو عورتون ٻانهن ۾ پائينديون آهن)

• **بانڪ ج بانڪون:** [ا_مث] ڄاهي. ونگـڙو

☼ بيل گاڏيءَ جي ٺاٺي جي مٿئين حصي ۾ لڳل ڪاٺي

☼ نديءَ جو وڙ

☼ ڏنگائي. لچائي، عيب

☼ [سن: ونڪ]

• **بانڪُ ج بانڪ:** [ا _مذ] واڍڪي يا لوهارڪي ڪم جو هڪ اوزار (جيڪو رات هٿ مهل ڪنهن شيء کي سوگهو جهلي)، پانو

• **بانڪا:** [ا_خاص] هڪ ذات جو نالو

• **بانڪانِيرُ:** [ا_خاص] بيڪانير (رياست)

• **بانڪ پڻ/بانڪ پڻو:** [ا - مذ] ڪنوارپ. چڙائپ. ماٺو. معشوقاڻي ادا، ناز انداز. شوخي. البيلو پڻ. شوخي. شرارت

• **بانڪِڙو ج بانڪِڙا:** [ا_مذ] صندل. ڪاٺ جي ٻَينچ

☼ [صفت] بهادر. باهمت. حوصلي مند ('بانڪو' جو تصغير)

• **بانڪـَلَ:** [ا_خاص] هڪ ديويءَ جو نالو (جنهن جي هندو چارڻ پوڄا ڪندا آهن)

☼ [س/ٿ]

• **بانڪو ج بانڪا:** [صفت_مذ] بهادر، پهلوان. سورهيہ

– **بانڪو بهادرُ:** [صفت - مذ] سورهيہ. دلير مڙس. بهادر

– **بانڪو بيپرواهُ:** [صفت –مذ] بهادر. سورمو. وير. اڻ ڊڄ. اَن مُڙ

'ٻڙهج ٻاب ٻي سندو ٿي، بانڪو بيپرواهُ' (احمد بخش جتوئي)

• **بانڪو چورُ:** [ا_مذ] زبردست چور. هاڙهو چور. ڪاٽڪو

• **بانگ ج بانگُون:** [اـمث] بانگ، اذان، نماز جو سڏ، بانگي جو آواز
☆ آواز، صدا، سڏ
☆ [ف]
’عاشق سڀي اُٿيا، برهه واري بانگ‘ (شاهه/ بروو سنڌي)

– **بانگِ اِسرافِيل:** [ا - مث] صُورِ اسرافيل، حضرت اسرافيل ملائڪ جي بانگ (جيڪا قيامت جو اعلان هوندي)

– **بانگِ بُلند:** [صفت] اعلانيه، وڏي واڪي، کلم کلا

– **بانگِ جَرس:** [ا - مث] گهنڊ/گهنٽيءَ جو آواز
☆ قافلي جي روانگيءَ کان اڳ قافلي وارن کي هوشيار ڪرڻ لاءِ وڄندڙ گهنڊ

– **بانگِ خَلِيل:** [ا - مث] نعره تڪبير، الله اڪبر جي صدا (جيڪا حضرت ابراهيم خليل الله اٿندي ويهندي هڻندو هو)

– **بانگِ درا:** [اـمذ] گهنٽيءَ يا گهنڊ جو آواز (جيڪو قافلي وارن کي روانگيءَ کان اڳ هوشيار ڪرڻ لاءِ بلند ڪيو ويندو آهي)، قافلي جي هلڻ جو آواز
☆ [ا - خاص] شاعرِ مشرق علامه اقبال جي شاعريءَ جي هڪ ڪتاب جو نالو

– **بانگ ڏيڻ:** [اصطلاح] اذان ڏيڻ

– **بانگ صلواة:** [ا - مث] عبادت، نماز، الله جو ذڪر، آذان ۽ نماز

– **بانگِ صور:** [ا - مث] صُورِ اسرافيل، حضرت اسرافيل ملائڪ جي بانگ (جيڪا قيامت جو اعلان هوندي)

– **بانگِ نِماز:** [ا - مث] بانگ نماز، اذان

– **بانگو ج بانگا:** [صفت ـمذ] بانگ ڏيندڙ، مؤذن
☆ [ا - مذ] تسبيح جي بنهي چيڙن کي ملائيندڙ ڏگهو مڻيو
☆ بانگ ڏيندڙ ڪڪڙ (ٻانگو)

– **بانگوا:** [اـمذ] صبح جو سوير، پرهه ڦٽي، باک ڦٽي
☆ [بلوچي]
’قاسم ڪيندين ڪياه، بانگوا پيوي سجڻين‘ (خليفو)

– **بانگوا باتڙي:** [ا - مث] صبح سوير واري ڳالهه
’مُرَ ڪنون بانگوا باتڙي، زم زم روشي روش‘ (خليفو)

– **بانگ وانگر وڄڻ:** [اصطلاح] واڪو ڪرڻ، آواز ڪرڻ
☆ سجاڳي پيدا ڪرڻ، جاڳرتا پيدا ڪرڻ
’مون لڌ ملڪ مسيت، وانگي بانگ وڄان‘ (استاد بخاري)

• **بانگا:** [اـخاص] هڪ ذات جو نالو
☆ [س/ات]

• **بانگِي ج بانگِيُون:** [اـمث] جنس، نمونو (سون وغيره جو سونارو ٿورو گهه ٿاهڻ وقت، مليل گهه مان سون ڌري ڪڍي پاڻ وٽ رکندو آهي يا ٿليءَ کي ڏيندو آهي، بعد ۾ گهه جو مالڪ ان سون سان پنهنجو گهه ڪسوٽيءَ تي هڻي خاطري ڪندو آهي ته سون ساڳيو آهي يا نه)
☆ [هند: (بانگي) س: (ورڻ + اِڪا)]

• **بانگهو ج بانگها:** [اـمذ] سنهي ڪاني (ٻارڻ جي)، چينيو، پانگو

• **بانو ج بانا:** [اـمذ] رنگ، ورن، روپ، عجائب، شڪل، صورت، روپ بهروپ
☆ [س: ورڻ]
’ڪو ڏيکاري تو ڏٺي، باطن جا بانا‘ (شاهه)
☆ ويس، پوشاڪ، لباس، پهرڻ، وردي، يونيفارم
☆ فقيراڻو لباس
☆ عادت، ريت، ڍنگ، طريقو، شيوو، شعار
☆ پيشو، ڪسب، ڌنڌو
☆ گهوڙي جي منهن تي سفيد بولُهه (ٽڪو)
☆ [س/ات]
☆ عجوبو
☆ [اـخاص] مزاري بلوچن جو هڪ قبيلو (رستماڻين جي شاخ)

– **بانو بدلائڻ:** [اصطلاح] ويس بدلائڻ، چمڙاپوش ڪرڻ

• **بانو:** [اـمث] شهزادي، شريف عورت، سگهڙ زال، خاتون (عورتن جي نالي پٺيان پڇاڙيءَ طور ڪم ايندڙ لفظ، جيئن: حميده بانو شهربانو ڪزبانو وغيره)

✽ [ف]

✽ ٻٽت، اٽت، تاڃي پيٽو

✽ تند، ڌاڳو، پٽ جو ڌاڳو (جيڪو سبڻ ۾ اُڻڻ جي ڪم اچي)، هڪ قِسم جو باريڪ ڌاڳو (جنهن سان لفڙ اڏائبا آهن)

✽ نقرئي، سوني زنجير يا ريشمي ڏوري (جيڪا ڳچيءَ ۾ پاتي ويندي آهي)

✽ ريشم يا پٽ جي جٽن قسمن مان سڀ کان اوچي قسم جو ريشم

✽ ڏاتوءَ جو چلو (جيڪو ڪبوتر جي پيرن ۾ پارايو ويندو آهي)

• **بانوٽو ج بانوٽا:** [اـمذ] بانٽڻ جهنڊي جو ڪپڙو (جيڪو هوا ۾ لڙلڙ ڪري)، بيرق، جهنڊو، وانٽڻي

✽ [سن: ويجينت]

• **بانورُ ج بانورَ:** [اـمذ] هٺ، وڏائي، تڪبر، غرور

'بانورچاني ٿو ڪيوڙي ڪمزور آهه' (حفيظ تيوڻو)

✽ ڀروسو، يقين، اعتماد (ڊ ڪوفلائو ٿين ڪري سگهندو)

✽ [ف: باور = اعتبار]

• **بانورجڻُ:** [مصدر 'بانورڻ' مان فعل مجهول] هٺ ڪرڻ، فخر ڪرڻ، شينگ ٿيڻ

✽ [بانوريو، بانوريو، بانوريل]

ـ **بانور ڪرائڻ:** [اصطلاح] ڀروسو ڏيارڻ

• **بانورائي:** [اـمث] البيلائي، ديوانگي، مستي، بيپرواهي

ـ **بانورو ج بانورا:** [صفت ـمذ] البيلو، سودائي، ديوانو، مست، بيپرواهه

✽ [سن: واتول = واءُ ڀريل]

✽ [مث: بانوري ج بانوريون]

ـ **بانورو بانڪو:** [صفت ـمذ] سورهيه، پهلوان

✽ ڦوڪٽ، چَرِياڻ، چَسو

ـ **بانورو ٻودلو/ بانولو ٻودلو:** [صفت ـمذ] چرياٽ

✽ ڪل مڪ

✽ جلديءَ ۾ اعتبار ڪندڙ شخص

✽ ڀالو ڀولو، موڳو

• **بانوِلائڻُ:** [مص ـفعل متعدي بالواسطه] مست ڪرڻ، پنبلائڻ

✽ [بانولائيو، بانولائيندو، بانولائيل]

• **بانوِلو ج بانوِلا:** [صفت ـمذ] بانورو، البيلو، مست، ديوانو، سودائي، بيپرواهه

✽ [سن: واتول]

✽ [مث: بانولِي ج بانولِيون]

• **بانولِي ج بانولِيُون:** [اـمث] بازولي، ڦيري، ناز، نخرو

✽ نندي باز کي شڪار ڪرڻ تي هيرائڻ لاءِ ڪنين ڪٽل پکي ڪارائڻ جو عمل

✽ [تر ـ ف: باولي باولِي = مثل جانورکي باز يا ڪتي اڳيان ڪهلي، ان کي شڪار سيکارڻ جو عمل]

✽ پيتي، لبُ

ـ **بانولي ڏيڻ:** [اصطلاح] باز کي پکي جهلي ڏيڻ ۾ شڪار ڪرڻ سيکارڻ

✽ ڪنهن کي جڙتو بهاني سان برغلائڻ

• **بانٽڻو بائنٽو ج بائنٽا، بائنٽا:** [اـمذ] جهنڊو، بيرق (جيڪو ٻيڙيءَ يا جهاز ۾ واءُ جي رخ ڏيکارڻ لاءِ ٻڌل هجي)، وائنٽي، وائنٽو

✽ [مث: بانٽِلي ج بانٽِليون]

• **بانـڳـٽ:** [اـمث] ڄتي ٻڪ، هيچ

✽ ڪوٽ، قلت، اڻاٺ

• **باني ج بانيُون:** [اـمث] باتي، ٻولي، واٽي، واڻي
'ٻروڌي جي باني، ڪنهن ڪان سڪئين سهرين' (شاهه)
※ سر. الاپ
※ [سن: واڻي]
※ سناءُ. سيت. صلاح
※ [س/ات: ع: بني، بناءُ]
※ بهانو. سبب
※ [بهانو> بانو> باني]
※ رڪ. ڦلهيار. چار
※ [س/ٿ]

— **باني ڏيڻ:** [اصطلاح] سيت سٽڻ. بهانو ٺاهڻ
※ ڪنهن کي ڪنهن لاءِ راغب ڪرڻ

• **باني ج باني:** [صفت] اڏيندڙ. بنياد رکندڙ. پايو وجهندڙ.
ايجاد ڪندڙ. موجد
※ مهندار. اڳوان
※ [ع]

— **بانيڪارُ ج بانيڪارَ:** [صفت] ڪم رٿيندڙ. سٽاءُ سٽيندڙ.
مهندار. بنياد وجهندڙ. شروعات ڪندڙ
※ هوشيار
※ [ع: (باني) + ف: (ڪار)]

— **باني مباني:** [اـصفت] پهريون بنياد وجهندڙ. شروعات ڪندڙ

— **بانيٽ:** [اـمذ] موٽرڪارءِ بين ڳاڏين جو اڳيون (ڍابو ڪندڙ) ڍڪڻ
※ [انگ: Bonnet]

• **باٺاهَ ج باٺاهَون:** [اـمث] رات جي تذڪار. ولهه
※ [س/لس]

• **باٺاهَ ج باٺاهَ:** [صفت] هيبتناڪ. خطرناڪ
※ طاقتور
※ خالي ميدان
※ [س/لس]

• **باوُجُود/ باوُجُوديڪ:** [ظرف] تنهن هوندي به
※ [ف: (با = سان) + ع: (وجود)]

• **باوَرُ ج باوَرَ:** [اـمذ] وڏائي. تڪبّر. هٺ. غرور
※ اعتبار. يقين. ڀروسو. آسرو
※ [ف]

— **باوَر ڪرڻ:** [اصطلاح] تڪبّر ڪرڻ. وڏائي ڪرڻ
※ اعتبار ڪرڻ
※ [س/ات]

• **باوَرچِي ج باورچِي:** [اـمذ] ٻورچي. رانڌو. رانڌائو. راڌائو
※ [ترڪ: باورچي]

— **باوَرچِي خانو:** [ا – مذ] رڌڻو. کاڌي پچائڻ جي جڳهه.
ٻورچيخانو

• **باوُري باوَري:** [اـمث] ويٺري (ننڍي کوهي). باٺلي
※ [ع: (بِئرُ = کوهه) _ هند: (باولي = ڏاکڻ وارو کوهه)]

• **باوُلِي ج باوليُون:** [اـمث] ڏپ واري شيءِ يا جانور
(جنهن کي باز يا ڪتي اڳيان ڇڏي شڪار ڪرڻ سيکاريندا آهن)
※ انڪل. حرفت. ڪيڏ. فريب
※ پنواڙي. ڦيري. بازيلي
※ [تر _ ف: باولي باولي]
'ڏس تون باولي برهه جي بيدل' (بيدل)

— **باوُلِي ڏيڻ:** [اصطلاح] ڪلاٻازي کائڻ. مٿي ڀر ٽپو ڏيڻ
※ شڪاري پکي (باز وغيره) کي شڪار جي اوائلي تربيت ڏيڻ
※ سيکارڻ. ڪيڙڻ

• **باوو:** [ا – مذ] بابو. بيءُ
'باوو بي بي فاطمہ، ميوي پر ملندو' (شاهه/ سر بلاول)

• **باهِہ ج باهيُون:** [اـمث] جيرو. آگ. آتش
'جن اندر ٻري باهه، سڏ سهڪا ان کي' (شاهه)
※ گرمي. تپش
※ نتهڻ اُس. ساڙيندڙ اُس
※ جوش. ڪاوڙ. غصو
※ مرداني طاقت. شهوت
※ [ع: (باهه) _ سن: (ٻره= وهن)]

– **باهِ اُجهائڻ:** [اصطلاح] باهِ وسائڻ
* فساد گهٽ ڪرڻ
* شهوت مارڻ

– **باهِ ٻارڻ:** [اصطلاح] فساد جاڳائڻ. ظلم ڪڙو ڪرڻ

– **باهِ ٻاري ڏيڻ:** [اصطلاح] ڪڪ ڪرڻ. تنگ ڪرڻ
* ڏاڍي تڪڙ ڪرڻ

– **باهِ ڀڙڪائڻ:** [اصطلاح] جهيڙو جاڳائڻ. فساد جي شروعات ڪرڻ

– **باهِ تي تيل هارڻ:** [اصطلاح] جهيڙو وڌائڻ. ويتر وڌيڪ فساد جاڳائڻ

– **باهِ ٽِپي وَڃڻ:** [اصطلاح] ڪاوڙ ۾ پرجي وڃڻ. ٻر ٿيڻ

– **باهِ ڇَنڊڻ:** [اصطلاح] اندر جي ڪاوڙ ظاهر ڪرڻ. پراڻو وير وٺڻ

– **باهِ تي ڇَنڊو وِجهڻ:** [اصطلاح] فساد ٺارڻ. جهيڙو ٺارڻ

– **باهِ ٿِيڻ:** [اصطلاح] تپي ڳاڙهو ٿيڻ. سخت ڪاوڙجڻ

– **باهِ جاڳائڻ:** [اصطلاح] باهه ٻارڻ. باهه دکائڻ. ڏيمي باهه کي ڀڙڪائڻ. فساد مچائڻ

– **باهِ جو گهِنڊُ:** [اــمذ] باهه لڳڻ وقت خطري جي اطلاع لاءِ وڄندڙ گهنڊ

– **باهِ ڏِيڻ:** [اصطلاح] تيلي ڏيڻ. ساڙڻ. ٻارڻ
* ڪوبه واسطو نه رکڻ. ٻن وجهڻ

– **باهِ سورَڻُ:** [اصطلاح] باهه ۾ ڪاٺيون سورڻ. باهه جاڳائڻ
* فساد لاءِ چرچ ڏيڻ

– **باهه ڦَڪِڻ:** [اصطلاح] ڏک ڏسڻ. درد ڀوڳڻ
'مريم، زينت، ڀاڳهي ٻڌجي، باهه ڦڪي ٿر ٻيري ٻيري' (استاد بخاري)

– **باهِ ڪڍڻ:** [اصطلاح] اندر جي خار ڪڍڻ. ڪاوڙ مارڻ
* شهوت مارڻ. هم بستري ڪرڻ

– **باهِ ڪري ڇڏڻ:** [اصطلاح] تمام گهڻو غصو ڏيارڻ. سخت ڪاوڙائڻ

– **باهِ لَڳڻ:** [اصطلاح] ڪاوڙ لڳڻ
* ساڙ وٺڻ. حسد ٿيڻ

– **باهِ مارڻ:** [اصطلاح] ڪاوڙ ڪڍڻ. ڇوهه ڇنڊڻ
* شهوت مارڻ

– **باهِ مان پاڻِي ٿيڻ:** [اصطلاح] سخت مزاج مان نرم دل ٿيڻ. ظالم جو رحمدل ٿي پوڻ

– **باهِ ۾ ٽِپو ڏيڻ، ٽِپي پوڻ:** [اصطلاح] ڏسي وائسي پاڻ کي مصيبت ۾ وجهڻ

– **باهِ ۾ گيهه وجهڻ:** [اصطلاح] جهيڙو وڌائڻ

– **باهِ وِسائڻ:** [اصطلاح] جهيڙو ٺارڻ. جوش گهٽائڻ

– **باهِ وَسڻ:** [اصطلاح] سخت جهولو لڳڻ. لڪ لڳڻ
* ظلم برپا هجڻ

– **باهُوٽِي ج باهُوٽِيُون:** [اــمث] ٿوري باهه. باهڙي. دونهين

– **باهِيُون ٻَرڻ:** [اصطلاح] محبت جا مچ مچائڻ. درد جا دونهان دکائڻ

– **باهِيُون ٻرڻ:** [اصطلاح] محبت جا مچ مچڻ. عشق جا ولولا جاڳي پوڻ
* بدامني ٿي پوڻ

● **باهُڙَڻُ:** [مص -فعل لازمي] ٿاٻڙڻ. اَٽڪڻ. ڏڪو ڪائڻ. ٿڙڪڻ
* خطا ٿيڻ
* [پرا: باهڻ]
* [باهڙيو باهوندو باهڙيل]

– **باهُڙَ ج باهُڙُون:** [اــمث] ٿاٻو. ڏڪو
* باهوڙ (ڪتن جي)

– **باهُڙائڻ:** [مصدر 'باهڙڻ' مان فعل متعدي بالواسطه] ٿاٻو ڪارائڻ
* چيڙڻ
* اٿارڻ. جاڳائڻ
* ڪتي کي ڇڇ ڪري ڀونڪائڻ
* برخاست ڪرائڻ (مجلس)
* [باهڙيو باهڙيندو باهڙيل]

— **باھُڙجڻ:** [مصدر 'باھڙڻ' مان فعل مجھول] ٽاھڙجڻ. رستي،
ڳالھ يا خيال تان ٿڙي وڃڻ
٭ ڪچھريءَ جو ڦٽڻ
٭ [باھڙيو باھڙندو باھڙيل]

• **باھَڻُ ج باھَڻَ:** [اِ_مذ] ھڪ قسم جو وڻ. بھڻ (جنھن جي ڪاٺ تي خاص طرح جنديءَ جو ڪم سھڻو ٿئي)

• **باھِڻُ:** [مص –فعل لازمي] ٻھڻ. پونڪڻ (ڪتي جو). باھوڙ ڪرڻ
٭ [سن: ڀشڻم < ڀش = ڪرڻ. پونڪڻ. گاريون ڏيڻ. نندڻ]
٭ چغلي ھڻڻ
٭ خلاف ورزي ڪرڻ. مخالفت ڪرڻ
'ٻلائي ڪري ٻيڪسن تي نہ باھيو' (پرسرام ضيا)
٭ نقصان پھچائڻ
٭ [س/ات]
٭ [باھيو باھيندو باھيل]

— **باھہ ج باھُون:** [اِ_مث] ڪتي جي پونڪ. باھوڙ

— **باھو:** [صفت] پونڪندڙ باھيندڙ. ٻھندڙ (ڪتو). لڳاتار پونڪندڙ

— **باھو ٿيڻ لڳڻ:** [اصطلاح] پويان لڳا تار پونڪڻ (ڪتي جو)
٭ ڪنھن ماڻھوءَ کي ڪم لاءِ بار بار چوڻ. لاڳيتو تاڪيد ڪرڻ
٭ ڪنھن جي مٿان بار بار دانھڻ

• **باھُو:** [اِ_ مذ] اھو ٿانءُ جنھن ۾ ڪمند يا ڪڃيءَ جي رس ڳڙ ڪجي
٭ لٽ. چڙھي
٭ [اِ_خاص] پنجاب جو ھڪ مشھور صوفي شاعر 'سلطان باھو' يا 'شاھ باھو' جنھن جي درگاھ جھنگ ضلعي ۾ آھي

• **باھوت:** [اِ_خاص] تصوف ۾ معرفت جي پنجين منزل. جتي سيٺي وجود معدوم ٿي وڃن ٿا. وحدت الوجود جي معرفت ۽ منزل
'آدم حوا ڪان ھئين تون آھين ٻيشڪ ۾ باھوت' (بيدل)

• **باھوٽا:** [اِ–خاص] ھڪ ذات جو نالو

• **باھوٽو ج باھوٽا:** [صفت_مذ] دشمن
٭ باھہ ورتو حاسد. حسد ڪاڏو

• **باھوٽي ج باھوٽيون:** [اِ_مث] ننڍڙي باھہ. باھڙي. دونھين
'سامين ھاري سچ ۾، ٻاٻن باھوٽي' (شاھ)
٭ [صفت _ مث] 'باھوٽو' جو مونث. حاسد عورت

• **باھوڙجڻ:** [مصدر 'باھوڙڻ' مان فعل مجھول] ڇتو ٿيڻ. ڪَلَ ٿيڻ
٭ پونڪڻ. باھڻ. باھڙائڻ
٭ [باھوڙيو باھوڙيو باھوڙيل]

— **باھوڙڻ:** [مص –فعل لازمي] پونڪڻ. باھڻ. باھڙائڻ
٭ پلائڻ
٭ [سن: ڀش = ٻھڻ]
٭ [باھوڙيو باھوڙيندو باھوڙيل]

— **باھوڙ:** [اِ_مث] ڪتي جي پونڪ

— **باھوڙ ڪرڻ:** [اصطلاح] پونڪ ڪرڻ. باھڻ

— **باھوڙ مچائڻ:** [اصطلاح] ڏاڍو پونڪڻ. حد کان وڌيڪ شوروغل ڪرڻ

• **باءِ ايئر:** [ظرف] ھوا رستي. ھوائي جھاز ذريعي
٭ [اِ –مذ] سفر جو ھڪ قسم. جھاز رستي ڪيل سفر
٭ [انگ: By air]

• **باءِ باءِ:** [ح_ندا] موڪلائي. الله واھي. خدا حافظ
٭ [انگ: Bye Bye]

• **باءِ ٽرين:** [ظرف] ريل رستي. ريل ذريعي
٭ [اِ –مذ] سفر جو ھڪ قسم. ريل تي ڪيل سفر
٭ [انگ: By train]

• **باءِ پاس:** [اِ – مذ] متبادل رستو. پاسيرو رستو (رنڊڪ يا رش کان بچڻ لاءِ)
٭ [انگ: Bypass]

- **باءِ پاس آپريشن:** [ا – مذ] دل جي آپريشن (جنهن ۾ دل ۾ لڳل قدرتي نسن ۾ رڪاوٽ سبب، رت جي دوري کي برقرار رکڻ لاءِ مددگار هڪ زائد نس لڳائي ويندي آهي)

※ [انگ: Bypass opperation]

- **باءِ روڊ:** [ظرف] روڊ رستي، روڊ ذريعي

※ [ا – مذ] سفر جو هڪ قسم، ڪار، بس يا وئگن وغيره تي ڪيل سفر

※ [انگ: By road]

- **باءِ نيچر:** [ظرف] طبيعتاً، فطري طور، سڀاءَ موجب ”گلاڻو ماڻهو باءِ نيچر بخيل آهي“ (جملو)

※ [انگ: By nature]

- **باءِ هئنڊ:** [ظرف] هٿو هٿ، هٿن سان

※ [صفت] هٿو هٿ موڪليل ڪاڳر شيءِ (خط وغيره)

※ [انگ: By hand]

- **بائٽو ج بائٽا:** [ا_مذ] جهنڊو، ٻيرق (جيڪو ٻيڙيءَ يا جهاز ۾ واءِ جي رخ ڏيکارڻ لاءِ ٻڌل هجي)، بائنٽي، وائنٽي

- **بائٽ، بائٽِ:** [ا_مث] پائيجاريءَ جي منٺ، ميڙ

※ سام، ڪنهن وٽ پناهه ۾ آيل

※ [س/ل]

- **بائٽُ ج بائٽَ:** [ا_مذ] ميڙ تي آيل ماڻهو منٿائو 'بائٽ مڙس = ميڙ تي آيل ماڻهو'

※ [س/ل]

— **بائٽ تي اچڻ:** [اصطلاح] ميڙ تي اچڻ

- **بائٽِ:** [ا_مذ] جنون، گهڻو شوق (ڪنهن مشغلي جو)، خفت

※ [س/ل]

- **بائٺو ج بائٺا:** [صفت_مذ] پائيوار، حصيدار، پاڳي پائي

※ [س/ات _ سن: وٺت = ونڊ]

※ [مث: بائٺي ج بائٺيون]

- **بائڙو ج بائڙا:** [صفت_مذ] مست، ديوانو، سوداڻي

- **بائيڪاٽ:** [ا_مذ] قطع تعلقات، عدم تعاون، عدم سهڪار

※ هڙتال

※ [انگ: Bycott]

- **باؤگولو:** [ا_مذ] بيماريءَ جو هڪ قسم، تليءَ ۾ هوا ڀرجڻ جي بيماري، پيٽ سور، بادي، هانوءَ تي گوڙهو چڙهڻ، هسٽيريائي دورو

※ [سن: وات گلم (= وات = واءُ + گلم = تري، تلي)]

- **بائلاجي:** [ا – مث] حياتيات جو علم، علم حياتيات (جنهن ۾ انساني حياتيءَ بابت سائنسي انداز ۾ ڇاڻ ڇنڊ آهي)

※ [انگ: Biology]

- **بائِلو:** [ا_مذ] ڪوڏيءَ جو هڪ قسم

- **بائُلو ج بائُلا:** [صفت_مذ] پاڳل، چريو، بانولو

※ [سن: واتُل، واتلو = واءُ سان ڀريل]

※ [مث: بائلي ج بائليون]

- **بائِلي ج بائُليون:** [ا_مث] ڏاڪڻ سان کوهه (جنهن ۾ اندر لهي ماڻهو پاڻي ڀرين)

※ [هند: باؤلي]

- **بائُو ج بائُو:** [ا_مذ] ٻارن کي ڊيڄارڻ لاءِ هڪ خيالي جانور جو نالو، جوجو، خيالي جن (ٻارن کي ڊيڄارڻ لاءِ چئبو آهي ڊ نند ڪر! نه ڊ بائو ٿو اچي)

- **بائُوديرو:** [ا_خاص] تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو

- **بائُولي ج بائُوليون:** [ا_مث] ڏڀ واري شيءِ يا جانور (جنهن کي باز يا ڪتي اڳيان ڇڏي شڪار ڪرڻ سيکاريندا آهن)

- **بائونڊ:** [صفت] پابند، ڳنڍيل

※ [انگ: Bound]

- **بائونڊري:** [ا – مث] حد، ليڪو، سرحد، سيما

※ [انگ: Boundary]

- **بائونڊري وال:** [ا – مث] مقرر حد تي ڪنيل ديوار، پناهه واري ڀت

※ [انگ: Boundary wall]

- **بائيبل:** [ا_خاص] ڪرستانن جو پاڪ ڪتاب، انجيل (الهامي ڪتاب، جيڪو الله پاڪ جي نبي حضرت عيسيٰ عليه السلام تي نازل ٿيو)

※ [انگ: Bible]

• **بائيسِڪِل ج بائيسڪِلُون:** [اـمث] ٻن ڦيٿن واري هڪ قسم جي سواري، سائيڪل
⁕ [انگ: Bicycle]

• **بائيڪ:** [ا ـ مث] موٽر سائيڪل/اسڪوٽر جو عامي اچار
⁕ ڦٽڦٽي
⁕ [انگ: Bike]

• **بايانِي ج بايانِيُون:** [اـمث] اڌ ڀائيواري، حصيداري

• **بايَزِيد:** [اـخاص] عثمانيه خاندان جو چوٿون بادشاهه (جنهن سلطان جو لقب اختيار ڪيو)
⁕ بسطام شهر جو هڪ وڏو صوفي ۽ اهل الله ('بايزيد بسطامي' جنهن جو اصل نالو 'ابو يزيد طيفور' هو جنهن کي هڪ روايت موجب هڪ سنڌي بزرگ 'ابو علي سنڌيءَ' کان فيض مليو هو)

• **بايو گرافِي:** [اـمث] زندگيءَ جا حالات، سوانح عمري، تذڪرو
⁕ [انگ: Biography]

• **ٻِٻُ:** [اـصفت] ڳُوڙهو، گهاٽو
⁕ [سن: ٻِهو = ڀڪوندڙ]

– **ٻِب اُونداهه:** [اـمث] گهاٽي اونده، ڪاري ٻاٽ

• **ٻَبالُ ج ٻَبالَ:** [ا – مذ] وبال، مصيبت، اذيت
⁕ بد نصيبي
⁕ سزا، گناهن جي سزا
'مون تي وريا وهرو لڳو بند ٻبال' (خليفو)

• **ٻِبَختو ج ٻِبَختا:** [صفت ـ مذ] بخت وارو، ڀاڳوارو، بختاور
⁕ [س/ات]

• **ٻَبَرُ ج ٻَبَرَ:** [اـمذ] ڪيهر شينهن، واگهه. آفريڪا جي ٻيلن ۾ ملندڙ هڪ قسم جو بيحد سگهارو ۽ بهادر شينهن (جنهن جي جيلهه سنهي ۽ ڳچيءَ تي گهاٽا وار هوندا آهن)
'ٻَبر ٻنيءَ رات، صبح ۾ ڏٺا سڀئي' (خيلفو)
⁕ [اـخاص] هندو فقيرن جو هڪ گروهه، آڪالي
⁕ [ف: (ٻبر) ـ پرا: (ٻبّر)]

– **ٻَبَر شِينهن:** [اـمذ] ڪيهر شينهن

• **ٻُبِرُ ج ٻُبِرَ:** [صفت] وڏين ڀڀين وارو مرد
⁕ ٻبيءَ وارو (انب)، سڃاڻپ لاءِ 'انب' جي وڻ ۽ پتي جو نالو

• **ٻَبِرِي ج ٻَبرِيُون:** [اـمث] زالن جي پيشانيءَ تي گول ڪتريل وار، زلف، ڪاڪل
⁕ [هند]

– **ٻَبري ڇڏڻ:** [اصطلاح] پيشانيءَ تي سونهن لاءِ گول ڪتريل وار ڇڏڻ

• **ٻِبِلائِڻُ:** [مص – فعل متعدي] ٻرغلائڻ، ڀلائڻ، گمراهه ڪرڻ
⁕ وِيساهڻ، ٺڳڻ
⁕ [ٻبلايو ٻبلائيندو ٻبلايل]

• **ٻَبلو:** [ا ـ خاص] تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻَبِلُو ج ٻَبِلُو:** [ا ـ مذ] ننڍڙي ٻار کي پيار وچان پڪارڻ جو لفظ

• **ٻِبليوگرافِي:** [ا ـ مث] ڪتابيات
⁕ [انگ: Bibliography]

• **ٻِبِٽِينگ ج ٻِبِٽِينگ:** [صفت] تمام ٿلهو متارو، وڏي پيٽ وارو
⁕ [س/ل]

• **ٻُبو ج ٻُبا:** [اـمذ] پستان، ٿڃ
⁕ ڪڇيءَ جي اڏ ۾ يا مٽي نڪتل ٻچو
⁕ [مث: ڀبي ج ڀبيون]

– **ٻُبا ڇڏائڻ:** [اصطلاح] ننڍڙي ٻار کان ماءُ جي ٿڃ بند ڪرائڻ، ٿڃ ڇڏائڻ

– **ٻُبا سگوئجڻ، سموئجڻ:** [اصطلاح] ٻبن ۾ کير اچڻ

– **ٻُبڙو ج ٻُبڙا:** [اـمث: لفظ 'ٻبو' جو اسم تصغير] ننڍڙو ٻبو

– **ٻُبو ڏيڻ:** [اصطلاح] ٿڃ ڌارائڻ (ٻار کي)

– **ٻُبو وارڻ:** [اصطلاح] ٻار کي ٿڃ ڌارائڻ بند ڪرڻ، ٻبا ڇڏائڻ، کير ڇڏائڻ
⁕ [س/ڪوهه]

– **ٻُبِي ج ٻُبِيُون:** [اـمث] مرد يا چوڪريءَ جو ننڍڙو ٻبو

• **ٻَبُون ج ٻَبُون:** [اـمذ] باندر جو هڪ قسم، آفريڪا جو وڏو باندر
⁕ [انگ: Baboon]

• **ٻَٻُوري ج ٻَٻُوريون:** [اِ-مث] مسافريءَ ۾ پاڻي ساڻ کڻڻ لاءِ مٽيءَ جي گهگهي (جيڪا بادامي شڪل جي ٿيندي آهي ۽ رکڻ لاءِ ترو ڪونه ٿئيس)

* [س/ٿ]

* [س/ل: ٻَبُئي ج ٻَبُئيون]

• **ٻِپُ ج ٻِپَ:** [اِ-مذ] وڏو پيٽ. ڍِڍ

– **ٻِپ ڀرڻ:** [اصطلاح] ڍِڍ ڀرڻ. پيٽ ڀري کائڻ. ڍؤ ڪرڻ

– **ٻِپُرُ ج ٻِپُرَ:** [صفت] وڏي پيٽ وارو. پيٽير. ڍِڍر

* گهڻو کائو. مانر. پيٽي

• **ٻِپاس:** [اِ-مث] پياس. پيرو ٺاٺ جي هڪ راڳڻيءَ جو نالو

• **ٻيچار:** [اِ-مذ] ويچار. پرائي عورت ۽ مرد جو غير اخلاقي وهنوار. ٻن ڄڻن جي وچ ۾ جنسي لاڳاپو (جيڪي هڪ ٻئي سان پرڻيل نه هجن). زنا. حرام

• **ٻَپِرُ ج ٻَپِرَ:** [اِ-مذ] اُرهه. سينو ڳچيءَ ۽ چيلهه جي وچ وارو بدن جو حصو

• **ٻَپِري ج ٻَپِريون:** [اِ-مث] جسم جو حصو. ٽنگن. ٻانهن ۽ سسيءَ کان سواءِ. ڌڙ

• **ٻَپِڙُ ج ٻَپِڙَ:** [اِ-مذ] ٻاهه جي وڏي چڻڀي. مچ. آڙاهه

• **ٻِپِڙُ ج ٻِپِڙَ:** [اِ-مذ] ٻڻ جي ولِ جي پاڙ (جيڪا چوپائي مال کي. کير وڌائڻ لاءِ ڏونهين ۾ پوهي کارائيندا آهن)

– **ٻِپِڙي ج ٻِپِڙيون:** [اِ-مث] ٻن جي ول جي پاڙ. ٻپڙ

– **ٻِپڙيون وجهڻ:** [اصطلاح] پاڙون وجهڻ. پاڙئون پڪڙڻ

* گهر ٺي وڃڻ

• **ٻُپِڙ:** [اِ-مث] ڏسڙ واري زمين (جنهن ۾ پير مرڪي ناٿين ويهي وڃي). ڏڏڙ. ڏسڙ

• **ٻَپِڪ:** [اِ-مث] وڏي آواز وارو دڙڪو. زورائتي ڌمڪي

* [سن: ٻِڀيشڪا]

– **ٻَپِڪ چاڙهڻ:** [اصطلاح] تڙي چاڙهڻ. زور سان ڌمڪي ڏيڻ

• **ٻِپڪائڻُ:** [مص - فعل لازمي] ٻپڪي چاڙهڻ. ڌمڪائڻ

* [ٻپڪائيس ٻپڪائيندس ٻپڪائيل]

• **ٻَپِڪي ج ٻَپِڪيون:** [اِ-مث] ٻپڪ. ڌمڪي. تڙي. دڙڪو. مهميز ٻپڪي

* اُڌمو

* ڦڙتيءَ واري چال

– **ٻَپِڪيون ڏيکارڻ:** [اصطلاح] حشمت ڏيکارڻ. همت ڏيکارڻ. فلڪون ڏيکارڻ

• **ٻَپوتِ:** [اِ-مث] ڳئون جي ڇيڻي جي رک (جنهن سان سنياسي فقير پنهنجو بت مليس). ڇار. ڦلهيار. ڀڀوت

* [سن: وڀوت]

• **ٻَپوتُ ج ٻَپوتَ:** [صفت] رک لڳل. مٽيءَ هاڻو. خاڪ آلوده

* [سن: وڀوتِ]

'ڪالهه ڳليرسين ڪاپڙي، بابو رنگ ٻپوت' (شاهه/مومل راڻو)

• **ٻَتَ ج ٻَتُون:** [اِ-مث] ليڪو. نشان ليکي ۾ هڪ رقم کي ٻيءَ کان ڌار ڪرڻ لاءِ وچ ۾ ڏنل ليڪ

* [ع: (بَتَّ = هن وڍيو) _ ف: (بَت) _ سن: (ورتي)]

• **ٻُتُ ج ٻُتَ:** [اِ-مذ] بدن. جسم. لوٿ. ڌڙ

* لاش. مڙهه

* بيوقوف. احمق. مورک. مدهوش

* پتي راند (تون) ۾ ڏهن داڻن جو داءُ

* اهو تختو يا سر جنهن تي چوپڙ راند يا جوئا ڪرڻ وقت داڻا يا ڪوڏيون اُڇلجن

* [ف]

– **ٻُتُ ٻلڙ ٿيڻ:** [اصطلاح] بت جُور جُور ٿيڻ. سخت ٿڪجي پوڻ

* [س/ڪوهه]

– **ٻُتَ پريل:** [صفت] بدن ۾ پريل. متارو. تلهو

– **ٻُتَ چَنڊَ ٿيڻ:** [اصطلاح] پاڻ کي هلڪو محسوس ڪرڻ

* مار کائڻ

* جماع ٿيڻ

* [س/ات]

– **بُتُ چَنبڙڻ:** [اصطلاح] بدن ۾ هلڪو ٿيڻ. ٿولهه گهٽائڻ

٭ جماع ڪرڻ

– **بُتُ ڪاندارِجَڻ:** [اصطلاح] سيءَ يا ڊپ کان لڱ ڪاندارجڻ. وار اڀا ٿيڻ. بدن ۾ سياندا پوڻ

– **بُتَ ۾ خارش هڻڻ:** [اصطلاح] گهري مار کائڻ. موچڙن کي سڏ ڪرڻ

• **بُتُ ج بُتَ:** [اـمذ] مجسمو. مورتي. اها مورت. جيڪا پٿر مٽيءَ ڌاتوءَ يا ڪاٺ وغيره مان ٺاهي وڃي (**گهڻو ڪري پوڄا لاءِ**)

٭ ديوتا يا ڀڳوان جو مجسمو (**جنهن جي پوڄا ڪئي وڃي**)

٭ [**مجازاً**] محبوب. معشوق

٭پٿر يا مٽيءَ وغيره مان ٺاهيل ڪنهن ماڻهوءَ جو بوتو (**جيڪو ڪنهن جي خلاف ڪاري جادوءَ طور قبرستان يا سڃيءَ جاءِ ۾ پورين**)

٭ خاموش. گم سم. بي حس ۽ حرڪت. حيران. ماٺ ڪري ويٺل. نه ڪڇندڙ

– **بُتُ ٺاهڻ:** [اصطلاح] مجسمو ٺاهڻ. مورتي گهڙڻ

– **بُتُ بڻجڻ، بُتجي ويهڻ، ٿِي ويهڻ:** [اصطلاح] گم سم. هڪو ٻڪو يا مبهوت ٿيڻ. بي حس ۽ حرڪت ٿي وڃڻ. بلڪل ماٺ ڪري ويهي رهڻ. ڪجهه به نه ڪڇڻ

– **بُتُ تَراش:** [صفت] بت ٺاهيندڙ. مورتيون جوڙيندڙ. مجسما ساز. بت ساز. بت گر

٭ [ف: بت + تراشيدن = تراشڻ. ٺاهڻ]

– **بُتُ ٽُٽڻ:** [اصطلاح] ڪنهن تمام خراب رسم يا روايت جو بند ٿيڻ. فرسوده رسمن جو ختم ڪرڻ

– **بُت پرست:** [صفت] بتن جي پوڄا ڪندڙ. پٿر جي مورت کي پنهنجو معبود سمجهندڙ. فرضي خدائن جي مجسمن کي پوڄيندڙ

– **بُت پرَستِي:** [اـمث] بتن جي پوڄا. مورتيءَ پوڄا

– **بُتَ پوڄا:** [اـ مث] بت پرستي. بتن جي پوڄڻ جو عمل

– **بُتخانو ج بُتخانا:** [اـمذ] اها جاءِ. جتي بتن جي پوڄا ٿئي. مندر

– **بُت خانہ آذَر:** [اـخاص] آتش پرستن جي عبادتگاهہ

– **بُت شِڪَن:** [صفت] بت ڀڃندڙ. بتن کي ڀڃي اُڇلائيندڙ

٭ [اـخاص] حضرت علي عليہ السلام جن جو لقب

٭ [**ف: بت + شڪستن = ٽوڙڻ**]

– **بُت فَروش:** [اـمذ] بُتَ وڪڻندڙ. مجسما وڪڻندڙ

– **بُت ڪار:** [صفت] پوڄا لاءِ مورتي ٺاهيندڙ. مجسمي ساز. بتن جي خريدو فروخت ڪندڙ

– **بُت ڪدو:** [اـمذ] بتخانو. مندر

– **بُت ڪده:** [اـمذ] بتخانو. مندر

– **بُت گر:** [صفت] بت تراش

– **بُتُ وِجهڻ:** [اصطلاح] ڪنهن ماڻهوءَ کي ڪاري جادوءَ جي ذريعي تڪليف پهچائڻ لاءِ ان جو پتلو اتي مان ٺاهي قبرستان يا مقام ۾ پورڻ. پڙهيا وجهڻ. ڌوهہ ڪرڻ

• **بَتاشو ج بَتاشا:** [اـمذ] پتاشو. کنڊ جي چاش مان ٺهيل گول ٽڪي (**جيڪا مٺائيءَ طور ڪم اچي**)

٭ [**سن: 1. واتاسهہ وات = هوا 2. ٻُت + آش (= چاش) وارو**]

٭ انب جو هڪ قسم

٭ ڪجيءَ جو هڪ قسم (**زرد ڏوڪر**)

• **بَتالُ ج بَتالَ:** [صفت] پليل. گمراهہ

٭ حواس باختہ ٿي ويل

٭ توائي باز. ڪاوڙيل. بخيل

٭ وائڙو. موڳو. حيران

٭ [**ع: بَطال = بيڪار نڪمو**]

– **بَتال ٿِيڻ:** [اصطلاح] پلجڻ. گمراهہ ٿيڻ. توائي ٿيڻ. حواس باختہ ٿيڻ. منجهي پوڻ. رستو وڃائڻ

• **بَتالِجَڻُ:** [**مصدر 'بتالڻ' مان فعل مجهول**] بتال ٿيڻ. مٿو ڦرڻ

٭ مغرور ٿيڻ

٭ خراب ٿيڻ (دل). بَتِلجڻ

٭ [**بتاليو بتالبو بتاليل**]

• **بَتانو ج بَتانا:** [اِـمذ] پڳ جي اندران پراءِ طور ڏنل ڪپڙو، پڳ جو استر، حَشو

'پڳ کان بتانو وڏو' (لوڪ چوڻي)

* [ع: بِطانہ > بِطانۃ الثّوب = استر، پراءُ]

* ڏاتوءَ مان ٺهيل ڪنگڻي

* ڀيد، راز، ڳُنجهہ

* [ع: بطن، باطن = منجهہ، ڳجهہ]

– **بَتانو ڪيڻ:** [اصطلاح] راز ڪيڻ، ڀيد ڪيڻ، مَنجهہ ڪيڻ

• **بَتاءُ ج بتاءَ، بَتاو:** [اِـمذ] ناچوءَ جو ناز نخرو اکين جو اشارو، غمزو، ناز نخرو ڏيکاءُ

* ڌوکو، فريب

* عذر، بهانو

– **بَتاءُ ڏيکارڻ:** [اصطلاح] ناز نخرو ڏيکارڻ

– **بَتاءُ ڏيڻ:** [اصطلاح] فريب ڏيڻ، دوکو ڏيڻ

* بهانا ڪري ٽارڻ

* گمراهہ ڪرڻ

* منجهائڻ

– **بَتاءُ ڪيڏڻ:** [اصطلاح] ٺڳي ڪرڻ، دغا ڪرڻ، ڪوڙ ڳالهائڻ

• **بَتائِڻ:** [مص –فعل متعدي] ٻڌائڻ، سلڻ، ظاهر ڪرڻ، ڏيکارڻ

* [سن: 1. وارتا = ڳالهائڻ 2. ودن < ود = ڳالهائڻ]

'رات لنگهي آ باقي چا، لوهين بتايو وات اها' (ٻارالو ٻول/ڪشنچند بيوس)

* [بتايو بتائيندو بتايل]

• **بَتائو بَتاورج بَتائا، بَتاوا:** [اِـمذ] بَتاءُ، ڏيکاءُ

* بهانو

* ڌوکو، ظاهري چال

– **بَتائو ڏيڻ:** [اصطلاح] ڌوکو ڏيڻ، ظاهري چال سان رستو منجهائڻ

• **بَتَر:** [اِـمث] گاهہ جو هڪ قسم، ٻتر

* [س/لس]

• **بَتَر:** [اِـصفت] بدتر، خراب، بڇڙو

* [ف: بد + تر]

• **بُتِڪو:** [اِـمذ] راند جو هڪ قسم

* [س/ات]

• **بَتِلَڻُ:** [مص – فعل لازمي] بدلجڻ، مَنجڻ

* ڦرڻ (معو)، ڪچوٽيڻ (هاڻا)

* گمراهہ ٿيڻ، اوجهڙ ۾ وڃڻ

* [ع: 1. بَدلَ = بدلجڻ، ڦرڻ 2. بطال = بيڪار نڪمو]

* [بَتِليو بَتِلندو بَتِليل]

– **بَتِلائِڻُ:** [مص – فعل متعدي] بتال ڪرڻ، ڦيرائڻ، اِنڪار ڪرڻ، ڀِنيلائڻ، برغلائڻ

* [بتلايو بتلائيندو بتلايل]

– **بَتِلجَڻُ:** [مصدر 'بَتلڻ' مان فعل مجهول] بدلجڻ، بگڙجڻ، ڪاوڙجڻ، بتالجڻ

* ڦرڻ، گمراهہ ٿيڻ

* حواس گم ٿيڻ، وايون بتال ٿيڻ

* [بتليو بتلبو بتليل]

• **بَتو ج بَتا:** [اِـمذ] بَتانو، (پڳ جو اندريون استر)

* [مصدر 'بچڻ' جو ماضي] بچيو

• **بُتو ج بُتا:** [اِـمذ] فريب، ٺڳي، ڌوکو، بَتاءُ، عذر، بهانو، مقاطعو، ٺيڪو

* [س/ل ـ هند: بتّا]

– **بُتو ڏيڻ:** [اصطلاح] ٺڳڻ، ڌوکو ڏيڻ

* بهانو ڪرڻ

• **بَتولُ:** [صفت ـمث] ڪنواري

* [ع: بَتلَ (=ڪپڻ) > بَتول = جيڪا پرڻي کان پري رهي]

* پاڪدامن، باعصمت، پاڪيزه، خداپرست عورت

* دنيا کي ترڪ ڪندڙ عورت

* [اِ ـخاص] حضرت بيبي فاطمہ سلام عليها جو لقب

* حضرت بيبي مريم جو لقب

• **بَتولي:** [اِـمث] ٺٺولي، مسخري

* [هند]

• **بَتِي ج بَتِيُون:** [اِ_مث] وٽ (ڏيئي جي)، ڏيئو، چراغ، شمعدان، لالٽين

※ [پرا: (بٽ) _ سن: (ورتي)]

_ **بَتِي ٻارڻ:** [اصطلاح] روشني ڪرڻ، جوت جلائڻ، سوجهرو ڪرڻ

_ **بَتِي وسائڻ:** [اصطلاح] اونده ڪرڻ

• **بُتِي ج بُتِيُون:** [اِ_مث] بوتل، باٽلي

※ شراب جو شيشو، صراحي

※ [ع: باطيہ]

'دست جتي، ڏئي پيالو ڀر ڪي، ايئن ڳڏيا گل اندام' (ڪبير شاه)

※ ٻيڙيءَ جو هڪ قسم، مچوو

※ [س/ل]

• **بَتيلَ ج بَتيلَ:** [اِ_مذ] ڪاري جي رڇ جو هڪ ٻاڱو (ڪاميٽ جي ننبوطيءَ لاءِ ست اٺ فوٽ ڊگهي ڪاٺي)

※ [س/ل]

• **بَتِيلَ ج بَتِيلُون:** [اِ_مث] خودڪشي، آپ گهات

• **بَتيلائِي:** [اِ_خاص] بگٽي ۽ مزاري بلوچن جو هڪ قبيلو

• **بَتيلو ج بَتيلا:** [اِ_مذ] ننڍي ٻيڙي، ٻيڙيءَ جو هڪ قسم (جنهن ۾ ست اٺ ماڻهو چڙهي سگهن)

※ [سن: 1. پوت + ايلو 2. واتلهہ = وڏي ٻيڙي]

• **بِتِ:** [اِ_مث] ڪاهيءَ يا ڪڙيءَ جي وچ ۾ سبيل ڌاڳو (جو ٻن ٻاسن کي ڌار ڪري)

※ [س/ٿ: ورتي > وٽ > بتِ]

• **بَتارُ ج بَتارُ:** [اِ_مذ] وَٽارُ

※ [س/ڪوهہ]

• **بُتِّلُ ج بُتِّلَ :** [صفت] پتو، جهونو، سڙيل

※ [س/ل]

• **بُتو ج بُتا:** [صفت_مذ] پتو، پراڻو، جهونو، سڙيل

※ اٽيو

※ [مث: بتِي ج بتِيون]

'بتِي تنهنجي مڪوي، سڙهہ پراڻا پاند' (خان زئي)

• **بِتوڙِي ج بِتوڙِيُون:** [اِ_مث] گند اڇلڻ جي جاءِ، اروڙي

※ ويهڻ جي جاءِ، ٿاڪ، ٿان، اڏو

※ پٿاريل هنڌ

• **بَتِي ج بَتِيُون:** [اِ_مث] تيرن وجهڻ جي ڳوٿري، ترڪش

※ [پرا: (پٽي) سن: (پستري = چم جي ڳوٿري)]

※ پئسن رکڻ جي ٿيلهي، هِميائي

※ [س/ات]

※ بتي، لالٽين

_ **بَتِيءَ جو ڪانُ:** [محاورو] سِڌو تير، اڻ ڳس تير

'ڪان بتيءَ جو بجهائن ليون' (سچل)

※ خلاف طبع ڳالهہ

※ آئيندي جو توشو

※ ضرورت جو ثمر

• **بَٽُ ج بَٽَ:** [اِ _ مذ] مُنيو، هٿيو، دستو، ڪنداڪ (پستول، رائيفل يا بندوق وغيره جو)

※ [انگ: Butt]

_ **بَٽ هڻڻ:** [اصطلاح] ڪنداڪ هڻڻ، ڌڪ هڻڻ (پستول، رائيفل يا بندوق سان)

• **بُٽُ ج بُٽَ:** [اِ _ مذ] پانو يا سنهين ڪانين جو چونڪ (جنهن تي بحا جي ڪپڙو ريڙهيندا آهن)

• **بٽالين:** [اِ_مث] پيادل فوج جي هڪ هزار سپاهين جي رجمينٽ، جيڪا ڇهن ڪمپنين تي مشتمل هوندي آهي، پلٽڻ، يونٽ

※ [انگ: Battalion]

• **بَتانا، بَتانا:** [اِ_مذ] هڪ قسم جي اوٻڙ، مٺا مٽر يا چڻا (جيڪي ڀاڄيءَ طور استعمال ٿيندا آهن)، وٽاڻ (sweet peas)

※ [س/ل]

• **بَتائِي، بَتئِي ج بَتائِيُون، بَتئِيُون:** [اِ_مث] ورهاست، فصل لهڻ کان پوءِ اناج جي ورڇ، هاريءَ ۽ زميندار جي وچ ۾ اناج جي ورهاست، پيداوار جي ورهاست

※ [سن: وٽن > ونڊ = ورهائڻ]

'اني هل هوبا، جت بتايون بي ونگيون' (استاد بخاري)

※ حصيدارن ۾ ڳڏيل ورهاست

※ فصل جي پيداوار ورهائڻ جي اجرت

※ فصل جي پيداوار ورهائڻ جي موسم

– **بٽائيدار/ بٽئي دار:** [صفت_مذ] بٽئي ڪندڙ هاري ۽ زميندار جي وچ ۾ ان جي ورهاست ڪندڙ زميندار جو عام مختار

– **بٽائيداري، بٽئي داري:** [ا_مث] زميندار، بٽئي ڪرڻ جي حالت، اناج جي تقسيم

– **بٽائي ڪَرڻ، بٽئي ڪَرڻ:** [اصطلاح] لٿل نئين اَن جي تقسيم ڪرڻ، پيداوار ورهائڻ

• **ٻُٽِ ٻُٽِ:** [ا_مث] ٻٽ ٻٽ، ٻڻ ٻڻ

※ [س/ڪوهه]

– **ٻُٽ ٻُٽ ڪرڻ:** [اصطلاح] ٻڻ ٻڻ ڪرڻ، پنهنجي منهن ڳالهائڻ، ڏبرڻ، ڀڻڻ

• **ٻٽپاڙُ ج ٻٽپاڙَ:** [صفت] رستي تي ڦُر ڪندڙ، واٽ تي ڦريندڙ، رهزن، ڦورو

※ [سن: واٽ = رستو + ٻٽ = ايهلائڻ]

• **ٻٽپاڙي:** [ا_مث] رهزني، واٽ ويندي ڦُر

• **ٻٽ ٽيجري:** [ا - مث] راڳ ڀيرو جي ڀارجا (راڳڻي)، ٻٽ مجري

※ [هند: ٻٽ = آواز + منجري = راڳ]

• **ٻٽر:** [ا- مذ] مکڻ، ولوڙيل کير مان نڪتل سٿپ

※ [انگ: Butter]

– **ٻٽر اسڪاچ:** [ا–مذ] پيڙو مکڻ ۽ ڳاڙهي کنڊ مان ٺهيل مٺائي ڪٽي، ڇورو

※ [انگ: Butter scoach]

• **ٻٽر پيپر:** [ا - مذ] ڇپائيءَ لاءِ ڪتب ايندڙ خاص ڪاغذ، ٽريسنگ پيپر

※ [انگ: Butter paper]

• **ٻٽر فِلائي:** [ا- مذ] پوپٽ، تتلي (اڏرندڙ خوبصورت جيت جنهن کي چار رنگين پرٿين)

※ [انگ: Butterfly]

– **ٻٽر فِلائي اِنجيڪشن:** [ا _ مث] ننڍڙي نشتر، سنهڙي باريڪ سئي (جنهن سان ننڍڙن ٻارڙن جي ننڍڙين نسن ۾ دوا داخل ڪري سگهبي آهي)

※ [انگ: Butterfly injection]

• **ٻٽڪو ج ٻٽڪا:** [ا_مذ] ڪڙڪ آواز سخت ۽ ٺلهو ڳالهائڻ

※ [س/ڪوهه]

• **ٻُٽُ ڪيڙُ ج ٻُٽُ ڪيڙ:** [ا_مذ] منگر مڇيءَ جو هڪ قسم ('کهير' جي جنس مان، پر منهن ويڪرو ۽ ٻنا سونڊ ٿئي)

• **ٻٽلرُ ج ٻٽلرَ:** [صفت] ماني ڪارائڻ وارو، بورچي، خانسامو

※ جمعدار (فوج جو ملازم)

※ [انگ: Butler]

• **ٻٽمارُ ج ٻٽمارَ:** [صفت] واٽ ويندڙ کي ڦريندڙ، رستي تي ڦُر ڪندڙ، رهزن، ڦورو، واٽمارُ

※ [سن: واٽ = رستو + مار = ماريندڙ]

_ **ٻٽمارِي:** [ا_مث] رستي تي ڦُرمار، راهه ويندي لُٽ، رهزني

• **ٻٽڻ:** [ا-مذ] ٻيڙو، قميص، ڪوٽ يا پينٽ جو ٻيڙو

※ بجليءَ جي ڪاٻه ڪل (ڀکي بلب، واءِ، استري وغيره) کي کولڻ ۽ بند ڪرڻ وارو اوزار، سئچ

※ [انگ: Button]

• **ٻٽوار:** [صفت _ مذ] ٻٽوار، محصول وصول ڪندڙ، تپيدار

• **ٻٽوارو:** [ا _ مذ] حصو، تقسيم، ورهاست، ونڊ ورڇ

• **ٻٽون ج ٻٽون:** [ا_مذ] ٻٽون، (Purse)

※ [س/ات]

• **ٻٽِي:** [ا_مذ] پکيءَ جو هڪ قسم (هڪ ننڍڙو پکي، جيڪو اڪثر ڪڻڪ جي فصل پچڻ وقت ڏسڻ ۾ ايندو آهي)

• **ٻَٽُ ج ٻَٽَ:** [ا_مذ] باهه جو مچ، آڙاهه، چلهو، وڏو ڪورو، ٻٽي

※ گرمي، تپش، سوز، ساڙو، تپت

※ وڏي ڪڙاهي، وڏي ٽئي (جنهن ۾ چڻا پچجن)

※ [سن: ڀراشٽرَ = ٽئي]

'جلو کهڙو ٻٽ ڀريندو!' (لوڪ چوڻي)

※ ڪٺاهه، شادي وغيره جي موقعي تي طعام رڌڻ جو هنڌ، ٻني

'ڪٺي کي ٻٽ ٻه ڏور' (لوڪ چوڻي)

※ ڊيگ، ڪوڙ، ڊير

'مانين جا ٻٽ پڪا پيا آهن' (لوڪ چوڻي)

-- **ٻٽ ڀرڻ:** [اصطلاح] مچ ٻرڻ، باهيون ٻرڻ

❊ ٻخار جا مچ ھئڻ

-- **ٻٽ ڀڃڻ:** [اصطلاح] وڏو ڪم ڪرڻ، وڏو نقصان ڪرڻ

'جنھن ڪھڙا ٻٽ ڀڃيندو' (لوڪ چوڻي)

— **ٻٽُ پرڻ:** [اصطلاح] جھڙي تھڙي ڪاڏي مان پيٽ ڀرڻ

❊ نقصان پرڻ، ٽوٽو سھڻ

— **ٻٽُ ٻچائڻ:** [اصطلاح] تمام وڏي رڌ ڪرڻ

❊ [طنزاً] وڏو ڪم ڪرڻ

— **ٻٽِ پوڻ:** [اصطلاح] ٻنيءَ ۾ ٻوڻ، باھ ۾ ٻوڻ (بد دعا طور ڪم ايندڙ اصطلاح)

— **ٻٽِ پوي:** [محاورو] باھ ۾ پوي، ٻن ۾ پوي، سڙي وڃي (ٻيٽ يا ٻاراڻي طور ڪم ايندڙ محاورو)

— **ٻٽِ ڏيڻ:** [اصطلاح] باھ ۾ وجھڻ، ساڙي ڇڏڻ

● **ٻُٽِ:** [اِ_مث] غيرآباد زمين، واريا سِي دڙن واري زمين

'جيتا ڪير جهيج، ٻداماڻي ٻٽ ۾' (شاھ/ڏهر)

❊ سڪل ڪاٺي

❊ ڀِٽ، ٽڪري، دڙو

● **ٻُٽُ ج ٻُٽَ:** [اِ_مذ] بيابان، ويرانو، رڻپٽ، واريءَ يا مٽيءَ جو دڙو، مٿانهون ڀٽ، ڦٽل دڙو

'جتي گھوريو گھاتوئين، تني واريءَ ٻٽ' (شاھ / گھاتو)

❊ وڏو جبل

❊ [س/ڪرھ]

❊ آروڙي

❊ [س/ل]

❊ [صفت] غيرآباد، سڪل

'ڪامون سھه ۾ ڪرها، ٻانڊا سھه نه ٻٽ' (عنات)

● **ٻُٽ:** [صفت] بي اثر، نود، اندر سڙيل، ڪلڇٽو

● **ٻٽارا:** [اِ_خاص] ھڪ ذات جو نالو

● **ٻٽارو ج ٻٽارا:** [صفت_مذ] پڳڙا يا ڦلا پچي وڪڻندڙ، پوڳڙي

❊ لشڪر جو مودي گڏھ ھڪليندڙ، گاڏھي، گڏھ ۽ گھوڙا ڀاڙي تي ڏيندڙ

❊ ٻٽو يا ڪورو سنڀاليندڙ

❊ [سن: ڀِرِشتِ = تتي]

❊ [مث: ٻٽارڻ، ٻٽاري]

❊ ڪاٺيون وڪڻندڙ

❊ پيٽوڙي، گھڻ ڪائڪ، ھبڇي

● **ٻٽاري ج ٻٽارِيُون:** [اِ_مث] ٻٽارڻ، ڪوراڙ بلا جو ھڪ قسم

● **ٻٽَ ڏيرا:** [اِ_خاص] تعلقي وارھ ۾ ھڪ ديھه جو نالو

● **ٻٽَر:** [اِ_خاص] ھڪ ذات جو نالو

❊ [س/ٽ]

● **ٻٽِڪائِڻُ:** [مص –فعل متعدي] ٻڙڪائڻ، پيڪائڻ، چرچ ڏيڻ

● **ٻٽو ج ٻٽا:** [اِ _ مذ] باھ جو ڪورو، ٻٽي، چن، سرن وغيره جي پچائڻ جو ڪورو، لوھارن ۽ ٺاٺارن جي ڪم جو چلھو، ڪورو

❊ بدن تي ڏڪ جو نشان، ٻنو، وڌ

❊ بار بردار جانور جي پٺيءَ تي ٿيل گاٺ، چٽو

❊ [س/ل]

❊ درياھ ۾ وھڪ جي تيزيءَ واري لس

❊ [اِ_خاص] تعلقي ٽنڊي باگي ۾ ھڪ مڪان جو نالو

● **ٻُٽو ج ٻُٽا:** [اِ_مذ] بيابان، رڻپٽ، سِج، ٻٽُ

❊ ڍڳ، ڍير، ڪوڙُ

❊ [س/ات]

— **ٻُٽو:** [اِ_خاص] تعلقي جام شوري جي شھرن جي وچ ۾ ھڪ لاڪن ۽ سن جي وچ ۾ ڳوٺ، ٻنو ٻيلو

● **ٻٽِي ج ٻٽِيُون:** [اِ_مث] ڪوري، چن، سرن، شراب، ڦلن، پڳڙن، بسڪوٽن وغيره ناھڻ جو ڪورو، تنور، چلھو رڌ پچاءَ جي جاءِ، چُر

❊ شراب چڪائڻ جي جاءِ

❊ [سن: ڀِرِشتِ، ڀراشٽر = تتي؛ 2. ابِشوھ = شراب چڪائڻ]

❊ ماني خيرات ڪرڻ جي جاءِ

❊ نيروٽيءَ جو ڪن

❊ ڏوبين جو ڪنب چاڙھڻ جو چلھو

— بَنِي چاڙهڻ: [اصطلاح] ڪنب چاڙهڻ. ڪپڙا ٺهڪائڻ
* شراب چڪائڻ
• بُنِي ج بُنِيُون: [اـمث] مٽيءَ جو ديرُ دڙو
* پٿرن جو ڍِڳ
* [س/ڪوهه]
* مٿانهين زمين، ٽڪري
* قبر، تربت
* [سن: اوٽا]
'جي ڳالهين ڳگاتيا، تن جون بنن پاسي ڀليون' (شاهه)
—
'جيئري ڪانو جوڳ ڪيون، بغجو ڪين بنيون' (استاد بخاري)
• بُنِي: [ا-خاص] تعلقي ميروخان جي هڪ ديهه جو نالو
• بَنيار: [اـ مذ] 'مارو' ناٺ جو هڪ راڳ
• بَپُ: [اـمذ] دت، مڪر، ڊونگ
— بَپُ پڌڙڻ: [اصطلاح] ڀَرُ ڀڌڻ، ڊونگ ڪرڻ
— بَپُ مارڻ: [اصطلاح] دت هڻڻ، ڇانهرَ ڪرڻ، ڀر ڀڌڻ
• بَپا: [ظرف] قائم، جاري، شروع
*[ف: برپا]
• بِپَتِ: [اـمث] مصيبت، آفت، آپدا، تڪليف، بپتا
* [سن: وپت، وپد]
• بِپتا ج بِپتائُون: [اـمث] مصيبت، آفت، آپدا، تڪليف
* [سن: وپت، وپد]
• بِپتسما: [ا- مث] عيسائين جي نالي رکڻ جي رسم، غير مذهب کي عيسائي بڻائڻ جي رسم
* [انگ: Baptism]
• بِپُرو ج بِپُرا: [صفت_ مذ] ٻِيا پريءَ جي، بيڪس، بيوس، ويچارو
* [مث: بپري ج بپريون]
• بَپو ج بَپا: [صفت_مذ] ڏڏن پڳل (ماڻهو)، پڏو
* [س/ات]

• بَچ: [اـمث] ننڍڙا ۽ گهٽا وار، سنهڙا ۽ ڪڪا وار. ٻن جانور جا ڏگها ۽ گهاٽا وار، گهنڊيدار وار، بغل جا وار، ڪڇ جا وار
* [سن: ورِجِن = وار، گهنڊيدار وار]
* رڍن ۽ ٻڪرين جي هڪ بيماري
* [س/ات]
* اوگڻ، نقص، خامي
* گناهه، ڏوهه
* غم، مصيبت
_ بَچِرُ ج بَچِرَ: [صفت] بچ وارو، ٻوڇارو
• بَچُ ج بَچَ: [اـمذ] بانٺو تلهي لٽ
* ڍنگهر، جيڪو ٻنيءَ کي ڏجي
* [سن: ورِجِن = لوڙهو]
* پلاڻ جي پاسي واري ڪاٺي يا لٽ
* بغل، ڪڇ، پاسو
* [س/ڪوهه]
— بَچَ ٺوڪڻ: [اصطلاح] لنيون هڻڻ، ڏَڪَ هڻڻ، مار ڏيڻ
— بَچَ هڻڻ: [اصطلاح] بانٺا هڻڻ، لنيون هڻڻ، ڏَڪَ هڻڻ
* بغل هڻڻ، ڪچون ٺوڪڻ، ٺينگ ڏيڻ
• بُچُ ج بُچَ: [اـمذ] ڪنين يا وارن جو مڇو، وارن جو ڇڳو، ڇڳ، وڏا کهرا وار، ڏگها گهاٽا وار، گهنڊيدار وار
* ڪڻڪ، جوئر وغيره جا سوئا
* [سن: (ورِجِن = وار) ف: (بچ = پيشانيءَ تي وار)]
— بُچ بانڊَ: [صفت] بلڪل ٺورو، ڪجهه
* [س/ات]
— بُچَ بُچَ ٿي وڃڻ: [اصطلاح] ٽنبجي وڃڻ، ڪسجي وڃڻ، ذرا ذرا ٿي وڃڻ
— بُچَ بُچَ جو بار کڻڻ: [اصطلاح] وار وار جو ضامن ٿيڻ، هر ڳالهه لاءِ ضامن ٿيڻ، ذميواري قبولڻ
— بُچَ بُچَ ڪرڻ: [اصطلاح] ڪرهي ڇڏڻ، ٽنبي ڇڏڻ، سخت سزا ڏيڻ

- **ٻُجَ ٻُجَ مان ٻوءِ اچڻ:** [اصطلاح] سخت نفرت ٿيڻ
- **ٻُجُ ٻہ نہ ڇڏڻ:** [اصطلاح] ذرو بہ نہ ڇڏڻ، ڏهيون بہ نہ ڇڏڻ، صفا پٽ ڪرڻ، ڪوهي ڇڏڻ
- **ٻُجَ پاڙي هُجڻ:** [اصطلاح] بورو گيدي هئڻ، ظاهر ظهور بدمعاش هجڻ، بلڪل ڪانئر هجڻ، ڪانئر نسل جو هجڻ
  - * [س/ات]
- **ٻُجَ پٽائڻ:** [اصطلاح] وار پٽائڻ، سزا کائڻ
- **ٻُجَ ٿِي سَڙي وڃڻ:** [اصطلاح] ڏاڍي ڪاوڙ اچڻ، سخت ڇڙ اچڻ

• **ٻَجا:** [ظرف] روا، نيڪ، درست، صحيح، مناسب، جائز
  - * [ف: بہ + جا = هنڌ]
- **ٻَجا آڻڻ:** [اصطلاح] عمل ۾ آڻڻ، پورو ڪرڻ، مڃڻ (حڪم)
- **ٻَجا آوَري:** [ا_مث] تعميل، پيروي، پورائي
- **ٻَجا آوَري ڪرڻ:** [اصطلاح] تعميل ڪرڻ، پيروي ڪرڻ، انجام پاڙڻ، پورو ڪرڻ (حڪم)
- **ٻَجا فَرمائِڻ:** [اصطلاح] درست چوڻ، صحيح ڳالهہ ڪرڻ، تز ڳالهہ ڪرڻ
  'توهان بلڪل بجا فرمايو آهي' (جملو)

• **ٻَجاجُ ج ٻَجاجَ:** [صفت] ڪپڙي جو واپاري، ڪپڙي فروش، ڪاپڙي، بزاز
  - * [ع: بزاز (ڪپڙي جو واپاري) < بز = ڪپڙو]
  - * منيب
  - * دلال
  - * ٻناڪي، داڙي
  - * نخريلو، رنگيلو، نڌشون
  - * رنگين ڪپڙا پائيندڙ
  - * [ا_خاص] هندن جي هڪ ذات جو نالو (جيڪي بجاجڪو ڪم ڪندا آهن)
- **ٻَجاجِي ج ٻَجاجِي:** [صفت] ڪپڙي جو واپاري، ڪپڙي جي گهور ڪندڙ، مجارڪو
- **ٻَجاجِي عِشقُ:** [ا _ مذ] ڪوڙو عشق (مجازي عشق)

• **ٻَجارُ:** [ا_خاص] ڄام بجار (ٽلهو دور جو اهم شخص)، جنهن کي مارايو ويو هو.

• **ٻِجارَ ج ٻِجارُون:** [ا _ مث] شاديءَ مراديءَ ۾ پئسي ڏوڪڙ جي مدد، ٻوٿو، ٻهت، پاهتُ
  - * [س/ڪوه]
  - * پوتِ
  - * [س/ات]
  - * ٿاري
  - * [س/ڪوه]
  - * نِپند، ڍل
  - * [س/ل]
  - * [ا _ خاص] مرد جو نالو (ڄام بجار وغيره)

• **ٻِجارِي ج ٻِجارِيُون:** [ا_مث] شاديءَ مراديءَ ۾ پئسي ڏوڪڙ جي مدد، ٻوٿو، ٻهت، پاهتُ
  - * [س/ڪوه]

• **ٻِجارُ ج ٻِجارَ:** [ا _ مذ] ساني ڏڳو (جيڪو نسل وڌائڻ لاءِ خاص طرح سان پاليو وڃي ۽ ڇڙواڳ گهمندو وتي)
  - * [سن: وِيج + ال]
  - * [ا_خاص] مرد جو نالو

• **ٻِجاراڻي:** [ا_خاص] بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو

• **ٻَجاري:** [ا_خاص] هڪ ذات جو نالو

• **ٻَجاگِيرُ ج ٻَجاگِيرَ:** [ا_مذ] سخت ڪم ڪندڙ، پورهيت
  - * خادم، غلام، بجاگير، بزگير

• **ٻَجانِ:** [ظرف] جان سان، خوشيءَ سان
  - * [ف: بہ + جان]
- **ٻَجان و دل:** [ظرف] دل ۽ جان سان، وڏيءَ خوشي سان

• **ٻَجاءِ:** [ظرف] بدران، پاران
  - * [ف: بجا]

• **ٻَجڙ:** [ا _ مذ] جوڳين ۽ سادن جو لنگوٽ (جنهن ۾ ڪپڙي بدران ٿامي جو پٽ ۽ ڏورين جي جاءِ تي زنجير لڳل هوندي آهي)

• **بَجرَ:** [صفت] سخت، مضبوط
٭ [سن: وجرَ = سخت]
٭ وزني، ڀاري، مشڪل، ڪٺن، دشوار
٭ [اـ مذ] سخت پٿر، هيرو، الماس
٭ هندو ڌرم جي ديوتا اندر مهراج جو اگني ٻاڻ (جنهن جي مدد سان هن مها ڀارت جي جنگ کٽي هئي)
٭ [سن: وجدر = اندر مهراج جو وڄ جهڙو هٿيار]

— **بجرانگ/بجرنگ:** [صفت] سخت بدن وارو، مضبوط، محنت ڪش
٭ [هند: بجر = مضبوط + انگ = جسم]
٭ هنومان جو لقب

— **بَجر ڪپاٽ:** [اـمذ] سخت دروازو، مضبوط در

• **بَجَرِ:** [اـمذ] تماڪ جو هڪ قسم، تماڪ جي پوک جو ٻيو تور (جيڪو گهٽ ٿِڪو ٿئي)، هلڪو تماڪ، تماڪ جي ننڍي مرو 'بَجرِ انهيءَ جو ٿس ٿئي، جا جلدي هجي جوءِ' (جام خان).
٭ تماڪ جي ننڍي يا سنهي ٿهي، بَجرِي، سنهي ۽ گهٽ تکي تماڪ مان ٺهيل ناس
٭ ردي ۽ هلڪو مال
٭ [س/ل]
٭ استعمال ۾ آندل شيءِ جو عيوضو (جيڪو ملڪ کي ٻيو ڏجي)، مسواڙ، ڪرايو
٭ نوبت، نغارو
٭ [سن: وجر]

— **بُجري:** [اـمث] بَجرِ تماڪ جو ٻيجو

• **بُجِرُ ج بُجِرَ:** [صفت ـمذ] ٻجن وارو، وڏن وارن وارو، منجهيل وارن وارو، بوڇارو
٭ هڪ قسم جو ڊگهن وارن وارو ڪتو
٭ [سن: وڙجن = وار]

— **بُجِر ڪِيئُون:** [اـمذ] بوڇارو ڪيئُون، هڪ قسم جي بيماري (جنهن ۾ غير فطري فعل ڪرائڻ جي خواهش ٿئي)
٭ بي آرامي، اتاولائي

• **بَجراڳ:** [اـمذ] ويراڳ، هجر، جدائي
٭ [سن: وجراڳن]

ـ **بَجراڳِي:** [صفت] ويراڳي

• **بَجناگ:** [اـ مذ] بجهناگ، هڪ زهريلي ۽ مهلڪ دوا (جيڪا ناگ جي زهر جهڙي خطرناڪ آهي)

• **ٻجراڻِي:** [اـ خاص] بلوچن جو هڪ پاڙو (اڪثر حيدرآباد، سکر ۽ شهيد بينظيرآباد ضلعن ۾ رهن)

• **بَجَر ٻِٽُون:** [اـمذ] ٻج جو هڪ قسم (گول ۽ بادامي، جهڙو ٿئي، ڪرڙي جي بيماريءَ ۾ دوا طور ڪم اچي، گهڻو ڪري جوڳي فقيرن وٽان هٿ اچي)

• **بَجرجوڳ:** [اـ مذ] جوڳ (نجوم) جو هڪ قسم (جنهن ۾ پيدا ٿيندڙ ٻار نيڪ خصلت، سگهارو ۽ آرام پسند ٿيندو آهي)

• **بَجرَڪ/ بَجرِيڪ ج بَجرَڪُون/ بَجرِيڪُون:** [اـمث] ڪاوڙ، غصو، خار
٭ [س/ات ـ سن: بجرانگ < بَجرَ = سخت + انگ = بدن]

• **بَجرنگ بلِي:** [صفت] اهو بهادر، جنهن جو بدن مضبوط هجي
٭ [اـ خاص] هنومان جو لقب، بندر سٽنا جو ديوتا
٭ [هند]

• **بَجرنگِي:** [اـمذ] شنگرف يا سينڌور جو ضرب (x) جي شڪل جو تلڪ يا ٽڪو جيڪو پيشانيءَ تي لڳائبو آهي
٭ [اـ خاص] هنومان جو لقب، باندرن جو ديوتا

• **بَجرِي:** [اـمث] ڪڪري، سخت پٿرون، تماڪ جو ٻيجو، هلڪي تماڪ مان ٺهيل ناس
٭ [سن: وجر = سخت چونو يا سيمنٽ]

• **بِجُز:** [ظرف] کان سواءِ، ڌاران، بغير، بنا
٭ [ف]

• **بَجڪانو ج بَجڪانا:** [اـمذ] پوتڙو، بوچڻ، مولهاتو، جيلهه ٻڌڻ جو ڪپڙو، سندرو
٭ [س/ل]

• **بُجڪو ج بُجڪا:** [اِـمذ] ڪپڙي جو ٿيلهو. ڳوٿرو. سنڌ. ڪپڙن جي هڙ. ڳوڏڙي
⁕ [ترڪي: بغچه. بقچه = بجڪو]
⁕ [مث: بجڪي ج بجڪيون]

— **بُجڪائِي ج بُجڪائِي:** [صفت] بجڪو ڪڻندڙ. بجاجي. بزازي

• **بَجِگَرُ ج بَجِگَرَ:** [صفت ـ مذ] چمڙي جون (تيل يا گيهه وغيره لاءِ) دبيون ٺاهيندڙ. بزگر
⁕ [ف: ديگر > بجگر]
⁕ دهلن تي چمڙو چاڙهيندڙ

• **بَجگِيرُ ج بَجگِيرَ:** [صفت] سخت ڪم ڪندڙ. پورهيت
⁕ خادم. غلام. بجاگير. بزگير
⁕[سن: بجرَ = سخت + ڪار = ڪم ڪندڙ؛ ف: بزرگر = هاري ـ ڪاشتڪار 2. باجگير = ڍل يا ڍن اُگاڙيندڙ نوڪر]

— **بَجگِيرِي:** [اِـمث] بجاگيري. بزگيري. تابعداري، خدمتگاري. غلامي. بيلپو

• **بِجلِي ج بِجلِيُون:** [اِـمث] وِڄُ. وِجلي، کنوڻ. برق
⁕ برقي توانائي. Electricity
⁕ اليڪٽريءَ جي روشني
⁕ [صفت] وڄ جهڙو هلندڙ. تيز رفتار. چالاڪ. ڦڙت
⁕ [سن: وديت]

ـ **بِجلِي ڪِرڻ:** [اصطلاح] کنوڻ ڪرڻ. وڄ ڪرڻ
⁕ مصيبت نازل ٿيڻ. آفت اچڻ

ـ **بِجلِي گهر:** [اِ – مذ] اها عمارت. جنهن ۾ بجلي پيدا ڪرڻ ۽ ورهڻ جا اوزار نصب ڪيل هجن. (Power house)

• **بَجِنس:** [ظرف] بجنسي. هوبهو. نس پس
⁕[ف: (بَ = ساڻ) + ع: (جنس)]

— **بَجِنسِي:** [ظرف] نِس پِس. عين بين. هوبهو

• **بُجَنگ:** [اِـمذ] وڏا ڄڄ. ڳهاٽا وار. وڏا وار
⁕ [س/ٿ]

• **بَجو ج بَجا:** [اِـمذ] وڳو. گهنٽو. ڪلاڪ. وقت يا تاثير جو اُيڪو (جيڪو سٺ منٽن جو ٿئي)
⁕ [سن: واديه = واجو > ود = وڄائڻ]
⁕ [صفت] ٻج وارو. ننڍن گهاٽن ۽ ٿلهن وارن وارو. ٻوڄرو. ٻجرو

• **بُجو ج بُجا:** [اِـمذ] پنج ٿي آڱريون کليل سامهون هٿ (جيڪو ڪنهن کي نفرت يا ڪاوڙ وچان ڏيکارجي). پوندبو
⁕ [سن: پچا = پانهن. هٿ؛ ف. پنجه = چنبو]
ُبرائيءَ ڏيءَ جو بجو بہ چگو (چوڻي)
⁕ [ڪناية] لعنت. پِٽ پاراتو. لعن طعن. ڦِٽ لعنت
⁕ پکيءَ جو هڪ قسم

— **بُجو ڏيڻ:** [اصطلاح] پوندبو ڏيڻ. لعنت وجهڻ

— **بُجو هَڻڻ:** [اصطلاح] پوندبو هڻڻ. ڦٽ لعنت ڪرڻ. ملامت ڪرڻ

• **بِجورڙو:** [اِ ـ خاص] تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بِجورو ج بِجورا:** [اِـمذ] ميوي جو هڪ قسم. تُرُنج

• **بِجوگُ:** [اِـمذ] جدائي. وڇوڙو. ويوڳ
⁕ بدبختي
⁕ [سن: وِيوگ < وِ = خراب + يوگَ = ميلاپ]

• **بَجِي ج بَجِيُون:** [اِـمث] پلاڻ جي پاسي واري ڪاٺي
⁕ [س/ڪوهه]

• **بَجيِٽ:** [اِـمث] سال جي اُپت ۽ کپت جو تخمينو. سالياني آمدنيءَ ۽ خرچ جو حساب ڪتاب. پوتاميل
⁕ [انگ: Budget]

• **بَجِير:** [اِـخاص] هڪ ذات جو نالو
⁕ خدمتگار (لفظ 'وزير' مان بگڙيل)
⁕ [س/ٿ]

• **بَجَ:** [اِـمث] ترڪ. وانجهه. وِسارَ. فروگذاشت
⁕ [سن: ورڄن]
⁕ عيب. نقص. وِڏ. خامي. خرابي
⁕ [سن: ورج]

• **بـجهڪائڻُ:** [مص – فعل متعدي] ڊيڄارڻ، پڇڪائڻ، ڌڪائڻ، ڪنبائڻ، ٿڙٿوت وجهڻ
٭ [سن: ڀيچڪيت = ڊيڄاريل]

_ **بـجهڪڻُ:** [مص – فعل لازمي] ڊڄڻ
٭ وڦلڻ (ننڊ ۾)، اٿرڪڻ
٭ [س/ٽ _ سن: ڀيچڪيت]

• **بـچاءُ ج بـچاءَ:** [اِ_مذ] حفاظت، سنڀال، امان، پناهه، اجهو، سلامتي، ڇوٽڪارو، حمايت، حيلو، بهانو، اوٽ، تهمت کان بچڻ لاءِ شاهدي، الزام لاهڻ لاءِ دَليل ثابتي

_ **بـچاءُ بند:** [اِ_مذ] ٻوڏ جي صورتحال ۾ آباديءَ وارن علائقن کي پاڻيءَ کان بچاءَ لاءِ ٻڌل عارضي توڙي مستقل بند

• **بـچائِڻُ:** [مص – فعل متعدي] حفاظت ڪرڻ، سنڀال ڪرڻ، نجات ڏيارڻ (آفت يا مصيبت کان) پناهه ڏيڻ، امان ڏيڻ
٭ حمايت ڪرڻ، مدد ڪرڻ
٭ ڌار ڪرڻ، بچائي رکڻ
٭ [سن: ورجيه < ورڄ = جدا ڪرڻ، ڌار ڪرڻ، هند: بچانا]
٭ [مص] بچائڻ
٭ [امر] بَچاءِ
٭ [مضارع] بَچايان (ج) بَچايون، بَچائين (ج) بَچايو، بَچائي (ج) بَچائين
٭ [زمان حال ناهڻ لاءِ معاون فعل 'ٿو' ۽ زمان حال استمراريءَ لاءِ 'پيو' جا مذڪر مونث جمع جا صيغا ڳنڍبا آهن]
٭ [حال] بَچائي ٿو (ج) بَچائين ٿا
٭ [حال مث] بَچائي ٿي (ج) بَچائين ٿيون
٭ [ماضي] بَچايو (ج) بَچايا
٭ [ماضي مث] بَچائي (ج) بَچايون
٭ [مستقبل] بَچائيندو (ج) بَچائيندا
٭ [مستقبل مث] بَچائيندي (ج) بَچائينديون
٭ [اسم مفعول] بَچايلُ

– **بـچائِڻهارُ:** [اِ_ذات] الله پاڪ جو سنڌيءَ ۾ صفاتي نالو
٭ [صفت] بچائيندڙ، پناهه ڏيندڙ، حافظ، حامي، مددگار

– **بـچائي ڇڏڻ:** [اصطلاح] بچت ڪرڻ
٭ اوبارو ڪرڻ (ڪاڻو)
٭ ڪنهن ڪم ڪرڻ جي تڪليف کان ڇڏائڻ
٭ آزار وغيره مان نجات ڏيارڻ

_ **بـچڻُ:** [مص – فعل لازمي] امن ۾ رهڻ، سلامت رهڻ، پناهه ۾ اچڻ
٭ نجات ملڻ (مصيبت مان) ڇوٽڪارو پائڻ، ڇٽڻ، ڇڙهڻ (بيماريءَ مان)
٭ ابهڻ، جيئرو رهڻ، جيئڻ، ٽڳڻ، زنده رهڻ
٭ ڌار ٿيڻ، بچت ٿيڻ، باقي هجڻ
٭ [بچيو، بَچيا، بَچي، بَچيون، بَچندو، بَچندا، بَچندي، بَچنديون، بَچيل]
٭[اِ_مذ] ڇوٽڪارو، نجات

• **بـچَتِ ج بـچَتيُون، بـچتُون:** [اِ_مث] ڌار، بقايا، رهيل رقم، بچيل شيءِ
٭ نفعو، فائدو
٭ سستائي، ڪفايت، گهٽ خرچ هئڻ جي صورت
٭ تحفظ، بچاءُ

_ **بـچت ڪرڻ:** [اصطلاح] بچائڻ، ڪفايت ڪري رقم بچائڻ، ڪنجوسائيءَ سان خرچ ڪرڻ

• **بـچَڙُ ج بـچَڙَ:** [صفت] ٿلهو متارو، ڏنبو
٭ [س/ات]

• **بُـچَڙُ:** [صفت] ڪاسائي
٭ [انگ: Butcher]

_ **بُـچڙي:** [اِ_مث] ڪاسائڪو ڌنڌو

• **بـچشم:** [ظرف] اکين سان، اکين تي
٭ [ف]

• **بچڪانو ج بچڪانا:** [اـمذ] ننڍڙي ٻار ڪي ٻڌن جو ڪپڙو، ٻاروتو، ٻنڌڻو، تنجڻ
* ٻاراڻو، ٻاراڻي استعمال جوڳو ٿيوڻ
* [ف: بچگانہ = ٻاراڻو ٻارن جي لائق]
* ننڍي جتي يا ننڍا ڪپڙا
* ناچو چوڪرو

• **بچڪاڻي ج بچڪاڻِيُون:** [اـمث] پوڙهيءَ ڪسبياڻيءَ جي وهاريل ڇوڪري

• **بُچڪو ج بُچڪا:** [اـمذ] بجڪو
*[س/ات ـ تر: ٻڦچه، ٻڦچه]

• **بُچَڻُ:** [مص – فعل لازمي] منهن ۾ ور وجهڻ. چڙهڻ سان ڳالهائڻ ابتو سبتو جواب ڏيڻ
* [س/ل]
* [بُچيو بُچندو بُچيل]

• **بَچُو بادشاهہ:** [اـخاص] بَچو خاصخيليءَ جو لقب (جنهن انگريزن جي خلاف 1896ع واريءَ 'حر تحريڪ' جي هڪ ٽولي جي اڳواڻي ڪئي هئي، هن سان گڏ 'پيرو وزير' بہ هڪ جانباز حر هو)
'ٻارهن جٺا ڀهرئيا، مڪيءَ پاسي ميڻ
بچوجن جو بادشاهہ، پيرو سندن وزير' (مل)

• **بَچُو ڪُوڪَرُ:** [اـ خاص ـ مث] مڇيءَ جو هڪ قسم

• **بَچہ:** [اـمذ] ٻچو، ٻار، ڇوڪرو، ڦر
* [ف: بچہ]

– **بَچہ باز:** [صفت] ڇوڪرن سان بدفعلي ڪندڙ، لوطي، ڇوڪري باز

ـ **بَچپن:** [اـمذ] ٻچپن، ٻالڪپڻ، ننڍپڻ (Childhood)

ـ **بَچپنو:** [اـمذ] ٻچپڻو، ٻاروڻ، ٻالڪپڻو (Childishness)

ـ **بَچپڻ:** [اـمذ] ٻچپن، ٻالڪپڻ، ننڍپڻ (Childhood)

– **بَچگانہ:** [صفت] ٻاراڻي، ٻارن وانگر

– **بَچہ دانُ ج بَچہ دانَ:** [اـمذ] ڳڀڻ، ڳپيرڻ، رحم

• **بَچيل سَچيل:** [صفت] بچايل، اوباريل، رهيل کهيل، باقي بچيل (ڪاڌو وغيره)

• **بَچِيو سَچِيو:** [ا – مذ] بچايل، اوبر، رهيل کهيل، استعمال کان پوءِ بچايل (ڪاڌو وغيره)

• **بَڇَ ج بَڇُون:** [اـمث] چرچ، هشي، چورت، چر، حملي جو حڪم، وٽ پڪڙ جو حڪم، ڪاهہ، اُلر
* ڪنهن تي ڪاهہ لاءِ ڏاڪر (ڪتي کي)
* [سن: مچ = چلي ڏيڻ، چوڙي ڇڏڻ]

ـ **بَڇائِڻ:** [مص – فعل متعدي] بَڇ ڪرڻ، حملو ڪرائڻ، چيڙ ڪرائڻ، مرونءَ تي ڪتا ڇڏڻ، ڊيڄارڻ لاءِ ڪا خوفناڪ شيءِ ڏيکارڻ، پوئتان لائي ڇڏڻ (لڪري)
* دل کي چوٽ رسائڻ، دل کي درد رسائڻ
'هن تي ڪرم وڏو ڪيو جو درد دل بڇايو' (سچل/ مالڪوس)
* [سن: مچ = چوڙي ڇڏڻ]
* [مص] بَڇائڻُ
* [امر] بَڇاءِ
* [مضارع] بَڇايان (ج) بَڇايون، بَڇائين (ج) بَڇايو، بَڇائي (ج) بَڇائين
* [زمان حال ناقص لاءِ معاون فعل 'ٿو' ۽ زمان حال استمراريءَ لاءِ 'پيو' جا مذڪر مونث جمع جا صيغا ڳنڍيا آهن]
* [حال] بَڇائي ٿو (ج) بَڇائين ٿا
* [حال مث] بَڇائي ٿي (ج) بَڇائين ٿيون
* [ماضي] بَڇايو (ج) بَڇايا
* [ماضي مث] بَڇائي (ج) بَڇايون
* [مستقبل] بَڇائيندو (ج) بَڇائيندا
* [مستقبل مث] بَڇائيندي (ج) بَڇائينديون
* [اسم مفعول] بَڇايل

– **بَڇَ ڏيڻ:** [اصطلاح] چرچ ڪرڻ، ڪنهن ڪم لاءِ جوش ڏياري آماده ڪرڻ، هشي ڏيڻ، آپارڻ
* [س/ات]

– **بَڇَ ڪرائِڻ:** [اصطلاح] بڇ ڪري مارائڻ، سازش سان حملو ڪرائڻ

— **بَڄَ ڪرڻ:** [اصطلاح] ٻڄڻ. ٻڄائڻ (ڪتو) وٺ وٺ ڪرڻ. هشڪارڻ

• **بَڄُ ج بَڄَ:** [اـمذ] ڪاڄُ. ڪاڏو. پوڄڻ

* ٻلُ. طاقت

* قرباني. خيرات. صدقو

* شڪار

* [پرا: (بَک) ـ سن: (ڪش = ڪائڻ)]

• **ٻُڄَ ج ٻُڄُون:** [اـمث] بڇڙائي. خرابي. برائي. ڏوهه. گناهه

* [سن: تجج]

• **ٻِڃا ج ٻِڃائُون:** [اـمث] ڀِکيا. خيرات

* [سن: ڀِکشا]

• **ٻُڃان ج ٻُڃائُون:** [اـمث] نفرت. ڪراهت. ڌڪار. حقارت

* منيان. ڪاوڙ. خار

* [سن: بيڀتسر]

— **ٻُڃان آچڻ:** [اصطلاح] نفرت اچڻ. ڪراهت اچڻ. ڪاوڙ اچڻ. خار اچڻ

— **ٻُڃان پائڻ:** [اصطلاح] ڪراهت جهڙو سمجهڻ. گندو سمجهڻ

— **ٻُڃان ڏيارڻ:** [اصطلاح] نفرت ڏيارڻ. ڪاوڙ ڏيارڻ. ڪاوڙائڻ. خار ڏيارڻ

— **ٻُڃان لَڳڻ:** [اصطلاح] ڪراهت اچڻ. خار لڳڻ. منيان لڳڻ

• **ٻُڃائي ج ٻُڃائيُون:** [اـمث] بڇڙائي. بدڪاري. گناهه. بدي. خرابي

'ٻِڃا ڪن ٻڃائيون، چڱايون چڱن' (شاهه)

• **ٻِڇڙڻُ:** [مص – فعل متعدي] ٽورو پاڻي وجهي ڪير واري ٿانءَ کي صاف ڪرڻ. وِڇورڻ. اگهارڻ

* [س/ٿ/ل]

* [مص] ٻڇڙڻ

* [امر] ٻِڇڙ

* [ٻڇڙيو ٻِڇڙندو ٻِڇڙيل]

• **ٻِڇڙڻُ:** [مص – فعل لازمي] وِڇڙڻ. جدا ٿيڻ

* [هند: بڇڙنا]

• **بَڇڙو ج بَڇڙا:** [اـمذ] حد جي نشان ڏيکارڻ لاءِ ڪستل پٿر

* [سن: پرستره = پٿر]

* وڇڙو. وڇيرو. ڪونهون

* [س/ٿ ـ سن: وتس]

• **ٻُڇڙو ج ٻُڇڙا:** [صفت ـمذ] برو. خراب. ڪِنو. گندو

* اوسنو. ڏيرِ

* ڪوجهو. بدشڪل

* پاپي

* ذليل. خوار

* [مث: ٻُڇڙي ج ٻڇڙيون]

— **ٻُڇڙا پِوَ ڏيڻ:** [اصطلاح] خراب ڏَپَ وجهڻ. گهٽو ڏيکارڻ. ساهه جو خوف ڏيارڻ

— **ٻُڇڙائي ج ٻُڇڙائيُون:** [اـمث] خرابي. بدي. برائي

— **ٻُڇڙائيُون ڪرڻ:** [اصطلاح] خرابيون ڪرڻ. بديون ڪرڻ. بدڪاري ڪرڻ. ڏوهه ڪرڻ

— **ٻُڇڙو ڪرڻ:** [اصطلاح] خراب ڪرڻ. خوار ڪرڻ. بيعزت ڪرڻ

• **ٻُڇڙِي ج ٻُڇڙِيُون:** [اـمث] ٻلا جو هڪ قسم. پِينِ. ڦوڪٽي

* [س/ٿ]

• **ٻُڇڪو ج ٻُڇڪا:** [اـمذ] ٻجڪو

* [س/ٿ]

• **بَڇناگ:** [اـمذ] زهر جو هڪ قسم (جيڪو هڪڙي وڻ جي پاڙ مان ڪڍيو آهي، ۽ دوا طور ڪم ايندو آهي). مٺو زهر. وِک

* [سن: وِتش ناڳ]

• **بَڇَڻُ:** [مص – فعل متعدي] ڪتي کي ڪنهن ماڻهوءَ يا مرونءَ تي ڇيڙڻ

* حملو ڪرائڻ. وڙهڻ لاءِ ڀڙڪائڻ

* لاٽي ڇڏڻ (ڪا مصيبت)

* [سن: مڄ = ڇوڙي ڇڏڻ]

* [ٻڇيو ٻڇيندو ٻڇيل]

• **بُڇو ڄ بُڇا:** [صفت ـ مذ] بچڙو، خراب، مدو، گنهگار، گندو، گندلو

'بڇا پسندا بڇيون، نيڪيون لڳ نيڪن' (گرهوڙي)

• **بُڇي ڄ بُڇيُون:** [اـمث] بڇڙائي، بدي

'مرڇاري محمد صہ وڻي، ڇڇيان بيزاري' (گرهوڙي)

• **بِڇيا ڄ بِڇياڻون:** [اـمث] بکيا، خيرات

• **بُڇيو ڄ بُڇيا:** [صفت ـمذ] بچڙو، خراب (ماڻهو)

* [س/ل]

* [مث: بُڇي ڄ ڇڇيون]

– **بُڇيان:** [ظرف] بڇڙائيءَ کان، بَديءَ کان، خراب ماڻهن کان

• **بُڇيرِي:** [اـخاص] ضلعي [نوابشاهہ] شهيد بينظيرآباد جي هڪ شهر ۽ اسٽيشن جو نالو

• **بَحال:** [ظرف] برقرار، قائم

* صحيح، درست، نيڪ

* [ف: (بہ) +ع: (حال = چڱيءَ حالت ۾)]

* بدستور، حسبِ معمول

* قبول، منظور

* وري نوڪريءَ تي قائم (برطرف ٿيل ملازم)

– **بَحال رَکڻ:** [اصطلاح] قائم رکڻ، بدستور رکڻ

– **بَحال ڪرڻ:** [اصطلاح] بيهر ساڳئي عهدي تي مقرر ڪرڻ، برطرف ٿيل ملازم کي وري ساڳئي ڪم تي قائم رکڻ

* بدستور اجازت ڏيڻ، منظور ڪرڻ، مباح ڪرڻ

– **بَحال هُئڻ:** [اصطلاح] منظور هئڻ، درست هئڻ، ساڳي صورت ۾ قائم هئڻ

* وري مقرر ٿيڻ

* تندرست ٿيڻ، چاق ٿيڻ

– **بَحالِي ڄ بَحاليُون:** [اـمث] اجازت، منظوري، قبوليت

• **بَحثُ ڄ بَحثَ:** [ا ـ مذ] مباحثو، مناظرو، سوال جواب، لفظي مخالفت، زباني تڪرار

'توکي چاهيون ٿا، توکي چاهيون ٿا، بحث ان تي ڪرڻ اجايو آ' (امداد حسيني)

* دليل بازي (عدالت جي سامهون مقدمي جي وڪيلن جي جج جي سامهون ڪيل گفتگو يا دليل بازي)

* ردڪد، هوڙ

* تعلق، مطلب، واسطو

'تون ڳالهہ کي ٻئي طرف وٺي وڃين، اسان جو ان سان بحث نہ آهي' (جملو)

* [ع]

• **بَحثابَحثِي:** [اـمث] بحث مباحثو هڪٻئي سان دليلبازي، رد ڪد، باهمي تڪرار، ڪيل ۽ ڪال

ـ **بَحَث اُٿارڻ:** [اصطلاح] ڪنهن موضوع کي بحث هيٺ آڻڻ، بحث ۽ تڪرار جو سلسلو شروع ڪرڻ

ـ **بَحثائِتو ڄ بَحثائِتا:** [صفت ـ مذ] بحث ڪرڻ جهڙو، بحث ڪرڻ جي لائق، نڪتہ چِينيءَ جوڳو

– **بَحث ڇِڙڻ:** [اصطلاح] ڪنهن مسئلي تي بحث ڪرڻ، ذڪر ڪيڻ، بحث ۽ تڪرار شروع ڪرڻ

– **بَحث طلب:** [صفت] بحث جوڳو، جنهن ۾ بحث مباحثي جي ضرورت هجي

– **بَحث ڪرڻ:** [اصطلاح] ڳالهہ ٻولهہ ڪرڻ، حجت ڪرڻ

'شاگردن مضمون بابت استاد سان بحث ڪيو' (جملو)

* جهڳڙڻ، مقابلو ڪرڻ

– **بَحث مباحِثو ڄ بَحثَ مباحِثا:** [اـمذ] هڪٻئي سان بحث، مذاڪرو، دليلبازي، مناظرو

– **بَحثَ ۾ پوڻ:** [اصطلاح] ڪنهن ڳالهہ جو آغاز ڪرڻ، ڪنهن ڳالهہ ٻولهہ ۾ حصو وٺڻ

– **بَحثَ نہ هئڻ:** [اصطلاح] تعلق نہ هئڻ، مزاحمت نہ هئڻ، حجت نہ هئڻ

– **بَحثِي ج بَحثِيِ:** [صفت_مذ] بحث ڪندڙ. مناظر

☼ ضدي. هوڏي

• **بَحثَڻُ:** [مص – فعل لازمي] بحث ڪرڻ

☼ [ع: بحث]

☼ [بحثيو، بحثندو، بحثيل]

• **بَحرُ ج بَحرَ:** [ا_مذ] وڏو درياهه، وڏوسمنڊ. [مکيہ پنج بحر (وڏا سمنڊ) آهن. 1. بحر اوقيانوس (ائٽلانٽڪ) 2. بحر الڪاهل (پئسفڪ) 3. بحر هند (هندي) 4. بحر منجمد شمالي (اترين برف جميل سمنڊ) 5. بحرمنجمد جنوبي (ڏاکڻين برف جميل سمنڊ)]

'ٿو اوتي اکڙين مون، باراني بحر' (سچل/ مالڪوس)

-

☼ جهازن جو آرماڙ، ٻيڙين جي قطار، ٻيڙو

☼ هيءَ دنيا، خاڪي عالم. فاني جهان (صوفين جي اصطلاح ۾)

'اَنت بحر دي، ڪل نہ ڪائي، رنگي رنگ بنايا' (بلهي شاهہ)

☼ [صفت] فياض، وڏي علم وارو عالم. تيزفهم

☼ هوشيار، ذڪي

☼ [ا _ مذ] غور، فڪر، ويچار

☼ [ع]

– **بَحرآشام:** [صفت] بلا نوش، جنهن ۾ ايتري گهرائي سمايل هجي، جو سمنڊ جو سمنڊ پي وڃي

– **بَحرِ اَبيَض:** [ا_ خاص] اڇو سمنڊ (روس جي اترين ساحل تي موجود هڪ وڏي خليج، جتي هميشہ برف جميل هوندي آهي)

– **بَحر اَحمر:** [ا _ خاص] ڳاڙهو سمنڊ (هي آفريڪا ۽ عرب جي وچ وارو سمنڊ آهي. جيڪو اتر ۾ 'سوئيزڪئنال' وسيلي 'رومي سمنڊ' (بحر روم) ۽ ڏکڻ ۾ 'خليج باب المندب' وسيلي عربي سمنڊ سان ملي ٿو). درياهہ قلزم

– **بَحر اَخضر:** [ا _ خاص] ڪئسپين سمنڊ. دنيا جي سڀ کان وڏي لوڻياٺي ڍنڍ (هي سمنڊ روس ۽ ايران جي سرحدن تي موجود آهي ۽ ان کي 'بحرالمحيط' بہ چوندا آهن)

– **بَحرآسود:** [ا _ خاص] ڪارو سمنڊ. ايشيا ۽ يورپ جي درميان هڪ سمنڊ. (Black sea) (جيڪو روس، رومانيا، بلغاريہ ۽ ترڪيءَ سان مليل آهي ۽ جنهن کي بحرايجين (Aegean) سان ملائي ٿو)

– **بَحر اُصول:** [ا – مذ] تال (موسيقي). شعر جي ڌُن

– **بَحرِ اَعظم:** [ا – مذ] سڀ کان وڏو سمنڊ. ڌرتيءَ تي موجود پاڻيءَ جي پنجن وڏن حصن مان هر هڪ حصو (جيڪي ڌرتيءَ جي گولي کي چئني طرفن کان گهيري بيٺا آهن. انهن سمنڊن جا نالا آهن: ائٽلانٽڪ وڏو سمنڊ، پئسفڪ وڏو سمنڊ، هندي وڏو سمنڊ، اترين برف جميل وڏو سمنڊ ۽ ڏاکڻين برف جميل وڏو سمنڊ). (Ocean)

– **بَحر الازرق:** [ا – خاص] نيل نديءَ جي اڀرندي شاخ

– **بَحرالعلوم:** [ا_مذ] علمن جو درياهہ. وڏن عالمن جو لقب. مولانا روميءَ جي مثنويءَ جي هڪ شرح جو نالو

_ **بَحر الڪاهِل:** [ا - مذ: لفظي معنيٰ] سست. پرسڪون

☼ [ا - خاص] پئسفڪ وڏو سمنڊ. دنيا جي پنجن وڏن سمنڊن مان هڪ وڏو سمنڊ (جيڪو اترئين قطب کان خط استوا تائين ۽ خط استوا کان ڏاکڻين قطب تائين پکڙيل آهي. ان کانسواءِ هيءَ اتر ۽ ڏکڻ آمريڪا جي الهندي حصي کان آسٽريليا، ملائيا ٻيٽن ۽ اوڀر ايشيا تائين پکڙيل آهي)

_ **بَحرانو/ بَحرائُو ج بَحرانا/ بَحرائا:** [ا_مذ] بحر جو نذرانو، درياهہ يا پاڻيءَ جو نذرانو. هڪ ڌرمي رسم (جنهن ۾ اٽي جو وڏو ٻنوڙو ناهي، ان ۾ سنڌر ۽ گـُـل ڦل هڻي، چومکو ڏيو ٻاري، وچي پاڻيءَ ۾ نذراني طور ڇڏيندا آهن اِهو ڪـريا ڪرم اڪثر درياهہ پنٿي ڪندا آهن ۽ هندو عورتون حامله هجڻ جي حالت ۾ پنجين، ستين ۽ نائين مهيني ڪڪ يا جوئر جو ڳوڙهو ٻيت تان گهمائي درياهہ ۾ وجهنديون آهن. ان کي بہ 'بحرانو' چئبو آهي. ڪي هندو روي ڪاٺ جو ننڍڙو تابوت ناهي، ان سان گائيندا نچندا، دهل شرنايون وڄائيندا، درياهہ تي وڃي رسم ادا ڪندا آهن)

_ **بَحر ائٽلانٽڪ:** [ا - خاص] ائٽلانٽڪ وڏو سمنڊ. دنيا جي پنجن وڏن سمنڊن مان هڪ وڏو سمنڊ (هن وڏي سمنڊ کي 'بحر اوقيانوس' ۽ 'بحرظلمات' بہ چوندا آهن)

☼ [انگ: Atlantic ocean]

– **بَحر بي پايان:** [ا_مذ] اهو درياهہ جنهن جو تَرو لهي نہ سگهجي، اٿاهہ سمنڊ. تمام اونهو سمنڊ

– **بَحرِ بيڪران:** [ا - مذ] وسيع ۽ وڏو سمنڊ. جنهن جو ڪنارو نہ هجي

☼ [مجازاً] وڏو علم رکندڙ. وڏو عالم

– **بـحر پئسفڪ**: [ا -خاص] پسـئفڪ سمنڊ. دنيا جي پنجن وڏن سمنڊن مان هڪ وڏو سـمنڊ. بحرالڪاهل

٭ [انگ: Paisfic ocean]

– **بـحرخزر**: [ا - مذ: لفظي معنیٰ] ننڍين ننڍين اکين وارو سمنڊ

٭ [ا -خاص] بحر اخضر جو اهو حصو، جيڪو سائيبيريا جي ڏکڻ ۾ چين سان مليل آهي

– **بَحرِ ذخّارُ**: [ا_مذ] لهرون ۽ چوليون ڏيندڙ سمنڊ. اٿاهه سمنڊ. تمام اونهو بحر

– **بـحر رومر**: [ا - خاص] رومي سمنڊ (جيڪو يورپ، ايشيا ۽ آفريڪا جي وچ تي موجود آهي ۽ جيڪو جبرالٽر ڪاريءَ وسيلي ائٽلانٽڪ سمنڊ' ۽ 'سئيز ڪئنال' وسيلي ڳاڙهي سمنڊ ۽ 'ڊرڊانيال' وسيلي ڪاري سمنڊ سان مليل ٿو)، وچولو سمنڊ. بحر متوسط

– **بَحرِ زخّارُ**: [ا_مذ] لهريون ڏيندڙ سمنڊ. متلاطم سمنڊ. اٿاهه سمنڊ. تمام اونهو بحر

– **بـحر زرد**: [ا - خاص] پيلو سمنڊ (چين جي اوڀر ۾ 'پئسفڪ سمنڊ' جو اهو حصو جتان چين جي پيلي متي وهي ايندي آهي ۽ ان ڪري اتان جو پاڻي پيلو يا زرد ڏسڻ ۾ ايندو آهي، جنهن ڪري مٿس 'بحرزرد' يعني 'پيلو سمنڊ' نالو پيو)

– **بَحرِ ظُلمات**: [ا -خاص] ائٽلانٽڪ وڏو سمنڊ. بحراوقيانوس

– **بـحر عمان**: [ا -خاص] عمان جو سمنڊ. عمان جو خليج

– **بَحر عَميق**: [ا _ مذ] اُونهون سمنڊ

٭ وحدت جو درياهه (تصوف جي اصطلاح جو مجازي مفهوم)

'جوانهه بحرعميق ۾ پوسين. دين ڪفر دا ورقا ڌوسين' (بيدل)

– **بَحرِقاتِڻ**: [اصطلاح] وڏيون ڳالهيون ٺيڻ. ٻـاڪون لڳڻ

– **بَحر قاتِڻُ**: [اصطلاح] وڏيون ڳالهيون ڪرڻ. رڏا: ڪرڻ (ڳالهين ۾). اپ قاڙڻ. حد کان زيادہ تعريف ڪرڻ

– **بَحر قُلزم**: [ا -خاص] ڳاڙهو سمنڊ

– **بَحر مُتوسط**: [ا -خاص] بحر روم، رومي وڏو سمنڊ

– **بَحر ۾ پوڻ**: [اصطلاح] ڏگهي ڳالهه شروع ڪرڻ. جهگيءَ ۾ پوڻ. ڪنهن ڳالهه تي حد کان زيادہ ڳالهائڻ

٭ ڏاڍو روئڻ (پارجو)

– **بَحرو ج بَحرا**: [ا_مذ] پاڻيءَ جو ديوتا. درياهه. پاڻي

– **بحروبر**: [ا – مذ] پاڻي ۽ خشڪي

٭ سموري دنيا. عالم ارضي

٭ [ع/ف]

– **بـحرِ هِند**: [ا - خاص] هندي وڏو سمنڊ (جيڪو آفريڪا جي اوڀر ايشيا جي ڏکڻ، آسٽريليا جي اولهه ۽ انٽارڪٽڪا جي اتر ۾ موجود هندستان جي ڏاکڻي علائقي سان لاڳو آهي)

– **بَحري ج بَحرِي**: [صفت] بَحرجو. سامونڊي. دريائي

– **بَحري باز**: [ا_مذ] هڪ قسم جو ڪاراڪيو باز. هڪ قسم جو باز. شڪاري پکي (هڪ وڏو شڪاري باز جي مادي آهي جيڪا سڀ کان زوراور باز جي مادي آهي، عام بوليءَ ۾ باز اسم جنس طور بازن جي سڀني قسمن لاءِ استعمال ٿيندو آهي پر بازن جي جدا جدا جنس جي لحاظ سان 'باز' جدا ۽ 'بحري' جدا آهي. 'ڏرو' نر ۽ 'باز' ان جي مادي آهي. 'جگهڙ' نر ۽ 'بحري' ان جي مادي آهي. شهباز جيڪو سمنڊ پار ڪري)

'هيئيڙو بحري باز چاٿي وير چنبن ۾' (شاهه)

–

'هي بحري باز ڪن پرواز ڪياڻون ساز سڪ وارا' (سيد ولايت شاهه)

– **بَحرِي پچو ج بَحرِي پچا**: [صفت _ مذ] گهڻ ڳالهائو. بڪبڪيو. وات ڦاٽوڙو

٭ [ا _ مذ] ٻهري باز جو نرُ. ٽِڪو گهوڙو

– **بَحرِي بيڙو**: [ا – مذ] سامونڊي بيڙو. آبدوز

٭ بحري بيڙن جو قافلو (هي اصطلاح جنگي بيڙن لاءِ ڪم ايندو آهي)

– **بَحرِي تارُ**: [ا - مث] پاڻيءَ جي اثر کان محفوظ تار (جيڪا سمنڊ پار ملڪن تائين پيغام رسانيءَ لاءِ سمنڊن جي تهن ۾ نصب ڪئي ويندي آهي). ڪئبل (Cabel)

٭ چاٿايل تار ذريعي موڪليل پيغام

- بَحرِي جَنتري: [ا - مث] جنتري (جيڪا بحري جهاز راڻن لاءِ تيار ڪئي ويندي آهي، جنهن ۾ سمنڊ جو ش ويڪر ۽ ڊيگهه وغيره معلوم ڪرڻ جي طريقي سان گڏ بحري سفر جون هدايتون ۽ ٻيون ضروري معلومات درج هوندي آهي)
- بَحرِي دَرجهٔ حَرارَت: [ا - مذ] موسم (جيڪا سمنڊ جي ويجهو يا سامونڊي ماڳن، خاص ڪري ٻيٽن/جزيرن ۾ ٿيندي آهي)
- بَحرِي رُو: [ا - مذ] سامونڊي وهڪرو
- بَحرِي سَفر: [ا - مذ] سامونڊي سفر (جيڪو سامونڊي جهاز رستي ڪيو ويندو آهي)
- بَحرِي غُسل: [ا - مذ] سمنڊ جي پاڻيءَ ۾ ٽٻي (غوطي) لڳائڻ جو عمل
- بَحرِي فوجَ ج بَحرِي فوجُون: [ا ـ مث] دريائي لشڪر، سامونڊي فوج (جيڪا فوج ملڪ جي سامونڊي سرحدن جو دفاع ڪندي آهي)

  ※ [انگ: Navy]
- بَحرِي قُطب نما: [ا - مذ] هڪ قسم جو سامونڊي اوزار (جنهن وسيلي سامونڊي سفر دوران طرف يا هنڌ معلوم ڪري سگهبو آهي)
- بَحريات: [ا - مث] بحري فوج ۽ ان سان لاڳاپيل شعبا

  ※ اهو علم يا مسئلا، جن جو سمنڊ سان واسطو هجي
- بَحرين: [ا - مذ، لفظاً] ٻه سمنڊ

  ※ [ا - خاص، مراداً] بحيره روم ۽ درياءِ فارس [ٻئي سمنڊ ۽ کارو سمنڊ]

  ※ هڪ شهر جو نالو (جيڪو ايراني نار جي اولهه ۾ بصري ۽ عمان جي وچ ۾ آباد آهي)

  ※ ايراني نار ۾ هڪ ٻيٽ ۽ شهر (جتان موتي ملن ٿا)

  ※ سمنڊ جو کارو پاڻي ۽ درياهه جو مٺو پاڻي (قرآن)

  ※ [ع]
- بَحرِي نقشو: [ا ـ مذ] سامونڊي نقشو
- بَحريہ: [ا - مذ] سامونڊي، سمنڊ جو، (Naval)

  ※ سامونڊي فوج، (Navy)

  ※ سامونڊي جنگي جهاز
- بَحور: [ا - مذ - جمع] بحر جو جمع. گهڻا سمنڊ
- بُحيره: [ا ـ مذ] ڪاري. خليج. درياهه کان وڏو ۽ سمنڊ کان ننڍو پاڻيءَ جو ڀاڱو. ننڍڙو سمنڊ. ڍنڍ

  ※ [ع]
- بُحيره عرب: [ا ـ خاص] عربي سمنڊ. سنڌو ساگر

• بَحرُ ج بَحرَ: [ا - مذ] شعر چوڻ لاءِ مقرر ڪيل علم عروض جو آهنگ، موزون (وزن تي چيل) شعر لاءِ علم عروض جو بحر

  ※ شاعريءَ جا ڪيترائي بحر آهن، پر عام مڪيه مشهور اوڻيهه بحر شاعرن ڪتب آندا آهن: [1.بحر طويل، 2.بحر مديد، 3.بحر بسيط، 4.بحر ڪامل، 5.بحر وافر، 6.بحر هزج، 7.بحر رجز، 8.بحر رمل، 9.بحر منسرح، 10.بحر مضارع، 11.بحر مقتضب، 12.بحر مجتث، 13.بحر سريع، 14.بحر جديد، 15.بحر قريب، 16.بحر خفيف، 17.بحر مشاڪل، 18.بحر متقارب ۽ 19.بحر متدارڪ]

  ※ [ع]
- بَحر بَسِيط: [ا - مذ] منظوم ڪلام يا شعر جو هڪ عروضي آهنگ، جنهن جي هر سٽ يا مصرع: 'مستفعِلن فاعِلن مستفعِلن فاعِلن' تي مشتمل هجي

  ※ [ع: بسيط = وسيع يا وچابل]
- بَحر جَدِيد: [ا - مذ] منظوم ڪلام يا شعر جو هڪ عروضي آهنگ، جنهن جي هر سٽ يا مصرع: 'فاعِلاتن فاعِلاتن مستفعِلن' جي وزن تي مشتمل هجي (هي بحر شاعرن گهٽ ڪتب آندو آهي، ان کي 'بحر قريب' به چئبو آهي)

  ※ [ع: جديد = نئون]
- بَحر خَفِيف: [ا - مذ] منظوم ڪلام يا شعر جو هڪ عروضي آهنگ، جنهن جي هر سٽ يا مصرع: 'فاعِلاتن مستفعِلن فاعِلاتن' جي وزن تي مشتمل هجي (هي وزن گهڻو ڪري 'زحاف' سان ڪتب ايندو آهي)

  ※ [ع: خفيف = سُبڪ]

- **ٻحر رُباعِي:** [ا - مذ] منظوم ڪلام يا شعر جو هڪ عروضي آهنگ [جيڪو 'بحر هزج' مان نڪتل آهي. چوويهه وزن، جن مان ڪنهن هڪ ۾ رباعيءَ جي هر سٽ (مصرع) ڇٺي ويندي آهي. ان لحاظ کان هر رباعيءَ ۾ ڇهن وزنن جون سٽون يا مصراعون ٿي سگهن ٿيون]

- **ٻحر رَجز:** [ا - مذ] منظوم ڪلام يا شعر جو هڪ عروضي آهنگ، جنهن جي هر سٽ يا مصرع: 'مستفعلن مستفعِلن مستفعِلن مستفعِلن' (چار پيرا) جي وزن تي مشتمل هجي، ته ان کي 'بحر رجز، مثمن سالم' چئبو آهي (هي 'بحرزحاف' جي صورت ۾ به ڪم ايندو آهي)

※ [ع: رجز = اضطراب، ترپ، سرعت (تڪڙ)]

- **ٻحر رملُ:** [ا - مذ] منظوم ڪلام يا شعر جو هڪ عروضي آهنگ، جنهن جي هر سٽ يا مصرع: 'فاعِلاتن فاعِلاتن فاعِلاتن فاعِلاتن' (چار پيرا) جي وزن تي مشتمل هجي، ته ان کي 'بحر رمل، مثمن سالم' چئبو آهي (هي 'حذف' ۽ 'مقصور' صورتن ۾ به ڪم ايندو آهي)

※ مثال طور: فاعِلاتن فاعِلاتن فاعِلاتن فاعِلات (محذوف)

※ فاعِلاتن فاعِلاتن فاعِلاتن فاعِلن (مقصور)

※ [ع: رمل = ٿلهي جي اٽت]

- **ٻحر سَرِيع:** [ا - مذ] منظوم ڪلام يا شعر جو هڪ عروضي آهنگ، جنهن جي هر سٽ يا مصرع: 'مستفعِلن مستفعِلن مفعولات' جي وزن تي مشتمل هوندي آهي ('بحر سريع' سالم ڪتب نه ايندو آهي، پر 'مسدس' يا 'زحاف' سان ڪم ايندو آهي)

※ [ع: سريع = جلدي ڪندڙ]

- **ٻحر طويلُ:** [ا - مذ] منظوم ڪلام يا شعر جو هڪ عروضي آهنگ، جنهن جي هر سٽ يا مصرع: 'فعولن مفاعِيلن فعولن مفاعِيلن' جي وزن تي مشتمل هوندي آهي (هي بحر ٻه رڪني آهي، ان ڪري ان کي 'مرڪب بحر' به چئبو آهي. هي بحر 'زحاف' طور به مستعمل آهي)

※ [ع: طويل = ڊگهو، دراز]

- **ٻحر قرِيبُ:** [ا - مذ] منظوم ڪلام يا شعر جو هڪ عروضي آهنگ، جنهن جي هر سٽ يا مصرع: 'مفاعِيلن مفاعِيلن فاعِلاتن' جي وزن تي مشتمل هوندي آهي (هي بحر 'زحاف' طور به ڪتب ايندو آهي)

※ [ع: قريب = ويجهو]

- **ٻحر ڪامِلُ:** [ا ـ مذ] منظوم ڪلام يا شعر جو هڪ عروضي آهنگ، جنهن جي هر سٽ يا مصرع: 'مُتفاعِلن مُتفاعِلن مُتفاعِلن مُتفاعِلن' (چار پيرا) جي وزن تي مشتمل هوندي آهي (هي بحر 'زحاف' جي صورت ۾ به ڪم ايندو آهي)

※ [ع: ڪامل = مڪمل، پورو]

- **ٻحر متدارِڪ:** [ا ـ مذ] منظوم ڪلام يا شعر جو هڪ عروضي آهنگ، جنهن جي هر سٽ يا مصرع: 'فاعِلن فاعِلن فاعِلن فاعِلن' (چار پيرا) جي وزن تي مشتمل هوندي آهي (هي بحر 'حذف' ۽ 'مقصور' جي صورت ۾ به ڪتب ايندو آهي)

※ [ع: متدارڪ = پٺي ڏانهن پهچندڙ اچي ملندڙ]

- **ٻحر متقارِبُ:** [ا ـ مذ] منظوم ڪلام يا شعر جو هڪ عروضي آهنگ، جنهن جي هر سٽ يا مصرع: 'فعولن فعولن فعولن فعولن' (چار پيرا) جي وزن تي مشتمل هجي ته ان کي 'بحر متقارب، مثمن سالم' چئبو آهي (هن بحر کي عام طور 'بحر تقارب' به چئبو آهي. هي بحر 'حذف' ۽ 'مقصور' جي صورتن ۾ به ڪتب ايندو آهي)

※ مثال طور: فعولن فعولن فعولن فعول (محذوف)

※ فعولن فعولن فعولن فعو (مقصور)

※ [ع: متقارب = هڪٻئي جي ويجهو]

- **ٻحر مجتث:** [ا ـ مذ] منظوم ڪلام يا شعر جو هڪ عروضي آهنگ، جنهن جي هر سٽ يا مصرع: 'مستفعلن فاعِلاتن مستفعِلن فاعِلاتن' جي وزن تي مشتمل هوندي آهي. (هي ٻه رڪني بحر آهي، ان ڪري هن کي 'مرڪب بحر' به چئبو آهي. هي بحر 'زحاف' سان مستعمل آهي)

※ [ع: مجتث = پاڙ کان اکيڙيل]

- **بَحر مديد:** [اَ ـ مذ] منظوم ڪلام يا شعر جو هڪ عروضي آهنگ، جنهن جي هر سٽ يا مصرع: 'فاعِلاتن فاعِلن فاعِلاتن فاعِلن' جي وزن تي مشتمل هوندي آهي (هي ٻه رڪني بحر آهي جنهن ڪري هن کي 'مرڪب بحر' به چئبو آهي، هي بحر 'زحاف' سان به مستعمل آهي، پر هن بحر تي شاعرن طبع آزمائي گهٽ ڪئي آهي)

※ [ع: مديد - ڇڪيل، دراز]

- **بَحر مشاڪِلُ:** [اَ ـ مذ] منظوم ڪلام يا شعر جو هڪ عروضي آهنگ، جنهن جي هر سٽ يا مصرع: 'فاعِلاتن مفاعِيلن مفاعِيلن' جي وزن تي مشتمل هوندي آهي (هي ٻه رڪني بحر آهي، جنهن ڪري هن کي 'مرڪب بحر' به چئبو آهي، هي بحر 'زحاف' سان ڪتب اچڻو آهي ۽ 'بحر قريب' وانگر آهي)

※ [ع: مشاڪل - هم شڪل]

- **بَحر مضارع:** [اَ ـ مذ] منظوم ڪلام يا شعر جو هڪ عروضي آهنگ، جنهن جي هر سٽ يا مصرع: 'مفاعِيلن فاعِلاتن مفاعِيلن فاعِلاتن' جي وزن تي مشتمل هوندي آهي (جيئن ته هي 'بحر منسرح' ۽ 'بحر هزج' سان مشابهه آهي، ان ڪري هن جو نالو 'مضارع' آهي، هي بحر 'زحاف' سان به مستعمل آهي)

※ [ع: مضارع - مشابهه ۽ شريڪ]

- **بَحر مقتضبُ:** [اَ ـ مذ] منظوم ڪلام يا شعر جو هڪ عروضي آهنگ، جنهن جي هر سٽ يا مصرع: 'مفعولات مستفعِلن مفعولات مستفعِلن' جي وزن تي مشتمل هوندي آهي (جيئن ته هي 'بحر منسرح' مان ڪڍيو ۽ ڪاٽيو ويو آهي، ان ڪري هن جو نالو 'مقتضب' يعني 'ڪاٽيل' يا 'خارج ڪيل' آهي، هي بحر 'زحاف' سان ڪم اچڻو آهي)

※ [ع: مقتضب - ڪاٽيل]

- **بَحر منسرح:** [اَ ـ مذ] منظوم ڪلام يا شعر جو هڪ عروضي آهنگ، جنهن جي هر سٽ يا مصرع: 'مستفعِلن مفعولات مستفعِلن مفعولات' جي وزن تي مشتمل هوندي آهي، (هن بحر ۾ ڪلاهن ايترو اختصار هوندو هو جو عرب شاعر ٻن رڪنن کي سڄي هيئت کي تسليم ڪندا هئا، جنهنڪري ان نقصان کي ڪهڙن لاهن سان تشبيهه ڏني، ان جو نالو منسرح رکيو ويو هي بحر 'زحاف' سان به مستعمل آهي)

※ [ع: منسرح - آسان، جاري، ڪپڙا لاهيندڙ]

- **بَحر وافِر:** [اَ ـ مذ] منظوم ڪلام يا شعر جو هڪ عروضي آهنگ، جنهن جي هر سٽ يا مصرع: 'مفاعِلتن مفاعِلتن مفاعِلتن مفاعِلتن' (چار ڀيرا) جي وزن تي مشتمل هوندي آهي (هي بحر 'زحاف' جي صورت ۾ به ڪم اچڻو آهي)

※ [ع: وافر - وڌيڪ، زياده]

- **بَحر وَزن:** [اَ - مذ] شعر جو علم عروض (بحر ۽ وزن)

- **بَحر هِزج:** [اَ - مذ] منظوم ڪلام يا شعر جو هڪ عروضي آهنگ، جنهن جي هر سٽ يا مصرع: 'مفاعِيلن مفاعِيلن مفاعِيلن مفاعِيلن' (چار ڀيرا) جي وزن تي مشتمل هجي ته ان کي 'بحر هزج، مثمن سالم' چئبو آهي (هي 'حذف' ۽ 'مقصور' جي صورتن ۾ به ڪم اچڻو آهي)

※ مثال طور: مفاعِيلن مفاعِيلن مفاعِيلن مفاعِيل (محذوف)

※ مفاعِيلن مفاعِيلن مفاعِيلن فعولن (مقصور)

※ [نوٽ (1)] مٿين بحرن مان 'بحر وافر'، 'بحر طويل'، 'بحر مقتضب'، 'بحر مشاڪل'، 'بحر قريب'، 'بحر جديد' ۽ 'بحر مديد' اردو ۽ سنڌي شاعريءَ ۾ مروج نه آهن، پر جديد سنڌ جي وڏي شاعر شيخ اياز پنهنجي شاعريءَ ۾ 'بحر مديد' (فاعلاتن فاعلن) ڪم آندو آهي

※ [نوٽ (2)] 'بحر رمل'، 'بحر هزج'، 'بحر متقارب'، 'بحر رجز'، 'بحر ڪامل' ۽ 'بحر وافر' اڪثر سنڌي شاعريءَ ۾ مستعمل آهن، ۽ انهن مان نڪتل اٽڪل پنجاهه بحر وزن (حذف ۽ مقصور جي صورت ۾) سنڌي شاعرن ڪاميابيءَ سان ڪتب آندا آهن

• **بُحرانُ ج بُحرانَ:** [اَـمذ] گهوٽالو، پونجار، واقعن ۽ حالتن جي سنگيني

※ ڪوٽ، فقدان، اڻاٽ

※ بيماريءَ جي نازڪ گهڙي (موت ۽ زندگيءَ جي رج ۾ ڇڪتاڻ)، نازڪ حالت

※ [ع]

- **بُحرانِي:** [اَ ـ مٺ] بحران واري، گهوٽالي واري (حالت، گهڙي)

• **بَحرو:** [اِ_خاص] سنڌ جي هڪ مشهور گهوڙي جو نالو

• **بَحرو وَچاڻِي:** [اِ_خاص] لاڙ جي چئن مشهور درويشن (ابراهيم ناگوراڻي ۽ سائين) مان هڪ درويش

• **بَحرِي ج بَحرِيُون:** [اِ_مث] مشهور شڪاري پکي، باز جو هڪ قسم (ڪلهيو باز، 'بحري باشي' يا 'بحري بچي' جي مادي، مٿو اڇو ۽ وڏن ڪلهن تي ڳاڙهو رنگ، سياه چشم، يعني اکيون ڪاريون، ڳچيءَ ۾ ڪارو پٽو. اڏامڻ جو تيز Peregrine falcon (falco peregrinus)

'جٽي ويا جنبن ۾، جيئن باز سلي بحري' (شاعر)

• **بَحرِي باشو:** [اِ_مذ] مشهور شڪاري پکي، ڪارين اکين وارو باز (سياه چشم)، ڪلهيو باز، بحري بچو ('بحري' جو نر) Peregrine falcon (falco peregrinus)

• **بَحري فِدي:** [اِ_مذ] پکيءَ جو هڪ قسم

• **بِحَسب:** [ظرف] موافق، موجب

☼ دستور مطابق

☼ [ع]

– **بَحثِي ج بَحثِي:** [صفت_مذ] بحث ڪندڙ، مناظر

☼ ضدي، هوڏي

• **بَحُڪم:** [ظرف] حڪم سان، فرموڏي موجب

☼ [ع]

• **بَحِيرا:** [اِ_خاص] هڪ نسطوري عيسائي راهب جو نالو (جنهن حضرت محمد صلي الله عليه و آله وسلم جن کي، حضرت ابوطالب سان ڏسي، ڪين سڃاتو هو ته هو آخر زماني جو نبي آهي)

☼ [ع]

• **بَحِيره:** [اِ-مذ] چوپائي جو اُهو ڦر، جنهن کي بُت جي نذر طور ڏئي، اُن جو ڪن نشانيءَ طور چيريو ويندو آهي

• **بَخ بَخ:** [اِ - مث] سبحان الله! مبارڪ هجي! (ڪنهن خاص ڳالهه جي گهڻي پسند اچڻ تي ڪم ايندڙ خوشيءَ جو ڪلمو)

☼ [ع: ب خ خ]

• **بُخارُ ج بُخارَ:** [اِ_مذ] ٻاڦ، اُپ، گرمي، حرارت، دونهون

☼ تپ، ٻرو، لِڱن جي گرمي

☼ چِڙ، خار، رنج، ڪاوڙ، غصو، تيش (جيڪو دل ۽ دماغ ۾ دبيل هجي)

– **بُخارآور:** [صفت] تپَ جوڳي، اها حالت يا شيءِ، جنهن سان بخار چڙهڻ جو امڪان هجي (جيئن: اونهاري جي ٿڌڙ اُس، سياري ۾ ٿڌي پاڻيءَ سان وهنجڻ، وهنجڻ بعد پکو هلائي ويهڻ وغيره)

– **بُخار آچڻ:** [اصطلاح] تپ اچڻ، تپ چڙهڻ

☼ ڏِپ لڳڻ، بد حواس ٿيڻ

– **بُخار ٿِيڻ:** [اصطلاح] تپ ٿيڻ، لِڱ ڪوسا ٿيڻ

– **بُخار چَڙهڻ:** [اصطلاح] تپ چڙهڻ، تپ جو زور وٺڻ

– **بُخار ڇَنڊڻ:** [اصطلاح] ڪاوڙ ڇنڊڻ، ساڙ ڪڍڻ، اندر جو بار هلڪو ڪرڻ

– **بُخار ڏيڻ:** [اصطلاح] نقصان پهچائڻ، پئسي ڏوڪڙ جي ٽوٽ ڏيڻ

– **بُخار رکڻ:** [اصطلاح] اندر ۾ ساڙ سانڍڻ

– **بُخار ڪڍڻ:** [اصطلاح] غبار ڪڍڻ، اندر جو ساڙ ڪڍڻ، دل جو جوش ڪڍڻ، ڪاوڙ ڇنڊڻ، دل جو بار هلڪو ڪرڻ

– **بُخار لاهڻ:** [اصطلاح] دل جو جوش هلڪو ڪرڻ

☼ ڪاوڙ ڇنڊڻ، ڏَپ پٽڻ

– **بُخار لَهڻ:** [اصطلاح] تپ لهڻ، تپَ ۾ افاقو ٿيڻ

• **بُخارا:** [اِ_خاص] ترڪمانستان جي هڪ پرڳڻي ۽ شهر جو نالو (جيڪو ماضيءَ ۾ اسلامي علمن جو مرڪز هو)

– **بُخاري:** [صفت] بخارا شهر جو رهاڪو

• **بُخارو ج بُخارا:** [اِ_مذ] دونهين جي نيڪال لاءِ گهر جي ڪمري يا بورچي خاني جي ڀت جي اندران نهيل نالي، چمني، بخاري

☼ [ع: بخار]

• **بُخارِي:** [ا ـ خاص] علم حديث جو هڪ مشهور ڪتاب: 'صحيح بخاري' (جيڪو 'صحاح ستہ' ۾ شامل آهي ۽ جنهن جو مؤلف امام بخاري آهي)

• **بُخارِي:** [صفت] بخارا جو رهاڪو. بخارا شهر مان آيل سيدن جو قبيلو

※ [ا ـ خاص] ساداتن جي مشهور قبيلن مان هڪ قبيلي جو نالو (جهڙوڪ: لڪياري، مٽياري، بخاري)

[سنڌي ۽ اردوءَ جا مشهور اديب ۽ شاعر هن قبيلي سان تعلق رکن ٿا، جن جي نالن سان 'بخاري' نسبت شامل آهي: مثال طور: 'استاد بخاري'، 'امير بخاري'، 'ڊاڪٽر مخمور بخاري'، 'ممتاز بخاري'، 'سيد شيرشاهہ بخاري' (سنڌي)، 'زيڊ. اي بخاري'، 'پطرس بخاري'، 'ڊاڪٽر سهيل بخاري' (اردو)]

• **بُخالت:** [ا - مث] ڪنجوسي، بُخل، بخيلي

• **بَخائِڻُ:** [مص – فعل متعدي بالواسطہ] بخيو هڻائڻ، تروپو هڻائڻ، سبائڻ

※ [ف: بخيہ]

※ [بخايو بخائيندو بخايل]

• **بَختُ ج بَختَ:** [ا ـ مذ] ڀاڳ، نصيب، قسمت، طالع، اقبال

※ حصو، ڀهرو، ونڊ

※ [ف]

ـ **بَخت آزما:** [صفت] قسمت آزمائيندڙ، خدا جي ڀروسي تي ڪم ڪندڙ

※ [ف: بخت + آزمودن = آزمائڻ]

ـ **بَختُ آزمائِڻ:** [اصطلاح] ڀاڳ آزمائڻ، قسمت جي آزمائش ڪرڻ، خدا جي توڪل تي ڪم ڪرڻ

ـ **بَخت آزمائِي:** [ا ـ مث] نصيب آزمائي، قسمت آزمائي

ـ **بَختاور/بَخت آور:** [صفت] بخت وارو، ڀاڳوارو، خوش نصيب، سڀاڳو

– **بَختاوري:** [ا ـ مث] سڀاڳائي، خوش قسمتي

– **بَخت بازي:** [ا ـ مث] قسمت آزمائي، تقدير آزمائي، بخت آزمائي

– **بَخت بَرگَشتہ:** [صفت] بدنصيب، بد قسمت، جنهن جو قسمت ساٿ نہ ڏئي، نڀاڳو

※ [ا ـ مذ] بد نصيبي، بد قسمتي، نا موافق قسمت

※ [بخت + برگشتہ = ڦريل]

– **بَخت بُلند:** [ا ـ مذ] خوش قسمتي، بلند نصيبي، مٿانهون بخت، اعليٰ نصيب

– **بَخت بيدار:** [صفت] سڀاڳو، خوش نصيب، بختاور

– **بَخت پِڙائِڻ:** [اصطلاح] ڀاڳ ورڻ، نصيب جو وارو ورڻ، وارو لڳڻ، موقعو ملڻ

– **بَخت پريشان:** [ا - مذ] بُري قسمت، بدنصيبي

– **بَخت جاڳڻ:** [اصطلاح] قسمت چمڪڻ، نصيب اوج تي رسڻ

– **بَخت جُوان:** [صفت] خوش نصيب، چمڪندڙ ڀاڳ وارو، ترقي ڪندڙ

– **بَخت چمڪڻ:** [اصطلاح] بخت جاڳڻ

– **بَخت خُفتہ:** [ا ـ مذ] ستل نصيب، نڀاڳ، اڀاڳ، بدقسمتي

※ [صفت] بدبخت، بدنصيب، بدقسمت، نڀاڳو

– **بَختَ رسا:** [محاورو] بخت/ڀاڳ جو جاڳڻ

※ [ا – مث] خوشنصيبي

ـ **بَخت رَسيده:** [ا – مذ] بدقسمتي، خراب قسمت

– **بَخت زَبُون:** [ا – مذ] بد قسمتي، بد نصيبي، برو نصيب

– **بَختُ ساڃو ٿيڻ:** [اصطلاح] ڀاڳ پڙائڻ، قسمت جاڳڻ، بخت کُلڻ، وارو ورڻ، اقبال وڌڻ

– **بَخت سازگار:** [ا - مذ] بيدار بخت

※ [ف: بخت + ساز، ساختن = بنائڻ]

– **بَخت سَعِيد:** [ا - مذ] سعادت ڀري قسمت، سٺي تقدير، سڀاڳي قسمت

– **بَخت سُفيد:** [ا ـ مذ] اڇو بخت، نيڪ بخت، سڀاڳ

※ [صفت] سڀاڳو

– **بَخت شُمھڻ:** [اصطلاح] قسمت جو ناموافق هجڻ، بخت ناسازگار ٿيڻ

– **بَخت سياهه:** [ا_مذ] نياڳ، چنڊائي، نحوست، ڦِٽل نصيب

* [صفت] نياڳو، بدبخت

– **بَخت شُوم:** [ا - مذ] بدقسمتي، نياڳ، ڦِٽل قسمت

– **بَخت ڦِرڻ:** [اصطلاح] ناڪامي ٿيڻ، قسمت جو ناموافق ٿيڻ

* ڪامياب ٿيڻ، قسمت موافق ٿيڻ

– **بَختُ کُلڻ:** [اصطلاح] خوشقسمتيءَ جو ڏينهن اچڻ، قسمت جو موافق ٿيڻ

– **بَختَ کي اِٺُون هڻڻ:** [اصطلاح] ڀاڳ کي لتون هڻڻ، ناشڪري ڪرڻ

* مناسب آڇ کي نڪرائڻ

– **بَخت مسعُود:** [ا - مذ] بيدار بخت، سڀاڳو بخت

– **بَخت مند:** [صفت] خوش قسمت، نصيب وارو، ڀاڳوند

– **بَخت نارَسا:** [محاورو] بد نصيبي، خراب بخت، ڦِٽل ڀاڳ

– **بَخت وَر:** [صفت] بخت وارو، نصيب وارو، ڀاڳ وارو، اقبال مند، خوش قسمت

– **بَخت ورڻ:** [اصطلاح] ڀاڳ ورڻ، ڀاڳ کلڻ

– **بَختِيارُ ج بَختِيارَ:** [صفت] بخت وارو، بختاور، سڀاڳو، خوش نصيب، ڀاڳوند

– **بَخت ياري:** [ا – مث] خوش بختي، خوش نصيبي

• **بُختاورَ پُور:** [ا_خاص] تعلقي ٺٽي ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بَختر:** [ا - مذ] باختر/بلخ (لفظ 'باختر' جي تخفيف)

• **بُخت نَصرُ:** [ا_خاص] قديم زماني جي هڪ سرڪش بادشاهه جو نالو (جيڪو بابل جو بادشاهه هو ۽ جنهن يروشلم کي ٻه دفعا ناس ڪيو هو)

• **بَختِي، بُختِي:** [ا_مذ] خراساني، باختري يا بلخ جو وڏو ٻن ٿوهن وارو اُٺ

* [ڪناية] پلوراٺ، مهري اٺ، بغدي اٺ

* [ف]

• **بَختِيارپور:** [ا_خاص] تعلقي سيوهڻ جي هڪ مشهور ڳوٺ جو نالو (جتي جا قاضي ۽ ڪاتب مشهور ٿي گذريا آهن)

• **بُخچِي:** [ا - مث] گنجيءَ يا شميز جي قسم جو لباس (جيڪو عورتون چولي يا ڪرتي جي هيٺان پائينديون آهن)

• **بَخرو/ بُخرو:** [ا_مذ] حصو، ڀاڱو، ڀتي

* نصيب، بخت، انعام، بخشش

'رمضان واڌو روز گهري ٿي بخرو مون کي ڏات ڏيو' (رمضان)

* عام طور تي راڳيندڙن کي محفلن ۾ انعام طور پوندڙ گهور جي پيسن جو حصو يا ڀتي، جيڪو راڳي ۽ سازندا پاڻ ۾ ورهائي ڪٺندا آهن (منگهارڪو اصطلاح)

'ڇهون بخرو بيءَ کي، جان ست پٽ پوتا' (گرهوڙي)

* [ف: بهره]

– **بُخريتُ ج بُخريتَ:** [صفت] ڀتيار، ڀائيوار، حصيدار، شريڪ

• **بَخش:** [ا_مذ] حصو، جزو، ڀاڱو

* معافي، بخشش، امداد، انعام، ڏاڻ

'لڳو لام الف سين، بي سنديءَ بخشا' (گرهوڙي)

* [صفت] بخشيندڙ، ڏيندڙ

* اسم ۾ لفظي ترڪيب جو پويون حصو (جيڪو 'بخشيندڙ' يا 'عطا ڪندڙ' جي معنيٰ طور ڪم اچي، جيئن: 'رحمت بخش'، 'قوت بخش'، 'امام بخش' وغيره)

* [ف]

– **بَخشائِي ج بَخشائِيُون:** [ا_مث] بخش ڪرائڻ جي حالت، معافي

* پرچائي، پرچاءُ

* [ا – خاص] هڪ نک/ذات جو نالو

* رام بخشائي مشهور سنڌي ليکڪ (جنهن جي آتم ڪٿا 'آڪيرا آڪاس ۾' ڇپيل آهي)

– **بَخشائِش:** [ا_مث] بخشش، بخشڻ جو عمل، معافي

* ڏاڻ، انعام، امداد

* [ف: بخشائيدن = بخشائڻ، بخشڻ]

– **بَخشائنده:** [صفت] بخشش ڪرڻ وارو، 'الرحمان' جو مترادف

ـ **بَخشائِڻُ:** [مص ـ فعل متعدي] بخش ڪرائڻ، معافي گهرڻ، ڏوهه معاف ڪرائڻ، حق معاف ڪرائڻ (غربت جي حالت ۾)
* [ف: بخشيدن]
* [مص] بَخشائڻ
* [امر] بَخشاءِ
* [مضارع] بَخشائيان (ج) بَخشائيون، بَخشائين (ج) بَخشائيو بَخشائي (ج) بَخشائين
* [زمان حال ناهي لاءِ معاون فعل ’ٿو‘ ۽ زمان حال استمراريءَ لاءِ ’پيو‘ جا مذڪر مونث جمع جا صيغا گڏيا آهن]
* [حال] بَخشائي ٿو (ج) بَخشائين ٿا
* [حال مث] بَخشائي ٿي (ج) بَخشائين ٿيون
* [ماضي] بَخشايو (ج) بَخشايا
* [ماضي مث] بَخشائي (ج) بَخشايون
* [مستقبل] بَخشائيندو (ج) بَخشائيندا
* [مستقبل مث] بَخشائيندي (ج) بَخشائينديون
* [اسم مفعول] بَخشائيل

– **بَخش بَخش ڪرڻ:** [اصطلاح] پاڳا ڪرڻ، پورا پورا ڪرڻ

– **بَخش جو بَهرو ڏيڻ:** [اصطلاح] ڀلائي ڀال ڪرڻ، تمام گهڻي مهرباني ڪرڻ، وڏا احسان ڪرڻ، عين نوازش ڪرڻ

ـ **بَخشِش ج بَخشِشُون:** [اـمث] انعام، عطيو، خيرات
* مهرباني، عنايت، ٿورو، احسان
* سخاوت، ڪرم، ڏات
* معافي، عفو، درگذر
* مغفرت، آخرت جي نجات
* معاوضي يا اُجرت کان علاوه واڌو ڏنل رقم، خرچي
* اها رقم، جيڪا حاڪم يا آفيسر، خدمتگارن يا اردلين وغيره کي ڏيندا آهن (گهڻي ڀاڱي ملاقات ڪرائڻ کان پوءِ)
* [ف]

– **بَخشِش نامو ج بَخشِش ناما:** [اـمذ] ڪا شيءِ ڪنهن کي بنا معاوضي، عطيي طور ڏيڻ جو دستاويز، لکت، هِبه نامو

– **بَخش ڪرڻ:** [اصطلاح] معاف ڪرڻ، معافي ڏيڻ، بخشڻ
* اِمداد ڏيڻ، ڏاڻ ڏيڻ

ـ **بَخشندگِي:** [اـمث] بخشش، بخش ڪرڻ جو عمل

ـ **بَخشِنده:** [اـمذ] بخشيندڙ، ڏيندڙ، ڏاتار، معاف ڪندڙ
* [ف]

ـ **بَخشُڻُ:** [صفت] بخشيل، بخش ٿيل
* [اـمذ] ماڻهوءَ جو نالو
* [اـخاص] ’بخشڻ مهراڻوي‘ (مشهور سنڌي شاعر ۽ ڪمپيئر)

ـ **بَخشڻُ:** [مص ـ فعل متعدي] معاف ڪرڻ، بخش ڪرڻ، امداد ڪرڻ، عطا ڪرڻ، ڏاڻ ڏيڻ، انعام ڏيڻ
* [اـخاص] مرد جو نالو
* [ف: بخشيدن]
* [مص] بَخشڻ
* [امر] بَخش
* [مضارع] بَخشيان (ج) بَخشيون، بَخشِين (ج) بَخشيو، بَخشي (ج) بَخشين
* [زمان حال ناهي لاءِ معاون فعل ’ٿو‘ ۽ زمان حال استمراريءَ لاءِ ’پيو‘ جا مذڪر مونث جمع جا صيغا گڏيا آهن]
* [حال] بَخشي ٿو (ج) بَخشين ٿا
* [حال مث] بَخشي ٿي (ج) بَخشين ٿيون
* [ماضي] بَخشيو (ج) بَخشيا
* [ماضي مث] بَخشي (ج) بَخشيون
* [مستقبل] بَخشيندو (ج) بَخشيندا
* [مستقبل مث] بَخشيندي (ج) بَخشينديون
* [اسم مفعول] بَخشيل

– **بَخشِڻهارُ:** [اـ ذات] خدا پاڪ جو سنڌيءَ ۾ صفاتي نالو
* [صفت] بخشيندڙ، معاف ڪندڙ، ڏاتار، ڏيڻهار
’بخشين بخشڻهار ڏيئي پاند پناهه جو‘ (شاهه)

• **بَخشاپور:** [اـخاص] تعلقي ڪشمور ۾ هڪ شهر جو نالو

• **بَخشاڻِي:** [اـخاص] هڪ ذات جو نالو
* بلوچ قوم جو هڪ قبيلو

• **بَخشاهُہ**: [اِ-خاص] تعلقي بدين جي هڪ ديهہ جو نالو
• **بَخشُون**: [اِ-مث] (هميشہ جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ) وقتي نڪاح، متعو
– **بَخشُون وجهڻ**: [اصطلاح] وقتي نڪاح وجهڻ، متعو ڪرڻ
• **بَخشِي ج بَخشِي**: [اِ - مذ] فوج يا چوڪيدارن ۾ پگهار ورهائيندڙ ۽ ان جو حساب ڪتاب رکندڙ آفيسر، پي ماسٽر، (Pay master)
٭ سپهہ سالار، مير ڪاروان
٭ [ف]
– **بَخشِي اعظم**: [اِ - مذ] سڀ کان وڏو فوجي آفيسر، سپريم ڪمانڊر
– **بَخشِي خانہ**: [اِ - مذ] بخشيءَ جو دفتر، فوج يا چوڪيدارن جي پگهارن ورهائڻ جو دفتر
٭ سپهہ سالار جي آفيس
– **بَخشِي فوجَ**: [اِ - مث] فوج جو محاسب، پگهار ورهائيندڙ
– **بَخشِي گرِي**: [اِ - مث] بخشيءَ جو عهدو يا ڪم
• **بُخلُ**: [اِ-مذ] ڪنجوسائي، مرڇوئائي، تنگدلي (جائز ضرورتن تي خرچ ڪرڻ کان پاسو ڪرڻ)
٭ [ع]
– **بُخلِي**: [صفت - مذ] بخيل، ڪنجوس
• **بَخمَلُ ج بَخمَلَ**: [اِ- مذ] ريشمي ڪپڙي جو هڪ قسم، مخمل
٭ گل جو هڪ قسم
٭ [ف: مخمل]
– **بَخملي ج بَخملي**: [صفت] بخمل مان ٺهيل، مخملي
٭ لسو، نرم
• **بَخَڻُ**: [مص - فعل لازمي] بخيو ڏيڻ، سبڻ
٭ [ف: بخيہ]
• **بَخُورُ**: [اِ-مذ] ڌوپ، واس
٭ [ع]

• **بَخِيلُ ج بَخِيلَ**: [صفت] ڪنجوس، شوم، ٻرچوٽ، مکي چوس، موذي، چيڙاڪ
٭ [ع]
– **بَخِيل ٿيڻ**: [اصطلاح] ڪاوڙجڻ، بيزار ٿيڻ
– **بَخِيلي**: [اِ-مث] ڪنجوسائي، تنگدلي
٭ چڙ، ڪاوڙ، خار
– **بَخِيلِي ٿيڻ**: [اصطلاح] بچان لڳڻ، ڪاوڙ لڳڻ
• **بَخيو ج بَخيا**: [اِ-مذ] ٽڪيو (سنڌي اُچار)، ٽوپو، ٽاڪو، سلائي، مقرر طريقي سان هڪوٽو يا ٻٽو ٽوپو يا ٽاڪو
'بخيا پهنجي دل جا اُديڙي ڇڏياسون' (استاد بخاري)
٭ [مجازاً] گڏ ڪيل پونجي، بساط
٭ جميعت، اجتماعي حيثيت
٭ [ف: بخيہ]
– **بَخيا اُديڙڻ**: [اصطلاح] ٽاڪا ٽوڙڻ، سلائي اُکيڙڻ
٭ راز فاش ڪرڻ
– **بَخيا ٽُٽڻ**: [اصطلاح] ٽاڪا ٽٽڻ
– **بَخيا کُلڻ**: [اصطلاح] بخيي جو ٽاڪو ٽٽڻ
٭ راز ظاهر ٿيڻ، حقيقت معلوم ٿيڻ، عيب ظاهر ٿيڻ
– **بَخيا کولڻ**: [اصطلاح] ٽاڪا ٽٽڻ، ٽويا کولڻ
٭ راز ظاهر ڪرڻ، پيد پڌرو ٿيڻ
– **بَخيا گر**: [صفت] سبندڙ، بخيو ڏيندڙ
٭ رازدان، ٻئي جا عيب ڍڪيندڙ
– **بَخيا گرِي**: [اِ - مث] بخيو ڏيڻ، ٽوپو ڏيڻ
٭ [مجازاً] عيب پوشي
– **بَخيا هَڻڻ**: [اصطلاح] ٽاڪا هڻڻ، سلائي ڪرڻ
٭ دلجوئي ڪرڻ، دلجاءِ ڏيڻ
– **بَخيو ڏيڻ**: [اصطلاح] سنهو ٽوپو ڏيڻ، سبڻ

• **بَدِ:** [اِـصفت] خراب. ڪِنو. بڇڙو. گندو. مدو. وِتلُ. ڇَٽ.
نِڪمو. بيڪار. پليد. ڪوڙو. منحوس
* شرير. فسادي. ڏٺيڙي. دنگئي
* ناڪاريءَ طور مستعمل لفظن جي اڳياڙي (جيئن: بداخلاق، بدڪردار بدنام وغيره)
* [ف]

– **بَد آموز:** [صفت] غيرمهذب. بدتميز (جنهن جي تربيت سٺي نہ ڪئي وئي هجي)
* [ف: بد + آموز آموختن = سکڻ، سيکارڻ]

– **بَد آواز:** [اِ ـ مذ] خراب آواز. بڇڙو آواز. اڻ وڻندڙ آواز
* [صفت] جنهن جي آواز ۾ دلڪشي نہ هجي، بي سرو

ـ **بَد آوازِي:** [اِ - مث] بي سُرائي

– **بَد آئِين:** [صفت] بي اصولو. جيڪو ڪنهن اصول جو پابند نہ هجي، بد وضع

– **بَد اِتفاقُ:** [اِـمذ] خراب واقعو. خراب حادثو
* [ف: (بد) + ع: (اتفاق)]

– **بَد اَختَرُ:** [صفت] بدقسمت. جنهن جي قسمت جو سِتارو خراب هجي، نياڳو. ڀَدو ڀڳو
* شرير. ظالم
* [ف]

– **بَد اَخلاقُ:** [اِـصفت] خراب اخلاق وارو. بد لڇڻ. ڪُلڇڻو. غير مهذب. بدفضيلت
* [ف: (بد) + ع: (اخلاق)]

– **بَد اَخلاقِي:** [اِـمث] بڇڙي عادت. بدفضيلتي نالائقي بي ادبي

– **بَد اِراده:** [اِـصفت] بڇڙي اِرادي وارو. بدنيت
* [ف: (بد) + ع: (اراده)]

– **بَد آساس:** [صفت] بد اصل. بد نسل

– **بَد اُسلوبُ:** [اِـمذ] بدنما. بي ڍنگو. بي ترتيب. بي ڍول. بدشڪل. بد صورت
* [ف: (بد) + ع: (اسلوب)]

– **بَد اُسلوبِي:** [اِـمث] بدنمائي. بدفضيلتي. بي ڍنگائي
* گمراهي ذلالت

– **بَد اَصلُ:** [اِـصفت] بدنسل. بدذات. بي بنياد. ڪميڻو
* [ف + ع]

– **بَد اُصولُ ج بَد اُصولَ:** [صفت] بي اُصول. بد نصيب. بدصورت

– **بَد اَطوارُ:** [صفت] اوباش. آواره. خراب عادتن وارو. جنهن جا طور طريقا نيڪ نہ هجن
* [ف + ع]

– **بَد اَطوارِي:** [اِ - مث] بد لڇڻائي، آوارگي

– **بَد اِعتِقادُ ج بَد اِعتِقادَ:** [صفت] خراب عقيدي وارو. جنهن جو اعتقاد درست نہ هجي (مذهب کان منحرف)
* [ف + ع]

– **بَد اعتِقادِي:** [اِ - مث] عقيدن کان انحرافي. بي عقيدگي. بي ايماني

– **بَد اعتِماد:** [صفت] ناقابل اعتبار شخص. جنهن تي ڀروسو نہ ڪري سگهجي. جيڪو واعدو پورو نہ ڪري. وعده شڪن

– **بَد اعتمادِي:** [اِ - مث] بي اعتمادي. بي اعتباري

– **بَد اَعمالُ ج بَد اَعمالَ:** [صفت] بدڪار. بد چلن. بڇڙن ڪمن وارو. فاسق. گنهگار. رشوت خور
* [ف + ع]

– **بَد اَعمالِي:** [اِ - مث] بدڪاري. بد چلني

– **بَد اَفعالُ. بَد اَفعالو ج بَد اَفعالَ. بَد اَفعالا:** [صفت] بدڪار. برا ڪم ڪندڙ. بدتهذيب. بدفضيلت. بي راهه
* [ف + ع]

– **بَد اَفعالِي:** [اِـمث] بدلڇڻائي. بدفضيلتي. بد اخلاقي. بد تهذيبي

– **بَد اِقبالُ ج بَد اِقبالَ:** [صفت] بد بخت. نياڳو. بد قسمت. ناڪام زندگي بسر ڪندڙ

– بَدِاِقبالِي: [اـ مث] نڀاڳ، بدقسمتي، بد بختي
– بَد آمنِي: [اـ مث] بي سلامتي، وِڳوڙ، عدم تحفظ، ڳڙ ٻڙ، وِڳوڙ واري حالت، فساد، انتشار
* [ف:(بد) + ع:(امن)]
– بَد اِنتظام: [صفت] غير منتظم حاڪم (جنهن ۾ ضابطي رکڻ جي صلاحيت نہ هجي)
– بَد اِنتِظامِي: [اـ مث] بدنظمي، بي بندوبستي، اندڌند، خراب حالت
* [ف:(بد) + ع:(بد+انتظام)]
– بَد اَنجام: [صفت] بڇڙي پڇاڙي، بدعاقبت، جنهن جي پڇاڙي خراب هجي
* وعدي جو ڪوڙو
* [ف]
– بَد انجامِي: [ا - مث] وعدي خلافي
* بڇڙي پڇاڙيءَ واري حالت
– بَد اندازِي: [ا - مث] خراب انداز اختيار ڪرڻ جو عمل، ڪج روي
– بَد اَندامُ: [صفت] بي ڊول جسم وارو، بي ڍنگو، جنهن جا عضوا مناسب نہ هجن
– بَد اندامِي: [ا - مث] بي ڊولائپ، اڻ سنوت
– بَدآنديشُ ج بَدآنديشَ: [صفت] منگهرو، بدخواه، بروگهرندڙ، ڪنهن جو نقصان گهرندڙ، مخالف، دشمن، ويري، ڪِيني وارو، بغضي
* [ف: بد + انديشدن = سوچڻ]
– بَدآنديشِي: [اـ مث] منگهرائي، بدخواهي، دشمني، وير، بغض، حسد، ڪِينو، چاوت، بيخيالي، غلطي، ڀل، ڪوتاه بيني
* [ف]
– بَد اِنصافُ ج بَد اِنصافَ: [صفت] انصاف ۽ عدل نہ ڪندڙ، غيرعادل، حق جي خلاف فيصلو ڪندڙ، فيصلي ۾ ڌانڌلي ڪندڙ

– بَد انصافِي: [ا - مث] نا انصافي
– بَد اوسانُ ج بَد اوسانَ: [صفت] بد حواس، گهبرايل
– بَد اوسانِي: [ا - مث] بد حواسي، گهبراهٽ
– بَد اوصافُ ج بَد اوصافَ: [صفت] بد اخلاق، بدلڇڻو خراب وصفن وارو
– بَد اوصافِي: [ا - مث] بد اخلاقي، ڪُلڇڻائپ
– بَد اوقاتُ ج بَد اوقاتَ: [صفت] بدحال، مفلس، بدروزگار
– بَد اوقاتِي: [ا - مث] بدحالي، مفلسي، بي روزگاري
– بَد باتِ: [ا - مث] عيب جي ڳالهہ، خواريءَ جي ڳالهہ، بدناميءَ واري ڳالهہ
– بَد باطِن: [صفت] دل جو پليد، ڪوڙو، منافق، بدنيت، ڪيني پرور
* [ف + ع]
– بَد باطنِي: [ا - مث] دل پليتي، منافقي، بدنيتي، ڪيني پروري
– بَد بَختُ ج بَد بَختَ: [صفت] بد نصيب، نڀاڳو، چنبو
* مصيبت زده، جنهن جي قسمت ۾ تڪليف ۽ ڏک هجي
* [ف]
– بَدبَختِي: [اـ مث] بدقسمتي، بدنصيبي، نڀاڳ، چنڊائي
– بَد بُنيادُ ج بَد بُنيادَ: [صفت] بد نسل، بد ٻُنيادو
– بَدبُودارُ ج بَدبُودارَ: [صفت] ڌپارو، بدبوءِ وارو
– بَدبُوءِ: [اـ مث] خراب بوءِ، خراب بانس، ڌپ، عفونت
* [ضد:خوشبوءِ]
* [ف: بدبو]
– بَدبوءِ بڇڻ: [اصطلاح] اڻ وڻندڙ شيءِ اچڻ
* پانءِ نہ پوندڙ ڳالهہ چوڻ
'مون کي ڪنهن غير جي بدبوءِ جو بڇيو ٿا زوريءَ' (استاد بخاري)
– بَدبوءِ ڪرڻ: [اصطلاح] اڻ وڻندڙ بڻائڻ، خراب ڪرڻ
'هي باغ بڻائيءَ جو آهي، بدبو نہ ڪريو خوشبوءِ سنگهو' (استاد بخاري)

– بَدبوءِ ڪندڙ: [اصطلاح] ڏَپ ڏهلائڻ، گند کي پکيڙڻ
⊛ نا انصافي پيکڙڻ
'اوهين بدبوءِ پکيڙيندؤ ته ٿي طوفان اٿندا اسين' (استاد بخاري)

– بَدبِينُ ج بَدبِينَ: [صفت] ناظرو، بري نظر سان ڏسندڙ، جنهن جي نظر رڳو برائيءَ تي پوي، ميريءَ اک وارو
⊛ [ف: بد + بين، ديدن = ڏسڻ]

– بَد بِينِي: [ا _ مث] بري نظر، اک ميرائي

– بَدتُخمُ ج بَدتُخمَ: [صفت] بد اصل، بد نسل، بد بنياد

– بَد تَر: [صفت] وڌيڪ بڇڙو، ويتر خراب
⊛ [ف]

– بَدتَربِيت: [صفت] بد تهذيب، بد تميز (جنهن کي مناسب طور طريقا نه سيکاريا ويا هجن)

– بَدتَربِيَتِي: [ا-مث] بد تهذيبي، بد تميزي، ناڪاري سکيا

– بَدتَرڪِيب: [صفت] منتشر، چڙوچڙ، غلط ترڪيب (جنهن جي جوڙجڪ ٺيڪ نه هجي يا جنهن جي جزن جو سٽاءُ مناسب نه هجي)

– بَدتَرڪِيبي: [ا - مث] اڏنگائي، غلط جوڙجڪ

– بَد تَرِي: [ا - مث] گهڻي خرابي، اَبتري

– بَدتَرِين: [صفت] سڀ کان وڌيڪ خراب، بلڪل خراب، بنهه چٽ

– بَد تَعرِيفِي: [ا - مث] برائي، عيب گوئي، مذمت، ننديا، ملامت

– بَد تَعصُب: [صفت] عداوت، خيالن يا عقيدن جي ڪري سخت اختلاف

– بَدتَمِيز: [صفت] گستاخ، بي سليقو، بد تهذيب، غيرمهذب، بدلحاظ، بي شناس
⊛ [ف: بد = خراب + ع: تميز = اخلاق، افعال]

– بَد تَمِيزِي: [ا - مث] گستاخي، بي شناسي

– بَدتَهذِيبُ: [صفت] بدتميز، بي ادب، غيرمهذب، بدفضيلت
⊛ [ف+ع]

– بَدتَهذِيبِي: [ا-مث] بي ادبي، بد تميزي، گستاخي

– بَدپَرهيزُ: [صفت] رک يا ڪِري نه ڪندڙ، کاڌي پيتي وغيره ۾ احتياط نه ڪندڙ، غير محتاط
⊛ [ف]

– بَدپَرهيزِي: [ا_مث] پرهيز نه ڪرڻ جي حالت، بي احتياطي
⊛ بي پردگي

– بَد پِيرو ج بَد پيرا: [صفت] منحوس، نڀاڳو، جنهن جي ايندي ڪا مصيبت نازل ٿئي

– بَدپيشو: [ا_مذ] بڇڙو ڌنڌو، ڪسب، حرامڪاري
⊛ [ف: بدپيشہ]

– بَدپيشہ/ بدپيشي: [صفت_مذ] اوباش، خراب پيشو ڪندڙ/ ڪرائيندڙ، زاني، زناڪار، ڪسبي

– بَدجِنسُ: [صفت] خراب ذات وارو، ڪمينو
⊛ [ف+ع]

– بَد چال: [صفت] خراب چال وارو، آواره، اوباش، ناڪاري ڪردار وارو
⊛ [ف: (بد) + هند: (چال)]

– بَد چالِي: [ا _ مث] خراب هلت، آواره گردي، اوباش پڻو، منفي ڪردار

– بَد چَشم: [صفت] ميري اک وارو، بري نيت سان ڏسندڙ، بين جي مال تي بري نظر وجهندڙ، ناظرو، بد چلن، حاسد، ڪيني پرور، بدخواهه (برائيءَ عورت ڏانهن بريءَ نگاهه سان ڏسندڙ)
⊛ [ف]

– بَد چَلَن: [صفت] بد چال، اوباش، ڪميڻو

– بَد حالُ ج بَد حالَ: [صفت] خراب حالت وارو، ڏتڙيل، تباهه حال، تڪليف ۾ مبتلا
⊛ غريب، مفلس، نادار، تنگ دست
⊛ زخمي، ڏکيل، ڦٽيل
⊛ [ف+ع]

– بَد حالِي: [ا_مث] خراب حالت، تباهه حالي
⊛ مسڪيني، تنگ ستي
⊛ بک، فاقو

- **بَد حَقِيقَت:** [صفت] ڪوڙو، بي حقيقت، بي اهميت، بي بنياد، حقيقت جي خلاف
- **بَد حَواسُ ج بَد حَواسَ:** [صفت] حواس خطا ٿي ويل، گهبرايل، حيران، پريشان، بوڪلايل، مضطرب
  ⊛ خوف زده، خائف، ڊپ ۾ ورتل
  ⊛ بي هوش، جنهن جا حواس ڪم نہ ڪن
  ⊛ بي عقل، بيوقوف
  ⊛ [ف: بد+ ع: حس، احساس (= جاڻڻ، معلوم ڪرڻ) > حواس معلوم ڪرڻ جي اندري]
- **بَد حَواسِي:** [اـمث] گهبراهٽ، پريشاني، مونجهارو
- **بَد حوصِلہ:** [صفت] بي حوصلي، پست همت
- **بَد خَبر:** [ا-مث] بري خبر، موت جي خبر
- **بَد خَرچ:** [صفت] فضول خرچ، بي احتياطيءَ سان خرچ ڪندڙ
- **بَد خِصالُ:** [صفت] برين خصلتن وارو، ڪلڇڻو، بد چال، بدعادت، بد فضيلت (جنهن جون عادتون سليون نہ هجن)
  ⊛ [ع+ف]
- **بَد خَصلَت/ بد خَصلَتو:** [صفت] خراب عادتن وارو، بد عادتو، بدلڇڻو، بد فضيلت
- **بَد خِفت:** [صفت] بي حياءِ، بي شرم
- **بَدخُلقُ:** [صفت] بد اخلاق، بد افعالو، ڪلڇڻو، بدتهذيب، بي ادب
  ⊛ [ف+ع]
- **بَدخُو:** [صفت] بد خصلت، ڪلڇڻو، بڇڙين عادتن وارو
  ⊛ سوٺ منهون، رڪو، رک منهون
  ⊛ [ف]
- **بَد خُواب:** [صفت] برو خواب
  ⊛ ڪچيءَ ننڊ مان جاڳڻ ڪري بي چين، چڙچڙو
- **بَد خُوابِي:** [ا-مث] بي خوابي، ننڊ نہ اچڻ
- **بَدخواهُ ج بَدخواهَ:** [صفت] ٻئي جي بُرائي چاهيندڙ، منگهرو، بدانديش، ڪيني پرور، دشمن، ويري
  ⊛ [ف]
- **بَدخواهِي ج بَدخُواهِيُون:** [اـمث] منگهرائي، بدانديشي، دشمني، عداوت، وير
- **بَدخُوئِي:** [اـمث] خراب عادت
  ⊛ خراب طبيعت
- **بَدخيالُ ج بَدخيالَ:** [صفت] بي خيالو، لا پرواهہ، بي احتياط
  ⊛ بي مروت، رڪو، مغرور
  ⊛ برن خيالن وارو، فاحش ذهن، شهوت پرست
- **بَد خيالِي:** [ا-مث] بي خيالي، لا پرواهي، بي احتياطي
  ⊛ بي مروتي، غرور، تڪبر
  ⊛ برا خيال، فاحش سوچ، شهوت پرستي
- **بَد دُعا ج بَد دُعائُون:** [اـمث] پٽ، پاراتو (اها دعا، جنهن ۾ ڪنهن کي ڇيهو رسڻ جي خواهش ڪئي وڃي)
  ⊛ [ف+ع]
- **بَد دُعا ڪرڻ:** [اصطلاح] پٽڻ، پاراتو ڏيڻ
- **بَد دُعا لڳڻ:** [اصطلاح] پٽ پاراتي جو اثر ٿيڻ
- **بَد دِل:** [صفت] ناخوش، نااُميد، مايوس، ناراض، ڪڪ، بيزار، رنجيدو
  ⊛ بد باطن، بد گمان
  ⊛ بزدل، ڊڄندڙ
  ⊛ [ف]
- **بَد دِماغ:** [صفت] بد مزاج
  ⊛ ناخوش، برهم
  ⊛ مغرور، چڙچڙيو، زود رنج، تند خو، سوٺ منهون
- **بَد دِيانَت:** [صفت] ڪپتيو، ڪوڙو، خيانتي،فريبي، دغاباز
  ⊛ [ف: بد+ديانت = چڱي عادت هئڻ]

– بَدِ دِيانَتِي: [اـمث] ڪپت، خيانت، دغا
– بَدِ دِين: [صفت] دين کان ڦريل، بداعتقاد، گمراهه
☼ [ف+ ع]
– بَد ذاتِ: [اـصفت] نيچ، ڪميڻو، ڪمذات، ڪنڌو، بد نسل
☼ فسادي، فطني انگيز، لچو، شرير
☼ بد باطل، خبيث
☼ [ف+ ع]
– بَد ذاتِي: [ا-مث] ڪميڻپ، نيچ پڻو
☼ شرارت، فطني انگيزي، لچائي، خباثت
– بَد ذائقہ: [صفت] بي لطف، بي مزي، ڦڪو، بي سوادو، بي لذت (کاڌو وغيره)
– بَدِ ذِهنُ: [صفت] جنهن جو ذهن خراب هجي، ناڪاري سوچ رکندڙ
☼ ڪند فهم، موڳو ڪند ذهن، ڪم عقل، غبي
☼ [ف+ ع]
– بَد ذوق: [صفت] بي ذوق، ثقافت، شعر، ادب توڙي بي فنون لطيفا جي ذوق کان پاسيرو (جيڪو سٺي ۽ خراب ۾ تميز نہ ڪري سگهي، جنهن جي پرک جو معيار گهٽ هجي)، سٺي ذوق کان محروم
– بَد راهہ: [صفت] پٽڪيل، گس ڀليل، غلط رستي تي هلندڙ
☼ بد چال، بد چلن (غلط راهہ تي هلندڙ گمراهہ ڪندڙ) بدڪار، ڪَريل، گمراهہ، آوارہ، رولو
☼ [ف]
– بَدراهہ ڪرڻ: [اصطلاح] بد چال ڪرڻ، گمراهہ ڪرڻ
☼ اغوا ڪرڻ، پڄائڻ (عورت)
– بَد راهہ هَلڻ: [اصطلاح] برو سلوڪ ڪرڻ، بري ۽ ريت پيش اچڻ
– بَد رَسمِي: [ا-مث] برين طريقن جو رواج، بريون رسمون
– بَد رَفتار: [صفت] حراب روش هلندڙ، بدچال
☼ [ف]
– بَد رَفتارِي: [اـمث] خراب روش، خراب چال
– بَد رِڪابُ: [صفت ـمذ] گهوڙو (جيڪو چڙهي ۽ جو ڏکيو هجي)، اهڙو گهوڙو
☼ [ف: (بد) + ع: (رِڪاب = گهوڙي تي چڙهڻ جو پائدان)]
– بَد رَنگ: [صفت] رنگ اُڏيل رنگ ڦٽل خراب ۽ ڦِڪي رنگ وارو، گدلو (رنگ جو)
☼ ناقص، کوٽو
☼ [ف]
– بَدرَو: [صفت] خراب چال وارو، بَد رفتار
☼ [ا ـ مث] ڪني پاڻيءَ جي موري، ڪسي
☼ [ف]
– بَد رُو: [صفت] بدنما، بدشڪل، بدصورت
– بَد رُوپ: [صفت] بد شڪل، بد صورت، بد وضع
– بَد رُوح: [ا - مذ] ڀوت، ڏائڻ وغيره (روايتي ڏند ڪٿا طور)
– بَد روزگارُ: [صفت] بدنصيب، بدبخت، بدحال
☼ [ف]
– بَد رَوِش: [صفت] غلط ڪار، بد ڪار، جنهن جي چال سٺي نہ هجي
– بَد زاد: [صفت] اصل نسل جو خراب
– بَد زَبان: [صفت] گستاخ، بد ڪلام، واتان خراب لفظ ڪيندڙ، خراب نموني ڳالهائيندڙ، گار گند ڪيندڙ، ڪڄ مَٿيندڙ، بَدگو
☼ [ف]
– بَد زَباني: [اـمث] بد ڪلامي، فحش بياني، گستاخي، گار گند
– بَد زيبُ، بَد زيبو: [صفت] بد نما، ڪوجهو، نہ وڻندڙ، بدصورت
☼ [ف]
– بَد زيبِي: [ا ـ مث] بد نمائي، ڪوجهائپ، بد صورتي

– بَدساعَت: [اـمث] خراب گهڙي، منحوس گهڙي، نڀاڳي ساعت، ڏکيو وقت
☼[ف+ع]

– بَد مِرشت: [صفت] خراب طبيعت وارو، جنهن جي خمير ۾ برائي هجي، بدنيت، نيت جو پليت، منگهرو
☼ [ف]

– بَد سُلُوڪ: [صفت] خراب سلوڪ وارو، بد روش، خراب ورتاءُ ڪندڙ، زيادتي ڪندڙ
☼ بد راهه، نابڪار
☼ [ف+ع]

– بَد سُلُوڪِي: [اـمث] خراب ورتاءُ، خراب روش، منهن رکائي، ناسازي، ڪلفت، اڻبڻت

– بَد سَلِيقه: [صفت] بي ڍنگو، بدتهذيب، بدعادت، بي ادب، بد تميز، بي شعور (جيڪو مناسب طور طريقن کان اڻ واقف هجي)

– بَد سَوڻ، سوڻُ ج بَد سَوڻَ، سوڻَ: [اـمذ] خراب سوڻ، بد شگون، بَدفالُ

– بَد سِيرت : [صفت] بريءَ خصلت وارو، برين عادتن وارو، بَدڪردار، بداخلاق
☼ [ف:(بد) + ع:(سِيرة)]

– بَد سِيرَتِي: [ا-مث] بد ڪرداري، بد اخلاقي

– بَد شَد بَڪڻ: [اصطلاح] خراب ڳالهائڻ، بڇڙو بڪڻ، اخلاق کان ڪريل لفظ ڪيڻ، برو ڀلو چوڻ

ـ بَد شِعار: [صفت] بريءَ هلت وارو، بُرن طور طريقن وارو، نابڪار

ـ بَد شِعارِي: [ا-مث] بد چلني، اڻنگي هلت، بد طريقائي

– بَدشِڪل:[صفت] بدصورت، ڪوجهو، بڇڙو، بدزيب، بيڊولو
☼ [ف:(بد)+ع:(شڪل)]

– بَد شِڪلِي: [ا-مث] بد صورتي، ڪوجهائپ، بد زيبي

– بَدشگُون: [اـمذ] خراب شگن، بَدسوڻ، بد حاليءَ جو وهم ڏياريندڙ، نڀاڳ جو باعث
☼ [صفت] ڇنڊو، نڀاڳو، منحوس

– بَدشگُونِي: [اـمث] خراب سوڻ، بدسوڻي
☼ نڀاڳ، ڇنڊائي، نحوست

– بَد شوق: [ا-مذ] برو شوق، خراب عادت
☼ [صفت] برن ڪمن جو شوقين، فحش پرست
☼ بدذوق، دلچسپيءَ جوڳي ڳالهه يا ڪم طرف نہ تانگهيندڙ

ـ بَد شوقِي: [ا ـ مث] بد ذوقي

ـ بَد صَلاح: [صفت] غلط مشورو ڏيندڙ
☼ [ا ـ مذ] غلط مشورو

– بَد صُورَت: [صفت] بڇڙو، بدنما، بدشِڪل، ڪوجهو، بيڊولو
☼ [ف+ع]

– بَد صُورَتِي: [ا ـ مث] بدشڪلي، بدنمائي، ڪوجهائپ

– بَد طالِع: [صفت] بد بخت، نڀاڳو، بري قسمت وارو، جنهن جي پيدائش وقت ستارو خراب هجي

ـ بَد طالِعِي: [ا ـ مث] بد بختي، نڀاڳ

ـ بَد طرِيق: [صفت] برا طريقا اختيار ڪندڙ، گمراهه، جنهن جو اعتقاد برو هجي، بي راهرو

ـ بَد طور ج بَد اَطوار: [صفت] بگڙيل ڍنگ وارو، خراب طور طريقن وارو

– بَدطِينَت: [صفت] خراب خصلتن وارو، بد مزاج، بدخو، خراب طبيعت وارو
☼ بد ذات، بد بنياد، شرير، ڪميڻو
☼ [ف:(بد) + ع:(طِينة = مزاج، طبع)]

– بَد طِينَتِي: [اـمث] بد مزاجي، بد خوئي
☼ ڪميڻپ

-- بَد ظَن: [صفت] بَد گمان، شڪي، برو گمان يا شڪ ڪندڙ
☼ خراب انديشو رکندڙ، گمراهه ڪندڙ
☼ [ف+ع]

– بَد ظَنِي: [ا ـ مث] بد گماني، شڪ

– بَد عَقل: [صفت] بيوقوف، احمق، نا فهم

- **بَد عَقلِي:** [ا ـ مث] بيوقوفي، احمق پائي، مُورک پائي
- **بَد عَقِيده:** [صفت] جنهن جو اعتقاد درست نہ هجي، بي عقيدو، منحرف
- **بَد عَمَل ج بَد اَعمال:** [صفت] خراب ڪم ڪندڙ، جيڪو عمل نہ ڪري، انتظام ۾ نا اهل
- **بَدعَمَلِي ج بَدعَمَليُون:** [ا ـ مث] بداعمالي، بي بندوبستي، بَدانتظامي
* [ف:(بد) + ع:(عمل)]
- **بَدعُنوانُ ج بَدعُنوانَ:** [صفت] بريءَ هلت وارو، بي ضابطہ (قانون جي ابتڙ ڪنهن جي حمايت يا مخالفت ڪندڙ)، اقربا پرور، رشوت خور، راشي
- **بَد عُنوانِي:** [ا ـ مث] بي ضابطگي، رشوت خوري
- **بَد عَهدُ:** [صفت] انجام نہ پاڙيندڙ، وعده خلاف، بيوفا
* [ف+ع]
- **بَد عَهدِي:** [ا ـ مث] وعدي شِڪني، بيوفائي
- **بَد فِعلُ ج بَد فِعلَ:** [صفت] خراب ڪم، بڇڙي ڪرت، بدڪاري، زنا
* [ف+ع]
- **بَد فِعلو ج بَد فِعلا:** [صفت] بدڪردار، بدافعال، بَداخلاق
- **بَد فِعلِي:** [ا ـ مث] خراب ڪم، بدڪاري، حرامڪاري، زنا
- **بَد فَهمُ ج بَد فَهمَ:** [صفت] ناسمجهہ، نہ سمجهندڙ، مورک، بي وقوف
- **بَد فَهمِي:** [ا ـ مث] ناسمجهي، بيوقوفي، مورک پائي
- **بَد قَرِين/قَرِينہ:** [صفت] بد سليقو، بد شعار
- **بَد قِسمَت:** [صفت] بد نصيب، بد بخت، نڀاڳو، ٻُرن نصيبن وارو
- **بَد قِسمَتِي:** [ا ـ مث] بد نصيبي، بد بختي، نڀاڳ
- **بَد قَطع:** [صفت] بد صورت، بد نما، (جنهن جي وضع قطع خراب هجي)
- **بَد قُمار:** [صفت] دغاباز، بي ايمان جواري، جيڪو هميشہ هارائي، غلط چال هلندڙ، دوکو ڏئي پئسہ وٺندڙ، وياجي
- **بَد قُماش:** [صفت] بد معاش، بري وضع قطع جو بريءَ هلت وارو
- **بَد قُماشِي:** [ا ـ مث] بد معاشي، بد چلني، اڍنگي هلت
- **بَدڪارُ ج بَدڪارَ:** [صفت] بڇڙا ڪم ڪندڙ، بدفعل، بَدڪردار، بداعمال، بدمعاش
* زاني، زناڪار
* ڏوهاري، گنهگار
* [ف]
- **بَدڪارِي:** [ا ـ مث] بداعمالي بدڪرداري، بدمعاشي
* بد فعلي، زنا
- **بَد ڪِردارُ ج بَدڪِردارَ:** [صفت] بدڪار، ڪردار جو خراب، بي ڪردار
* [ف]
- **بَدڪِردارِي:** [ا ـ مث] بدڪاري، حرامڪاري
- **بَدڪَلامُ:** [صفت] اڻنگو ڳالهائيندڙ، خراب گفتگو ڪندڙ، بَدگو، بدزبان
* [ف+ع]
- **بَد ڪَلامِي:** [ا ـ مث] بدزباني، بڇڙي ڳالهہ، خراب گفتگو، سخت ۽ اٹوٹندڙ گفتگو گارگند
- **بَدگُمانُ ج بَدگُمانَ:** [صفت] بدظن، ڪنهن تي يقين نہ ڪندڙ، بي اعتبار، شڪي مزاج
* [ف]
- **بَد گُمان ڪرڻ:** [اصطلاح] شڪ ۾ مبتلا ڪرڻ
- **بَدگُمانِي ج بَد گُمانِيُون:** [ا ـ مث] بدظني، بي اعتباري، شڪ، شبهو
- **بَد گُمانِي پکيڙڻ:** [اصطلاح] شڪ پيدا ڪرڻ، بدظني پيدا ڪرڻ

- **بَد گمانِي دور ڪرڻ:** [اصطلاح] شڪ دور ڪرڻ، بدظني ختم ڪرڻ
- **بَد گُڻُ ج بَد گُڻَ:** [ا_مذ] خراب لڇڻ، غلط ڪم، اوگڻ
- **بَد گُڻو ج بَد گُڻا:** [صفت] خراب گڻن وارو، ڪلڇڻو، اوگڻو
- **بَدگُو ج بَدگُو:** [صفت] خراب ڳالهائيندڙ، بدڪلام، گلا خور، چغلخور، بدزبان، زبان دراز
  * [ف]
- **بَدگُوئِي:** [ا_مث] بدڪلامي، گارگند، گلا، بَدي، چغلي
- **بَد گوهَر / بَدگُهَر:** [صفت] بدنسل، بد بنياد، ڪمذات
  * [ف]
- **بَد لَڇڻُ ج بَد لَڇڻَ:** [ا_مذ] خراب لڇڻ، برو ڪم
  * [صفت] خراب گڻن وارو، ڪلڇڻو
- **بَد لَڇڻو ج بَد لَڇڻا:** [صفت] خراب گڻن وارو، ڪلڇڻو
- **بَد لِحاظُ ج بَد لِحاظَ:** [صفت] بي لحاظ، بي مروت، نافرمان، بي شرم، گستاخ
  * [ف+ع]
- **بَد لِحاظِي:** [ا-مث] بي مروتي، بي شرمي
- **بَد لَگام/ بَد لَغام:** [صفت] گهوڙو (جيڪو لغام سان به سنئون نه ٿئي)، منهن زور گهوڙو، اهنڊ، گهڻ ڪندڙ گهوڙو، سرڪش گوڙو
  * [مجازاً] گستاخ، سرڪش شخص، زبان پنهنجي وس ۾ نه رکندڙ، بدزبان، بدگو، بدڪلام، چڙواڪ، بي ادب، بدفضيلت
- **بَد لَغامِي:** [ا-مث] منهن زورائي، بي لغامي
- **بَد لَڪڙُ ج بَد لَڪڙَ:** [صفت] بد لڇڻ، بد اخلاق
- **بَد مذاق:** [صفت] بد ذوق، بد شوق
- **بَد مذاقِي:** [ا-مث] بد ذوقي
- **بَد مَذهب:** [صفت] بي دين، مذهب کان منحرف
  * [ف+ع]
- **بَد مُروت:** [صفت] بي مروت
- **بَدمِزاجُ ج بَد مِزاجَ:** [صفت] خراب طبيعت وارو، رکي سڀاءَ وارو، خراب مزاج وارو، تُند خُو، چڙچڙو، چيڙاڪ، تيزمزاج، خارباز
  * بدفضيلت
  * [ف+ع]
- **بَد مِزاجِي:** [ا_مث] خراب سڀاءُ، رُکُ منهائي، آڪڙ، سِيٺَ، خاربازي، تُند خُوئي
- **بَدمزگِي:** [ا_مث] بي سوادائي، ذائقو يا سواد خراب هئڻ جي حالت
  * اڻبڻت، رنجش، جهيڙو جهٽو
  * طبيعت جي خرابي، ناچاقائي
  * [ف]
- **بَدمزه:** [صفت] بيسواد، الوڻو، ڦڪو، بري ذائقي وارو
  * ناراض، رنج، بي ڪيف
  * بيمار، عليل
  * [ف]
- **بَدمستُ ج بَدمستَ:** [صفت] نشي ۾ ڌُت، الوت، مدهوش (بريءَ طرح)، شراب خور
  * نفس پرست، شهوتي، ڪامِي
  * خراب حال، بدحال
  * شرارتي گهوڙو
  * [ف]
- **بَدمستِي:** [ا_مث] مدهوشي
  * خراب حالت
  * شهوت پرستي
  * اهنڊائي، ارڏائي، خرمستي، بي پرواهي
- **بَد مَسلَڪ:** [صفت] لامذهب، گمراهه، جنهن جو عقيدو غلط هجي
- **بَد مَشرب:** [صفت] بد مسلڪ، بد مذهب
- **بَدمعاشُ ج بَدمعاشَ:** [صفت] بدچال، شرير، لچو، بداخلاق، بدافعال، لفنگو، آواره، اوباش، ڪميڻو، غنڊو

- **بَدمعاشِي ج بَدمعاشِيُون:** [اـمث] بد اخلاقي، بدچالِي، لچائي، ڪميڻپ
- **بَد مُعاملگِي:** [اـمث] ڏيتي ليتيءَ ۾ بي ايماني، دغابازي، ٺڳي، ڪپت

* وعدي خلافِي
* [ف]

- **بَد مُعامله:** [صفت] جيڪو ڏيتي ليتيءَ ۾ چڱو سلوڪ نہ ڪري

* [ف]

- **بَد مغز:** [صفت] مغرور، نا فهم
- **بَد منش:** [صفت] بد خصلت، بد طينت
- **بَد مِهري:** [اـمث] نامهرباني، بي احساني

* [ف]

- **بَد نامُ ج بَدنامَ:** [صفت ـمذ] بڇڙي نالي وارو، خرابيءَ ۾ نالي چڙهيل، گلارو، رُسوا، خوار

* هڪ مرض جيڪو گهوڙن، خچرن ۽ گڏهن ۾ ٿيندو آهي
* [ف]

- **بَد نامِ زمانہ:** [صفت] گهڻو بدنام، زماني ۾ خوار، وقت جو رسوا ترين (شخص)
- **بَدناموس:** [صفت] خوار، رسوا، بدنام، خراب شهرت وارو
- **بَدناموسِي:** [اـمث] خواري، رسوائي، بدنامي، بَدڪرداري

* [ف:(بد) + ع:(ناموس = نيڪي نالو)]

- **بَدنامِي:** [اـمث] خواري، گِلا، رسوائي، بدناموسي، بيعزتي
- **بَدنامِيءَ جو ٽوڪرو:** [ا-مذ] بدناميءَ جو الزام
- **بَد نامِيءَ جو ٽِڪو:** [ا-مذ] بدناميءَ جو داغ، رسوائيءَ جو داغ، خواريءَ جو ڏيہو
- **بَد نِژاد:** [صفت] بد اصل، بد نسل
- **بَدنَسل:** [صفت] خراب نسل وارو، بد بنياد، بد ذات

* [ف+ع]

- **بَدنَسلو:** [صفت] خراب نسل وارو، بد بنياد، بد ذات
- **بَد نِشان:** [صفت] بدڪار، پاپي

* [ف]

- **بَدنَصيبُ ج بَدنَصيبَ:** [صفت] نڀاڳو، بدبخت، ڇنڊو

* محروم، وانجهيل
* [ف+ع]

- **بَدنَصيبائِي بَدنَصيبِي:** [اـمث] نڀاڳ، ڇنڊائي، بدبختي

* محرومي

- **بَد نَظر:** [صفت] بري نظر، ناظرءَ جي نگاهہ، ڇيهو رسائيندڙ نگاهہ، نظرِ بد

'الله پاڪ توکي بد نظر کان محفوظ رکي' (جملو)

* [صفت] بدنما، بري شڪل وارو، بدصورت، بدشڪل
* بري نگاهہ وجهندڙ (خاص ڪري عورتن جي معاملي ۾)، بدنيتيءَ سان ڏسندڙ، بد چشم
* [ف+ع]

- **بَد نَظرِي:** [اـمث] بري نگاهہ، بدنيتي، خراب نظر سان ڏسڻ جي حالت
- **بَد نَظمِي:** [ا-مث] انتظام جي خرابي، ابتري
- **بَدنَفسُ:** [اـصفت] دل جو کوٽو، شرير

* بدڪار، ڪميڻو، شهوتي
* [ف+ع]

- **بَد نِگاهہ:** [صفت] بد نظر وجهندڙ
- **بَد نِگاهِي:** [ا-مث] بد نظري
- **بَدنُما:** [صفت] خراب شڪل وارو، ڪوجهو، بڇڙو

* [ف]

- **بَد نُمائِي:** [اـمث] ڪوجهائي، بيڊولائي، بي نزاڪتي
- **بَدنِهاد:** [صفت] بد اصل، ڪمينو، دل جو کوٽو

* [ف]

- **بَدنِيتُ ج بَدنِيتَ:** [صفت] بڇڙي ارادي وارو، دل جو پليد، اندرڪُنڊو، اندر جو کوٽو، منافق

* لالچي، شهوت پرست، ظالم
* [ف+ع]

- **بَدنِيتِي:** [ا-مث] بد ارادو، پليتائي، نيت ۾ کوٽ
- **بَد وَضعُ:** [صفت] بد اطوار، بي ڍنگو، بيدولو، اٽوٽندڙ
  ⁂ عياش
  ⁂ [ف+ع]
- **بَدهاضِمو:** [ا_مذ] بدهضمي، پرتي، معدي جي خرابي، تيزابيت
  ⁂ [ف+ع: هضم، هاضم]
- **بَدهَضمِي:** [ا_مث] پيٽ جي پرتي، بدهاضمو، هاضمي جي خرابي، تيزابيت
- **بَد هِمَت:** [صفت] بي همت، بزدل
- **بَد هِمَتِي:** [ا-مث] بي همتي، بزدلي
- **بَدهيئتُ:** [صفت] بدشڪل، بدصورت، بيدولو
  ⁂ [ف+ع: هيئة = شڪل]
- **بَد هيئَتي:** [ا-مث] بد صورتي، بي شڪلي
- **بَدِي ج بَدِيُون:** [ا_مث] خرابي، بڇڙائي، برائي، بدنيتي، بيائي، اوٽائي، برو فعل
  ⁂ تهمت، بهتان، الزام
  ⁂ نُحوست، منحوس يا نامبارڪ هئڻ واري صورتحال
  ⁂ [ف]
- **بَدِي بَدِڪارِي:** [ا-مث] خرابي، اوٽائي، برا فعل
  'هزارين عيب مون ۾ لک بديون بدڪاريون' (يوسف نانڪ)
- **بَد يَقِينُ ج بَد يَقِينَ:** [صفت] غلط ڳالهه تي يقين رکندڙ
- **بَد يُمَنُ ج بَد يُمَنَ:** [صفت] منحوس، نا مبارڪ
  ⁂ [ف: بد + ع: يمن = سڀاڳي، سڀاڳ، فتح]
- **بَد يُمَنِي:** [ا-مث] بد نصيبي، بد شگني
  ⁂ [ف: بد + ع: يمَن = سڀاڳي، سڀاڳ، فتح]
- • **بَدُ:** [ا_مذ] ڪينو، حسد، بغض
  ⁂ وير، دشمني
- • **بَدُ:** [ا_مذ] پيسڪوٽ راند ۾ بي زور پتو (حڪم کان سواءِ ڦالتو پتو) ٻئي رنگ جا پتا

- • **بِدَ ج بِدُون:** [ا_مث] وڏي هڙ، ڳنڍڙي، بڌ، بدڙي
  ⁂ ٿيلهن ناهڻ لاءِ ڏنبي يا ٻڪريءَ جي کلَ
  ⁂ [ع: بَدرة]
- • **بِدِ:** [ا_مث] گِد، گِل، ننڍڙي کڏ (جيڪا ڇڊن يا بلورن راند کيڏڻ وقت کم آئبي آهي)
- • **بُدُ ج بُدَ:** [ا_مث] زنانو مخصوص عضوو (ڦدي)
- • **بَدا:** [ا_مث] بَدي، بڇڙائي، ڏوهه، پاپ، گناهه
  ⁂ [ف: بد = بڇڙو]
  ⁂ مقدر، اڳ لکيو
  ⁂ [ع: بَدء، بَداية = شروعات، ابد]
- • **بِدا:** [ا_مث] ڏاڙ، وداع ('وداع' جو بگڙيل لفظ)
  'ٻيڙيون نيئي ٻار، تو تان ٻَنڌ بِدا ٿيو' (شاهه)
  ⁂ رخصت، موڪلائي، روانگي، جدائي، (ڪنوار جو ٻهريون پيرو پيڪن مان ساهرين وڃڻ جي حالت)
  ⁂ [ع: وِداع]
  ⁂ خاتمو
  ⁂ [ا _ خاص] هڪ قبيلي جو نالو
- **بِدا ٿِيڻ:** [اصطلاح] وداع ڪرڻ، موڪلائي ڪرڻ، جدا ٿيڻ
  ⁂ ختم ٿي وڃڻ
- • **بِدادِي ج بِدادِي:** [صفت] بريءَ علت وارو، بد افعالو، بد ڪِردار، گناهن ڀريو
  'بلند بِدادي عيبن ڀريس خلق ڪِليو ٿي جٺيس جريو' (بلند شاهه)
- • **بَداهَت:** [ا-مث] ته طلبي، حاضر جوابي، بي ساختگي
- • **بَدائِعُ:** [ا _ مذ] حيرت انگيز ڳالهيون، عجيب ۽ غريب شيون، عجائبات، نادر ۽ ناياب شيون، نيون شيون ('بديع' جو جمع)
  ⁂ شاعريءَ جون لفظي ۽ معنوي خوبيون (بلاغت)، 'صنايع بدايع'
  ⁂ [ع: بَديعة ج بَدائع]
- **بَدائِعُ مَعنوِي:** [ا_مذ] عبارت جون معنوي رنگينيون
- • **بُدبُد:** [ا _ مذ] بوڙيو، جَرڦوٽو، حَباب

• **بُدبُدو ج بُدبُدا:** [اـمذ] پاڻيءَ جو ڦوٽو يا ڦوڪٽو. جرڦوٽو. بوڙبو

٭ افواهه. بي بنياد خبر من گهڙت قصو. ڪوڙو ناهه

٭ بهتان. تهمت. الزام

٭ منصوبو. سازش

٭ پور. خيال. ريجهڪ. وهم

٭ لغڙ

٭[سن: بدبده]

– **بُد بُدا اُٿارڻ:** [اصطلاح] ڪوڙا افواهه اُٿارڻ

٭ بوڙيا ناهڻ

– **بُد بُدا اُٿڻ:** [اصطلاح] پاڻيءَ ۾ بوڙيا ٿيڻ

٭ الزام لڳڻ

٭ افواهه اٿڻ

– **بُد بُدا ڪرڻ:** [اصطلاح] ٺڳي ڪرڻ. چالاڪي ڪرڻ

٭ [س/ات]

• **بَدخَ:** [ا - مث] بدڪ. بطخ. (Duck)

• **بَدخش:** [ا - مذ] بدخشان. پاڪستان ۽ خراسان جي وچ ۾. جيهون درياهه جي ڏکڻ ۾ موجود هڪ علائقو (جتان جون لعلون مشهور آهن)

– **بَدَخشان:** [اـخاص] افغانستان جي اتر ۾ هڪ پرڳڻي جو نالو (پاڪستان ۽ خراسان جي وچ ۾، جيهون درياهه جي ڏکڻ ۾ موجود هڪ علائقو جيڪو ياقوتن ۽ لعلن ڪان مشهور آهي)

'هڪ خالَ متئ مَ پايان. لَکَ لعل. سَوَ بدخشان' (غمدل فقير)

– **بَدخشِي:** [صفت] بدخش/بدخشان سان منسوب

٭ بدخشان جو رهاڪو. بدخش واسي

• **بَدَر :** [ظرف] باهر. در کان ٻاهر. گهر کان ٻاهر

٭ حسابي غلطي

٭ [ف]

– **بَدَر تَويس:** [صفت] محتسب. آڊيٽر (حساب جي جاچ پڙتال ڪري، اعتراض جوڳين رقمن جي نشاندهي ڪندڙ)

• **بَدَرُ:** [اـمذ] پورو چنڊ. چوڏهينءَ جو چنڊ. ماهِ ڪامل. پورنماسي

٭ [ع: بدرج بُدُور = چنڊ]

٭ [ا ـ خاص] مديني منوره کان ڪجهه پنڌ تي هڪ هنڌ. هڪ کوهه جو نالو (جتي نبي سڳوري قريش جي ڪافرن سان پهرين جنگ ڪري، سوڀ پاتي هئي). بدر جي جنگ. غزوه بدر

٭ [مجاز] معشوق

– **بَدرالدُّجيٰ:** [اـمذ] بدرمنير. اُونداهين جو چنڊ. اونده رات کي روشن ڪندڙ چنڊ

٭ [ا ـ خاص] حضرت محمد صہ جن جي ذات مقدس (جنهن جي پاڪ وجود سان اونداهيون دور ٿي ويون)

– **بَدرالدِين:** [ا ـ مذ] دين جو چنڊ

٭ مرد جو نالو

– **بَدرالنِساءِ:** [ا ـ مث] عورتن جو چنڊ

٭ عورت جو نالو

– **بَدر ڪامل:** [ا ـ مذ] پورو چنڊ. چوڏهينءَ رات جو چنڊ. بدر

– **بَدر مُنِير:** [ا ـ مذ] روشن چنڊ. اونداهين ۾ نور پکيڙيندڙ چنڊ. بدرڪامل

• **بَدَرُ:** [ا ـ مذ] بادل. ڪڪر. جهڙ

٭ [سن: وارِد]

• **بَدَرِ:** [ظرف] بدلي ۾. جي بدران. ڏي وٺ ۾

٭ [ع: بدل]

– **بَدَرُ:** [اـمذ] بدلو. عيوض. انتقام. پلٽ. پلاند

٭ پاڙو جهاڙو. پاسخاطري. طرفداري. پاسو

٭ [ع: بَدَلَ]

– **بَدَر پِرڻ:** [اصطلاح] پاران پوڻ. بدلو کڻڻ. پاسو وٺڻ. عيوض ڏيڻ. پاسخاطري ڪرڻ

– **بَدَر پاڙڻ:** [اصطلاح] بدلو وٺڻ. انتقام وٺڻ. وير وٺڻ

– **بَدَر پَورڻ:** [اصطلاح] پاران پوڻ. حمايت ڪرڻ

– **بَدَر ڪرڻ:** [اصطلاح] عيوض وڃڻ. بدران ڪجهه وڃڻ. طرفداري ڪرڻ. پاسو وٺڻ

– **بَدَر ڪٽڻ:** [اصطلاح] پاسو ڪٽڻ. حمايت ڪرڻ. طرفداري ڪرڻ

• **بَدِران:** [ظرف] عيوض ۾. بدلي ۾. پاران. طرفان

※ [ع: بدل + ان]

– **بَدران پوڻ:** [اصطلاح] بجاءِ ڪرڻ. بچائڻ. پاران پوڻ. طرفداري ڪرڻ. پاسو ڪٽڻ. سفارش ڪرڻ

• **بَدرُ بانُ:** [ا_خاص] هڪ نڪر جو نالو

• **بَدَرَقو ج بَدرَقا:** [صفت_مذ] مسافريءَ ۾ رستو ڏيکاريندڙ. بورائو. سونهون. ساٿي. همراه. نگهبان. چوڪيدار (جيڪو جان ۽ مال جي سلامتيءَ لاءِ ساڻ هجي). محافظ. هشيارن سان سپاهي. بيءَ دوا سان گڏ ڏنل دوا. ان پان

※ [ف: بدرقہ]

• **بَدرو ج بَدرا:** [ا_مذ] هَميانِي. چمڙي جي ٿيلهي (جنهن ۾ نقد نالو رکبو هو). نورو. گٿڙي. بدڙي

※ وڏو پيٽ. ڦوڪيل پيٽ

※ [س/ل _ ع: بَدرة]

_ **بَدري ج بَدريون:** [ا _ مث] گٿڙي. بدڙي. ٿيلهي

※ پيڪيٽ. پارسل (Packet)

※ پارسل موڪلڻ جو عمل

_ **بَدري جِي ڊاڪ:** [ا - مث] پارسل پوسٽ

• **بَدِري ج بَدريون:** [ا - مث] بدلي. ڪِڪري. ڪَڪَر

_ **بَدريا:** [ا - مث] بدريءَ/بدليءَ (ڪڪريءَ) جي تصغير. ننڍي بادل جو حصو. گهٽا

• **بِدري:** [ا_مث] ڌامي ء جست جي مرڪب مان ٺهيل ڌاتو (جنهن مان ٺهيل ڌانون تي چانديءَ سان چِٽ اڪيريندا آهن)

※ [هند]

• **بَدِري ناٿ:** [ا - خاص] بدري شيل. بدريءَ جو هڪ مشهور مندر

※ هماليہ جبل جي چوٽي (جيڪا سمنڊ جي سطح کان 23 هزار ۽ سو ڏهہ فوٽ اوچي آهي)

• **بُدَڙُ ج بُدَڙَ:** [ا_مث] زنانو مخصوص عضوو

※ [س/ات]

• **بُدڙاڪُ، بُدڙڪو ج بُدڙاڪَ، بُدڙڪا:** [ا_مذ] وڏو ٽپ. چال. پڙڪو ڪائي اوچتو ٻاهر نڪرڻ جي حالت

※ [س/ات]

• **بِدڙي ج بِدڙيون:** [ا_مث] هڙ. بد. بدڙي. گنيڙي. ننيڙي گٿڙي

※ ڪاري جي بيڙيءَ ڪي اٿلن کان بچائڻ خاطر. اٿل طور هڪ پاسي تي رکيل گهوڙ (جا عام طرح ڪڪريءَ يا ريتيءَ سان ڀريل هوندي آهي)

※ [ف: بَدره]

• **بِدڙيو ج بِدڙيا:** [صفت] بدڙي کڻندڙ مزور

※ ضعيف. ڪمزور. هيٺو

• **بِدڙيون:** [ا_مث] سارين جو هڪ قسم

※ [س/ات]

• **بِدعَتَ ج بِدعَتُون:** [ا_مث] دين يا شريعت ۾ نئين رسم. (جيڪا پيغمبر صہ جن جي وقت ۾ نہ ٿي هجي، پر پوءِ رائج ٿي هجي)

※ ڪَنڌي رسم. ڪنڌو دستور. اختراع

※ فتنو. فساد. جهگڙو

※ [ع: بِدعتي < بِدعة = دين جي سلسلي ۾ ڪا نواڻ]

– **بِدعَتِي ج بِدعَتِي:** [صفت] دين/شريعت ۾ بدعت ڪندڙ. ڪنڌي رسم جو پوئلڳ

※ خارجي. رافضي. ملحد

_ **بِدعتِي فِرقو:** [ا _ مذ] خوارج جي هڪ شاخ (جنهن کي خود خارجي 'بدعتي' چوندا آهن. جو نہ اهي رڳو بن وقتن جي نماز جا قائل آهن. ٻين عقيدن ۾ بہ هي فرقو عام خارجي فرقن وانگر آهي)

• **بَدَڪَ ج بَدَڪُون:** [اـمث] بَطخ. (Duck)، پاڻيءَ جي پکيءَ جو هڪ قسم
☆ [ع:(بَطّ) ـ ف:(بَتڪ) سن:(ورتڪا)]

• **پِدَڪَ:** [ا ـ مث] ڏپ يا شرارت جي ڪري گهوڙي يا ڍورن جي اضطرابي جرپر

• **پِدڪائِڻُ:** [مص ـ فعل متعدي] ڊيڄارڻ، هراس ۾ وجهڻ، ڪنبائڻ، ڏڪائڻ
☆ [هند: بِدڪانا]

• **بَد ڪِنارُ:** [اـمذ] گهوڙي جو هڪ مرض (جنهن ۾ چمڙي ۾ رت خراب ٿي پوي)

• **بُدِڪِي ج بُدِڪيُون:** [اـمث] بُودڪي، جُوڄڪي، رِيجڪ، پُور، اوجتو وهم يا خيال
☆ ٻَڪو، ٺينگ، ٺپو

• **بَدگِيرُ ج بَدگِيرَ:** [صفت] بزگير، مزور، نوڪر، خادم
☆ [س/ات]

– **بَدگِيرِي:** [اـمث] بزگيري، نوڪري، خادمي

• **بَدَلُ ج بَدَلَ:** [اـمذ] عيوض، بدلو، پاڙو جهاڙو
☆ قائم مقام، جاءِ نشين
☆ بدليل، تبديل ٿيل
☆ بدلجڻ جو عمل، تبديلي، تبادلو، مٽ سٽ
☆ مثل، مانند، ثاني، مٽ، جهڙو، نعم البدل
☆ بغير، ڪانسواءِ، ڌاران
☆ انتقام، وير
☆ موٽ، جوابي ڪارروائي
☆ نيڪيءَ جو عيوض، جزا، اجورو، ڪِيتو (بدلو)

• **بَدَلُ ج بَدَلَ:** [ا ـ مذ] 'بادل' جو مخفف، ڪڪر، جنهڙ
☆ [صفت] ڪڪر جي رنگ جهڙو، ميرانجهڙو
☆ [س/ات]

• **بَدَل بَهار:** [صفت] بادل وانگر شان شوڪت رکندڙ

• **بَدلڻُ:** [مص ـ فعل متعدي] مٽائڻ، ڦيرائڻ، مٽڻ، ڦيرڻ، مٽ سٽ ڪرڻ، هڪ هنڌان ٻئي هنڌ وجهڻ، ڦِرڻ
☆ [ع: بَدلَ = هن ڦيرايو]
☆ [مص] بَدلڻُ
☆ [امر] بَدل
☆ [مضارع] بَدلان (ج) بَدلون، بَدلِين (ج) بَدلو، بَدلي (ج) بَدلين
☆ [زمان حال ناهڻ لاءِ معاون فعل 'ٿو' ۽ زمان حال استمراريءَ لاءِ 'پيو' جا مذڪر مونث جمع جا صيغا ڳنڍبا آهن]
☆ [حال] بَدلي ٿو (ج) بَدلن ٿا
☆ [حال مث] بَدلي ٿي (ج) بَدلن ٿيون
☆ [ماضي] بَدليو (ج) بَدليا
☆ [ماضي مث] بَدلي (ج) بَدليون
☆ [مستقبل] بَدلندو (ج) بَدلندا
☆ [مستقبل مث] بَدلندي (ج) بَدلنديون
☆ [اسم مفعول] بَدليل

– **بَدلائِڻُ:** [مصدر 'بَدلڻ' مان فعل متعدي] مٽائڻ، ڦيرائڻ، ڦير گهير ڪرڻ، مٽ سٽ ڪرڻ، بدران رکڻ، ردبدل ڪرڻ
☆ [مص] بَدلائڻ
☆ [امر] بَدلاءِ
☆ [مضارع] بَدلايان (ج) بَدلايون، بَدلائِين (ج) بَدلايو، بَدلائي (ج) بَدلائين
☆ [زمان حال ناهڻ لاءِ معاون فعل 'ٿو' ۽ زمان حال استمراريءَ لاءِ 'پيو' جا مذڪر مونث جمع جا صيغا ڳنڍبا آهن]
☆ [حال] بَدلائي ٿو (ج) بَدلائِين ٿا
☆ [حال مث] بَدلائي ٿي (ج) بَدلائين ٿيون
☆ [ماضي] بَدلايو (ج) بَدلايا
☆ [ماضي مث] بَدلائي (ج) بَدلايون
☆ [مستقبل] بَدلائيندو (ج) بَدلائيندا
☆ [مستقبل مث] بَدلائيندي (ج) بَدلائينديون
☆ [اسم مفعول] بَدلايل

– **بَدِلجڻُ:** [مصدر 'بدلڻ' مان فعل مجهول] متجڻ، ڦرڻ گهرڻ

٭ [بدليو، بدلبو، بدليل]

– **بَدلَ سَدَلَ:** [اِـ مث] متا سٽا، ڦير گهير، ڏي وٺ

٭ واڌارو، ترميم

• **بَدِلو ج بَدِلا:** [اِـ مذ] عيوض، معاوضو، اجورو، جزا

٭ پلئه، ويرُ، پلاند، انتقام، قصاص

٭ روزمره جو لباس

٭ ڏگهي ترل يا نليءَ وارو لوٽو، هڪ قسم جو ڪونرو، بدنو

– **بَدِلو چُڪائڻ:** [اصطلاح] بدلو وٺڻ، پلاند ڪرڻ، انتقام وٺڻ

– **بَدِلو وٺڻ:** [اصطلاح] وير وٺڻ، پلاند وٺڻ، پاڙو جهاڙو وٺڻ

• **بَدلي:** [ظرف] جي بدران، بجاءِ، بدلي ۾

• **بَدلِي:** [اِ- مث] ڪَڪِري

• **بَدِلِي ج بَدِلِي:** [صفت] تيل يا گيهه وڪڻندڙ (جيڪو گيهه يا تيل بدني ۾ رکندو هجي)

• **بَدِلِي ج بَدِلِيُون:** [اِـ مث] ملازم جي هڪ منصب يا هنڌ تان ٻئي منصب يا هنڌ تي منتقلي، تبديلي، تبادلو (Transfer)

٭ فوج جي هڪ دستي کي ٻئي دستي جي جڳهه تي آڻڻ يا فوج کي آرام جو موقعو ڏيڻ لاءِ تبديلي

٭ بدليءَ جو عمل، موقوفي، برطرفي

٭ جڳهه جي مٽ سٽ، نقل مڪاني

٭ [ع: بَدل]

– **بَدِلِي ٿيڻ:** [اصطلاح] ڪنهن ملازم جي نوڪري هڪ هنڌ کان ٻئي هنڌ مقرر ٿيڻ

– **بَدِلِي ڪرڻ:** [اصطلاح] ملازم کي هڪ هنڌان ٻئي هنڌ مقرر ڪرڻ

• **بدلي:** [اِ – مث] ڪڪري

• **بَدَمر:** [اِ ـ مذ] هاٿيءَ جي نرڙ جو سرخ نشان

٭ [سن: پدمر = بدمر]

• **بَدَنُ ج بَدَنَ:** [اِـ مذ] جسم، جسو، تن، بت (گوشت ۽ هڏين سميت)

٭ بيجان شيءِ جو جسم

٭ [ع]

– **بَدن پُرڻ:** [اصطلاح] بدن اپرو ٿيڻ، بت تپسو ٿيڻ

٭ سرڻ ڪنديءَ تي رسڻ

– **بَدن ڇڏو ٿيڻ:** [اصطلاح] مري وڃڻ، روح پرواز ڪرڻ

– **بَدن پوش:** [اِ - مذ] لباس جو هڪ قسم، جيڪو جسم ۽ ڪپڙن کي تيزاب يا گندگيءَ کان محفوظ رکڻ لاءِ ڪارخانن ۾ ڪم ڪندڙ پائيندا آهن

– **بَدن چُور ٿيڻ:** [اصطلاح] گهڻو ٿڪ ٿيڻ، ٿڪ سبب سنڌ سنڌ ۾ سور پوڻ

– **بَدن خُشڪ ٿيڻ:** [اصطلاح] بدن جو لاغر ۽ سنهو ٿيڻ

– **بَدن ڏيکارڻ:** [اصطلاح] ڪاوڙ ظاهر ڪرڻ

– **بَدَن ڍَڪڻ:** [اصطلاح] ڪپڙا پائڻ، لباس پهرڻ، اوڍڻ

– **بَدن سرد ٿيڻ:** [اصطلاح] ٿڌ لڳڻ، سردي ٿيڻ

٭ مري وڃڻ، ساهه پرواز ڪري وڃڻ

– **بَدن سَڙڻ:** [اصطلاح] بخار جي شدت کان جسم جو سخت گرم ٿيڻ، بدن ٻرڻ

– **بَدنَ ۾ لَهڻ:** [اصطلاح] هيڻو ٿيڻ، لهڪارجڻ، لاغر ٿيڻ، سنهو ٿيڻ

– **بَدنِي:** [صفت] جسماني

• **بَدنامِ ج بَدنامِيُون:** [اِـمث] جتي، ڪرڪڻ، پيرڻ

٭ جاهل

٭ [س/ڪوهه]

• **بَدنامُ:** [اِـ مذ] گهوڙن جي هڪ بيماري (رت جي خرابيءَ سبب سنبن، گوڏن، ٽڪن ۽ سارن ۾ ڦٽ ٿي پوڻ)

٭ [ف]

• بَدنو ج بَدنا: [ا ـ مذ] پِتل، جست يا ٽامي جو ڏِگهي، ۽ سوڙهي نلي، وارو لوٽو، ڏاتو، مان ٺهيل هڪ قسم جو ڪوزو

☼ گيهه يا تيل رکڻ جو وڏو دٻو

☼ [ف: بَدنہ (؟)؛ سن: ورڌن(؟)]

• بَدنو/بَدنہ: [ا ـ مذ] حج جي موقعي تي (مڪي شريف ۾) قربانيءَ لاءِ جانور (اُٺ يا ڳئون)

☼ [ع: بَدنہ]

☼ پهريان جو هڪ نفيس ڪپڙو (جيڪو مصر ۾ ٺهندو آهي)

☼ [تصوف جي اصطلاح ۾] نفس اماره

• بَدو ج بَدا: [ا ـ مذ] (لفظ 'بدو' = 'عيوضي' جو جمع) عيوضا، بدلا

☼ بدلي ۾ ڏنل (سڱ)، ڏي وٺ واري اصول تحت ڪيل شادي

ـ بَدي جا سڱَ: [محاورو] هڪ سڱ جي عيوض ٻيو سڱ. مٽا سٽا جو سڱ. ڏي وٺ جي بنيادن تي ٿيل رشتو

• بَدُو ج بَدُو: [ا ـ مذ] عربستان جو ڳوٺاڻو، صحرانشين. بدوي. صحرائي خانه بدوش عرب

☼ [ع: بَدوي]

'وڳند وري آئيو بَدو سين بد ٿيو' (شاهه)

☼ جهنگلي، بدشڪل، اڄاڻ، جاهل

☼ هڪ قسم جو عربي گهوڙو (جيڪو نهايت سگهارو لڳندو آهي)

• بِدو ج بِدا: [ا ـ مذ] اِٽيءَ ڏڪر راند ۾ ڪم ايندڙ خاص قسم جي ٿلهي ۽ ننڍي اِٽي

☼ [س/ل]

☼ اڌڙ ڳئون، اڌڙي

☼ [س/ڪوهہ]

• بَدُوشَڪُ: [صفت] مسخرو، ٺالر

☼ [سن: وِدوشڪ]

• بَدوڪُ: [ا ـ خاص] ڪراچيءَ کان الهندي طرف جبل جي هڪ لڪ جو نالو

☼ [س/لس]

• بَدوِي ج بَدوِي: [صفت] عربستان جو ڳوٺاڻو بدو صحرانشين

☼ [ع: بدوي]

'ٽيت نمايم نين، پرچي بدوين لاءِ' (سيد هارون)

☼ [ا - خاص] سنڌ جا ناميارا اديب: لطف الله بدوي، احسان بدوي ۽ ڊاڪٽر عاشق حسين بدوي. جيڪي پنهنجن نالن سان 'بدوي' نسبت ڄاڻائيندا رهيا آهن

ـ بَدويانہ: [صفت] بدويءَ وانگر، بدوي، جهڙو، صحرائي

ـ بَدوِيتُ: [ا ـ مث] بدوءَ يا بدويءَ وارا لڇڻ، بدوپڻو

• بَدِي ج بَدِيُون: [ا ـ مث] چنڊ جي مهيني جو اونداهو پک

☼ [سن: بَدِ]

• بِدِي ج بِدِيُون: [ا ـ مث] ننڍڙي ڳوٿري، هڙ، بدڙي

☼ [س/اتِ]

☼ ننڍڙي شيءِ

☼ [س/ڪوهہ]

• بُدِي ج بُدِيُون: [ا ـ مث] زنانو مخصوص عضوو، شرمگاهه (پيٽو)

• بِديا: [ا - مث] وِديا، ڄاڻ، علم ۽ هنر

ـ بِديارٿي: [صفت] وديارٿي، شاگرد، اسڪالر

ـ بِدياوان: [صفت] ودوان، عالم، فاضل

• بَديس/ بِديسُ: [ا ـ مذ] پرديس. پرڏيهه. پرائهون ملڪ، ڌاريو ملڪ

☼ [سن: وِديش]

ـ بَديسِي، بِديسِي: [صفت] پرديسي، پرڏيهي، ڌاريو ملڪ جو، غير ملڪي

ـ بِديش: [ا ـ مذ] وِديش، پرديس، پرڏيهه، پرائهون ملڪ، ڌاريو ملڪ

☼ [سن: وديش]

• بَدِيع: [اـذات] خدا تعالىٰ جو صفاتي نالو
※ [صفت] مؤجد، خالق
※ عجيب غريب، انوکو، نِرالو، ناياب، نادر، الڳ، اَڻلڀ، ناپيد
※ هڪ فن، صنعت يا ڪاريگريءَ جو نالو، جنهن ۾ (نظم ۽ نثر) جي معنوي ۽ لفظي خوبين تي بحث ڪيو وڃي
※ [ع]

ـ بَدِيعُ الأُسلُوب: [صفت] جنهن جو انداز بيان بي مثال هجي، جيڪو هر ڳالهه کي نهايت دلڪش پيرايي ۾ بيان ڪري

ـ بَدِيعُ الجَمال: [صفت] نهايت حسين، حسن ۾ بينظير
※ [ع]
※ [اـ خاص] 'سيف الملوڪ ۽ بديع الجمال' جي عشقيه داستان ۾ 'سيف الملوڪ' جي معشوقه جو نالو

• بَدِيلُ: [اـصفت] نظير، جهڙو، ثاني
※ [ع]

• بُدِيلُ: [اـخاص] (بديلُ بن طِهفة) هڪ عرب سپه سالار جو محمد بن قاسم کان اڳ ديبل بندر تي حملي وقت شهيد ٿيو (جنهن جي قبر ڇهين صديءَ ۾ مؤرخ بلاذريءَ جي ڏينهن تائين ديبل ۾ موجود هئي)

• بَدِين: [اـخاص] سنڌ جي هڪ ضلعي ۽ شهر جو نالو

• بَدين پوٽا: [اـخاص] سنڌ جي هڪ ذات جي ٽڪ جو نالو

• بَدِيهه: [اـصفت] برجستو، برمهل، بلاتامل، فوراً، اوچتائي، بيساختگي، حاضر جوابي ('بالبديهه' = نهه نبهه، اتي جو اتي جوڙ 'في البديهه، علي البديهة' = اوچتو سواءِ تياريءَ يا خيال جي، نهه پهه، Extempore)
※ [ع: بَده = اوچتو ملڻ پرڻ]

ـ بَدِيهه گُو: [صفت] بر مهل چوندڙ، بي ساخته چوندڙ (Extempore)

ـ بَدِيهِي: [صفت] چٽو، صريح، کليل، يقيني (جيڪو فطري يا قدرتي طور معلوم هجي)

ـ بَدِيهِي اَمرُ، ڳالهه: [اـمث] جنهن ڳالهه ۾ دليل يا ثابتيءَ جي ضرورت نه پوي

ـ بَدِيهِي شِعر: [اـ مذ] اهو شعر جيڪو سواءِ ڪنهن تياريءَ جي هڪدم چئي وڃي، في البديهه (extempore) چيل شعر

• بَدِيهَل: [اـ مذ] اتر سنڌ جو مشهور لوڪ گيت

• بِدِيهِي: [صفت] جنهن کي پنهنجي سرير جو ڌيان نه هجي، جسم جي حالات کان بيخبر، لاأُبالي
※ [سن: وِديهي < و = جدا + ديهه = بدن]

• بِڍ: [اـمث] سامان جي ڳنڍ، بڍ
※ [س/ات]

• بِڌي ج بِڌِيُون: [اـمث] چال چلت، هلت چلت
※ قانون، قاعدو، حڪم
※ [سن: وِڌ]

• بَڌُ: [اـمث] ڳنڍ، ڪپ
※ [س/ڪوهه]

• بِڌُ: [اـمث] نشان
※ حقيقت، اصليت، بنياد
※ چالاڪي
※ [س/ات]

• بَڌ ج بَڌُون: [اـمث] اٺ کي ڪڇن وٽ ڳاٽ سبب ٿيل ڦٽ
※ [س/ل/ ڪوهه]
※ ڏندن جي مرهي، مهار

ـ بَڌ هَٽڻ: [اصطلاح] اٺ جي ڪوڙيءَ جو ڪڇن کي لڳڻ ۽ ڳاٽ ڪرڻ

ـ بَڌُون پرجي پوڻ: [اصطلاح] مهارون پرجي پوڻ

• بَڊِ ج بَڊيُون: [اـمث] هڙ، پڙي، ننڍڙي ڳنڍڙي
※ سست ماڻهو
※ ڪل
※ اڌوڙ
※ [ع: بَدره]

- بَڊِڙي ج بَڊِڙيون: [اـمث] ننڍڙي هڙ، ٻڊ
   * [سن: ٻدره]

• بِڊَ ج بِڊُون: [اـمث] وڏي هڙ، ڳنڙي، پري، ڀنارڪ، ننڍڙي ڳنڙي
   * دنبي يا ٻڪريءَ جي کلُ (جيڪا ٿيلهن ٺاهڻ ۾ ڪم اچي)
   * [صفت] سست، ٽوٽي
   * [ع: بدرة]

• بَڊا، بَڊرا ج بَڊائون، بَڊرائون: [اـمث] دغا، بيائي، ڪوٽ
   * [س/ل]
   'اسان کي ڪنهن ٻہ قسم جي بڊا، دل ۾ آهي ٿي ڪانہ' (جملو)

• بَڊام: [اـخاص] هڪ علائقي جو نالو
   'صراحيون سارنگ، پلٽيون رات بڊام ٿي' (شاهہ)

• بَڊاماڻي پُنِرو: [اـخاص] 'بڊاماڻي' ذات مان سنڌ ۽ ڪڇ جي هڪ سورهيہ سردار جو نالو (جنهن لاکي سان مقابلو ڪيو هو)
   'اڄ گهرجين پاڻ بڊاماڻي پنرا' (شاهہ/ ڏهر)

• بَڊاڻي (بَڊراڻي): [اـخاص] مري بلوچن جي هڪ پاڙي جو نالو

• بِڊِڪِڙو ج بِڊِڪِڙا: [صفت_مذ] پتڪڙو، ننڍڙو
   * [س/ات]
   * [مث: ٻڊِڪِڙي ج ٻڊِڪِڙيون]
   * [اـ مذ] ڪڪڙ جو هڪ قسم

• بَڊو: [اـ مذ] سنبت جي ڇهين مهيني جو نالو (هن مهيني ۾ هندو جاتيءَ جا ماڻهو خوشيءَ جي ڪابہ رسم ادا نہ ڪندا آهن)
   * [سن: ڀادر]
   * [صفت] جانورن جو هڪ رنگ. ڳنَدو
   * [س/ڪوهہ]

• بَڊو جَبل: [اـ خاص] ضلعي دادوءَ ۾ واقع هڪ مشهور جَبل جو نالو

• بَڊوڪو ج بَڊوڪا: [اـمذ] رڏي هڙ، وڏي بڊ، ڀنارڪ. وڏي ڳوٿري يا ٿيلهو
   * [ع: بدره]
   * ٻانهنِ وڌيل جسم
   * ٻيري
   * [صفت] ٿلهو، ٿنيرو، متارو (ماڻهو)
   * [مث: بَڊوڪي ج بَڊوڪيون]

• بَڊوڪو ج بَڊوڪا: [اـمذ] پاڻيءَ ۾ اپرندڙ گاهہ جو هڪ قسم (هن ويڪرو اڪثر پاڻيءَ جي پکين جو کاڄ ٿئي)
   * تماڪ رکڻ جي ڳوٿري
   * [س/ل]

• بَڊو والس آباد: [اـ خاص] تعلقي ڳڙهي ياسين ۾ هڪ ديهہ جو نالو

• بَڊِي ج بَڊِيُون: [اـمث] چمڙي جي ڳوٿري (جنهن ۾ پئسا وغيره، يا ٻي ڪا شيءِ وجهي رکجي) هميائي
   * اڻ ڪتريل گهٽي (يا ٻڪريءَ وغيره) جي رڱيل کلَ (جيڪا عموما ڪوهستان ۾ اٽي وجهڻ جي ڪم اچي)
   * پري، بَڊ
   * [ع: بدره]
   * هٿن پيرن وڌيل جسم، جيري
   * چٽي، بار
   * [س/ل]
   * ٻڪريءَ جو هڪ رنگ
   * [س/ڪوهہ]

- بَڊِي ٿي پوڻ: [اصطلاح] سست ٿي پوڻ، پٺي تي بار ٿي پوڻ

• بَذلُ: [اـمذ] بخشش، ڏاڻ، سخاوت
   * تحفو، عطيو، انعام
   * خرچ ڪرڻ جو عمل
   * [تصوف جي اصطلاح ۾] پنهنجي سموري ملڪيت خدا جي راهہ ۾ ڏئي ڇڏڻ جو عمل
   * [ع]

• بَذلَہ: [اـمذ] لطيفو، ظرافت، چرچوگهبو، خوشطبعي، مسخري
   * [ع:ف]

- بَذلہ باز: [صفت] مسخرو، ظريف، لطيفہ گو

- بَذلَہ سَنجُ: [صفت] ظريف، خوش طبع، ٻوڳائي، چرچائي، نڪتہ دان

ـ **بَذلَ سَنجِي:** [اـ مث] ظرافت. نڪته داني. چرچوگهبو. يوڳ. خوشطبعي

ـ **بَذلَ گُفتار:** [صفت] شيرين زبان. مٺي ۽ دلڪش ڳالهه ڪندڙ. لطيف گو

ـ **بَذلَ گفتارِي:** [اـ مث] ظرافت. لطيف گوئي

– **بَذلَ گُو:** [صفت] خوش طبع. چرچائي. ظريف

– **بَذلَ گُوئِي:** [اـمث] ظرافت. بَذل سنجي

● **بَر:** [ا - ذات] الله پاڪ جو صفاتي نالو

٭ [صفت] سنو سلوڪ ڪندڙ. مهربان. نيڪوڪار. صالح

٭ چڱو. ڀلو

٭ [ع: 'بَري' جو مخفف]

٭ [ع: البر = تمام سنو سلوڪ ڪندڙ]

ـ **بَر ٿيڻ:** [اصطلاح] بري ٿيڻ. آزاد ٿيڻ. صاف ٿيڻ

● **بَرُ ۽ بَرَ:** [ا - مذ] ويڪر. موڪرائي. عرض

٭ ڪپڙي جو پنو

٭ تلوار جي ويڪر

٭ عطيو. انعام. بخشش. تحفو. صِلو

٭ [ف: بَر]

– **بَردار:** [صفت] ويڪرو. عريض. وڏي بر وارو. وڏي عرض وارو

٭ [ف: بر + دار]

● **بَر:** [اـ مذ] ڦلُ. ڦر. ثمر. ميوو

٭ حاصل. فائدو

٭ [ف: بردن (=بار کڻڻ) > بَر]

٭ ٻاڪر. ڇاتي. عورت جو سينو

– **بَردارُ:** [اـصفت] ميوي وارو (وڻ). ميويدار. ثمردار

● **بَر:** [ح ـ جر] تي. مٿان

٭ اسم مفعول اڳيان اچي 'صفت' يا 'ظرف' جي معني ڏيکاريندڙ (جيئن: بَرگشته. بَرجسته' وغيره)

٭ [ف]

– **بَر آشفته:** [صفت] ڪاوڙيل. غصي ۾ ڀريل. برهم

– **بَر آمد:** [اـ مث] روانگي. نيڪال (مال جو) (Export)

٭ ٻاهر موڪلڻ واريون شيون

٭ آمدني. اُپراسو. خرچ

٭ ظاهر ظهور

٭ [ف]

ـ **بَر آمد ٿيڻ:** [اصطلاح] حاصل ٿيڻ. اخذ ڪرڻ. منظر عام تي اچڻ

– **بَر آمدگِي:** [اـ مث] واپسي. روانگي

٭ حاصلات. پيداوار

٭ [ف]

– **بَر آمدَه:** [اـ مذ] ورانڊو. دالان

٭ [ف]

ـ **بَر آور:** [صفت] بارآور. ظاهر ٿيندڙ

– **بَر آوَرد:** [اـ مذ] بل. پگهار جو ڪاغذ يا گوشوارو. فهرست. واپاري سامان جو گوشوارو

٭ نچوڙيل عرق

٭ [ف]

– **بَر آوَرده:** [اـ مذ] اها رقم. جيڪا هڪ مد مان ڪڍي ٻئي مد ۾ وجهجي. ڪڍيل. خارج ڪيل

٭ قلعو. قلعي جي ديوار يا حصار

٭ [ف]

– **بَر آوَري:** [اـ مث] پورت. پوراڻي. سرانجامي

٭ [ف]

– **بَر آچڻ:** [اصطلاح] پورو ٿيڻ (مقصد. ارادو). سرانجام ٿيڻ

– **بَر اُفتاده:** [صفت] ڪمزور. بي سَگهو. سوگهو ٿيل. مغلوب

– **بَر اَفروختگِي:** [ا-مث] ڪاوڙ. غصو. طيش. رنج

- **بـر اَفروختـہ:** [صفت] ڪاوڙيل، غصي ۾ پريل، ڀڙڪايل، چيڙايل، مشتعل
* [ف: بر + افروختہ]

- **بـرآفگن:** [صفت] شڪست ڏيندڙ، هارائيندڙ، قدر ۽ قيمت گهٽائيندڙ، تباهه برباد ڪندڙ

- **بـرانداز:** [ا ـ مذ] ڏوليءَ يا پالڪيءَ جو پردو
* برقعو، نقاب، مٿان وجهڻ جو ڪپڙو
* پاٿدان

- **بـر انگيختگِي:** [ا ـ مث] ڪاوڙ، طيش، جوش

- **بـر انگيختـہ:** [ا ـ صفت] ڀڙڪايل، اُڀاريل، اُڪسايل، جوش پريل، طيش ۾ آيل
* [ف]

- **بـر انگيز:** [صفت] اُڪسائيندڙ، اشتعال ۾ آڻيندڙ، اُڀاريندڙ

- **بـربند:** [ا ـ مذ] عورتن جو سينا بند، چاتيءَ جو ڍڪ، (چولڪو)

- **بـر تـقدِير:** [ظرف] اتفاقي طور، قسمت سان

- **بـرپا:** [ظرف] قائم، پيرن تي (بيٺل)، پيرن ڀر، کڙو
* [ف]

- **بـرپا ڪرڻ:** [اصطلاح] کڙو ڪرڻ، بيهارڻ، قائم ڪرڻ، اُٿارڻ

- **بـرجا:** [ظرف] جاءِ تي، جائيتو، ٺيڪ، موزون، برابر، واجبي
* [ف]

- **بـر چِشم:** [ظرف] اکين تي
* منظور، قبول
* [ف]

- **بـرحال:** [ظرف] برابر، واجبي، موزون، قائم
* حال مطابق، حال سارو
* [ف+ع]

- **بـردار:** [صفت] رکڻ وارو، کڻڻ وارو
* اسم جي پٺيان پڇاڙيءَ طور ڪم ايندڙ (جيئن: فرمانبردار، اسلحہ بردار وغيره)

- **بـر ڏيڪارڻ:** [اصطلاح] شاديءَ کان اڳ ۾ مڱڻيءَ جي منهن ڏيکارڻي

- **بـرزَبان:** [ا ـ صفت] زبان تي، ياد، ڪنٺ، حِفظ، حافظي ۾ محفوظ ازبر، تحرير ڏسڻ کان سواءِ زبان تي جاري

- **بـرسر:** [ظرف] مٿي تي، سِر تي، مٿان
'برسر پيا سِر تي سهڻ لک بار دردن جا ادين' (غمدل)
* ڪنهن ڳالهه تي آماده، ڪنهن ڪم ۾ مشغول
* [ظرف] آخر، نيٺ
* ڪنهن ڳالهه تي قائم
* [ف]

- **بـرسرِ اِقتِدار:** [صفت] حڪمران، اقتدار جو صاحب، حاڪم، اختيار وارو
* [ف+ع]

- **بـرسرِ بازار:** [ظرف] کليوکلايو، بازار ۾ پڌرو، پڌري پٽ، عام اجتماع ۾
* [ف]

- **بـرسرِ پيڪار:** [ظرف] جنگ جي حالت ۾، جنگ ۾ مصروف، ويڙهه ۾ رڌل

- **بـرسرِ حساب:** [صفت] سختي، محاسبي ڪرڻ تي آماده
* [ف]

- **بـرسرِحق:** [صفت] سچو، سڌي رستي تي قائم، جيڪو حق تي هجي
* [ف]

- **بـرسرِخطا:** [صفت] ڏوهي ملظم، جيڪو غلطي تي هجي.
* [ف]

- **بـرسر خلاف:** [صفت] مخالفت تي آماده، دشمن
* [ف]

- **بـرسرِ راهـ:** [ظرف] رستي ۾
* [صفت] وڃن لاءِ تيار
* عارضي، تمام جلد ختم ٿيندڙ

- **بَرسرِ عام:** [ظرف] منظر عام تي، سڀني جي سامهون
- **بَرسرِ فساد:** [صفت] فسادي، وڳوڙي، ويڙهاڪ، جهيڙي لاءِ تيار
- **بَرسَرِ مطلب:** [ظرف] اصل مقصد تي
  ⁕ [ف: برسر + ع: مطلب]
- **بر سَبِيل:** [ظرف] طور تي، طريقي ني
- **بَرڪِنار:** [ظرف] هڪ پاسي، ڌار، الڳ
  ⁕ [ف]
- **بَرلب:** [ظرف] تي، مٿان، ڪناري تي
- **بَرمحل:** [ظرف] موقعي تي، بروقت، ٺهه پهه، مهل سِر، فوراً، ترت، انهيءَ وقت
  ⁕ [ف+ع]
- **بَر موقع:** [ظرف] موقعي تي، مهل سِر
  ⁕ [ف+ع]
- **بَروَقت:** [ظرف] انهي جو اتي، ٺڏي تي، تڙي ڪڙي، انهيءَ مهل، برمحل
  ⁕ [ف+ع]
- **بَرڪَچڻ/ بَر هَڻڻ:** [اصطلاح] بَر ميچڻ، سينو ساهڻ، برابري ڪرڻ

• **بَرِ:** [ظرف] برابر

'بَر نه تنهن بَرو بَري، ڪينجهل آهه ڪجا' (رمضان ڪنڀر)

- **بَر اَچڻ:** [اصطلاح] برابر ٿيڻ، هڪ جهڙو ٿيڻ
- **بَر وِجڻ:** [اصطلاح] تعميل ۾ اچڻ

• **بَرُ ج بَرَ:** [ا - مذ] رڃ پٽ، بيابان، خشڪي، صحرا
  ⁕ [ع: بر]

'بَرُ ۾ ڪن مڪاڻ اڪنڊڻا آريءَ لڏ گهڻو' (شاهه)

⁕ سڪل حالت ۾ رهنڄڻ يا پاڻي پيئڻ ڪري بدن ڪڙجي بوڻ جي حالت
⁕ [س/ات]

- **بَرُ ٿَرُ:** [ا - مذ] ريگستان، ٻڙ پانگ ميدان، وارياسو پٽ، بيابان، رڃ پٽ

'بر ٿر وسيا بادل پٽن وارن جا پاتا' (پير ڪمال سائين)

- **بَرپٽُ ج بَرپٽَ:** [ا - مذ] بيابان، رڃ پٽ، غيرآباد زمين، ويرانو، سڃ

'بريٽ باغ بهاريا، سرها گل ڦلاريا' (استاد بخاري)

-

'جهنگ بريٽ، جرجيل، جنسار سمجهي جا سگهان' (حاجي احمد ملاح)

— **بَرلاهڻ:** [اصطلاح] ٽڪ ڀڃڻ
  ⁕ تعدي ڪرڻ
  ⁕ جماع ڪرڻ
  ⁕ [س/ات]
- **بَر مُنهن ٿيڻ:** [اصطلاح] گهر ڇڏي وڃڻ (ڪاوڙ مان)
- **بَر مُنهن ڏيڻ، بر مُنهن ڪرڻ:** [اصطلاح] جهنگ منهن ڪرڻ
  ⁕ ڪنهن نامعلوم هنڌ ڏانهن وڃڻ، گهر مان نڪري وڃڻ (بيزاريءَ مان)
- **بَرَ ۾ بازارون لڳڻ:** [اصطلاح] سڃ ۾ ميلا لڳي وڃڻ، ويرانيءَ ۾ وسنديون ٿيڻ، غير آباد هنڌ آباد ٿي وڃڻ
- **بَرِي ج بَرِي:** [ا - مث] ميداني علائقي جو رهواسي، صحرا واسي، صحرائي، ريگستاني

'لاڙيچا اُرڏا وڏا، بانڪا مڙس بري' (استاد بخاري)

- **بَرِي فوجَ ج بَرِي فوجُون:** [ا - مث] ميداني فوج

• **بَرُ ج بَرَ:** [ا - مذ] وسيع ملڪ (جنهن ۾ گهڻا پرڳڻا هجن)، کنڊ

— **بَرِ اَعظم:** [ا - خاص] وڏو کنڊ
  ⁕ [ضد: برصغير = ننڍو کنڊ]

• **بِرُ:** [ا - مذ] چڱائي، نيڪي، ڀلائي
  ⁕ [ع]

• **بِرُ ج بِرَ:** [صفت] بيزار، هلاڪ، ڪَڪ، وراڏل، ڪاوڙيل، خفا، ناراض
  ⁕ [سن: وِراڏ]

'بِرجي مور نچائيندي برئي باز بجهائيندي' (استاد بخاري)

⁕ ٿاڦڙ (چوپايو مال)

– **ٻراٽوج ٻراٽا:** [صفت - مذ] وراڏل، سخت ڪاوڙيل

٭ [س/ات]

– **ٻر تي ٻيهڻ:** [اصطلاح] ڪاوڙ ۾ ٻرجي يا مڇي ٻيهڻ، ٽنگ تي ٻيهڻ

– **ٻر ٿيڻ:** [اصطلاح] بيزار ٿيڻ، تنگ ٿيڻ، تِکو ٿيڻ، ڪاوڙجڻ

– **ٻر ڪرائڻ:** [اصطلاح] ڪاوڙائڻ

٭ ورچائڻ، ڪڪ ڪرائڻ

– **ٻرَ مُنهُون:** [صفت - مذ] سوندِ منهون، منهن سوڙل

٭ بدشڪل

٭ [مث: ٻر منهين]

• **ٻُرُ:** [ا - مذ] ڪڻڪ، گندم

٭ [ع]

'تمر ۾ ٻريان ان جا، ڪاڄ خرما، ڪيڻ' (سيد هارون)

• **ٻُرُ ج ٻُـرَ:** [ا - مذ] بيدولو

٭ نڪ (وڏيل، مِنو يا لوڪيل)، وڏيل يا مِني نڪ سان منهن، ٻوناڙ دوناڙ

٭ [صفت] نڪ ڪپيو، بي نڪو

٭ [ف: ٻريدن]

٭ [ا - مذ] پيٽ، شڪم

٭ [س/ل]

٭ ڏند، چٽي

٭ [س/ل]

٭ وڌ، چير، چيهڙ

٭ [س/ڪوهہ]

٭ ٻڪرين جو ڏڻ

٭ [س/ڪوهہ]

٭ ٻرو، بدچال

– **ٻُرَ ڀرڻ:** [اصطلاح] گهرج پوري ڪرڻ

٭ چٽي ڀرڻ (ٻئي جي ٻارنا)، نقصان جي ڀورائي ڪرڻ

– **ٻُرُ ٿيڻ:** [اصطلاح] ٿاهہ پوڻ سبب چوپايو مال هڪ هنڌ گوڙهہ ٿيڻ

٭ جدا ٿيڻ

٭ [س/ڪوهہ]

• **ٻرابـر:** [صفت] هموار، سنئون، سِڌو

٭ هڪجهڙو، ثاني، مٽ

٭ ٻيجي

٭ هم وزن

٭ پورو

٭ ٺيڪ، صحيح، درست

٭ [ف: بَرابَر = بَر + ا + بَر = سِيني سان سِينو]

٭ [ا –مث] رياضيءَ ۾ ڪم ايندڙ هڪ نشاني (=)

– **ٻرابـر ڪرڻ:** [اصطلاح] هڪ سنوت ۾ آڻڻ، هڪ جهڙو ڪرڻ، هموزن ڪرڻ، سڌو ڪرڻ

٭ چڪتو ڪرڻ، حساب برابر ڪرڻ

٭ سنوارڻ

٭ پورو ڪرڻ

٭ ٺيڪ ڪرڻ، درست ڪرڻ

– **ٻرابـرو:** [ا –مذ] بَرابري

– **ٻرابرو ڪرڻ:** [اصطلاح] برابري ڪرڻ

٭ همسري ڪرڻ

٭ سينو ساهڻ، مقابلو ڪرڻ

– **ٻرابِري ج ٻرابِريُون:** [ا – مث] هڪجهڙائي، يڪساني، موافقت، هموراي، هم وزنائي

٭ همسري، مقابلو

٭ پورائي

– **ٻرابِري ڪرڻ:** [اصطلاح] همسري ڪرڻ، مقابلو ڪرڻ، سينو ساهڻ

٭ مٽ پوڻ

٭ گستاخي ڪرڻ، بي ادبي ڪرڻ

• بَراتَ ج بَراتُون: [ا – مث] خوشي. عيد ''عيد برات يا شب برات' - شعبان مهيني جي چوڏهين رات. جيڪا مسلمان عيد ڪري ملهائيندا آهن)

⁎ ڄڃ

⁎ [سن: ورات = ميڙ جماعت. لشڪر ڄڃ]

⁎ پٽن راند جو هڪ رنگ

- بَراتِي ج بَراتِي: [صفت] گهوٽيتا. ڄاڃي

⁎ روزي ونندڙ

• بَرائَت: [ا – مث] نجات. ڇوٽڪارو. امان

⁎ [ا – خاص] قرآن پاڪ جي هڪ سورة. جنهن کي سورة توبہ به چوندا آهن ۽ جنهن جي شروع ۾ بسم الله نه ايندي آهي

⁎ [ع: بَرآءة = ڇوٽڪارو. معافي. بيزاري]

⁎ معافي

⁎ پگهار. ماهوار معاوضو (جيڪو خدمت جي ڪري ڏنو وڃي)

⁎ بشنڪ جو چيڪ

⁎ حصو. روزي.

⁎ بيزاري

- بَرائَت نامو: [ا – مذ] پگهار يا وظيفي جو پروانو

⁎ فرمان. حڪم. سند. پروانو

• بَراتُ: [صفت] چمڪندڙ. منور. نوراني

⁎ تمام سفيد

• بُراتو ج بُراتا: [ا – مذ] ٻڪرين جو ڌڻ

⁎ [س/ڪوهر]

• پِراپِتِي: [ا – مث] ڪپهه جو هڪ قسم (وڏن ڦينجهن واري عمدي ڪپهه. جا ڀاڪا ۾ پوکجي ٿي)

• بَراجُ ج بَراجَ: [ا – مذ] درياهه کي ڏنل دروازن وارو بند. دريائي بند. بئراج. بئريج

⁎ [انگ: Barrage]

• بَراجَمر: [ا – مذ] [ڪنايو] هوا. جيڪا حضرت سليمان ع جي تخت کي هڪ جڳهه کان ٻي جڳهه تي کڻي ويندي هئي

⁎ [ع: براق + جمر = تيز رفتار. اک ڇنڀ ۾ پهچندڙ]

• پِراجَمانُ ج پِراجَمانَ: [صفت] جلوه گر. رونق افروز جلوبدار

⁎ روشن. منور

⁎ [سن: وراجمان = چمڪندڙ. عمدي سهڻو]

- پِراجمان ٿيڻ: [اصطلاح] زينت بخشڻ (مجلس کي) محلس ۾ رونق افروز ٿيڻ. محفل ۾ ڪرسيءَ تي ويهڻ

⁎ صدر بنجڻ. مير مجلس ٿيڻ

• پِراجَڻُ: [مص – فعل لازمي] سينگارجڻ

⁎ ٺٺ ڪرڻ. ٺٺ ۾ رهڻ. مزا ڪرڻ

⁎ [سن: وراج = چمڪڻ. مظاهرو ڪرڻ. راڄ ڪرڻ]

⁎ [براجيس براجندو براجيل]

• بَرادَ ج بَرادُون: [ا – مث] عيد برات. شب برات

⁎ برات. ڄڃ. مجلس. محفل. شادي. خوشي

⁎ [ع: (بَرآءة) – سن: (ورات)]

'جا براد بتن جي. سا اڄ پک آديسين' (شاهه)

- بَرادِي ج بَرادِي: [صفت – مذ] لنگهو. مڱڻهار. واڄيرو (جيڪو ڄڃ ساڻ ڳڌ جهنگ جهرمان دهل وڄائيندو هلي)

'سمر آهي سچ ۾. وفادار برادي' (رسالو: ڏناسري)

⁎ مائٽيءَ جو نالو

• پِرادر: [ا – مذ] ادو. ڀاءُ

⁎ مِٽ. مائٽ. عزيز

⁎ هم قوم

⁎ راڄ شريڪ

⁎ هم مذهب

⁎ [انگ: (Brother) – ف: (برادر = ڀاءُ) – سن: (ڀراتر. ڀراتا = ڀاءُ)]

- پِرادَرِ ج پِرادَريُون: [ا – مث] برادري. ڀائپي. نيات. ڀائيچارو. مائٽي. رفاقت

⁎ ذات

- **پرادرِ آخيافِي:** [ا – مذ] اهو ڀاءُ جيڪو ساڳي ماءُ مان هجي پر پيءُ ٻيو هجيس. مائيٽو ڀاءُ
- **پرادرِ آعيانِي:** [ا – مذ] سڳو ڀاءُ
- **پرادرانہ:** [صفت – ظرف] ڀائرن وارو. ڀائرن وانگر
- **پرادرانِ يُوسِف:** [ا – خاص ـ مذ] يوسف جا ڀائر (جن خيانت ڪئي هئي)
  - ٭ [مجازاً] مخالف ڀائر
- **پرادر پَرور:** [صفت] ڀائرن ۽ عزيزن تي مهرباني ڪندڙ
- **پرادرِ پَروري:** [ا ـ مث] ڀائرن ۽ عزيزن تي مهرباني يا مدد ڪرڻ جو عمل. اقربا پروري
- **پرادر جو مُنهن:** [ا – مذ] ڀائپيءَ جو ڏوهه. ذات وارن جو ڏوهه. مِٽي مائٽيءَ جو پلئه
  - ٭ [س/ ات/ محاورو]
- **پرادَرِ حَقِيقِي:** [ا – مذ] سڳو ڀاءُ
- **پرادَرِ خُواندگِي:** [ا – مث] ڀاءُ سڏائڻ جي حالت
- **پرادر خُوانده:** [ا – مذ] ڀاءُ سڏيل. ڀاءُ بنايل
- **پرادَرِ دِين:** [ا – مذ] دِين ڀائپي. دين جو ڀاءُ. ڌرم جو ڀاءُ. ڌرميلو ڀاءُ
  - ٭ رضاعي ڀائر (جيڪي سڳا ڀائر نہ هجن. پر مجبوريءَ جي حالت ۾ هڪ مائي نپايا هجن). ٿڃ شريڪ ڀاءُ
- **برادَرِ رِضاعِي:** [ا – مذ] ٿڃ شريڪ ڀاءُ
- **پرادَرزادو ج پرادَر زادا:** [صفت – مذ] ڀاءُ جو پٽ. ڀائٽيو
  - ٭ برادريءَ جو ٻار
  - ٭ [مث: برادرزادي ج برادر زاديون]
- **پرادر ڪشِي:** [ا – مث] پنهنجي قوم، قبيلي يا وطن جي ساٿين جي تباهيءَ جو سبب بڻجڻ يا سندن حق تلفي ڪرڻ
  - ٭ [ف: برادر = ڀاءُ + ڪشتن = مارڻ]
- **پرادر نِسبتِي:** [ا – مذ] سالو. زال جو ڀاءُ

- **پرادَري ج پرادَريُون:** [ا – مث] ڀائپي. ڀائيبندي. مِٽي مائٽي. عزيزت. قرابت
  - ٭ نيات. ساڳي قوم
  - ٭ جماعت
- **پرادَري ڪرڻ:** [اصطلاح] ڀائپي ڪرڻ
  - ٭ سڱ ڪرڻ
  - ٭ ڀلائي ڪرڻ
- **پرادَريءَ مان ڪڍڻ:** [اصطلاح] راڄ ڀاڱ مان ڪڍڻ. پٽ ڀائي بند ڪرڻ. جماعت يا نيات مان خارج ڪرڻ
  - ٭ ٿالهيءَ ڀاڃيءَ مان ڪڍڻ. قبيلهيءَ مان ڪڍڻ
- • **بَرادي:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو
- • **بَرادِيا:** [ا – خاص] لس ٻيلي طرف وسندڙ هڪ قبيلي جو نالو
- • **پراڊ ڪاسٽ:** [ا ـ مث] ريڊيو. ٽي. وي يا چئنلن تان نشر ٿيڻ جو عمل. نشريات. برقي ذريعن تحت ڪنهن ڳالهہ جي عام رسائي
  - ٭ [انگ: Broadcast]
- **پراڊ ڪاسٽر:** [صفت] ڪنهن نشرياتي اداري (ريڊيو يا ٽيليويزن) جو نشرڪار
  - ٭ [انگ: Broadcaster]
- **پراڊ ڪاسٽِنگ:** [ا ـ مذ] ريڊيو يا ٽي. وي ذريعي آواز پري پري تائين پهچائڻ. نشر ڪرڻ. خبرون ۽ ضروري معلومات ملڪ ۽ دنيا جي ڪنڊ ڪڙڇ تائين پهچائڻ. نشرڪاري
  - ٭ [انگ: Broadcasting]
- **پراڊ ڪاسٽِنگ اِسٽيشن:** [ا – مث] ريڊيو يا ٽي. وي اسٽيشن. جتان پروگرام نشر ڪيا وڃن. نشر گاهہ
  - ٭ [انگ: Broadcasting station]
- **پراڊ ڪاسٽنگ هائوس:** [ا – مذ] نشرياتي ادارن (ريڊيو يا ٽي وي) جو مرڪز
  - ٭ [انگ: Broadcasting house]

• بِراڙُ: [ا—مذ] پائخانو، ڪِرفتي، فضلو (ماڻهوءَ، جانور يا پکيءَ جو)
※ [مجازاً] غلاظت، گندگي
※ [ع]
• بِرازِيل: [ا- خاص] لاطيني آمريڪا جو هڪ ملڪ
• بِراس: [ا- مذ] پِتل
※ شوخي
※ [انگ: Brass]
– بِراسِي: [صفت] پيتلي، پتل جهڙو
※ بي حيا، نرلجو
※ [انگ: Brassy]
• بَراق: [صفت] چمڪيلو، روشن، درخشان، چمڪندڙ
※ سفيد، گهڻو سفيد، صاف شفاف
※ تيز
• بُراقُ ج بُراق: [ا – مذ] اها بهشتي سواري، جنهن جي ذريعي حضرت محمد صلي الله عليه و آله وسلم جن معراج رات يروشلم کان آسماني منزلن جو سير ڪيو هو.
※ اهو تعزيو، جيڪو براق جي شڪل جو ٺهيندو آهي
※ [مجازاً] اُڏامندڙ گهوڙو، تيز رفتار گهوڙو
※ [ع: (ب رق)]
– بُراقُ ڪرڻ: [اصطلاح] بيمار يا زخمي گهوڙي کي سير وجهڻ
※ [س/ات]
• بُراڪ ج بُراڪون: [ا – مث] ساماڻجڻ کي ويجهي (ڇوڪري)، بالغ ٿيڻ واري وڏي ڇوڪري
• بُراڪِي ج بُراڪِيُون: [ا—مث] واڍڪي ڪم جو هڪ اوزار
※ [س/ث]
• بَراندو ج بَراندا: [ا—مذ] وراندو
※ آڳنڌ، دالان
※ [ف: بَرآمده]

• بُرانُ: [صفت] وڍيندڙ
※ تکو، تيز
※ [ف: بريدن = وڍڻ]
• بُرانجُ: [ا – مذ] گاهه جو قسم (جيڪو لنب جهڙو، سدائين سائو رهي ٿو ۽ ان کي ڏٿ طور کائجي ٿو)
• بِرانچ ج بِرانچُون: [ا—مث] شاخ
※ ڀاڱو، حصو
※ وڏي واهه مان نڪتل ننڍو واهه
※ [انگ: Branch]
– بِرانچ اِسڪولُ: [ا – مذ] وڏي اسڪول سان لاڳاپيل ننڍو اسڪول
※ [انگ: Branch School]
– بِرانچ پوسٽ آفِيس: [ا – مث] وڏي پوسٽ آفيس سان لاڳاپيل ننڍي آفيس
※ [انگ: Branch Post Office]
• برانڊ: [ا_مث] نِشان، ڇاپ، قسم
※ داغ، ڏنڀ
※ [انگ: Brand]
• بَرانڊو ج بَرانڊا: [ا - مذ] وراندو، آڳنڌ، دالان
※ [ف: بَرآمده؛ انگ: veranda]
• بِرانڊِي: [ا – مث] وائين يا هڪ خاص قسم جو تيز ۽ خوشبودار ولايتي شراب
※ سرديءَ ۾ پائڻ جو ٿلهو ڪوٽ، اوور ڪوٽ، بران ڪوٽ
※ [انگ: Brandy]
• بِران ڪوٽ: [ا – مذ] اوور ڪوٽ، سرديءَ ۾ پائڻ جو ٿلهو ڪوٽ
• بِراٽو ج بِراٽا: [صفت – مذ] وراڏل، ڪاوڙيل، غصي ۾
※ [س/ات – سن: وراڏ > سنڌي ۾ بر > بِراٽو]
※ [مث: بِراٽي ج بِراٽيون]

• بَرآورد: [ا–مذ] ضرب، ڪوڙو
* تخمينو، ڪاٿو، حساب، ليکو
* حاضريءَ جو نقشو
* پگهار جو بل
– بَرآورد پِڇڻ: [اصطلاح] ضرب ڪرڻ، ڪوڙو پڇڻ
– بَر آورد ڪرڻ: [اصطلاح] حاضري وٺڻ
* حساب ڪرڻ
• بِراهَمائِي: [ا – خاص] بلوچن جي مختلف قبيلن ۾ پاڙن جو نالو
• بِراهَمڻ: [ا–مذ] برهمڻ
ـ بِراهَمڻِي: [ا – مث] برهمڻي، برهمڻ ذات جي عورت، برهمڻ جي زال
• بِراهِمِي، بِرهِمِي: [ا – خاص] سنڌ جي قديم لپي (جيڪا موهن جي دڙي واري لکت 'سنڌو لکت' [Indus script] مان نڪتي، ان لپيءَ مان سنسڪرت، پالي، هندي، بنگالي، تامل، تيلگو، ديوناگري لپيون اسريون)
* علم، آواز، قول، بيان
• بِراهوئِي: [ا – خاص] بلوچستان جي هڪ قبيلي جو نالو، بروهي (جيڪي بلوچ نسل جا نہ آهن، پر دراوڙي نسل جي هڪ شاخ ۽ سنڌو ماٿر جي هڪ قديم قوم آهي)
ـ بِراهوئِي، بِراهوِي: [ا–مث] بروهين جي ٻولي، بلوچستان جي بروهي قبيلي جي ٻولي يا تهذيب
• بِراهِيم: [ا–مذ] لفظ 'ابراهيم' جو عامي اچار (جيئن: گلشن براهيم)
• بَراءَ ج بَرائُون: [ا – مث] زحمت، تڪليف، مصيبت
* [س/ڪوهہ: ف: بَلا]
– بَرائُون ڪٽڻ: [اصطلاح] بلائون ڪٽڻ، مصيبتون ڪٽڻ
* زحمتون ڪٽڻ
• بَرائَتَ: [ا – مث] ڇوٽڪارو، آزادي، نجات
* [ع: بَرآءة = ڇوٽڪارو]
* بيزاري، نفرت

• بِرائِي: [ا – خاص] لس ٻيلي ۾ رهندڙ 'مينگل' قبيلو
• بُرائِي ج بُرائِيُون، بُرائيُون: [ا – مث] بڇڙائي، بڇڙائي، خرابي، قباحت، عيب
* الزام، تهمت، هِجو، گِلا
– بُرائِي ڀلائي: [ا–مث] چڱو مٺو، اوچ نيچ، بري يا سٺي ڳالهہ
– بُرائيءَ تي اُٿڻ: [اصطلاح] بڇڙائيءَ تي سنبرڻ
– بُرائيءَ تي اَچڻ: [اصطلاح] بڇڙائي لاءِ تيار ٿيڻ
• بَرباد: [صفت] ڦِٽل، ويران، اجڙ
* غيرآباد، پڙ پانگ
* [ظرف] دف، چٽ، تباهہ، ناس، ضايع
* خراب
* [ف]
– بَرباد ڪرڻ: [اصطلاح] ناس ڪرڻ، چٽ ڪرڻ، تباهہ ڪرڻ
– بَربادِي ج بَربادِيُون: [ا–مث] سج، تباهي، پينگ
* نابودي، نيستي، فنا
• بَربانڊُ ج بَربانڊَ: [صفت] برباد
• بُربَٽُ ج بُربَٽَ: [ا–مذ] وڏي جوڻ، رِنڊ، ٽولهو
* [س/ات]
* ٻوٻو
* [س/ل]
• بَربَر: [ا–خاص] غير يوناني، غير رومن
* [يو: باربروس (Barbaros)]
* عرب قوم، جيڪا اتر آفريڪا جي هڪ علائقي (جيڪو وڏي رڻ پٽ جي اتر ۾ آهي، جنهن ۾ طرابلس، تيونس، الجيريا ۽ موراڪو ملڪ شامل آهن) ۾ آباد آهي، جيڪا 'بربر' سڏجي ٿي.
* اها زبان جيڪا اتر آفريڪا جي علائقي ۾ ڳالهائي ويندي آهي
* [صفت] جهنگلي، وحشي، غير مهذب، ناشائستہ
* [ع]

– **بَربَرِي:** [ا-مث] بربر علائقي جو رهاڪو

☼ آفريڪا جي 'بربر' علائقي ۾ ڳالهائجندڙ زبانن مان هڪ زبان

☼ وحشي، جهنگلي

– **بر بَرِيَتَ:** [ا–مث] جهنگلي پڻو، وحشانيت

• **بَربَري ج بَربَرِيُون:** [ا–مث] هڪ قسم جي وڏي ٻڪري
('بربر' ملڪ جي)

☼ [س/ڪوھ]

☼ هرڻيءَ جو هڪ قسم

'سان ٻن ٻجن ٻانهنجي، بيشڪ آئي سا بربري'

• **بَربَطُ:** [ا-مذ] ساز جو هڪ قسم، عود [سرندو]

☼ [ف]

ـ **بَربَط نواز:** [صفت] بربط ساز وڄائيندڙ

• **بُربلا تَڪا:** [ا–مذ] حرام جا ٻئسا، ناجائز ٻئسـ

☼ جهجها ٽڪا، ريل ڇيل ڏوڪڙ

'براڻي ڳوٺري، بربلا ٽڪا' (لوڪ چوڻي)

• **بُربُل ج بُربُليُون:** [ا–مث] بلبل، ٻوري، عندليب

☼ [ف: بلبل]

– **بُر بُلو ج بُربُلا:** [ا–مذ] نر بلبل

☼ لاڏلو، پيارو، سڪيلڌو

☼ گهڻو، جام، ٻهون، ريل ڇيل

☼ [سن: ٻور]

– **بُربِلي، بُربُلِي ج بُربِليون بُربُليُون:** [ا–مث] مادي بلبل

☼ [صفت] بلبل وانگر ٽپڪيون ڏيندڙ

☼ نچڻي، ڪڄري

☼ نازنخري واري، نخريلي

☼ چالاڪ

ـ **بُربِليُون باٺوِليُون:** [صفت – مث] ناز نخري واريون، نخريليون، نازڪ اندام، نت نخري واريون

• **بَـرت:** [ا-مذ] وِرت، روزو

☼ ديوتائن کي راضي ڪرڻ جي هڪ ڌرمي رسم

☼ عهد، ڪفارو، پرهيز، پري رهڻ جو عمل

☼ صدقو، خيرات، دان

☼ عبادت، تپسيا

ـ **بَـرت رکڻ:** [اصطلاح] ورت رکڻ، روزو رکڻ

ـ **بَـرت کولڻ:** [اصطلاح] ورت کولڻ، ڪجهه کائي روزو کولڻ

• **بَـرت:** [ا ـ مث] وَرت، رسي، کوھ مان پاڻي ڪڍڻ جو رسو يا رسي

• **بَـرت:** [ا-مذ] حالت، ڪيفيت

• **بَـرتاءُ:** [ا – مذ] ورتاءُ، هلت، روش، سلوڪ، رويو، ميل جول جو ڍنگ

☼ عمل درآمد، استعمال، تصرف

☼ [سن: ورتن]

• **بَرتا سُرخِي:** [ا – مث] ٻساڪي وکر جو هڪ قسم (ڳاڙهي رنگ جو ڪوٽڻ)

• **بَرتَر:** [ا ـ صفت] تمام اُتاهون، وڏيڪ بلند، فوقيت رکندڙ، وڏيڪ درجو رکندڙ، عالي مرتبت

☼ [ف]

ـ **بَـرتَـري:** [ا ـ مث] وڏائي، عظمت، مٿانهين، بلندي، اوچائي

☼ فتح، سوڀ

☼ فضيلت

☼ [ف: برتر]

ـ **بَـرتَـرِين:** [صفت] سڀ کان مٿانهون، اعلىٰ

☼ [ف]

• **بَرتَنُ/ بَرتَڻُ ج بَرتَنَ/ بَرتَڻَ:** [ا – مذ] ٿانءُ، باسڻ، رڄ (مٽيءَ ٽلوڻ جيئنءَ يا شيشي جو سامان، جنهن ۾ رڌپچاءُ ٿئي يا کاڌو کائجي)

☼ [سن: پاترام = برتن]

• **بَرتُ ج بَرتَ:** [ا–مذ] ڪپڙي وغيره تي سٽ يا ريشم جي گلڪاري، ڀرت

• **بَرٿِ ج بَرٿون:** [ا – مث] جهازن جي بيهڻ جو هنڌ

٭ ويهڻ، ليٽڻ يا سامان رکڻ جي بئنچ جيڪا بس، ريل يا جهاز جي سواريءَ ۾ ٺهيل هوندي آهي. صوفي وغيره جي سيٽ

٭ [انگ: Berth]

• **بَرٿ:** [ا –مث] جنم، جمڻ، پيدائش، ولادت

٭ [انگ: Birth]

– **بَرٿِ ڊي:** [ا –مذ] جمڻ جو ڏينهن، پيدائش جو ڏڻ، يومِ ولادت، سالگرهه

٭ [انگ: Birthday]

– **بَرٿ سرٽيفڪيٽ:** [ا - مذ] جنم جو سرٽيفڪيٽ

٭ [انگ: Birth Certificate]

– **بَرٿِ ڪنٽرول:** [ا - مث] ٻارن جي پيدائش تي ضابطو. وڌيڪ ٻار پيدا ڪرڻ واري عمل کي دوائن ذريعي روڪڻ، جمڻ روڪ

٭ [انگ: Birth control]

• **بَرٿو:** [ا – مذ] پٽاٽن، ميهن، واگڻن وغيره جو تريل چورو، ڀرتو، ڀَرٿو

٭ [هند: ڀرتا]

– **بَرٿو ڪڍڻ:** [اصطلاح] سخت مار ڪڍڻ، ماري ڀُڪ ڪڍڻ

– **بَرٿو ڪرڻ:** [اصطلاح] ماري مُڇ ڪرڻ، ڪٽي ڀاهه ڪرڻ

• **بَرٿو ج بَرٿو:** [صفت] ڀرتو، ڀريل

• **ٻرٿو ج ٻرٿا:** [صفت –مذ] اِورٿو، بنا ڪنهن سوچ ويچار جي

٭ اجايو، خواهه مخواهه

٭ نِڪمو، بيڪار

٭ [بي + رِٿو = بنا رٿ جي]

٭ [مث: ٻرٿي ج ٻرٿيون]

• **بَرٿي ج بَرٿيون:** [ا – مث] موجودات، ڀرتي

٭ ڀورائي

٭ باديءَ سبب پيٽ جو ڀراءُ، بدهضمي، جوگير

٭ [ڀرتي > برٿي]

• **ٻرِٽش:** [صفت] انگريزن جو ملڪ، برطانيه

٭ بَرطانوي ٻولي

٭ مختلف سلطنتن جو ميڙ (United kingdom)

٭ [انگ: British]

– **ٻرِٽش ايمپائر:** [ا -مث] برطانوي سلطنت، انگريزي راڄ

٭ [انگ: British empire]

– **ٻرِٽش گورنمينٽ:** [ا – مث] انگريزن جي حڪومت، برطانوي سلطنت، انگريزي راڄ

٭ [انگ: British Government]

– **ٻرِٽش نيشن:** [ا – مث] انگريزي قوم، برطانوي قوم، اهلِ انگلستان

٭ [انگ: British Nation]

• **ٻُرٽُ ج ٻُرِٽَ:** [صفت] ٻٽ، سڪل، خشڪ (زمين)

٭ ويران، غيرآباد

• **بَرپا:** [صفت] پيرن ڀر

٭ بيٺل، قائم

٭ [ف: برپا (بر = تي + پا = پير) = پيرن تي]

– **بَرپا ٿيڻ:** [اصطلاح] قائم ٿيڻ

٭ وجود ۾ اچڻ

– **بَرپا ڪرڻ:** [اصطلاح] کڙو ڪرڻ، قائم ڪرڻ

٭ اُٿارڻ

– **بَرپا هئڻ:** [اصطلاح] قائم هئڻ

• **بَرپٽُ ج بَرپٽَ:** [ا –مذ] بيابان، رڻ، صحرا

’ڪرڙا ڏونگر ڪهه گهڻي، جِت برپٽ بيابان‘ (شاهه)

٭ ويراني، سُڃ

• **بَرج:** [ا – مث] وڄ، وڄ جا ڪڙڪاٽ

٭ [سن: وجر = وڄ]

• **ٻرج:** [ا –مث] خلا

٭ ويراني

٭ گوشالو، ڳئن جو واڙو

● ٻرج: [ا – مث] پل
❊ [انگ: Bridge]

● ٻرج: [ا - خاص] ڀارت ۾ آگري، متھرا ۽ ان جي ارد گرد جو علائقو (جنھن ۾ گوڪل، بندراٻن وغيره شامل آھن ۽ جيڪو سر ڪرشن ڪنئيي (هندن جي اوتار) جي پيدائش جو هنڌ آهي)

– ٻرج باسي: [ا - مذ] برج جي علائقي جو رهندڙ
❊ هٿياربند، دربان، ملازم، سپاهي

– ٻرج ڀاشا: [ا – مث] برج جي علائقي جي ٻولي (جنھن جو قديم اديب نهايت اعلىٰ ۽ وسيع سمجهيو ويندو آهي)

– ٻرج پکت: [ا - مذ] برج جو رهاڪو، جيڪو ڪرشن ڀڳوان جو عقيدتمند هجي

– ٻرج راج: [ا - مذ] [لفظاً] برج جو مالڪ يا راجا
❊ [مراداً] ڪرشن ڀڳوان
❊ [هند: ورج راج]

– ٻرج ڪشور: [ا – مذ] [لفظاً] برج جو جوان
❊ [مراداً] اوتار ڪرشن

– ٻرج موهن: [ا – مذ] [لفظاً] برج جو دلربا
❊ [مراداً] ڪرشن ڀڳوان

– ٻرج ناٿ: [ا - مذ] برج راج، ڪرشن ڀڳوان

● ٻرج: [ا – مذ] تاس راند ڪيڏڻ جو هڪ طريقو، جنھن ۾ چار ڪيڏاري مقرر طريقي سان ڪيڏندا آهن
❊ [انگ: Bridge]

● ٻُرجُ ڄ ٻُرجَ: [ا – مذ] قلعي جو ٿل، ڪنگرو، ڪوٽ
❊ قلعي جو اهو حصو، جنھن تي توبون چاڙهيون وينديون آهن ۽ اهو دائري جي شڪل ۾ اڳتي نڪتل هوندو آهي
❊ منارو، گنبذ، قبو
'ونواج لائي هينيو، ڪوٽ برج جيئن' (شاهه)
❊ گنبذ جي شڪل جو نهيل ڪاغذ جو ڦوڪڻو (جنھن ۾ ڪپڙي جي هڪ وٽ لڳل هوندي آهي، جنھن کي ٻاهه ڏئي فضا ۾ چوڙيو آهي ته اهو ڪافي بلنديءَ تائين هليو ويندو آهي)، غبارو، ڦوڪڻو
❊ مٺ، جنھن ۾ عام طور فقير رهندا آهن، ڪٽيا، خانقاهه
❊ وڏو رسو يا تار
❊ شاخ، چوٽي
'اچ رسيلا رنگ بادل ڪڍيا برجن سين' (شاهه)
❊ [ع]

– ٻُرجِي: [ا – مث] ننڍو برج، گنبذ جي مٿان ننڍڙي قبي

● ٻُرجُ ڄ ٻُرجَ: [ا – مذ] تارن جو ميڙ، سج جي دائري جي ٻارهن منزلن مان هڪ منزل [سج جي انهيءَ دائري کي عربيءَ ۾ 'دائرة البروج' يعني برجن جو گهيرو ۽ هنديءَ ۽ سنڌيءَ ۾ اُن کي 'راس منڊل' چوندا آهن. اهي برج پنهنجي جدا جدا اثرن ڪري چئن عنصرن ۾ ورهايل آهن. هر هڪ عنصر ۾ ٽي برج آهن:
(i) آبي برج: سرطان (ڪيڪڙو)، عقرب (وڇون) ۽ حوت (مڇي)
(ii) آتشي برج: حمل (گهيٽو)، اسد (شينهن) ۽ قوس (ڪمان)
(iii) بادي برج: جوزا (جاڙا)، ميزان (ساهمي) ۽ دلو (ڏول)
(iv) خاڪي برج: ثور (ڏڳو)، سنبلہ (سنگ) ۽ جدي (ٻڪرو)]

– ٻُرج آبِي: [ا – مذ] ٽن برجن (حوت، سرطان، عقرب) مان هر هڪ (جيڪو 'آبي' (پاڻياٺ جي) عنصر سان واسطو رکي ٿو)

– ٻُرج آتشِي: [ا – مذ] ٽن برجن (اسد، حمل ۽ قوس) مان هر هڪ، (جيڪو 'آتشي' (باهه جي) عنصر سان واسطو رکي ٿو)

– ٻُرج اَسد (i): [ا - مذ] آسمان جو اهو حصو، جتي ستارا ملي، شينهن جي شڪل ٺاهيندا آهن (Leo)
(هيءُ برج ڪئلينڊر جي تاريخ 23 جولاءِ کان شروع ۽ 21 آگسٽ تي ختم ٿئي ٿو)

– ٻُرج بادِي: [ا – مذ] ٽن برجن (جوزا، دلوءِ ميزان) مان هر هڪ، جيڪو 'بادي' (هوا جي) عنصر سان تعلق رکي ٿو

– ٻُرج ثور(ii): [ا - مذ] آسماني دائري جي ٻارهن حصن مان اهو حصو، جنھن ۾ ڪجهه ستارا ملي، ڏڳي جي شڪل اختيار ڪن (Taurus)، راس برک
(هيءُ برج ڪئلينڊر جي تاريخ 21 اپريل کان شروع ٿي، 21 مئي تي ختم ٿئي ٿي)

– **بُرج جَدي** (iii): [ا - مذ] آسماني دائري جي ٻارهن حصن مان هڪ حصو. جنهن ۾ ڪجهه ستارا ملي نر ٻڪر جي شڪل ٺاهين ٿا (Capricon). راس مڪر

(هيءُ برج ڪئلينڊر جي تاريخ 23 ڊسمبر کان شروع ۽ 20 جنوري تي ختم ٿئي ٿو)

– **بُرج جوزا** (iv): [ا - مذ] آسماني دائري جي ٻارهن حصن مان اهو حصو. جنهن ۾ ڪجهه ستارا ملي، ٻن جاڙن اگهاڙن ٻارن جي شڪل اختيار ڪن ٿا (Gemini). راس منهن

(هيءُ برج ڪئلينڊر جي تاريخ 22 مئي کان شروع ۽ 21 جون تي ختم ٿئي ٿو هيءُ برج ٻين برجن جي ڀيٽ ۾ ايترو روشن آهي، جو ڪاري ۽ اڇي جو فرق نظر ايندو آهي)

– **بُرج حضيضي**: [ا – مذ] انهن ڇهن برجن (اسد، سرطان سنبل، ميزان، عقرب، قوس) مان هرهڪ، جيڪو خط استوا جي ڏکڻ ۾ موجود آهي ۽ باقي برجن کان گهٽ آهي

٭ [ع: برج + حضيض (ح ض ض) = پستي]

– **بُرج حَمل** (v): [ا _ مذ] آسماني دائري جي ٻارهن حصن مان اهو حصو. جنهن ۾ ڪجهه ستارا ملي، گهيٽي جهڙي شڪل ٺاهين ٿا (Aries). راس ميگهه

(هيءُ برج، ڪئلينڊر جي تاريخ 21 مارچ کان شروع ۽ 20 اپريل تي ختم ٿئي ٿو. 21 مارچ تي سج هن برج ۾ داخل ٿيندو آهي؛ ان ڏينهن بهار شروع ٿيندي آهي ۽ 'نوروز' ملهايو ويندو آهي، جو ته هيءُ ڏينهن سج لاءِ ڀلارو هوندو آهي)

– **بُرج حُوت** (vi): [ا _ مذ] آسماني دائري جي ٻارهن حصن مان اهو حصو. جنهن ۾ ڪجهه ستارا ملي، مڇيءَ جي شڪل اختيار ڪندا آهن (Pisces). راس مين

(هيءُ برج، ڪئلينڊر جي تاريخ 20 فيبروريءَ کان شروع ۽ 20 مارچ تي ختم ٿئي ٿو)

– **بُرج خاڪِي**: [ا – مذ] ٽن برجن (ثور، جدي، سنبلہ) مان هرهڪ، جيڪو خاڪ (مٽيءَ جي) عنصر سان واسطو رکي ٿو

– **بُرج دِلو** (vii): [ا - مذ] آسماني دائري جي ٻارهن حصن مان اهو حصو. جنهن ۾ ڪجهه ستارا ملي گهڙي (دلي) يا ٻاٽيءَ جو ڊول ڪٽي بيٺل شخص جي شڪل اختيار ڪن ٿا (Aquarius). راس ڪنڀ.

(هيءُ برج ڪئلينڊر جي تاريخ 21 جنوري کان شروع ۽ 19 فيبروري تي ختم ٿئي ٿو جيڪڏهن 'برج دلي' ۾ گرهڻ لڳي ته خوف، بدحالي، ڏڪار ۽ گهٽ بارش جو انديشو سمجهيو ويندو آهي)

– **بُرج سَرطان** (viii): [ا - مذ] آسماني دائري جي ٻارهن حصن مان اهو حصو. جنهن ۾ ڪجهه ستارا ملي، سرطان يا ڪيڪڙي جهڙي شڪل اختيار ڪندا آهن (Cancer). راس ڪرڪ.

(هيءُ برج ڪئلينڊر جي تاريخ 22 جون کان شروع ۽ 22 جولاءِ تي ختم ٿئي ٿو)

– **بُرج سُنبلہ** (ix): [ا - مذ] آسماني دائري جي ٻارهن حصن مان اهو حصو. جنهن ۾ ڪجهه ستارا ملي، هڪ ڪنواري ڇوڪريءَ جي شڪل اختيار ڪندا آهن. جيڪا ساڄي هٿ ۾ ڪڻڪ جو سنگ ڪٽي بيٺل آهي (Vergo). راس ڪنيا.

(هيءُ برج ڪئلينڊر جي تاريخ 22 آگسٽ کان شروع ۽ 23 سيپٽمبر تي ختم ٿئي ٿو)

– **بُرج عَقرب** (x): [ا - مذ] آسماني دائري جي ٻارهن حصن مان اهو حصو. جنهن ۾ ڪجهه ستارا ملي، وڇون/ٺونءَ جهڙي شڪل اختيار ڪن ٿا (Scorpio). راس برڇڪ.

(هيءُ برج ڪئلينڊر جي تاريخ 24 آڪٽوبر کان شروع ۽ 22 نومبر تي ختم ٿئي ٿو)

– **بُرج قوس** (xi): [ا - مذ] آسماني دائري جي ٻارهن حصن مان اهو حصو. جنهن ۾ ڪجهه ستارا ملي، ماڻهوءَ جي هٿ ۾ ڪنيل ڪمان جي شڪل اختيار ڪن ٿا (Sagitarius). راس ڌن.

(هيءُ برج ڪئلينڊر جي تاريخ 23 نومبر کان شروع ۽ 22 ڊسمبر تي ختم ٿئي ٿو)

– **بُرج مِيزان** (xii): [ا _ مذ] آسماني دائري جي ٻارهن حصن مان اهو حصو. جنهن ۾ ڪجهه ستارا ملي، تارازي/ساهميءَ جهڙي شڪل اختيار ڪن ٿا (Libra). راس تلا.

(هيءُ برج ڪئلينڊر جي تاريخ 24 سيپٽمبر کان شروع ۽ 23 آڪٽوبر تي ختم ٿئي ٿو)

• بَرجا: [ظرف] جائتو، هنڌائتو
※ [ف: بَر = بي + جا = جاءِ]
※ برابر، ٺيڪ، پورو، واجبي، موزون
※ [ا – مث] جمعيت، ماڻ
※ بي فڪري
※ [س/لس]

• بَرجس: [ا – مذ] زين يا ڪنهن ٿلهي ڪپڙي جو ٺهيل پاجامي جهڙو پائڻ جو هڪ انگريزي لباس (جنهن جا پائنچا سوڙها هوندا آهن ۽ هي لباس عام طور تي شڪاري پائيندا آهن)
※ [انگ: Breeches]

• بَرجستگي: [ا - مث] چستي، ڪڙائي تڙائي
※ [ف]

– بَرجستو ج بَرجستا: [صفت -مذ] مضبوط، سگهارو، پهلوان
※ وقت سر ڪم ايندڙ، نيباهو
※ [مث: بَرجستي ج بَرجستيون]

– بَرجَستَہ: [صفت] بر محل، موزون، مناسب، ٺيڪ، حال جي تقاضائن موجب
※ في البديهہ، فوراً، بنادير، بي ساخته، بلاتامل
※ چست، همت پريو، ڪڙو تڙو
※ نمايان، واضح، چٽو
※ [اصطلاحاً] پهلوان
※ [ف: بر + جستن = ٽپڻ، اچل ڏيڻ]

• بُرج ڪبوتر: [ا – مذ] اها خانن تي مشتمل اوچي عمارت، جنهن جي شڪل برج جهڙي هوندي آهي، ايران جا ماڻهو جهنگ ۾ ڪبوترن لاءِ ٺاهيندا آهن، ڪابڪ

• پِرجُلَ ج پِرجُلُون: [ا – مث] نار جي چڪر ۾ پيل هڪ ڪاٺي، پِرجل
※ [س/ات]

• پرجلوٽ ج پرجلوٽُون: [ا –مث] ڪارتوسن واري بندوق، گهوڙي واري بندوق
※ [صفت] تيز رفتار
※ [انگ: Bridge-load]

• بِرج لوڊ: [ا ـ مذ] گهوڙي واري بندوق
※ [انگ: Bridge load]

• بَرجَنگ ج بَرجَنگ: [ا – مذ] هڪ قسم جو ساز، مِرڏنگ (ڍولڪ جو هڪ قسم)
※ [سن: مِردنگ]
'ساز سارنگيون سرندا، وڄائين بَرجنگ' (رسالو)

• بَرجَڻُ: [مصدر 'برڻ' مان فعل مجهول] ڪنهن سبب بيمار ٿي پوڻ
※ تنگون چڙهي پوڻ، ڪڙجي پوڻ
※ [س/ات ـ ٻرجڻ > بَرجڻ]

– بَرجي پوڻ: [اصطلاح] بدن ڪڙجي پوڻ، جسم ونجي پوڻ، ڇت سڪي پوڻ، ڏاڍو ٿڪ ٿيڻ

• پرجڻُ: [مصدر 'برڻ' مان فعل مجهول] ڪاوڙجڻ، ناراض ٿيڻ، بر ٿيڻ، تپي وڃڻ

پرجيس: [ا – مذ] مشتري گرهه (هي چهين آسمان تي آهي ۽ 'سعد' (سڀاڳو) ليکبو آهي هن کي قاضيءِ فلڪ' (فلڪ بوس) بہ چوندا آهن)
※ [ع]

• بَرچاڪ ج بَرچاڪ: [ا – مذ] قميص جو هڪ حصو (جتان ڪان قميص جي ٻنهي پاسن اڳئين ۽ پوئين پاسي جي سلائي شروع ڪئي ويندي آهي)
※ [س/ات]

• بَرچڻُ: [مص – فعل لازمي] مشابهت رکڻ، هوبهو هجڻ
※ ٺهي وڃڻ
※ [س/ل: براجڻ > برچڻ]

• پرچُ ج پرچَ: [ا –مذ] وِرڪ، وڻ، درخت
※ [سن: ورڪشہ = وڻ]

• بِرڇڪ: [ا-مذ] برج عقرب، آسمان جوانئون برج، وڇون، ڀٽون
☼ [هند]

• بَرڇي ج بَرڇيُون: [ا – مث] ٻرڇي، سنهو ۽ ننڍو نيزو، جنهن جو ڦر وِنگو ٿيندو آهي. نيزو، انٽي
☼ [سن: برڇي]

– بَرڇي بَردار: [صفت] نيزي بَردار، ڀالي وارو

– بَرڇيت: [صفت] نيزي باز، برڇي هڻڻ وارو، نيزي بازيءَ جو ماهر، ڀالي سان وڙهندڙ سپاهي

• بَرحالُ: [ظرف] حال ۾
☼ قائم
☼ نيڪ، صحيح، درست
☼ [ف]

• بَرحَق: [صفت] حق تي، سچ تي، سچو، حقيقي، نيڪ، درست، برابر، بجا، صحيح، بيشڪ، سچ پچ (جيڪو حق ۽ سچ تي هجي)
☼ ناگزير، لازمي، ضروري
☼ [ف: (بَر = تي) ع: (حق = سچ) = سچ تي، حق تي]
”الله هيڪ، محمد برحق، شال مان چوان حرف اِهي ئي“ (نامعلوم)

• بَرخاست: [ظرف] بس ڪري اُٿڻ، ختم، بند، موقوف
☼ [ف: بَرخاستن = اٿڻ]

– بَرخاست ڪرڻ: [اصطلاح] اٿڻ (ڪچهري)، بند ڪرڻ
☼ موقوف ڪرڻ، لاهڻ (نوڪريءَ تان)

– بَرخاستگِي: [ا-مث] اُٿڻ، پڄاڻي، خاتمو

• بَرخِلاف: [ح – جر] ابتڙ، الٽو، ابتو
☼ [ف: (بر) + ع: (خلاف = ابتو)]
☼ ناموافق، ناسازگار
☼ [صفت] مخالف، دشمني ڪندڙ، منگهرو، مدو

– بَرخِلافِي ج بَرخِلافِيُون: [ا – مث] مخالفت، دشمني

• بَرخو: [ا – مذ] برٿو، برٿو

• بَرخواست: [صفت] 'برخاست' جو غلط اچار، ختم، بند

• بَرخود: [ضمير] خود، پاڻ، پنهنجو پاڻ

• بَرخُوردارُ: [صفت] نيڪ بخت، مرادوند، پُٽ
☼ روزي بردار
☼ فيضياب، اقبال مند، بهرمند
☼ ڦَل کائيندڙ
☼ [ف: برخور = شان، آسودگي، بخت، روزينو + دار = رکندڙ]

– بَرخُورداري: [ا-مث] اولاد جهڙي فرمانبرداري، سعادتمندي

– بَرخورداڻ: [ظرف] فرمانبردار پٽ وانگر سعادتمنديءَ سان

• بَرد: [ا – مث] موسم وغيره جي ٿڌ، سردي، سياري جو فصل
☼ [مجازاً] ڳڙو
☼ [صفت] سرد، ٿڌو
☼ [مجازاً] وساميل (شعلو يا باهه)
☼ [ع]

• بَرڊُ: [ا – مذ] رازڪي ڪم جو هڪ اوزار، اوساريءَ جي سڌائي جاچڻ جو اوزار، شاهل، ننهل
☼ [س/ل]

• بَرڊُ ج بَرڊَ: [ا – مذ] ڍڳو، ڏاند، بيل، ٻڍڙ
☼ [س/ل – سن: ورده]
”ڏاگهنئون ڏيرن، آندا برڊَ پنهور ۾“ (شاهه)

• بِرڊُ ج بِرڊَ: [ا – مذ] ناموس، ساراهه، نيڪنامي
☼ عزت، آبرو، وقار، شان
☼ پت، لڄ، شرم، ننگ
☼ [سن: (ورڌ = واڌارو خوشي، دولت) _ هند: (بِرد = ناموس، نالو ساراهه)]

• بُرِد: [ا–مث] حاصلات. آمدني

* نفعو

* [ف: برِدن = کڻڻ وڃڻ]

* رشوت

* شطرنج راند جي بازي (جنهن ۾ هڪ ڌر طرف فقط 'بادشاهه' کان سواءِ سمورا مهرا ماريا ويندا آهن. جنهن کي اڌ راند چوندا آهن)

* اڌ مڻ جو پٿر

* ڳجهارت

* پٽاپٽي ڪپڙو

– بُرد يماني، بُرد يمني: [ا – مث] ريشمي پٽا پٽي ڪپڙي جي پوشاڪ ۽ يمن جي شال

* [ا – خاص – مث] يمن جي شال. اُجرڪ (روايت آهي ته اجرڪ سنڌ مان يمن ويندي هئي، ان ڪري ان کي 'برد يماني' يا 'برد يمني' چيو ويندو هو اها به روايت آهي ته رسول اڪرم صلي الله عليه وآله وسلم به برد يمني اجرڪ' اوڍي هئي)

– بُرد ڏيڻ: [اصطلاح] شطرنج راند ۾ مخالف جو صرف بادشاهه بچائڻ

* ڏؤ يا مستيءَ مان بِناڪ هٽڻ

* [س/ڪوهه]

* هڪ جي ٻي ٻڌائڻ

* آڏو جواب ڏيڻ

• بردا: [ظرف] سياڻي. ايندڙ ڏينهن

'بردا مند قلي ڪٽي، نقد ڪنيون نار' (شاهه)

• بَردار: [ا – مث] ڦاسيءَ تي. سوريءَ تي

* موت

* [ف: بَر = تي + دار = سوري]

' لائن ڪارڻ لج، باسيائين بردار جي' (شاهه)

• بَردار: [صفت] مرڪب لفظ جو آخري جز. اسم جي پٺيان 'کڻندڙ' جي معنيٰ ۾ استعمال ٿيندڙ لفظ (جيئن: دستبردار، علم بردار، مشعل بردار وغيره)

* [ف: بَردار < برداشتن = کڻڻ]

* ميويدار. ڦلدائڪ (وڻ)

* [ف: بَر = ميوو + دار]

* بَروارو. موڪرو (ڪپڙو)

• بَرداشت: [ا – مث] سهپ. سهڻ جي سگهه. تحمل. بردباري. ڪانڌِ

* طاقت

* [ف: برداشتن]

– بَرداشت خاطِر: [ظرف] بيزار. بي دليو

* اداس. رنج. غمگين

– بَرداشت ڪرڻ: [اصطلاح] سهڻ

– بَرداشتہ دِل: [ظرف] بيدليو. بيزار

* اداس. رنج. غمگين

• بَرداشت خانو: [ا – مذ] عارضي گودام. اها جڳهه جتي ڪجهه ڏينهن لاءِ رسد يا سامان رکيو وڃي

• بَرداشتِي: [صفت] تهليو جيل ۾ مٿانهين ڪلاس جي قيدين جو خدمتگار (جيڪو خود هيٺئين ڪلاس جو قيدي هوندو آهي)

• بَردانو: [ا –مذ] باردانو. ڳوٿيون

– بَردانا ڪيرڻ/ بَردانا ڦاڙڻ: [اصطلاح] اند گند ڪيڻ. آندا گوندا باهر ڪيڻ. ڦاڙي ڇڏڻ. چيري ڇڏڻ

• بَردانُ: [ا –مذ] وِهاڻ ۽ جي سوکڙي

* دعا جو جواب

* [سن: ور = گهوٽ + دان = سوکڙي]

• بُردبارُ ج بُردبارَ: [صفت] همت وارو. برداشت ڪندڙ. سهندڙ. سهپ وارو. صابر. گنڀير. ڪانڌ وارو. متحمل. ديرپنو

* بار کڻندڙ

* [ف: بـرد < بردن = کڻڻ + بار]

– بُردبار ٿيڻ: [اصطلاح] گنڀير ٿيڻ

* صبر وارو ٿيڻ. ديرپنو ٿيڻ

– بُردبارِي: [ا – مث] حلم. صبر. ڪانڌ. ڌيرج. ٺهر

• بُردبانُ ج بُردبانَ: [ا–مذ] ٻيڙيءَ جو سڙهه
☼ [ف: بادبان]

• پردنگ: [ا – مذ] مردنگ، هڪ قسم جو ساز، ڍولڪ جو هڪ قسم

• بَردو ج بَردا: [ا–مذ] غلام، ٻانهو، گولو
☼ جنگي قيدي
☼ [ف: بَرده]
☼ [ا – خاص] سنڌي ٻوليءَ جي مشهور شاعر 'بردي سنڌي' جو تخلص (جنهن جو اصل نالو محمد رمضان لاشاري آهي)

• بَردَوام: [ظرف] دائم، سانده، هميشه، سدائين
☼ [ف]

• بَرده: [صفت] بَردو، ٻانهو، غلام، نوڪر
☼ جنگي قيدي
☼ [ف]

– بَرده فَروشُ: [صفت] انسانن کي خريد ۽ وڪرو ڪندڙ، ٻانها يا ٻانهيون وڪڻندڙ، غلام فروش

– بَرده فَروشِي: [ا–مث] ٻانهن جو واپار، غلامن جي تجارت (جيڪا رسم عربن ۾ اسلام کان اڳ عام هوندي هئي)

• بُرده: [صفت] ڪنيل، پڇايل (عورت، ڇوڪرو وغيره)
☼ [ف]

– بُرده فَروش: [صفت] اهو ماڻهو، جيڪو ڇوڪريون پڇائي يا خريد ڪري اُنهن کان ڪسب ڪرائي يا وڪڻي، ٻانڌي، ڪَڄر، ڀڙوو

• بُرده: [ا – مذ] بوڇڻ، چادر ('قصيده برده' - علامه بوصيريءَ وارو قصيدو جنهن جي جوڙ ڪري خواب ۾ رسول الله صلي الله عليه وآله وسلم پنهنجو چادر سندس ڪلهن تي ڌري، جنهن ڪري سندس سڀ درد دفع ٿي ويا)
☼ [ع]

• بُردِي: [ا–مث] ڪجور جو هڪ قسم

• بُردِي: [ا–خاص] برڙدي، بليدي، بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو (جنهن جا ڇويهه پاڙا آهن: ارباڻي بردي، ٻجاراڻي، بابڪاڻي، بڪراڻي، بنگلاڻي، بنگوان چيلاڻي، ڏاهاڻي، گجاڻي، گبول بردي، گولا، ڳاڏهي، گورشاڻي، جعفري، جبلاڻي، ڪنراڻي، ڪنوهن لولاڻي بردي، مغيري بردي، مستوئي، نندلاڻي، نوحاڻي بردي، تيغاڻي، عمراڻي)

• بَرديتُ: [ا–مذ] چارڻ، ڀٽ، ميراثي، مداحي
☼ تير انداز، ڪمان دار
☼ بهادر، مشهور
☼ [سن: ويتالڪ]
☼ بَرڊ: ٻڍڙ، ڏڳو

• ٻِرڊُ ج ٻِرڊَ: [ا – مذ] پوڙهو، ٻڍو
☼ [سن: ورڊ]
'خالي ڇڏيائين ڪونه ڪو جوان ٻرڊا ۽ ٻار' (سامي)
☼ ننگ، ناموس، عزت، آبرو، لڄ، شرم
☼ [ٻرد > ٻرڊ]

– ٻِرڊ اَوستا: [ا–مث] پوڙهائپ، ٻڍائپ، پيرسني

• ٻِرڊ: [صفت] ورڊ، برخلاف، مخالف

• بَرڊَڻُ: [مص – فعل متعدي] واڌارو ڪرڻ
☼ ڏڳي ڏڳو ميڙائڻ
☼ اڳ جهلائڻ
☼ [سن: 1. ورڌ = وڌڻ؛ 2. ٻليورد > برد > ٻرڊ = ڏڳو]

• بَرڊ: [ا–مذ] پکي، پرندو
☼ [انگ: Bird]

– بَرڊ فِلو: [ا –مذ] پکين جي وبا، پکين جي هڪ مخصوص بيماري (خاص ڪري ڪڪڙين (مرغين) ۾ ٿيندي آهي جنهن ڪري ڊاڪٽرن پاران بيمار مرغيءَ جي گوشت کائڻ کان منع پڻ ڪئي ويندي آهي)
☼ [انگ: Bird flow]

• بَرزُ ج بَرزَ: [صفت] وڏو، تمام وڏو
☼ چالاڪ، هوشيار، عيار

- **بَرڙُباڪاسُ ج بَرڙُباڪاسَ:** [ا - مذ] راڪاس کان بہ وڏي بلا، ديو

۞ [صفت] خوفائتو، ڀوائتو

۞ طاقتور، ظالم

۞ وڏي آواز سان ڳالهائيندڙ

۞ رشوت وٺندڙ، راشي

۞ ڪائو، ڀيٽوڙي، ڏرو

● **بَرڙاٽُ ج بَرڙاٽَ:** [ا - مذ] هوا خارج ٿيڻ جو وڏو آواز، ريح جو آواز، وڏو ٽٽ

۞ ٻٽاڪ، ڊاڙ، لاف، لباڙ

۞ چيچٽ، زيٽ

- **بَرڙاٽ ڪرڻ:** [اصطلاح] ريح سان فضلو بہ خارج ٿيڻ، وڏو ٽٽ ڏيڻ

۞ ڊيڪ ڏيڻ، داڦڻ

۞ مستي ڪرڻ

۞ [س/ات]

- **بَرڙاٽ هڻڻ:** [اصطلاح] ٻٽاڪون هڻڻ، ڊاڙون هڻڻ

- **بَرڙاٽي ج بَرڙاٽِي:** [صفت] ڊاڙي، لباڙي، ٻٽاڪي

۞ ڦاٽوڙو دهل

● **بَرِڙُو ج بَرِڙا:** [ا -مذ، بَرُو جو اسم تصغير] ننڍن ڪنن وارو ڇيلو

۞ [س/ات]

۞ هرڻ ۽ ٻڪريءَ جي ميلاپ مان پيدا ٿيل ڇيلو

۞ [س/ل]

● **بَرڙي:** [ا -خاص] هڪ ذات جو نالو

۞ [س/ات]

۞ [ا -مث] ٻڪريءَ جو قسم، ڇيلي، ٻري (لفظ 'ٻري' جو اسم تصغير)

● **بَرڙُ:** [ا -مذ] رازڪي ڪم جو هڪ اوزار، چونارو، مارو

● **بَرزَخُ:** [ا - مذ] ٻن جاين جي وچ ۾ پردو يا ڀِتي

۞ موت بعد قيامت تائين رهڻ وارو عرصو. مسلمانن جي عقيدي موجب اها جاءِ، جنهن ۾ مرڻ کان وٺي قيامت تائين روح رهندو

۞ [ع]

'ڇڏي ڏاتِ طرف جي، برزخ ٻهارا' (گرهوڙي)

● **بَرسُ ج بَرسَ:** [ا - مذ] ورهيه، سال، ٻارهن مهينن جو مدو

۞ سج جي چوڌاري زمين جي هڪ پوري گردش ڪرڻ جو عرصو (جيڪو 365 ڏينهن، پنجن ڪلاڪن، 38 منٽن ۽ 46 سيڪنڊن جو ٿيندو آهي)

۞ [سن: ورش]

● **بُرسُ ج بُرسَ:** [ا - مذ] ڪاغذ جو تير (جيڪو ڪمانگر ڄرش بدران ڪم آڻين)

۞ [س/ات]

● **بَرسا:** [ا -مث] برکا، ورشا، برسات

● **بَرساتِ ج بَرساتِيُون بَرساتُون:** [ا - مث] مينهن، بارش، مينهن جي مندَ

۞ [سن: ورشت]

- **بَرساتِي:** [صفت] برسات سان منسوب، برسات وارو، مينهن وارو

۞ برسات جي موسم ۾ ٿيندڙ (جهڙوڪ: برساتي ٿانگ، برساتي فصل)

- **بَرساتِي ج بَرساتِيُون:** [ا - مث] بارش کان بچائيندڙ ڪوٽ يا جبو

۞ بارش کان بچاءُ واري ڇٽي

۞ ديسي قسم جي گاڏيءَ جي ڇٽي يا سائبان

۞ گهوڙن جي هڪ بيماري، ٻڌڪنار

- **بَرساتِي بُخار:** [ا - مذ] برساتي موسم جو بخار، مليريا

- **بَرساتِي تِڏُ:** [ا -مث] نڌ، برسات ڪانپوءِ پيدا ٿيندڙ جيت

۞ [مجازاً] وڏيڪ چنچل ۽ شوخ، ٽپندڙ ڪڏندڙ

ـ بَرساتِي پاڻي: [ا – مذ] مينهن جو پاڻي

ـ بَرساتِي ڏيڏر: [صفت] وڏيڪ شور ڪندڙ. گهڻي ٽر ٽر ڪندڙ (اصطلاحا)

ـ بَرساتِي موسم: [ا – مث] مينهن جي موسم، مينهوڳي

ـ بَرساتِي نئن: [ا – مث] اها ندي يا نالو. جيڪو برسات جي موسم ۾ جاري ٿئي ۽ باقي ڏينهن ۾ خشڪ رهي

• بَرسامَ: [ا – مث] سيني جو سور. ڦڦڙن ۾ پاڻي پرجي وڃڻ جي بيماري (جنهن ۾ ڪاٻي ڦڦڙ ۾ وڪڙ پئجي ويندو آهي، جنهن جي نتيجي ۾ سيني ۾ سور ٿيندو آهي). ذات الجنب

❊ [ف]

• بَرسائِڻُ: [مص – فعل متعدي] وسائڻ. آباد ڪرائڻ

❊ [سن: ورش = وسڻ]

❊ بارش ڪرڻ. مينهن وسائڻ

❊ سهڻو بنائڻ. سينگارڻ

❊ ان جي وائر ڪرڻ

❊ [برسايو برسائيندو برسايل]

— بَرسجڻُ: [مصدر 'برسڻ' مان فعل مجهول] وسڻ. آباد ٿيڻ. وڌڻ

❊ سينگارجڻ

❊ [برسيو برسبو برسيل]

ـ بَرسڻُ: [مص – فعل لازمي] مينهن وسڻ. بارش پوڻ

❊ ملڪ وسڻ

❊ زمين آباد ٿيڻ

❊ گهڻي آمدني ٿيڻ

❊ ظاهر ٿيڻ

❊ تيار ٿيڻ

❊ [سن: ورش = وسڻ]

❊ [برسيو برسندو برسيل]

• بَرسَر: [ا - مذ] خزانچي. مالي معاملن کي سنڀاليندڙ. ڪيشيئر (خاص ڪري ڪنهن ڪاليج جو: cashier)

❊ [انگ: Bursar]

ـ بَرسَري: [ا - مث] تعليمي ادارن ۾ مالي معاملن جي سنڀال

• بَرسِنيو ۽ بَرسِنيا: [ا – مذ] سنيهو. پيغام. نياپو

'برسنيو بهرام کي، منهنجو پانڌي نيئي پهچائي' (ملو ڪوسو)

• بَرسَنگ: [ا –مذ] بن شين جي وچ ۾ اڻ پوري ڪرڻ جو وٽ. آهن. پاسنگ

❊ [ف]

• بَرسَڻُ: [ا –مذ] گاهه جو هڪ قسم. برسيم. لوسڻ

• بَرسو: [ا – مذ] 'دل پسند' راند ۾ اهو داءُ. جنهن جي ڪٽڻ سان ٽيڻي رقم ملي

• بَرسِي ۽ بَرسِيُون: [ا –مث] ٻارهين مهيني تي ملهايل ڏينهن. ٻارهو. ڪنهن فوتيءَ جي ٻارهين مهيني ملهايل ورسي

❊ [سن: وارشڪ]

• بَرسِيمُ. بَرسِينَ: [ا _ مذ] گاهه جو هڪ قسم (جيڪو لوسڻ سان گڏ پوکبو آهي. چتاوءِ برسيم، ٻئي ۾ مينهن جو سلو چاروٿين ٿا). برسينگ

• بَرسِينگ: [ا – مذ] گاهه جو هڪ قسم. برسيم

• بُرشُ ۽ بُرشَ: [ا – مذ] وارن يا وار جهڙن تاندورن سان جڙيل ڪاٺيءَ، پلاسٽڪ يا ڪنهن ڌاتوءَ جو ٽڪرو (جنهن سان ڪپڙا، بوٽ، ڏند وغيره صاف ڪجن). موقلم

❊ تصوير ٺاهڻ ۽ رنگ ڪرڻ لاءِ مصور جو اوزار

❊ [انگ: Brush]

• ڀرشٽ. ڀرشٽُ: [صفت] آلودو. آلو. ناپاڪ

❊ بگڙيل. نالائق

❊ ظالم. پاپي

❊ [هند]

ـ ڀرشٽتا. ڀرشٽتا: [ا _ مث] ناپاڪائي. پليتائي

❊ بگاڙ. نالائقي

❊ ظلم. پاپ

• بَرشڪالُ: [ا – مذ] برسات جي موسم. مينهن جي مند. مينهوڳي

❊ [سن: ورش = مينهن + ڪال = وقت]

• **بَرَصُ:** [ا – مذ] ڪوڙهه جو مرض (هه ڪوڙهه جا قسم ٿين: 'بَرَص ابيض' - اڇو ڪوڙهه ۽ 'بَرَص اسود' - ڪارو ڪوڙهه)

☼ [ع]

• **بَرصوابُ:** [ظرف] ٺيڪ، برابر، پورو، صحيح

☼ [ف+ع]

• **بَرطانِيہ:** [ا ـ خاص] برٽن. انگلنڊ. وڏي ڪنڊ يورپ ۾ انگلنڊ، اسڪاٽ لئنڊ ۽ ويلز تي مشتمل ملڪ جو نالو. انگريز قوم جو وطن

☼ [انگ: Britain]

ـ **بَرطانوِي:** [صفت] برطانيہ سان منسوب، برطانيہ جو، برطانيہ جو رهواسي، انگريز قوم، انگريز

ـ **بَرطانوِي دؤر:** [ا – مذ] انگريز راڄ، برطانوي دور حڪومت، (Birtish period)

• **بَرطرف:** [صفت] پاسي، پري، الڳ، عليحده

☼ حارج، موقوف، وقتي طور آفيس يا نوڪريءَ مان معطلي

☼ [ف: بَر + ع: طرف]

ـ **بَرطرف ڪرڻ:** [اصطلاح] ٽارڻ، پاسي ڪرڻ

☼ موقوف ڪرڻ، وقتي طور تي نوڪريءَ تان لاهي ڇڏڻ

ـ **بَرطرفِي:** [ا_مث] نيڪالي، علحيدگي، موقوفي (نوڪريءَ تان)

• **بَرعَڪس:** [صفت] ابتڙ، خلاف، الٽو

☼ مختلف

☼ [ف: (صفت مفعولي) بَر+ ع: عڪس]

• **بَرغِلائِڻُ:** [مص – فعل متعدي] ڦيرڻ، ٺيڙڻ (بدنيتيءَ سان)

☼ ڀنيلائڻ، ڏوڪو ڏيڻ، ورغلائڻ

☼ [ف: برغلانيدن]

☼ [بَرغلايو، بَرغلائيندو، بَرغلايل]

• **بَرفَ:** [ا – مث] ڄميل پاڻي، يخ پاڻي، (Ice)

☼ هوا ۾ مليل پاڻيءَ جا بخار، جيڪي سخت سرديءَ ۾ ڄمي زمين تي ڪِرندا آهن. ڳڙو

☼ سخت ٿڌ

☼ [ف]

☼ [مجازاً] جمود، خاموشي

'جتي برف ڏاڍي ۾ ڏاڍي ڄمي ٿي، اتان ٿي نہ درياهہ وهندي ڏسون ٿا'

(استاد بخاري)

– **بَرفانِي:** [صفت] برف سان منسوب، برف جو، برف وارو

☼ برف جي علائقي جو، برف پوڻ واري علائقي جو، تمام سرد ملڪ يا ٿڌيءَ هوا جو

☼ تمام گهڻو سرد

– **بَرفبارِي:** [ا – مث] برف ڪِرڻ، برف پوڻ، (Snow fall)

☼ برف وسڻ جي حالت

'جسم پورو لباس ڪاري ۾،
برفباري نہ ڪر سياري ۾'

(وفا پلي)

– **بَرف پاڻِي:** [ا ـ مث] هڪ قسم جي ٻارڙن جي راند (جنهن ۾ ٻڪري قيد ڪيل ٻالڪ رانديگر کي 'برف'، جڏهن نہ فرار ٿيل ٻالڪ رانديگر کي 'پاڻي' سڏيو ويندو آهي)

☼ [س/ات]

– **بَرف پَرورد:** [صفت] برف ۾ ٿڌو ٿيل يا ڄايل

– **بَرف پوش:** [صفت] برف ۾ ڍڪيل

☼ [مجازاً] سرد، گهڻو سرد

☼ [ف: برف + پوشيدن = پائڻ، ڍڪڻ، ڇپائڻ]

ـ **بَرف پوش پَهاڙ:** [ا – مذ] برف سان ڍڪيل پهاڙ

– **بَرف پوڻ، وسڻ:** [اصطلاح] سخت سردي پوڻ، پارو پوڻ

'سنڌ ڪي سردي بہ پنهنجي ڪانہ آ،
برف ڪوئيٽا ۾ پوي، ٺرڪون اسين'

(استاد بخاري)

– **بَرف پيئڻ:** [اصطلاح] برف جو پاڻي پيئڻ

– **ٻرف جو گِنڊو:** [ا – مذ] برف جو سنگ، گول گنڊو، هڪ قسم جي بارائي مٺائي (جيڪا برف جي ٽڪري کي رندو هڻي، برف جو چورو ڪري، گلاس ۾ وجهي، ٿاڌيل گولي جي مٿان شربت هاري تيار ڪئي ويندي آهي)

– **ٻرف جِي سِلِي:** [ا - مث] برف جي سِرَ (Ice cane)

– **ٻرف جِي نَاڙِي:** [ا -مث] برف جي سِرَ برف جي سلي (Ice cane)

– **ٻرف جمائڻ:** [اصطلاح] پاڻيءَ، کير يا شربت کي مقرر طريقي سان جمائڻ

٭ ٺارڻ، ٿڌو ڪرڻ

'ماحول مٿان برف جمائي نہ وجهي' (استاد بخاري)

– **ٻرف جمڻ:** [اصطلاح] ڪنهن پاڻيات کي مقرر طريقي سان جمائڻ يا پاڻيءَ جو سخت سيءَ ۾ جمڻ

– **ٻرف خانو:** [ا _ مذ] برف جو ڪارخانو (جتي مشين رستي پاڻيءَ کي جمائي سِرن جي صورت ۾ ٻاهر ڪڍيو آهي)

– **ٻرف ڪِرڻ:** [اصطلاح] برفباري، آسمان مان برف پوڻ

– **ٻرف ڳرڻ:** [اصطلاح] برف پگهرڻ

– **ٻرف مٿان ٻاهہ ٻارڻ:** [اصطلاح] اجائي ڪوشش ڪرڻ، خوامخواهہ محنت ڪرڻ

'برف مٿان هيءَ ٻاهہ، ٻارين ٻيلي زور تي' (استاد بخاري)

– **ٻرفيلو:** [ا _ مذ] برفاني علائقو، اهڙو هنڌ جتي گهڻي برف پوي

٭ [صفت] گهڻو سرد، گهڻو ٿڌو

• **ٻُرفَتَ:** [ا –خاص] سنڌ ۽ بلوچستان جي علائقي لس ٻيلي جي ڪوهستاني علائقن ۾ رهندڙ قبيلي/ذات جو نالو

٭ [اصطلاحاً] جابلو جوان

'وڻي ور وات ٿيا، ٻرفت ٻروهي' (شاهہ)

• **ٻَرفِي:** [ا – مث] مٺائيءَ جو هڪ قسم (جيڪا کير مان ٺهيل هوندي آهي ۽ برف جهڙي لڳي ٿيندي آهي)

٭ [ف: برف]

• **ٻَرقُو:** [ا – مذ] ڀڃائُن، ميهن، واڱڻن وغيره جو ترپل يا رذل چورو، پرتو

• **ٻَرق:** [ا – مث] بجلي، وڄ، ڪنوڻ

٭ چمڪ دمڪ

٭ گاٺ جي طاقت سان بنايل هٿرادو روشني

٭ تيز، ڦڙتيلو، شوخ

٭ [تصوف جو اصطلاح] نور جو لمحو (جيڪو سالڪ جي دل تي وارد ٿيندو آهي ۽ پوءِ لڪي ويندو آهي ۽ اهوئي نور خود سالڪ کي سيرِ الي الله طرف متوجهہ ڪندو آهي)

٭ [ع]

– **ٻَرق انداز:** [صفت] بجلي ڪيرائڻ يا اُڇلڻ وارو

٭ تيز هلندڙ

٭ چوڪيدار، عدالت جو سپاهي، بندوقچي، پاسبان، پهريدار

– **ٻَرق اندازِي:** [ا _ مث] بجليءَ جهڙي تيزي

– **ٻَرق تاب:** [صفت] بجليءَ وانگر چمڪندڙ

– **ٻَرق پا:** [صفت] بجليءَ وانگر تيز ڊوڙندڙ

– **ٻَرق پاره:** [ا – مذ] اهو برقي ذرو، جنهن جي چرپر بجليءَ جي اچ وڃ تي اثرانداز ٿيندي آهي

٭ [صفت] بجليءَ وانگر، تيز رفتار

– **ٻَرق پاش:** [صفت] بجلي ڪيرائڻ وارو

– **ٻَرق پاشِي:** [ا _ مث] بجلي ڪيرائڻ

– **ٻَرق پاشيده:** [صفت] پاڻيات (جنهن مان بجليءَ جو وهڪرو گذري ان پاڻيات سان حل ٿيندو آهي)

– **ٻَرق پيڪر:** [صفت] بجليءَ وانگر چمڪندڙ، چمڪيلو

٭ ڦڙتيلو، شوخ، تيز طرار

– **ٻَرق پيما:** [صفت] بجليءَ مقدار ماپڻ جو هڪ اوزار

٭ بجليءَ وانگر تيز ڊوڙندڙ، برق رفتار

– **ٻَرق پيمائِي:** [ا _ مث] بجليءَ جي ماپ

– **ٻَرق زده:** [صفت] جنهن ۾ بجليءَ جو وهڪرو موجود هجي

– **ٻَرق سوار:** [صفت] بجليءَ وانگر تيز هلندڙ، تيز رفتار

– **ٻَرق طور:** [ا – خاص] تجلياتِ الاهيءَ جي بجلي (جيڪا حضرت موسیٰ تي، جبل طور تي "ارني" "مون کي پنهنجو جلوو ڏيکار" جي التجا ڪرڻ ڪانپوءِ نظر آئي هئي، جنهن تجليءَ جو تاب نہ سهندي، حضرت موسیٰ عليہ السلام غش ٿي ويو هو)

– **بَرق ڪردار:** [صفت] بجليءَ وانگر تيز هلندڙ. جنهن جو عمل بجليءَ جي مشابهه هجي

– **بَرق گذار:** [ا–مذ] برقي سگهه کي هڪ هنڌان ٻئي هنڌ پهچائڻ وارو ذريعو يا وسيلو

– **بَرق گذارِي:** [ا–مث] بجلي گذارڻ جو عمل

– **بَرق زرق:** [صفت] چمڪيلو. چمڪندڙ. صاف شفاف

– **بَرقناطيس:** [ا–مذ] برقي مقناطيس. بجليءَ جو چقمق

– **بَرقناطيسي:** [ا–مث] مقناطيسي. چقمقي

– **بَرق نگاهہ:** [صفت] بجليءَ وانگر تيز ڏسندڙ. تيزرفتار

– **بَرق نما:** [ا – مذ] هڪ اوزار. جنهن سان بجليءَ جي موجودگي معلوم ڪئي ويندي آهي. ٽيسٽر (Tester)

– **بَرقِي ۽ بَرقِي:** [صفت] برق سان منسوب. بَرق جو. بجليءَ جو

☼ بجليءَ جي سگهه سان پيدا ٿيندڙ. بجليءَ جي سگهه سان هلندڙ. بجليءَ جي شعلي سان روشن ٿيندڙ

– **بَرقِي اثر:** [ا–مذ] بجليءَ جهڙو تيز اثر. فوري ۽ اثرائتو احساس

– **بَرقِي اِخراج:** [ا – مذ] بجليءَ جي لهر جي نيڪالي. ڊسچارج. (Discharge)

– **بَرقِي بار:** [ا – مث] بجليءَ جي لهرن جي موجودگي. اليڪٽرڪ چارج. (Eletric charge)

– **بَرقِي ٻَٽڻ:** [ا–مذ] اُهو سُئچ (switch)، جنهن کي دٻائڻ سان بجلي ٻرندي ۽ وسامندي آهي

– **بَرقِي ڀَٺِي:** [ا – مذ] اها ڀٺي، جنهن ۾ بجليءَ وسيلي گرمي (حرارت) پيدا ڪئي وڃي

– **بَرقِي توانائي:** [ا – مث] بجليءَ مان ملندڙ توانائي. بجليءَ مان پيدا ٿيندڙ طاقت. (Electro energy)

– **بَرقِي ٽاڪو:** [ا – مذ] جوڙ. گنڍ (جيڪو بجليءَ جي شعلي سان ڌاتوءَ جي ٻن ٽڪرن ۾ مقرر طريقي سان لڳائبو آهي). ويلڊنگ (Welding)

– **بَرقِي پکو:** [ا–مذ] بجليءَ تي هلندڙ پکو (Electric Fan)

– **بَرقِي پيغام:** [ا–مذ] برقي نياپو. ايس. ايم. ايس. (S.M.S)

– **بَرقِي خَبَر:** [ا – مث] اها خبر. جيڪا مقرر طريقي تي، بجليءَ جي تارن وسيلي پهچائي ويندي آهي. تار. ٽيليگرام (Telegram)

– **بَرقِي دماغ:** [ا–مذ] ڪمپيوٽر

– **بَرقِي رو:** [ا – مث] بجليءَ جي لهر. بجليءَ جي جريان. ڪرنٽ. (Current)

– **بَرقِي روشنِي:** [ا – مث] روشني (جيڪا مرڪن (قمقمن) بلبن ۽ راڊن ۾ بجليءَ وسيلي پيدا ڪئي وڃي)

– **بَرقِي علاج:** [ا – مذ] ڪجهه بيمارين جو جديد علاج (جنهن ۾ مقرر طريقي سان مريض جي جسم جي متاثر حصي تي بجليءَ جا شعاع (ڪرنٽ) ڏئي علاج ڪيو ويندو آهي)

– **بَرقِي قُمقُمو:** [ا–مذ] بجليءَ جو ننڍڙو بلب. برقي مرچ

– **بَرقِي قوت:** [ا – مذ] برقي سگهه. (جيڪا بجليءَ جي لهرن سان مشين هلائڻ يا روشنيءَ لاءِ حاصل ڪبي آهي)

– **بَرقِي گولو:** [ا–مذ] بجليءَ جو بلب

– **بَرقِي مقناطيس:** [ا – مذ] عارضي چقمق (جيڪو ڪچي لوهہ جي چوڌاري لپيٽيل تارن ۾ بجليءَ جو وهڪرو گذاري ناهيو آهي). اليڪٽروميگنيٽ (Electro Magnat)

– **بَرقِي مقناطِيسِي دائرو:** [ا – مذ] اهي حلقو. جن ۾ برقي مقناطيس (بجليءَ جي چقمق) جون لهرون مؤثر هونديون آهن

– **بَرقِي مقناطِيسِي ميدان:** [ا–مذ] برقي مقناطيسي دائرو

– **بَرقِي ملمعو:** [ا–مذ] بجليءَ جي بيٽريءَ وسيلي ڪنهن شيءِ تي ڌاتوءَ جو تهہ چاڙهڻ جو عمل

– **بَرقِي موٽر:** [ا–مذ] مشين جو هڪ قسم (جنهن جي بجليءَ واري سگهه سان مليل تار ٻيءَ مشين سان مقرر طريقي سان ملائڻ ڪانپوءِ ٻي مشين هلڻ لڳندي آهي)

● **بَرق:** [ا – مذ] اٺ جي پلاڻ تي استعمال جو رسو. اٺ جي ٻڌڻ لاءِ ڪتب ايندڙ واڌ

☼ [س/جت]

• بَرقَرار: [ا ـ صفت] بحال. قائم. ثابت
❊ [ف+ ع]
– بَرقَرار رَکڻ: [اصطلاح] قائم رکڻ
– بَرقَرار رَهڻ: [اصطلاح] قائم رهڻ. برقرار رکڻ
• بُرقعو ج بُرقعا: [ا – مذ] نقاب. پردو. زالن جي ستر لاءِ هڪ خاص قسم جو سبيل لباس (جيڪو پرده نشين عورتون گهر کان ٻاهر نڪرڻ وقت پائينديون آهن)
❊ [مجاز] لباس. روپ. ويس. چولو
❊ صوفين جي اصطلاح ۾ مراقبي ڪرڻ وقت منهن ڍڪڻ لاءِ ڪپڙو جيڪو رکي. مثال سڄي جسم کي لڪائڻ يا ڍڪڻ جي چادر
❊ [ع: ج برقع]
'برقعان اندر بازيون، پنهنجو سڀ پچاءُ' (شاهه)
– بُرقعو پائڻ: [اصطلاح] سبيل برقعو پهرڻ. پردو ڪرڻ
– بُرقعو ڪڍڻ: [اصطلاح] منهن تان برقعو هٽائڻ. نقاب هٽائڻ. بي پردو ڪرڻ
❊ ديدار ڪرائڻ. درشن ڪرائڻ
– بُرقعو لَهڻ: [اصطلاح] چهري تان نقاب جو هٽڻ. چهري جو بي نقاب ٿيڻ
– بُرقعو مٿائڻ: [اصطلاح] مري وڃڻ. لاڏاڻو ڪرڻ
– بُرقعي پوش: [صفت] برقعو پائيندڙ (زال). ستر واري عورت
❊ پرهيز واري (عورت)
– بُرقعي ۾: [محاورو] برقعي اندر. پردي ۾
❊ لِڪ ڇپ ۾. ڳجهه ڳوهه ۾
– بُرقعي ۾ ٺرڪو: [محاورو] برقعي اندر بدمعاشي. ڳجهي بدمعاشي
• بَرڪُ ج بَرڪَ: [ا – مذ] تمام وڏي ڳوڻ. بوجهو. برڪي
❊ [س/ڪوهه – ف: بَرَڪ = اٺ جي ملس (وارن) مان ٺهيل ڪپڙو. صدري]
❊ وڏو
❊ امتحان. آزمائش

• بَرڪ: [ا – مذ] برچ. اتر يورپ جو هڪ وڻ. (جنهن جون ٿلهون سنهيون ۽ ڪل سڀئي ليندي آهي)
❊ [انگ: Brich]
• بَرَڪاتِ: [ا – مث] برڪت جو جمع. برڪتون. دعائون (باٻرڪات = برڪتن وارو)
❊ [ع: برڪة ج برَڪات]
– بَرَڪات الصـلواة: [ا – مث] برڪت واريون دعائون
❊ [ا – خاص] دعائن جي هڪ ڪتاب جو نالو
• بَرڪَتَ ج بَرڪَتُون: [ا – مث] واڌ. ترقي. افزائش. جهجهائي. ڪثرت. گهڻائي. واڌارو. نفعو
❊ دعا. آسيس
❊ ڀلائي. نيڪ بختي. سڀاڳ. سعادت. نيڪي
❊ طفيل. وسيلو
❊ [مجاز] فيض. صدقو
❊ گڻڻ يا تورڻ مهل 'هڪ' جي بدران ڪم ايندڙ لفظ
❊ [ع: برڪة]
– بَرڪَتُ: [ا – مذ] مرد جو نالو
– بَرڪَتَ پوڻ: [اصطلاح] واڌ ٿيڻ. ڪثرت ٿيڻ. جهجهو ٿيڻ. فائدو پوڻ
– بَرڪَتَ نِڪرڻ: [اصطلاح] کوٽ پوڻ. گهٽتائي اچڻ
❊ نحوست اچڻ
– بَرڪَتَ نِڪري وڃڻ: [اصطلاح] کوٽ پئجي وڃڻ. کٽي وڃڻ. جوکو ٿيڻ
– بَرڪَتَ وجهڻ: [اصطلاح] برڪت پوڻ
• بَرڪَتِي ج بَرڪَتِي: [صفت] برڪت وارو
❊ فائدي وارو
• بَرڪَتِي: [ا – مث] سرڪشي. انحرافي. نافرماني
❊ مقابلو
• بِرڪ گيم: [ا ـ مث] هڪ قسم جي راند (جنهن ۾ سرن جهڙيون ننڍڙيون ڳوٺون يا چوڪڙيون ملائي انگريزي الفابيٽ سان لفظ ٺاهيا ويندا آهن)
❊ [انگ: Brick game]

• بَرڪِڙ: [ا – مث] اُتر اولهہ جي ڪنڊ کان لڳندڙ هوا (جيڪا تيز لڳڻ سبب ٻوٽن لاءِ نقصانڪار هوندي آهي. مهاڳا ان وقت ٻوٽين نہ ڪاهيندا آهن. انهيءَ هوا ۾، سنگن ۾ ٻيلن ان ۾ سڪي ويندو آهي). جهڪ. اتر اولهہ جي ٿڌي هير

• ٻرڪو ج ٻرڪا: [ا_ مذ] تلاءُ. حوض

✲ [ع: بِرڪہ]

• ٻُرڪو ج ٻُرڪا: [ا – مذ] بندوق جي ناليءَ ۾ تنگ ڪرڻ لاءِ ڪم ايندڙ اوزار (لوهہ جو گرمت يا ٻرمو)

✲ [انگ: (Boring= سوراخ ڪرڻ) > Borer= سوراخ ڪيندڙ اوزار]

• بَرڪِي ج بَرڪِيُون: [ا – مث] ڪپهہ وغيره جي وجهڻ لاءِ وڏي ڳوڻ. بَـرڪ

✲ [س/ڪوهہ – ف: برڪي = ڊگهي نموني جي ڪلاهہ]

• بَرڪُ، بَرڪَتَ: [ا – مذ] اضافو. واڌ

✲ دعا

✲ 'ماڻ' سان ان پرڻ وقت يا فصل جي پيدائش تورڻ وقت ڳاٽيتي جو 'پهريون' واڪ (يعني دعا ۽ برڪت خاطر 'هڪ' جي بدران 'برڪ' يا 'برڪت' چوندا آهن)

✲ [ع: بَرڪة]

• بَرڪُ: [صفت] پهريون. سڀ کان اول. وڏو

✲ [ع: بَرڪة. برڪ = ڳاٽيتي ۾ پهريون]

✲ عزت وارو. معتبر. ناليوارو. ناميارو. مشهور. نشانبر

✲ اڳرو. وڏيڪ

✲ [سن: پرمک]

• بَـرکُ: [ا – مذ] ورهيہ. سال. برس

✲ [سن: ورش]

• ٻِرکُ: [ا – مذ] تارن جي ٻارهن برجن مان هڪ برج جو نالو (جيڪو ڍڳي جي شڪل تي ٿئي ٿو)

✲ ڍڳو. سانُ. ورکُ. ٿور

✲ [سن: ورش = ڍڳو]

• بَرکُ، وَرکُ: [ا – مذ] وڻ. درخت

✲ [سن: ورڪش = ورک = وڻ]

• بَـرکا ج بَـرکائُون: [ا – مث] ورکا. برسات. ورشا

✲ ڦوهار. وسڪارو

– بَـرکا رُت: [ا – مث] مينهن جي مند. برسات جي موسم

• ٻرکَنڊُ: [ا – مذ] ڏکهوءَ گهاٽو وڻ

✲ [س/ٿ]

• بَـرگُ ج بَـرگَ: [ا – مذ] پنُ. پتو. پتي. پنکڙي

✲ توشو. سامان. ثمر. اسباب. زاد سفر. زاد راهہ. سفر جو سامان

✲ نغمو. آهنگ. سُر

✲ وڄائڻ جو هڪ ساز

✲ [ف]

✲ هڪ طبقي جي ماڻهن جي محفل

✲ هڪ قسم جي شين جو ميڙ

✲ هڪڙي مخرج جا اکر

✲ [سن: ورگ]

– بَـرگ بار: [ا – مذ] ميوا ۽ پن

– بَـرگ پوش: [ا – مذ] وڻڪار. اها جاءِ، جتي سرسبز وڻن جي گهاٽائي هجي

– بَـرگ خور: [صفت] جيت. ڪينئون. (جنهن جي غذا پن ۽ پنکڙيون ٿئي ٿي)

– بَـرگ ريز: [صفت] سرءُ. پن ڇڻ جي مند. خزان (جنهن ۾ وڻن جا پن ڇڻندا آهن)

– بَـرگ ريزي: [ا – مث] پن ڇڻ. پت جهڙ

– بَرگِ سَبزُ: [ا – مذ] سائو پنُ

✲ ٿورڙو نذرانو. قلن مت

✲ غريباڻي سوکڙي

'برگ سبزيست. تحفہ درويش' (فارسي چوڻي)

– بَـرگ سَفر: [ا – مذ] سفر جو ساز سامان. زاد راهہ. زاد سفر

– بَرگِ گُل: [ا – مذ] گلاب جي گل جو پن

✲ [ڪنايہ] معشوق جا چپ ۽ ڳل

– بَـرگ نما: [صفت] پن جهڙو

– بَرگ وبار: [ا-مذ] پن ۽ گل ۽ ميوا
٭ [صفت] پنن ۽ گلن سان جهنجهيل
– بَرگ و پاٽي ڪرڻ: [اصطلاح] چانبو پاٽي ڪرڻ، چڪو ڦڪو ڪرڻ، نيرن پاٽي ڪرڻ، هيانءَ جهل ڪرڻ، تڪڙي غذا وٺڻ
٭ ٽَڪَ پچڻ
– بَرگ و نَوا: [ا-مذ] سامان، توشو، سامگري
• بَرگد: [ا-مذ] بڙ، بڙ جو وڻ (جنهن ۾ وڪهيون جٽائون لٽڪنديون رهنديون آهن)، گهاٽن پنن وارو وڻ (بڙ جي وڻ کي هندو ڌرم وارن وٽ مذهبي تقدس حاصل آهي ۽ هو ان جي وڏن پنن جا ڏونا ٺاهي، انهن کي رڪابيءَ طور ڪتب آڻيندا آهن)
٭ [سن: ورگ + ات]
– بَرگدَ جو کِير: [ا-مذ] بڙ جو کير
– بَرگد جون جٽائون: [ا - مث] بڙ جا ريشا يا تندون (جيڪي بڙ جي ٽارين مان لڙڪي، زمين تائين پهچنديون آهن)
• بَرگر: [ا-مذ] ترت کاڌي جو هڪ قسم، بن ڪباب
٭ [انگ: Burgher]
– بَرگربواءِ: [ا-مذ] آزاد شهري ڇوڪرو، ڇوڪرو
٭ [انگ: Burgher Boy]
– بَرگر فئملي: [ا - مث] آزاد شهري خاندان (جيڪو بنيادي رسمن رواجن کان بي نياز هجي)
٭ [انگ: Burgher Faimly]
• بَرگُزِيدو: [صفت -مذ] چونڊيل، ڏٺيل، مقبول، محبوب، وڻيل
٭ پهتل (شخص)، سڳورو، نيڪ (ماڻهو)، بزرگ
٭ وڏو (ماڻهو)، معتبر، معزز
٭ [ف: بَرگزيده]
• برگستوان: [ا - مذ] ڪپهه بدران ابريشم جي پرائيءَ جو هڪ حفاظتي لباس (جيڪو جنگ ۾ پائبو آهي)، پاکر، گهوڙن کي جنگ جي ميدان ۾ پهرائڻ وارو لباس (جيئن تيرن ۽ تلوارن کان محفوظ رهي)، گهوڙن جا سنج
٭ [ف]
• بَرگَشتو بَرگَشتہ: [صفت] ڦريل، اُلٽو ٿيل
٭ پريشان حال، بد بخت، نڀاڳو
٭ [ف: بَرگَشتہ]

– بَرگشتہ آختر: [صفت] (تاري ڪوڙيل) بدنصيب، نڀاڳو
– بَرگَشتگي: [ا _ مث] انحرافي، مخالفت، سرڪشي
• بِرگيڊ: [ا -مث] بن يا وڌيڪ بٽالين تي ٻڌل فوجي يونٽ (جيڪو برگيڊيئر جي ڪمانڊ/سرواڻيءَ ۾ هوندو آهي)
٭ [انگ: Brigade]
– بِرگيڊِيئر: [ا -مذ] برگيڊ جو سالار
٭ [انگ: Brigadier]
– بِرگيڊِيئر جنرل: [ا -خاص - مذ] فوج ۾ آفيسر جو عهدو (جيڪو فوج جي پوري برگيڊ جو اڳواڻ يا سربراهه هوندو آهي)، فوج جي هڪ جٿي جو اڳواڻ، فوج جو هڪ اهم عهدو يا حيثيت
٭ [انگ: Brigodier General]
• بِرلُ ۽ بِرلَ: [ا - مذ] ٻيل يا ڪويت جو وڻ (جنهن جو ميوو تمام مٺو ٿيندو آهي ۽ هن وڻ جا پن شِو مهراج جي پاٺ پوڄا ۾ ڪم ايندا آهن)
٭ [سن: بِلو، وِلو]
٭ [صفت] سنهڙو، نازڪ، نفيس، غير معمولي، ناياب
• بَرلاپ: [ا-مذ] وَرلاپ، گريو ۽ زاري
• بَرلاس: [ا-خاص] هڪ قوم جو نالو
• بَرم: [ا-مذ] برهما جي تخفيف (جيئن: برم راڪشس)
• بَرم: [ا-مذ] معشوق، محبوب، منظورِ نظر
• بِرم: [ا - مث] سنگيت جي هڪ تال جو نالو (جنهن ۾ ڏهه ضربون ٿينديون آهن)
• بَرما: [ا _ خاص] بنگلاديش جي اُڀرندي طرف وارو پاڙيسري ملڪ (جنهن جي ٻولي 'برمي' آهي، هاڻي هن ملڪ جو نالو بدلائي 'ميانمار' رکيو ويو آهي)
• بِرما بوٽي: [ا - مث] پسارڪي وکر جو هڪ قسم (هڪ قسم جي گاهه جا سڪل پن ۽ هيڊي ۽ سبز رنگ جون ڪاٺيون)
• بَرم راڪس/ بَرم راڪشس: [ا - مذ] هڪ خاص قسم جو راڪاس، دئيت
٭ [هند: برهم راڪشش]

• ٻرمڪِي: [صفت] برمڪ جو رهاڪو. برمڪ سان منسوب. (جيڪو بلخ ۾ نوبهار نالي مندر جي پوڄاريءَ جو لقب هو ۽ جنهن جو آخري پوڄاري عباسي دور ۾ مسلمان ٿيو ۽ جنهن جا پٽ يحيٰي برمڪي ۽ جعفر برمڪي، مهدي ۽ هارون رشيد جا وزير ٿيا ۽ 'برمڪي' سڏيا ويا)

• ٻرملا: [صفت ـ ظرف] کليو کلايو. ظاهر ظهور. پڌريءَ پٽ. ديناداستي. ڏنو وائٺو

'سڄڻ جي سڻائيون ڄڃن ٻرملا' (شاهه/ ڏناسري)

– ٻرملا ٻڌائڻ: [اصطلاح] مُنهن تي چوڻ. ٻرو ڀلو چوڻ. سڌو سنئون ٻڌائڻ

• ٻرمنڊ: [ا-مذ] برهمانڊ. ڪائنات عالم. زمين جو گولو. ڪائنات

• ٻرمڻُ: [مص ـ فعل لازمي] کلي عام چوڻ. سرعام چوڻ. برملا چوڻ. ٿڏي تي ڍڪائي منهن تي چوڻ

* ٺهڻ. پري پڄڻ

* [س/ل]

* [ٻرميو، ٻرمندو، ٻرميل]

• ٻرمو ج ٻرما: [ا – مذ] سوراخ ڪڍڻ جو هڪ لوهي اوزار. گرمٽ. ننڍي سيرائي

* [ف: برمه]

* نل وارو کوهه

* بند جي پاسي ۾ ماڻهن جي اچ وڃ جو رستو

* [س/ات]

• ٻُرمو: [ا – مذ] ديگڙو. ديگ

* [ع: برم]

• ٻرمه: [ا – مذ] هڪ سڪو (سوا ٻه رتيون تور)

* [سن: برمه = مزوري، پارو سون. هڪ سڪو دن]

• برمها: [ا – مذ] برهما. خدا. قادر مطلق. واجب الوجود جي ذات

• ٻرمي: [ا – مث] پسارڪي وکر جو هڪ قسم (زمين تي ڇت هڻندڙ هڪ ٻوٽي، جا پاڻيءَ جي ويجهو اڀرندي آهي. ٻن ننڍا، گول ۽ هڪ طرف کان کليل ٿين)

* [هند: (برهمي)؛ ف: (زرنب)؛ ع: (جرجير جرجير) = پسارڪو وکر]

* [صفت - مذ] برما ملڪ جو رهاڪو

• ٻرميچڻُ: [مص ـ فعل لازمي] پاڻ کي ٻئي جهڙو سمجهڻ. برابري ڪرڻ

* سينو ساهڻ. مقابلو ڪرڻ

* [ٻرمچيدن]

'مرد جو مهريءَ سان ٻرميچڻ ٻادي' (حفيظ تيوڙو/مومل راڻو)

* [ٻرميچيو، ٻرميچيندو، ٻرميچيل]

• ٻَرَنُ: [ا - مذ] ورن ، نمونو. ورڻ. قسم ، نوع

* رنگ. روپ. صورت

* ويس. لباس. حليو

* ذات. ورن. هندن جي چئن جاتين يا ورڻن (برهمڻ. کتري. ويش ۽ شودر) مان ڪا به هڪ

* فرقو. پنٿ

* تن. بدن

* حسن. خوبصورتي

* بيان. تعريف

* [سن: ورڻ]

• ٻرن: [ا ـ مذ] چوند. پسنديدگي. انتخاب

* شادي جو واعدو. پرڻ

* حفاظت

* پردو

* پرورش

* [هند: برن = ورڻ = پاڻيءَ جو ديوتا. ورڻ ديوتا]

• ٻرنال: [ا ـ مث] ملم (باهه سڙڻ وقت جسم جي ڪنهن هنڌ تي مکڻ جو ملم)

* [انگ: Burnal]

• ٻرنال: [ا - مذ] بحري جهاز جو پاڻي خارج ڪرڻ جي جاءِ يا رستو. جنهن مان جهاز جو واڌو/فالتو پاڻي نڪري سمنڊ ۾ ڪرندو آهي. برنالو

• برنائي: [ا – مث] جواني

• ٻِرنج: [ا –مذ] جانور. چوڪا

* [ف]

* سون ۽ جواهرن وغيره تورڻ جو هڪ وٽ (جيڪو چئن رتين جي برابر هوندو آهي)

– **ٻِرنجارِي:** [صفت] جانورن جو سوداگر. ان جو واپاري، وڻجارو، واڻيو

• **ٻِرَنج:** [ا - مذ] پِتَل، تامو (پيلي رنگ جو مرڪب ڌاتو جيڪو ٻي حصا تامو ۽ هڪ حصو جست ملائي ٺاهيو آهي)، ڪنجهو، ڪٽ

☼ [ف]

– **ٻرنج ساز:** [صفت] پتل يا پتل جا ٿانو تيار ڪندڙ ڪاريگر، ٺاٺارو

– **ٻرنج سازِي:** [ا _ مث] پتل جا ٿانو ٺاهڻ جي ڪرت

– **ٻِرَنجِي:** [صفت] پيتلي، تامائي، پتل جو ٿانءُ

• **ٻُرِنجُ ج ٻُرِنجَ:** [ا – مذ] چوٽِي، ٽل، برج

☼ مٿانهين جاءِ

☼ اعليٰ درجو

☼ پينگهي جي پاون جي گول نوڪدار چوٽي

☼ [س/ات – ع: ٻـرجُ > ٻرنج]

– **ٻُرِنجَ تي هُجڻ:** [اصطلاح] خوش هجڻ، راضي هجڻ

☼ هوش ۾ هجڻ

• **ٻِرِنجال:** [ا -مث] واڱڻ

☼ [انگ: Brinjal]

• **ٻِرنجِي:** [ا -مث] ننڍي ڪِلِي، ڪوڪو

• **ٻَرنَر:** [ا -مذ] چلهو

☼ ڪارخاني جي چمني

☼ ميڻ بتيءَ جي وٽ

☼ [انگ: Berner]

• **ٻَرنِي/ٻَرڻِي ج ٻَرنيُون/ٻَرڻِيُون:** [ا – مث] شيشي، پٿر يا چينيءَ جو وڏي منهن وارو اهو ٿانءُ (جنهن ۾ مربو، آچار وغيره رکجي)، مرتبان، ڪولو (Jar)

☼ [ف]

• **ٻَرنِي:** [ا _ مث] پلڪَ، پنبڻي، اک جي اها جڳهه، جتان پلڪون ڦٽن (لوڪ ادب جي صنف 'سينگار' جو لفظ)

☼ دوشيزه، ڪنواري

☼ [ا -خاص] انڊيا جي شهر 'برن' جو رهاڪو، يا اتي وسندڙ خاندان

• **ٻرن مالا:** [ا –مث] ورڻ مالا، اکرن جي پٽي (ا – ب – ٻ – پ)

• **ٻَرو ج ٻَرا:** [ا – مذ] هرڻ جهڙو هڪ قسم جو ٻڪر. جتڪمرو ٻڪر، ننڍن وارن ۽ ننڍن ڪنن وارو ٻڪر، ٻڪرو، ليلو، ڇيلو

☼ [س/ل – ف: ٻره = گهٽتي هرڻ جو ٻچو، غزال]

☼ [مث: ٻَري ج ٻَريون]

☼ [صفت] ٻَر وارو، ويڪر وارو (ٻه ٻَرو، ٽه ٻَرو، وڏ ٻَرو وغيره)

• **ٻُرو ج ٻُرا:** [صفت –مذ] خراب، بڇڙو، بد، ڪِنو

☼ بَدحال

☼ [سن 1. اوَر = هيٺ، نيچ 2. وِروپ > وِ = خراب + روپ = شڪل]

☼ وينل يا ننڍي نڪ وارو، مِنو

☼ چِينل نڪ وارو اٺ (جنهن جي مهار ٽوپيندي نڪ ڇڃي پيو هجي)

☼ [س/ات]

☼ نِرلجو، بيشرم

☼ [مث: ٻري ج ٻريون]

– **ٻُرا اَطوارَ:** [ا -مذ] برا حال، خراب چال، خطرناڪ صورتحال

– **ٻُرا حالَ:** [ا -مذ] خراب حال، خسته حال (بيماريءَ يا غربت سبب)

– **ٻُرا ڏِينهن:** [ا - مذ] ڏکيا ڏينهن، غربت، مفلسي، بدامنيءَ جو زمانو، بدقسمتيءَ جو وقت، زوال جو دور

– **ٻُرو پائڻِ:** [اصطلاح] بڇڙو سمجهڻ

☼ حيثيت نه سمجهڻ

☼ ناگوار محسوس ڪرڻ

☼ خراب لڳڻ (ڳالهائڻ يا چال چلت)

– **ٻُرو ڀلو ج ٻُرا ڀلا:** [صفت –مذ] چڱو مٺو، نيڪ بَد

☼ [مث: ٻري ڀلي ج ٻريون ڀليون]

– **ٻُرو ڀلو چوڻ:** [اصطلاح] چڱو مٺو چوڻ، گهٽ وڌ ڳالهائڻ، گارگند ڪرڻ

– **ٻُرو فعل:** [ا –مذ] برو ڪم، غير فطري عمل، زناڪاري

– **ٻُرو وقتُ:** [ا –مذ] خراب وقت، مصيبت جو وقت

☼ تنگي، مسڪيني

☼ نياڳ

– بُرو وقت اچڻ: [اصطلاح] ڏکيا ڏينهن اچڻ، خراب حال ٿيڻ

– بُري وقت جو ساٿي: [صفت] مصيبت يا غربت واري حال ۾ مدد ڪندڙ

– بُري وقت ۾ ڪم اچڻ: [اصطلاح] مصيبت يا غربت ۾ مدد ڪرڻ

• بُرو: [امر] هليو وڃ

* [بلوچڪي – ف: بِرو]

'برو ڦازا بات جنين جي، ڌانگو روان ٿيشي'

* [ا – مث] گهنڊين واري اُٺ

• برو بر: [ظرف] برابر، درست، ٺيڪ، صحيح

* هڪ جهڙو، هڪ جيترو، پورو پنو

* مٽ سٽ

* بيشڪ، حقيقتا

* [ف]

– برو بري: [ا – مث] برابري، همسري، هڪ جهڙائي

* [صفت] برابر، هڪ جهڙو

'برنہ تنهن بروبري، ڪينجل آه ڪجا' (رمضان ڪنهر)

• بَروت: [ا-مذ] نانگ جو هڪ قسم

• بُرُوت: [ا – مث] مُڇ، مُڇُون

* [ف]

• بُرُوٽا: [ا-خاص] هڪ ذات جو نالو (اڪثر خيرپور ضلعي جا رهاڪو)

• بُروج: [ا – مذ] برج جو جمع

* [ع]

• بُروجا: [ا – خاص] هڪ ذات جو نالو

• بُرُودَت: [ا – مث] سردي، سيءُ، ٿڌ، خُنڪي

* [ع]

• بِرود: [ا-مذ] وِرود، دشمني، ڪينو، بغض، عداوت، مخالفت

* [سن: وِرود]

– بِرودي: [صفت] وِرودي، دشمن، ويري، جهڳڙالو، فسادي

• بُرُوز: [ا – مذ] ظهور، ظاهر ٿيڻ، ڪنهن لڪل شيءِ جي آشڪار ٿيڻ جي ڪيفيت

* [ع]

'حسن حقيقت هيڪڙي، بيحد بروز' (گرهوڙي)

• بروسٽ: [ا-مذ] پڪل گوشت، تڪڙي کاڌي جو هڪ قسم

* [انگ: Broast]

• بُروڪيڊ: [ا – مذ] ديبا (ڪپڙي جو هڪ قسم)، زربفت، ڪيمخاب

* [انگ: Brocad]

• بَروَقت: [ظرف] انهيءَ مهل، انهيءَ وقت

* اُتي جو اُتي، تڙي ڪڙي، ٺهه پهه، ٿڏي تي

* [ف: بَسر + ع: وقت]

• بروڪر: [ا – مذ] دلال، ايجنٽ، پلاوٺو

* [انگ: Broker]

• بَروڪِي: [ا – مث] سنهون ڪپڙو

* [س/ل]

• بِروڳ: [ا-مذ] هجر، فراق، جدائي، وڇوڙو، ويراڳ

* [مجاز] مصيبت، صدمو، اذيت، تڪليف

* جوڳ، فقيري (جيڪا هجر جي صدمي ۾ اختيار ڪئي وڃي)، ويراڳ، دشت نوردي، دنيا کان بيزاري

* گيت، ڌن، ويراڳي راڳ (جيڪو هجر جي صدمي ۾ ڳايو وڃيءَ تسڪين حاصل ٿئي). فراقي گيت

• بَرومند: [صفت] ڦلدائڪ، بارآور

* آباد، ڪامياب، مرادوند، خوش قسمت، بختاور

* شاهوڪار، آسودو

* راضي

* زوروارو

* [ف]

• بِرُون: [ظرف] بيرون، باهر

* [ف: 'بيرون' جو مخفف]

* [ضد: 'درون']

– **پرُون خانہ:** [ا – مذ] بيرونِ خانہ. ٻاهريون گهر. اوطاق. مهمان خانو

• **بَروو:** [ا-خاص] شاهه سائين جي رسالي جو هڪ سر (بروو سنڌي)

※ [ا - مث] مائٽن. انگل ارڏائيءَ واري ترغيب [حوالو: 'روشني' (شاهه جي ڪلام جي لغت)؛ ص: 43]

※ ڪافي ٺاٺ جي هڪ راڳڻيءَ جو نالو (نوٽ: سنڌ جي راڳن ۾ 'بروو سنڌي' ۽ هندي راڳن ۾ 'بروو هندي' مستعمل آهن)

※ [ا-مذ] هڪ قسم جو هندي گيت

※ هڪ قسم جو پکي

※ وڻ جو هڪ قسم (تعلقي ٽنڊي محمد خان ۾ 'محب شاهه ملنگ' جي مزار تي انهيءَ قسم جو اڪيلو وڻ، جنهن کي اتي جا ماڻهو 'بروو' سڏيندا آهن)

※ [صفت] مريض. بيمار. گهايل

'برهه خود بروو بنايس، مت بجهائي جا ڪريان' (احمد ملاح)

• **بِروهي:** [ا – خاص] بلوچستان جي قبيلي براهويءَ جو نالو

• **بَرهہ:** [ا-مذ] گيڏ. جابلو ٻڪر

※ حلوان. رڍ يا ٻڪريءَ جو ننڍڙو ڦر

• **بَرَهہ:** [ا-مث] پاڻيءَ جو لڳاتار وهڪرو. سيلاب. اُٿل. ٻوڏ

※ چڙ. ليٽ

※ ٻَرهو. ڪڙيو. نالي (جنهن مان ڪوهه يا تلاءَ جو پاڻي ٻنيءَ جي ٻاري ۾ پهچندو آهي)

※ گهٽي بک. بيوقتي ڪاڏي جي طلب

※ [سن: ٻوره. ٻرواهه]

• **بِرَهہ:** [ا – مث] جنس. قسم. نوع

※ نئين وٽ

※ [سن: وِڌا]

• **بِرهہُ ۽ بِرهہَ:** [ا-مذ] وِرهہ. جدائي. هجر. وڇوڙي جو درد. فراق. ڦوڙائو

※ [سن: وِره > وِ = ٻري + ره = ڇلڻ]

'برهه مٿايس ٻڻ نہ ڌ سگهي ڪير سڏون ڪري' (شاهه)

※ حبَ. محبت. عشق

– **بِرهہُ ٻَڇڻ:** [اصطلاح] نينهن لڳڻ. عشق لڳڻ

– **بِرهِڻ:** [صفت] وِرهڻ. ورهہ ورتل ناري. وڇوڙي جي ماريل

– **بِرهِي ۽ بِرهِي:** [صفت] جدا ٿيل. وڇڙيل. وڇوڙي جي درد جو ماريل. برهہ وارو. محبت جي درد وارو

※ [ا – مذ] عشق. فراق. جدائي. ڦوڙائو. وڇوڙو

※ [سن: وِرَهہ = جدائي]

'آڏيا جاڻان عشق منجهاروُن، برهي والڙا بار' (سچل)

• **بَرهارِي:** [ا-مث] سونف. وڏف

※ [س/ٿ]

• **بُرهانُ:** [ا - مذ] روشن ۽ چٽو دليل. چٽي نشاني. يقيني ثابتي ('دليل' ۽ 'برهان' ۾ فرق هي آهي تہ 'دليل' عام آهي ۽ 'برهان' خاص)

※ [ع]

– **بُرهانِ قاطعُ:** [ا - مذ] يقيني ۽ قطعي دليل (اهڙو دليل جيڪو حريف جي ڳالهه کي چٽيءَ ريت رد ڪري)

※ [ا-خاص] فارسيءَ جي هڪ مشهور لغت جو نالو 'برهان قاطع'

– **بُرهان قِياسِي:** [ا – مذ] اها يقيني حجت جنهن مان يقيني نتيجو حاصل ٿئي ۽ نہ ظني (شڪي). (i. سڀڪو انسان حيوان آهي ii. سڀڪو حيوان جسم آهي، iii. تنهن ڪري سڀڪو انسان جسم آهي)

– **بُرهانِي:** [صفت] مدلل. واضح. چٽو. قطعي. حتمي

• **بَرهَـرو ۽ بَرهَـرا:** [ا – مذ] وسڪارو. آل جال پاڻي

※ اُٿل. ليٽ. ٻوڏ. چڙ. سيلاب. ٻوڙ ٻوڙاهہ

• **بِرهَسپَت:** [ا-مذ] هڪ گرهہ جو نالو. وِسپت. مشتري. برجيس

※ ديوتائن جي روحاني استاد جو نالو

※ خميس جو ڏينهن

※ [ف/سن: ورِهسپت < ورهس = واڌ. دولت + پت = مالڪ]

– **بِرهَسپَت وار:** [ا - مذ] خميس جو ڏينهن. هفتي جو پنجون ڏينهن (پنجشنبہ). (Thursday)

• **بَرهہ فلڪ:** [ا-مذ] برج حمل

• **بَرهَمر:** [صفت] بگڙيل. ڏمريل. ناراض. مشتعل. غضبناڪ. ڪاوڙيل. آشفتہ

※ چڙوچڙ. بي ترتيب. منتشر. اُلٽ پلٽ

※ پريشان

※ [ف]

- **ٻرهم ڏرهم:** [صفت] ٻگڙيل، درهم برهم
- **ٻرهم زدگِي:** [ا - مث] پريشاني، انتشار
- **ٻرهم زده:** [صفت] ڪاوڙيل، ناراض

※ منتشر، پريشان، واوڪر، الٽ پلٽ

- **ٻرهم زن:** [صفت] منتشر يا متزلزل ڪندڙ، تباهه ۽ برباد ڪندڙ
- **ٻرهم زِنِي:** [ا - مث] تباهي، بربادي
- **ٻرهم و ڏرهم:** [صفت] بِگڙيل، درهم برهم
- **ٻرهَمِي:** [ا - مث] گڙ ٻڙ، ابتري، اِنتشار

※ [صفت] ڪاوڙ، ناراضگي

• **ٻرَهَمُ:** [ا - مذ] خدا تعاليٰ، رب، قادر، خالق، ذات پاڪ مطلق، سرجڻهار

※ برهما، ڀڳوان، پرماتما، سرو وياپڪ هستي (جنهن جو ڪو جوڙ جيس نه هجي)

※ برهمڻ

※ ويد

※ ڪائنات

※ وياپڪ عالمگير روح، مجرد روح

※ [سن: برهم]

※ برهما (ديوتا)، سرو وياپڪ هستي، پرماتما

※ وياپڪ عالمگير روح، مجرد روح

※ [سن: برهم]

※ ڪائنات

- **ٻرَهَما:** [ا - خاص] ڀڳوان، هندو ڌرم ۾ 'تموُرتي' جو پهريون ديوتا

※ خالق، سرجڻهار

※ [سن: برهما]

- **ٻرهمانڊ:** [ا - مذ] سارو جهان، ڪائنات، دنيا
- **ٻرهمانَندُ:** [ا - مذ] وياپڪ روح ۾ محويت جي خوشي

※ ڪمال

※ سعادت

※ [برهم+آنند]

- **ٻرَهَم پوڄ:** [ا - مذ] برهمڻ جي دعوت يا ضيافت

※ [هند: برهم + پوڄ = ڪاڄ، ضيافت]

- **ٻرَهَمچارِي ج ٻرَهَمچارِي:** [ا - مذ] اهو شخص، جيڪو ويدن جو علم سکڻ لاءِ سياحت ڪري، ويدانتي، ايشور جو ڳولائو، تارڪ الدنيا، اهو شخص، جيڪو جڻئي پائڻ کان وٺي، پرڻي (گرهست) ٿائين سَتو ڄَتو (ڇڙهو) رهي ۽ مذهبي تعليم حاصل ڪندو رهي

※ گرهست کان بلڪل پري رهندڙ، حواسن (اندرين) تي ضابطو رکندڙ، ڪنوارو انسان

※ ويدن جو پنڊت

※ ڌرم جي نيمن تي پورو لهندڙ، وديارٿي

※ ساڌن جي هڪ خاص جماعت

※ [سن: برهمچاريہ]

- **ٻرَهَمچَريہ:** [ا - مث] برهمچاريءَ جو ڪم، مقدس اڀياس

※ اِندرين (حواس) تي پوري ضابطي رکڻ جو عمل، خود ضابطو، سنيم

※ ڌرمي شاگرد

※ برهمڻ جي حياتيءَ جو پهريون آشرم (جنهن ۾ هو سَتو ڄَتو گذاري ۽ گُرو جي صحبت ۾ ويدن جو اڀياس ڪندو رهي)

※ ['برهمچاري' جي تخفيف]

※ زهد، رهبانيت، عصمت، پاڪيزگي

※ [سن: برهمچريہ]

- **ٻرَهَم ڏنڊ:** [ا - مذ] برهمڻ جو پاراتو يا بد دعا
- **ٻرَهَم راڪشش:** [ا - مذ] راڪاس، دئيت، مثل برهمڻ جو ڀوت
- **ٻرَهَم رسم الخط:** [ا - مث] برهمي لپي، هڪ قديم رسم الخط (جيڪا ڪابي طرف کان ساڄي طرف لکبي هئي)
- **ٻرَهَم سَتيہ:** [ا - مذ] حق

※ [محاورو] خدا سچ آهي

- **ٻرَهَم سماج:** [ا - مذ] برهمو سماج، ايشور يا پرميشور جي پوڄا ڪندڙ هندن جو فرقو (ڏسو 'برهمو سماج')

– **ٻرَهَمِ سَماجِي:** [ا - مث] برهمو سماجي، ايشور يا پرميشور جي پوڄا ڪندڙ هندن جو فرقو

– **ٻرهَمِ گِيانُ:** [ا - مذ] ويدانت، معرفت اِلاهيءَ جو علم

– **ٻرهَمِ گِيانِي:** [صفت] پرميشور جي معرفت رکندڙ، اِلاهي عِلم جو ڄاڻندڙ، عارف بالله

– **ٻرَهَمِ گهات:** [ا - مذ] برهمڻ جو قتل

– **ٻرَهَمِ گهاتڪ:** [صفت] برهمڻ جو قاتل

– **ٻرَهَمِ لوڪ:** [ا - مذ] برهما جي رهڻ جي جاءِ، آسمان، سُرگ، جنت

– **ٻرَهمَڻُ ۽ ٻرهمَڻَ:** [ا - مذ] هندن جي چئن ورنن (برهمڻ، کتري، ويش، شودر) مان اوچي ذات جو نالو (جيڪو هندو عقيدي موجب برهما جي مُک مان پيدا ٿيل آهي)

※ ويدن جو اهو حصو جيڪو 'برهمڻ' جي تعليم لاءِ آهي، هندن جو هڪ پوتر ڪتاب (جنهن ۾ ويدن جي رسمن جي تشريح آهي)

※ ويدن جو ڄاڻو، پنڊت، پانڌڻ، ويدن جي چڱي ڄاڻ رکندڙ

※ [سن: برهمڻ]

'برهمڻ کي ٻر ۾ سنڌي، ٻوتن ٻات' (شاهه/سسئي)

'برهمڻ کتري شودر وئش، سامي سڌي ڪوٺي' (سامي)

※ [مجازاً] جوتشي، نجومي

– **ٻرَهمَڻ گهراڻو:** [ا - خاص] سنڌ جو حڪمران برهمڻ خاندان (جيڪو عربن کان اڳ سن 631ع کان وٺي 712ع تائين سنڌ تي حڪومت ڪندو هو هن گهراڻي جا چار اهم حاڪم: 'چچ'، 'چندر'، 'ڏاهر' ۽ 'ڏهرسينهه' ٿيا)

– **ٻرَهمڻو:** [صفت] بِرهمڻن جو

– **ٻرَهَمڻِي:** [ا - مث] برهمڻ عورت (برهمڻ جي تانيث)

– **ٻرَهَمڻيت:** [ا - مذ] برهمڻ جي ذات، برهمڻ هجڻ جي ڪيفيت

– **ٻرَهَمِ وِديا:** [ا – مث] برهم گيان، ايشور جي سڃاڻڻ جو علم، علم معرفت

– **ٻرَهمُو سَماجُ:** [ا – خاص] بنگال ۾ (1830ع ۾) راجا رام موهن راءِ جي شروع ڪيل هڪ سماج جو نالو (جنهن هڪ جماعت جي صورت اختيار ڪري ورتي هئي)

※ [هند]

– **ٻرَهَمو سماجِي:** [صفت] برهمو سماج سان واسطو رکندڙ جماعت (جيڪا رام موهن راءِ بنگال ۾ شروع ڪئي هئي)

– **ٻرَهَمِ هَتيه:** [ا - مث] برهمڻ ڪُشِي، برهمڻ کي مارڻ، برهمڻ جي خون ڪرڻ جو عمل

– **ٻرَهَمِ هتيارو:** [صفت] برهمڻ جو قاتل، برهمڻ جو خون ڪندڙ

– **ٻرَهَمي:** [صفت] برهمڻ سان منسوب

• **ٻرهما راتِڙي:** [ا – مث] روشن ڏگهي رات

• **ٻرهما تَچڻ:** [اصطلاح] سچ هجڻ، پينگ هجڻ

• **ٻرَهمائِي:** [ا – خاص] هڪ ذات جو نالو

• **ٻرَهَمپُترا:** [ا – خاص] بنگلاديش جي هڪ نديءَ جو نالو

• **ٻرهم ڏنڊي:** [ا – مث] پسارڪي وکر جو هڪ قسم (گاهه جو هڪ قسم، رنگ ساٿو ۽ زرديءَ مائل، سواد ڪوڙو)

• **ٻرَهمَنِي:** [ا – مث] سرڻ جو هڪ قسم (جنهن کي هندو وشنوءَ جو ٻکي سمجهي گهڻو مان ڏيندا آهن، ڪٿهن ڪٿهن پوڄا خاطر هٿ سان ڪاڏو ڪارائيندا اٿس)

• **ٻرهم ورتُ:** [ا – خاص] سرسوتي ۽ وِرشوتي ندين جي وچ واري زمين (دهليءَ جي اتر اولهه ۾)، مڌيه ديش، آريه ورت

※ [سن: برهمه اورت]

• **ٻرَهمِي:** [ا – مث] ٻوٽيءَ جو هڪ قسم (جنهن جو تيل دوا طور ڪم ايجي)

※ [سن: برهمي]

• **ٻرَهَنس:** [ا - مث] هڪ ڌن جو نالو (موسيقي)

• **ٻرَهنگِي:** [ا – مث] اوگهڙ، عرياني

※ [ف]

• **ٻرَهنگِي:** [ا – مث] اوگهڙ عرياني

※ [ف]

– **ٻرَهنه:** [صفت] اگهاڙو، ننگو، عُريان

※ [ف]

– **ٻرَهَنه توپ:** [صفت] ننگي سر، مٿي اگهاڙي

– **ٻرَهَنه پا:** [صفت] ننگي پيرين، اپراٺو، جنهن جي پيرن ۾ جتي نه هجي

- **ٻرَهَنہ پائي:** [ا-مث] پيرن جي اوگهڙ، اگهاڙين پيرين
- **ٻرَهَنہ سَر:** [صفت] مٿي اگهاڙو
- • **ٻَرَهو:** [ا-مذ] پاڻيءَ جي ساندھ وهڪ، ٻَرھ
  - ٭ ٻوڏ، سيلاب
  - ٭ [سن: پرواھ]
- • **ٻرهو:** [صفت] دوست يا محبوب کان وڇڙيل
- • **ٻرهي ج ٻرهي:** [صفت] جدا ٿيل، وڇڙيل، وڇوڙي جي درد جو ماريل
  - ٭ ٻرھ وارو، محبت جي درد وارو
  - ٭ [سن: وِرھ = جدائي]
- • **ٻرَءِ:** [ا-مث] ماٺهوءَ کان ٿهندڙ ٻڪري
  - ٭ [س/ڪوھ]
- • **بَري ج بَري:** [صفت] آزاد، ڇٽل، نجات يافتہ
  - ٭ بيگناھ، بي قصور
  - ٭ پاڪ، بالا تر
  - ٭ سبڪدوش، خارج، مستثنیٰ
  - ٭ [ع: بَريءُ]
- **بَريءُ الذِمہ:** [صفت] جوابداريءَ کان آزاد، جوابدهيءَ ۽ مواخذي کان مستثنیٰ
- **بَري ٿيڻ:** [اصطلاح] آزاد ٿيڻ، ڇٽڻ (الزام کان)
- **بَري ڪرڻ:** [اصطلاح] آزاد ڪرڻ، ڇڏڻ، بند خلاص ڪرڻ
- • **بَري ج بَري:** [صفت] بريت جو، بياباني، صحرائي
  - ٭ خشڪيءَ جو
  - ٭ بيابان ۾ رهندڙ
  - ٭ مٽيءَ جهڙو، مٽيءَ هاڻو
  - 'ڪالھ ڳڏيوسين ڪاپڙي، بابو ٻانءِ بري' (شاھ)
  - ٭ [ضد: بحري]
  - ٭ [ع]
- • **ٻَري ج ٻَريون:** [ا-مث] زناني چوليءَ ۾ ڇاتيءَ وٽ نهيل ڪيسو
  - ٭ ٻچيءَ کان ڇاتيءَ تائين چولي يا قميص جي پٽي (جنهن ۾ ٻٽڻ پوندا آهن)
  - ٭ هنداڻن ۽ گدرن وغيره جي نالين ۾ ٻيجي طور هنيل ٻجن جي چُنگي
- • **ٻَري ج ٻَريون:** [ا-مث] ننڍڙن لاسڙ وارن سان هڪ قسم جي ٻڪري (جيڪا اڪثر هڪ رنگي ٿئي ۽ هرڻ سان ڪافي مشابهت رکندي آهي. 'ٻري' ٻڪريءَ جا قسم: ڪيلي ٻري، ڏواڪي ٻري، وانگالي ٻري، ڪاري ٻري، گاڙهي ٻري، ڀوري ٻري، جهري ٻري، ٽڪي ٻري، هيڊي ٻري، ڪهري ٻري، ٽاپري ٻري، بادامي ٻري، چيني ٻري)
  - ٭ [ف: ٻَره = هرڻ]
- • **ٻري:** [ظرف] نهي نڪي نهڪي ڏهڪي ايندڙ
  - ٭ هوبهو، نس پس، هڪ جهڙو، مشابهت رکندڙ
  - ٭ [س/ل]
- • **بُري ج بُريون:** [صفت-مث] بچڙي، خراب، بَد، گندي
  - ٭ نِڪمي، بيڪار
- **بُري اَکِ:** [ا - مث] بد نيتيءَ جي نگاھ، بريءَ نيت يا ارادي واري نظر
  - ٭ لالچي نظر
  - ٭ غصي يا نفرت جي نگاھ، نازيبا عمل
- **بُرائي:** [صفت-مث] بچڙي، خراب، بد، گندي، نِڪمي، بيڪار
  - ٭ [ع: بري]
  - 'بات ٻرائي نہ سٺي، تن مانيڻن ملاءِ' (عنات)
- **بُري بَلا:** [ا-مث] آفت، مصيبت، مشڪلات
  - 'لالچ بري بلا آهي' (جملو)
- **بُري ڀلي:** [صفت] چڱي مدي
- **بُريءَ ڀليءَ طرح:** [صفت] چڱي يا بري نموني، معمولي طريقي سان، بنا تڪلف جي
- **بُري چال:** [ا-مث] بدمعاشي، آوارگي، بد وضعي، بدرفتاري
- **بُري چيز:** [ا-مث] بُري ڳالھ، بُري شيءِ

– **بُرِي حالت:** [ا - مث] خستہ حالي، بيماريءَ جي شدت، موت کي ويجهي ٿيڻ جي حالت

– **بُرِي خَبَر:** [ا - مث] ڪنهن مصيبت جي خبر، بد خبر

– **بُرِي زبان:** [ا - مث] بد زباني، بيهوده گوئي، بد گوئي

– **بُرِي ساعَت:** [ا - مث] منحوس گهڙي، نڀاڳي گهڙي

– **بُرِي سوچ:** [ا - مث] خراب سوچ

– **بُرِي سوچڻ:** [اصطلاح] خراب محسوس ڪرڻ

– **بُرِي صُحبت:** [ا - مث] ڪُسنگ، غلط سنگت، بدچلن ۽ آواره ماڻهن جو ميڙ، بري سنگت ۾ اٿڻ ويهڻ جو عمل

– **بُريءَ طرح:** [ظرف] خراب نموني، بد سلوڪيءَ سان، سختيءَ سان، غلط يا خراب اسلوب سان

– **بُرِي فالَ:** [ا - مث] بد سنوڻ جي ڳالهہ

– **بُرِي گت:** [ا - مث] برو حال

– **بُرِي گتِ بڻائڻ:** [اصطلاح] ماري ماري برو حال بنائڻ، چڱيءَ طرح ڪٽڻ

– **بُري گهڙِي:** [ا - مث] برو وقت

– **بُري لڳڻ:** [اصطلاح] ناگوار گذرڻ، معيوب لڳڻ

– **بُرِي مت:** [ا - مث] نا سمجهي، ضدي طبيعت

– **بُرِي نظر:** [ا - مث] بري اک، بدنيت نگاهہ، بد نظر

– **بُرِي نِگاهَ:** [ا - مث] بري اک، خراب نظر

– **بُرِي نوبَت:** [ا - مث] سخت تڪليف يا رسوائيءَ جي حالت، خراب حال، نازڪ موقعو

– **بُرِي هوا:** [ا - مث] غلط ۽ هاڃيڪار رواج يا دستور، ڳالهہ، پروپيگنڊا يا خيال

• **بُرياڻَ:** [ا – مث] ٻيڙيءَ ۾ ڪم ايندڙ هڪ ڪاٺي ('تخت' جي ڦرهين کي جهلي بيهندڙ)

• **ٻرياڻُ:** [صفت] ٻڳل، پڪل، باهہ تي سيڪيل

❊ سڙيل، جليل

❊ [ا – مذ] پڪل گوشت

'هوءِ ۾ ڪلجي هوءِ ٿيا، باهو سي برياڻ' (شاهہ)

❊ [ف]

• **ٻريانِي:** [ا - مث] هڪ قسم جو چهرو ۽ لذيذ پلاءُ، جنهن ۾ جانورن سان گڏ ٻيو ڪوبہ کاڄ (گوشت، مرغي، ڇولا يا پٽاٽا) پئجي وجهبا آهن

❊ [ف]

• **بَرِيت:** [ا – مث] ڇوٽڪارو، نجات، آزادي، رهائي

❊ بيگناهي

❊ عصمت

❊ [ع]

• **ٻريچ:** [ا - مذ] ڇيد، سوراخ، بندوق جو گهوڙو، بندوق جي ناليءَ جو پويون حصو، جتان گولي يا ڪارتوس پوندو آهي

❊ [انگ: Breech]

– **ٻريچ لوڊَر:** [ا - مذ] پٺيان ڀرجندڙ بندوق

❊ [انگ: Breech loader]

– **ٻريچ لوڊنگ:** [ا - مث] بريچ لوڊر

❊ [انگ: Breech loading]

• **بَرِيدُ ج بَرِيدَ:** [ا _ مذ] قاصد، ٽپالي، پيغام رسائيندڙ

❊ [ف]

• **بُرِيد:** [ا – مث] ڇانگ، ڪاٽ ڪوٽ، وڍٽڪ

❊ [ف: بريدن = ڪپڻ]

• **بُرِيده:** [صفت] وڍيل، ڪپيل

❊ اهو فصل، جيڪو ڪنهن چوريءَ ڪاٽيو هجي

❊ [ف: بريدن = ڪاٽڻ]

– **بُرِيده دُم:** [صفت] پڇ وڍيل، لنڊو

– **بُرِيده زبان:** [صفت] زبان وڍيل، خاموش

• **بَرِيدِي:** [ا – خاص] پب جبل جي هڪ لڪ جو نالو (جنهن جو نظارو نهايت ئي وڻندڙ آهي)

❊ [ف: بَرِيده = سوڙهو لڪُ، پٽڻ]

• **ٻريڊ:** [ا – مث] ڊبل روٽي، ڊبل روٽي

❊ [انگ: Bread]

• **ٻريز:** [ا - مذ] ڪاٺ يا لوهہ جو هڪ اوزار (جنهن کي واڍو يا ڏاڻوءَ جو ڪم ڪندڙ سوراخ ڪڍڻ لاءِ ڪم آڻيندو آهي)

❊ [انگ: Brace]

• **ٻريزِ ٻريز:** [ا - مث] هاءِ گهوڙا، واويلا. مدد يا پناهه لاءِ صدا ڏيڻ جو فقرو، المدد
٭ فرياد. شڪوه شڪايت
٭ اجائي تڪڙ، اُبهرائي، جلدائي، شتابي
٭ مدد لاءِ پڪار
٭ [ف: بريختن]

– **ٻريز ٻريز ڪرڻ ٻريز ٻريز لائڻ:** [اصطلاح] اجائي تڪڙ ڪرڻ يا لائڻ
٭ هاءِ گهوڙا ڪرڻ

• **ٻريسُ ج ٻريسَ:** [ا – مذ] ڪرائيءَ ۾ پائڻ جو ڪنگڻ
٭ [انگ: Bracelet]

• **ٻريسٽ:** [ا _ مث] ڇاتي، سينو، ارهه، ٿڻ
٭ [انگ: Breast]

– **ٻريسٽ ڪينسر:** [ا _ مث] ڇاتيءَ جو ڪينسر سيني جي بيماري
٭ [انگ: Breast cancer]

• **ٻريشمُ:** [ا – مذ] اَبريشم، پٽ. ريشم
٭ [ف: بريشم، ابريشم]

• **ٻريف:** [ظرف] مختصر، اختصار، خلاصو، اهم نقطن جو اختصار
٭ [انگ: Brief]

• **ٻريف ڪيس:** [ا – مث] ننڍي صندوق، ننڍي پيٽي، هڪ خاص قسم جي ننڍي پيٽي، صندوقڙي، جنهن ۾ آفيس يا سفر جو مختصر سامان کڻي سگهجي
٭ [انگ: Briefcase]

• **ٻريڪ:** [ا – مث] روڪ، جهل، اٽڪاءُ
٭ موٽر وغيره کي جهلڻ جو اوزار
٭ ڪنهن بہ سواري (سائيڪل، موٽر سائيڪل ڪار يا ٽرڪ وغيره) جي رفتار ۾ ڪميءَ آڻڻ جي لاءِ هڪ اوزار
٭ دفتر يا اسڪول جي روزاني ڪار وهنوار جي وچ ۾ ڪجهه وقت جو وقفو، رسيس، ساهي
٭ ٽيليويزن، ريڊيئي يا چئنلن جي پروگرامن جي وچ وارو ننڍڙو وقفو (جنهن ۾ اشتهار نشر ڪيا ويندا آهن)
٭ [انگ: Breake]

– **ٻريڪ آئل:** [ا _ مذ] تيل (جيڪو سائيڪل، موٽر سائيڪل، ڪار، بس يا ٽرڪن وغيره جي بريڪ ۾ استعمال ٿئي)
٭ [انگ: Breake oil]

– **ٻريڪر:** [ا – مذ] روڊ تي روڪ لاءِ ڏنل بنو (جنهن سان گاڏيءَ جي رفتار گهٽ ڪبي آهي)، رستي تي ڏنل رنڊڪ
٭ [انگ: Breaker]

– **ٻريڪ لڳڻ:** [اصطلاح] بريڪ لڳائڻ

– **ٻريڪنگ نيوز:** [ا – مث] تازي خبر، اوچتي ٿيل واقعي جي تڪڙي خبر
٭ [انگ: Breaking news]

– **ٻريڪ هَڻڻ:** [اصطلاح] بريڪ کي دٻائي ڦيٿي کي روڪڻ، گاڏيءَ کي بيهارڻ
٭ [مجازاً] جاري ڪم کي وچ ۾ روڪڻ، وقفو ڪرڻ

• **ٻريڪ فاسٽ:** [ا - مث] نيرن، ناشتو
٭ [انگ: Break fast]

• **ٻريڪيٽ:** [ا - مث] تحرير ۾ ضرورت آهر لفظن يا انگن کي ساڄي کابي طرف کان بند ڪرڻ واري ڏنگي
٭ [بريڪٽ يا ڏنگين جا ٽي قسم آهن: (i) وڏي بريڪيٽ يا وڏي ڏنگي[ ]، (ii) وچين بريڪيٽ يا وچين ڏنگي { }، (iii) ننڍي بريڪيٽ يا ننڍي ڏنگي ( )]
٭ [انگ: Breaket]

• **بريل:** [ا – مث] نابينن جي پڙهڻ ۽ سمجهڻ واري الف - ب. نابينن جي لکپڙهہ لاءِ تيار ڪيل لپي (جنهن جو موجد لوئيس بريل' نالي هڪ فرانسيسي هو جنهن اهڙو طريقو ايجاد ڪيو جنهن سان نابين ابريل ٺهڪن واري الف – ب، پنهنجي آڱرين جي مدد سان ڇهي لکي ۽ پڙهي سگهندا آهن سنڌي بريل جو اصل باني پرمانند آڏواڻي هو جڏهن تہ ورهاڱي کانپوءِ موجوده سنڌي بريل جو باني محمود لاسي هو)
٭ [انگ: Braille]

• **بريلوي:** [ا – خاص] اهلسنت جو هڪ گروهہ، حنفي طريقي جي مذهبي اڳواڻ، 'بريلي' (هندستان) ۾ رهندڙ احمد رضا خان بريلوي جي فڪر جا پوئلڳ

• **بَرِيلِي:** [ا–مث] ٻہ ـ ڦيٿي گھوڙي گاڏي، ٽانگو
* [سن: وه + لِي]
* [ا–خاص] هندستان جي هڪ مشهور شهر جو نالو. راءِ بريلي

• **بَرِين:** [صفت] سڀ کان مٿانهون. بلند. اعليٰ
* [ف: 'بر' جو مبالغو]
* [حرف جر] هن تي. اِنهيءَ تي
* [ف: بَر + اين]
* بيزار
* تارڪ. بريت ۾ گذاريندڙ

'بخش ٿئي برين کي ته اجن تکالي توري' (عنات)

• **بِرين:** [ا-مذ] دماغ. مغز
* [انگ: Brain]

– **بِرين ٽيومر:** [ا-مذ] دماغ جو ڪينسر
* [انگ: Brain Tumer]

• **بَرِيہ:** [ا ـ مث] مخلوقات. الله جي تخليق
* [ع]

• **بَڙُ ج بَڙَ:** [ا–مذ] هڪ مشهور گھاٽو وڻ (جنهن جي هندومت ۾ پوڄا ڪئي ويندي آهي). برگد
* [سن: وٽ]

• **بَڙِ/ بَڙهہ:** [ا–مث] اجائي وڏائي. ٽيڪِر
* اجائي بڪ. بڪواس. ياڳل پڻي ڳالهہ
* [هند: بڙائي]
* سچو. پينگيو

– **بَڙ بَڙ:** [ا-مث] وڏيڪ بڪواس. بڪ بڪ. جھڳ جھڳ

– **بَڙبَڙاڪِي:** [صفت] گھڻ ڳالهائو. بڪواسي
* ٻٽاڪي. ڊاڙي

– **بَڙ بَڙ ڪرڻ:** [اصطلاح] بڪواس ڪرڻ. اَجائي بڪ ڪرڻ

– **بَڙبَڙيو ج بَڙبَڙيا:** [صفت] بڪواسي. گھڻ ڳالهائو. واتوڙو

– **ٻڙبولُ:** [صفت] وڏ واتو. گوڙيلو. گھڻو ڳالهائيندڙ

– **ٻڙپڪو:** [صفت] موڳو مٽر. ڪند ذهن. غائب دماغ. اجائي بڪ ڪندڙ

– **ٻڙپيٽو:** [صفت] وڏي پيٽ وارو. پيٽي. هيڇي

– **ٻڙڦاڙڻ:** [اصطلاح] ڪوڙيون ڳالهيون ڪرڻ
* ڪوڙا الزام هڻڻ
* گھڻو ۽ اڻنگو خرچ ڪرڻ

• **ٻڙاش:** [ا–مث] ٻٽاڪ. ڊاڙ. لباڙ. ٻڙاس
* اندر جي باهہ. سانڍيل سور
* [س/ات/ل]

• **ٻڙائي:** [ا–مث] وڏائي. آڪڙ. سيٺ
* [هند: بڙائي]

• **ٻڙپانڊُ:** [صفت] ٻڙپانگ. غيرآباد. ٻنجر
* سچو. پينگيو

• **ٻُڙبُڙ:** [ا–مث] پاڻيءَ جي ٻوڙين ڦاٽڻ جو آواز
* حقي يا چلم جو آواز
* چپن ۾ ڳالهاءِ. پڻ پڻ
* [سن: ٻدٻده = ٻوڙيو]

– **ٻُڙبُڙو ج ٻُڙبُڙا:** [ا–مذ] ٻوڙيو. ڦوٽو (پاڻيءَ جو). حباب
* [سن: ٻدٻده]

• **ٻَڙُبَنڊُ ج ٻَڙُبَنڊَ:** [صفت] ٺلهو متارو (ماڻهو)
* مضبوط. تندرست

– **ٻَڙ بَنڊ ٿيڻ:** [اصطلاح] ٻت ۾ ورڻ. ٺلهو متارو ٿيڻ

• **ٻُڙتِلُ ج ٻُڙتِلَ:** [صفت] ڏٻرو. هيڻو
* ٽڪل
* [س/ات]

• **ٻُڙتيلو ج ٻُڙتيلا:** [صفت ـ مذ] ڏٻرو. هيڻو
* ٽڪل
* [مث: ٻڙتيلي ج ٻڙتيليون]

• **ٻُڙٿو ج ٻُڙٿا:** [ا–مذ] ٻڪرين يا رڍن جي ڦرن لاءِ ٽارين ۽ گاهہ مان ٺهيل واڙو
* ٻرٿو. واڳٿن مان تيار ڪيل هڪ طعام
* [س/ل/ٿ]

• **ٻڙچو ج ٻڙچا:** [ا–مذ] نيزو. ڀالو

• **بڙڇي ج بڙڇيُون:** [ا –مث] بڻڇي، ڀالو
* لوھ جي ڇھنبدار لٺ
* [ف: بَرڇي]
'بڙڇي برھ جي سيني اندر 'سڄڻ' ھڻ خيال ڪيائي' (سچل / مالڪوس)
• **بڙد:** [ا –مذ] ڍڳو، ٻيل، ڏاند
• **بڙدُ:** [ا –مذ] آمدني، حاصلات
* نفعو
* رشوت
* [ف: برد]
* شطرنج راند ۾ ھڪ ڌر جي 'بادشاھ' جي اڪيلي رھجي وڃڻ واري حالت
* سمنڊ جي پاڻي ماپڻ جو اوزار
* تمام جھوني شيء
* [س/ٿ]
* [صفت] ناس ٿيل
– **بڙد ڪرڻ:** [اصطلاح] ڏوري وڃھي پاڻيءَ جي لوڻھائي ڏسڻ وڻاڻ
• **بڙدانو ج بڙدانا:** [ا –مذ] ٻول، شيردان، اوجھري، گجي
* [ھند: ٻس ھل = زنانو مخصوص عضوو ٻول + دان]
– **بڙدانا ڪيڻ:** [اصطلاح] ٻول ڪڍڻ، چيرڻ ڦاڙڻ، ستياناس ڪرڻ، چيھاڙيون ڪرڻ
• **بڙدي:** [ا –خاص] بلوچن جي ھڪ قبيلي جو نالو، بردي، بليدي
• **بڙ ڍيرو:** [صفت] تمام وڏو
* تمام گھڻو، بي انداز
* [سن: ود (= وڏو)، وٽ + ڍيرو]
• **بَڙَّڪُ ج بَڙَّڪَ:** [ا –مذ] ڪانگھارو، بلغم
* [س/ڪوھ]
• **بڙڪائڻُ:** [مص –فعل لازمي] بيجا گفتگو ڪرڻ، بڪواس ڪرڻ
* [بڙڪايو بڙڪائيندو بڙڪايل]
• **بڙڪڻُ ج بڙڪڻَ:** [صفت] ھلڪڙو
* سست
* [س/ات]

• **بڙڪڻُ:** [مص –فعل لازمي] اُڏامڻ، ڦِٽڻ (رنگ)، اپاٽجڻ (رنگ)
* [بڙڪيو بڙڪندو بڙڪيل]
• **بڙڪڻُ:** [مص –فعل لازمي] ٻڙ ٻڙ ڪرڻ
* اُپامڻ، ٻڙڪڻ
* حقي يا چلم مان آواز نڪرڻ
* پٽڪڻ، پٽ پٽ ڪرڻ (چپن ۾)
* پٽ واري الٽي اچڻ
* [س/ھڪوھ]
* پوڻ سان پرچڻ ۽ وھڻ (لٽ، ڦراڙي)
* [بڙڪيو بڙڪندو بڙڪيل]
– **بڙڪَ، بڙڪُ:** [ا –مذ –مث] پاڻيءَ ۾ ٻڏڻ يا ڪرڻ جو آواز
* ڪڪڙ جي وٺ لاھڻ جو آواز، پٽڪ
* حقي جو آواز، ڊڙڪو
* گھوڙي جي پير ٻوڙ پاڻيءَ مان گاھ کي چنڻ واري حالت
– **بڙڪائڻُ:** [مصدر 'بڙڪڻ' مان متعدي بالواسطہ] ٻڙ ٻڙ ڪرائڻ
* [بڙڪيو بڙڪندو بڙڪيل]
– **بڙڪِٽو ج بڙڪِٽا:** [صفت –مذ] آواز ڪندڙ، ٻڙ ٻڙ ڪندڙ
* چپن ۾ پٽ پٽ ڪندڙ
* [مث: بڙڪِٽي ج بڙڪِٽيون]
– **بڙڪو ج بڙڪا:** [ا –مذ] حقي يا چلم جو آواز
* جرڦوٽي جي ڦاٽڻ جو آواز
* وچ ۾ ٽپ ڏيئي ڳالھائڻ جي حرڪت
* پاڻيءَ ۾ ڪنھن شيء جي ڪرڻ جو آواز
* اوچتو ٽپ، ٻڙڏڪ
– **بڙڪو پرڻ:** [اصطلاح] وزم ھڻڻ، ڦوڪ پرڻ (چلم يا حقي مان)
– **بڙڪو ڪائڻ:** [اصطلاح] ٻڙڪو ڏيئي اوچتو ظاھر ٿيڻ
* وچ ۾ ڳالھائڻ
• **بڙگ ج بڙگ:** [ا –مذ] ڪانگھارو
* [س/ل]
• **بَڙگت:** [ا –مذ] برگد، ٻڙ (وڻ)

• **ٻِٽَنگُ ج ٻِٽَنگ:** [صفت] تمام وڏو، زبردست، گڙنگ

• **ٻِڙو ج ٻِڙا:** [ا – مذ] جيت جو هڪ قسم (جيڪو برسات جي موسم ۾ ٻورن کي چڪ هڻي بيمار ڪري)

* [س/ٿ]

• **ٻِڙونگِي ج ٻِڙونگِيُون:** [ا – مث] جيت جو هڪ قسم (جيڪو گرم ڪپڙا ٽُڪي)، ڏٿو ٿٿو

* [س/ڪوهـ]

• **ٻِڙهـ:** [ا – مث] ڏڏڙ، ڊسڙ

* [س/ل]

• **ٻڙهاٽُ ج ٻڙهاٽَ:** [ا – مذ] ٻاهه ٻرڻ جو آواز، وڏو آواز

* [س/ل]

• **ٻڙيڪ:** [ا – مث] ٽيڪ، دست

– **ٻڙيڪ هڻڻ:** [اصطلاح] ٽيڪ هڻڻ

• **ٻَڙُ ج ٻَڙَ:** [صفت] اڏڀائو

* ٿلهو

* گهاٽو

* [س/ڪوهـ]

* ٻوجرو

• **بُزَ:** [ا – مث] ٻڪري

* [ف]

– **بُزِ اَخفش:** [ا – مذ] 'اخفش' جو ٻڪرُ ('اخفش' نالي هڪ مشهور عرب نحوي هو جنهن هڪ ٻڪر پاليو هو جنهن کي پنهنجو سبق ٻڌائيندو هو ۽ جيستائين اهو ٻڪر ڪنڌ نہ لوڏيندو هو تيستائين پيو ٻڌائيندو هُئس)

* [مجازاً] احمق، نادان

– **بُزغالہ:** [ا – مذ] ڇيلو

– **بُزڪوهِي:** [ا – مث] جابلو ٻڪري، جهنگلي ٻڪري

• **بُزدِل:** [صفت] ڊڄڻو، گيدي

* [ف: بز = ٻڪري + دل = ٻڪريءَ جي دل وارو/ڊڄڻو، گيدي]

'بزدل تو جوي باز کلهن تي آهن' (عطا محمد حامي)

– **بُزدلانہ:** [ظرف] بزدلن وانگر، ڪانئرن وانگر، گيدين جيان

– **بُزدِلِي:** [ا – مث] ڪانئرپڻو، گيدپڻو، ڪم همتي

• **بُزُ/ بُوزُ ج بُزَ/ بُوزَ:** [صفت] بيوقوف، احمق

* جاهل، چٽ

– **بُزائِي:** [ا – مث] چرپائي، بيوقوفي، ٻوڪٻائي

• **بَزارِ ج بَزارون، بَزارِيون:** [ا – مث] دڪانن جي قطارن وارو هنڌ (جتي هر قسم جي خريد فروخت ٿئي)، واپار جي جاءِ، دڪانن وارو ڳوٺ 'رهمڪي بازار' (راهما فات وارن جي واپار جو مرڪزيا ڳوٺ، جيڪا بدين ضلعي ۾ آهي)، مارڪيٽ، منڊي

* جنس جو اگهہ، سودو

* [ف: بازار]

• **بَزازُ ج بَزازَ:** [صفت] بجاج، بجاجي، ڪپڙي جو واپاري، ڪاپڙي، ڦيري ڪري ڪپڙو وڪڻندڙ

* [ع: بَز = عمدو ڪپڙو]

– **بَزازِي ج بَزازِي:** [صفت] ڪپڙي جو واپاري، ڪاپڙي، بجاجي، ڪپڙو فروخت ڪندڙ

• **بُزُرجمِهر:** [ا – خاص] نوشيروان بادشاهه جي وڏي وزير جو نالو (جيڪو وڏو ڏاهو هو)

* [ف: بزرگ = وڏو + مِهر = سج]

• **بُزرگُ ج بُزرگَ:** [صفت] وڏو، وڏيءَ عمر وارو، پريو مڙس

* مربي، سرپرست، رشتي، درجي، مرتبي وغيره جي خيال کان وڏو، اسلاف

* وڏو عالم، پڙهيل، تجربيڪار

* شريف، عزت مند، معزز، عالي ظرف، احترام لائق

* سنجيدو

* مقدس، اهم، عظيم الشان

* [ف]

– **بُزرگانہ:** [صفت] بزرگيءَ وارو، بزرگيءَ جي لائق

– **بُزرگ دِل:** [صفت] وڏيءَ دل وارو

– **بُزرگِ دين:** [صفت] ديني پيشوا، مذهبي معاملن ۾ رهنمائي ڪندڙ

– **بُزرگ زادو:** [صفت - مذ] شريف زادو
⁂ عالي خاندان جو فرد. مرشد زادو. جنهن جو والد عالي مرتبي تي فائز هجي
⁂ [مث: بزرگ زادي]
– **بُزرگ سال:** [صفت] وڏيءَ عمر وارو، پوڙهو، معمر
– **بُزرگ منش:** [صفت] بزرگ ماڻهو، وڏو ماڻهو، بلند حوصلا، اعلىٰ فطرت وارو
– **بُزرگوارُ ج بُزرگوارَ:** [صفت] بزرگ، وڏو، بلند، عظيم، عاليشان
⁂ شريف، عزت وارو، بزرگ، خدا وارو، نيڪ
– **بُزرگوارانہ:** [صفت] بزرگيءَ جي لائق، بزرگن وارو، شريف
– **بُزرگ هِمّت:** [صفت] وڏيءَ همت وارو
⁂ حشمتي
– **بُزرگِي ج بُزرگِيُون:** [ا –مث] وڏائي، بلندي، عظمت، مان عزت
⁂ وڏ ماڻهپي
⁂ شرافت
⁂ موسيقيءَ جي ٻارهن مقامن مان هڪ مقام
• **بُزغالہ فلڪ:** [ا - مذ] برج جدي
• **بَزگَر:** [صفت] چمڙي جو ڪم ڪندڙ. نغارن، دهلن وغيره کي چمڙي سان مڙهيندڙ ڪاريگر
⁂ [ا –خاص] هڪ ذات جو نالو
• **بَزگِيرُ ج بَزگِيرَ:** [ا –مذ] ڪمي، پورهيت
⁂ نوڪر
⁂ [ف: بزرگر - هاري]
– **بَزگِيرِي ج بَزگِيرِيُون:** [ا –مث] نوڪري، مزدوري
⁂ خدمت
⁂ محنت
• **بَزم:** [ا – مث] محفل، مجلس، سميلن، چوياري، دربار، سڀا
⁂ ڪنهن تقريب ۾ گهڻن ماڻهن جو ميڙ
⁂ انجمن، سنگت، تنظيم
⁂ ('رَزم' جو ضد) طربيہ شاعري
⁂ [ف]

– **بَزم آرا:** [صفت] محفل سينگاريندڙ، ڪچهريءَ جو سينگار، محفل جو مور، محفل جو صدر نشين، صدر مجلس، مير مجلس
– **بَزمِ اَدب:** [ا –مث] علم ادب جي محفل
⁂ ادبي جماعت
– **بَزمِ آفروز:** [صفت] مجلس يا محفل کي رونق ڏيندڙ، محفل جي رونق، مجلس جو مور
– **بَزم آفزا:** [صفت] مجلس جي خوشي وڌائيندڙ
– **بَزم جمائڻ:** [اصطلاح] مجلس مچائڻ، محفل منعقد ڪرڻ، محفل ۾ رونق پيدا ڪرڻ
– **بَزمِ سُخن:** [ا –مث] مشاعرو، شعرو شاعريءَ جي محفل
– **بَزمِ سَنگِيت:** [ا – مث] موسيقيءَ جي محفل، راڳ رنگ
– **بَزم طالبُ المولىٰ:** [ا - خاص] سنڌ جي مشهور ادبي جماعت، جيڪا مخدوم محمد زمان طالب المولىٰ جي نالي سان منسوب آهي
– **بَزمِ عَزا:** [ا - مث] ماتم جي محفل
– **بَزمِ ماتم:** [ا - مث] اُها مجلس، جنهن ۾ ڪنهن سوڳ ملهائڻ لاءِ ماڻهو گڏ ٿين (خاص ڪري ڪربلا جي شهيدن جي ذڪر جي مجلس)
– **بَزمِ مُشاعره:** [ا - مث] مشاعري جي محفل
– **بَزمگاه:** [ا - مث] محفل جي جاءِ، دربار
– **بَزمِ ناز:** [ا - مث] محبوب جي محفل
– **بَزمِ نِشاط:** [ا - مث] خوشيءَ جي محفل، ناچ ڳاني جي محفل
– **بَزم نَشِين:** [صفت] صاحب مجلس
– **بَزمِ نياز:** [ا - مث] نياز مندن جي ميڙ جي محفل، خاص ڪري اها مجلس، جتي ڪنهن بزرگ جي فاتحہ يا نياز لاءِ ماڻهو گڏ ٿين
– **بَزمِي:** [صفت] بزم وارو، محفل وارو
⁂ [ا –خاص] ناليواري شاعر نثار بزميءَ ۽ ناليواري موسيقار نثار بزميءَ جو لقب
– **بَزميہ:** [ا - مث] رزميہ جو ضد، طربيہ شاعري

• بِزن: [امر] هڻ!، مار!، قتل ڪر!

﴿ [ف: زدن > زن = هڻ]

• بِزن: [ا ـ مذ] مار، حملو قتل جو حڪم، قتلام

﴿ فوج جو دستو

﴿ [ف: زدن > زن = هڻ]

– بِزن گاهہ: [ا - مث] قتل گاهہ، جتي قتل ڪيو وڃي

• بُزُ نہ بُزَ جي ٻَها: [محاورو] مڪمل انڪار (Toal denial)

• بِزنجو: [ا –خاص] بروهي بلوچن جو هڪ قبيلو

• بزنيس: [ا ـمذ] ڪاروبار، ڌندو، واپار، تجارت، پيشو

﴿ [انگ: Business]

– بزنيس مئن: [ا ـمذ] واپاري، ڌنڌي وارو، وڻجارو

﴿ [انگ: Business man]

• بُزو ۽ بُزا: [ا – مذ] آبي پکي، ڍنڍ جي پکيءَ جو هڪ قسم (ميرانجهڙي رنگ جو اڇو ۽ ننڍو پکي)

﴿ [س/ات]

• بَزُوڪا: [ا - مث] هڪ قسم جي توب (جنهن جي ڌاتوءَ جي ناليءَ ۾ گولو وجهي، هٿيار ٽوڙيندڙ راڪيٽ ڇوڙيا ويندا آهن. جنهن کي پهريون ڀيرو آمريڪا ٻي مهاڀاري لڙائيءَ ۾ ڪتب آندو هو)

﴿ [انگ: Bazooka]

• بَسِ: [ا - مث] ماٺ، چپ، خاموشي، سانت

'ڪانهي بس ٻهير کي، هلچل ٻي پيئي' (شاهه)

﴿ [ف]

﴿ ڪافي، گهڻو، ڪثرت سان، گهربل انداز جيترو، گهڻوئي

﴿ [ظرف] ڇيڙ، ناس، ختم، پورو، خاتمو، پڇاڙي، اِنتها

﴿ فقط، محض، صرف، رڳو

﴿ بندش، روڪ، جهل

﴿ جيڙو، ڍنگ

﴿ [حرف استعجاب] ايترو ٿي!، فقط!، ايترو!، رڳو! اهو!

﴿ [امرجي معنيٰ ۾] بند ڪر!، ببهه! ترس!، ٺهيو!

﴿ خاموش، ماٺ

– بَس ٿِيڻ: [اصطلاح] ختم ٿيڻ، پورو ٿيڻ

– بَس ٿِي وڃڻ: [اصطلاح] ختم ٿي وڃڻ، ڇٽ ٿي وڃڻ

﴿ ڏبرو ٿي وڃڻ (بدن ۾)، بي طاقت ٿيڻ

﴿ چپ ٿي وڃڻ، ماٺ ٿي وڃڻ

– بَس ڪرائڻ: [اصطلاح] ماٺ ڪرائڻ، چپ ڪرائڻ

– بَس ڪرڻ: [اصطلاح] پڇاڙي ڪرڻ، ختم ڪرڻ، ڇڏي ڏيڻ

﴿ بيهڻ

﴿ توبهہ ڪرڻ

• بَس ۽ بَسُون / بَسيُون: [ا –مث] مسافرن جي سواريءَ جي موٽر بس، لاري، ڪوچ

﴿ [انگ: Bus]

– بَس اڏو: [ا -مذ] بسن بيهڻ جو هنڌ، بس اسٽاپ (Bus stop)

– بَس اسٽاپ: [ا –مذ] بسن جي بيهڻ جي جڳهہ، لارين جو اڏو

﴿ [انگ: Bus stop]

– بَس ڇُٽي وڃڻ: [اصطلاح] وقت هٿان وڃڻ

– بَس ڊرائيور: [ا - مذ] بس هلائيندڙ

﴿ [انگ: Bus driver]

– بَس ڪِلينر: [ا - مذ] بس کي صاف ڪندڙ ملازم

﴿ [انگ: Bus cleaner]

– بَس ڪنڊڪٽر: [ا – مذ] بس جو منشي، بس جو اهو ملازم، جيڪو مسافرن کان ڀاڙو وٺندو آهي ۽ ڊرائيور کي بس بيهارڻ يا هلائڻ جو اشارو ڪندو آهي

﴿ [انگ: Bus condector]

• بَسُ: [ا – مذ] ڳارين جو ڏوڙيو يا وسڪارو، ڳارين جو ڏس

﴿ [سن: ورش = وسڪارو]

﴿ وس، طاقت، زور، اختياري

﴿ چارو، علاج

﴿ [سن: وشيہ]

• بُسِ: [ا –مث] مٽي، ڌوڙ، ڊسڙ

﴿ [س/ل]

• **بُش ج بُش:** [ا – مذ] بوسو
* [س/ات – سن: بِس]
* گند، ڪچرو
* [س/ل]
* [صفت] ڏپ وارو، اوسنو، بانسي
* آلوٺو، بيسواد، ڏڪو
* [سن: وِرس]
* [ظرف] سنئون سڌو، صفا صاف
* [س/ات]

• **بَسا:** [ظرف] گهڻو، گهڻا
* گهڻو ڪري، عموماً
* [ف]

– **بَسا اوقات:** [ظرف] گهڻو ڪري، اڪثر، ڪڏهن ڪڏهن

• **بِساتِ ج بِساتُون:** [ا – مث] بڪڙيل شيءِ، بساط
* بسترو، پٿراڻي
* سامان سڙو، وکرو ڪرڻ جون شيون، واپار جو مال
* جائداد، ملڪيت
* هوند، قوت، سگهه، استمداد، حيثيت
* [هند: بِسات، سن: وِستِرت = بسترو ع: بِساط]

– **بِساتِي:** [صفت] گهورڙيو، ڦيريءَ وارو

• **بِسارد:** [صفت] عالم، فاضل، عاقل، ماهر، مشاق، مشهور، معروف

• **بِساطُ ج بِساطَ:** [ا – مذ] بسات، وڇائڻ جو ڪوبہ ڪپڙو، بسترو، پٿرڻي، گلم، غاليچو
* چوپڙ يا شطرنج راند جو تختو/ڪپڙو (جنهن پر خانا نهيل هوندا آهن)
* فرش
* سرمايو، پونجي
* قدرت، سگهه، حيثيت، طاقت
* اصل حقيقت، هستي
* سطح، وسعت، ڦهلاءُ
* تجارت جو مال، سامان سڙو
* [ع]

– **بِساط اونڌي ٿيڻ:** [اصطلاح] حالت يا ڪيفيت جو بلڪل بدلجي وڃڻ، صورتحال درهم برهم ٿيڻ

– **بِساط خانو:** [ا - مذ] اها بازار، جتي بساطي (گهورڙيا يا خورده فروش) ويهندا آهن
* منيارڪو دڪان

– **بِساطِي ج بِساطِي:** [صفت] خرده فروش، رانديڪا وڪڻندڙ، گهورڙيو

• **بَساطَتَ:** [ا – مث] رواني
* سادگي
* [ع: بَساطة]

• **بِسالُ:** [صفت] وڏو وِشال، ڪشادو، ويڪرو
* اڳرو، برڪ
* [سن: وِشال]

• **بَسالَتَ:** [ا – مث] بهادري، پهلواني، شجاعت، همت
* [ع]

• **بِسان:** [ح – جر] مثل، وانگر، طرح
* [ف]

• **بَست:** [صفت] آباد، وسيل ، پوکيل (فصل)

• **بَست:** [ا - مذ] عاشق يا معشوق (جنهن سان دل ٻڌجي)
* پٽڪو، دستار
* گلن جو تاج
* گُنبد
* [ف: بَستن = ٻڌڻ > ماضي بَست = هن ٻڌو]
* درگاهه، پناهه گاهه، عالم پناهه
* ڪنڌي، جبل، پشتو، بند
* نهرن ۽ ڪسين ۾ پاڻيءَ جي ورچ (واهن، ڪاهين، وغيره ۾)
* ٻڌل
* [ف: بستن]

– **بَست و بَند:** [ا – مذ] بندوبست
* سامان ٻڌڻ ۽ نسبت

– **بَست و ڪُشاد:** [ا–مذ] پچ گهڙ، ٻڌ ڇوڙ، ڍاهہ ٺاهہ

⊕ بندوبست، انتظام

• **بَستُ ج بَستَ:** [ا–مذ] وٿ، شيءِ، سامان سڙو وسلو واڙي، دولت، ذريعہ معاش

⊕ عورتن جو اندريون عضوو، فرج، ڪس

⊕ [سن: وست = وستو]

• **بِستُ:** [ا–مذ] جنت، سرڳ ('بهشت' جو عام اچار)

⊕ [ف: بهشت]

– **بِستِي ج بِستِي:** [صفت] بهشتي

⊕ بحالي

• **بِستار:** [ا–مذ] ڦهلاءُ، ڪشادگي، ديگهہ، وڏاءُ، وِستار

⊕ [سن: وستار = ديگهہ]

⊕ اُپٽار، بيان، احوال

⊕ [ف]

• **بَستاشرخِي:** [ا–مث] دوا طور ڪم ايندڙ هڪ قسم جو پسارڪو وکر، هيرا دکني، (جنهن کي عربيءَ ۾ 'دمُ الاخوين' ۽ فارسيءَ ۾ 'خونِ سياوشان' چئبو آهي)

• **بِستام:** [ا–مذ] مرجان

⊕ [ف]

• **بُستانُ ج بُستانَ:** [ا–مذ] باغ، چمن، ڦلواڙي ('بوستان' = باغ جي تخفيف)

⊕ [ف]

– **بُستان الاطفال:** [ا–مذ] ٻارن جو باغيچو

⊕ تربيت گاهہ (جتي ننڍيءَ عمر وارن ٻارن کي راندين، رانديڪن ۽ راڳ رنگ سان تعليم ڏني وڃي)

– **بُستان سراءِ:** [ا–مث] باغ واري جاءِ (بنگلو)

– **بُستانِي ج بُستانِي:** [ا–مذ] باغائي، مالهي، آرائين

• **بِسترُ ج بِسترَ:** [ا–مذ] بسترو، هنڌ، وڇاڻو، تڏي

⊕ [ف: بِستر، سن: وِستر = هنڌ]

– **بِستر آهَنگ:** [ا–مذ] سوڙ، لِحاف

– **بِستر بند:** [ا-مذ] هڪ خاص نموني جو سفري غلاف، يا ڏگهو ٿيلهو، جنهن ۾ مسافر پنهنجو بسترو ويڙهي رکندا آهن

– **بِستر پوش:** [ا–مذ] بستري جي چادر

– **بِسترِ مرگ:** [ا–مذ] اها بيماري جنهن ۾ شفا جي اميد نہ هجي، شديد بيماري، بستري تي مرڻ جهڙو

– **بِستر نَشِين:** [صفت] بستري داخل

– **بِسترو ج بِسترا:** [ا–مذ] هنڌ، وڇاڻو، بِستر

⊕ [ف: بِستر، سن: وِستر]

– **بِسترو ٻڌڻ:** [اصطلاح] روانو ٿيڻ، رخصت ٿيڻ، سفر جو ارادو ڪرڻ

– **بِسترو گول ڪرڻ:** [اصطلاح] هنڌ ٿيڙ ويڙهڻ، ٿيڙ ٻڌڻ

⊕ لڏڻ، جاءِ ڇڏڻ

– **بِستري داخل:** [صفت] مريض (جيڪو گهمي ڦري نہ سگهي)

– **بِستري داخل ٿيڻ:** [اصطلاح] سخت بيمار ٿيڻ، گهڻو بيمار ٿيڻ

• **بَستگِي:** [ا–مث] لاڳاپو، تعلق

⊕ تنگي، بند ٿيڻ جي ڪيفيت، جمود، جامد ٿيڻ جي ڪيفيت

⊕ امساڪ

⊕ ڪاٻہ رقم (ول وغيره) مقرر ڪري حساب ۾ آڻڻ جي حالت

⊕ [ف]

• **بَستو ج بَستا:** [ا–مذ] اهو ڪپڙو جنهن ۾ ڪاهڻ ٻڌجي

⊕ ٿيلهو، بيگ، ٻارن جو ڪتابي ٿيلهو

⊕ [ف: بَستہ]

• **بَستہ:** [صفت] ڦاٻو ٿيل، جڪڙيل

⊕ ٻڌڻ جوڳو، توجهہ طلب، ٻڌل

⊕ جميل، ڄاول

⊕ جادوءَ ۾ ورتل

⊕ [ف]

⊕ [ا–مذ] حزدان

⊕ ڳنڍڙي، بغچو

– **بَستہ رحِم:** [ا – مث] اها عورت جنهن کي اولاد نہ ٿئي، سنڍ، عقيم

- **بَستِي ج بَستِيُون:** [ا-مث] آبادي، وسندي، وسِنهن
  - ⁂ واهڻ، ڳوٺ، قصبو، شهر
  - ⁂ [مجازاً] رونق، چهل پهل، زينت
  - ⁂ جانورن يا وڻن جو گڏيل هنڌ
  - ⁂ [سن: وستِ، وستِي < وس = رهڻ]
- **بُسِجَڻُ:** [مصدر 'بُسڻ' مان فعل مجهول] پاروٿو ٿيڻ، بانسي ٿيڻ
  - ⁂ خراب ٿيڻ
  - ⁂ اوسنو ٿيڻ، سينوارجڻ
  - ⁂ [سن: وِرس]
  - ⁂ [ڄسيو ڄسبو ڄسيل]
- **بُسَدُ:** [ا_مذ] مرجان ۽ ان جي پاڙ
- **بَسَر:** [ظرف] مٿي تائين، مٿي تي، سِر تي، آخر تائين
  - ⁂ مٿي سان
  - ⁂ [ف: بہ + سر = مٿو]
  - ⁂ گذر، گذران، بناهہ
- **بَسر اوقات:** [ا - مذ] زندگيءَ جا ڏينهن ڪاٽڻ جو عمل، گذر سفر، معاش ۽ معيشت، گذران
- **بَسَر ڪرڻ:** [اصطلاح] گذارڻ، گهارڻ، پورو ڪرڻ (وقت)
  - ⁂ نڀائي ڪرڻ
  - ⁂ نباهڻ
- **بَسر مڃڻ:** [اصطلاح] خوشيءَ سان قبول ڪرڻ، بَرسر ڪرڻ
- **بَسر و چشم:** [محاورو] اکين تي، خوشيءَ سان
- **بِسرات ج بِسرائُون:** [ا-مث] خوشخبري، خوشي
  - ⁂ [ع: بِشارت > بِسرات]
  - ⁂ موڙي، دولت، پونجي

'سيس اتاري پٿي ڌرون، ميري بہ بسرات' (رسالو: بيراڳ هندي)

- **بِسرامُ:** [ا-مذ] وسرام، آرام، ساهي، قيام، توقف
  - ⁂ [ظرف] آرام سان، راحت سان
  - ⁂ [سن: وشرام]
- **بِسرام ڪرڻ:** [اصطلاح] رهڻ، قيام ڪرڻ، ساهي پٽڻ، سڪونت اختيار ڪرڻ
- **بُسرِي ج بُسرِيُون:** [ا-مث] ڳنڌ واري ماني، ڳُرهاڙي، بہ پڙو اوڦراٽو (جيڪو مستيءَ ملائيءَ ڪٽيل ڳڙ [اڃڪلهہ کنڊ] ۽ مکڻ يا سڄي گهہ سان تيار ڪيو وڃي)
- **بِسرِيڪو ج بِسرِيڪا:** [ا-مذ] وهم، گمان
  - ⁂ ڀرم، لڄ
  - ⁂ [س/ٿ]
- **بُسِڙُ:** [ا-مث] ڏڏڙ، ڊسڙ، ڏوڙ
  - ⁂ [سن: ڄش > ڄس + ڙ]
- **بُسڙ ۽ پيرَ هڻڻ:** [اصطلاح] سڌي جواب ڏيڻ کان ٽٽائڻ، گُس گُساءِ ڪرڻ، ٽٽائڻ، الي وڃڻ
- **بَسطُ:** [ا-مذ] ڪشادگي، وسعت، فراخي، ڦهلاءُ
  - ⁂ وضاحت، چٽائي، تفصيل، صراحت
  - ⁂ خوشحالي، فارغ البالي
  - ⁂ [مجازاً] شگفتگي، طبيعت جي بحالي
  - ⁂ علم جفر ۾ مقرر قاعدن مطابق هڪ حرف سان ٻئي حرف حاصل ڪرڻ جو عمل
  - ⁂ تصوف موجب 'سير الي الله' ۾ سالڪ جي دل ۾ خوشيءَ يا محبت جو غلبو وارد ٿيڻ، معشوق جي ياد ۾ ذوق، سوق ۽ سرور، الاهي معرفت جو ادراڪ
  - ⁂ [ع]
- **بَسطامُ:** [ا-خاص] خراسان جو هڪ مشهور شهر
- **بَسطامِي:** [صفت] 'بَسطام' شهر جو رهاڪو
  - ⁂ [ا -خاص] 'بايزيد بَسطامي' (جيڪو هڪ وڏو اهل الله هو جيڪو وجد ۾ 'سُبحاني مااعظم شانِي' "پاڪائي آهي مون کي، ڪيڏو نہ وڏو منهنجو شان آهي!" چوندو هو)
- **بِسڪوٽُ/ بِسڪيٽُ ج بِسڪوٽ/ بِسڪيٽ:** [ا-مذ] اٽي يا ميدي ۽ سٽپ وغيره مان پڪل مِٺي چهري يا کاري ٽِڪي
  - ⁂ [انگ: Biscuit]
- **بِسمِ:** [ڪلمو] 'بِسمِ الله الرحمٰن الرحيم' جو شروعاتي لفظ، (الله جي) نالي سان
  - ⁂ [ع: بِاسمِ = اسم سان]

– بِسمِ الله: [ڪلمو] قرآن پاڪ جي پهرين آيت جي پهرئين فقري، 'بِسمِ اللهِ الرحمنِ الرحِيم' جا پهريان لفظ، الله جي نالي ساڻ. قرآن مجيد جي هر سورة جي اڳيان ايندڙ ڪلمو (جنهن کي عربيءَ ۾ 'تسميه' پڻ چئبو آهي)
* [ا – مث] (هر چڱي ڪم جي) شروعات، ابتدا، آغاز
* آدرياءَ جو جملو (يعني 'ڀلي آئين'، 'مرحبا!')
* مڪتب ۾ ٻار کي پڙهائيءَ لاءِ داخل ڪرڻ جي رسم، جنهن ۾ ٻار کي سينگاري موڪلبو آهي
* [اسم الفعل 'امر جي معنيٰ ۾'] شروع ڪر! پڙهه! (الله جي نالي سان)
* [ظرف] هائو، چڱو، ڀلي
* [ع]

– بِسمِ الله بَرغَلط: [محاورو] منڍ کان ئي غلط، شروع کان ئي ابتڙ، پهريون ئي ڪم خراب

– بِسم الله غلط ٿيڻ: [اصطلاح] بسم لله بر غلط، منڍ کان ئي غلط، شروع کان ئي اُبتڙ، پهريون ئي ڪم خراب

– بِسم الله ڪرڻ: [اصطلاح] شروع ڪرڻ، ابتدا ڪرڻ، ڪنهن چڱي ڪم جي طرف قدم وڌائڻ

– بِسم الله مجريحا و مُرسيها: [قرآن پاڪ جي آيت]
* [لفظاً] ٻيڙيءَ جو هلڻ ۽ بيهڻ خدا جي سهاري (حضرت نوح هنن لفظن سان پنهنجي ٻيڙي طوفان ۾ هلائي هئي)
* [مراداً] خدا جي ڀروسي تي ڪم ڪرڻ، ڪاميابي ناڪامي خدا جي هٿ ۾ آهي
* [ع: بسم الله + مجري (ج ر ي) = جاري ٿيڻ + ها، (ضمير) ٻيڙيءَ طرف اشارو + و (حرف جملو) + مرسا (ر س ي) = ٻيڙيءَ جو لنگر + ها (ضمير)]

– بِسم الاهيُون: [ا – مث] خوش آمديد، ڀليڪار

– بِسم الاهيُون ڪرڻ: [اصطلاح] خوش آمديد ڪرڻ، ڀليڪار چوڻ، جيءُ جيءُ چوڻ

• بِسمر: [ا – مث] سر، تال (موسيقيءَ جو اصطلاح)
* سنک، ناقوس، وڄائڻ جو ڪوڏ

• بِسمِل: [صفت] ڪُٺل، ذبح ڪيل (جانور يا پکيءَ کي حلال ڪرڻ وقت 'بِسم لله ـ الله اڪبر' چئبو آهي)
* [ف: بِسمِل < ع: 'بِسمِ الله' جو مخفف]
'سي بنا بسمل ٿيا، لا سين لڳين لڪ' (گرهوڙي)
* گهايل، قتيل، واڍوڙيل، زخمي، مقتول
* [مجاز] عاشق، عشق ۾ مبتلا
* تڙپيل، مضطرب
* [ا _خاص] شاعر حافظ عبدالله تکڙائي 'بسمل' جو تخلص

– بِسمِل گاهه: [ا – مث] ڪوس خانو ڪوس گهر، مقتل، مذبح

• بِسمِي: [ا – مث] رک، ڪيري، ڇار
* [سن: ڀسمن]

• بَسنتِ/بَسنتُ: [ا - مذ، مث] بهار جي مند، چيٽ جي رت (جيڪا مارچ کان مئي جي آخر 'ويساک' جي مهينن تائين هلندي آهي)، گلابي رت
'ٻيٺا ٻنا ٻنڊ هڪيش اينڊي، بنست جي مند بي جئي آ' (شيخ اياز)
–
'ورندا سرها واڍ ايندي مند بسنت جي' (استاد بخاري)
* [سن: وسنت]
* سِرنهَه جا گل (جي بهار ۾ ڦولارجن)
* هڪ راڳڻيءَ جو نالو، سري راڳ جي چوٿين راڳڻي
* راڄپوتن جي هڪ رسم، جنهن ۾ ڪنوار لاءِ بسنت جي موقعي تي ڪپڙا ۽ زيور موڪليا ويندا آهن

– بَسنت ٿهوار: [ا - مذ] بسنت ميلو بسنت جو ڏڻ، (جنهن ۾ بسنتي لباس پاتبو آهي جيڪو پيلي رنگ جو هوندو آهي)، اهو ميلو جيڪو بهار جي مند ۾ ملهائبو آهي، (جنهن ۾ هندو ديوتائن جي آستانن تي ۽ مسلمان فقيرن ۽ بزرگن جي مزارن تي پيلا گل رکندا آهن)

– بَسنت پنچمِي: [ا_خاص _ مذ] هندن جو هڪ وڏو ڏينهن (جيڪو مانگهه مهيني جي پنجين تاريخ تي ملهايو ويندو آهي)

– بَسنت پوش: [صفت] پيلو لباس پهريل

– بَسنتَ جو گيت: [ا -مذ] سري راڳ بابت هڪ راڳڻي، جيڪا ديو گري، نٽ، ملهار، سارنگ ۽ بلاول سان مرڪب آهي

– بَسنت رُت: [ا - مث] بهار جي مند
– بَسنتِي ج بَسنتِيون: [صفت] بسنت جو، بهار جو، بهار جي موسم جو، بسنت جي رنگ جو
۞ پيلي يا زردي رنگ جو، هئڊ جو
۞ [ا _ مذ] هيڊو رنگ
۞ [ا _ مث] زرد پوشاڪ
۞ [مجاز] محبوبا، معشوقا
• بَسنتُ: [صفت] وسندڙ، رهندڙ (تيرٿ بسنت: سنڌيءَ جو مشهور عالم، بسنت زوار: مشهور سنڌي شهنائي نواز)
• بَسندُ: [ا - مذ، مث] بسنت، بهار جي مند (جيڪا چيٽ ۽ وساک جي مهينن ۾ ٿيندي آهي)، گلابي رتِ
۞ [سن: وسنت]
• بِسنِي ج بِسنِيَ: [ا –مذ] بدڪار، گنديچوڙ، بشني(عام اچار)
۞ عياش، بدڪار، بدڪردار، آواره، لچو، رنڊي باز
۞ بد شڪل، بچڙو
۞ [سن ويسن (= مصيبت، بچڙائي، گناهه، پاپ، بدڪاري) >ويسني = بدڪار زاني]
• بُسَڻُ: [مص – فعل لازمي] پونڪڻ
۞ [س/ل/ٿ]
۞ [بسيو، بسندو، بسيل]
• بُسو ج بُسا: [ا –مذ] جانورن، جون، وغيره، اناج جون ڪلون، ڀوسو
۞ [سن: بس]
• بِسواسُ: [ا – مذ] وشواس، اعتبار، ڀروسو
۞ [سن: وشواس]
– بِسواس گهاتي: [ا _مث] وساهه گهاتي، دغابازي، بيوفائي
۞ [صفت] وساهه گهات، دغاباز، بيوفا، دوکيباز
• بَسوڙ: [ا _ مذ] بانس جو بيلو
۞ [هند: بسوڙ]
– بَسواڙي: [ا - مث] بسواڙي، بانس جو بيلو
• بِسُورو ج بِسُورا: [ا – مذ] حساب
۞ [س/ل/ٿ]

• بِسوڪڻُ: [مص – فعل لازمي] وِهڪي وڃڻ، چوپائيءَ جو ڪير ڏيڻ بند ڪرڻ
۞ [س/ٿ]
۞ [بِسوڪيو، بِسوڪندو، بِسوڪيل]
• بِسُوئو ج بِسُوئا: [ا – مذ] آگٿُر
۞ [س/ٿ]
• بِسوي: [صفت] دنيوي
۞ [سن: وِشو = دنيا]
• بَسي: [ظرف] گهڻو يا ڪافي وقت
۞ [ف]
• بَسِي ج بَسِيُون: [ا –مث] چينيءَ جي رڪيبي، ساسر، پليٽ
۞ [ا – خاص] تعلقي سانگهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو
• بِسيار: [صفت] گهڻو، زياده، اڻ ميو، جهجهو
۞ [ف]
'صلوات پڙهه گولا گندا، بلڪل گهڻي بسيار تر'
– بِسيار خوار/بِسيار خور: [صفت] پيٽي، گهڻ کائو
– بِسياردان: [صفت] گهڻو ڄاڻندڙ، گهڻو واقفڪار، گهڻو تجربيڪار
– بِسيارداني: [ا - مث] گهڻ ڄاڻائي، تجربيڪاري
– بِسيار گو: [صفت] گهڻ ڳالهائو، بڪ بڪيو، وانر
– بِسيار گوئِي: [ا - مث] گهڻو ڳالهائڻ، وانرادائي
– بِسيار نَويس: [صفت] گهڻو لکندڙ، گهڻن ڪتابن ۽ مضمونن جو ليکڪ
– بِسيار نَويسِي: [ا - مث] گهڻي لکڻ جي مشق
– بِسياري: [ا – مث] گهڻائي، جهجهائي، ڪثرت
• بَسِيرُ: [ا - مذ] وسيهر، نانگ
• بَسيرو ج بَسيرا: [ا - مذ] واهيرو، آهيرو، آکيرو، آشيانو
۞ پڙاءُ، عارضي قيام گاهه، ٿوري وقت لاءِ رهڻ جي جاءِ، ڊاهو، جاءِ رهائش
۞ سج لٿي کان اڳ پکين جو واهيري ڏانهن موٽڻ، شب باشي
۞ رات جي آرام ڪرڻ جي جاءِ
۞ [سن: واس > وس = رهڻ]

– **بَسيرو ڇمائڻ:** [اصطلاح] واهيرو ڪرڻ

– **بَسيرو ڏيڻ:** [اصطلاح] ويساهي ڏيڻ (هندو لاش/ارٿيءَ کي مسان ڏانهن کڻي وڃڻ وقت اڌ پنڌ تي کڻهن تان لاهي، زمين تي رکندا آهن. ان کي 'بسيرو' يا 'ويساهين' چئبو آهي)

– **بَسيرو ڪرڻ:** [اصطلاح] رات جو آرام ڪرڻ. شب باشي ڪرڻ. وڻن تي پکين جو رات جو واهيرو ڪرڻ

• **بَسِيطُ:** [صفت] ڪشادو، ويڪرو، وسيع، ڦهليل، فراخ

٭ مفصل

٭ وچايل، پٿريل

٭ مٿاڇرو سنوت

٭ غير مرڪب، سادو، خالص (حڪمت جي اصطلاح ۾)

٭ [ا - مذ] علم عروض ۾ هڪ بحر جو نالو: 'بحر بسيط'

٭ امير خسروءَ جي ايجاد ڪيل هڪ راڳ جو نالو

٭ وسعت، ڦهلاءُ

٭ [مجازاً] فرش، سطح

٭ [تصوف جو اصطلاح] سمورين شين ۾ حق جي جمال جو شهود، اهڙيءَ ريت جو هر شيءِ عين ذات معلوم ٿئي

٭ [ع]

– **بَسِيط جِسماني:** [ا - مذ] اهو بسيط، جيڪو پنجن حواسن سان محسوس ٿي سگهي (جهڙوڪ: عنصر معدنيات وغيره)

– **بَسِيط روحاني:** [ا - مذ] اهو بسيط، جيڪو پنجن حواسن سان محسوس نہ ٿي سگهي (جهڙوڪ عقل، نفس وغيره)

– **بَسِيطِ محض:** [ا-مذ] ذات باري تعاليٰ، جنهن جو تجزيو محال آهي

• **بَسِيم:** [صفت] مرڪندڙ، ڪلندڙ، شگفتہ رو، مشڪندڙ

٭ خوش اخلاق

٭ [ع]

• **بَسِيهَرُ ج بَسِيهَرَ:** [ا – مذ] زهريلو نانگ، وسيهر، واسينگ يا ڪاريهر نانگ

٭ [سن: وِش = زهر + هسر = ڪنندڙ]

• **بُشُ ج بُشَ:** [صفت] صفا چريو، چريٽ ('ٻُڙ' جو بگڙيل اُچار)

٭ ٻن ٻڪريءَ جهڙو، وار وڏيل، چٽ

٭ [ف: ٻڪري]

• **بِشار:** [صفت] زهريلو، وِهہ ڀريل

٭ [هند: بش = وهہ، بشار = وهہ ڀريل]

• **بِشارَتَ ج بِشارَتُون:** [ا – مث] خوشخبري، مبارڪ

٭ رسول اڪرم صلعم جي رسالت ۽ نبوت بابت آسماني ڪتاب ۾ اڳين نبين جي پيشنگوئي

٭ واعدو، نجات جي خوشخبري (قرآن)

٭ چڱو خواب، نيم خوابي

٭ مراقبو

٭ الهام يا وحيءَ جي وسيلي غيبي هدايت يا اشارو

٭ رويا

٭ موڙي، پونجي، ذخيرو

٭ [ع]

– **بِشارت جو ٻهرو مِلڻ:** [اصطلاح] واڌايون ملڻ، مبارڪون ملڻ، خوشخبري ملڻ

• **بَشاشُ ج بَشاشَ:** [صفت] خوش، سرهو، مسرور، شگفتہ، کِلمک، ملنسار

٭ اعليٰ ظرف، زنده دل

٭ [ع]

– **بَشاشت:** [ا – مث] خوشي، سرهائي، مسرت، شادماني، تازگي، فرحت

٭ خوش اخلاقي، خنده پيشاني، خوش طبعي

• **بِشال:** [صفت] وشال، وڏو، عظيم، وسيع عريض

٭ [سن: وشال = وسيع]

• **بِشانگ:** [ا - مذ] (موسيقي) مارگ تال جي پنجن قسمن مان ٽيون قسم (اهي پنج تال هي آهن: ججت پت، چاچت، بشانگ، اوڪت، درڪت)

• **بِشتُ ج بِشتَ:** [ا – مذ] بهشت، جنت ('بهشت' جو عام اچار)

٭ [ف: 'بهشت' > بِشت]

– **بِشتي ج بِشتيِ:** [صفت] بهشتي، جنتي

٭ پاڻي ڀريندڙ، پکالي

• **بُشتِ:** [ظرف] بنهہ، بلڪل، مور

• بِشپُ ج بِشپَ:[ا –مذ] گرجا جو وڏو پادري، عيسائيت جو پرچارڪ
٭ [انگ: Bishop]
– بِشپ شاهِي: [ا - مث] پادرين جي حڪومت، يورپ ۾ ڪليسائي تسلط، پاپاءِ روم جو يورپ جي بادشاهن تي اثر
٭ [مجازاً] ظلم، استبداد
٭ مذهبي ڪٽرپڻو
• بَشَرُ ج بَشَرَ: [ا – مذ] انسان، آدمي، ماڻهو، منش
٭ [ع]
– بَشرِي: [صفت] انساني، انسان بابت
– بَشرِيات: [ا _ مذ] اهي مسئلا، جيڪي بشر (انسان) بابت هجن، بشر (انسان) بابت مسئلن جو علم
– بَشرِيت: [ا – مث] آدميت، انسانيت، ماڻهپو
– بَشرِي جامو: [ا – مذ] انساني صورت
• بِشرام: [ا - مذ] وسرام، ساهي، وقفو
٭ شعر جي فقري ۾ وقفو (وسرام، چِتِ)، جيئن:
[هير صبح جي ڦڏي ڦڏي، سج جو نرم شعاع،
شبنم گل کان ٿي ڪئي، ڪهڙي وقت وداع]
(نارائڻ شيام)
• بَشر حافي: [ا_خاص] بغداد جي هڪ وڏي صوفي درويش ۽ اوتار جو نالو
• بُشري: [ا –مث] خوشخبري، بشارت
٭ [ع]
'بخرو لهم البشري' جو ٿيون لهو آيو' (شاهه)
• بُشره: [ا - مذ] چهرو، مهاندو، حُليو، پيشاني
٭ ماڻهوءَ يا جانور جي باهرين چمڙي، کلَ
٭ وڻ يا ٻوٽي جي اهو حصو جيڪو زمين کان ٻاهر نڪتل هجي
٭ مٿئين سطح
٭ [ع]
• بُشره دار: [صفت] لعاب دار کل وارو ٻِن
• بُش شرٽ/بُشرٽ: [ا _ مث] ننڍي قميص، پٺت تي ٻانهن واري شرٽ (انگريزي لفظ 'Shirt' جو عامي اُچار)
٭ [انگ: Bush Shirt]
• بُشڪ: [ا – مث] پيشانيءَ جي وارن جي چڳ، مڇو يا ٻچُ
٭ [ف]
• بَشڪالُ:[ا –مذ] برسات جي موسم، مينهن جي مند، مينهوڳي
٭ [هند: ٻرشڪال (سن ورش = بارش + ڪال = وقت) = برسات جي موسم]
• بُشڪو ج بُشڪا: [ا – مذ] بچڪو، ڳوٿرو، بغچو
٭ [تر_ ف: 'بغچه' جو بگڙيل اچار]
• بُشڪون: [ا – مث] هميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ
٭ گهوڙي جي ڪنڌ جا وار
٭ [بشڪ ج بشڪون]
• بُشل: [ا – مذ] اَن يا ميون وغيره جو ماپو (جيڪو انڪل اٺ گيلن جو ٿيندو آهي)
٭ [انگ: Bushel]
• بِشم: [صفت] ناهموار، کهرو
٭ جنهن تائين پهچڻ مشڪل هجي
٭ مشڪل، سخت، ناگوار، تڪليف ده، غير متوازن
٭ خراب، برو، منحوس
٭ [سن: وشم]
• بِشن: [ا - خاص] وشنو، هڪ ديوتا (جنهن جي پوئلڳن جو اهو عقيدو آهي ته هو دنيا جي پرورش ڪندو آهي)
٭ [سن: وِشن]
– بِشن پد: [ا - مذ] (موسيقي) دريد جي قسمن مان هڪ گيت (جنهن ۾ زندگيءَ جو ديوتا وشنوءَ سان عشق ۽ محبت جو اظهار ڪيو ويندو آهي)
– بِشنو: [ا - خاص] وشنو، هندن جو ديوتا
– بِشنوئي / بِشنوي: [ا - مذ] هندن جي ٽن وڏن فرقن مان هڪ فرقو، جيڪو وشنوءَ جي پوڄا ڪندو آهي، وشنوءَ جو پوڄاري شخص
• بِشنِي ج بِشنِي: [صفت] ڳنڍيچوڙ، لليچو
٭ رنڊيءَ جو آشنا، عياش
٭ [سن: ويسني = بدڪار، جواري، شرابي، رنڊيباز، زاني]
– بِشنِي گِيري/بِشن گِيري: [ا - مث] برائو ڪيسو ڪٽڻ وارو عمل، ڦٽ ڪَس، چوري

• پشواس/پشواش: [ا ـ مذ] وشواس، ويساهه، يقين، اعتماد، اعتبار، ڀروسو
❊ [سن: وشواس]
– پشواسي: [صفت] ويساهه رکندڙ، وفادار، ايماندار، اعتماد جوڳو، يقين رکندڙ، اعتبار ڪندڙ
• پشي: [ا - مذ، مث] دنيوي وٿ، شيءِ، چيز (جيڪا حواسن سان سمجهي سگهجي اک، ڪن، نڪ، زبان ۽ چمڙي هي پنج اندريون يا بشي آهن: روپ، رس، شبد، ڳنڌ (خوشبوءِ)، سپرش (ڇهاءُ)
❊ وشيه، عنوان، موضوع، مضمون
❊ ڪوشش، تلاش
❊ شغل، ڪم، معاملو
❊ [سن: وشيه]
• پشي ج پشيون: [ا – مث] ٻارن جو ترولو
❊ [س/ڪوهه]
• بَشِيرُ: [ا – خاص] نبي پاڪ صلي الله عليه وآله وسلم جن جو لقب (عام طور 'نذير' سان گڏ ڪم ايندو: 'بشير ونذير')
❊ [صفت – مذ] بشارت ڏيندڙ، خوشخبري ڏيندڙ
❊ [ع]
• بَشيش: [صفت] بشاش، شگفته رو، ترو تازه
• بَشِينُ/پشِينُ ج بَشين: [ا – مذ] شڪاري پکيءَ جو هڪ قسم (جيڪو باشي ماديءَ جو نر آهي پر ان کان ننڍو ۽ نازڪ اندام آهي، جنهن جون اکيون پيليون ٿين)
❊ باشو (ماديءَ) جو نرُ
Sparrow hawk (Accipitev nisus).
❊ [ف]
• بَشِيهَرُ ج بَشِيهَرَ: [صفت] زهريلو نانگ، ڪارو نانگ، واسينگ
❊ [سن: وشهر = (وش = زهر + هر = کڻندڙ)]
• بَصارَت: [ا – مث] اک جي روشني، نظر، ديد، نرت، ڏسڻ جي سگهه
❊ سوجهه، پرک، فهم، عقل، سمجهه
❊ [ع]
– بَصارت ۾ فرق اچڻ: [اصطلاح] نظر گهٽ ٿيڻ، اک ڪمزور ٿيڻ، چڱيءَ ديد نه پوڻ
• بَصائر: [ا - مذ] بصيرت جو جمع
❊ دليل، شاهديون
• بَصرُ: [ا – مذ] اک
❊ اکين جي روشني، نگاهه، بينائي
❊ [ع]
– بَصرِي: [صفت] اک سان منسوب، نظر جي
– بَصريات: [ا – مث] اکين جو علم (اهو علم، جنهن ۾ اکين جي جوڙجڪ، ان جي بيمارين ۽ ان جي علاج بابت بحث ٿيل هجي)
• بصرُ ج بصرَ: [ا –مذ] ڀاڄيءَ جو هڪ قسم، پياز(ف)، ڏونگري
❊ ڀاڄيءَ جو هڪ قسم (جنهن سان ڪاٺن لاءِ داڳ/لوڳ تيار ڪبو آهي)
❊ [ع: بصلُ]
– باصِري ج باصِري: [صفت] بصر ۾ رڌل (چانور ڀاڄي وغيره)، خشڪا، بصر وگھٽندڙ يا ٻوڪيندڙ، پيازي (رنگ)
❊ [بَصرُ > باصري]
– بَصر بانڊ: [ا ـ مذ] بصر ۽ بيون ڀاڄيون
– بصرَ چلڻ: [اصطلاح] پردو کولڻ، راز يا عيب ظاهر ڪرڻ
– بصرَ ماني پنهنجي پلي: [محاورو] جهڙي تهڙي پنهنجي شيءِ بهتر
❊ پراون بنگلن کان پنهنجي غريباڻي جهڳي بهتر (چوڻي)
– بصري: [ا – مث] بصر جو ٻج
❊ [صفت] بصر جو
❊ بصر جهڙو
❊ بصر جي ملهه جهڙو
❊ خسيس
• بَصران: [ا – خاص] تعلقي ڏگهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو
❊ عورت جو نالو
• بَصرو: [ا –خاص] عراق جي هڪ مشهور شهر ۽ بندر جو نالو
❊ [ع: بصره]

- **بَصرِي:** [صفت] بغداد جي مشهور شهر بصري سان منسوب (جيئن: مشهور صوفي عورت بيبي رابعه 'بصري' يا مشهور صوفي بزرگ حسن 'بصري' وغيره)
• **بَصِيرُ:** [ا - ذات] خدا تعاليٰ جو هڪ صفاتي نالو
• **بَصِيرُ ج بَصِيرَ:** [صفت] بصارت وارو، ڏسڻ وارو، ڏسندڙ، بينا
☼ دل جي اکين وارو
☼ [ع: بصر - مان ڏٺو]
'اي بصير بڻ پر، انڌا ٿيو ايين' (شاهه)
- **بَصِيرَت:** [ا - مث] عقل، فهم، شعور، ادراڪ، سمجهه، دل جي بينائي، اندر جو سوجهرو
☼ مهارت، مشاقي، سليقو
☼ آگاهي، واقفيت
☼ روحاني سگهه (جيڪا ڪشف يا الهام وسيلي غير مادي شين جو ادراڪ ڪندي آهي)
'سندي سرڊارن، بصيرت بينا ڪري' (شاهه)
- **بَصِيرت آفروز:** [صفت] بصيرت کي وڌائيندڙ
- **بَصِيرت دار:** [صفت] بصيرت رکندڙ
• **بِضاعَتُ:** [ا - مث] موڙي، سرمايو، راس، پونجي
☼ تجارت جو مال، راس المال
☼ ڪُل ڪائنات، سمارا مادي سهارا
☼ بساط، حيثيت، قدرت
☼ ڪميشن، ايجنسي وغيره جو حصو
☼ [ع: بِضاعة]
• **بِضو ج بِضو:** [ا - مذ] وضو
☼ [س/ات/ل - ع: وضو > بضو]
- **بِضو پيجڻ:** [اصطلاح] ماري مڃائڻ، هيسائڻ
☼ [س/ات]
• **بَطُّ:** [ا - مث] بَدڪ، آبي پکي (جنهن جي ڳچي ڊگهي، پير جهليدار ۽ چهنبَ چپٽي ٿيندي آهي)
☼ شراب جي صراحي (جيڪا عام طور بدڪ جي شڪل جي ٿيندي آهي)
☼ چٽي
☼ مصيبت
☼ [ع]
- **بط بط:** [ا - مث] بدڪن جو آواز، رعد جي گرج
- **بَطِ مئي:** [ا - مذ] شراب جي صراحي، ساغر
☼ [ا - خاص] اردوءَ جي شاعر عبدالحميد عدم جي شاعريءَ جي ڪتاب جو نالو: 'بَطِ مئي'
• **بَطالُ ج بَطال:** [صفت] بٽال، وائڙو، گمراهه
☼ بيڪار، ناڪاره
☼ مڪار، ڪاذب، ڪوڙو
☼ [ع: بَطّالُ = بيڪار، بي سود]
- **بَطالت:** [ا - مث] باطل هجڻ جي صورتحال، گمراهي، حق ناشناسي
☼ بيڪاري
☼ ڪوڙ، حقيقت جي خلاف ڳالهه، لغويات، حذل گوئي
- **بَطال ٿيڻ:** [اصطلاح] گمراهه ٿيڻ، وات پلجڻ، وائڙو ٿيڻ
• **بَطانو ج بَطانا:** [ا - مذ] بٽانو، پڳڙيءَ جو استر، پڳڙيءَ ۾ پراءِ طور اندران وڌل ڪپڙو
☼ [ع: بِطانہ] 'ٻڳ وڏي يا بطانو' (چوڻي)
• **بَطحا:** [ا - مث] پٿريلي زمين
☼ وسيع ۽ ڪشادي زمين
☼ [ا - خاص] مڪي معظم جي پرسان هڪ وادي (جتي جبرائيل عليه السلام حضور اڪرم ﷺ کي وحي ڏيو ۽ ڪيس ڌوهاري امت جي هڪ هڪ عمل کان آگاهي ڏنائين)
☼ [ع: بَطحيٰ ءَ]
- **بَطحِي:** [ا - خاص] 'بَطحا' جي واديءَ ۾ رهندڙ
☼ رسول پاڪ صلي الله عليه وآله وسلم
• **بَطخ /بَطڪ:** [ا - مث] بدڪ
☼ [ع: بَطّ]
• **بِطرِيقُ:** [ا - مذ] عيسائن جو مذهبي اڳواڻ، پادري
☼ روسين جو فوجي آفيسر، جنهن جي هٿ هيٺ ڏهه هزار سپاهي هوندا هئا
☼ ڏکڻ قطب جو هڪ سامونڊي پکي (جيڪو پنهنجن پرن سان ترڻ سگهندو آهي، پر اڏامي نه سگهندو آهي) Penguin
☼ [انگ: Patriarch]

• **بَطل:** [ا - مذ] بهادر، دلير، هيرو
❊ [ع:(ب ط ل)]
– **بَطل جليل:** [ا - مذ] عظيم الشان هيرو
• **بُطلانُ:** [ا - مذ] باطل ڪرڻ يا هئڻ جو عمل، منسوخ ٿيڻ جي صورتحال، تنسيخ
❊ ترديد، ڪوڙ (تڪذيب)، خرابي، نقصان
❊ [صفت] ڪوڙو
❊ اَجايو، نِڪمو
❊ [ع: بَطلُ]
'پڇي مت پورا، سي بطلان ٿيا'
• **بَطلِيمُوسُ:** [ا – خاص] ٻي صدي عيسويءَ ۾ قديم مصر جي هڪ مشهور مهندس جو نالو 'بَطلمِيوس' (جنهن زمين جي مرڪز جو نظريو پيش ڪيو هو ۽ هڪ درسگاهه بہ بنائي هئي، هن جو فلسفو 'نظام بطليموس' سڏبو ويو هو علم نجوم ۽ هندسہ (رياضي) ۾ مهارت رکندو هو ۽ انهن علمن تي 'المجسطِي' نالي ڪتاب لِکيائين، علم جاگرافيءَ ۾ سندس ترتيب ڏنل دنيا جو نقشو پڻ موجود آهي)
❊ [لاطيني: Ptolemaus]
• **بَطنُ:** [ا - مذ] پيٽ، شِڪم (جسم جو اهو اندريون حصو جنهن ۾ معدو، جگر، تلي ۽ آنڊا ٿين ٿا)
❊ ٻچيداني، رحم (اهو عضوو جنهن ۾ حمل پيهندو آهي)
❊ اَندر، اندروني حصو، وچيون حصو
❊ ڪٽنب، اولاد، نسل، پيڙهي، پشت
❊ دل ۽ دماغ ۾ لڪل خيال ۽ سوچون
❊ قرآن شريف جي ڪنهن بہ آيت جي اندروني صوفيائي معنيٰ
❊ [ع]
– **بَطنِ القلب:** [ا – مذ] دل جي ٻن حصن مان هر حصي جو هيٺيون پاڱو، جنهن جون ديوارون مٿيئين حصي جي ڀيٽ ۾ وڌيڪ ٿلهيون ۽ لچڪيدار ٿينديون آهن
– **بَطنِ مادر:** [ا - مذ] ماءُ جو پيٽ
– **بَطنيت:** [ا _ مث] شڪم پوري، پيٽ پرڻ، اها خواهش ۽ احساس، جنهن جو واسطو ڪاڏي پيتي سان هجي (جيئن: بُک، اُڃ، وغيره)

• **بَطيرو/بَطيره:** [ا - مذ] هندستاني موسيقيءَ جو هڪ ساز
• **بَعثُ:** [ا - مذ] خواب يا غشيءَ مان اُٿڻ جو عمل، مايوسيءَ مان نڪري، اٿي بيهڻ جي صورتحال
❊ قيامت جي ڏينهن مردن کي قبر مان اُٿارڻ جو عمل يا ڪيفيت (جنهن ۾ ٻهرين اسرافيل فرشتو ٽوڙ ڦوڪيندو ۽ ان جي آواز تي سڀ مردا جيئرا ٿي، قبرن مان اٿي بيهندا)
❊ اُٿارڻ (قيامت جي ڏينهن) مئلن کي جيئرو ڪري اُٿارڻ جو ڏينهن (يومُ البعثِ - قيامت جو ڏينهن)
❊ زندگي، حيات
❊ سفير بڻائي موڪلڻ جو عمل
❊ اهو لشڪر، جنهن ۾ رسول پاڪ پاڻ شريڪ ٿيڻ بدران اصحابين کي موڪليو
❊ تحريڪ، ترغيب
❊ باعث، مقصد
❊ [ع]
• **بِعثَت:** [ا – مث] نبوت، پيغمبري، رسالت
❊ [ع: بِعثة]
• **بَعد:** [ظرف زمان] (زمان جي لحاظ کان) پوءِ، کان پوءِ، پوئتي، دير سان ('قبل' جو ضد)
❊ [ا - مذ] پويون زمانو، مؤخر دور
❊ درجي يا قربت جي لحاظ کان پويون، مؤخر
❊ [ع: بَعدُ]
– **بَعد از:** [ظرف] کان پوءِ، کان بعد
– **بَعدِ آزا ن:** [ظرف] اُنهيءَ کان پوءِ
– **بَعد آز خَرابِيُ بسيار:** [فقرو] تڪليفن سهڻ کانپوءِ، مصيبتون برداشت ڪرڻ کانپوءِ، وڏي خواريءَ کانپوءِ (فارسي فقرو جيڪو سنڌيءَ ۽ اردوءَ ۾ عام طور ڪتب ايندو آهي)

هرچہ کند دانا،
کند نادان،
ليک، بعداز خواري بسيار
(فارسي)

– **بَعد آز مرگ:** [فقرو] موت کان پوءِ
– **بَعد آز مرگ واويلا:** [فقرو] وقت گذرڻ کان پوءِ گوڙ شور ڪرڻ، اجائي واويلا (فارسي فقرو جيڪو سنڌيءَ ۽ اردوءَ ۾ مستعمل آهي)، مرڻ کانپوءِ لُڙ بکيڙو
– **بَعد ازين:** [ظرف] کانپوءِ (بعد ازان)

– **بَعدُ المَمات:** [ظرف] موت کان پوءِ

– **بَعد الموت:** [ظرف] موت کانپوءِ جو، مرڻ کانپوءِ جو

– **بَعد بَعِيد:** [ا-مذ] تمام ڊگهو مفاصلو، تمام گهڻي دوري

* تمام گهڻو فرق

– **بَعدَهٗ:** [ظرف] ان کان پوءِ، وري

– **بَعديت:** [ا - مث] بعد ۾ ٿيڻ واري ڪيفيت، مؤخر هئڻ جي صورتحال، تاخير

• **بُعدُ:** [ا – مذ] دوري، مفاصلو، پنڌ

* [ع]

'پورب ڪنيو پاڻ سين، بعد بيراڳين' (شاهه / رامڪلي)

– **بُعدِيت:** [ا -مث] دور هئڻ جي ڪيفيت، دوريءَ جي صورتحال، دوري

• **بَعض:** [صفتَ] ڪِي ڪِي، ڪجهه، ڪي، ڪِن، چند

* جزو، ٿورو، هڪ حصو (ڪنهن شيءِ جو)

* ٻيو ۽ ڪو، ديگر

* [ع]

– **بَعضاً:** [ظرف] ڪڏهن ڪڏهن، ڪنهن ڪنهن وقت

– **بَعض اوقات:** [ظرف] ڪنهن وقت، ڪڏهن ڪڏهن

– **بَعضِي:** [ظرف] ڪنهن وقت، ڪڏهن

* اتفاقاً

* [ع]

– **بَعضي بَعضي:** [ظرف] ڪڏهن ڪڏهن، گاهي بگاهي

• **بَعل /بُعل:** [ا _ مذ] مڙس، سردار

* ڪجهه سامي ديوتائن ۽ بتن جو نالو (جن جي عام طرح بني اسرائيل پوڄا ڪندا هئا)، سج جو ديوتا، مشتريءَ جو ديوتا، مصرين ۽ شامين جو وڏو ديوتا (جنهن کي هو خالق سمجهندا هئا)

* عرب ۾ نج سون جو هڪ تمام وڏو بُت

* [ع: بعل = مڙس، سردار]

• **بعلہ:** [ا - مث] بعل جي تانيث

• **بَعِيدُ:** [ظرف] پري، دور

* الڳ، ڌار

* ناممڪن، اڻ ٿيڻو، محال

* غير متوقع، فضول

* [ع]

– **بَعِيد ارضِي:** [صفت] ڪنهن سياري جو اهو هنڌ، جيڪو سج کان وڌيڪ زمين کان پري هجي

* زمين جو سج کان سڀ کان ڏور فاصلو

* [ع: بعيد + ارض = زمين]

– **بَعِيدُ العصر:** [صفت] موجوده زماني کان دور، قديم دور جو

* [ع: بعيد + ال + عصر = زمانو]

– **بَعِيدُ العقل:** [صفت] عقل کان پري، جنهن کي عقل قبول نہ ڪري، غير معقول، بعيد از عقل

* بي معنيٰ، بيهودو، عقل کان وانجهيل

* [ع: بعيد + ال + عقل]

– **بَعِيدُ الفَهم:** [صفت] سمجهہ ۾ نہ ايندڙ، سمجهہ کان ٻاهر، مشڪل سان سمجهہ ۾ ايندڙ

* [ع: بعيد + ال + فهم]

– **بَعِيدُ القِياس:** [صفت] عقل ۽ فهم کان پري، جنهن کي عقل نہ مڃي، ظاهري طور نا ممڪن

* [ڪنايو] گهڻو وڌيڪ

* [ع: بعيد + ال + قياس = تخمينو]

– **بَعِيدُ المقام:** [صفت] تمام پري، دور دراز

* [ع: بعيد + ال + مقام = هنڌ]

– **بَعِيدُ المقصد:** [صفت] گفتگوءَ جي موضوع کان هٽيل، بحث هيٺ آيل موضوع سان غير واسطيدار، مهل موقعي جي خيال کان نا موزون

* [ع: بعيد + ال + مقصد]

– **بَعِيدُ النوم:** [صفت] جنهن کي ننڊ نہ ايندي هجي، گهٽ سمهڻ ۽ وڌيڪ جاڳڻ وارو

* [ع: بعيد + ال + نوم = ننڊ]

– **بَعِيدُ الوَطن:** [صفت] وطن کان دور، مسافر، غريب الديار، بي وطن

☼ [ع: بعيد + ال + وطن]

– **بَعِيد نظر:** [صفت] وڏي نظر رکندڙ، دور انديش، صاحبِ بصيرت

– **بَعِيد نظري:** [ا - مث] پري جون شيون صاف نظر اچڻ جي ڪيفيت، ڊگھي نظر

• **بَعِير:** [ا – مذ] اٺ

☼ [ع]

• **بَعِينه:** [ظرف] وانگر، هوبهو

☼ [ع]

• **بِغائو:** [ا – مذ] بگھڙ

☼ [س/جت]

• **بَغادَر:** [ا - مذ] جوئر جو هڪ قسم

• **بَغادو ج بَغادا:** [ا – مذ] گوڙ، شور، فساد

☼ جهيڙي جو آواز، بغاغو

☼ [س/ات/ل – ع: بغاوت]

– **بَغادو هڻڻ:** [اصطلاح] بغاغو ڪرڻ، شور مچائڻ، گوڙ ڪرڻ

• **بَغاغو ج بَغاغا:** [ا – مذ] لڙ، شور، گوڙ

☼ گھمسان، دنگو، فساد

☼ جهيڙي جو آواز

☼ [ع: > ف بغاوت]

'بيٺا ڪن اغيار بغاغا، اورن يار عيار' (استاد بخاري)

• **بَغان:** [صفت] ڪِڪِ، بيزار، پري پڇندڙ

☼ [ف: بَغا = چِترو]

☼ رنجيدو، ناخوش

☼ ڪاوڙيل

☼ [ع: باغي]

– **بَغان ٿي وڃڻ:** [اصطلاح] سخت چڙي وڃڻ، ڪاوڙ ۾ تپي وڃڻ

• **بَغاوَتَ ج بَغاوَتُون:** [ا - مث] سرڪشي، نافرماني، بلوو

☼ وقت جي حڪومت جي خلاف اجتماعي طور قانون شڪني، نافرماني

☼ راڄ ڊوهه، فتور، وڳوڙ، لٽ مار، تشدد، فساد (Agitation)

☼ [ع: بَغيِ عليٰ = ظلم ڪرڻ > ف: بغاوت = سرڪشي، بلوو]

– **بَغاوَت ڪرڻ:** [اصطلاح] سرڪشي ڪرڻ، نافرماني ڪرڻ

• **بَغبَغو ج بَغبَغا:** [ا - مذ] لڙ، شور، گوڙ، گھمسان، دنگو، فساد

☼ جهيڙي جو آواز

☼ [ع > ف: بغاوت]

• **بُغچو ج بُغچا:** [ا – مذ] ڪپڙي جو ٿيلهو، ڳوٿرو، سنڌُ، ڪپڙن جي هڙ، گوڏڙي

☼ [تر: بقچه]

– **بُغچي ج بُغچيُون:** [ا ـ مث] ننڍي ڳوٿري، بنڄڪي، پوٽلي

• **بَغدادُ:** [ا - خاص] موجوده عراق جي گاديءَ جو شهر (بني عباسي خليفي منصور باران عراق ۾ دجلہ نديءَ جي ڪنڌيءَ تي بڌايل شهر جيڪو عباسي سلطنت جي گادي ۽ مشرقي اسلامي تمدن ۽ تهذيب جو مرڪز بڻيو دنيا جي هن مرڪزي ۽ عاليشان شهر کي، خليفي 'مستعصم باللهٰ' جي دور 656 هه ـ 1258ع ۾ 'هلاڪو' منگول حملو ڪري، بيدرديءَ سان تباهه ڪيو جنهنڪري 'بغداد' جو نالو 'بغداد جي تباهيءَ' جي مفهوم طور 'ظلم' ۽ 'قهر' مشهور ٿي ويو)

☼ [ع]

☼ ظلم، انڌير، قهر، ستم

– **بَغداد ٿيڻ:** [اصطلاح] ظلم ٿيڻ، قهر ٿيڻ، ناحق ٿيڻ

– **بَغداد ڪرڻ:** [اصطلاح] ظلم ڪرڻ، ناحق ڪرڻ

'پينرڙي بغداد، ڪري ڪيچي هليا' (شاهہ)

– **بَغدادِي ج بَغدادِي:** [صفت] بغداد شهر جو رهاڪو

☼ [ا – خاص] پيران پير حضرت محي الدين عبدالقادر جيلانيؒ جو عام لقب

☼ [ا_خاص] مشهور صوفي بزرگ 'جنيد بغدادي'

☼ ڪراچيءَ جو هڪ پراڻو ۽ مشهور محلو

☼ پرت جو هڪ قسم

– **بَغدادِي قاعدو:** [ا - مذ] عربي الف – ب جو ابتدائي ڪتاب (جيڪو قرآن شريف شروع ڪرڻ کان اڳ عام طور ٻارن کي پڙهائبو آهي)

• **بَغدادِ:** [ا – مث] جوئر جو هڪ قسم
◌ [س/ات]
◌ [ا – خاص] ڊومڪي بلوچن جي هڪ پاڙي جو نالو

• **بغدو ج بغدا:** [ا – مذ] ڪاسائيءَ جو ڪات يا ڇُرو
◌ [ع]

• **بُغدِي ج بُغدِي:** [ا – مذ] وڏو مضبوط لاڏوات، پلوات
◌ [بختي > بغدي]
'بغدي بلوچن، ڪنهن ڏاڙي خاطر ڏاريا' (ڪبير شاهه)

• **بَغڙ دَلو ج بَغڙدَلا:** [صفت – مذ] بداخلاق، رذيل، ڪميڻو
◌ [س/ات – ف: بغا (=چتو) > بغڙ + ع: دلال > دلو = پڙوو]
◌ [مث: بغڙدلي ج بغڙدليون]

• **بُغضُ ج بُغضَ:** [ا – مذ] ڪاوڙ، رنج، ڪينو، ساڙ، حسد
◌ وير، دشمني
◌ [ع]

• **بَغَلَ ج بَغَلَ:** [ا – مذ] ڪڇ، پاسو
◌ پاڪر
◌ [ف]

– **بَغل ٿيلهو ج بَغل ٿيلها:** [ا – مذ] ڪڇ ۾ ڪٽي هلڻ وارو ننڍو ٿيلهو، سفري بيگ
◌ [مث: بغل ٿيلهي ج بغل ٿيلهيون]

– **بَغل ٺوڪڻ:** [اصطلاح] خوش ٿيڻ، خوشي ڪرڻ
◌ ڪڇون ٺوڪڻ، ڪڇيون هڻڻ

– **بَغل پِٽڻ/ بغل ڪوهڻُ:** [اصطلاح] اجائي ڪوشش ڪرڻ، اجايو پورهيو ڪرڻ، ناڪام ڪوشش ڪرڻ
◌ ڪم ڪري نه سگهڻ
◌ وس آهر مڙسي ڏيکارڻ

– **بَغَلَ سُنگهڻ:** [اصطلاح] شرمنده ٿيڻ، پڇتائڻ

– **بَغل گرم ڪرڻ:** [اصطلاح] پاسو ڪوسو ڪرڻ، ڪڇ ڪوسي ڪرڻ
◌ پاڪر پائي سمهڻ

– **بَغلگِير:** [ظرف] پاڪرين، هم آغوش

– **بَغلگير ٿيڻ:** [اصطلاح] پاڪر پائڻ، گلي ملڻ، هم آغوش ٿيڻ

– **بَغلگِيري:** [ا – مث] پاڪر پائڻ جي حالت، پاڪر، آغوش، هم آغوشي

– **بَغل لڳائڻ:** [اصطلاح] پاڪر ۾ وٺڻ

– **بَغلَ لاهڻ:** [اصطلاح] ڪڇ جا وار ڪوڙڻ

– **بَغلَ ۾:** [ظرف] ويجهو، قريب
◌ [مجازاً] ڳجهه ۾، اندروني طور تي

– **بَغل ۾ ڇُري رکڻ:** [اصطلاح] ڳجهو بغض رکڻ، منافقي ڪرڻ
'بغل ۾ ڇري، منهن ۾ رام' (چوڻي)

– **بَغل ۾ دَٻائڻ:** [اصطلاح] ڪشي قابو ڪرڻ
◌ زور ڀريو پاڪر پائڻ

– **بَغل ۾ هُڻڻ:** [اصطلاح] پاڪر ۾ هڻڻ، پاسي ۾ هڻڻ
◌ تمام ويجهو هڻڻ، نزديڪ هڻڻ

– **بَغل وٺائڻ:** [اصطلاح] ڪَڇ جا وار ڪوڙائڻ

– **بَغل وڄائڻ:** [اصطلاح] تمام خوش ٿيڻ
◌ ٺنولي ڪرڻ

– **بَغلي حملا ڪرڻ:** [اصطلاح] آسانيءَ سان (پاسن وارن هنڌن يا سرحدن تان) حملا ڪرڻ

– **بَغلِي وار:** [ا – مذ] بغل جو وار (جيڪو گندگيءَ جي علامت آهي)

• **بَغلو ج بَغلا:** [ا - مذ] وڏي سڙهه واري ٻيڙي (جنهن جي شڪل خچر جي شڪل جهڙي ٿيندي آهي)
◌ [ع: بغل = خچر]
◌ ٻيڙيءَ جي آڳيل
◌ واڻ ڪان وڏو ٻيڙو
◌ [س/ل]
◌ ٻگهلو (پکي)

• **بُغلو ج بُغلا:** [ا – مذ] پتي راند (نون) ۾ تيئي مورتن وارا پتا، پتي راند جو وڏو داءُ

• **بَغلُولُ:** [صفت] مورک، بيوقوف، احمق، ٻڏو
◌ ڇچورو، بيهودو

• بَغلِي ج بَغلِيُون: [ا - مث] قميص يا پهراڻ ۾ ڪڇري وجهڻ جو ڪپڙو
* اُٺ جي هڪ بيماري (جنهن ۾ اُٺ ران ڪي پيٽ سان هڻندو آهي)
* ڪتاب جي مٿان ڪپڙي جو پوش
* ٿيلهي (جيڪا ڪڇ ۾ ڪلجي). بَگري
* پلٽي يا ملهه ۾ هڪ ڪيڏ
* ڪبڊي، پيلهاڙي يا ڪُشتي راند ۾ حريف جي ٻانهن ڪڇ ۾ قابو جهلڻ جي ترڪيب
* فقير جي جهولي. زنبيل
* سُئيءَ جو پاڪو
* پانا (جيڪي جلد بنديءَ لاءِ ڪتاب جي پنهي پاسن کان لڳائبا آهن)
* پکيءَ جي پرن ۾ منهن لڪائڻ جي ڪيفيت
* قبر جو پاسو. سامي (جنهن ۾ لاش کي اندر رکي ۽ ڪ ڏيئي مٽي وارڻي آهي)
* بغل ۾ رکڻ وارو وهاڻو
* حمائل شريف. ننڍي سائيز جو قرآن پاڪ
* [ف: بغل]
– بَغلِي چور: [صفت] ڳجهو مخالف
– بَغلي گور/بَغلي قبر: [ا - مث] ساميءَ واري قبر
– بَغلي مارڻ/ بغلي ٺوڪڻ: [اصطلاح] ڪڇ ۾ هٿ وجهي ٻانهن هلائي آواز ڪڍڻ
* ڪڳيون هڻڻ
* آڪڙ ڪرڻ
– بَغليُون ٺوڪڻ: [اصطلاح] ڪڇون ٺوڪڻ. ڪڳيون هڻڻ
* خوشي ڪرڻ
• بَغُوچَڙ/بَگوچَڙهه: [ا - مث] بگوچڙهه. درياهي ٻيڙيءَ جو هڪ قسم (ننڍي ٻيڙي)
• بَغِيچو ج بَغِيچا: [ا - مذ] ننڍڙو باغ
* [ف: باغيچه]
• بَغير: [ظرف] کان سواءِ
* [ع + ف]

• بَف: [ا - مذ] بوٽن ٺاهڻ لاءِ هڪ قسم جو چمڙو
* باجي جو هڪ پاڳو. باجي جي ڏنوڻ
* [انگ: Buff]
* قميص يا چولي جي چڻ
* [س/ات]
• بَفا ج بَفائُون: [ا - مث] وبا. ڪالرا. هيضو
* [ع: وباء > وبا > (ترڪيب 'تقليب' موجب) بَوا. بفا]
• بَفر: [ا - مذ] ٽڪر روڪ. ٽڪر روڪڻ جو پرزو
* [انگ: Buffer]
• بَفَر اِسٽيٽ: [ا - مث] واڌو تڪراري رياست يا پرڳڻو (جيڪو ٻن ملڪن جي وچ ۾ هجي ۽ ٻئي ملڪ اُن رياست يا پرڳڻي جي مالڪيءَ جا دعويدار هجن)
* [انگ: Buffer state]
• بَفَر زُون: [ا - مذ] واڌو تڪراري علائقو (جيڪا ٻن علائقن جي وچ ۾ هجي ۽ ٻئي علائقا اُن ٽڪري جي مالڪيءَ جا دعويدار هجن)
* [انگ: Buffer zone]
• بَقائِڻُ: [مص - فعل متعدي] ٻاڦ ڪرڻ
* زبان سان ڪجهه چوڻ. واتان ڪڇڻ
* واڦڻ. داڦڻ
* [سن: باشپ = ٻاڦڻ]
* [بَقائِيو بَقائِيندو بَقايل]
• بَقُرُ ج بَقُرَ: [ا - مذ] ڏڳ. جهلو
* ريل گاڏيءَ جي ڦيٿن کي ٽڪرجڻ کان روڪڻ جي ڪل
* [انگ: Buffer]
• بِقَلَ: [ا - مث] وقل. واڦ. اجائي بڪواس. هذيان
– بِقلَڻ: [مص - فعل لازمي] وقلڻ. واڦڻ. اجائي بڪواس ڪرڻ
* [بِقليو بِقلندو بِقليل]

• **بَقا/بَقاءُ:** [ا ـ مث] زندگي، وجود، هميشہ رهڻ جي حالت، حياتِ جاودان، جيوت، زندهہ رهڻ
※ استقامت، دوام، پائيداري، هميشگي
※ جٽاءُ، بيهڪ، قيام
※ [تصوف جو اصطلاح] هڪ اهڙو مقام، جتي پهچي سالڪ حق کي موجود ۽ عالم کي معدوم ڏسندو آهي ۽ ڪا بہ شيءِ ڪيس حق جي ڏسڻ کان روڪي نہ سگهندي آهي
※ [ا – خاص] مرد جو نالو
※ [ع: بقاء]
※ ['فنا' جو ضد]

– **بَقاءِ اصلح:** [ا – مث] بهترين يا سڀ کان وڌيڪ صلاحيت رکندڙ مخلوق جي باقي رهڻ جو عمل يا نظريو (Survival of the fittest) (ان نظريي موجب حيوانات ۽ نباتات مان ڪمزور ۽ بي لاءِ جسم فنا ٿي وڃن ٿا ۽ طاقتور ۽ قابل حيوانات ۽ نباتات بچي وڃن ٿا ۽ نسل جي واڌ ويجهہ جاري رکندا آهن)

– **بَقا بِالحَق:** [ا - مذ] [لفظاً] حق يا خدا سان گڏ رهڻ
※ تصوف ۾ 'فنا في الله هئڻ' کانپوءِ جي اها منزل، جتي پهچي عارف جي جسم ۾ روح جي خاصيت پيدا ٿي ويندي آهي ۽ صفات حق سان ملي ابديت حاصل ڪندي آهي

– **بَقا بِالله:** [محاورو] الله پاڪ سان هڪ ٿي وڃڻ (صوفين جي هڪ منزل، جيڪا 'فنا في الله' کان پوءِ حاصل ٿئي ٿي) . بقا بالحق

– **بَقاءِ باهم:** [ا - مذ] باهمي تعاون، باهمي سهڪار، 'جيئو ۽ جيئڻ ڏيو' وارو اصول (Co- existence)، هم وجود

– **بَقاءِ دوام:** [ا – مث] هميشہ جي زندگي يا شهرت، حيات جاوداني (جيڪا ڪنهن يادگار ۽ ڪارنامي جي ڪري حاصل ٿيندي آهي)

– **بَقائُو ج بَقائُو:** [صفت] بقاءُ ڪندڙ، بقادار
※ گهڻو وقت هلندڙ، جٽادار
※ جهالائو
※ دائم قائم

– **بَقائِي:** [ا - مث] بقا
※ [صفت] باقي رهڻ وارو، پائيدار، دائمي

– **بَقائِي قوت:** [ا - مث] بقائي سگهہ، ڪنهن جسم جي مجموعي سگهہ (جيڪا جيڪا عمل سان گهٽ ٿئي، نہ وڌ، پر مختلف صورتن ۾ منتقل ٿي سگهي)

• **بَقا آباد:** [ا – خاص] تعلقي پني عاقل ۾ هڪ ديهہ جو نالو

• **بَقاپور:** [ا – خاص] لاڙڪاڻي ۽ ڪنڌ ڪوٽ تعلقن ۾ هڪ ديهہ جو نالو

• **بَقالُ ج بَقالَ:** [صفت] ڀاڄي وڪڻندڙ، سبزي فروش، باڪري
※ ميوو وڪڻندڙ، اناج فروش، واڻيو، وڻج ڪندڙ، مودي، دڪاندار، مهاجڻ، سيٺ
※ [ع: بقلُ (= ڀاڄي) > بقال]

– **بقالو:** [ا – مذ] ڀاڄي ٻوٽي، ترڪاري

– **بقالِي ج بقالِي:** [صفت] بقال، باڪري
※ [ا - مث] ڪنجوسي، بخل

– **بقلُ:** [ا – مذ] ڀاڄي، سبزي
※ [ع]

• **بقاوَلُ:** [صفت] رڌڻي جو راکو، بڪاولُ
※ [ف]

• **بَقايا ج بَقاياڻون:** [ا - مث] بچت، ٻاڇي، بچيل سچيل
※ رهيل رقم، رهيل قرض، نہ ڀاريل سرڪاري پئسو، واجب الادا رقم
※ [ع: بقية، بقايا]

– **بَقايا تقاوي:** [ا – مث] پئسن جي باقيات (جيڪا پوکيندڙن کي زرعي امداد طور ڏني ويندي آهي)

– **بَقاياجات:** [ا - مث] ٻاڇي، رهيل رقم

– **بقايا جو فرد:** [ا – مذ] پورتاميل
※ بقايا جو انگ

– **بقايا ڪيڻ:** [اصطلاح] باقي قرض بيهارڻ
※ صافي بچت ڪڍڻ

• **بُقچو ج بُقچا:** [ا – مذ] ڪپڙي جو ٿيلهو گوٿرو، سندُ. ڪپڙن جي هڙ. گوڏڙي، بچڪو
※ [تر: بقچہ]

• **بَقرُ:** [ا–مذ] ڍڳن ۽ ڍڳين جو ڌڻُ

⁕ ڍڳو، ڏاند، ڳئون، ڍڳي

⁕ [ع]

• **بَقر / بَقره:** [ا-خاص] سورة فاتحه کانپوءِ قرآن شريف جي هڪ سورة جو نالو (جنهن ۾ 287 آيتون آهن. هيءَ ٻهرين سورة آهي، جيڪا مديني ۾ نازل ٿي ۽ قرآن شريف جي وڏي ۾ وڏي سورة آهي هن سورة ۾ بني اسرائيل جي ڳئيءَ جو ذڪر آهي)

⁕ [ا-مث] ڳئون، وهڙي

⁕ [ا-مذ] تصوف جي اصطلاح ۾ انهيءَ شخص جو روح، جنهن خدا جي طلب ۾ پاڻ کي حرص ۽ هوا کان روڪيو هجي

⁕ [ع]

• **بُقراطُ:** [ا-خاص] هڪ مشهور ۽ ڏاهو يوناني حڪيم (470 ق.م)، جنهن کي عِلم طب جو باني سمجهيو وڃي ٿو

⁕ [يوناني: Hippocrates]

⁕ عالم . فاضل، داناءُ، استادِ ڪامل، ماهر

'تون وري ڪهڙو بقراط آهين' (طنزيه جملو)

– **بُقراطيت:** [ا - مث] منطقي ۽ فلسفياڻي گفتگو يا استدلال جي اهليت

⁕ سنجيدگي، گنڀيرتا

• **بَقرعِيدَ:** [ا – خاص] حج واري عيد، ٻاڪري عيدَ. عيدالاضحیٰ، قربانيءَ واري عيد (جيڪا ڏهين ذوالحج تي حضرت ابراهيم عليه السلام جي يادگار قربانيءَ جي ياد ۾ مسلمان ملهائيندا آهن)

• **بَقرِيد:** [ا ـ مث] 'بقرعيد' جو عوامي اُچار

• **بُقعہ:** [ا-مذ] هنڌ، جاءِ، گهر، مڪان

⁕ زمين جو اُهو ٽُڪر، جيڪو ٻين ڀاڱن کان ممتاز هجي، قطع ارض

⁕ خانقاهه، مندر، ڪا متبرڪ جاءِ

⁕ داغ، ڌبو (اک جي بيماري)

⁕ [ع]

• **بَقل:** [ا-مذ] بقر، سبزي، ترڪاري، ساڳ، ڀاڄي

• **بَقَم:** [ا–مذ] ڪاٺ جو هڪ قسم (جيڪو ڳاڙهي رنگ جو ٿئي)

⁕ [ع]

• **بَقول:** [ظرف] جي چواڻي

• **بَقِيع:** [ا–مذ] وڻن جو جهڳٽو، ٻيلو

⁕ [ع]

– **بَقِيع الغَرقَدِ:** [ا – خاص] مديني شريف جو قديم ٻيلو (جيڪو هاڻي قبرستان ۾ بدلجي ويو جنهن کي هاڻي 'جنة البقيع' چوندا آهن)

• **بَقِيو ج بَقِيا:** [ا - مذ] بقايا، بچت ('بقيو سلف صالح جو' - اڳين صالح شخصن مان هڪ جيئرو صالح شخص)

'د ولد ويري آهه سن بقيو منجهه بقاءُ' (ڳرهوڙي)

⁕ [صفت] باقي، بچيل

⁕ [ع: بقيہ]

• **بَقِيہ:** [ا–مذ] باقي رهيل حصو، بچت

⁕ اهي ڪم جي خدا وٽ پائيدار آهن 'بَقِيةُ الله'

⁕ [ع]

– **بَقِيہ عمر:** [ا–مث] باقي رهيل حياتي

• **بَڪ:** [ا – مث] بيهودي گفتار، اجائي بڪواس، ٻکي، جاڙي، ڳالهه جي اجائي ديگهه. اڻ وڻندڙ ڳالهه ٻولهه

⁕ [ع: بقبق = گهڻو ڳالهائڻ، سن: واڪ = اجايو ڳالهائڻ]

– **بَڪبَڪ:** [ا–مث] اجايو گهڻو ڳالهائڻ، بيهودي گفتار

⁕ جهکي، ٻکي، ٻڙ ٻڙ

⁕ ٻٽاڪ، لٻاڙ

⁕ [ع: بقبق = هن گهڻو ڳالهايو سن: واڪ = اجايو ڳالهائڻ]

– **بَڪبَڪي، بَڪبَڪيو:** [صفت] گهڻ ڳالهائو بڪواسي، بڪوادي

⁕ [ع: بقباق]

– **بَڪبَڪ:** [ا–مذ] گهڻن پکين جو گڏيل آواز

⁕ ڪبوترن جي گهوگهو

⁕ [ع: بقبقَ]

– **بَڪبَڪوڪو:** [ا–مذ] ٻاريهر جو آواز، گهوگهو

– **بَڪ جَهڪَ:** [ا-مث] بڪواس، تڪرار، بڪبڪ

– **بَڪَ شَڪَ:** [ا–مث] اجائي ڳالهه، بيهودي گفتار

- **بَڪَ ڪرڻ:** [اصطلاح] بڪواس ڪرڻ. جهڳي هڻڻ. بيهودو ڳالهائڻ

• **ٻُڪُ ج ٻُڪَ:** [ا – مذ] ٽنگ جي پني. ٻڪي

※ هٿ جي پاسي وارو حصو (جيڪو مٺ بند ڪرڻ سان ٻڪيءَ جي شڪل جهڙو ٿي پوندو آهي)

※ ٺونٺ کان وٺي ڪلهي تائين ٻانهن جو حصو. ٺونٺ کان ڪلهي تائين جوڙو

※ ڪيوڙي جو اڻ کليل سنگ

※ گنبذ

※ [سن: ٻڪَ، ٻڪَر، ٻڪي = دل]

• **ٻُڪُ ج ٻُڪَ:** [ا – مذ] ڪتاب. رجسٽر. نوٽ بڪ. ڊائري

※ ريلوي ۾ مال جي رجسٽري

※ [انگ: Book]

– **ٻُڪ اِسٽال:** [ا – مذ] ڪتابن. رسالن ۽ اخبارن جو دڪان

※ [انگ: Bookstall]

– **ٻُڪ بائينڊر:** [صفت] جلد ٻڌندڙ. جلد بند. جلد ساز. ڪتابن کي پوش چاڙهيندڙ

※ [انگ: Book binder]

– **ٻُڪ بائينڊنگ:** [ا – مث] جلد ٻڌڻ جو ڪم. جلد بندي. جلد سازي. ڪتابن کي پوش چاڙهڻ

※ [انگ: Book binding]

– **ٻُڪ پوسٽ:** [ا – مذ] پوسٽ جي قاعدي موجب لفافو يا باڪس. جنهن جا ٻئي پاسا کليل هجن ۽ ان کي ٽپال پئڪيٽ ذريعي اماڻيو وڃي. کليل لفافي خط. ڪتابن وغيره جو کليل پارسل

※ [انگ: Book Post]

– **ٻُڪ ڊِپو:** [ا – مذ] ڪتابن جو دڪان يا گودام

※ ڪتابن جو سرشتو

※ [انگ: Book dept]

– **ٻُڪ سيلر:** [ا – مذ] ڪتاب وڪڻندڙ. ڪتب فروش

※ [انگ: Book sellar]

– **ٻُڪ فيئر:** [ا – مذ] ڪتابي ميلو

※ [انگ: Book Fair]

– **ٻُڪ ڪيپنگ:** [ا - مذ] حساب ڪتاب رکڻ جو علم. حساب داري. کاتي نويسيءَ جو فن. واپاري حساب

※ [انگ: Book keeping]

– **ٻُڪ ڪرائڻ:** [اصطلاح] ريل. بس. ٿيئٽر وغيره ۾ ڪنهن جي لاءِ اڳواٽ نشست محفوظ رکڻ

※ سامان جي روانگيءَ لاءِ اڳواٽ رقم ڏيڻ

※ رهائش لاءِ هوٽل يا ريسٽ هائوس ۾ اڳواٽ ڪمري جي والار ڪرڻ

– **ٻُڪنگ:** [ا – مث] سفر جي لاءِ جهاز. ريل. بس وغيره ۾ اڳواٽ نشست جي مقرري

※ رهائش لاءِ هوٽل يا ريسٽ هائوس ۾ اڳواٽ ڪمري جي والار

※ [انگ: Booking]

– **ٻُڪنگ آفيس:** [ا – مث] اهو دفتر يا آفيس. جتي بڪنگ ٿيندي آهي

※ [انگ: Booking office]

– **ٻُڪنگ ڪلارڪ:** [ا - مذ] اهو بابو. منشي. ڪلارڪ. جيڪو بڪنگ جو ڪم ڪندو آهي

※ [انگ: Booking Clerk]

• **ٻُڪا:** [ا – مث] روئڻ ۽ ڳوڙهن ڳاڙڻ جو عمل. گريو و زاري (جيئن: آهه و ٻڪا)

• **ٻڪارِ:** [ا - خاص] سنڌ جي هڪ پاڳي جو نالو

※ تعلقي ۽ سب ڊويزن صالح پٽ ضلعي سکر جي هڪ علائقي جو نالو (جنهن جون ڪجهه ديهون روهڙي تعلقي ۾ به اچي وڃن ٿيون. 'ڪهين جنبي جيسرمير ڏان. ڏنا بيڪانير ٻڪار' (شاهه/سارنگ)

※ ايوِ. (ٻودي جنيسر جي ڳالهه ۾ مذڪور آهي ته جنهن علاءالدين اچي ٻُڪار ڪري، تنهن ٻودي جنيسر جي پٽ ننگر کي مٿس چاڙهي موڪليو هو)

※ ضلعي سانگهڙ ۾ ڳوٺن ۽ ديهن جو نالو

※ بيٺل فصل جو تخمينو يا ڪاٺو لڳائيندڙ

※ آواز

※ [سن: واڪ + آل]

– **بڪاري:** [صفت] ’بڪار‘ علائقي جو رهاڪو (جيئن: بڪار ۾ رهندڙ سادات ’بڪاري سيد‘ سڏجن ٿا)

• **بَڪارَت:** [ا - مث] ڪنواريٿو، ڪنوارپ، دوشيزگي

٭ [ع: بَڪارةٌ]

• **بَڪارَڻ نِمُ:** [ا – مث] وڻ جو هڪ قسم (هن نم ’جهڙي وڻ جا پن رواجي نم کان وڏا، ڪانڀي اٿي، ۽ نموريون پسارڪي وکر طور دوا ۾ ڪم اچن. هن کي عربيءَ ۾ ’شجر عراره، ۽ فارسيءَ ۾ ’آزاد درخت، چوندا آهن)، بڪائڻ نم

• **بَڪاري ج بَڪاري:** [صفت ـ مذ] ميوو، ڀاڄيون يا گل وڪڻندڙ، باڪري

٭ [ع: بقّال]

٭ [مث: بَڪارڻ ج بَڪارڻيون]

• **بَڪاوَلُ:** [ا - مذ] بورچيخاني جو راکو، وڏو بورچي، خانسامان

٭ ساقي

٭ [تر: بقاول، بکاول]

– **بَڪاولِي:** [ا - مذ] بورچيخاني جو سامان

٭ رڌڻ پچائڻ جو سامان، ٿانوٿپا

٭ کاڌي پچائڻ جو ڪم يا پيشو

• **بَڪاولِي:** [ا - خاص] ’گل بڪاولي‘ جي قصي ۾ هڪ هيروئن / پريءَ جو نالو (جنهن جي باغ ۾ هڪ اهڙو گل هو جنهن سان انڌن جي ديد موٽي ايندي هئي، جنهن کي هڪ شهزادي ’تاج الملوڪ‘، ديون، جنن ۽ طلسم جي سوين مشڪلاتن کي پار ڪري، حاصل ڪري، ساڻس شادي ڪئي هئي. لغت ’فرهنگ آصفيه‘ جو مؤلف لکي ٿو ته ’بڪاولي‘ راجا هيڪل جوگ، رياست ريوان جي واليءَ جي ڌيءَ هئي)

٭ [ف]

• **بُڪاءُ:** [ا – مذ] روج، راڙو، ماتم

٭ [ع]

’ترهڻ ڪن ٻڪاءُ اڪنديا آريءَ لئه گهڻو‘ (شاهه)

’برن منجهه بڪاءُ هي پيٽ پٽم جيڏيون‘ (شاهه / سسئي)

• **بَڪائِڻ:** [ا - مث] هڪ وڻ جو نالو، جنهن جا پن، گل ۽ ميوا، نم سان مشابهه هوندا آهن (ڏسو ’بڪارڻ نم‘)

• **بَڪبَڪي:** [ا – مذ] پکيءَ جو هڪ قسم (ميرانجهڙي رنگ ۽ ڇڏن پرن وارو)

• **بَڪتَر:** [ا - مث] لوهه جي زرهه، لوهه جي تارن سان ڪڙي دار زرهه (جيڪا دشمن سان مقابلي وقت ريشمي لبادي جي مٿان پاتي ويندي آهي)

٭ [ف: بَکتر]

– **بَڪتر بند گاڏي:** [ا –مث] جنگي گاڏي، پوليس يا فوج جي استعمال هيٺ بچاءَ يا حفاظت لاءِ مخصوص لوهي گاڏي (Armoured van)

– **بَڪتر پوش:** [صفت] بڪتر بند

– **بَڪتر دوز:** [ا ـ مذ] زره يا بڪتر بنائڻ جو ڪاريگر

– **بَڪتَري:** [صفت] زرهه پوش، بڪتر پوش

• **بَڪٽُ:** [ا - مذ] اٽي ڏکر راند جو هڪ لفظ

٭ ڏول، کوهه مان پاڻي ڪڍڻ جو هڪ خاص ٿانو، ماڙيءَ تي پاڻي پهچائڻ واري پمپ جو ڦوهارو

٭ [انگ: Bucket]

– **بَڪٽ ۾ جُڳ وڃڻ:** [اصطلاح] اِٽي ڏکر راند ۾ جڳ پوري ٿيڻ کان پوءِ، بڪٽ نه ٿيڻ جي حالت ۾ ’جڳ‘ پورو نه ٿيڻ

٭ شروعات ۾ شڪست ملڻ

٭ نقصان پهچڻ

– **بَڪٽ هَٽڻ:** [اصطلاح] پيرن تي اِٽي رکي اڇل ڏئي ڏکر سان ڏڪ هڻڻ

• **بَڪٽيريا:** [ا ـ مذ] اهڙا جاندار جيڪي خوردبينيءَ سان ڏسي سگهجن، بڪٽيريا

٭ [انگ: Bacteria]

• **بُڪچِي ج بُڪچِيُون:** [ا –مث] بچڪي

٭ ڳچ جي پٺ ۾ ٺهيل ڳوٿري يا بچڪي (جنهن ۾ سرهاڻ پيل هجي)

٭ [تر: بقچه]

• **بَڪر:** [ا - مذ] فرضي نالو، ’ڪو‘ يا ’ڪنهن‘ جي معنيٰ ۾ (عام طور ’زيد‘ (زيد و بڪر) سان ڪتب ايندڙ)

٭ ڪنوارپ، ڪنواريٿو، دوشيزگي

٭ [صفت] ڪنواري، دوشيزه

٭ [مجازاً] اڇوتو، نادر، ناياب

• بَڪرُ ج بَڪرَ: [ا–مذ] وڪر
٭ ميوو يا سائي ڀاڄي وغيره
٭ [ع: بقل]
– بَڪر مالُ: [ا–مذ] ڀاڄي
٭ سامان
٭ نازڪ شيون
٭ [س/ڪوهر]
• بُڪِرُ ج بُڪِرَ: [صفت -مذ] ٿلهين ڀنين وارو، جنهن ماڻهوءَ
جون ڀنيون (جنگهه جون بڪيون) ٿلهيون هجن
• بَڪرَمُ/بُڪرَمَ: [ا–مذ] ڪپڙي جو هڪ قسم (جيڪو
ٿلهو ٿئي ۽ ڪوٽن جي استر قميص جي ڪالر يا ڪپڙي جي تهه ۾
سختي آڻڻ لاءِ ڪم اچي ٿو)
٭ [انگ: Buckram]
• بِڪرم: [ا-مذ] تخت، سنگهاسن
٭ بهادري، دليري
٭ هڪ هندو راجا جو نالو، وڪرما جيت
٭ [صفت] قبضو ڪندڙ، تسلط حاصل ڪندڙ
– بِڪرمِي: [صفت] وڪرمي، ڀارت جي راجا بڪرما جيت
(وڪرما جيت) سان منسوب سَن، جيڪو 57 ق. م ۾ راڄ ڪندو
هو. (خاص ڪري سال لاءِ ڪم ايندڙ لفظ: بڪرمي/وڪرمي سنبت)
• بَڪس: [ا-مذ] صندوق، پيٽي، دٻو، دٻي
٭ ٿيٽر يا ڪنهن تفريح گاهه ۾ ڌار بينڪ
٭ [انگ: Box]
• بِڪَڪَ: [ا–خاص] ڪوهستان علائقي جي 'جُتنا' قبيلي
جي هڪ نُکَ جو نالو
• بَڪلُ ج بَڪلَ: [ا–مذ] وارن کي قابو ڪري ٻيهارڻ جو
زنانو زيور، وارن کي سوگهو ڪري رکندڙ چيزي يا آنڪڙي
'تنهنجي وارن ۾ ڪيڏو نهي ٿو بڪر
جڻ ڪينجهر ۾ ڪرڻي تري ٿو ڪنول' (يوب گاد)
٭ فوجي ماڻهوءَ کي سندس عهدي مطابق مليل نشان
٭ ڪنهن ماڻهوءَ کي آفرين طور سرڪار کان مليل ٻلو، تمغو
٭ سينڊل کي پير ۾ قابو ٻيهارڻ جو اوزار
'One two, Buckle my Shoe'
٭ [انگ: Buckle]

• بَڪُلُ: [ا-مذ] مولسريءَ جو وڻ (Mimusops elenge)
• بَڪلَڻُ: [مص – فعل متعدي] ٻڪلڻ
٭ ميرو ڪرڻ، ڪِنو ڪرڻ
٭ لڙائڻ
٭ وڃائڻ، ڦِٽائڻ
٭ ڀرڻ (مٽيءَ ۾)
٭ [سن: ٻڳڪِل، ڀانشل = ميرو، ڌوڙ سان ڀريل، گپ سان ڀريل]
٭ [بَڪليو، بَڪلندو، بَڪليل]
– بَڪِليو ج بَڪِليا: [صفت – مذ] ٻڪليو
٭ ميرو، گندو
٭ وڃايل، ڦِٽايل
٭ ڀريو، ڀريل
٭ [مث: بَڪلي ج بَڪليون]
'ڌوڙ بڪليو ماءُ ڀرين، ڌن بَڪليو جي ڀرين، ليجن ڪهڙين سس ڀرين' (چوڻي)
• بَڪمُ: [ا–مذ] وڻ جو هڪ قسم (جيڪو 'دکن' ۽ 'زنجبار' طرف
ٿئي، ٻن بادام جي ٻنن جهڙا، گُل گهٽو ڪري زرد ۽ چوڏي ڳاڙهي جا
رگ ناهڻ ۾ ڪم اچي)
٭ ڳاڙهي چوڏي (بڪم وڻ جي)
٭ [ع: بقم = ڳاڙهو رنگ]
– بَڪم ڪاٺِي: [ا–مث] 'بڪم' وڻ جي ڪاٺي
٭ ٻسارڪي وڪر جو هڪ قسم
– بَڪم مالُ: [ا–مذ] ناڪشون مال، نازڪ مال
• بُڪمُ: [صفت] گونگا
٭ [ع: ابڪم ج مڪم]
• بُڪنِي: [ا–مث] چانهه جو هڪ قسم، سنهي چانهه

• ٻَڪڻُ: [مص – فعل لازمي] گهڻو ڳالهائڻ، بڪبڪ ڪرڻ، بدشد ڳالهائڻ، واهيات ڳالهائڻ، وڦلڻ

☼ لباڙ هڻڻ

☼ [ع: بَقبَق = گهڻو ڳالهائڻ سن: 1. وچ = ڳالهائڻ 2 واڪ = اجايو ڳالهائڻ]

☼ چوري ٿيل مال جي خبر ٻڌائڻ

☼ خلاف شاهدي ڏيڻ

☼ [س/ات]

☼ لڳ ڪرڻ

☼ [س/ز]

☼ [ٻڪيو ٻڪندو ٻڪيل]

– ٻَڪڻو ج ٻَڪڻا: [صفت _ مذ] گهڻ ڳالهائو، بڪبڪيو، واتڙيو

☼ [مت: ٻَڪڻي ج ٻَڪڻيون]

• ٻَڪو ج ٻَڪا: [ا – مذ] مڇيءَ جو هڪ قسم (منهن چلڻ سان وات ويڪرو رجيون حصو هٺ وانگر ويڪرو، ڊيگهه 3 کان 9 انچن تائين)

☼ [س/ل]

• ٻُڪو ج ٻُڪا: [ا – مذ] پوڙ، ذرو، ٽڪر

☼ چورو، سفوف

☼ [س/ڪ]

• ٻَڪوات/ٻَڪواد: [ا – مث] بَڪبَڪ، بَڪ شڪ، بيهودي گفتار، بڪواس ('بڪواس' جو بگڙيل اُچار)

– ٻَڪواتي/ٻَڪوادي: [صفت] بَڪبَڪيو، گهڻ ڳالهائو، بڪواسي

• ٻَڪواس: [ا – مث] بَڪبَڪ، بَڪ شڪ، بيهودي گفتار، فضول گوئي

☼ بيڪار ۽ فضول ڪم

– ٻَڪواسڻ: [صفت] بڪواس ڪندڙ (عورت)

– ٻَڪواسي: [صفت] بڪبڪيو، گهڻ ڳالهائو، بڪواس ڪندڙ

• ٻَڪهُ: [ا – مذ] مڱن يا مٽرن جو ڪَچهه

☼ [س/ل]

• ٻُڪي ج ٻُڪيون: [ا – مث] ڪَرڙو، مٺانو

☼ تنگ حي ٻني

☼ [سن: ٻڪي، ورڪ]

• ٻُڪي: [ا – مذ] جوئاري، سٽيباز

☼ [انگ: Bookie]

• ٻُڪيجا: [ا – خاص] هڪ ذات جو نالو

• ٻُڪيجائي: [ا – خاص] تعلقي وارهه ۾ هڪ ديهه جو نالو

• ٻُڪيرا: [ا – خاص] هڪ ذات جو نالو

☼ تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ مشهور ڳوٺ (جتي بهاؤالدين ذڪريا رح جي اولاد مان قريشي پيرن جي رهائشگاهه ۽ درگاهه آهي)

• ٻُڪيرائي: [ا – خاص] خليلائي بلوچن جو هڪ قبيلو

☼ تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو

• ٻَڪَ: [ا – مث] چمڪ، ٽمڪ

☼ [ٻڪڻ (= چمڪڻ) > ٻَڪ]

– ٻَڪائڻُ: [مصدر ٻَڪڻ مان فعل متعدي بالواسطہ] تجلو ڏيڻ، چمڪائڻ

☼ صيقل ڪرڻ

☼ پري کان ظاهر ٿيڻ

☼ دونڪڻ

☼ دڪائڻ، ڏڳائڻ (باهه)

☼ [سن: ڀس = چمڪڻ]

☼ بخيا ڏيارڻ، ٿورا ٽانڪا ڏيارڻ

☼ [س/ل]

☼ [ٻَڪيو ٻَڪندو ٻڪايل]

– ٻَڪڻ: [مص – فعل لازمي] چمڪڻ، دُکڻ، ڏڳڻ

☼ [ٻَڪيو ٻَڪندو ٻڪايل]

• ٻَڪُ ج ٻَڪَ: [ا – مذ] ڪاڄ، ڪاڌو، پوڄن، ٻلُ

☼ قرباني، خيرات، صدقو

'سڌائي سڀ ڪا، ٻَڪ نہ ٻاسي ڪا' (شاهه)

☼ شڪار

☼ [پرا: ٻڪ، سن: ڪش = ڪائڻ]

– ٻَڪَ ٿيڻ: [اصطلاح] ڪاڄ ٿيڻ، شڪار ٿيڻ

☼ قرباني ٿيڻ

– ٻَڪَ ڏيڻ: [اصطلاح] قرباني ڪرڻ، صدقو ڏيڻ

• **بِکَ:** [ا – مذ] وِک. وِهه. زهر
* [سن: وِش]
* [ا – مث] بيک. خيرات
* [هند: بِکيا]

• **بُکَ ج بُکون:** [ا –مث] کاڌي جي اشتها، لنگهڻ. فاقو. تسيو
* ڏکار. قحط
* حرص. هيج. لالچ. طلب. تمنا
* [پرا: ٻڀکا، سن: ٻڀکشا < ٻڀج = کائڻ]

– **بُکارو ج بُکارا:** [صفت –مذ] بکايل. بکيو
* [مث: بُکاري ج بُکاريون]

– **بُکَ جا چَڪَ وِجهڻ:** [اصطلاح] اڃايو ڦٿو ڪرڻ (ڦٿي ڦاٿي لاءِ)
* هرو ڀرو لالچ رکڻ
* رشوت طور ڏنل رقم مان کجهه ڇڏائڻ جي ڪوشش ڪرڻ

– **بُکَ جا لوڙهه اُچڻ:** [اصطلاح] ڏاڍي بک سبب پيٽ ۾ وٽ پوڻ

– **بُکَ ڏيڻ:** [اصطلاح] کاڌو نه ڏيڻ
* سختي ڪرڻ

– **بُکَ ڪاڍڻ:** [اصطلاح] کاڌو نه کائڻ. لنگهڻ ڪڍڻ

– **بُکَ ڪڍڻ:** [اصطلاح] کاڌو نه کائڻ. لنگهڻ ڪڍڻ
* [مجاز] بي نمازيءَ جو روزو رکڻ. نماز يا ٻئي عبادت کان سواءِ صرف روزو رکڻ

'ملاڻو نماز نه پڙهي، باقي روزو ڀو رکي، اجايو بک ٿو ڪڍي' (محاورو)

– **بُکَ مارڻ:** [اصطلاح] باوجود بک هئڻ جي ڪنهن کي کاڌو نه ڏيڻ
* بک جي اشتها تي ضابطو ڪرڻ

– **بُکَ مرڻ:** [اصطلاح] لنگهڻ ڪڍڻ. فاقو ڪڍڻ
* کاڌي نه ملڻ سبب وياڪل ٿيڻ

– **بُکَ ۾ پاهه ٿيڻ:** [اصطلاح] سخت بک لڳڻ. بک مرڻ

– **بُکَ وِجهڻ:** [اصطلاح] باز کي پيٽ جي دوا کارائڻ (بازدارن جو اصطلاح)

– **بِکاري ج بِکاري:** [صفت] پينو. گداگر. فقير
* غريب. ڪنگال
* عرضدار. سوالي
* [سن: ڀکشاهاري (= ڀکشا = خيرات + اهاري < هر = وٺڻ) = خيرات وٺندڙ]

'منگي ڏان منگتي برهه جو بکاري' (غمدل فقير)

– **بُکائِجڻُ:** [مصدر 'بکائڻ' مان فعل مجهول] بک لڳڻ. بک کان پاهه ٿيڻ
* [سن: ٻڀکشا = بک]
* [بکايو بکائبو بکايل]

– **بُکائڻُ:** [مص 'بکڻ' مان فعل متعدي بالواسطہ] بک لڳڻ
* بک لڪائڻ
* [بکيو بکبو بکيل]

– **بُکايلُ ج بُکايلَ:** [صفت] بک جو ماريل. بکيو
* سڪايل

– **بُکِيائِت:** [صفت] بکايل. بکيو

– **بُکِيو ج بُکِيا:** [صفت – مذ] بک وارو. بکايل
* هيجي
* لالچي
* [سن: ٻڀکش]
* [مث: بکي ج بکيون]
* تيز طبع. چيڙاڪ
* [هند: بُکيا]

– **بُکيي پيٽ:** [ظرف] بک ۾ . بک سان. لنگهڻ سان
* نيراني

– **بُکيي پيٽ کي پٽيون ٻڌڻ:** [اصطلاح] غربت سان وقت نباهڻ
* تنگيءَ جا ڏينهن ڪاٽڻ

• **بَکَرُ:** [ا - خاص] روهڙي ۽ سکر جي وچ تي سنڌو نديءَ ۾ هڪ ٻيٽ ۽ ان ٻيٽ تي جهوني تاريخي شهر ۽ تاريخي قلعي جو نالو
* گهر. مال جو واڙو

- بَڪرِي: [صفت] بکر جو رهاڪو (مثال طور: مير معصوم شاهه بکري)

• بَڪرائِي: [ا – خاص] هڪ ذات يا ڪنهن قوم جي پاڙي جو نالو (هن نالي سان ڪيترن ئي قبيلن جا پاڙا آهن: مثلاً تعلقي ميرپور ساڪري ۾ 'بُڪرائي ڳڌا' (جيڪي بگهياڙ بلوچن جا ڳڌا آهن). جاڪي بندر کان ٽي ڪلوميٽر ڪن اڀرندي 'ٻاڪار درياهه' تي ريٺل. جن مان بَڪر ڪارن ورو آچار اسحاق، اپوڙو ۽ بيگ شاعر ٿي گذريا آهن)

* ضلعي دادو ۾ هڪ ديهه جو نالو

• بَڪِرو ج بَڪِرا: [ا – مذ] ٻڪرو، حصو، ڀاڱو، پتي

* ٻوٽي جو هڪ قسم، بِڪڙو

* [ف: بهره]

• ٻِڪڙجُ: [مص – فعل لازمي] ٻکڙڻ، منتشر ٿيڻ

* [سن: وِ = ٻري + ڪري = ڪِڙو ڪِڙ ٿيڻ]

- ٻِڪيڙڻُ: [مص – فعل متعدي] ٻکيڙڻ، منتشر ڪرڻ

* [سن: وِڪري < وِ = ٻري + ڪري = ٻکيڙڻ]

• ٻَڪڙُ: [ا - مذ] هڪ قسم جو ٻوٽو (وسڪاري ڪانبوءِ ٿئي)

• بَڪِڙو: [ا – مذ] گاهه يا ٻوٽي جو هڪ قسم (جنهن جا ڏيلها ڪنڊن وارا ٿين ۽ انهن ۾ اڇا داڻا ٿين)

* وڻتن جو هڪ مرض

• ٻِڪڙو: [صفت – مذ] ڦِڪل (رنگ)

* [مث: ٻُڪڙي]

• ٻَڪڻُ: [مص – فعل لازمي] چمڪڻ، ٽمڪڻ

* ڏڙنڪڻ

* پري کان روشني نظر اچڻ

* ظاهر ٿيڻ

* پريان ڏيکاري ڏيڻ

* اڏ وسائل باهه جي تاڏن جو ٽورو چمڪڻ

* ڏگڻ (باهه)

* [سن: ڀا، ڀس = چمڪڻ]

* [ٻَڪيو ٻَڪندو ٻَڪيل]

• ٻَڪو: [ا – خاص] ترپارڪر جي علائقي 'مُهرائي' جو مشهور ڳوٺ

• ٻَڪو ج ٻَڪا: [ا – مذ] ٻخيو، ٻکيو، ٽوپو، سيبو

* [ف: بخيه]

* اٺ جي ٻوٿين تنگ جو ڏڌ کان وٺي پٺيءَ تائين ڀاڱو

* [س/ل]

- ٻَڪِيو ج ٻَڪِيا: [ا – مذ] ٻخيو، ٽوپو، سيبو

* [ف: بخيه]

'ٻَڪيا پنهنجي دل جا اُڌيڙي ڇڏياسين' (استاد بخاري)

* پيٽ جي هڪ بيماري

* الٽي، قي، اوڇاڙو

* [س/ڪوهه]

• ٻَڪُوديرو: [ا ـ خاص] تعلقي ڏوڪريءَ جي هڪ ديهه جو نالو (ڪامريڊ حيدر بخش جتوئيءَ جو آبائي ڳوٺ)

• ٻَڪوري: [ا – خاص] تعلقي ڏگهڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو

• ٻَڪو ڪُڏي: [ا – خاص] تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو

• ٻَڪوءِ پوٽا: [ا – خاص] هڪ ذات جو نالو

* [س/ڪوهه]

• ڀِڪيا ج ڀِڪيائُون: [ا – مث] ڀِڻ، گداگري، خيرات، دان

* ڪاڏو (جيڪو ساڌو فقير کي خيرات ۾ ملي)

* [سن: ڀڪشا]

'جن جيهائي ڀٿ، تن تيهائي ڀِکيا' (شاهه / بلاول)

- ڀِڪيارِي ج ڀِڪيارِي: [صفت ـ مذ] گداگر، پينو

* عرضدار، سوالي

* [مث: ڀِڪيارڻِ]

- ڀِڪيڪ: [صفت] پينو، گداگر

• ٻَڪِيار: [ا – مث] موچين جو هڪ اوزار

* ٻخيي واري آر (جيڪا تمام سنهي ٻخيي يا ٽوپي ڏيڻ لاءِ ڪم اچي)

* [س/ل]

• ٻُڪيٽُ ج ٻُڪيٽ: [صفت] ٻڪايل

* هبڇي

* هوندي سوندي سِڪندڙ

* بخيل

* نيت جو ٻکيو

• **ٻکيڙو ج ٻکيڙا:** [ا - مذ] جهيڙو، جهڳڙو، تڪرار، فساد، دنگو، گڙ ٻڙ، انتشار، ڦيٽاڙو

٭ لڙ، شور، گوڙ، ڊمچر، رولو، ڪٽ راڙ، جنجال، الجهاءُ

٭ اختلاف، تضاد، نا اتفاقي، ناخوشگوار طريقو

٭ [سن: واڪـلـ]

– **ٻکيڙائي ج ٻکيڙائي:** [صفت] جهيڙاڪر، معاملائي، گوڙ ڪندڙ

– **ٻکيڙو چُڪائڻ:** [اصطلاح] جهيڙو ختم ڪرڻ

٭ صلح ڪرائڻ، سانت ڪرائڻ

– **ٻکيڙو ڪرڻ:** [اصطلاح] جهيڙو ڪرڻ، رڳڙو ڪرڻ

٭ گوڙ ڪرڻ، شور ڪرڻ، اجايو هُل هنگامو ڪرڻ

– **ٻکيڙو مچائڻ:** [اصطلاح] معاملو وڌائڻ، گوڙ وڌائڻ

– **ٻکيڙو وجهڻ:** [اصطلاح] جهيڙو وجهڻ

• **ٻڳ:** [ا – مث] ڪجيءَ جو هڪ قسم (جيڪا ڦرجهليءَ ۾ ترجو ڪر ٿئي)

• **ٻڳ ج ٻڳ:** [صفت] اڇو، سفيد

٭ [ا – مذ] ڪوڙهه جي بيماري (جنهن ۾ بدن تي اڇا ٽڪا ٿي پون)، ڪوڙهه جو اڇو ٽڪو

٭ ٻگهه

٭ [سن: وڪ = اڇو ٻگهه]

٭ مترن ۾ ڏاٽن جي پوک جو هڪ مرض (جنهن ۾ ساوا پن اڇا ٿي پون)

٭ جوئر ۾ ٻاجهريءَ جو هڪ مرض (جنهن ۾ واءُ جي ڦيري سبب سنگن جوان 'مارجي وڃي)

٭ ڪبڙي جو هڪ قسم (جنهن مان زنانيون پوتيون ٿين)

٭ [صفت] ٺڳ، دغاباز

– **ٻڳ تارو:** [صفت – مذ] اڇين اکين وارو

٭ منحوس، نياڳو

٭ [س/ات]

٭ [مث: ٻڳ تاري]

– **ٻڳ ڏاڙهيو:** [صفت – مذ] اڇيءَ ڏاڙهيءَ وارو

• **ٻڳ :** [ا - مذ] هڪ قسم جو جيت يا ڪينئون (جيڪو سٽيءَ جي ڏاٽن جو رس چوسي، انهن کي ضايع ڪندو آهي)

• **ٻڳ:** [ا – خاص] تعلقي ڪڪڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻُڳ:** [ا – خاص] تعلقي جامشوري ۾ (ريلوي اسٽيشن سن کان مٿي) هڪ ديهه جو نالو

• **ٻَگا:** [ا – خاص] هڪ جبل جو نالو

• **ٻُگا:** [ا – خاص] تعلقي موري ۾ هڪ ڳوٺ (جتي جا پڙهيل ۽ عالم 'ٻگائي بزرگ' جي نالي سان مشهور آهن، جن مان عالم، درويش ۽ شاعر 'غلام محمد ٻگائي' مشهور ٿيو)

• **ٻِگار:** [ا -مذ] ('بيگار' جو بگڙيل لفظ)، بيگر بنا اُجرت جي پورهيو

• **ٻگاڙ/ ٻگاڙ:** [ا –مذ –مث] ٻگاڙو خرابي، ڦيٽاڙو، ابتري، خلل

٭ تبديلي

٭ اٿبٿت

٭ بکيڙو، جهيڙو

– **ٻِگاڙڻ:** [مص – فعل متعدي] خراب ڪرڻ، ڦٽائڻ، ڪارڻ

٭ رنجش پيدا ڪرڻ، مخالف بنائڻ، تعلقات خراب ڪرڻ، جهڳڙو پيدا ڪرڻ

٭ ٻي شڪل ڏيڻ (ڪنهن شيءِ ڪم، ڳالهه يا معاملي کي)، روپ بدلائڻ، شڪل ٻگاڙڻ، هيئت بدلائڻ

٭ بي نتيجو، لاحاصل بنائڻ

٭ خلل وجهڻ، رخنو وجهڻ

٭ مٽيءَ ۾ ملائڻ، نقصان پهچائڻ، تلف ڪرڻ، ضايع ڪرڻ

٭ ابتو ڪرڻ

٭ [سن: 1. وگهٽن = پچي ڌار ڪرڻ. 2. وگت < و = خراب + گت = حلت]

٭ [مص] ٻگاڙڻ

٭ [امر] ٻگاڙ

٭ [مضارع] ٻگاڙيان (ج) ٻگاڙيون، ٻگاڙين (ج) ٻگاڙيو، ٻگاڙي (ج) ٻگاڙين

٭ [زمان حال ناهڻ لاءِ معاون فعل 'ٿو' ۽ زمان حال استمراري ۽ لاءِ 'پيو' جا مذڪر مونث جمع جا صيغا ڳنڍيا آهن]

٭ [حال] ٻگاڙي ٿو (ج) ٻگاڙين ٿا

٭ [حال مث] ٻگاڙي ٿي (ج) ٻگاڙين ٿيون

٭ [ماضي] ٻگاڙيو (ج) ٻگاڙيا

٭ [ماضي مث] ٻگاڙي (ج) ٻگاڙيون

٭ [مستقبل] ٻگاڙيندو (ج) ٻگاڙيندا

٭ [مستقبل مث] ٻگاڙيندي (ج) ٻگاڙينديون

٭ [اسم مفعول] ٻگاڙيل

- ٻِڳاڙو ج ٻِڳاڙا: [ا – مذ] خرابي، اٿبٺت، ڦيتاڙو، فتنو
- ٻِڳاسڻُ: [مص – فعل لازمي] کلڻ (گل)، ٽڙڻ
  - ٭ ظاهر ٿيڻ، نڪرڻ
  - ٭ [سن: وِڪاسن]
  - ٭ [ٻِڳاسيو، ٻِڳاسندڙ، ٻِڳاسيل]
- ٻَڳاڳو: [ا –مذ] ('بغاغو'جو عوامي اچار) لڙ، شور، گوڙ گهمسان
  - ٭ دنگو، فساد، جهيڙي جو آواز
  - ٭ [ع: > ف بغاوت]
- ٻَڳٻَڳُوٽُو: [ا –مث] ڪبوترن جي گهوگهو
- ٻُڳٽِي: [ا – خاص] بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو (پاڙا: 1.راهيجا، 2.شنبالي، 3.بخشلاڻي، 4.چاڪراڻي، 5.گدري، 6.ٻڳٽي، 7.ميرواڻي، 8.ڪيازئي، 9.ڪلڦ 10.مندراڻي، 11.مشوري، 12.نوتاڻي، 13.سندراڻي، 14.زرڪاڻي، 15.مڪراڻي وغيره)
- ٻُڳچو ج ٻُڳچا: [ا –مذ] بچڪو، بِدڙي، ڳَنڍِ (ڪپڙن جي)
  - ٭ [ترڪ: بغچه]
- – ٻُڳچائي ج ٻُڳچائيون: [صفت] ڪپڙي جي ڦيريءَ وارو، بچڪائي
- ٻُڳَڊِ: [ا –مذ] حسد
  - ٭ دل جي ڪوتائي، غير، ٻيائي
  - ٭ [س/ٿ – ع: بغض]
- ٻَڳدا: [ا –خاص] هڪ ذات جو نالو
  - ٭ [س/ڪ]
- ٻَڳدارِ / ٻُڳدارِ: [ا –مث] اڇيءَ جوئر جو هڪ قسم الڪ
- ٻُڳدِي ج ٻُڳدِيُون: [ا –مذ] بغدي، وڏو مضبوط لاڏوات، پلوات
  - ٭ [بختي > بغدي]

  'ٻگدي بلوچان، ڪرهل ڪاهي ويا' (شاهه/سسئي)
- ٻِڳرِ: [ظرف] کان سواءِ، ڌاران، سواءِ، بنا
  - ٭ [ع: بغير]

  'ڪونهي ڪميڻيءَ جو ٻِڳرتو ٻلو' (شاهه)
- ٻَڳرو: [ا – خاص] تعلقي خيرپور ميرس ۾ هڪ ديهه جو نالو

- ٻَڳرِي ج ٻَڳرِيُون: [ا - مث] گودڙي، فقير جي ڪڇ ۾ لڙڪندڙ ڳوٿري، گداگرن جي گبري، سيڏي وغيره وجهڻ لاءِ ڳوٿري (جيڪا سفر دوران ڪڇ ۾ ڪلهي هلجي)، خُرجين مثل ڪپڙي جي ڳوٿري
  - ٭ [ف: بغلي]

  'هڪ وڏائون ٻگرين، جوڳي ڪندا جڳ' (شاهه)
  - ٭ چراگاهه طور ڪم ايندڙ زمين ٽڪر
  - ٭ زمين جو آباد ٽڪر، تاڪي
  - ٭ سوڙهي جاءِ
  - ٭ [س/ل]
- ٻُڳرِي: [ا – مذ] جانورن جو هڪ قسم
- ٻَڳَڙُ/ٻَڳَڙو: [صفت] اڇو سفيد، پورو، گورو، اڇن وارن وارو
  - ٭ [س/ات/ل – سن: وڪ = اڇو ٻڳهه]
- ٻِڳِڙجڻُ: [مصدر 'ٻِڳڙڻ' مان فعل مجهول] بدلجڻ
  - ٭ خراب ٿيڻ
  - ٭ [ٻِڳڙيو، ٻِڳڙيل، ٻِڳڙيل]
- ٻَڳَڙدَلو ج ٻَڳَڙدَلا: [صفت – مذ] وات ڦاٽوڙو
  - ٭ چڙڪ (جوابي)، هڏِر
  - ٭ ڏُٽٺي، دمباز
  - ٭ امانت ۾ خيانت ڪندڙ خائن، ڪپتيو
  - ٭ بدمعاش، ٺڳ
  - ٭ انڻ گهڙيو
  - ٭ بداخلاق، رذيل، ڪميڻو
  - ٭ [س/ات – ف: بغا (=چتو) > بغو + ع: دلال > دلو = ڀڙوو]
  - ٭ [مث: ٻَڳڙ دلي ج ٻَڳڙ دليون]
- ٻِڳِڙڻُ: [مص _ فعل لازمي] خراب ٿيڻ، ڦِٽڻ، ڪاوڙجڻ
  - ٭ صورت بدلجڻ، ڦِرڻ
  - ٭ وڙهڻ
  - ٭ [سن: وِگهٽ = ڀڃي جدا ڪرڻ]
  - ٭ [ٻِڳڙيو، ٻِڳڙندڙ، ٻِڳڙيل]
- ٻَڳڙو ج ٻَڳڙا: [ا –مذ] تتر جو هڪ قسم، اَڇو تِتر
  - ٭ گاهه جو هڪ قسم
  - ٭ [صفت] اڇو، سفيد

• **بِگِلُ ج بِگِلَ:** [ا – مذ] پتل جو توتارو (جيڪو فوجي اطلاعن لاءِ وڄايو وڃي)، فوجي توتارو
❊ [انگ: Bugle]

– **بِگل ڦِري وڃڻ:** [اصطلاح] دماغ ڦري وڃڻ (سخت جوش ۽ ڪاوڙ سبب)، مغز خراب ٿي وڃڻ. حالت بدلجي وڃڻ
❊ خيال مٽجي وڃڻ

– **بِگِل نَواز:** [صفت] بگل وڄائيندڙ سازندو

• **بَگَلڻُ:** [مص – فعل متعدي] ٻرڻ. مالا مال ڪرڻ
❊ آلوده ڪرڻ مٽيءَ هاٿوڪرڻ. ميرو ڪرڻ. ڪِنو ڪرڻ. ٻرڻ (مٽيءَ ۾)
❊ لڙائڻ. وڃائڻ. ڦِٽائڻ
❊ [سن: ٻگڪِل. پانشل = ميرو، ڌوڙ سان ڀريل. گپ سان ڀريل]

• **بَگَلو ج بَگَلا:** [ا - مذ] بگهه پکي (جيڪو هميشه مانيٺو ڏسڻ ۾ ايندو آهي، پر جڏهن ڪا مڇي ڏسندو آهي، تڏهن اوچتو جهٽ هڻي ڳڙڪائي ويندو آهي)
بگلو ريس ڪري هنسن سان حساب ري (سامي)
❊ ڏنگيءَ (ٻيڙيءَ) جو هڪ قسم (جيڪا ٻري کان بگهه جي شڪل وانگر نظر ايندي آهي)
❊ اڇي رنگ جو گهوڙو (جنهن تي سنهان ڳاڙها ٽِڪا ٿيندا آهن)
❊ [سن: وڪ = بگهه]
❊ اڇي ڪاغذ جو نهيل لغڙ
❊ [صفت] تمام گهڻو اڇو. گهڻو اُجرو

– **بَگلو ڀڳت:** [ا – مذ] رياڪار. مڪار. منافق. مڪريلو. ڪپتي (اهو شخص، جيڪو ظاهر ۾ نيڪ ۽ اندروني طرح بد هجي)

• **بُگلو ج بُگلا:** [ا – مذ] تاس جي 'لَوَنِ' راند ۾ گڏ آيل ٽي مورتيون. Three picture = cards coming together in a game of cards

• **بَگِلِي ج بَگِلِيُون:** [ا – مث] بغلي. ڪڇ
❊ بکري. بغل ٿيلهي
❊ [ف: بغل > بغلي]

– **بَگليون ڏوڪڻ:** [اصطلاح] ڪڇون ڏوڪڻ
❊ خوشيون ڪرڻ

• **بُگِليو ج بُگلِيا:** [صفت – مذ] بکريءَ وارو درويش
❊ گودڙيءَ وارو فقير
❊ جهوليدار فقير

• **بُگمار:** [ا - مذ] هڪ قسم جي بندوق

• **بِگمِي:** [ا - مث] مڙس يا زال جي موجودگيءَ ۾ ٻي شادي
❊ [انگ: Bigamy]

• **بَگو ج بَگا:** [صفت – مذ] اڇو. سفيد. پورو
❊ [سن: وڪ = بگهه]
❊ [ا – مذ] پوري رنگ جو ڏاند. اڇي رنگ جو اٺ
❊ بگي رنگ جو ماڻهو. البينو
❊ بگهه. بگلو
❊ [سن: وڪ = بگهه]

• **بُگو ج بُگا:** [ا –مذ] ٽڻ مان ڪير چوسڻ لاءِ ڏائڪ ڦر جو ٽونو، ٽڻ مان گـُوهي ڪڍڻ لاءِ مٺ جو زور
❊ ٺونشو. مڪو
❊ گڏيل ٻنهي هٿن سان ڌڪ (راند ۾)
❊ تخمينو. ڌڪو
❊ ڌڪو. ڪوڙ

– **بُگو هڻڻ:** [اصطلاح] ڦر (ڇيلي، گابي، ٻاڏي، وغيره) جو کير ڏائڻ لاءِ ماءُ جي ٿڻن کي ٽونو هڻڻ
❊ پوک چڱيءَ طرح نہ ڪرڻ
❊ ڌڪو ڏيڻ

• **بِگوٽِي ج بِگوٽيُون:** [ا – مث] زمين جي ماپ جو هڪ نمونو (سينڪلين سان ماپ)

• **بگو چڙهہ:** [ا_مث] درياهي نندي ٻيڙي (ڏسو: ٻغوچ)

• **بَگو ڏڙو:** [ا – خاص] اباوڙي ۽ ڪنڊياري تعلقن ۾ ديهن جو نالو

• **بَگولو ج بَگولا:** [ا – مذ] راجوڙو. گردباد
❊ [هند: بگـُولا]

• **بَگوئِي ج بَگوئِيُون:** [ا ـ مث] ڪڇ. بغل
❊ [س/ات]

– **بَگوئيون هڻڻ:** [ا –مث] ڪ ڇون ٺوڪڻ
❊ خوشي ڪرڻ
❊ ناز ڪرڻ

• **بَگِي ج بَگيُون:** [ا - مث] گهوڙي گاڏيءَ جو هڪ قسم، بگهي (چئن ڦيٿن واري گهوڙي گاڏي، جنهن ۾ ڪوچوان جي ويهڪ ٿوري مٿي هوندي آهي)
❊ [انگ: Buggy؛ سن: وڪ = هلڻ]
❊ [صفت - مث] اڇي، سفيد
❊ ڏِڳي (اڇي رنگ جي)
❊ بَري ٻڪريءَ جو هڪ قسم (رنگ اڇو، ٽنگون بلڪل ننڍيون، ڪن ننڍڙا، اڳتي وريل ۽ ڳڻ وڏا ٿيندس)
❊ ٻنا جوهر ترار
❊ [ا - خاص] ڏوڪريءَ ۽ ڳڙهي ياسين تعلقن ۾ ديهن جو نالو
❊ ڏوڪري تعلقي جو هڪ ڳوٺ (مشهور صحافي هدايت منگي ۽ شاعر عزيز منگيءَ جو ڳوٺ)

– **بَگِي بور:** [ا –مث] ميهن جو هڪ قسم (جنهن جا چارڻي ٻير لڳا ٿين)

– **بَگِي خانو:** [ا –مذ] گهوڙي ۽ بگيءَ بيهارڻ جي جڳهه

– **بَگِي ساز:** [صفت] بگي ٺاهيندڙ، مرمت ڪندڙ ڪاريگر

• **بَگِي:** [ا _ مث] گهوڙي مک، هڪ قسم جي مک، جيڪا گهوڙن کي تنگ ڪندي آهي

• **بُگِي:** [ا - مث] ننڍي صراحي (جنهن هندو ياتري گنگا جل تبرڪ طور کڻي ويندا آهن)

• **بِگيڙُ ج بِگيڙَ:** [ا –مذ] ڦڏو، فساد، ڦيٽاڙو، ڏڦير

• **بِگيڙڻُ:** [مص –فعل متعدي] بگاڙڻ، خراب ڪرڻ، ڦِٽائڻ
❊ ڦيرائڻ، بدلائڻ
❊ ڪاوڙائڻ
❊ [بِگيڙيو، بِگيڙيندو، بِگيڙيل]

• **بَگيڙي:** [ا –مذ] هڪ قسم جو ننڍڙو پکي، هيڙهو

• **بَگهاڙُ ج بَگهاڙَ:** [ا –مذ] بَگهَڙُ
❊ [مث: بَگهاڙِي ج بَگهاڙِيُون]
❊ [ا – خاص] موجوده ضلعي ٺٽي ۾ هڪ قديم ڦاٽ ۽ موجوده واهه جو نالو، بگهياڙ

– **بَگهاڙو:** [ا –مذ] بَگهَڙ جون اُونايُون، بگهياڙو

• **بگهاڙي:** [ا_مث] بگهڙ جي مادي

• **بَگهاڙِي/ بَگهيارِڙي ج بَگهاڙِيُون/ بَگهيارِڙيُون:** [ا – مث] لوهه جي ڪلي (هيلان ٽوشلغي، جيڪا پاڪڙي ۾ ڪتب جي چيزي کي پسرسان مضبوط ڪرڻ لاءِ لڳائيندا آهن)
'بگهاڙيون بغلن ۾، لڳين لوهه لڳاس' (شاهه)

• **بَگَهڙُ ج بَگَهڙَ:** [ا - مذ] وحشي جانور جو هڪ قسم، هڪ جهنگلي جانور، گوشت خور جانور، گُرگ، ناهر
❊ [سن: وِرڪ]
'بگهڙ ٺڪرا، چيتا ڳترا، ڏٽڪا جن وٽ ڏڻ' (استاد بخاري)
❊ پاڪڙي جي گهوڙي ۽ پسرن کي مضبوط رکڻ جي هڪ ڪاٺي
❊ [صفت] چالاڪ
❊ سگهارو
❊ ماڻهوءَ جو نالو (مثلاً: بگهو شاهه پاٽوٽي)

– **بَگهڙ پوڻ:** [اصطلاح] مصيبت پوڻ، آفت نازل ٿيڻ، نقصان پهچڻ

• **بَگهَڙ:** [ا –خاص] راڄپر ذات جو پاڙو يا نُک (اڪثر حيدرآباد ۽ شهيد بينظيرآباد ضلعن ۾ رهندا آهن)
❊ ماڻهوءَ جو نالو (صفاتي)

• **بَگهڙِي ج بَگهڙِيُون:** [ا –مث] پوک جي ٽڪري
'گهٽن پيتاري بگهڙي، ڪاٺي ويٺي جهار' (جوٽي)
❊ بڪري، وڪري

• **بَگهِياڙ:** [ا – خاص] موجوده ضلعي ٺٽي ۾ هڪ قديم دريائي ڦاٽ ۽ موجود هڪ واهه جو نالو، بگهاڙ
❊ ڪلمتي بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو (محققن جي راءِ آهي ته هن نالو مٿان 'بگهياڙ' ڦاٽ تي سنڌن قديم بستين سببان پيو)

• **بَگهِياڙُ ج بَگهِياڙَ:** [ا –مذ] بَگهڙ، ناهر، گُرگ، هاتار
❊ [س/ل]

• **بَگهياڙو ج بَگهِياڙا:** [ا – مذ] بگهڙن جون رڙيون ۽ اونايون، بگهڙ جون روڙون
❊ هل، گوڙ، دمچر، ٻڙڪ، مانڌاڻ

• **بَگهيارِڙي ج بَگهيارِڙيُون:** [ا - مث] بگهاڙي، پيڪڙو، لوهه جي جهل (پاڪڙي ۾)، نار ۾ ڪم ايندڙ هڪ ڪاٺي، ٺهڪڻ
❊ زنجير، نيٿر
❊ [ا –خاص] تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بکھيڙُ ج بکھيڙَ:** [ا-مذ] بکھڙ

• **بَلُ ج بَلَ:** [ا-مذ] ٻل، طاقت

* [سن: بَل]
* بهادريءَ جو زور
* [س/لس]
* وڏو ڪنڊو، سيلهه

– **بَل ٻوتو:** [ا-مذ] طاقت، سگهه، همت، لياقت

* سهارو، ڏڍ، آسرو

– **بَل ٻير:** [صفت] بلوير، بهادر، جوڌو، پلوان، شجاع، هيرو

– **بَلوَنت:** [صفت] بلونت، پلوان، بهادر

• **ٻِلُ ج ٻِلَ:** [ا-مذ] خريداريءَ جي وجور جو ڪاغذ، سودي سامان جي رسيد، قيمتن جو چٺو، حساب ڪتاب جو ڪاغذ

* پگھار وغيره جو ڪاغذ (جيڪو بئنڪ مان مٽائجي)
* سرڪاري سهولتن (گئس، بجلي، ٽيليفون وغيره) جي ماهوار استعمال جي وجور جو وصول ٿيندڙ ڪاغذ (جنهن ۾ ڄاڻايل رقم بئنڪ ۾ جمع ڪرائي ويندي آهي)
* هُنڊي، چيڪ
* قانون جو مسودو (جيڪو اسيمبلي پاس ڪندي آهي)
* [انگ: Bill]

– **ٻِل آف ايڪسچينج:** [ا-مذ] هڪ قسم جو تحريري دستاويز (جنهن ۾ ڪنهن خاص شخص کي، ڪنهن شرط شروط کانسواءِ حڪم ڏنو وڃي ته هڪ مقرر رقم موجود دستاويز يا ان جي تحريري نمائندي کي ادا ڪري)

* [انگ: Bill of exchange]

– **ٻِل جاري ڪرڻ:** [اصطلاح] ڪنهن جي نالي هنڊي (ورانٽ) يا چيڪ ڪاٽڻ

– **ٻِل ڪيش ڪرڻ:** [اصطلاح] چيڪ ڏئي بئنڪ مان نقد رقم وصول ڪرڻ

• **ٻُلُ ج ٻُلَ:** [ا-مذ] ٽپ، ٽپو، چال، ٽينگ

* ترغيب، وارو، وجهه، موقعو، ٽڻ
* لغڙ کي مٿي هوا ۾ ڏنل اُڇل
* ڪينهي جو ٽيڙ
* ڪمند جي گُري
* گوهي

– **ٻُل ڏيارڻ:** [اصطلاح] ٽپو ڏيارڻ

* وجهه ڏيارڻ

– **ٻُلُ ڏيڻ:** [اصطلاح] ٽپو ڏيڻ

* وجهه ڏيڻ، موقعو ڏيڻ
* پرائي مسئلي ۾ اُجايو ڳالهائڻ
* لغڙ کي هوا ۾ اُڇل ڏيڻ

– **ٻُلُ ڪارائڻ:** [اصطلاح] ٽپو ڏيارڻ

* ٽيڙ ڪارائڻ (ٻال کي)

– **ٻُلُ ڪائڻ:** [اصطلاح] ٽپ ڏيڻ، ٻولاٽيون ڪائڻ

* لڇڻ پڇڻ، ڦٿڪڻ، بيقرار ٿيڻ
* ڪوشش ڪرڻ

• **ٻُلُ ج ٻُلَ:** [ا-مذ] ڏِڳو، سانُ

* [انگ: Bull]

– **ٻُل فائيٽنگ:** [ا-مث] ڏاند جي ويڙهه، اسپين جي مشهور راند (جنهن ۾ سان کي ڳاڙهو ڪپڙو ڏيکاري مچرايو آهي ۽ ان سان سان ڪُلُ ماڻهو وڙهندا ۽ ڀڄندا رهندا آهن، هن راند ۾ ڪيترائي ماڻهو مارجي به ويندا آهن)

* [انگ: Bull fighting]

• **بَلا ج بَلائُون:** [ا-مث] نانگ، سپ (مادي)

* ڪا به هيبتناڪ شيءِ
* [اصطلاحاً] مصيبت، آفت، رِپ، اِيذا، زحمت، قهر
* تڪليف، ڏک، ايذاءُ، سختي، مشڪل

"هر سرچ منافق جي، جوڻي ۾ بلا وانگر"

(وفا ناٿن شاهي)

"بلا سان، باهه سان، شعلي سان، قاتل سان، ستمگر سان" (دادن فقير)

* [ع: بَلاءٌ]
* آسيب، سايو، جن ڀوت، ڀوت پريت، ڏائڻ
* آزمائش، اِبتلا
* [صفت] شرير، لچ
* غضب جو، زوردار
* بي اهميت ۽ حقير شيءِ
* چالاڪ، هوشيار، ٺڳ، وڏو حريف، ترنناڪ، تيز
* خوفناڪ، ڀيانڪ، بد شڪل

– ٻلا آڪي اچڻ: [اصطلاح] مصيبت درپيش اچڻ، رنڊڪ پوڻ، نقصان پهچڻ

٭ ڪنهن بہ شيءِ جو وچ مان غائب ٿي وڃڻ

٭ ٺهيل ڪم بگڙي وڃڻ

– ٻلا آچي ڪڙڪڻ: [اصطلاح] شامت پوڻ، مصيبت نازل ٿيڻ

– ٻلا انگيز: [صفت] منبت چيد ڪندڙ، مشڪلات ۾ مبتلا ڪندڙ، فتنو يا مصيبت اُٿاريندڙ

٭ [ع: بلا + ف: انگيز = اُٿاريندڙ]

– ٻلا ٽارڻ: [اصطلاح] مصيبت دور ڪرڻ

– ٻلا ٽرڻ: [اصطلاح] مصيبت دور ٿيڻ

– ٻلا پالڻ: [اصطلاح] مصيبت پالڻ

– ٻلا پٺيان لڳڻ: [اصطلاح] مصيبت جو پٺيان پوڻ

– ٻلا جو: [صفت] غضب جو، انتها جو

'مڙس نہ ڪو بلا جو آهين' (جملو)

– ٻلا خيز: [صفت] مصيبت آڻيندڙ، آفت نازل ڪندڙ

– ٻلا خيزي: [ا - مث] مصيبت

– ٻلا دُور: [ا - مذ] صدقو، پيٽ

– ٻلا رَد ڪرڻ: [اصطلاح] مصيبت دور ڪرڻ

– ٻلازَده: [صفت] مصيبت جو ماريو، مصيبت جو سٽيل، آفت رسيده

٭ [ع: بلا+ف: زده = ماريل]

– ٻلا سِرَ تان ٽارڻ: [اصطلاح] مصبت دور ڪرڻ (نميڻائيءَ سان' عادت ڇڏڻ

– ٻلا سِرَ تان ٽَرڻ: [اصطلاح] مصيبت هٽڻ

– ٻلا سِرَ تي آچڻ: [اصطلاح] مصيبت نازل ٿيڻ

– ٻلاڪَش: [صفت] تڪليف برداشت ڪندڙ، مصيبت سهندڙ

٭ جاڪوڙا ڪڍندڙ

٭ ڏکي

٭ عاشق، محِب

٭ [ع: بلا + ف: ڪش]

– ٻلاگير: [صفت] مصيبت آڻيندڙ

– ٻلا نازل ٿيڻ: [اصطلاح] مصيبت ڪڙڪڻ ازغيبي مصيبت اچڻ

– ٻلانوشُ: [صفت] گهڻو شراب پيئندڙ، وڏو شرابي

٭ بري ڀلي هر شيءِ ڪائي ٻي ويندڙ

– ٻلا نوشِي: [ا - مث] گهڻي شراب نوشي

٭ [ف: بلا + نوش، نوشيدن = پيئڻ، کائڻ]

– ٻلا وانگر پٺيان پوڻ: [اصطلاح] پيڇو نہ ڇڏڻ، هٿ ڌوئي پٺيا پوڻ

– ٻلائن کان بچائڻ: [اصطلاح] مصيبت کان محفوظ رکڻ، آفتن کان امن ڏيڻ

– ٻلاءِ آسماني: [ا ـ مث] خدائي مصيبت، آسماني بلا، ناگهاني آفت، اها مصيبت، جنهن جو شڪ گمان نہ هجي

– ٻلاءِ بي درمانِ: [ا – مث] لاعلاج مصيبت

– ٻلاءِ بَد: [ا - مث] خبيث روح، ڀوت

– ٻلاءِ بي درمانِ: [ا - مث] لاعلاج مصيبت (اهڙي آفت، جنهن مان ڪنهن بہ ريت نجات نہ ملي سگهي)

– ٻلاءِ جانِ: [ا – مث] جيءَ جو جنجال

٭ [صفت] ديوانو عاشق (جيڪو محبوب جي پٺيان پئجي وڃي)

– ٻلاءِ مُجسم: [صفت] سچي پچي مصيبت، مٿي کان پير تائين مصيبت

– ٻلاءِ ناگهانِي: [ا - مث] اوچتي آپدا، اوچتي نازل ٿيل مصيبت (جنهن جو اڳواٽ انديشو ۽ خيال نہ هجي)

● ٻِلا: [ح جر] کان سواءِ، بغير، سواءِ، بي، ڌاران، بِنا، بن، ريءَ (حرف نفي)

٭ [ف: بِہ = ساڻ + ع: لا = نہ]

– ٻِلا اجازت: [ظرف] اجازت کان سوا، موڪل کان سواءِ

– ٻِلا ارادا: [ظرف] ارادي کان سواءِ

– ٻِلا تاخِير: [ظرف] بِنا دير، يڪدم

– ٻِلا تحاشہ: [ظرف] تمام تيزيءَ سان، بنا سوچي سمجهي

٭ [ف: بلا + ع: تحاشہ (ح ش ي) = بچڻ، پري رهڻ]

– ٻِلا ترتِيب: [ظرف] ترتيب کان سواءِ

٭ بگوڙيل

– **بِلاتَرُدُد:** [ظرف] هٽڪ کان سواءِ، بيڌڙڪ، بنا ڪنهن مونجهاري جي
– **بِلاتَشبيهه:** [ظرف] هوبهو، اين بين، پيٽ کان سواءِ
– **بِلاتَصرف:** [ظرف] مداخلت کان سواءِ
– **بِلاتَڪلف:** [ظرف] بي روڪ ٽوڪ، بي ساخته، برجستو
– **بِلاتَڪليف:** [ظرف] تڪليف کان سواءِ
✽ آسانيءَ سان
– **بِلاتوقف:** [ظرف] ترت، جلد، بنا دير، فوراً
– **بِلاحُجّت:** [ظرف] حجت يا دليل کان سواءِ
✽ بنا ثابتيءَ جي
– **بِلاحَرڪت:** [ظرف] چرڻ کان سواءِ
– **بِلاحساب:** [ظرف] بي حساب، اڻ ميو، حساب کان سواءِ
✽ گهڻو، وڏيڪ
– **بِلادير:** [ظرف] ڪنهن به دير کان سواءِ، ترت، يڪدم
– **بِلاسبب:** [ظرف] سبب کان سواءِ، بي سبب، هرويرو، خواهه مخواهه
– **بِلاشُبهه:** [ظرف] بنا شڪ، شڪ کان سواءِ
– **بلاشرڪت غيري:** [ظرف] ڪنهن جي شرڪت کان سواءِ (جنهن ۾ ڪنهن جو دخل نه هجي)
– **بِلاشرط:** [ظرف] شرط کان سواءِ، بنا ڪنهن شرط شروط جي، اٽين ٽي
– **بِلاشڪ:** [ظرف] بنا ڪنهن شڪ شبهي جي، بيشڪ
✽ واقعي، يقيني طور
– **بِلاطلب:** [ظرف] طلب کان سواءِ
✽ اڻ گهريو
– **بِلاعِوَض:** [ظرف] بدلي کان سواءِ
– **بِلافاصِل:** [ظرف] وڇوٽيءَ بغير
✽ بنا روڪ
✽ ساندهه، لاڳيتو
– **بِلافائده:** [ظرف] بنا فائدي، اجايو
– **بِلافرق:** [ظرف] سواءِ ڪنهن فرق جي، بنا امتياز

– **بِلاقُصور:** [ظرف] ڏوهه کان سواءِ، بي قصور
– **بِلاقيد:** [ظرف] آزادانه طور، بنا ڪنهن شرط جي
– **بِلاڪم و ڪاست:** [ظرف] پورو پورو، جيئن جو تيئن، بنا ڪنهن گهاٽي واڌيءَ جي، من و عن
– **بِلاگفتگو:** [ظرف] درحقيقت، سچ پچ، في الواقع
– **بِلاگمان:** [ظرف] غير متوقع، جنهن جو ڀيرين خيال نه ڪيو ويو هجي
– **بِلامُوجب:** [ظرف] سبب کان سواءِ
– **بِلاناغه:** [ظرف] پابنديءَ سان، روزانو، مسلسل، متواتر، ناغي کانسواءِ، وٿيءَ بنا
– **بِلانَصيب:** [ظرف] نصيب کان سواءِ
✽ [صفت] بدبخت، بدنصيب، نڀاڳو
– **بِلاواسطه:** [ظرف] وسيلي کان سواءِ، بنا ڪنهن وسيلي جي، سڌو سنئون، براهِ راست
✽ پاڻمرادو
✽ بي سبب، ناحق، خواهه مخواهه، هرويرو
– **بِلاوجه:** [ظرف] سبب کان سواءِ
✽ ناحق، خواهه مخواهه، هرويرو
• **بُلا:** [ا - مذ] ٻار کي پيار سان سڏڻ جو لفظ
✽ [ا - خاص] هڪ ذات جو نالو، جتوئين جو پاڙو
✽ تعلقي پني عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو
• **بِلاتڪار/بِلتڪار:** [ا _ مذ] زنا، زوري، Rape
✽ سختي، بي رحمي
✽ قرض اڳاڙڻ لاءِ قرضدار تي تشدد ڪرڻ يا قيد ڪرڻ
– **بِلاتڪاري:** [ا _ مث] زناڪاري
• **بِلاتو ج بِلاتا:** [ظرف] ڀلائيتو، جاياٽو، ٺانيڪو، هٺيڪو
✽ سلامت
✽ قابو، سوگهو
'جي: آهي آزمودو رهڻ عشق ۾ ڀلاتو' (آسو)
✽ [مث: بِلاتي ج بِلاتيون]

• بِلاٽِنگ پيپر: [ا -مذ] مس چتو، مس جذب ڪندڙ ڪاغذ، مس چوس پنو
☼ [انگ: Blotting paper]

• بِلادَ: [ا -مذ] شهر، ڳوٺ ('بلد' جوجمع)
☼ ملڪ
☼ [ع: بَلدَ ج بِلادَ]
☼ [ا – مث: واحد] ولايت، سلطنت

• بَلادَت: [ا_مث] موڳائي، ڪند فهمي، ڪم فهمي
☼ [ع]

• بَلادِي: [ا_خاص] بالادي، مسلمانن جي هڪ قبيلي جو نالو، هڪ جٽ قبيلي جو نالو

• بَلاڙو ج بَلاڙا: [صفت _ مذ] هوشيار، چالاڪ
☼ [س/ٽ/ل]
☼ [مث: بلاڙي ج بلاڙيون]

• بِلاس: [ا -مث] سانگ، راند جو تختو سانگ تماشو ناچ رنگ
☼ راند روند
☼ عيش عشرت، رنگ رليون (ڀوڳ بلاس، ڀوڳ ولاس)
☼ خوشي، آرام، فرحت، آنند، بي فڪري، مزو، لذت
☼ [س/ٽ/ل _سن: وِلاس (= راند ڪرڻ) > وِلاس = راند روند، خوشي]

– بِلاس ڪرڻ: [اصطلاح] مزا ماڻڻ، عيش ڪرڻ
☼ ڀوڳَ ڪرڻ
☼ جما ڪرڻ

– بِلاسِي: [ا -مث] عيش ڪندڙ، مزو وٺندڙ

– بِلاسِي ج بِلاسِي: [صفت] خوشيءَ جيڱڙو، مزي ڪوڏيو، عياش

• بِلاسٽ: [ا - مذ] تيز هوا جو جهوٽو، ڇوهو، دبيل هوا جي ڌماڪي سان ڦاٽڻ ڪري اٿندڙ تباهه ڪار لهر، ڌماڪو، واجٽ (مثال طور: بم بلاسٽ: Bumb blast = بم ڌماڪو)
☼ ڀڳهرائڻ واري شيءِ ۾ موڪليل هوا جو تيز جهوٽو
☼ [انگ: Blast]

• بِلاسٽ فرنيس: [ا - مث] ڀٺي (جنهن ۾ هوا جو جهونڪو ڪم ايندو آهي)، ڀٺي (جنهن ۾ لوهه ڀڳهرائڻ لاءِ هڪ انحڻ جي وسيلي ڏاڍ واريسخت گرم هوا داخل ڪبي آهي)، ڏاڍ ڀٺي
☼ [انگ: Blast Furnace]

• بِلاس خانِي توڙِي: [ا _ مث] ڀيروي ٺاٺ جي هڪ راڳ جو نالو (جنهن جو موجد تان سين جو جانشين 'بلاس خان' هو)

• بِلاسِي: [ا - مذ] ڏکڻ ڀارت جو هڪ خودرو وڻ (جيڪو 'ملابار' ۾ ٿيندو آهي ۽ جنهن جا بيضوي ڪن تن ڪان ڇهن انچن تائين ڊگها ٿيندا آهن)

• بَلاسِيا: [ا_خاص] هڪ ذات جو نالو
☼ [س/ٿ]

• بُلاشاهه: [ا – خاص] پنجابي/ سرائيڪي زبان جو هڪ مشهور صوفي شاعر بلهي شاهه

• بَلاط: [ا_مذ] ميدان
☼ فرش (سرن يا پٿرن جو)
☼ بارگاهه، دربار
☼ [ع]

• بَلاعُ: [صفت] گهڻو ڳڙڪائيندڙ، پيٽوڙي، هاپو
☼ [ع]

• بَلاغُ: [ا_مذ] نياپو، پيغام
☼ پهچائڻ، پيغام رساني
☼ [ع: (ب ل غ)]

– بَلاغِي: [صفت] تبليغي، پيغام پهچائيندڙ
☼ نامور ديني عالم عطا حسين بلاغيءَ جو لقب

• بَلاغَت: [ا _ مث] فصيح ڪلام، ڪلام ۾ انتهائي درجي تائين پهچ، موقعي مطابق گفتگو، ڪلام جي سيني خوبين ۽ معنائن جي پوري ادائگي، ڪلامي قابليت، شيرين ڪلامي، ڪلام جون لفظي خواهه معنوي خوبيون، اعليٰ قسم جي خوش گفتاري سيکاريندڙ ڪلام، 'عِلم بلاغت' (جنهن جون ٽي شاخون آهن: علم معاني، علم بيان ۽ علم بديع)
☼ خوش رواني، خوش بياني، فصاحت
☼ [ع: بَلغ = هو پهتو]

• بَلاغُون: [ا ـ مذ] ڪويت جي وڻ جو ڇوڏو (جنهن مان ناس وجهڻ لاءِ دبليون ٺاهين)
* ناس جي دبلي، بَلاگـُون

• بَلاقُ ج بَلاق: [ا ـ مذ] نڪ ۾ پائڻ جو هڪ زيور (جنهن ۾ هڪ موتي يا ٻکو نگينو لٽڪيل هوندو آهي)، بُولو
* وڏيءَ سٿڻ جو پانچو
* [ف]

– بَلاقڻ: [ا - مث] بَلاق پائيندڙ عورت

• بِلاڪُ ج بِلاڪَ: [ا ـ مذ] قالب ، ڪاربُ، ڪنهن لکيت يا نقش جو سانچو
* زمين جو ٽڪر، زمين جي مخصوص ايراضيءَ (16 ايڪڙن) وارو ٽڪر
* ڪنهن محلي يا پاڙي جو حصو
* قطار در قطار گهرن جو سلسلو
* امتحاني ڪمرو (جنهن ۾ امتحاني اميدوارن جي ويهڻ لاءِ ترتيبوار سيٽ نمبر لڳل هجن)
* سِرَ، سيمينٽ يا مٽيءَ جي ٺهيل سر (جيڪا الٽوت ۾ ڪم اچي)
* برف جي سر يا سلي
* ڌرتيءَ يا آباديءَ جو اهو حصو جيڪو ڪنهن مقصد سان پنهنجي سهولت لاءِ ورهايو وڃي (جهڙوڪ: (i) روسي بلاڪ، آمريڪي بلاڪ (ii) نارٿ ناظم آباد ڪراچيءَ جو بلاڪ (A)، بلاڪ (B)، (iii) هر خيال ۽ هر مسلڪ ملڪن جو حلقو جهڙوڪ: اسلامي بلاڪ، اشتراڪي بلاڪ، غير جانبدار بلاڪ، فارورڊ بلاڪ)
* [مجازاً] روڪ، رڪاوٽ

جملو: 'رستو بلاڪ ٿي ويو آهي'
* [انگ: Block]

• بِلاڪنگ پيپر: [ا – مذ] مَس جَٽو مس چوسيندڙ ڪاغذ، جذب ڪندڙ ڪاغذ
* [انگ: Blocking paper]

• بِلاڪيٽُ ج بِلاڪيٽَ: [ا ـ مذ] ٿلهو اوني ڪٽو ڪمبل
* [انگ: Blanket]

• بِلاڪيڊ: [ا - مذ] ناڪي بندي
* [انگ: Blocaed]

• بِلالُ: [ا ـ خاص] حضور صلعم جو هڪ مخلص حبشي صحابي ۽ خوش الحان مؤذن: حضرت بلال رضہ (جيڪو مسجد نبويءَ ۾ اذان ڏيڻ لاءِ مقرر ڪيو ويو هو ۽ جنهن کي عام طور 'بلال بانگو' به چيو ويندو آهي)
* هڪ سنڌي ڪلاسيڪي شاعر جو نالو (شاهه عنايت رضويءَ جو پوٽو، بلال شاهه پٽ محمد شريف شاهه پٽ شاهه عنايت، جنهن جا ڪي بيت 'شاهه جي رسالي' جي ڇاپي تواري قلمي نسخن ۾ موجود آهن) 'بغدادي، بلال چئي، رک وڏا شيخ شرم'

• بِلالُ ج بِلالَ: [ا–مذ] ڍانڊي پکيءَ جو هڪ قسم (ٻن قسمن جو ٿئي: ٿنڌلي، ساون ڪنهن ۽ سائيءَ ڇهنب سان)

• بِلاولُ: [ا ـ مذ] 'شاهه جي رسالي' ۾ هڪ سر جو نالو
* راڳ جي اصطلاح ۾ هڪ 'ٺاٽ' ۽ هڪ راڳڻيءَ جو نالو (جيڪا راڳڻي صبح جي وقت ڳائبي آهي)
* [ا– خاص] ماڻهوءَ جو نالو
* مخدوم 'بلاول' (اصل ٺٽيءَ جو ويٺل، وڏو عالم، مفسر ولي الله ۽ محب وطن انسان، جنهن کي شاهه بيگ ارغون (يا سنڌس پٽ مرزا حسن ارغون) ڏهين صديءَ هجريءَ جي اوائل ۾ گهاڻي ۾ پيڙائي شهيد ڪرايو هو سنڌس نالي سان هڪ مسجد ٺٽيءَ ۾ موجود آهي ۽ سنڌس مقبرو 'باغبان' (ضلعي دادو) ۾ آهي، جتي 'ماهه پهرين جمعو' ملهايو ويندو آهي)

– بِلاولي تحريڪ: [ا - خاص] مخدوم بلاول جي وطن دوستيءَ جي تحريڪ (جيڪا سنڌس شهادت کان پوءِ به اڍائي صديون قائم هلي، جنهن جا محرڪ: شاهه حيدر سنائي، مخدوم ساهڙ لنجار، مخدوم رڪن الدين عرف نارو ٺٽوي، مخدوم حسن بلاولي (پاٽوڙ)، مخدوم ساند (سڪرنڊ)، مخدوم محمد عثمان هنگورو (گهوٻرو، مورو)، چار ڏاتار ۽ ٻيبي رونجهي (محراب پور) هئا)

• بِلاولپور: [ا–خاص] تعلقي سيوهڻ ۾ (ٺٽيءَ جي پرسان) هڪ ديهه جو نالو

• بِلاولي: [ا–مث] هڪ راڳڻيءَ جو نالو

• بَلاهَتَ: [ا–مث] ناداني، بيوقوفي
* [ع]

• بِلاٽِتو ج بِلاٽِتا: [صفت – مذ] ٽانيڪو، ٺڪاٽي لڳل، درست جڳهه تي رکيل
* مضبوط
* [مث: بلاٽتي ج بلاٽتيون]

– **بِلاڻِتو ڪرڻ:** [اصطلاح] ٺانيڪو ڪرڻ. ٺڪاڻي لڳائڻ. درست جڳهه تي رکڻ

• **بِلائُو ج بِلائُو:** [ا_مذ] ٻرن کي ڏيجارڻ جو هڪ خيالي جانور. ٻائو. ڄيجائو

• **بِلائوزر:** [ا - مذ] عورتن جي چاتيءَ جي انگي. پولڪو

※ ٻانهن يا بنا ٻانهن واري سوڙهي چولي. جيڪا عورتون ساڙهيءَ سان گڏ پائينديون آهن

※ [انگ: Blouser]

• **بِلائِي ڪَندُ:** [ا_مذ] ٻسارڪي وکر جو هڪ قسم (جيڪو سنڌن جي سوڄ لاءِ دوا طور ڪم ايندو)

※ [سن: وِداري نندا]

• **بَلِي:** [ظرف] هائو! بيشڪ! ڇو نه؟ (تصديق جو ڪلمو)

※ [ع]

ڦالو بلي قلب سين، ڏڌهن ڏيتِ چيوم ' (ڪليات/شاهه)

–

'ڪربلا وارن ڏني ڦالو بلي جي شاهدي' (مدهوش ٻلو)

• **بَلبُ ج بَلبَ:** [ا _مذ] بجليءَ جو ڦمڦمو. بجليءَ تي هلندڙ گولو (جيڪو روشني ڪري)

※ [انگ: Bulb]

– **بَلب فيوز ٿيڻ:** [اصطلاح] بلب جي اندر روشني ڏيندڙ تارن جو سڙي وڃڻ

• **بَلبَل:** [ا_مث] بَڪ بَڪ

※ ڏيک ويک. ٺاهه ٺوهه. سِيت ٻٺاڪ

※ اُٺ جي گوڙ

• **بُلبُل ج بُلبُليون:** [ا _ مث] ٻربل. ٻوري. هڪ مشهور ننڍڙو پکي. خوش آواز پکي. عندليب (بلبل کي سنڌ جي اترئين حصي ۾ ڪن شاعرن مذڪر طور به استعمال ڪيو آهي)

'اصل کان آهه هي عاقل، اوهان جي باغ جو بلبل' (مولوي محمد عـ ٿل)

※ [نوٽ: سنڌ ۽ ايران جي بلبل ۾ فرق آهي سنڌ جي بلبل جهرڪيءَ کان ٿورڙي وڏي ٿيندي آهي. جنهن جي ٻلي ميراڻجهڙي ۽ پيچ جي هيٺان زرديءَ مائل ٻنج ٿيندا آهن ۽ اها ڪرڙ جي ٻسين. ٻکن ۽ کهڙن جي ٻيرن جي عاشق هوندي آهي. جڏهن ته ايران جي بلبل قد ۾ سنڌ جي بلبل کان وڏي ٿيندي آهي ۽ اتي گلاب جي وڻ مان جڏهن گل ڦٽندو آهي ته ان جي خوشبوءِ تي مست ٿي وڃي ان ۾ منهن هڻندي آهي ۽ گلاب جو ڪنڊو سندس سيني ۾ چڀي ويندو آهي جنهن تان 'گل ۽ خار' جي ترڪيب جڙي آهي]

※ ميهڙ جي مشهور صحافي ۽ شاعر "رئيس شمس الدين" 'بلبل' ۽ سندس فرزند 'رئيس ضياءُالدين' بلبل جو تخلص ڪتب آندو

※ [مجازاً] عاشق

※ [ف]

– **بُلبُلِ چَشم:** [ا _ مذ] جنهن جون اکيون بلبل جهڙيون هجن

※ ٻمٽ (ريشم) جو (ٿيڪن سان) سنهڙو ڪپڙو. جنهن جي اُٺت اکين جي مشابهه هوندي آهي. تمام سنهو چاريدار ڪپڙو

※ ڪيس جو هڪ قسم

※ ڍاڪا جي ريشمي ڏار واري ململ جو هڪ قسم

– **بُلبُلِ شِيراز:** [ا _ مذ] ايران جي. شيراز شهر جي مشهور شاعر ('گلستان ۽ بوستان' جي مصنف) شيخ سعديءَ جو لقب

– **بُلبُل مِزاج:** [صفت] ناز ڪندڙ

※ عاشق جيئڙو

– **بُلبُل نَوا:** [صفت] بلبل جهڙو آواز ڪندڙ. خوش آواز

– **بُلبُل هَزار داستان:** [ا _ مذ] هزارين قسم جا دلڪش نغما ڳائيندڙ بلبل

※ [مجازاً] خوش بيان. خوش ڪلام . شيرين زبان. مٺي آواز وارو (شاعر)

– **بُلبُلو ج بُلبُلا:** [ا_مذ] جر ڦوٽو. حباب

※ [صفت] پيارو. نخريلو

※ ناپائدار شيءِ

※ [سن: ٻدٻد]

– **بُلبُلو اُٿارڻ:** [اصطلاح] افواهه اٿارڻ. ٺاهه ٺاهڻ

※ تهمت مڙهڻ. الزام ڌرڻ

※ [س/ات]

– **بُلبُلي:** [ا – مث] بلبل جي رنگ جهڙي. ٻربلي

※ [ا – مذ] بلبل جي رنگ جهڙو شراب

• **بَلبُوس:** [ا_ مث] جهنگلي بصر. هڪ قسم جي نباتاب (جيڪا طبي لحاظ کان بصر کان وڌيڪ فائدي مند هوندي آهي)

※ [يو> انگ: Bulbous]

• بَلبَن: [اـخاص] علام گهراڻي جي هڪ بادشاهه جو نالو (جنهن جو نالو ’غياث الدين‘ هو جنهن هندستان تي 1264ع کان 1265ع تائين حڪومت ڪئي)
٭ [ف]

• بَلپ: [صفت] ولپ، پيارو، عزيز، معشوق
٭ [ا-مذ] دوست، يار، مالڪ، مهتمر

• بَلتِستان: [ا - خاص] پاڪستان جو اتريون علائقو، جيڪو پنهنجي ڌار ثقافت ۽ ٻولي (بلتي) رکي ٿو

– بَلتي: [صفت] بلتستان جو، بلتستاني، بلتي ٻولي

• بُلٽ ۽ بُلٽ: [اـمذ] دروازي بند ڪرڻ جو ڪنڊو
٭[انگ: Bolt]

– بُلٽ ڦِرڻ: [اصطلاح] ڪاوڙ اچڻ، غصو ڏيکارڻ

– بُلٽ ڪي ڦيرو اچڻ: [اصطلاح] خيال ۾ تبديل اچڻ، اوچتو خيال ڦرڻ

• بُلڊاڳ/بُلڊاگ: [ا ـ مذ] ننڍي قد وارو ڪتو، شڪاري ڪتي جو هڪ قسم (جنهن جو مغز وڏو، بدن ٿلهو منهن مرڪرو ۽ قد ننڍو ٿيندو آهي)
٭[انگ: Bull dog]

– بُلڊاڪ ٻنجڻ: [اصطلاح] بلڊاڪ وانگر ڪنهن جي ٻچ تي ٻئي سان وڙهڻ
٭ ڪنهن جو خوشامدي ٻنجڻ
٭ چالاڪ ٻنجڻ

– بُلٽيرِيئر: [ا ـ مذ] بلڊاڪ ۽ ٽريئر ڪتي جي ميلاپ سان پيدا ٿيندڙ ڪتو، بلٽري (سنڌيءَ ۾ مستعمل)
٭ [انگ: Bull terrier]

• بَلخ: [اـخاص] موجوده ايران ۾ هڪ قديم تاريخي شهر جو نالو
٭ [ف]

’ڪي هلنا بلخ لئي ڪاڻوي، ڪي بخارو بسن‘ (قادري)

–

’بابل، بلخ، عدن ۾، نيپال، گورکن ۾‘ (احقرفقير)

– بَلخِي: [صفت] بلخ جو رهاڪو، ايران جي مشهور شهر بلخ سان منسوب

• بَلدُ/ بَلده: [ا ـ مذ] شهر، وڏو ڳوٺ، بستي
٭ [ع]

– بَلدُ الامين: [ا-مذ] [لفظاً] امن وارو شهر، بستي
٭ [مراداً] مڪو معظم
٭ [ع: بلد + ال + امين = امن وارو]

– بَلدُ الحَرام: [ا-مذ] [لفظاً] احترام جوڳو شهر، بستي
٭ [مراداً] مڪو معظم
٭ [ع: بلد + ال + حرام = احترام جوڳو]

– بَلدِيات: [ا ـ مث] بلديہ جو جمع، ميونسپل ڪاميٽيون

– بَلدياتِي: [ا ـ مث] شهري نظام

– بَلدياتِي چونڊ: [ا - مث] شهري سطح تي ٿيندڙ چونڊ، لوڪل اليڪشن (Local election)

– بَلدِيت: [اـمث] شهريت
٭ شهري حقوق

– بَلدِيہ: [ا ـ مث] شهري انتظام جو اهو ڪاتو (جيڪو شهر جي صفائي، روشني، پاڻي ۽ شهرين جي سهولتن جو ذميوار هوندو آهي)، ميونسپالٽي، ميونسپل ڪارپوريشن

• بَلد: [صفت] واقف، ڄاڻو سڄاڻو
٭ رهبر، رهنما، سونهون
٭ [ع]

• بَلدَ ۽ بَلدَ: [ا ـ مذ] [لفظاً] طاقت ڏيڻ وارو
٭ [مجازاً] ٻوڏ، ڍڳو، ڏاند
٭ ٻوٺي ڍڳو
٭ [سن: بليورد]

• بَلده: [ا - مث] ايڪيهيون نکٽ، چنڊ جي ڪلا (منزل)، [نوٽ: چنڊ جون اٺاويهه ڪلائون (منزلون) ٿينديون آهن]
٭ [ع: بلده = بلد]

• بُلدِي: [اـخاص] بلوچن جو هڪ قبيلو، بليدي

• بِلَڊ: [ا–مذ] رت، خُون، لهو
* [انگ: Blood]
– بِلَڊ بئنڪ: [ا–مث] اها جڳهه، جتي رَت ذخيرو ڪيو وڃي (مريض جي ترت علاج خاطر)، رت ذخيرو ڪندڙ ليبارٽري
* [انگ: Blood bank]
– بِلَڊ ٽيسٽ: [ا–مذ] رت جو معائنو، رت جي چڪاس
* [انگ: Blood test]
– بِلَڊ پريشر: [ا–مذ] رت جو دٻاءُ
* [انگ: Blood pressure]
– بِلَڊ ڊونيشن: [ا–مذ] رت جو عطيو
* [انگ: Blood donation]
– بِلَڊ رِليشن: [ا–مذ] رت جو رشتو
* [انگ: Blood relation]
– بِلَڊ سرڪيوليشن: [ا–مث] رت جو دورو (جسم ۾)
* [انگ: Blood circulation]
– بِلَڊ شوگر: [ا–مث] رت ۾ گلوڪوز (مٺاڻ) جو مقدار
* [انگ: Blood sugar]
– بِلَڊ گروپ: [ا–مذ] رت جو قسم (طبي تحقيق موجب انساني خون جا ڪيترائي ئي قسم آهن مثال طور: اي پازيٽيو +A، بي پازيٽو +B، اي نيگيٽو -A، بي نيگيٽو -B، او پازيٽو +O وغيره)
* [انگ: Blood group]
– بِلڊِي: [صفت] ظالم، خوني، گار طور ڪتب ايندڙ 'چپ ڪر! يو بلڊي' (جملو)
* [انگ: Bloody]
– بِليڊِنگ: [ا–مث] رَت جي وهڪ
* [انگ: Bleeding]
• بِلڊِنگ: [ا_مذ] عمارت، ماڙي، حويلي، جاءِ، جڳهه
* [انگ: Building]
– بِلڊر: [ا_مذ] جايون ناهيندڙ، عمارت ساز
* [انگ: Builder]

• بُلڊوزر: [ا_مذ] بلڊوزر، ڪاٽيءَ لاءِ وڏي مشين، مٽي ڏڪيندڙ وڏي ڪيڻ
* [انگ: Bulldozer]
• بُلڙُ ج بُلڙَ: [ا_مذ] ٽڪر، ڳُٺري، ڳُنري، ڳُنڊ
* [صفت] وڏي ٻلهيءَ وارو
• بَلراج: [ا - مذ] ڪارتڪ (ڪتيءَ جي) مهيني جي ڇهن ٿهوارن مان هڪ تهوار (جنهن ۾ هندو ٻاڻ ڪي ۽ ڳئُن کي سينگاريندا آهن)
* ديوتا جو نالو
* [هند: بل = ديوتا جو نالو + راج]
• بُلڙُ ج بُلڙَ: [ا_مذ] پراڻي شيءِ جو ٽڪر
* [س/ل]
* گيهه، ڪڻڪ جو اٽو ۽ کنڊ ملائي ٺاهيل ڪاڏو
* [صفت] چُور، ٺڪل
* [س/ڪوهه]
• بُلڙُو ج بُلڙُو: [ا_مذ: 'بلڙُ' مان اسم تصغير] ننڍڙو ڇوڪرڙو
* [مث: بلڙي ج بلڙيون]
• بُلڙي: [ا_خاص] ضلعي ٺٽي محمد خان جي هڪ تعلقي ۽ ديهه ۽ بستيءَ جو نالو (جتي مشهور درويش ۽ ولي الله شاهه عبدالڪريم جو مقبرو آهي)
• بُلڙي ج بُلڙيون: [صفت_مث] ننڍڙي (ڇوڪري)
* پياري، منڙي
• بَلَسانُ: [ا _ مذ] دوا طور ڪم ايندڙ هڪ قسم جو ٻوٽو. مصر، شام ۽ سعودي عرب جو هڪ مشهور وڻ (Balsam)، (جنهن جا گل ننڍڙا، اڇا ۽ سنهرا پوپٽ جي مشابهه ٿيندا آهن. جنهن جي پنن ۽ ٽارين مان تيل ڪڍي دوا طور ڪتب آڻبو آهي)
* بلسان وڻ جو ڪوئنر يا رس
• بَلغ: [ا_ مث] قرآن پاڪ جي آية: [يا أيهالرسول بلغ ما انزل اليک من الربک]، (اي رسول! جيڪو حڪم خدا جي طرفان توتي نازل ڪيو ويو آهي، ان کي (امت تائين) پهچايو) جو اختصار

– **بَلغُ العُلا:** [صفت] مقفيٰ (قافيه دار) ۽ مسجع (سهڻا) لفظ، فقرا، تشبيهون ۽ استعارا ڪم آڻيندڙ شاعر

٭ شيخ سعديءَ جي مشهور نعتيه شعر 'بلغ العلىٰ بڪمالہٖ' جو اختصار ۽ ان طرف اشارو

٭ [ع: بلغ (ب ل غ) + ال + علا = اعلىٰ]

• **بُلغارَ ج بُلغارون:** [ا_مث] آواز

٭ پرواهہ، چخي

'بلغارئي ڪانہ ڪيائين - پرواهہ ئي ڪانہ ڪيائين' (جملو)

٭ گُـل ڦل، ساوڪ، سبزي

'جيئن هت انب آما آموُيون، پيا باغ چگا بلغار' (ڪبير شاهہ)

٭ خوشبودار چمڙو، روسي چمڙو

٭ رَبڙ جي نليءَ وانگر چمڙي جو ڊگهو نڙُ (چلم يا حقي جو)

٭ [ف: ترڪي]

٭ [ا_خاص] يورپ جو هڪ ملڪ بلگيريا

٭ [مث: Bulgaria]

– **بُلغارِي:** [ا_مث] روسي چمڙو

٭ هڪ قسم جي ننڍي ستار (جنهن کي مضراب يا ڪاڇ سان وڄائبو آهي)

– **بُلغارِي چِلم:** [ا_مث] ڊگهي (بلغاري) نڙ سان گُـلن واري وڏي چلم

• **بُلغارِي حُقو:** [ا_مذ] بلغاري نڙ وارو حقو

• **بُلغارِي نَڙُ:** [ا_مذ] ربڙ جي نليءَ مثل ورن وڪڙن وارو ڊگهو نڙ

• **بَلغاريہ:** [ا_خاص] يونان جي اتر ۾ هڪ شهر ۽ ملڪ جو نالو

• **بُلغارِ/ بُلغاءِ:** [ا_خاص] تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ تپي، ديهہ ۽ ريلوي اسٽيشن جو نالو (جنهن کي هن وقت سلطان آباد چون ٿا)

• **بَلغَمُ:** [ا _ مذ] چئن خِلطن (سوداءِ صفراءِ رت ۽ بلغم) مان هڪ خلط جو نالو، ڇاتيءَ ۾ پيدا ٿيندڙ چارو (جيڪو ڪانگهاري ذريعي ٻاهر نڪري)، گهاٽو ڪانگهارو

٭ [ع]

– **بَلغَمِي ج بَلغَمِي:** [صفت] بلغمي مزاج وارو (جيڪو ٿلهي بدن وارو ٿيندو آهي)

٭ بلغم پيدا ڪندڙ

٭ [ڪناية] ٿلهو ڪاهل شخص، ٿلهي سمجهہ وارو

• **بِلفِعلِ:** [ظرف] حال في الحال، هينئر، هن وقت

٭ حقيقت ۾، سچ پچ، نِس پِس

• **بَلقانُ:** [ا_خاص] يورپ جي ڏکڻ اوڀر ۾ گڏيل رياستن جو ملڪ

٭ [انگ: Balkan states]

• **بِلقِيس:** [ا_خاص] 'سبا' شهر جي راڻي (جنهن پوءِ ايمان آڻي، حضرت سليمان سان شادي ڪئي هئي)

٭ (ادبيات ۾ تلميح طور ڪتب ايندو آهي)

٭ [ع]

• **بَلڪِ:** [ح_جملو] پر، انهيءَ هوندي، ويتر، ڪان وڌيڪ

٭ [ع: بَل + ف: ڪہ]

• **بُلَڪ ٽرين:** [ا – مث] ڏاندن جي ڏاڪ گاڏي (گذريل صديءَ ۾ ٻاڪ/ٽپال کڻي وڃڻ لاءِ ان قسم جي گاڏي ڪتب ايندي هئي)

٭ [انگ: Bullock Train]

• **بَلڪلُ:** [ا_مذ] وڻ جو ڇوڏو، ڇوڏن مان ٺهيل وستر (ڪپڙو)

٭ [سن: ولڪل]

• **بِلڪلُ:** [ظرف] ڪلي نموني ۾، مڪمل طور، پوريءَ طرح، تمام، سارو

٭ بنهہ، سراسر، سمورو

• **بَلِڪورُ ج بَلِڪورَ:** [صفت] اپرو، ڏهرو، هيڻو، ٽڪل

٭ [س/ات]

• **بَلَمَ:** [ا - مذ] بلما، پيارو، سڄڻ، پرين، عاشق، محبوب

٭ آشنا

٭ خاوند، شوهر، مڙس

٭ [سن: بلم]

• **بَلما:** [ا - مذ] بلم، محبوب، عاشق، سڄڻ، پرين

٭ آشنا

٭ خاوند، شوهر، مڙس

٭ [سن: بلم]

• **بلمپت:** [ا - مث] هلڪي لٺ، تال جي هيٺين لئي (موسيقيءَ جو اصطلاح)

• **بُلندُ ۽ بُلندَ:** [صفت] اُتاهون، مٿانهون اعليٰ، اچو، برتر، بالا، ممتاز، عالي

* جيڪو اوج يا ترقيءَ تي هجي

* [ف: بلند]

– **بُلند آشيان:** [صفت] پکي (جنهن جو آکيرو تمام مٿي هجي)

* وڏي مرتبي وارو

– **بُلند آواز:** [صفت] وڏي آواز وارو

* [ظرف] وڏي آواز سان

• **بلند آهنگ:** [صفت] وڏي آواز سان

– **بُلند آهنگي:** [ا- مث] زور شور، جوش خروش، شور ۽ غل

– **بُلند اختر:** [صفت] وڏي ڀاڳ وارو، خوشنصيب، خوش اقبال (اوچي سِتاري وارو)

– **بُلند اِراده:** [صفت] مضبوط اِرادي وارو، اولوالعزم

– **بُلند اِقبال:** [صفت] وڏي بخت وارو، وڏي درجي وارو، خوش قسمت، خوش نصيب

* [مجازاً] پٽ، فرزند

– **بُلند اِقتدار:** [صفت] وڏي طاقت وارو، وڏي اثر ۽ رسوخ

– **بُلند بالا:** [صفت] وڏي قد وارو، دراز قد

– **بُلند بام:** [ا – مذ] مٿانهون ڪوٺو، اها ماڙي جنهن جو ڪوٺو بلند هجي

– **بُلند بانگ:** [صفت] اوچي آواز وارو

– **بُلند بانگ دعويٰ:** [ا - مذ] اها دعويٰ، جيڪا زوردار لفظن ۾ ڪئي وڃي، اها دعويٰ، جيڪا ايڏيءَ شد مد سان ڪئي وڃي جو ٻين کي ان جي حق هجڻ تي يقين ٿي وڃي

– **بُلند بختُ:** [صفت] وڏي بخت وارو، خوش اقبال

– **بُلند بينُ:** [صفت] مٿي ڏسندڙ، ڏگهيءَ نظر وارو

* روحاني رمزون پروڙيندڙ

– **بُلند ڀاڳ:** [صفت] وڏي ڀاڳ وارو، خوش نصيب

– **بُلند پايہ:** [صفت] اعليٰ رتبي وارو، عالي مقام

ـ **بُلند پائيگي:** [ا ـ مث] اعليٰ مقام، بلندي

– **بُلند پرواز:** [صفت] مٿي اُڏامندڙ

* اعليٰ دماغ، اعليٰ فڪر، اعليٰ خيال

* [مجازاً] نثر يا نظم ۾ اعليٰ خيالن جو اظهار ڪندڙ، اعليٰ دماغ، اعليٰ فڪر

– **بُلند پيما:** [ا ـ مذ] اوچائي ماپڻ جو اوزار

– **بُلند جاهہ:** [صفت] وڏي مرتبي وارو

– **بُلند حوصِلہ:** [صفت] وڏيءَ همت وارو، بلند همت، دلير، بهادر، جري

* اوچي خيال وارو، فراخ دل، سخي، عالي ظرف

ـ **بُلند حوصلگِي:** [ا -مث] بلند حوصلو

– **بُلند خيال:** [صفت] بلند پرواز

– **بُلند خيالِي:** [ا -مث] بلند پروازي

– **بُلند فِڪر:** [صفت] بلند پرواز

– **بُلند قامت:** [صفت] وڏي قد وارو، ڊگهو، دراز قد

– **بُلند قدرِي:** [ا -مث] وقار، قدر، منزلت

– **بُلند گِير:** [ا ـ مذ] مٿي کڻندڙ مشين، مٿين طبقي تي کڻي ويندڙ ڪَلَ، لفٽ (lift)، ڪرين (crane) وغيره

– **بُلند مرتبہ:** [صفت] وڏي شان وارو، وڏي عهدي وارو، عالي مرتبت، عالي قدر

– **بُلند مقام:** [صفت] اعليٰ مقام، وڏي شان وارو

– **بُلند مڪان:** [صفت] وڏي مرتبي وارو، وڏي درجي وارو

– **بُلند منش:** [صفت] عالي ظرف، جنهن جي فطرت ۾ سنجيدگي هجي

– **بُلند نام:** [صفت] مشهور، نيڪيءَ ۾ شهرت رکندڙ

– **بُلند نظر:** [صفت] وڏيءَ نظر وارو، دورانديش

– **بُلند نِگاهہ:** [صفت] وڏيءَ نظر وارو، دور انديش

– **بُلند نِگاهي:** [ا -مث] وسيع نظري، دور انديشي

– **بُلند همت:** [صفت] وڏيءَ همت وارو

– **بُلنديِ ج بُلنديُون:** [ا ـ مث] اُتاهين، اُچائي، مرتبو وڏائي، برتري، فوقيت، سرفرازي

❊ اوچي جڳهه، مٿانهين عمارت

• **بِلنگو:** [ا_مذ] دوا طور ڪم ايندڙ هڪ قسم جو ٻج

• **ٻِلو ج ٻِلا:** [ا_مذ] حيلو اپاءُ، تدبير، وسيلو، آسرو، بندوبست، انتظام، تدارڪ، علاج، چارو، مدد، واهر، همراهي جاءِ، پيٺي

❊ ڏس پٽو

❊ ذمو، حوالي

❊ ليکي جي رقم، ڪٿ جو تفصيل

❊ وجوءُ، حوالو، ثابتي

❊ [صفت] همراهه، ساٿي، سائي

– **ٻِلو پيٽِي:** [ا - مذ] انتظام، بندوبست

❊ تلافي (remedy)

– **ٻِلوپيٽِي ڪرڻ:** [اصطلاح] حيلو ڪرڻ، بندوبست ڪرڻ

– **ٻِلو مِلائِڻ:** [اصطلاح] اُپت ۽ کپت جي پيٽ ڪرڻ، جمع (debit) ۽ واصل (credit) کي برابر ڪرڻ، ليکو برابر ڪرڻ

– **ٻِلي آڻڻ:** [اصطلاح] ڪم آڻڻ، ڪتب آڻڻ

– **ٻِلي ڪرڻ:** [اصطلاح] حوالي ڪرڻ، ذمي ڪرڻ

– **ٻِلي لائڻ/ ٻِلي لڳائڻ:** [اصطلاح] ڪم آڻڻ، استعمال ڪرڻ

❊ هٿيڪو ڪرڻ

– **ٻِلي لڳڻ:** [اصطلاح] دل سان لڳڻ، ياد پوڻ

• **بِلُو ج بِلُو:** [صفت] نيرو يا آسماني (رنگ)

❊ [انگ: Blue]

– **بِـلو بُڪ:** [ا - مذ] دفتري رپورٽ (جيڪا آفيس حڪومت يا پارليامينٽ جي اطلاع لاءِ لکندا آهن ۽ جنهن جو سرورق (Title) بلو هوندو آهي)، ملازم جي ڳجهي رپورٽ، جيڪا ماتحت عملدارن بابت وڏو آفيسر لکندو آهي (نوٽ: انگريز دور ۾ سنڌ جي ڪمشنرن ۽ ٻين ڪمشنرن جا رپورٽ بڪ 'بلو بڪ' سڏبا هئا)

❊ [انگ: Blue book]

– **بِـلو بلئڪ:** [صفت] ڪاراڻ مائل نيري رنگ جو (خاص ڪري مس لاءِ ڪتب ايندڙ)

❊ [انگ: Blue Black]

– **بِلو پرنٽ:** [ا – مث] نيري رنگ جي ڇپائي، نيري ڪاغذ تي سفيد ليڪن سان ٺهيل خاڪو يا نقشو

❊ فاحشي فلم يا تصوير (جنهن ۾ عريانيت، اگهاڙپ هجي)

❊ [انگ: Blue print]

• **بِلوٽُٿ:** [ا _خاص] ڏهين صدي عيسويءَ ۾ ڊينمارڪ جي هڪ بادشاهه 'هارلڊ بلوٽٿ' جو نالو (جنهن پنهنجي راڄ جي مختلف قبيلن جي وچ ۾ اتحاد قائم ڪرايو ۽ ان لاءِ هن پنهنجي محل ۾ هڪ اهڙو سرشتو جوڙيو جنهن ذريعي سندن نقل و حرڪت جي ڄاڻ وٽس پهچي سگهي، ان لاءِ هن پنهنجي محل ۾ هڪ اهڙو پائيپ (network) نصب ڪرايو جنهن وسيلي قبيلن جي چڱن مڙسن، وزيرن ۽ درٻار سان لاڳاپيل شخصن جي چرپر ۽ ڳالهائڻ ٻولهائڻ نقل ٿي وٽس پهچندو هو)

❊ موبائيل فون جي مواد (Data) کي منتقل ڪندڙ هڪ سرشتو (جيڪو اُسڪات لئنڊ جي بادشاهه 'هارلڊ بلوٽٿ' واري آلي جي طرز تي ٺاهيو ويو جنهن کي 'Bluetooth' سڏيو وڃي ٿو)

❊ [انگ: Bluetooth]

• **بِلو:** [ا_خاص] مرد جي نالي 'بِلاول' جو مخفف

❊ قومي تحريڪ جو ڪردار بلو پنهور (جيڪو بدين ضلعي ۾ غير سنڌي آبادگارن جي هٿان قتل ٿي ويو هو)

• **بُلو ج بُلا:** [ا_مذ] مڇيءَ جو هڪ قسم (چلر سنهڙا، رنگ ميرو، سنهون ڏگهو منهن، ٻه ڇڪرا، دور اٽڪل اڌ ٻانهن)

❊ [ا_خاص] ڪاڇي جو مشهور ڏاڍو مڙس ۽ پهلوان 'بلو ڪوسو' (ٻڍائي ڀاڱي تعلقي سيوهڻ ۾، 'ڪاڇي ڳوٺواڄ' جي هنيءَ تي ويٺل جنهن کي جنگو خان جماليءَ جمالين، لنڊن ۽ شاهاڻين جو لشڪر چاڙهي مارايو هو)

'بلو بداڻين ۾ ٿو سورهيه سڏائي'

❊ [ا_خاص] مشهور صحافي ۽ اُستاد 'مومن بلو'

• **بَـلوانُ ج بَـلوان:** [ا - مذ] بلوان، سگهارو، طاقتور

• **بَلوچ:** [ا ـ خاص] هڪ مشهور قديم نسلي قوم (جيڪا اوائل ۾ غالباً قديم ايران يا ايران جي اتر واري خطي جي رهندڙ هئي، جنهن جي بلوچي زبان بہ قديم پهلوي يا دري ٻولين جي شاخ هئي. آڳاٽي وقت ۾ عراق ۾ عربن جي ٻاڙيسري ٻنجڻ سبيان منجهن عربن وارين شخصي ۽ قومي خصوصيتون پيدا ٿيون: 8 کان 15 صديءَ تائين سڄي بلوچستان ۾ سنڌن آباديون هيون، 18هين صديءَ ڌاري بلوچ قبيلن جي سنڌ، ڪڇ، ڪاٺياواڙ گجرات ۽ اتر اولهہ پنجاب طرف هجرت ٿي: هن وقت بلوچن جي اڪثريت پاڪستان ۾ رهي ٿي، ان بعد ايران، افغانستان ۽ روس ۾)

☼ [ا - خاص] بلوچستان جو رهاڪو

• **بَلوچُ ج بَلوچَ:** [ا_مذ] بلوچستان ملڪ جو رهاڪو، بلوچ قوم جو فرد

☼ [ا_ خاص – اصطلاحاً] سسئي جو عاشق سردار پنهون

'متان چئي بلوچ، تہ ڪميڻيءَ مان ڪين ٿيو' (شاهہ)

– **بَلوچ آباد:** [ا_خاص] ٺل، ڪنڌڪوٽ تعلقن ۾ ديهن جو نالو

– **بَلوچاڻي:** [صفت] بلوچن جي، بلوچن واري، بلوچن جهڙي

'اٿي آڌيءَ رات، ڪن بلوچاڻي ٻات'

☼ [ا_خاص] مزاري بلوچن جو هڪ قبيلو

– **بَلوچ خان:** [ا_خاص] تعلقي ميرپور ماٿيلي ۾ هڪ ديهہ

– **بَلوچستان:** [ا – خاص] پاڪستان جي چئن صوبن مان هڪ صوبي جو نالو (جيڪو ايراضيءَ جي لحاظ کان پاڪستان جو وڏي ۾ وڏو ٽڪرو آهي)

– **بَلوچي:** [ا -مث] بلوچ قوم جي زبان، بلوچستان جي زبان

☼ [صفت] بلوچستان جو رهاڪو، بلوچستان ۾ رهندڙ

• **بِلورُ ج بِلورَ:** [ا_مذ] ٿلهو چمڪندڙ ۽ شفاف شيشو، Crystal

☼ شيشي جي گولي، چِدو

☼ [صفت] نهايت صاف ۽ شفاف، سفيد ۽ چمڪيلو

☼ [ع: بلور، بِلور، بلور]

– **بِلورن راند:** [ا -مث] چِدن جي راند

– **بِلوري ج بِلوري:** [صفت] بلور جهڙو، چمڪندڙ، شيشي مثل

☼ بلور مان ٺهيل

☼ گهوڙي ۽ ڪبوتر جي رنگ جو نالو، جيڪو سفيد براق ٿيندو آهي

– **بِلورين:** [صفت] بلوري

• **بِلوري:** [ا_خاص] تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهہ جو نالو

• **بَلُوطُ:** [ا_مذ] وڻ جو هڪ قسم، شاهہ بلوط

☼ [ع]

• **بُلُوغُ:** [ا - مذ] جواني، شباب

☼ فڪر ۽ عقل جي پختگي حاصل ڪرڻ جي ڪيفيت

☼ پهچ، رسائي، ڪنهن جاءِ تي پهچڻ جو عمل

– **بُلُوغَتَ:** [ا_مث] بالغ ٿيڻ واري وهي، ساماڻجڻ واري حالت، جوانيءَ جي شروعات، جواني، بالغي

☼ پختگي

☼ [ع: بَلغ، بلوغ = بالغ ٿيڻ]

• **بَلُونَ:** [ا_مث] اڏند کٽولي، وِماڻ

☼ وڏو ڦوڪڻو غبارو

☼ [انگ: Balloon]

• **بَلوَنتَ:** [صفت] بلونت، طاقتور، بهادر، قوي

• **بَلوو ج بَلوا:** [ا_مذ] بغاوت، نافرماني

☼ وڳوڙ، فساد، شورش، ماراماريءَ وارو حملو

☼ هجوم، شوروغل، غوغاءُ، بيچيني، شورش، اضطراب

☼ [ف: بلوا]

• **بِلوئِنگ هارن:** [ا - مذ] سائيڪل وغيره جي گِهنٽي

☼ [انگ: Blowing Horn]

• **بُلهُ:** [صفت] بيوقوف، ڪم عقل، احمق، نادان، مورک

☼ [ع: ابلهُ]

• **بُلها شاهہ:** [ا – خاص] پنجابي / سرائيڪي زبان جو هڪ مشهور صوفي شاعر بلهي شاهہ، بلا شاهہ

• **بَلَمزِيرُ ج بَلَمزِيرَ:** [صفت] بي ديو، بيحياءُ، بيشرم، اٿاسو

☼ بدفضيلت، خبيث

☼ نحسُ، پليت

☼ بدمعاش، رهزن، شرير، ظالم، خنزير

☼ چور

☼ [ع: بـلاحذر(؟) < بـلا = سواءِ + حذر = ڊپ]

• بٽلئوشُ ج بٽلئوش: [صفت] وحشي. جهنگلي. اڻ سڌريل. جٽ. غير مهذب. ڪِنو. گندو

• بلئڪ: [صفت] ڪارو. سياھ

※ [انگ: Black]

– بلئڪ آئوٽ: [اـمث] وڏي پيماني تي بتين وسائڻ واري حالت. اونداهي. اندوڪار (جيڪو عمل جنگ جي حلتن ۾ وسندڙ آبادين ۾ رات جو ڪيو ويندو آهي)

※ خبرن جي اشاعت بند ڪري ڇڏڻ واري حالت

※ [انگ: Black out]

– بلئڪ آئوٽ ڪرڻ: [اصطلاح] لڪائڻ. شايع ڪرڻ جي اجازت نہ ڏيڻ

– بلئڪ اِسٽون: [اـمذ] ڪارو پٿر

※ [اـ خاص] حَجرِ اسود. اهو پاڪ پٿر (جيڪو ڪعبة الله شريف جي ديوار ۾ نصب ٿيل آهي)

※ [انگ: Black stone]

– بلئڪ ائنڊ وائيٽ: [اـ مذ] ڪارو ۽ اڇو (اهڙي سادي تصوير يا فلم، جيڪا صرف ڪاري ۽ اڇي رنگ سان تيار ڪيل هجي)

※ [انگ: Black and white]

– بلئڪ بال: [اـ مذ] ڪلب جو ميمبر چوندڻ جي موقعي تي ڪنهن اميدوار جي خلاف ووٽ

※ [انگ: Black Ball]

– بلئڪ بورڊ: [اـمذ] اسڪول ۾ لکڻ لاءِ ڪاٺ جو ڪارو تختو

※ [انگ: Black Board]

– بلئڪ سِي: [اـ خاص] ڪارو سمنڊ

※ [انگ: Black Sea]

– بلئڪ ڪرڻ: [اصطلاح] ذخيره اندوزي ڪرڻ. چور بازاري ڪرڻ (ڪم معياري وکر عام هٽن جي ڏيئهن ۾ ڪجهه واپاري اهو وکر اڳواٽ ذخيرو ڪري رکندا آهن ۽ جڏهن بازار ۾ اهو وکر اڻلڀ ٿي ويندو آهي تہ اهو ساڳيو ذخيرو ڪيل وکر وڌيڪ اگهہ تي فروخت ڪندا آهن)

– بلئڪ لِسٽ: [اـ مث] ڏوهارين. شڪي ماڻهن يا اڻ وڻندڙ عنصرن جي فهرست

※ [انگ: Black list]

– بلئڪ مارڪيٽنگ: [اـمث] رواجي اگهہ کان مٿي وڪرو. چور بازاري

※ [انگ: Black Marketing]

– بلئڪ مارڪيٽيئر: [صفت] چوربازاري ڪندڙ. بلئڪ مارڪيٽنگ ڪندڙ

※ [انگ: Black Marketier]

• بلئڪ ميل: [اـمث] اها رقم يا رعايت وغيره، جيڪا راز کولڻ يا نقصان پهچائڻ جي ڌمڪي يا ڪنهن قسم جي ٻئي دٻاءَ کان مجبور ڪري حاصل ڪئي وڃي. رازن کولڻ جي رشوت

※ [انگ: Blackmail]

– بلئڪ ميلر: [صفت] راز کولڻ جي ڌمڪي ڏيئي رشوت وٺندڙ. نقصان پهچائڻ جي ڌمڪي ڏئي ناجائز فائدا حاصل ڪندڙ

※ [انگ: Blackmailer]

– بلئڪ ميل ڪرڻ: [اصطلاح] راز کولڻ جي ڌمڪي ڏيئي ناجائز مقصد حاصل ڪرڻ

– بلئڪ ميلنگ: [اـ مث] راز کولڻ جي ڌمڪي ڏيئي پئسي وٺڻ جو عمل. ناجائز فائدو حاصل ڪرڻ جو عمل

※ [انگ: Black Mailing]

• بلئنڪ چيڪ: [اـ مذ] سادو خالي چيڪ. کليو چيڪ. صحيح ٿيل چيڪ جنهن ۾ رقم لکيل نہ هجي

※ [انگ: Blank cheque]

• بلئنڪ ورس: [اـ مذ] غير قافيہ نظم. رديف ۽ قافيي کان بي نياز شاعري. نظم معرىٰ

※ [انگ: Blank Verse]

• بٽلي: [حرـندا] واھ!، خوب!

※ [اـ مذ] ٻئي تي ٽوڪ جو لفظ

※ عجب جي اظهار جو لفظ. مارا!

※ [ع: بَلِيٰ؛ ف: بَلي = هائو]

– بٽلي بٽلي: [حـندا] واھ واھ! ناھوڪوا. شاندار!

※ شاباس. آفرين

– بٽلي پائي هجڻ: [اصطلاح] وڏي رسائي ۽ رهائي هجڻ. عام مقبوليت هجڻ

– بَلي هَجڻ: [اصطلاح] وڏيءَ پهچ وارو هجڻ، نالو مشهور ٿيڻ
※ متڪبِّر هجڻ

• ٻلي: [ظرف] واسطي، خاطر، لاءِ، ڪاڻ
※ حوالي، ذمي
'ٿيان هن جي ٻلي، پيو ڪجهه نه ملي' (احمد خان مدهوش)
※ حساب ۾، ليکي ۾

– ٻلي لائڻ: [اصطلاح] ڪنهن جي ڪم ۾ آڻڻ، استعمال ڪرڻ
※ ڪنهن جي آسري ڇڏڻ
※ اگهائڻ
※ پهچائڻ

• ٻُلِي ج ٻُلِيُون: [اــمث] ڪمند جي ڳَرِي، ڳَرِي
※ آڱر جي ٽن حصن مان هڪ حصو، ڏوڏو
※ ڪڏ، ٽپو
※ [س/ات]
※ [صفت ـ مث] پياري، مِٺڙي، لَڏِڻ، مِٺڻ، (darlling (girl

– ٻُلي ڏيڻ: [اصطلاح] خراب صلاح ڏيڻ، بدراهه ڪرڻ، برغلائڻ
※ ڦندائڻ، آپارڻ، هشي ڏيڻ
※ [س/ات]

• ٻُليٽن: [ا – مذ] سرڪاري اطلاع، اطلاعي خبر نامو، ڪنهن اداري پاران جاري ٿيندڙ خبرنامو، نيوز چئنل تان نشر ٿيندڙ تازي خبر
※ [انگ: Bulletin]

• ٻلِيچنگ پائوڊر: [ا – مذ] رنگ ختم ڪندڙ ٻورو، رنگ ڪاٽ سفوف، پائوڊر (جنهن سان ڪپڙي تان داغ دور ٿي وڃن)
※ [انگ: Bleaching powder]

• ٻليخم: [صفت] ڪِڪ، بيزار
※ عاجز، ٿڪل

– ٻليخم ٿيڻ: [اصطلاح] ٿڪجي پوڻ
※ ڪِڪ ٿيڻ، بيزار ٿيڻ

• ٻُليدي: [اـخاص] هڪ ذات جو نالو، بلوچ قوم جو هڪ قبيلو (اصل ۾ بلديه (مڪران) کان آيل)

• ٻلِيڊ: [ا – مذ] ڌار، چاقو وغيره جو ڦر، لوهه جو تيز ڌار وارو ٽڪر يا ڦر
※ سيفٽي ريزر جي تيز ڌار وارو پٽو (جنهن سان ڏاڙهي لاهبي آهي)
※ لوهه جو ڦر
※ پن، پتو، برگ
※ [انگ: Blade]

• ٻلِيڊر: [ا - مذ] مثانو
※ فوٽ بال، والي بال يا رگبي جي ڦيٽن جو اندريون ٽيوب (جيڪو هوا ڀرڻ سان ڦوڪجي ويندو آهي)
※ [انگ: Bladder]

• ٻليزر: [ا – مذ] هڪ خاص ڪپڙي جو رنگين ڪوٽ، رانديگرن جو ڪوٽ، ڪاليجي شاگرن جي ورديءَ جو ڪوٽ
※ [انگ: Blazer]

• ٻليسَ ج ٻليسون: [اـمث] ڪليل هٿ جي چيچ ۽ آڱوٺي جي وچ وارو مفاصلو، گرانٽ
※ [ف: بالِشت]

• بَلِيغُ: [صفت] پاڪيزه ڪلام وارو ادبي زبان جو ماهر، خوش بيان، پر اثر تقرير ڪندڙ، مؤثر مقرر، خوش گفتار، فصيح البيان، فاضل
※ ماهر، هوشيار
※ ڪامل، پورو
※ [ع]

– بَلِيغانه: [ظرف] بليغ نموني ۾، مؤثر نموني، بلاغت سان پريل

• ٻلِيئرڊ: [اـمذ] انگليءَ جي هڪ مشهور راند (جيڪا ڪاٺ جي چورس تختي تي گول سارين سان کيڏندا آهن)
※ [انگ: Billiard]

– ٻلِيئرڊ روم: [ا ـ مذ] ٻليئرڊ راند کيڏڻ جو ڪمرو
※ [انگ: Billiard Room]

• **بَمُ ج بَمَ:** [ا ـ مذ] دهل. ڏڪڙ. پکواز يا نغاري جو نرُ (گرو) پاسو (جنهن تي هٿ يا ڏڪ هڻڻ سان وڏو ۽ ڳرو آواز نڪري)

※ راڳ يا ساز جو ٿلهو ۽ اچو آواز

※ ستار جي ٿلهي تار

※ نقارو. دمامو

※ ڪنهن لفظ جو اهو هجي وارو رڪن، جنهن جي آواز ڪرڻ تي زور ڏنو وڃي

※ شور غل

※ [ضد: 'زير' عام طور 'زير و بم' ڪتب ايندڙ]

※ ٻٽاڪ. لاف. ڏٽو. ڳلٽو. گسٽو. دم

※ رعب. تاب. داب

– **بَم بَم:** [ا - مذ] باجي، نغاري، طبلي، يا دهل وغيره جو لاڳيتو آواز

• **بَمُ ج بَمَ:** [ا-مذ] گهوڙي گاڏيءَ، ٽانگي يا بگهيءَ وغيره جي انهن ٻن ڏنڊن مان هڪ، جنهن جي وچ ۾ گهوڙو جوٽيو آهي. بگيءَ وغيره جو بانس. شهتير

※ [انگ: Bamboo؛ سن: ويام، ف: بَم، بِم]

• **بَمُ ج بَمَ:** [ا-مذ] بارود جو ناس ڪندڙ گولو. بم گولو

※ [انگ: Bomb]

– **بَمُبُ:** [ا ـ مذ] بم (لفظ 'بم' يعني ' بارود جو ناس ڪندڙ گولو' جو درست اُچار)

※ [انگ: Bomb]

– **بَم باٽ ڪرڻ/بَم بارڊ ڪرڻ:** [اصطلاح] بم وسائڻ. تباهه ۽ برباد ڪرڻ

※ [انگ: Bombard]

– **بَمبارُ ج بَمبارَ:** [صفت] بم گولا اُڇلائيندڙ، بم وسائيندڙ (ماڻهو جهاز يا توب)

※ دلبو ڏيندڙ. ننگ

– **بَمبارڊمينٽ:** [ا-مث] بمن وسيلي تباهي

※ [انگ: Bombardment]

– **بَمباري:** [ا-مث] بمن جو وسڪارو، گولہ بازي، نشاني تي تباهه ڪندڙ شين جي بوڇاڙ، تباهه ڪاري

※ [اصطلاحاً] ظلم ۽ ستم ڪرڻ

– **بَم بَکيڙو ج بَم بَکيڙا:** [ا-مذ] تجمل. ٺاٺ. وڏو بندوبست

※ هل. هنگامو. جهيڙو

– **بَم بَکيڙو ڪرڻ:** [اصطلاح] تجمل ڪرڻ. وڏو بندوبست ڪرڻ

※ ڪوڙ گهمسان ڪرڻ. هل هنگامو ڪرڻ

– **بَم پلاسٽ:** [ا-مذ] بم ڌماڪو

※ [انگ: Bumb blast]

– **بَم پلاسٽ ڪرڻ:** [اصطلاح] بم ڌماڪو ڪرڻ

– **بَم ٻڌڻ:** [اصطلاح] ڪوڙا دم دلاسا ڏيڻ. ڏٽا ڏيڻ

※ رعب ويهارڻ. اُجايو دهمان ڪرڻ. آڪڙ ۽ سيٽ ڏيکارڻ

– **بَم جهلڻ:** [اصطلاح] دم جهلڻ. صبر ڪرڻ

※ مڪر ڪرڻ. دت هڻڻ

– **بَمِرُ ج بَمِرَ:** [صفت] ڏٽئي. ٻٽاڪي. ڳلٽو ٻڌندڙ

– **بَم رَکڻ:** [اصطلاح] رعب رکڻ. دٻدٻو ڏيکارڻ. وڏائي ڪرڻ

– **بَمَ ڦاٽڻ:** [اصطلاح] بارود جو ڦاٽڻ

※ ڪنهن شيءِ جو (پاڻيءَ جي چشمي وانگر) تيز نڪرڻ

– **بَم ڦِٽا ڪرڻ:** [اصطلاح] ڪوڙ ڳالهائڻ. ڪوڙ هڻڻ. ٻٽاڪون هڻڻ

※ ڦٽاڪا ڇوڙڻ. بم گولا اڇلائڻ

※ افواهه اٿارڻ. ڪوڙي خبر ڦهلائڻ

– **بَم گولو ج بَم گولا:** [ا-مذ] بارود جو گولو. گولو

– **بَم گولو ڇوڙڻ، هڻڻ:** [اصطلاح] بارود جو گولو اڇلائڻ

※ وڏو ڪوڙ هڻڻ. افواهه اٿارڻ

• **بَم:** [ا - مذ] فقيرن (جوڳين) جو نعرو 'بم بم مهاديوا' (بم مهاديو- مهاديو جي جئه. مهاديو جو اعليٰ شان)

• **بمائڻُ:** [مص -فعل متعدي] ڪا شيءِ گم ڪرڻ. چوري ڪرڻ

※ ڏاڍيان ڏڪ هڻڻ

※ [س/ل]

• **بِمبَ:** [اِ_مث] ٽِڪ. آرسي. آئينو

※ عڪس. تصوير. سايو (چنڊ يا سج جو عڪس)

• **بَمر ٻاڪَسُ:** [اِ_مذ] وڻ جو هڪ قسم

• **بَمبُلَ:** [اِ _ مث] مکيءَ جو هڪ قسم (مکيءَ جي هن قسم کي 'بمبئي' به چوندا آهن)

※ [س/ل]

※ ماکيءَ جي وڏي مک

※ [انگ: Bumble — Bee جو اختصار]

• **بَمبُو ج بَمپُو:** [اِ_مذ] بانس. نڙ. بيد

※ بانس جو لڪڙو

※ [لاطيني: Bambusa Arundinacea]

※ ٽيليفون يا تار جو پورو لرهي ٿنيو

※ [انگ: Bamboo]

• **بَمبَئي:** [اِ _ خاص] ممبئي (Mumbai) هندستان جو هڪ پراڻو مشهور شهر ۽ بندرگاهه (جنهن جو اصل نالو 'ممبئي' هو جيڪو هاڻي بيهر ساڳئي نالي سان سڏجي ٿو)

※ هڪ قسم جو قلمي انب. سرولي

※ هڪ قسم جو پان (جيڪو ديسي پان جي ڀيٽ ۾ گهٽ هوندو آهي)

※ [انگ: Bamai]

• **بَمپر:** [اِ_ مذ] فولاد جي مضبوط ڪماني (جيڪا ريل جي دٻن، موٽر، ڪار، ٽرڪ وغيره اڳيان پٺيان لڳل هوندي آهي ته جيئن ٽڪر وقت باڊيءَ کي نقصان نه پهچي)، ٽڪر روڪ

※ [انگ: Bumper]

• **بَمجَڻُ:** [مصدر 'بمڻ' مان فعل مجهول] هوا سان ڀرجڻ. ڦوڪجڻ. ڏڀجڻ. پرجڻ. آڦري پوڻ

※ سيٽجڻ. آڪڙجڻ (مغروريءَ ۾)

• **بَمرا:** [اِ_خاص] هڪ ذات جو نالو (اڪثر حيدرآباد ۽ ٺٽي ضلعن ۾)

• **بَمريو ج بَمريا:** [صفت_ مذ] مات ۾ ويٺل. خاموش

※ [مث: بمري ج بمريون]

'ڪنهن جنهن کي کيپ خماريا، بمريا پوڻ' (گرهوڙي)

• **بمڙيا:** [اِ - مذ] جيت جو هڪ قسم. پؤنر. ڪاري رنگ جي پيلن پنن سان مشهور جيت. پؤنر

'ڪنهن جنهن کيف ڪڪوريا، جن ۽ بمڙيا پڻ' (گرهوڙي)

• **بَمع:** [ظرف] گڏ. سان. سميت. سوڌو

※ [ف: به = سان + ع: مع]

– **بَمع عيال:** [ظرف] عيال سان گڏ. ٻارن ٻچن سان. ڪٽنب سميت

• **بَمِي:** [صفت] بمر. ٻناڪي

• **بَنُ ج بَن:** [اِ_مذ] جهنگل. جهنگ. ٻيلو

※ بيابان. ويراني. ميدان

※ [سن: ون]

※ ساوڪ. سبزه زار. سر سبز علائقو

※ ٺاهه. سينگار. آراستگي

※ [مصدر: بنجڻ. بڻائڻ]

※ سخت پٿريلي زمين (جيڪا ڪوهه ڪوٽيندي ظاهر ٿئي)

※ پٿر جو هڪ قسم جنهن مان ٿوبي ٺهي. واريا سو پٿر

※ [س/ڪوهه]

※ ڪل جي مٿين پاسي وارو سنهون پردو

※ [س/ٿ]

※ [اِ_خاص] دادو ضلعي ۾ هڪ ٽڪر جو نالو (هن ٽڪر تي اهو نالو انهيءَ ڪري پيو آهي جو اتي ٿوبين جهڙا پٿر آهن. جن تي جاهلو ماڻهو ماڻي پچائيندا آهن)

– **بَن اُڇڻ:** [اصطلاح] جهنگ ۾ اچڻ

※ کوهه کوٽيندي هيٺان پٿرا اچڻ

– **بَن باس:** [اِ - مذ] بنواس. ڏيهه نيڪالي. جلاوطني

– **بَن بَنائڻ:** [اصطلاح] وڏا بندوبست يا انتظام رکڻ. محفلون سينگارڻ

※ ڪا عجب تجويز رٿڻ

– **بَنُ ٺَنُ:** [اِ_مذ] جهر جهنگ

※ هار سينگار. ٺاهه ٺوهه

– **بَن جاتِره:** [اِ - مث] بن ياترا. برج ديس جي چورباسي (84) جهنگن جي زيارت ڪرڻ

- **ٻَن چَرُ ج ٻَن چَرَ:** [صفت] جهنگ ۾ گذاريندڙ. وحشي جهنگلي جانور
- **ٻَن ديوتا:** [اـمذ] جهنگل جو ديوتا
  - ٭ [مث: بن ديوي = جهنگ ۾ رهندڙ حسين عورت]
- **ٻَن راڄُ ج ٻَن راڄَ:** [اـمذ] جهنگل جو راجا. شينهن
  - ٭[سن: ونراج < ون = جهنگ + راج + بادشاهه]
- **ٻَنراو:** [اـمذ] جهنگل جو بادشاهه. شينهن
  'جنهن کيو بانوليو ٻنراو کي، جانک لاٿي چين' (سائينداد)
- **ٻَنراهَه ج ٻَنراهُون:** [اـمث] وڻراهه. وڻڪار
  - ٭ نباتات. اوڀڙ
  - ٭[سن: ون + راجي]
- **ٻَن کنڍِي:** [اـخاص] شنڪر آچاريه جي پيروي ڪندڙ سنياسي
- **ٻَن مالا:** [اـمث] جهنگلي گُلن ڦُلن ۽ تلسيءَ جو هار (جيڪو پيرن تائين ڊگهو ٿيندو آهي، اهو هار جيڪو ڪرشن مهراج پائيندو هو)
- **ٻَن مانسُ:** [اـمذ] هڪ قسم جو جهنگلي باندر (جيڪو ڪجهه ماڻهوءَ جهڙو ۽ ڪجهه ٻولڙي جهڙو ٿيندو آهي)
  - ٭ وحشي، بي تهذيب، بي سليقو
  - ٭ [سن: ون مانش]
- **ٻَنواسُ ج ٻَنواسَ:** [صفت] جهنگل ۾ واسو يا گذر. جهنگل ۾ رهندڙ. جهنگلي، صحرا نشين
  - ٭ دنيا جو تياڳ
  - ٭ وطن کان خارج پٽ
  - ٭ [اـمث] جلاوطني. ملڪ نيڪالي
  - ٭ برهمڻ جي حياتيءَ جو هڪ درجو
  - ٭ [سن: ون + واس]
- **ٻَن واسِي:** [صفت] ٻرواسي. جهنگ ۾ رهندڙ. جهنگلي. جهنگ جو رهاڪو (ماڻهو يا جانور)
  - ٭ [مجازاً] جوڳي، تارڪ الدنيا. سنياسي
  - ٭ اهو برهمڻ جنهن حياتيءَ جا ٽي ڀاڱا ٽي دور (وديارٿي، برهمچاري ۽ گرهستي) گذاري دنيا کي تياڳ ڪيو هجي سنياسي

- • **ٻَن:** [اـمذ] بند. ميدي مان ٺهيل مٺي ڊبل روٽيءَ جو هڪ قسم (جيڪو ٽڪري ڪاڏي، 'Fast food' طور ڪتب ايندو آهي)
  - ٭ [انگ: Bun]
- **ٻَن ڪباب/ ٻَن ڪواب:** [اـمذ] ڪباب جو هڪ قسم (جيڪو مٺي ڊبل روٽيءَ جي وچ ۾ رکيو ويندو آهي)، برگر
- • **ٻِن:** [ظرف] ٻنا. سواءِ بغير. ڌاران. ڪانسواءِ. علاوه. بجز. ريءَ
  - ٭ [سن: وِنا]
- **ٻِن باپ:** [صفت] يتيم. جنهن جو پيءُ ٻار جي ننڍپڻ ۾ گذاري وڃي. پيءُ جي سرپرستيءَ کان محروم
- **ٻِن ٻُلايا مهمان:** [صفت] اڻ ڪانڊيل، اڻ سڏيو. جيڪو ٻنا دعوت جي آيل هجي
- • **ٻِن:** [اـمذ] پٽ. ولد. اِبن
  - ٭ [ع: 'اِبن' جو مخفف]
- • **ٻُنُ:** [اـمذ] پسارڪو وکر. ڪافيءَ جو ٻج. جنهن کي ڀُڃي. پيهين. سفوف ڪري، پاڻيءَ ۾ اوٻاري پيئبو آهي، قهوو
  - ٭ [ع: حبة خضراء (شاه ٻن)]
- • **ٻِنا/ ٻِنان:** [ظرف] سواءِ. بغير. ڌاران. ٻن. ريءَ
  - ٭[سن: وِنا]
- **ٻِنا شرح وارنٽ نِڪرڻ:** [اصطلاح] ڪورٽ طرفان ضامن وٺڻ کان سواءِ گرفتاريءَ جو حڪم نامو/ وارنٽ جاري ٿيڻ
- **ٻِنا شڪ:** [ظرف] بلاشڪ. بي شڪ. ٻنا ڪنهن شڪ جي يقيناً
- **ٻِنا لَغام گُهمڻ:** [اصطلاح] سواءِ پابنديءَ يا بندش جي هلڻ. چڙواڳ هلڻ. اَلڙ ڇَلَ گهمڻ
- • **ٻِنا ج ٻِنائُون:** [اـمث] بنياد. پيڙهه. پاڙ. پايو. پيڙهي
  - ٭ اڏيل جاءِ. اڏاوت. عمارت. مڪان
  - ٭ ابتدا. آغاز
  - ٭ سبب. وجهه. ڪارڻ. باعث. اصل حقيقت
  - ٭ [ع: بِناء]
- **ٻِنا ٻَرين:** [ظرف] انهيءَ ڳالهه جي ٻنا يا مدار تي، انهيءَ ڪري
  - ٭ [ع: ٻنا + ف: بَر + اِين]
- **ٻِنا ٻَنائِڻ:** [اصطلاح] پيڙهه ٻڌڻ. پايو وجهڻ. عمارت ناهڻ

- پنا رکڻ: [اصطلاح] بنياد رکڻ، پيڙھ رکڻ
- بنات ج بناتون: [اــمث] اوني ڪپڙي جو هڪ قسم.
ريشمي ڪپڙي جو هڪ قسم
* [ف: بانات]
'موزا ملوڪن جا، پريا بخمل بناتن' (ولي محمد رونجهو)
- بناتي ج بناتي: [صفت] بنات جو
• بنات: [اــمث] ڌيئون، ڌيئر، نياڻيون ('بنت' جو جمع)
* [ع: بِنت' ج بنات']
- بنات النعش: [اــمث] ستن تارن جو ميڙ (جنهن جا چار تارا 'کٽ' جي شڪل ۾ هوندا آهن، جيڪو اتر ڪتب جي چوڌاري ڦرندي نظر ايندو آهي)، ڏ ب اڪبر، ست رِشي
* [ع : بنات + ال + نعش]
• بنارس: [اــخاص] هندستان جو هڪ مشهور شهر ۽ هندن جو وڏو تيرٿ ڪاشي (بنارس جي خوبصورت صبح 'صبح بنارس' جا شاعرن پنهنجي شاعريءَ ۾ حوالا پڻ ڏنا آهن)
* شرناءِ جو هڪ قسم، وڏي شرناءِ
- بنارسي: [صفت] بنارس سان منسوب، بنارس جو رهاڪو
- بنارسي ٺَگ: [ا-مذ] بنارس جو ٺگ يا دلال (جيڪو ان پيشي ۾ ماهر هوندو آهي)
* [اصطلاحاً] وڏو بدمعاش، مچيل بد معاش
- بنارسي پان: [ا-مذ] بنارس ۾ پوکجندڙ پان (جنهن جو ذائقو خوشگوار هوندو آهي)
- بنارسي ساڙهي: [ا-مث] بنارس ۾ ٺهندڙ مشهور ساڙهي
- بنارسي ڪپڙو: [ا-مذ] هڪ خاص قسم جو ڪپڙو جنهن تي سونهري، روپهري تار سان گل ٻوٽا ٺهيل هوندا آهن
- بنارسي لنگڙو: [ا-مذ] لنگڙو انب (جيڪو بنارس جي باغن ۾ تمام وڏو ۽ ذائقيدار ٿيندو آهي)
• بنارڻ: [مص ـــ فعل متعدي] گوشت کي رڌڻ لاءِ ٻوٽيون ڪرڻ

• بناش: [اــمث] ستيه ناس، تباهي، بربادي، زيان
* گمشدگي
* موت
* [سن: وِناش]
• بناسپتي: [اــمذ] جهنگل ٻَل، گاهه (جنهن جو گُل ڪان سواءِ ڦل ٿئي)
* سبزيءَ مان ٺهيل گيهه، Vegetable oil
• بناوَ/بناءَ: [ا - مذ] سينگار، زيبائش، آرائش، زينت، آراستگي، سجاوٽ، ٺاهه ٺوهه
* ميل جول، دوستي، يگانگت، هم آهنگي ('بگاڙ' جو ضد)
* اڏاوت، تعمير
* درستي ('تخريب' جو ضد)
* صورت، آثار
* خوشحالي، زندگيءَ جي خوشگواري
• بناوٽ ج بناوٽون: [ا ـ مث] اڏاوت، جوڙجڪ، ساخت، گهاڙيٽو، مانڊاڻ، ڊول، بيهڪ، تشڪيل، وضع قطع، تراش خراش
* نمائش، ڏيکاءُ، تصنع، تڪلف، ظاهرداري
* ملاوت، آميزش
* ڪوڙ، بهانو، مڪر، فريب، خلاف بياني، سخن سازي
* صنعت، ڪاريگري
* [ع: بَني، يبني = اڏڻ]
- بناوٽي ج بناوٽي: [صفت] جڙتو، ملاوٽي، ڳاڙڙ، نمائشي، مصنوعي، جعلي، نقلي ('اصلي' جو ضد)
* مڪار، جعل ساز، ڊرامي باز، ناٽڪي، نوٽنڪي
• بناهه: [اــمث] پيڙهه، بنياد
* سِٽاءُ، نمونو
* [ع: بِناء]
• بناهو ج بناها: [اــمذ] گهوٽ ڪنوار کي شاديءَ وقت يا بعد ۾ ڏنل مٺائي وغيره، موڙو
* [سن: وِواهه = وهانءُ پرڻو]

• **بِناءَ ج بِناٿُون:** [اـمث] بنياد، پيڙهه
٭ اڏاوت، عمارت
٭ پاڙ، جڙ
٭ سبب، وجهه
٭ [ع: بِناء]

• **بَنائِڻُ:** [مص – فعل لازمي] رٺڻ، سِٺڻ
٭ ناهڻ، جوڙڻ، اڏڻ
٭ منڊڻ، سينگارڻ
٭ [ع: بَنيٰ ـ يبنِي = بنائڻ]
٭ [بَنايو بَنائيندو بَنايل]

– **بَناءَ ج بَناءَ:** [اـمذ] سِناءُ، ماندان، جوڙجڪ

• **بِنبَ ج بِنبُون:** [اـمث] آرسي، درسني، آئينو
٭ عڪس، سايو
٭ آفتاب، ماهتاب

• **بَنبالُ ج بَنبالَ:** [اـمذ] وبال، مصيبت، جنجال، پِٽ، هڄا، پاپ
٭ [ع: وبالُ]
'پاپ وسايو پاڻ تي، بابي جو بَنبال' (حفيظ)
٭ پِٽ، پاراتو، بد دعا

• **بَنبَشِ:** [اـمذ] ڏيک، ٺٺُ، پيڪو، بار
٭ [س/ڪوهم]

• **بَنبَلَ:** [اـخاص] هڪ ذات جو نالو (اڪثر سکر ۽ جيڪب آباد ضلعن ۾ رهن)

• **بَنبَلَ ج بَنبَلُون:** [اـمث] اڇي پڇ واري مينهن
٭ [س/ات]

• **بَنبلِي ج بَنبلِيُون:** [اـمث] خواري، رسوائي
٭ ننڊڙو ٽڪندو جهنڊو
٭ [س/ات]

• **بَنبِلي:** [اـخاص] تعلقي ميرپر ماٿيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بَنبَڻُ:** [صفت] ٿلهو، متارو
٭[س/ات/ ل]

• **بَنبُو ج بَنبُو:** [اـمذ] تار جو ٿنڀو
٭ بانس، بانس جو ڏگهو لڙهو
٭ [انگ: Bamboo]

• **بَنبُو ج بَنبُو:** [اـمذ] لوهه جو ڇهنبيارو ۽ سوراخدار سوئو (جيڪو ڳڻ ۾ هٿي اناج جا ڪجهه داڻا ٻاهر ڪڍي جنس ڏسجي)

• **بَنيا:** [اـ صفت ـ مذ] گهاٽا، ڪارا ۽ گهنڊيدار وار (جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ)
لا رلئيندي رچوا، ٻنس بنيا وار (شاهه/ سارنگ)
—
'بنيا سندن وار، پرون تي پنور پلن ٿا' (صوفي ورپل فقير ابڙو)

• **بَنيٽُ ج بَنيٽَ:** [اـمذ] مچ، پنيت، پيڙ
٭ [س/ل]

– **بَنيٽُ ٻرڻ:** [اصطلاح] مچ ٻرڻ، باهه ٻرڻ
٭ فساد برپا ٿيڻ
٭ معاملو وڌي وڃڻ

• **بِنيرڪو ج بِنيرڪا:** [اـمذ] ٻرهه ڦٽيءَ جو وقت (ڏرا اونداهيءَ وارو)، پِنيرڪو

• **بِنيُري ج بِنيُريُون:** [اـمث] جيت جو هڪ قسم، پنيوري
٭ ٻير جي سڪل پلڙي مان نهيل ڦرٽي (جيڪا هوا تي ڦرندي آهي)
٭ [س/ل]

• **بَنيو ج بَنيا:** [اـمذ] ڪڪي، ڳاڙهي رنگ جي وارن وارو ماڻهو، ٻنيو
٭ سهڻو، محبوب
٭ [مث: بَنيِي ج بَنيِيُون]
'ميڙئين مون ڏٺي، بنيا يار بنهور ۾' (نامعلوم)
٭ [صفت] ڪارو، زال جو مجو، زن مريد
٭ [اـخاص] مرد نوڙي عورت جو نالو ('جام بنيو'، 'مائي بنيو')
٭ [س/ل]

– **بَنيو چوٽو:** [اـمذ] گهاٽا گهنڊيدار ڪارا وار

• **بِنيو ج بِنيا:** [اـمذ] لاڳاپو، تعلق، اسانگو
'بنيا هن بنهور جا، نيئي وسائيندو ڪڏ' (منٺار)

• بِـنـيـُوري/ بَـنـيـُوري ج بـنـيـوريـُـون: [اـمث] جيت جو هڪ قسم. پنيوري
※ بير جي سڪل پلڙي مان نهيل ڏرٿي (جا هوا تي ڦرندي آهي)
※[س/ ل]
– بنيوري ٽيڙ: [اصطلاح] ٽڪڙو بجي وڃڻ
• بَنيولَ ج بَنيولُون: [اـمث] حيراني. پريشاني. پنيول
※ مستي. ديوانگي
※ [سن: ويرم]
• بَنِيي ج بَنِيُون: [اـمث] ڪڪي اک
• بَـنَتِ: [اـمث] بنت. بناڻ جو عمل. ڪاريگري. صنعت. هنر
※ ساز. سلوڪ. ناهه
※ [سن: ورٽتِ]
• بِنت: [اـمث] ڌيءُ. نياڻي. دختر
※ [ع]
– بِـنت البحر: [اـمث] بلهڻ. هڪ عجيب دريائي مخلوق (جنهن جو ڌڙ عورت جهڙو ۽ باقي مڇيءَ سان مشابهه ٿيندي آهي)
– بِـنتُ العِنبِ: [اـمث] شراب
※ [ع: لفظي معنيٰ 'انگور جي ڌيءُ']
– بِنتِ حسين: [اـخاص] حضرت امام حسين عليہ السلام جن جي نياڻي. بيبي سڪينہ سلام الله عليها جن جو لقب
– بِنتِ رسول: [اـخاص] رسول پاڪ صلي الله عليہ وآلہ وسلم جن جي نياڻي. خاتونِ جنت. بيبي فاطمة الزهرىٰ سلام الله عليها جن جو لقب
– بِنتِ علي: [اـخاص] حضرت علي ڪرم الله وجهہ جن جي نياڻي. بيبي زينب سلام الله عليها جن جو لقب
– بِـنت مريم: [ا – مث] بيبي مريم جي ڌيءُ (لفظاً)
※ ڪنواري ڇوڪري. ستي. پاڪدامن (مراداً)
• بَنتا: [ا – مث] وني. ڪنوار. جوءِ. زال. بيبي
※ [صفت] لنڏن. نازنين. معشوقا. آشنا

• بِـنتِي: [ا – مث] بينتي. وينتي. التجا. عرض. منٿ. درخواست. گذارش
※ عذر. معذرت. ندامت. معافي
※ عاجزي. خاڪساري. خوشامد
※ [سن: ونت]
• بَـنج: [اـمث] پنگ. خراساني جان
※ [ع]
• بَـنجارڻ: [صفت] وڻجارڻ. واپارڻ
• بَـنجارو ج بَـنجارا: [صفت - مذ] وڻجارو. واپاري. سوداگر. تاجر. ان جو واپاري
※ واپاري قبيلي جو فرد
※ هڪ قسم جو گيت (بنجارو/وڻجارو) جنهن ۾ گهڻو ڪري محبوب جي جدائي يا بيوفائيءَ جو ذڪر ڪيو آهي
※ اناج ڍوئڻ وارو. بار ڪتندڙ. حمالي
※ رولو. آوارو
– بَـنجارِي: [ا - مث] وڻجاري. وڻجاري جي زال. وڻجاري جي جوءِ
• بَـنجَرَ: [ا - مث] غيرآباد زمين. سم ڪلر واري زمين
※ نوبتي زمين
※ ويرانو
※ [سن: بنڌيا = ويران. سنڌ]
• بَنجَڻُ: [مصدر 'بڻڻ' مان فعل مجهول] ٺهڻ. بڻجڻ
※ [بَني، بنبي]
※ [بنيو، بنبو، بنيل]
• بَنجَڻُ ج بَنجَڻَ: [اـمذ] اک جا وار. پنبڻي
※ [س/ل ـ سن: پڪشمن]
• بَنجُهو ج بَنجُهو: [اـمذ] پنجهو. مِٽي. ڪيڙيل بنيءَ جي روءِ واري مِٽي (جنهن سان لوساريءَ لاءِ گارو پڻ تيار ڪيو ويندو آهي)
– بَنجُهو پرائڻ: [اصطلاح] پوک کي ڀريون پاڻي ڏيڻ
– بَنجُهوءُ تي آچڻ/ بنجهوءُ تي هُجڻ: [اصطلاح] پوک کي ڀرٿين پاڻيءَ جي گهرج ٿيڻ

• **بنجهوٽي**: [ا-مث] حمل روڪ دوا
⁂ بانجهه. سَنڍ (عورت)
• **بَنچ**: [ا- مذ] ڇُڳو (انگورن جي ڇاپين جو)
⁂ مُڪو
⁂ [انگ: Bunch]
• **بَنچِي ج بَنچِيُون**: [ا-مث] بنچي. ننڍو ڀالو. نيزو
⁂ [ف: برڇي]
• **بَندُ ج بَندَ**: [ا - مذ] سَندُ. جوڙ. بدن جو جوڙ. عضوو
هڏيءَ جو جوڙ
⁂ ڳنڍ. ڳرهه. ڦَنڊو
⁂ فهرست. فرد
⁂ شعر جي هڪ مصرع. راڳ جو ٽلهه. نظم جو هڪ حصو (Stanza)
• **بَندُ ج بَندَ**: [ا ـ مذ] بندش يا بند ڪرڻ جي حالت. بندِ. بَڌَ.
روڪ. جهل. اٽڪ
⁂ قيد. جيل. حوالات
'جي ڪرلڏائون، ته بنديءَ بند نه ساريو' (شاهه)
⁂ بندش. رڪاوٽ. روڪ. منع. ممانعت
⁂ پاڻيءَ جي اُٿل جي بچاءَ ڪان مٽيءَ يا پٿرن جو بند.
پوک جو وڏو بنو. ڪڙ. ڳوش جي مشڪ. بنڌي
⁂ ڳاهه يا ڪانن جو ڳڏو
⁂ ڪنهن به اوزار جو مٺيو
⁂ سِتار جو ڪڙو (جنهن ۾ تارون ٻڌندا آهن)
⁂ زنجير جو ڪڙو
⁂ هٿڪڙي
⁂ ريل جي پٽڙي. (Railway line)
⁂ گهوڙي يا ڪتي جو انراٿتو ڇِڪ
⁂ ملهه جو هڪ داءُ
⁂ مرڪب لفظ جو پويون جز (اسم جي پٺيان اچي اسم فاعل جي
صورت ڏيندو. ٻڌندڙ جيئن: 'جلد بند. ازاربند. ڪمربند وغيره)
⁂ [ظرف] ٻڌل. بند ٿيل. پڪڙيل. قابو. سوگهو. گرفتار. اسير
⁂ [سن: بَنڌ = ٻڌڻ. ف: بستن. بنديدن = ٻڌڻ]

– **بَندبازُ**: [صفت] بازيگر. رسيءَ تي نچندڙ. دهل وڄائي
بانس يا رسيءَ تي چڙهي تماشو ڪندڙ
– **بَند بَند پڪڙڻ/وٺڻ**: [اصطلاح] وائي سور جو عضوي
عضوي کي وٺڻ
⁂ جوڙ ڪنيو ٻڌڻ
– **بَندَ ٻڌڻ**: [اصطلاح] روڪڻ. بنو ڏيڻ (پاڻيءَ کي روڪڻ لاءِ)
⁂ اڻ ٺهندي ڳالهه ڪرڻ
⁂ صلاح ڪرڻ
– **بَندَ ٽُٽڻ**: [اصطلاح] آجو ٿيڻ. آزاد ٿيڻ
⁂ ڳوڙها وهڻ
– **بَندخانو ج بَند خانا**: [ا_مذ] بنديخانو. قيد
– **بَندُ خَلاص ٿيڻ**: [اصطلاح] قيد مان آزادي ملڻ. اسيريءَ مان
آزاد ٿيڻ
– **بَندِ راهو**: [ا_مذ] قيد. بندش
– **بَند ڪرڻ**: [اصطلاح] پورڻ. دفن ڪرڻ
⁂ روڪڻ. قابو ڪرڻ
⁂ بندڻ. قيد ڪرڻ. ٻڌڻ. واڙي ڇڏڻ
– **بَندَ کولڻ**: [اصطلاح] آزاد ڪرڻ. آجو ڪرڻ. رها ڪرڻ
– **بَندگِيرُ ج بَندگِيرَ**: [صفت] باندي. قيدي
– **بَندَ ۾ پوڻ**: [اصطلاح] قيد ۾ پوڻ. ڦاسجي پوڻ
– **بَنديخانو ج بَنديخانا**: [ا_مذ] قيدخانو. جيل خانو
– **بَندِي وانُ / بَندِي وارُ**: [صفت_مذ] قيدي. باندي
• **بُندَ**: [ا ـ مث] بوند. ڦوهار. مينهن جي ڪڻي. سنهي ڦڙڦڙ.
سنهون مينهن. پاڻيءَ جي ڇاٽ
⁂ تمام ٿورڙي شيءِ
⁂ ڪپڙي جو هڪ قسم (جنهن تي ٻر ٻر ڇاپيل هجي). بُوندي
• **بَنداڻُ**: [مص – فعل متعدي] جهنجهولڻ. ڏانڊولڻ
⁂ [ڪناية] ڳلا ڪرڻ. بدنام ڪرڻ
⁂ [مص] بنداڻ
• **بَندُ بَستُ**: [ا_مذ] بندوبست. انتظام
⁂ [ف]

• **بَند پُراڻ:** [ا_خاص] تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو (قديم 'پراڻ' درياهه جي بند واري ايراضي)

• **بَند جاني:** [ا_خاص] تعلقي وارهه ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بَندَرُ ج بَندَرَ:** [ا - مذ] باندر، پولڙو

• **بَندَرُ ج بَندَرَ:** [ا - مذ] درياهه يا سمنڊ جو ڪنارو (جتي جهاز ٻيڙين وغيره جي بيهڻ ۽ مسافرن، مال وغيره جي لهڻ چڙهڻ جي لاءِ پتڻ ٺهيل هوندو آهي)

◦ درياهه جي ڪناري تي قائم ڪيل شهر، واپاري منڊي (جيڪا سمنڊ يا درياهه جي ساحل تي موجود هجي، مثلاً: ڪيٽي بندر شاهه بندر وغيره)، ساحلي منڊي

❋ [ف]

'بندر جان پئي، ته سڪاڻان مَ سمهو' (شاهه)

❋ ٻيڙين جي سڙهه ٻڌڻ جون رسيون

❋ [هند]

– **بَندر ڪرڻ:** [اصطلاح] جهاز يا ٻيڙيءَ جو بندر تي اچي بيهڻ

– **بَندر گاهَ ج بَندرگاهُون:** [ا_ مث] بندر ڪرڻ جي جاءِ، سمنڊ يا درياهه جي ڪناري تي اهڙو هنڌ، جتي جهاز يا ٻيڙا لنگر انداز ٿين

• **بَندُرَ:** [ا_مث] ننڍي آهر، آهرن جي قطار (جنهن ۾ گهڻا آهرا هجن ۽ هڪ ئي وقت گهڻا جانور قطار ۾ بيهي چارو کائي سگهن)

– **بَندُرَ چرڻ:** [اصطلاح] ويهي پلجڻ، بنا تڪليف سيڪجهه (عيش عشرت جو سامان) ملڻ

• **ٻندراباني:** [ا_مث] هڪ راڳڻيءَ جو نالو

• **ٻندرابَنُ:** [ا _ خاص] هندستان ۾ هڪ بن يا جهنگل (جنهن ۾ ڪرشن مهراج ٻالپڻ جو زمانو گذاريو)، ڪرشن جي پرورش گاهه، برندابن (وندروڻ)

'يثرب مڪي يمن ۾، گوڪل ۽ بندرابن ۾' (احقر فقير)

– **ٻندرابَنِي:** [صفت] بندرا بن سان منسوب

❋ ڪافي ٺاٺ جي هڪ راڳڻي

• **ٻندرو ج ٻندرا:** [صفت_ مذ] قد جو ننڍو، چوٽي قد وارو، ڊيڱو، جامڙو

❋ [سن: وامن]

❋ [مث: ٻندري ج بندريون]

• **بَند ريڪا:** [ا - مث] نقطن جي هڪ قطار

• **بَندِڙو ج بَندِڙا:** [ا_مذ] 'بَند' مان اسم تصغير، ننڍڙو بند

❋ ڳهه جو هڪ قسم، پير جي منڊي (جنهن تي اڪثر ميناڪاريءَ جو ڪم هوندو آهي)

◦ ننڍي قد وارو

– **بَندِڙائي ج بَندِڙائِي:** [صفت] بندڙا جوڙيندڙ، بندڙا وڪڻندڙ

• **بَندِشِ ج بَندِشُون:** [ا _ مث] روڪ ٽوڪ، جهل پل، منع، پابندي، قيد

❋ گرفت، پڪڙ

❋ جملي ۾ لفظن جي بيهڪ، لفظن جي ادائگي

❋ [ڪلاسيڪل راڳ جو اصطلاح] طرز، ڌن، compostion (جيڪا ڪنهن راڳ يا راڳڻيءَ مطابق شاعريءَ جي ڪنهن اسر تي جوڙي وڃي)

❋ سازش، منصوبہ بندي

❋ [ف]

– **بَندِشِي:** [صفت] بندش وارو، بندش هيٺ آيل

• **ٻندِڪڙو ج ٻندِڪڙا:** [صفت _ مذ] بندرو، جامڙو

❋ [سن: وامن]

❋ [مث: ٻندڪري ج بندڪريون]

• **بَند ڪشاد:** [ا - مذ] قوت باهه جي هڪ دوا، عارضي مردانہ ڪمزوري دور ڪرڻ جو علاج

• **بَندِڪوراڙو:** [ا _ خاص] تعلقي ميرپورخاص ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بَندگوبي:** [ا _ مث] گوبيءَ جي چئن قسمن (بند گوبي، ڳنڍ گوبي، گل گوبي ۽ ولايتي گوبي) مان هڪ قسم (جنهن جي پنن جي ڀاڄي تيار ڪئي ويندي آهي ۽ اهي پن سلاد طور بہ ڪاڏا ويندا آهن)

• **بَندَگي ج بَندَگِيون:** [ا ـ مث] ٻانهپ، عبادت، پوڄا، اطاعت، عجز، نيازي، عبوديت، عقيدت
※ خدمت، نوڪري، غلامي
※ آداب، سلام جو هڪ لفظ، تسليم، ڪُرنش
– **بَندَگي بيچارگِي:** [فقرو] ملازمت، پابندي، نوڪري
– **بَندَگي ڪرڻ:** [اصطلاح] عبادت ڪرڻ، ٻانهپ جا فرض بجا آڻڻ
• **بَندڻُ:** [مص – فعل متعدي] بند ڪرڻ، روڪڻ، جهلڻ، اَڏِڻ، ٻَڌڻ، قابو ڪرڻ، سوگهو ڪرڻ
※ پورڻ، دفنائڻ، دفن ڪرڻ
※ قيد ڪرڻ، گرفتار ڪرڻ
※ [ف: بستن = ٻڌڻ؛ سن: ٻنڌن = ٻڌڻ]
※ [بنديو بندبو بنديل]
– **بَندائڻ:** [مصدر 'بندڻ' مان فعل متعدي بالواسطہ] ٻڌائڻ، قيد ڪرائڻ، پڪڙائڻ
※ [بنديو بنديندو بنديل]
– **بَندجڻ:** [مصدر 'بندڻ' مان فعل مجهول] ٻڌجڻ، جهلجڻ، روڪجڻ
※ بند ٿيڻ، قيد ٿيڻ
※ گهوڙي وغيره سواريءَ جي وهٽ جو بيمار ٿيڻ
※ ڪڙجڻ، ٽڪجڻ، لڱ ڄڙهي پوڻ
※ [بنديو بندبو بنديل]
• **بَندو ج بَندا:** [صفت_مذ] عبد، ٻانهو
※ گولو، غلام، نوڪر، ٻيلي
※ انسان، آدمي
※ [ف: بَنده]
※ [مث: بَندي ج بَنديون]
– **بَندو بَردو:** [صفت] غلام، ٻانهون، نوڪر، ٻيلي
– **بَنده ج بَندگان:** [ا ـ مذ] ٻانهو، عبد
※ غلام، بندو، نوڪر، مطيع، فرمانبردار
※ عاجز، نيازمند، ناچيز، خاڪسار
※ پوڄا ڪندڙ
※ انڌي تقليد ڪندڙ، (غلامن وانگر) پابند
※ [ف]

– **بَنده آزاد:** [ا - مذ] اهو شخص، جيڪو ڪنهن قيد ۽ شرط جو پابند نہ هجي، دنياوي ضرورتن کان بي نياز
– **بَنده بشر:** [ا - مذ] انسان، ماڻهو آدمي
– **بَنده بي زر:** [ا - مذ] ٻانهو، غلام، ريءَ ملهه ٻانهو
– **بَنده پَروَرُ:** [صفت] ٻانهن جي پرورش ڪندڙ، ماڻهن کي نوازيندڙ، خاوند، آقا
※ جناب، حضور، خداوند، مهربان
– **بَنده پروري:** [ا - مث] مهرباني، نوازش
※ [ف: بنده + پرور پرودن = پالڻ، پرورش ڪرڻ]
– **بَنده حلقہ بگوش:** [ا - مذ] ٻانهن ٻڌو غلام
– **بَنده خانہ:** [ا - مذ] غريب خانو، ناچيز جو گهر (منهنجو گهر)
– **بَنده خدا:** [صفت] خدا جو بندو
– **بَنده درگاهہ:** [صفت] توهان جي دربار جو غلام، خاڪسار (آءُ، اسان)
– **بَنده زاده:** [ا_مذ] ٻانهي جو پٽ
※ [مث: بنده زادي]
– **بَنده زر:** [صفت] لالچي، دولت جو غلام
ـ **بَنده عاجز:** [صفت] بيوس انسان
– **بَنده نوازُ ج بَنده نوازَ:** [صفت] بندن تي مهرباني ڪندڙ، مهربان
– **بَنده نوازي:** [ا ـ مث] مهرباني، نوازش
• **بُندو ج بُندا:** [ا ـ مث] ڪنن ۾ پائڻ جو زيور، والا
※ [هند]
• **بَند واري:** [ا_خاص] ميرپور ماٿيلي ۽ ڏگهڙي تعلقن ۾ ديهن جو نالو
• **بَندو بَستُ ج بَندوبَستَ:** [ا ـ مذ] ترتيب، جوڙ جڪ، ناهہ نوهہ، انتظام، اهتمام، نظم وضبط، نظم و نسق
※ [مجازاً] سيڪت، سزا
'ترس! تنهنجو بندوبست ڪيون ٿا' (جملو)
※ [ف]
• **بَندوق ج بَندوقُون:** [ا_مث] هٿيار جو هڪ قسم (جنهن ۾ بارود ۽ گوليون يا ڪارتوس وجهي چوڙجن)، تفنگ، (Gun)
※ [ترڪ ـ ف: بندوق]

بَندوقِ‌بردارُ ج بندوق بردارَ: [صفت] بندوق هلائيندڙ، بندوقچي، تفنگچي

– بَندوقچي ج بَندوقچي: [صفت] بندوق هلائيندڙ، بندوق بردار، تفنگچي

– بَندوقچِي ج بَندوقچِيُون: [اـمث] ننڍڙي بندوق

– بَندوق سازِي: [ا ـ مث] بندوق ناهڻ، بندوق تيار ڪرڻ جي صنعت

• بَندول: [صفت] غلام جو اولاد

❊ [هند: بندول]

• بَندولَ ج بَندولُون: [اـمث] ٻيڙيءَ جو هڪ حصو، درياهي ٻيڙيءَ جي 'واڙ'، ٻانهين، ڪاري جي ٻيڙيءَ جي مٿان سطح واريءَ جاءِ جو پاڳو، 'ڏڪ' جي ٽيڪ واري جاءِ

• بَندِي: [ا-مث] روڪ ٽوڪ، پابندي، ممانعت

❊ واهن جي بندي (سال جي آخري مهيني ۾ درياهه مان واهن کي مهيا ٿيندڙ پاڻي بند ڪيو ويندو آهي. جنهن کي عام طور 'بندي' چئبو آهي)

• بَندِي ج بَندِيُون: [اـمث] ڪتابڙي، چوپڙي، ننڍڙو نوٽ بڪ، ليکي چوکي جو ڪتاب

❊ وهي

❊ بنيان ڪلهي ۽ ڪرائيءَ ۾ سوڻ طور (صفر پوشيءَ اربع تي) ٻڌڻ جو ريشمي يا سوٽي ڪارو ڏاڳو

❊ رڪڙي

❊ تاڃيءَ جي تندن کي سلسليوار ٻيهارڻ جي تند

❊ ڪتي جي ڳچيءَ جو پٽو

❊ چمڙي جي پٽي (جيڪا مٽ وارو مير بحر چيلهه ۾ ٻڌندو آهي)

❊ اسم جي پڇاڙي (هنر يا ڪسب ڏيکاريندڙ 'جلد بندي'، 'سيج بندي' وغيره)

• بَندي ج بنديون: [اـمث] ٻانهپ، نوڪرياڻي، قيدياڻي، بندياڻي

– بَندياڻي ج بَندياڻِيُون: [اـمث] قيدياڻي، ٻانهي

'خقانو هتِ ٿيو آهت بندياڻي' (شاهه)

بَندُ بَڌڻ

– بَندي خانو: [ا-مذ] جيل، قيد

– بَندِي ڪَرڻ: [اصطلاح] قيدي بنائڻ

❊ پوتاميل ڪڍڻ

– بَندِي موڪ ڪرڻ: [اصطلاح] بس ڪرڻ، ڪڪ ٿيڻ

❊ حساب ڪتاب چڪتو ڪرڻ

❊ [س/ات]

– بَندِي وان: [ا-مذ] قيدي، اسير

❊ پنجابي ليکڪ فخر زمان جي ناول جو نالو، 'بندي وان'، جنهن جو سنڌيءَ ۾ ترجمو غلام نبي مغل ڪيو آهي

– بَنديُون پَٽڻ: [اصطلاح] وهيون جانچڻ، ڦورو ڦولهڻ، عيب اگهاڙڻ

• بِندي/بِنديا: [ا – مث] نرڙ جو تلڪ، پيشانيءَ جو زيور، پيشانيءَ تي لڳندڙ تلڪ

• بُندِي: [اـمث] مناڻيءَ جو هڪ قسم (جنهن مان للون بہ ٺهن)، نختي

• بَنديچا: [اـخاص] 'جوکين' جي هڪ قبيلي جو نالو

• بَندي ماترم: [ا ـ مذ] ڌرتيءَ ماتا جي پوڄا جو هڪ گيت، ڀارت جو قومي ترانو (جنهن جو مفهوم آهي ته: اي مادر وطن! آءُ سر جهڪائي، هٿ جوڙي، ٻيهي تنهنجي تعظيم ڪريان ٿو)

❊ [سن: وندي ماترم = آءٌ پنهنجيءَ ماءُ کي پوڄيان ٿو]

• بُنڊُ ج بُنڊَ: [اـمذ] ڪاٺ جو ٿلهو ٽڪر، وڻ جو ٿڙ (جنهن کي ڪاريون نہ هجن)، ٿلهو سڪل ڪاٺ

❊ [مجازاً] ٿلهو (ماڻهو)

❊ [صفت] بخيل، شوم

❊ بي چيو، نافرمان

❊ ڪند ذهن

– بُنڊان بُنڊُ: [صفت] چڙو چاند، ڪنوارو

❊ ٿلهو متارو

– بُنڊ بُنڊائِي: [صفت] تمام ٿلهو

'بند بندائي قيصر نظامائي' (چوڻي)

❊ چڙو چاند، ڪنوارو

❊ بيپرواهه، لاغرض

– بَندُ بَڌڻ: [اصطلاح] گرو ملهه ٻڌڻ، گري بها ٻڌڻ

– **ٻَنڊَ تي ڦُوسِي:** [محاورو] بيواهو، هيڻو، ضعيف، ڪمزور، بي پهچ

* [س/ات]

– **ٻَنڊَ تي پاڇاري:** [محاورو] پڪو آسرو

*[س/ات]

– **ٻَنڊُ ٽِي ٻيهڻ:** [اصطلاح] ڪپ ڪوڙي ٻيهڻ، ماٺ ڪري موڳو ٿي ٻيهڻ

* سوال جو جواب نه ڏيڻ

– **ٻَنڊُ ٿِيڻ:** [اصطلاح] ٿلهو ٿيڻ، مچڻ

– **ٻَنڊَ پَٽائِڻ:** [اصطلاح] ڪنهن ڪم کان بيزار ٿي وڃڻ، ونش وڃڻ

* جند ڇڏائڻ، ڀڄڻ، وڃهو نه وڃڻ

* اصل نه مچڻ

* سخت ڏجڻ

– **ٻَنڊَ ڏارڻ:** [اصطلاح] ڳالهه ۾ وڏاءُ ڪرڻ، ٻٽاڪ هڻڻ، لاف هڻڻ

* گلا ڪرڻ

* [س/ڪوهـ]

– **ٻَنڊ ڪيائِي:** [ا_مث] ناجائز معاوضو، رشوت

– **ٻَنڊُ لَنگهائڻ:** [اصطلاح] زوريءَ ڪم وٺڻ، ڏکيو ۽ گهڻو ڪم ڪرائڻ

* گهٽ اجرت تي سخت محنت ڪرائڻ

– **ٻَنڊَن تي پَٽڪو ٻڌڻ:** [اصطلاح] نا اهلن کي نوازڻ

*[س/ات]

– **ٻَنڊُ وڃائڻ:** [اصطلاح] پاڙ پٽڻ، نيست نابود ڪرڻ، گم ڪرڻ، جڙهـ ڪڍڻ

– **ٻَنڊ وڃڻ:** [اصطلاح] بنياد ڀڄڻ، ناس ٿيڻ، گم ٿيڻ

– **ٻَنڊ هُڻڻ:** [اصطلاح] چڙوچاند هڻڻ، ڪنوارو هڻڻ

* بي اولاد هڻڻ

– **ٻَنڊِي ج ٻَنڊِيُون:** [ا_مث] ٿلهي ڪاني

* برندڙ ڪاني، اماڙي

* [صفت] ٿلهو (ماڻهو)

* سانوڻ، مشڪي، ڪارو رڌ (ماڻهو)

– **ٻَنڊِي اٿئي!:** [محاورو] جيڪي ڪرڻو اٿئي سو ڪر! (گار طور ڪتب ايندڙ محاورو)

– **ٻَنڊِي ڏيڻ:** [اصطلاح] اماڙي ڏيڻ، خار ڏيڻ

– **ٻَنڊِي ڪيڻ:** [اصطلاح] پاڙ پٽڻ، صفا ختم ڪرڻ

• **ٻَنڊ تارِي:** [ا_خاص] تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻَنڊَڪَ:** [ا_خاص] هڪ جبل جو نالو

• **ٻَنڊلُ ج ٻَنڊلَ:** [ا_مذ] ٿهو، ٻسترو، بڌي

* [انگ: Bundle]

– **ٻَنڊل آف ٿئنڪس:** [انگريزي محاورو] گهڻيون مهربانيون، بي انداز نوازشون (ڪنهن جو احسان مڃڻ وقت چيل اصطلاح)

* [انگ: Bundle of thanks]

– **ٻَنڊل هڻڻ:** [اصطلاح] گسا هڻڻ، ڏنا ڏيڻ

• **ٻَنڊو ج ٻَنڊا:** [صفت_مذ] مڏو، موڳو، ڪند فهم

* [مث: ٻَنڊي ج ٻَنڊيون]

• **ٻَنرو ج ٻَنرا:** [ا_مذ ٻَنو مان اسم تصغير] گهوٽ، ونو، لاڏو، مڙس 'مينڌي لائين ٻَنرا، سيج مائين ٻنرا' (سهرو)

* [مث: ٻَنري ج ٻَنريون]

• **ٻَنِڙِي:** [ا _ مث] ٻنري، وني، ڪنوار

• **ٻَنس:** [ا_مث] هڪ راڳڻيءَ جو نالو

• **ٻَنسُ ج ٻَنسَ:** [ا_مذ] بانس (وڻ)

* اولاد، خاندان، گهراڻو، نسل، حسب نسب، شجرو

* [سن: ونش = بانس]

• **ٻنسارِي:** [ا_خاص] هندن جي هڪ ذات

• **ٻَنساوَلِي:** [ا_مث] نسب نامو

* [سن: ونش = نسب + اولِ = قطار سلسلو]

• **ٻِنسُ:** [صفت_مذ] فاني، بي بقا، پٽو، ٺاڪڻون، ڪِرس

* [سن: ناش = زواليت > نقش = ناس ٿيڻ]

• **ٻَنَسِپَتي:** [ا_مث] زرعي پيدائش، نباتات، وڻ ٽڻ، ڀاڄيون، پوک، اوپڙ، ساوڪ، سبزي

* [سن: ونسپتي]

- **بَنِسِري ج بَنِسِريُون:** [اِ_مث] وڄائڻ جو هڪ ساز. (اصل بانس جي ڪانيءَ مان ٺهيل). بانسري
  ☆ [سن: ونشي > ونش = بانس]
  'تون جي ٺهڪين ٺ ٽالوءَ جي بنسري' (استاد بخاري)
- **بَنِسلوچَن:** [اِ_مث] پسارڪي وکر جو هڪ قسم
  ☆ طباشير. ٽامي ۽ جست جو مرڪب
  ☆ [سن: ونش روچن. ونشلوچن = (ونش = بانس + لوچن = اک) بانس جي پور اندر آچو کير جهڙو ڳنڍيو]
- **بَنِسواڙو/بَنِسواڙي:** [اِ - مذ. مث] بانسن جو ٻيلو
- **بَنِسِي ج بَنِسِيُون:** [اِ_مث] بانسري
  ☆ [سن: ونشي]
- **بَنَفشو:** [اِ_مذ] گُل بَنوشو (جيڪو نيري رنگ جو خوشبودار ٿيندو آهي. هن جا سڪل گل ۽ پن دوا طور ڪم اچن)
  ☆ [ف: بنفشه]
- **بَنَفشه زار:** [اِ - مذ] زمين جو اهو ٽڪرو جتي بنفشو ڪثرت سان پيدا ٿيندو هجي
- **بَنَفشِي:** [صفت] بنفشي جي رنگ جهڙو. نيرو
- **بَنڪ:** [اِ - مذ] موڙ. گولائي
  ☆ [سن: وڱنڪ]
- **بَنڪو ج بَنڪا:** [صفت _ مذ] وريل. ڏنگو
  ☆ [س/ٽ _ سن: ولڪ]
  ☆ [مث: بنڪي ج بنڪيون]
- **بَنگ:** [اِ _ مذ] قلعي. شيهو. قلعيءَ جو ڪُشتو
  ☆ واڳڻ جو ٻوٽو
  ☆ [سن: ونگ]
  ☆ بنگال جو پراڻو نالو
- **بِنگا:** [اِ _ مذ] بلوچن جو هڪ لوڪ ناچ. جنهن ۾ خٽڪ ناچ وانگر مچ جي چوڌاري نچبو آهي
- **بَنگارُ ج بَنگارَ:** [اِ_مذ] ڌاتوءَ جو هڪ قسم (جيڪو ٽامي ۽ جست جي ملاوٽ مان ٺهي ٿو). بنگارُ
- **بَنگالُ:** [اِ_خاص] بنگلاديش. براعظم هندستان جي هڪ پاڱي جو نالو (جيڪو هن وقت ٻن پاڱن ۾ ورهايل آهي. هڪ حصو بنگلاديش آهي. جيڪو 16 ڊسمبر 1971ع تائين مشرقي پاڪستان هو ۽ ٻيو مُغربي بنگال: جيڪو ڀارت جي هڪ رياست آهي)
- **بَنگالو:** [اِ_مذ] بنگال ملڪ (جتي سنڌ جا مير صاحب نظربند رهيا ۽ جتي سنڌ جي مشهور شاعر مير عبدالحسين خان 'سانگي' جي پرورش ٿي ۽ ان هڪ شعر ۾ 'بنگالو' لفظ هيلين ۽ ريت ڪم آندو آهي)
  'اسان جو ملڪ بنگالو اِها ها ها. اهو هو هو' (ڪليات سانگي)
  ☆ ادبيات ۾ حسن جادو ۽ موسيقيءَ لاءِ تلميح طور ڪتب ايندڙ لفظ
  ☆ سگداسي چانورن جو هڪ قسم
- **بَنگالِڻ:** [اِ - مث] بنگالي عورت
- **بَنگالِي:** [صفت _ مذ] بنگال جو رهندڙ. بنگال جو
  ☆ [مث: بنگالڻ]
  ☆ [اِ _ مث] بنگال جي ٻولي
  ☆ ڀيرو ناٿ جي پنجين راڳڻي
- **بَنگالي بات ٻولڻ:** [اصطلاح] مٺيون ٻوليون ٻولڻ. طوطي وانگر ٽِوار ڪرڻ. شيرين زباني اختيار ڪرڻ
- **بَنگَله:** [اِ_مث] بنگالي زبان
- **بَنگَدا:** [اِ_مث] مڇيءَ جو هڪ قسم
- **بَنگِري/ بَنگِڙي:** [اِ _ مث] چوڙي. ڪنگڻي. ڪانچ يا لاک جي ٺهيل چوڙي يا ڪڙو
  ☆ [هند: بَنگري]
- **بَنگُلُ:** [اِ_خاص] مرد جو نالو (بنگل چانڊيو ۽ جمال چانڊيو جيڪي ڪنهن وقت مشهور ملهه پهلوان هئا)
- **بَنگُلاڻِي:** [اِ_خاص] سنڌ جي ڪن بلوچ قبيلن يا پاڙن جو نالو
- **بَنگُل ديرو:** [اِ_خاص] تعلقي رتيديري ۾ هڪ ديهه ۽ شهر جو نالو (جيڪو شهر بيهڪ جي حساب سان لاڙڪاڻي شهر ۽ رتيديري شهر جي وچ تي آباد آهي)
- **بَنگُلزَئي:** [اِ_خاص] بروهي بلوچن جو هڪ قبيلو

• **بَنگلو ج بَنگلا:** [ا ـ مذ] خوش نما، ڪشادو گهر، ڪوٺي. ڪشادي ۽ وڏن ورانڊن واري پرسڪون رهائش گاهه (جنهن جي اڳيان يا پٺيان باغ ۽ چمن هجي)، حويلي (بنگال ۾ مروج گهرن تان اخذ ڪيل هڪ خاص وضع جو نهيل گهر)

※ [هند: بنگلا ـ انگ: Bungalow]

※ راند جو هڪ قسم (جنهن ۾ ٻار مٿي تي چادر يا پوتي وجهي لڪندا آهن)

※ پان جو هڪ قسم

※ [اـخاص] خيرپور ميرس ضلعي ۾ هڪ شهر [ڪوٽ بنگلو] جو نالو

※ تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو

– **بَنگلِي:** [ا-مث] ڀيرون راڳ جي پنجين راڳڻي

※ ننڍو بنگلو

• **بَنگُو ج بَنگُو:** [اـمذ] شراب جي تيزي جاچڻ جو هڪ اوزار

※ اسپنگر جو ٻج

※ ساموندي يا درياهي ٺڳ، قزاق

※ [سن: بنگو]

• **ٻِنگو:** [اـخاص] مرد جو نالو ('بنگو گرپانگ'، خواجه محمد زمان لواريءَ واري بزرگ جو مخلص مريد ۽ هڪ درويش شاعر)

※ [بلوچي]

• **ٻُنٽو:** [اـمذ] اٽي جو ڇاڻ (جنهن سان شاديءَ کان اڳ ڪنوار جي بدن تي مالش ڪجي)، اٻٽڻ، آٽڻ

• **ٻَنو ج ٻَنا:** [ا ـ مذ] گهوٽ، ٻنرو، دولهو

'معراج عليو مصطفيٰ، ڪري ريس وڳا، وهواهه بنوا' (مولود)

–

'بنو آيو وڏڙا ج لاڏلي' (ڳيچ)

※ شاديءَ جو ڳيچ، جنهن جو موضوع گهوٽ هوندو آهي

※ [مث: ٻني ج ٻنيون]

※ [سن: ٻنه، ٻنر = هم شريڪ؛ ع: بني، بناء = گهوٽ جو ڪنوار لاءِ تنبو ڪوڙڻ]

– **ٻَنو ٻيڙو:** [ا – مذ] لاڏو، لاڏل، گهوٽ، گهوٽ راجا

• **بَنُو:** [اـمذ] پٽ، اولاد ('بنو آدم'، 'بنو اسماعيل' وغيره)

※ [ع: بنون (= پٽ) > حالت اضافي]

• **ٻِنو ج ٻِنا:** [صفت ـ مذ] ڀيڻل نڪ وارو، مِنو، ٻرو

※ [س/ات]

※ [مث: ٻني ج ٻنيون]

• **ٻِنولو ج ٻِنولا:** [ا-مذ] ڪَڪڙا، ڪپهه جو ٻج

– **ٻِنولا آئل:** [ا-مذ] ڪَڪڙن جو تيل

• **ٻِنهه:** [ظرف] اصل مور، هرگز، ٻڙيءَ، بلڪل

'جي محو ٿيا معنيٰ ۾، سي ڪجهه نه ٻنهه ڪين' (نواب جان علي)

※ [به + نهايت = جو مخفف]

– **ٻنهي:** [ظرف] هرگز، مور، ٻڙيءَ

• **ٻِنه:** [ا-مذ] بنياد، ٻيڙهه

※ ساز وسامان، اسباب خانو

• **ٻَنهڙ:** [اـمذ] سنگن لٺڻ کان پوءِ ڪانن جا بچيل سنديا، ناڙ

• **ٻُنهن:** [اـمث] ٻني

'ٻنهن ناهي خوب ٺار' (تيهه اکري بخش علي)

• **ٻُنهن لوڙُ ج ٻُنهن لوڙ:** [اـمذ] اوپڙ جو هڪ قسم (ڪنهيءَ جي نموني تي نيرا گل جهليندڙ)

※ [س/ات]

• **ٻِنٿُون:** [ح ـ جر] ٻنان، کان سواءِ

• **بَنِي:** [اـمذ] اولاد، پٽ (جيئن: 'بني هاشم'، 'بني آدم'، 'بني اسرائيل' وغيره)

※ نسل، ڪٽنب، قبيلو

※ [ع: بنون (= پٽ) > حالت جري]

– **بَنِي آدم:** [اـمذ] آدم جو اولاد، حضرت آدم ۽ بيبي حوا جو نسل، آدم زاد، انسان ذات، نوع انساني

– **بَنِي اسرائيل:** [ا-مذ] حضرت يعقوب عليه السلام جو اولاد، اسرائيل جا پٽ، يهودي، حضرت موسيٰ جي اُمت

※ [اـخاص] قرآن شريف جي هڪ سورة جو نالو

– **بَنِي اُميه:** [ا-مذ] اميه بن عبدالشمس جو اولاد (جيڪو بني هاشم جو مخالف ۽ حضرت علي عليه السلام جي خلافت واري دور کان وٺي بنو عباس جي حڪومتي دور تائين دمشق جا حڪمران رهيا)

– **بَنِي بَشر:** [اـمذ] انسان ذات، آدم زاد

– **بَنِي عباس:** [ا – مذ] حضرت عباس بن عبدالمطلب جو اولاد (جنهن بني اُميه کي شڪست ڏئي حڪومت حاصل ڪئي ۽ بغداد کي گادي، جو هنڌ بنايو)

– **بَنِي فاطمہ:** [ا – مذ] حضرت علي عليہ السلام جو اهو اولاد (جيڪو بيبي فاطمة الزهرئ جي نسل مان آهي)، سادات

– **بَنِي نوع انسان:** [ا - مذ] انسان ذات، بشر، بني آدم

– **بَنِي هاشم:** [ا – مذ] رسولِ اڪرم صلي الله عليہ وآلہ وسلم جن جي پڙڏاڏي يعني حضرت هاشم جو اولاد

• **بُنيادُ ج بُنيادَ:** [ا – مذ] پيڙهہ، پاڙ، جَڙَ، اصل

'جنهن جو بد بنياد، تنهن جو ميوو ملوئي نہ لٿي' (چوڻي)

※ حسب نسب، بڻ

※ شروعات، آغاز، ابتدا

※ طاقت، حوصلو

※ نشان، آثار

※ اثاثو، پونجي

※ فطرت

※ [ف]

– **بُنياد اُکارڻ:** [اصطلاح] برباد ڪرڻ، تباهہ ڪرڻ، پاڙ کان پٽي ڇڏڻ

– **بُنياد ٻڌڻ:** [اصطلاح] پيڙهہ ٻڌڻ، بنياد رکڻ

※ چرين کان اوساري شروع ڪرڻ

– **بُنياد پرستِي:** [ا _ مث] نظرياتي يا مذهبي هٺ ڌرمي، ڪٽرپڻو، انتها پسندي، (Fandamentalisom)

– **بُنيادَ جو پٿر:** [ا_مذ] پيڙهہ جو پٿر، سنگ بنياد، سنگ مِيل

– **بُنيادَ جو پٿر رکڻ:** [اصطلاح] ابتدا ڪرڻ

– **بُنيادُ رکڻ:** [اصطلاح] قائم ڪرڻ، شروع ڪرڻ، پيڙهہ رکڻ

– **بُنياد ڪيرِي ڇڏڻ:** [اصطلاح] پاڙون پٽي ڇڏڻ

※ بيخ ڪني ڪرڻ

– **بُنيادُ نہ هئڻ:** [اصطلاح] وجود نہ هئڻ، اصليت نہ هجڻ، حقيقت نہ هجڻ

– **بُنيادو ج بُنيادا:** [صفت] بنيادي، اصلي، خانداني

– **بُنيادِي ج بُنيادِي:** [صفت] اصلي، حقيقي، ابتدائي

※ حسب نسب وارو، خانداني، پيڙهائتو، پرباڏو، پريارو

※ شرافت وارو، اصولي

※ شروعاتي، قديمي

– **بُنيادِي تعليم:** [ا _ مث] ابتدائي تعليم، پرائمري، تعليم (Primary Education)

– **بُنيادِي ٺِڪو:** [ا_مذ] اصلي يا بنيادي مرڪز

– **بُنيادِي ڇوڪرو:** [محاورو] اصلي حسب نسب وارو ماڻهو، پنهنجي وڏن جي پيروي ڪندڙ، ڪنهن چڱي خاندان مان بجيل ڇوڪرو

• **بَنيان:** [ا _ مث] گنجي (قميص، شرٽ، پهراڻ يا ڪرتي هيٺان پائڻ جي لاءِ)

※ [انگ: Banian, Banyan]

• **بَنِين:** [ا - مث] اولاد، نسل، ٻچڙا (اُم البنين = ٻچڙن جي ماءُ، حضرت غازي عباس علمدار جي والده ماجده جو لقب)

'مهڪي اُم البنين جي جهولي' (جواد جعفري)

• **بُڻُ ج بُڻَ:** [ا_مذ] اصل، پاڙ، جڙ

※ پيڙهہ، بنياد

※ منڍ، شروعات

※ نسل، نسبُ، اولاد، پشت، پيڙهي

※ خاندان، آڪهہ، پريوار

※ ڪورين جي اصطلاح ۾ گڏيل بہ تندون

※ [ف: مِن سن: ٻڻن]

– **بُڻائِتو ج بُڻائِتا:** [صفت_مذ] ٻڻ وارو، پيڙهائتو، خانداني، آڊِ وارو، پنهنجي خاندان تي ويل

※ [مث: ٻڻائِتي ج ٻڻائِتيون]

– **بُڻ بُنيادُ/ بُڻ ٻُڻيادُ:** [ا_مذ] پاڙ، جڙ، بنياد

※ اصل نسل، خاندان، پيڙهي، اصل نسل، حسب نسب، نک

– **بُڻيائِتو ج بُڻيائِتا:** [صفت_مذ] ٻڻائتو، بنيادو، پيڙهائتو، شريف خاندان وارو

※ [مث: ٻڻيائِتي ج ٻڻيائِتيون]

– **بُڻيائتو ڇوڪرو:** [محاورو] چڱيءَ آڪهہ جو ماڻهو

• ٻِٽاٽ: [اـمث] وونئڻ جي سڪل ڪاٺي. ووٽاٺي
٭ [صفت] سنهون
٭ هيٺو، ضعيف

• ٻِٽانس: [اـمث] بانس، بدبوءِ، ڌپ، ڄمٽ
٭ [س/ات]

• ٻٽاٽِي: [اـمث] ڪنهن شيءِ ٺهرائڻ جو عيوضو، جوڙائي، ٺهرائڻ جي اجرت

• ٻُـٽاوتَ: [ا-مث] اٽت، اُٽاوت، اوجو

• ٻَـٽاءُ: [اـمذ] ٺاهه ٺوهه، ڏيک ويک، سينگار
٭ [سن: ورٽن = رنگڻ، سينگارڻ، بيان ڪرڻ، ع: بِناءَ]
٭ سلوڪ
٭ اتفاق، صلح
٭ بِناءُ، رٿ
٭ سازش
٭ ٺاهه، منصوبو (Agreement)
٭ مرضي، خيال

• ٻَـٽائِڻُ: [مص – فعل متعدي] ٻڻائڻ، ٺاهڻ، جوڙڻ
٭ پنيلائڻ
٭ [سن: ورٽن ع: بَني، يبنِي]
٭ [ٻٽايو ٻٽائيندو ٻٽايل]

• ٻَـٽتِ ج ٻَـٽتُون: [اـمث] ٺاهه، اتفاق
٭ سلوڪ
٭ [سن: ورٽن، ع: بِناءُ]

• ٻَـٽِجَڻُ: [مصدر 'ٻڻڻ' مان فعل مجهول] ٻنجڻ، ٺهڻ، جڙڻ، ٿيڻ، ٺي پوڻ
٭[سن: ورٽن]
٭ [ٻٽيو ٻٽبو ٻٽيل]

• ٻٽِڇي ج ٻٽِڇيُون: [اـمث] لوهه جي ڇهنبدار لٺ، ڀالو، نيزو، برڇي
٭[ف: برچي]

– ٻٽِڇي ڀالو ج ٻٽِڇيون ڀالا: جنگي اوزار، لڙاڪو ساز سامان
'جنهن جون ڪجليون ڪتاريون ٻٽڇيون ڀالا،
پونئر پرون آهن ڪنڊڙا ڪالا' (منٺار فقير راڄڙ)

• ٻٽِڇُولُ: [اـمذ] ڇمڙي جو ابتي پاسي وارو حصو (ڇمڙي کي رهاڻ جيري ۾ حصا ڪندا آهن سبتي پاسي وارو حصو 'ڪروم' ۽ ابتي پاسي وارو 'ٻٽڇول' سڏبو آهي)

• ٻٽـڪِـجَڻُ: [مص – فعل متعدي] ڪِرڻ، ڌڪو کائڻ
٭ حرڪت بازي ڪرڻ (ٻارن ٻاران)
٭ نقصان جهڙا ڪم ڪرڻ
٭ [س/ات]
٭ [مص] ٻٽڪجڻ

• ٻٽڪولُ ج ٻٽڪولَ: [صفت] تمام ڏکيو، ڇانگهڙيل
٭ [س/ل]

• ٻَـٽِڻُ: [مص – فعل لازمي] ٺهڻ، ٻنجڻ، جڙڻ، جڙي راس ٿيڻ، تيار ٿيڻ
٭ [سن: ورٽن = رنگڻ، سينگارڻ، بيان ڪرڻ]
٭ [ٻٽيو ٻٽندو ٻٽيل]

• ٻِٽو ج ٻِٽا: [صفت] ٻنو ٺنو
٭ [س/ل]

• ٻُـٽيلِـي ج ٻُـٽيلِيُون: [اـمث] سٽ جي ننڍڙي ڍيري
٭ [س/ل]

• ٻُـٽيڄُ: [اـمذ] گاهه جو هڪ قسم (جيڪو ٻهارن ٺاهڻ ۾ ڪم ايندو)، ٻُرينج
٭ [س/ٽ]

• ٻُـو: اسمي اڳياڙي، مرڪب اِضافيءَ ۾ مضاف طور ڪم ايندڙ (جيئن: 'بوعلي'، 'بوتراب')
٭ [ع: 'ابو' (= پيءُ) جو مخفف]

– ٻُـوالائمه: [ا ـ مذ] امامن جو پيءُ، حضرت علي عليہ السلام جي ڪنيت، جنهن جي اولاد ۾ مشهور ٻارهن امام ٿيا

– ٻُـو البَشر: [ا – مذ] انسان، ماڻهو (ابوالبشر)

– ٻُـوالعَجَب: [صفت] عجيب غريب، انوکو، منفرد، حيرت جوڳو، عجيب
٭ [ع: لفظي معني: عجب جو ابو عجب وارو]

– **بُوالعَجَبي:** [اـمث] عجب، تعجب، حيرت

– **بُوالفُضُول:** [صفت] خرچائو، هٿ ڦاڙ

* بکواسي، اجايو ڳالهائيندڙ
* بيهودو، واهيات
* لباڙي، داڙي، ٻٽاڪي
* [ع: لفظي معني: هٿ ڦاڙائيءَ جو ابو]

– **بُوالفُضُولي:** [اـمث] اجايو خرچ، هٿ ڦاڙائي، اسراف

* اجائي بڪواس
* چرپائپ، بيهودگي

– **بُوالهَوَس:** [صفت] هَوَسي، هوس رکندڙ، حرص وارو، حريص، لالچي، سَڙيل سِڪڻو

* شهوت پرست
* باراتي سپاءِ وارو، بيوقوف
* [ع: لفظي معني: هوس جو پيءُ]

– **بُوالهَوَسِي:** [اـمث] حماقت، بيوقوفي

* حرص و هوس، شهوت پرستي

– **بُوالهول:** [اـمذ] هَوَسي، هوس رکندڙ، حرص وارو، حريص، لالچي، سَڙيل سِڪڻو

– **بُوتُراب:** [اـمذ] مٽيءَ جو پيءُ

* [اـخاص] حضرت علي عليه السلام جن جو لقب (جيڪو ڪين نبي صہ تلهن عطا ڪيو هو جڏهن ڪين مٽيءَ تي ستل ڏٺو هئائون)
* [ع: بو = ابو + تراب = مٽيءَ جو پيءُ]

– **بُوتُرابي:** [صفت] حضرت علي عليه السلام جن جو محب، حضرت علي عليه السلام جن جي پيروي ڪندڙ

* [ا – خاص] ناميارو عالمِ دين پروفيسر عبدالحڪيم بوترابيءَ جو لقب

– **بُو جهل:** [ا – خاص] ابو جهل، جهل جو پيءُ

– **بُوعَلِي (سنڌي):** [ا – خاص] ابو علي سنڌي، (جنهن مشهور صوفي با يزيد بسطاميءَ کي ويدانت جو علم سيکاريو ۽ جنهن کان پاڻ اسلامي ڄاڻ حاصل ڪئي)

– **بُوعَلِي (سينا):** [ا – خاص] هڪ مشهور طبيب، اديب ۽ فلسفيءَ جي ڪنيت. جنهن جو اصلي نالو ابو علي حسين بن عبدالله، ابن سينا ۽ لقب 'شيخ الرئيس' هو (جيڪو 'بخارا' جي ويجهو 980ع ۾ ڄائو ۽ 21 جون 1037ع تي ايران جي شهر 'همدان' ۾ وفات ڪيائين. هو شاعري، فلسفي، منطق ۽ طب جي علمن جو ماهر هو ۽ 99 ڪتاب لکيائين جن مان 'ڪتاب الشفا'، 'القانون في الطب' ۽ 'الاشارات والتنبيهات' وڌيڪ مشهور آهن)

* [مجازاً] داناءُ، دانش مند، فهيم، عقلمند، حڪيم، ڏاهو

– **بُو لَهَب:** [ا–خاص] ابولهب، رسول پاڪ جو چاچو، قريش سردار. (جنهن جي لاءِ قرآن پاڪ جي سورة لهب نازل ٿي جنهن ۾ سندس هٿن ڀڄڻ جو پاراتو شامل آهي)

• **بو:** [ا – مث] تاءِ، قميص جي ڪالر ۾ فيشن طور لڳائڻ واري ريشمي پٽي، جيڪا پوپٽ جي پرن وانگر هوندي آهي

* ڪمانُ
* [انگ: Bow]

• **بُو/بُوءِ ج بُوئون:** [اـمث] خوشبوءِ، هبڪار، مهڪ

'زيرا ڳي تو واس، ٻر ۾ ٻوئون مرڪلي' (نامعلوم)

* بدبوءِ، ڌپ
* هلڪو اثر، نشان، معمولي علامت، لڪا
* پڻڪ، خبر، راز، ڀيد
* 'واس اچڻ' يا 'محسوس ٿيڻ' جي اصطلاح ۾ اسم جي پٺيان ڪم ايندڙ هڪ پڇاڙي (جيئن: 'خوشبو' 'بدبو'، 'آدم بو'، 'گل بو' وغيره)
* [ف]

– **بُو باس:** [ا ـ مث] بوءِ (گهڻي ڀاڱي سٺي)

* ڍنگ، طرز، انداز، اثر
* عادت، خصلت

– **بُوءِ اَچڻ:** [اصطلاح] ڪنهن شيءِ جي سٺي يا خراب باس محسوس ڪرڻ

* اثر ٿيڻ

– **بُوءِ باس وٺڻ:** [اصطلاح] آثار يا اهڃاڻ جو پتو لڳائڻ، خبر وٺڻ، سُڌ ٻُڌ وٺڻ

- **بُوءِ ڦَهلڻ:** [اصطلاح] سٺي يا خراب باس جو فضا ۾ منتشر ٿيڻ
※ مشهور ٿيڻ
- **بُوءِ دار:** [صفت] (سٺي يا خراب) مهڪ ڏيڻ يا رکڻ وارو
※ [ا ـ مذ] هڪ قسم جو خوشبودار چمڙو
- **بُوءِ سُنگهڻ:** [اصطلاح] دلچسپيءَ ۽ توجهه سان مستفيض ٿيڻ، واقف ٿيڻ
※ پتو لڳائڻ، خبر وٺڻ، علامت يا آثار پائڻ
- **بُوءِ شُناس:** [صفت] جنهن جي جِس جي سگهه درست/تيز هجي جيڪو مختلف خوشبوئن ۾ فرق ڪري سگهي
• **بَوا:** [ا ـ مث] وبا، پليگ، طاعون، ڪاٻه وچڙندڙ وڏي بيماري
※ [س/ات ـ ع: وبا > بوا (تقليبي صورت)]
• **بَواريون بولاٽيون:** [ا ـ مث] لامارا، اُلٽي سلٽي اُڏام
※ شڪار کي ريجهائڻ لاءِ حرفتون
’باشا باز بحري بکيا ڏين بَواريون
طعام طلب ٺن جي جگر خون خوار‘ (مولوي الله بخش ڪوهارو)
• **بَواسِير:** [ا ـ مذ] هڪ مرض جو نالو، موڪا، موڪن جي بيماري (نوٽ: بواسير جا ٻه قسم ٿيندا آهن: ’بادي بواسير‘ ’خوني بواسير‘)
※ [ع: باسور (= موڪو) ج بواسير]
• **بواهر:** [ا ـ مذ] بوهري، بوهرا، مسلمانن جي دائودي فرقي جا ماڻهو (جيڪي حضرت علي عليه السلام کان امام جعفر صادق تائين ڇهن امامن جا مڃيندڙ آهن، ان کانپوءِ سندن امامت جو سلسلو يا نيابت اثناعشري مسلمانن کان ڌار ٿي ويندي آهي)
• **بُواءِ:** [ا ـ مذ] ڇوڪرو
※ انگريزن لاءِ نوڪر، ٻٽلر
※ [انگ: Boy]
- **بُوائز اسڪول:** [ا ـ مذ] ڇوڪرن جو اسڪول، اهو اسڪول جتي صرف ڇوڪرا تعليم حاصل ڪندا هجن
※ [انگ: Boy's school]
- **بُواءِ فرينڊ ج بُواءِ فرينڊس:** [ا ـ مذ] ڇوڪرو دوست، يار، ڄَڳهه
※ [انگ: Boy Friend]

• **بوائل:** [صفت] اوٻاريل، ٽهڪايل
※ [انگ: Boil]
– **بوائل آنو/ انڊو:** [صفت] اوٻاريل بيضو، ٽهڪايل انڊو
※ [انگ: Boil egg]
– **بُوائلَر:** [ا ـ مذ] بوئلر، ٻاڦ جي زور تي هلندڙ مشيني ٽانڪي (جنهن ۾ پاڻيءَ کي گهڻو گرم ڪري ٻاڦ بڻائبي آهي)، پاڻي اُٻارڻ جو هڪ ٿانءُ (جيڪو سياري ۾ پاڻيءَ کي گرم رکڻ لاءِ ڪتب آڻبو آهي)
※ [انگ: Boiler]
• **بـوائِـي:** [ا ـ مث] پوکي، تخم ريزي
※ پوک جي مندَ
• **بُوبُ ج بُوبَ:** [ا ـ مذ] جوٻنُ، حرص و هوس، شهوت پرستي
• **ٻُوبُ ج ٻُوبَ:** [ا ـ مذ] جوٻنُ، ڪوهو
’جي پاٿين ڪارو ڪيوپان نه اڻي جوبُ ٻناءِ‘ (شاهه)
• **بُوبَنگ:** [ا ـ مذ] گاهه جو هڪ قسم
※ ڪيوڙي جو اڻ ٽڙيل سنگ
※ بصر جي گَنل جي ڏانڊي
※ هدهد (پکي)
※ [ا ـ مث] ڪنواري، عذراءُ
※ [ا ـ خاص] تعلقي سيوهڻ جو هڪ مشهور ڳوٺ (جتان جو مخدوم محمد جعفر بوبڪائي هڪ مشهور عالم ٿي گذريو آهي جنهن تعليمي ۽ تدريسي طريقن (Education Methodology) تي ننڍي ڪتب ۾ سڀ کان پهريون فارسيءَ ۾ ڪتاب لکيو هو)
– **بُوبَڪائِي:** [صفت] بوبڪن جو وينل (’مخدوم جعفر بوبڪائي‘ جو وڏو عالم ٿي گذريو آهي)
• **بُوبَنا:** [ا ـ خاص] مشهور روماني لوڪ داستان ’بوبنا جراڙ‘ جي سورمي
’بوبنا جراڙ لاءِ روئي رت نديون‘
• **بُوبَنِي ج بُوبَنيُون:** [ا ـ مث] جوان، سهڻي ۽ ٿلهي متاري زال (جيڪا گهر جو ڪم ڪار نه ڪري)
※ [صفت] سُنڙي، سڪيلڏي
※ [س/ٽ/ ل]
• **بُوٽُ:** [ا ـ مذ] ڪلرُ
※ [س/ل]

• **بوپَرِ:** [اـمث] سنهي پور، چورن ڪُتو

• **بُوتاڙِجَڻُ:** [مصدر 'بوتاڙڻ' مان فعل مجهول] وائڙو ٿيڻ، حواس خطا ٿيڻ

※ هبڪڻ (ڳالهائڻ ۾)

※ پنهنجيءَ ڳالهه تان ڦري وڃڻ،

※ [س/ات]

※ [بوتاڙيس بوتاڙيو بوتاڙيل]

• **بوترِي ج بوترِيُون:** [اـمث] ٻڪريءَ جو هڪ قسم ۽ رنگ

• **بوتَلَ ج بوتَلُون:** [ا ـ مث] شيشي، شيشو، پاڻياٺين شين رکڻ جو شيشو (مثال طور شراب، شربت، تيل وغيره)

※ سوڊا جي باٽلي، شراب جي شيشي

※ [انگ: Bottle]

- **بوتَلَ چاڙهڻ/چاڙهائڻ:** [اصطلاح] بيماريءَ ۾ مريض کي رت يا گلوڪوز وغيره جي بوتل چاڙهڻ

• **بوتو ج بوتا:** [ا ـ مذ] بت، مجسمو، مورتي، پوڄا جو پتلو (مٽي، ڌاتو پٿر وغيره مان ٺهيل ماڻهوءَ جي شڪل تي)

※ صورت، بدن، جسم، نقلي صورت

※ جهار کان فصل کي بچائڻ لاءِ ڪپڙي مان ٺهيل پُتلو، اوڙو، ڊوهه ڪرڻ خاطر ٺاهيل بوتو، دمُ

※ قالب، سانچو

※ ڏَنو، ڪوڙو دلاسو بي بنياد الزام، اجايو بهتان

※ رازن پاران جوڙيل ڪنهن ٺلهه يا ونگ وغيره جو عارضي خاڪو

※ [ف: بود، بوتا]

'بوتا باڙي باد بلائي، جنبيا مٽي جو' (ڪبير شاهه)

- **بوتا ڏيڻ:** [اصطلاح] ڏنا ڏيڻ، ڪوڙا دلاسا ڏيڻ

- **بوتو بڻجڻ:** [اصطلاح] ڪوڙي ڳالهه ٺڏائي ڪنهن کي هراس ۾ وجهڻ، افواهه پکيڙڻ

- **بوتو بڻائڻ:** [اصطلاح] قالب ٺاهڻ

※ ڪا ڳالهه ٺاهڻ، ڳالهه ٺاهي ٺڏائڻ، ڏنو ڏيڻ

※ بيڪار بنائڻ، ڪارڻ

- **بوتو چاڙهڻ:** [اصطلاح] سون، چانديءَ يا ڪنهن ٻئي ڌاتوءَ جي ڪشتي ڪرڻ وقت ڪوٺاريءَ جي مٿان ڍڪ چاڙهڻ، گِل حڪمت ڪرڻ

- **بوتو وِجهڻ:** [اصطلاح] بُت وجهڻ، ڪاري جادوءَ طور ڪنهن جو بوتو ٺاهي مقام ۾ پورڻ، ڊوهه وجهڻ

- **بوتهٔ خاڪ:** [ا - مذ] مٽيءَ جو پتلو، ماڻهوءَ جو بدن، انساني قالب

• **بوتو:** [ا-مذ] ننڍو جوان اٺ، گونرو، ڪنوات

'ڏَرَ ۾ ڪونهي ڏرُ، ڏيرن ورو ڏو ڪيس

نهاريم نڪري، بوتن ڪارڻ ٻر

آڏو ڪر تي مٿان روهه رَتيون ٿئين'

(شاهه)

'بوتن ۽ بلوچن جي ٻَرِ ۾ آيم ٻوءِ' (شاهه)

• **بُوتو ج بُوتا:** [ا ـمذ] طاقت، ٻل سگهه، قوت، زور، شڪتي، وِت

※ وس، قابو، قدرت

※ سهارو، آسرو، حمايت

※ وسعت

※ مال، دولت، ڌن

※ [هند: بوتا]

• **بوتيڪُ ج بوتيڪَ:** [ا - مذ] اڳواٽ سبيل ڪپڙن جو دوڪان (جتي مختلف نمونن جا تيار ٿيل ڪپڙا هر وقت دستياب هجن)

※ [انگ: Boutique]

• **بُوتيمارُ ج بُوتيمارَ:** [اـمذ] هڪ قسم جو ڊانڊي پکي، بگهه پکي، بگهو (جيڪو هڪ ٽنگ تي بيهي مڇين مارڻ لاءِ تيار رهندو آهي)

※ [ع: ابو + ف: تيمار = ارمان، درد]

• **بُوٿ:** [ا -مذ] عارضي جاءِ (جنهن تي ڇت هجي)، اوتاڻتي جڳهه، عارضي شاميانو (فون ڪرڻ يا ووٽ ڏيڻ لاءِ خاص جاءِ مثال طور: ٽيليفون بوٿ، پولنگ بوٿ)

※ [انگ: Booth]

• **بوٽَرَ:** [اـمث] مڇيءَ جو هڪ قسم

• بوڙڙو: [اـخاص] تعلقي ميهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو
• بوٽ: [اـمذ] ٻيڙي، ڪشتي، ناؤ
☼ [انگ: Boat]
– بوٽ ڪلب: [اـ مث] اها ڪلب، جتي ماڻهو تفريح طور ٻيڙي هلائڻ جي تربيت وٺندا هجن
☼ [انگ: Boat club]
• بُوٽُ ج بُوٽَ: [اـمذ] انگريزي وضع جو جوتو، جوتو (Shoe)
☼ [انگ: Boot]
– بُوٽ پالِش: [اـ مث] بوٽن کي چلڪائيندڙ مختلف رنگن جو روغن
☼ [انگ: Boot polish]
– بُوٽَ لِڪائڻ: [اصطلاح] شاديءَ جي هڪ رسم، گهوٽ جا بوٽ لڪائڻ وارو سنوڻ (ڪنوارين ڀاران)
• بُوٽِڪُ ج بُوٽِڪَ: [اـمذ] هڙ، گوڙڻي
☼ [س/ات]
• بُوٽُ مار: [اـمذ] بوٽيءَ جو هڪ قسم
☼ [س/ڪوهه]
• بوٺِ: [اـمث] ٿورو تپ، هلڪو تپ، تونس
'سنهي بوٺ بدن ۾، تونس، گهڻيرو تپ' (الهڏنو فقير)
☼ گرمائش، تپش، تابش
☼ [س/ ل]
• بوٺُ (بوٺر): [صفت] جهونو
☼ پرندڙ
☼ نراس
☼ سُڪل، ويران
☼ بدشڪل، ڪوجهو، سڪل (ساندارو)
☼ [س/ات]
• بوٺُ پِٽو: [صفت] جهونو، جهريل، عمر ڪاٽي ويل، سڪي اندر ان ڪاچي ويل (وڻ وغيره)
• بوڄُ ج بوڄَ: [اـمذ] بار، بوجهو
☼ [هند: بوجهه]
• بُوجا: [اـخاص] هڪ ذات جو نالو

• بُوجارو ج بُوجارا: [صفت_مذ] ٻجن وارو، بوڄرَ
☼ [مث: بوجاري ج بوجاريون]
• بُوڄِجَڻُ: [مصدر 'بوڄڻ' مان فعل مجهول] ڪتو ٿيڻ، خراب ٿيڻ، نڪو ٿيڻ
☼ ڀسجڻ، سينوارجڻ (ان جو آلاڻ سبب)
☼ ٻيسوادو ٿيڻ
☼ [بوڄيس بوڄبس بوڄيل]
– بُوڄَرُ ج بُوڄَرَ: [اـمذ] ڪيڙي، جي ٽوپي ۾ نه آيل ۽ ٻاهر نڪتل تند
☼ تاندورو
☼ هڪ قسم جي ڪڻڪ جو ٻج
– بوڄَرَ: [اـمذ] اَڪليل ڏاڳا
☼ ٻج
☼ منجهيل وار
– بُوڄِرُ ج بُوڄِرَ: [صفت_مذ] ٿلهن وارن وارو، ٻجن وارو، بوجارو
– بُوڄِرو ج بُوڄِرا: [صفت_مذ] ٻجن وارو، بوڄر، بوجارو
– بُوڄِرو ڪِنيُون: [اـمذ] وارن وارو ڪِنيون
• بُوڄِري: [اـمث] ڪڻڪ جو هڪ قسم
☼ هيڊ جو هڪ قسم (وارن واري هيڊ)
• ٻوجو ج ٻوجا: [اـمذ] بوجهو، بار، وزن، ڳري شيءِ
☼ بهتان، الزام
• بُوڄو ج بُوڄا: [صفت_مذ] ٻجن وارو، بوڄرو
☼ ڪتي جو هڪ قسم (وارن وارو ڪتو)
• بوجهه: [ا-مذ] بار، وزن
☼ ڳنڍڙي، بنڊل
☼ [مجازاً] ذميداري، فرض
☼ فڪر، رنج ملال
☼ ڪا وزني شيءِ جيڪا جهاز وغيره تي توازن قائم رکڻ لاءِ رکي وڃي
☼ [سن: ٻود]

– **بوجهل:** [صفت] وزني، ڳورو، ڀاري
⊛ زيربار، قرض جي بار ڪان دٻيل، گران بار
⊛ بوجهہ وارو، لڏيل
⊛ [هند: بوجهہ]

– **بوجهہ لاهڻ:** [اصطلاح] ذميداري پوري ڪرڻ، قرض پورو ڪرڻ، قرض ادا ڪرڻ

– **بوجهو ج بوجها:** [ا_مذ] بار، بوجهو
⊛ بهتان، الزام
⊛ [هند: بوجهہ]

• **بوجَهل:** [ا _ مذ] اوجهل، نظرن کان پري

• **بوچ ج بوچ:** [ا_مذ] واڳون، مانگرمڇ، گهڙيال، سيسر
⊛ [هند: بوچا]

• **بُوچڙُ ج بُوچڙَ:** [ا _ مذ] ڪاسائي، گوشت وڪڻندڙ، جانور ذبح ڪندڙ (انگريزيءَ جي لفظ 'Butcher'، 'بچر' يعني (ڪاسائي) جو غلط اُچار)
⊛ [س/ل _ انگ: Butcher]

– **بُوچڙ خانو:** [ا-مذ] ڪوس گهر جانورن ذبح ڪرڻ جي جاءِ

• **بوچ:** [ا _ مث] بڇڙائي، بدي، گناهہ
⊛ بڇان، ڪراهت
⊛ چٽي

– **بوچ ٻُڇايُون:** [ا – مث] بڇڙايون، گهٽتايون، عيب
'پاند ڏي مون کي پناهہ جي بوچ بڇاين کان بڇان' (عبدالحڪيم واحف)

• **بوچُ ج بوچَ:** [ا_مذ] تهمت، الزام، بهتان
⊛ [س/ڪوهہ]

– **بُوچُ وجهڻ:** [اصطلاح] بهتان مڙهڻ، الزام مڙهڻ
⊛ بدي وجهڻ
⊛ هرج وجهڻ

• **بوڇارُ/بوڇاڙَ:** [ا_مث] اوهيرو، هوا جي زور تي مينهن جي اُڇل، مينهن واچ، بارش، وسڪارو
⊛ بندوقن جا لاڳيتا ٺڪاءَ، گولين جو وسڪارو
⊛ ڪثرت، ڀرمار

– **بوڇاڙ ڪرڻ:** [اصطلاح] ٻڇڻ، حملو ڪرڻ

• **بوڇڇڻُ:** [مصدر 'بوڇڻ' مان فعل مجهول] گهمجڻ، ماڪجڻ، ماڪ يا پوسل جي ڪري ڪا شيءِ بيسوادي ٿيڻ
⊛ [بوڇيس بوڇبو بوڇيل]

• **بوڇڻُ ج بوڇڻَ:** [ا_مذ] وڳو، پوشاڪ
⊛ 'ڏهسنامي' (لوڪ شاعريءَ جي صنف) جو هڪ لفظ

• **بوڇڻُ ج بوڇڻَ:** [ا _ مذ] ڪلهي تي رکڻ يا چيلهہ سان ٻڌڻ لاءِ ننڍو ڪپڙو، پوتڙو، انگوڇو، ٽوال
⊛ پوشاڪ، ڏهسنامي' (لوڪ شاعريءَ جي صنف) جو هڪ لفظ

– **بوڇڻُ ڇنڊي اُٿڻ:** [اصطلاح] هٿين ٺلهو اُٿڻ، خالي هٿين نڪرڻ، هارائڻ
⊛ لاڳاپو ڇنڻ، واسطو ٽوڙڻ

– **بوڇڻُ ڪُلهي تي ڪرڻ:** [اصطلاح] موڪلائي وڃڻ
⊛ ڪاوڙجي هليو وڃڻ، ناتو ڇنڻ

• **بوڇڻي ج بوڇڻيون:** [ا_مث] گلڪاريءَ سان ڀرت ڀريل چني

• **بود/ بودُ:** [ا_مث_مذ] خوشي، مستي، خمار
⊛ [ف: بودن (= هئڻ) > بود > بود]
⊛ هوش، سجاڳي، سامت
⊛ ڳنگر جي وڻ جا پن
⊛ [س/ڪوهہ]

– **بود اچڻ:** [اصطلاح] خوشيءَ ۾ ڀرجڻ، خوشيءَ مان ڪڏڻ
⊛ بيماريءَ مان چڙهڻ
⊛ سامت ۾ اچڻ، هوش ۾ اچڻ، سجاڳ ٿيڻ

– **بود ڀرجڻ:** [اصطلاح] مستيءَ ۾ اچڻ، پيٽ ڀرجڻ، مغرور ٿيڻ

– **بود ڪارُ:** [ا_مذ] مستي، خمار
⊛ آڪڙ، هٺ
⊛ [س/ات]

– **بودڪائي ج بودڪائيون:** [ا_مث] اٺ
⊛ وڏائي، آڪڙ

-- **بود ۾ آچڻ:** [اصطلاح] سامت ۾ اچڻ، هوش ۾ اچڻ، سجيتائيءَ ۾ اچڻ

* خوشيءَ ۾ نچڻ ٽپڻ، ناز نخرا ڪرڻ

• **بُود:** [ا _ مذ] هستي، وجود، بقا، زندگي، هئڻ (being) هجڻ جي حالت

* هست، پيدا

* اصل، حقيقت، حيثيت

* [ف: بودن= هئڻ]

'جيلهه ٿيا نابود، تيلهه رسيا بود کي' (شاهه)

'سيئي رسيا بود کي، جيلاهن ٿيا نابود' (شاهه/ساموندي)

– **بُودباش:** [ا_مث] رهائش، قيام، سڪونت، رهڻي ڪهڻي، طرز زندگي

* [مجاز] قيام گاهه، سڪونت جي جاءِ

– **بُود و هَست:** [ا – مذ] هستي، وجود، بقا، زندگي، هئڻ (being) هجڻ جي حالت

– **بُود ڪيڻ:** [اصطلاح] هستي وڃائڻ، نابود ڪرڻ، ستياناس ڪري ڇڏڻ

• **بُودُ ج بُودَ:** [ا _مذ] مادي، جو مخصوص عضوو (پيڪ، ٽيتي ڇڏ)

_ **بُودُ ڪُٽڻ:** [اصطلاح] جماع ڪرڻ

* جوڳي جٺ ڪرڻ

* مار ڏيڻ

-- **بُودُ ڳڻڻ:** [اصطلاح] ٺڪجي پوڻ، بان ڪرڻ (هلڻ کان)

• **بودا:** [ا – مذ] اٺ

'ڪرهه قطاري هليا، بودا پلاڻي پرڀات' (سچل/سسئي)

• **بوداڻي:** [ا_خاص] بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو

• **بودبو پُوڪ:** [صفت] سادو، چريو، چريان، هر ڪنهن جي جي تي لڳي پوندڙ

• **بودَڪَ:** [ا_خاص] تعلقي ڪنڊياري ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بُودڪِي ج بُودڪِيُون:** [ا _مث] ٻُوڙ، ريچڪ، جُوجڪِي، اوچتو خيال، من اُڇل، موج مستي

* لهر، ٽينگ ٽپو، هل هلان

* ڇهن سالن کان پوءِ گهوڙي جي عمر جو وقت

'گهوڙو جوڙڪين ۾ آهي' (جوڻي)

* [س/ل]

• **بُودلُ:** [صفت] بيعقل، چريو، بودلو، مست

* [س/ل/ اٺ]

• **بودلو ج بودِلا:** [ا –خاص] هڪ ذات جو نالو

* دل قبيلي جي هڪ نک جو نالو

• **بودلو ج بودِلا:** [صفت - مذ] ٻالو ٻولو، ٻورڙو، موڳو، سڌو سادو، مستانو

* دادلو، چاڳلو، لاڏلو، سک جو پاليل

* هٺ هيرو، هٺ هيراڪ

* مانيٺو، غريب، ڌيرج وان، بردبار

* [س/ٺ]

* اهو جانور جنهن کي جائي جم کان ڪو فالتو عضوو هجي (وڏيڪ لوڪنڊڙ جنگهه يا وڏيڪ لوڪنڊڙ ڪن وغيره)

* [مث: بودلي ج بودليون]

-- **بودلائي:** [ا –مث] عقل جي سادگي، ڪم عقلي، موڳائي

* مستي، ارڏائي، چريائي

* چاڳلائي، چلولائي، دادلائي

• **بودلو ٻهار:** [ا – خاص] حضرت لعل شهباز قلندر جي خاص خادم جو لقب

• **بودِليو ج بودِليا:** [صفت – مذ] گهوڙي جو هڪ رنگ ۽ قسم (ڪارو پنج ڪلياڻ گهوڙو، جنهن جون پويون ڄنگهون جهڪيل هجن)

• **بُودم:** [صفت] بيوقوف، احمق، سادڙو، ٻڌو

• **بُودن:** هئڻ، رهڻ، سڪونت

* [ف: بودن = هئڻ]

– **بُودِني:** [ظرف] هئڻ جهڙو، شدني، ممڪن

* [ف: بود]

• **بودو ج بودا**: [ا–مذ] اٺ، ڪنواٽ، گورو

☼ [ف: بوته]

'ڪرهه قطاري هليا، بودا پلاڻي پرڀات' (سچل/ سسئي)

☼ [صفت] ٿلهو ۽ بي ڍولو

☼ [سن: ابوڌ > ا = نہ + بڌ = سمجهڻ]

☼ ابوجهه، بي سمجهه

• **بوڏاري**: [ا–خاص] هڪ ذات جو نالو

• **بوڏيا/ بوڏيجا**: [ا–خاص] هندن جي هڪ ذات جو نالو

• **بوڏُ ج بوڏَ**: [ا–مذ] جوڻ، ٽولهر

☼ مرم، حياءُ

☼ خيال، ويچار

☼ [س/ڪوهه]

• **بُوڏَ ج بُوڏُون**: [ا–مث] جانور (خصوصاً اٺ ۽ ڍاند) جي، آلت، ڊگهي سنهي آلت

☼ [صفت] ڊگهو، لنبو

☼ [س/ات]

– **بُوڍر**: [صفت] ڊگهي آلت وارو

• **بُوڍاڙڻُ**: [مص –فعل متعدي] زور سان ڇنڻ ۽ پٽڻ، روڙڻ

☼ زور سان ڪسڻ

☼ [س/ات]

☼ [ٻوڍاڙيو، ٻوڍاڙيندو، ٻوڍاڙيل]

– **بُوڍاڙ**: [ا–مث] رهڙ ڍهڙ، زوريءَ هٿ ڪس، روڙ

– **بُوڍاڙ سُوڍاڙ**: [ا–مث] زبردستي، هٿ ڪس، روڙ سوڙ

• **بوڍو ج بوڍا**: [ا–مذ] گهاٽي سِنگهه، گوبو

☼ منجهيل ڌاڳا

• **بوڍرُ ج بوڍرَ**: [صفت] جنهن کي نڪ ۾ سنگهه گهڻي هجي، جنهن جو نڪ سدائين بوڍن ۽ گوبن سان ڀريل هجي، گوبر

☼ گدلو، ڪنو

– **بوڍرُ سِنگهرُ**: [صفت] گدلو، گوبرو، ڪنو، چيڪرو

☼ جنهن جي نڪ مان سنگهه وهندي رهي

• **بُوڍي ج بُوڍيُون**: [ا–مث] جانور جي آلت، بوڍ

☼ [س/ات]

• **بُوڍينگ**: [ا–مذ] ٻوٽي جو هڪ قسم

☼ [س/ڪوهه]

• **بور**: [ا–مث] مينهن جو هڪ قسم (جنهن جي ٻچ جي چوٽي ۽ چٽن ئي پيرن جا مُرا اڇا هجن)

• **بور**: [صفت] بيزار ڪندڙ، اُڃاٽ، ڪَڪِ ڪندڙ

☼ [انگ: Bore]

– **بور ڪرڻ**: [اصطلاح] بيزار ڪرڻ، ڪڪ ڪرڻ

– **بورنگ**: [صفت] پريشان ڪندڙ، طبيعت تي بار گذرندڙ

☼ [انگ: Boring]

'مي ڪجهه گهريون ڏاڍيون بورنگ گذريون آهن' (جملو)

• **بورُ ج بورَ**: [ا – مذ] سُرخ رنگ وارو گهوڙو (جنهن کي 'سرخنگ'، 'سرنگ' ۽ سرخو به چوندا آهن. جنهن جي مُنهن تي ليوٽِڪو (ٻانو) هجي)، گهوڙي جو هڪ قسم

☼ هلڪي ڳاڙهي رنگ وارو اُٺ

– **بورُ سمندُ**: [ا - مذ] اهو بور گهوڙو، جنهن ۾ 'سمند' (بوسڪي رنگ جي گهوڙي) جا نشان به هجن

• **بورُ**: [ا – مذ] سوراخ، تنگ، ڪنهن به دائري جو قطر (جهڙوڪ: بندوق جي نالي وغيره)

☼ پاڻي، تيل وغيره معلوم ڪرڻ يا ڪڍڻ لاءِ زمين ۾ مشين سان سوراخ ڪرڻ، برمي سان ڪنهن شيءِ ۾ سوراخ ڪرڻ جو عمل، مشين سان کوهه کوٽڻ

☼ [انگ: Bore]

– **بورنگ**: [ا - مث] سوراخ ڪڍڻ جو عمل

☼ ٽيوب ويل (جنهن کي عام طور 'بورنگ' به چوندا آهن)

☼ [انگ: Boring]

– **بورنگ ڪرڻ**: [اصطلاح] تنگ ڪرڻ، سوراخ ڪرڻ

☼ کوهه کوٽڻ

☼ جر وٺڻ (نلڪي يا موٽر جي فٽنگ جي لاءِ)

☼ [انگ: Boring]

• **بورا**: [ا - مذ] بوهرا، بوهري

• **بوراقُ:** [ا – خاص] براق (جنهن تي حضور پاڪ جن معراج رات سواري ڪئي هئي)

☼ [ڪناية] تمام تکو گهوڙو

☼ [ع: براق]

– **بوراق ڪرڻ:** [اصطلاح] گهوڙي کي ذبح ڪرڻ، گهوڙي جي سِيسي لاهڻ

• **بُوراق / بُورقُ:** [ا – مذ] بوريڪس جو بورو

☼ [ع]

• **بوراڪَ ج بوراڪُون:** [ا – مث] نئين ساماٿل ڇوڪري، نوخيز ڇوڪري، بالغ ڇوڪري

☼ [ع]

• **بوراڪُ ج بوراڪَ:** [صفت] وهيءَ کي رسيل، جوان، ساماٿل، ڳڀرو، بالغ

– **بوراڪِي ج بوراڪِيُون:** [ا – مث] ساماٽجڻ جي وهي، بلوغت، ساماٽپ، نئون جوڀن

• **بوراڪس:** [ا – مذ] سهاڳو، هڪ دوا (جيڪا پيٽ جي بيماريءَ لاءِ ڪتب اچي)

☼ [انگ: Borax]

• **بوراڪِي ج بوراڪِيُون:** [ا –مث] واڍڪي اوزار جو هڪ قسم، سل يا سوراخ ڪڍڻ جو اوزار، سيرائي

• **بورائو ج بورائا، بوراوا:** [ا –مذ] اڳوان، سونهون، رهبر، رهنما

☼ رستو ڏيکاريندڙ (هنگلاج وڃڻ وارا زيارتي ڪراچيءَ مان نڪرڻ مهل هڪ پيادو پاڻ سان کڻندا هئا، جيڪو هڪ لٺ جي چوٽيءَ تي جهنڊي ٻڌي، اها لٺ پيٽ سان ٻڌي اڳيان هلندو هو ۽ سڄو قافلو ان جي پليان هلندو هو)

☼ [سن: پروگ = اڳيان هلندڙ پيشوا]

'ٻَر ۾ بورائو ڪڻ پيادي پاڻ سيئن'

'بورائو ٿين جو ريڙهي منجهه رڃن' (شاهه)

☼ سفر ۾ ساٿي، رفيق، بدرقو

☼ نگهبان، راکو، محافظ، پهريدار

☼ قاصد، پيغامبر

• **بورجوا:** [ا – مذ] شهري وچون طبقو، واپاري ۽ ٻيا سماجي حيثيت رکندڙ، سرمائيدار

☼ رجعت پسند ماڻهو

☼ [انگ: Bourgeois]

• **بورچڻ:** [صفت - مث] راڌي، بورچي عورت

• **بورچي ج بورچي:** [صفت –مذ] ماني پچائڻ وارو، رڌ پچاءُ ڪندڙ، راڌارو، راڌو، رسويو، خانسامو، طبّاخ

☼ [ترڪ: باورچي]

☼ [مث: بورچياڻي ج بورچياڻيون]

– **بورچيخانو ج بورچيخانا:** [ا –مذ] رڌ پچاءَ ڪرڻ جي جاءِ، رڌڻو، رسوڙو

• **بورڊُ ج بورڊَ:** [ا -مذ] ڪاٺ يا سيمنٽ جو ڪاري رنگ جو تختو (جنهن تي استاد شاگردن کي لکڻ سيکاري)، تختهء سياه (Black Board)

☼ [نوٽ: اڄڪلهه چِپ بورڊ جا فارميڪا جو تهه چڙهيل اڇي رنگ جا بورڊ به عام طور استعمال ٿين ٿا]

☼ بِساط (جنهن تي مختلف رانديون کيڏبيون آهن: جهڙوڪ: 'ڊرافٽ بورڊ'، 'ڪيرم بورڊ')

☼ دفتري، پاٺو، گتو

☼ [انگ: Board]

• **بورڊ:** [ا - مذ] مجلس، ميڙ

☼ ڪاميٽي، انجمن، ايگزيڪيٽو ڪاميٽي (جهڙوڪ: بورڊ آف ايجوڪيشن، بورڊ آف گورنرس، بورڊ آف ڊائريڪٽرس)

☼ اجلاس جي ميز

☼ جهاز جو مٿاڇرو، جهاز جي ڪنهن طرف جو تختو

☼ [انگ: Board]

– **بورڊ آف ڊائريڪٽرس:** [ا – مذ] ڪنهن اداري، بئنڪ يا ڪمپنيءَ جي ڊائريڪٽرن، مالڪن، صلاحڪارن جي ڪاميٽي

☼ [انگ: Board of directores]

– **بورڊ آف روينيو:** [ا – مذ] روينيو جو هڪ اعليٰ کاتو

☼ [انگ: Board of revenue]

• **بورڊنگ:** [ا - مذ] درسگاهن ۾ عمارت، جنهن ۾ شاگردن جي طعام ۽ قيام جو انتظام ٿيندو آهي. طعام ۽ قيام جي جاءِ. اقامت گاهه ('بورڊنگ هائوس' جو اختصار)

❊ کاڌو، طعام

❊ [انگ: Boarding]

– **بورڊرُ ج بورڊرَ:** [صفت] بورڊنگ هائوس ۾ رهندڙ شاگرد، اهو شخص، جيڪو خرچ ڏئي ڪنهن جي گهر ۾ کاڌو کائي

❊ [انگ: Boarder]

– **بورڊنگ سِسٽَم:** [ا - مذ] اسڪولن، ڪاليجن وغيره جي شاگردن کي تعليم ۽ تربيت لاءِ گهرن بدران بورڊنگ هائوس ۾ رکڻ جو طريقو

❊ [انگ: Boarding system]

– **بورڊنگ هائوس:** [ا - مذ] پري وارن شاگردن يا ملازمن جي رهڻ لاءِ عارضي جاءِ، هاسٽل

❊ اقامت گاهه، باشگاهه

❊ [انگ: Boarding house]

• **بورڊنگ مشين:** [ا - مث] اشڪنجو، سوگهارو (چموي کي صاف ڪرڻ يا رنگڻ جي ڪم ۾ چمڙي کي تائڻ ۽ ڪسڻ لاءِ تختن تي ٻڌل ڪل يا آلو)

❊ [انگ: Boarding machine]

• **بورزوا:** [ا - مذ] (ڏسو 'بورجوا')

• **بورق:** [ا – مذ] ڪنگڻ خار، سهاڳو، سينڌور، هڪ قسم جو لوڻ (جيڪو سونارا گهڻو ڪري زيورن/گهڻن جي صفائيءَ لاءِ ڪتب آڻيندا آهن)

• **بورڪ ائسڊ:** [ا - مذ] بورڪس (Borax) جو ٻورو (جيڪو فنن کي ڌيتول وغيره سان ڌوئي اتهن مغان دوا طور ڪتب آهي)

❊ [انگ: Boric acid]

• **ٻُورنگو ج ٻُورنگا:** [ا – مذ] منهن، بوٿ، دوناڙ

❊ [س/ل]

• **بورو ج بورا:** [ا – مذ] مڇيءَ جو هڪ قسم (چلرن سان، وات وڏي رنگ اڇي ديگهه 1 ڪان اٺن انچن تائين)

❊ [س/ل]

• **بور ويل:** [ا – مذ] بور وارو کوهه، ٽيوب ويل

❊ [انگ: Bore well]

• **بوري:** [ا – خاص] شيعه مسلمانن جو هڪ فرقو (جيڪي سِتن امامن کي مڃيندا آهن)، بوهرا، وونرا (لفظ 'بوهري' جي بدليل صورت)

– **بوري بازار:** [ا – مث] بوهري بازار، بوهري عقيدي جي ماڻهن جي دڪانن تي مشتمل بازار (جيئن: حيدرآباد جي بوهري/بوري بازار، جنهن ۾ گهڻي ڀاڱي هٿيارن وغيره جا دڪان موجود آهن، جنهن جا مالڪ بوهري عقيدي سان تعلق رکن ٿا)

• **ٻُوري:** [ا – مث] چوپائي مال جي ياڄ، ڊوڙ، ٿاهه

❊ [س/ل/ کوهه]

– **ٻُوري ڪرڻ:** [اصطلاح] ٿهڻ

❊ اڍنگيءَ طرح ڊوڙڻ

❊ اجايو ڳالهائڻ

❊ [س/کوهه]

• **ٻُوريا:** [ا – مذ] تڏو، بوري

❊ [ف]

– **ٻُوريا باف:** [صفت] تڏا اُڻندڙ، تڏائي، تڏن جو ڪاريگر

– **ٻُوريا بستر ٻڌڻ:** [اصطلاح] سامان سڙو ٻڌڻ، سفر جي تياري ڪرڻ

– **ٻُوريا بِستر گول ڪرڻ:** [اصطلاح] ڇڏي وڃڻ، نڪري وڃڻ، رخصت ٿيڻ

– **ٻُوريا پوش:** [ا - مذ] ٿلهي ڪاڏيءَ جو لباس پائيندڙ، ٽاٽ جا ڪپڙا پائيندڙ

❊ [صفت] تمام مسڪين، مفلس، فقير

– **ٻُوريا نشِين:** [صفت] تمام مسڪين، مفلس، فقير

❊ درويش، گوشه نشين

• **ٻوريت:** [ا - مث] بي ڪيفي، طبيعت جو تنگ ٿيڻ من تي مونجهه ڇانئجڻ

• **بوريندو ج بوريندا:** [ا – مذ] ڳهه جو هڪ قسم، ڪنن ۾ پائڻ جو هڪ ڳهه

• **بورِيسنڊي**: [ا – مث] پڪائين گهر جي ٻوٽين ڏري (جنهن تي پکي جو ننگ لٿي)
٭ [س/ل]

• **بورِيو ج بوريا**: [ا – مذ] تڏو، تونري
٭ [ف: بوريا]

• **بوريو بسترو ٻڌڻ**: [اصطلاح] لڏ پلاڻ ڪرڻ، هنڌ بسترو ٻڌڻ

• **بوڙ ج بوڙيون**: [ا – مث] اُٺ جي مستيءَ جو آواز، اٺ جي گوڙ
٭ [س/ڪوھ]

• **بوڙِينڊو ج بوڙِينڊا**: [ا – مذ] ڪنڊ يا گُنُڙ ۾ تِرن مان ٺهيل گول مِٺائي
٭ مٽيءَ جو ٺهيل ساز، سنڌ جو قديم ساز (جيڪو مٽيءَ مان ٺهيل گولي جي شڪل ۾ هوندو آهي، جنهن ۾ وڄائڻ لاءِ هڪ يا هڪ کان ويڪ سوراخ ڪيا ويندا آهن)
٭ هڪ قسم جو ننڍڙو پکي

• **بوڙِيو ج بوڙِيا**: [ا – مذ] پاڻيءَ جو ڦوڪڻو، جر ڦوٽو، حباب
٭ [پرا: ٻت ی سن: ٻدٻده]

– **بوڙيا ڪيڻ/ ڪرڻ**: [اصطلاح] ٻڙ ٻڙ ڪرڻ
٭ آواز سان ۽ گهٽي انداز ۾ زور سان نڪرڻ (رت يا پاڻي)

• **بُوزُ ج بُوزَ**: [صفت] ٻن، ٻڪر جهڙو، اڻ سڌريل، اناڙي، جهنگلي، وحشي، ڏسڻ جو پوت، صفائي نہ رکندڙ، گدلو
٭ [ف: بز = ٻڪر]

– **بُوزانُ ج بُوزانَ**: [صفت] ٻوز، صفا چريو
٭ ڏنڊو مٽو
٭ پوش

• **بوزُ**: [ا – مذ] چينو گهوڙو
٭ [صفت] تکو، تيز فهم
٭ [ف]
٭ ٻڪر
٭ [ف: بز]

• **بوزار**: [ا – مذ] تيز مصالحن وارو ڪاڏو
٭ [ف]

• **بُوزارو**: [ا – مذ] چوپائي مال (خصوصاً ٻڪرين جي) هڪ بيماري (جنهن ۾ ٻڪرين جا چپ زخمي ٿي پوندا آهن ۽ گاھ ڪاٽي نہ سگهنديون آهن)
٭ [ف: بز = ٻڪر]

• **بوزاگـَر**: [صفت] شراب چڪائيندڙ، ڪلال

• **بوزدار**: [ا – خاص] بلوچ قوم جي هڪ قبيلي جو نالو
٭ [ف: بز = ٻڪري + دار = رکندڙ]
٭ ديري محبت ۽ خيرپور تعلقن ۾ ديهن ۽ ڳوٺن جا نالا

• **بوزدار وڏا**: [ا _خاص] خيرپور ضلعي جي هڪ ديھ ۽ شهر جو نالو

• **بُوزنہ، بُوزِينہ**: [ا – مذ] باندر
٭ [ف]

• **بوزنہ چشم**: [ا – مذ] اهو گهوڙو، جنهن جي هڪ اک ٻي اک کان رنگ ۾ مختلف هجي

• **بوزو**: [ا – مذ] هڪ قسم جو شراب، جيڪو مٿل چانورن جَوَن يا چٽن مان ٺاهيو ويندو آهي
٭ [ف: بوزه]

– **بوزه فروش**: [صفت] شراب وڪڻندڙ

– **بوزه ڪش**: [صفت] شراب چڪائيندڙ، شراب ڪشيد ڪندڙ
٭ [بوزه + ڪش، ڪشيدن = ڪڍڻ، چڪائڻ]

– **بوزِيخانو**: [ا_ مذ] شرابخانو، گُٽو

• **بُوزي**: [ا – مذ] ٻيڙي
٭ [ف]

• **بوس**: [ا – مذ] بوسو، چُمڻ
٭ لفظ جي پهرين جزي جي مفهوم سان ملي مڪمل ڪند پڇاڙي (جيئن: 'ملبوس'، قدم بوس')
٭ [ف: بوس، بوسيدن = چمڻ، بوسو ڏيڻ]

– **بوس و ڪنار**: [ا - مذ] چُمَ چَٽَ، چُوما چاٽي
٭ [ف]

• **بُوسا**: [ا – مث] رسيءَ جي ڳنڍ جو هڪ قسم

• **ٻوَستا/ ٻوَستا**: [ا - مذ] وِوَستا، فتوىٰ، (هندو ڌرم موجب) فتوا، مذهبي پيشوا يا اڳواڻ جو حڪم
٭ [سن: ويوستا]

• **بُوستانُ ج بُوستانَ:** [ا–مذ] باغ، بستان، چمن، ڦلواڙي
❊ [ف: بو = خوشبو + آستان = جاءِ]
❊ [ا–خاص] شيخ سعدي شيرازيءَ جي هڪ مثنويءَ جو نالو، جيڪا حڪايتن ۽ نصيحتن تي ٻڌل آهي

• **بُوسٽرُ ج بُوسٽرَ:** [ا – مذ] بجليءَ جي وولٽيج کي سرڪٽ ۾ ڪنٽرول ڪرڻ جو اوزار
❊ هڪ قسم جو برقي اوزار (جيڪو ريڊيو ۽ ٽي وي جي آوازي لهرن ۽ تصويرن کي اينٽينا ۽ رسيور (وصول ڪندڙ) تائين پهچائڻ ۾ مدد ڪري)
❊ [صفت] وڌائيندڙ، مٿي اُڀاريندڙ
❊ همٿائڻ سان سٺي ڪارڪردگي ڏيکاريندڙ شخص
❊ [انگ: Booster]

• **بوسِڙو ج بوسِڙا:** [ا–مذ] زنانو مخصوص عضوو، شرمگاهه

• **بوسِڙي ج بوسِڙيون:** [ا – مث] عورت لاءِ گار طور ڪم ايندڙ لفظ

• **بوسڪِي:** [ا – مث] هلڪي بادامي رنگ جو هڪ خاص ريشمي ڪپڙو، ريشم /سِلڪ جو اڄو ڪپڙو (جو ٿي پهرڻ سان گڏ سنڌ ۾ اڪثر پڳ ٻڌڻ لاءِ به استعمال ٿئي)
❊ [انگ: بوسڪي/بسڪي: Buskey = لباس]

• **بُوسَڻُ:** [مص – فعل متعدي] دٻي پرڻ، ڏٽڻ، دٻڻ
❊ دٻي ڦِسي پيٽ ۾ وجهڻ، هبچ ڪري کائڻ
'ٻوسي رجهي پيٽ ۾، مرڻائي پوءِ'

• **بُوسَڻُ ج بُوسَڻَ:** [ا–مذ] ٿلهي ماني، ٻي ڊولو لولو، ٿلهو روٽلو

• **بوسَڻُ:** [مص – فعل متعدي] چيٽ جي فصل واسطي، ڪتيءَ جي موسم ۾ زمين کي ربج ڏيڻ لاءِ جالارو پاڻي ڏيڻ

• **بوسو ج بوسا:** [ا – مذ] مينهن يا ڳئون جو ڇيڻو، گوبر، ڦوسو، ڇيڻي جي ٿاڦ، وڏو ڇيڻو

• **ٻُوسو:** [ا–مذ] پوسو اٽي جو ڇاڻ، ڪتر، ڪٽي (جيڪا چوپائي مال کي چاري سان گڏ کارائجي)
❊ [پرا: ڀس، ڀس – سن: ڀس، ڀش = ٿهه]

• **بوسو/ بوسہ ج بوسا:** [ا–مذ] چمي، مِٺي، سڪر
❊ [س/ات–ف]
– **بوسو ڏيڻ:** [اصطلاح] چمي ڏيڻ، چمڻ
– **بوس و ڪنار:** [ا–مذ] چم چٽ، چوما چاٽي
❊ [ف]
– **بوسہ بازي:** [ا–مث] چوما چاٽي، چم چٽ، چمڻ چٽڻ
– **بوسہ زَن:** [صفت] چمي ڏيندڙ
– **بوسہ زَني:** [ا–مث] چمي، مِٺي
– **بوسہ ڪارِي:** [ا–مث] بوسہ بازي، چوما چاٽي
– **بوسہ گاهہ:** [ا–مث] اُها جاءِ، جتي احترام مان چميو وڃي، چمڻ جي جاءِ

• **بوسِي:** [ا – مث] درياهہ جي سيلاب يا اٿل تي ٿيندڙ پوک (جنهن کي فقط شروع ۾ پاڻي مليل هوندو آهي ۽ لاباري تائين وري پاڻي نہ ملندو اٿس)
– **بوسِي ٽُڪا:** [محاورو] حرام جو مال، مفت جو مال، بنا پورهئي هٿ آيل رقم

• **بوسِيده ج بوسِيده:** [صفت] پراڻو، جهونو
❊ ڳريل، سڙيل
❊ [ف: بوسيده]
– **بوسِيدگِي:** [ا –مث] پراڻائي، پراڻ پڻو، پراڻي ٿيڻ جي حالت، جهوناڻپ، جهور حالت
– **بوسِيده مغز:** [صفت] ڪمزور دماغ وارو، پوڙهو ماڻهو، جنهن جو دماغ ڪنهن بيماريءَ يا پيريءَ جي ڪري ڪم نہ ڪري، ڪم فهم، نا فهم

• **بوسيري:** [ا – مث] ٻوٽيءَ جو هڪ قسم (جيڪا ڪلراٺي زمين ۾ ٿئي)، اوڻن
❊ [س/ڪوهہ]

• **بُوشُ ج بُوشَ:** [صفت] پوش، ٻوز، ٻوزان، جٽ، بي شعور
❊ [ف: بز]
❊ بوز، ٻڪرار
❊ [س/ ل/ ات]
'مجاور بوش بدو شت تڪي ڀڪو' (استاد بخاري)

• **بوف:** [ا–مث] برفت قبيلي جي گهٽائي واري ايراضي

☼ نندڍي سوڙ، پٿرائٽي

• **بوفلو ج بوفلا:** [صفت] سهڻو، حسين، وڻندڙ

☼ ڳاڙهو ڳنلو

☼ ڇبيلو

☼ [انگ: Beautiful]

• **بوفلي ج بوفليون:** [ا–مث] ڪتاب مٿان ڪپڙي جو پوش

☼ ڍال جي هٿيي تي چڙهيل نرم گدي

• **بوفي:** [ا ـ مذ] کائڻ پيئڻ جو اهڙو انتظام، جنهن تحت عام طور پنهنجي مدد پاڻ جي اصول تي، ميزن تي رکيل طعامن مان پنهنجي مرضيءَ مطابق طعام ورتو ويندو آهي (خاص ڪري هوٽلن ۽ دعوتن ۾) 'Slef service system'

☼ [انگ: Buffe]

• **بُوقاڙ:** [ا–مث] مڇيءَ جو هڪ قسم، پونقاڙ

• **بُوقاڙ ج بُوقاڙ:** [ا–مذ] بنهن ڦوڙ، پونقاڙ

• **بُوقُ:** [ا–مذ] توتارو

☼ [ع]

• **بُوقَلَمُونُ:** [صفت] رنگارنگ، مختلف، پانت پانت جو، گوناگون

☼ [ع]

☼ [ا-مذ] رنگا رنگي، نيرنگي

☼ [ا-خاص] هڪ افسانوي جادوگر جو نالو

☼ سانڊي جي شڪل سا مشابهه تارن جو هڪ ميڙ، جيڪو ڏکڻ قطب جي ويجهو موجود آهي

☼ سانڊو، گرگٽ

☼ اها نلڪي، جنهن ۾ شيشي جا رنگين ٽڪرا پيل هجن ۽ نلڪي جي ڦيرائڻ سان هميشه نيون نيون مختلف رنگين شڪليون نظر اچن، عڪس نما، منشور، پرزم (Prism)

– **بُوقَلمُونِي:** [صفت] رنگا رنگي، رنگين

☼ ڦرندڙ گهرندڙ، بي ڀروسي (طبيعت)

• **بُوڪ:** [ا–مث] ('ٻوڪ' لفظ جو عوامي اُچار) تيڪ، دستَ

☼ [صفت] بيوقوف، پوڪ

☼ [س/ل]

– **بُوڪڻُ:** [مص – فعل لازمي] تيڪ هڻڻ، تيڪڻ

☼ ڊڄڻ، خوف ڪرڻ

☼ [س/ات]

☼ [بُوڪيو بُوڪندو بُوڪيل]

– **بُوڪِڻو ج بُوڪِڻا:** [صفت ـ مذ] ٻوڪيندڙ، تيڪيندڙ

☼ ڊڄڻو، بزدل

☼ [مث: ٻوڪِڻي ج ٻوڪِڻيون]

• **بُوڪَ:** [ظرف] شايد، اتفاق سان

☼ [ا–مث] ڪڏ جنهن ۾ ڪٺڪ پورجي

☼ نصيحت

☼ [ف]

• **بوڪش ج بوڪش:** [صفت] ٿلهو ۽ بي ڊولو ماڻهو

☼ [س/ات]

• **بُوڪڙُ ج بُوڪڙَ:** [ظرف] تمام ('ٿلهو يا ڳرو' هي لفظ هميشه 'ٿلهو يا ڳرو' لفظ سان گڏ ڪم ايندو آهي 'فلاڻو ٿلهو بوڪڙ يا ڳرو بوڪڙ آهي')

☼ [س/ات]

• **بوڪَرُ ج بوڪَرَ:** [صفت] بلڪل پراڻو، جهونو، پٽو، اندران کاڌل (ڪاٺ)

☼ [س/ات]

'اُمنگ تروڙي انگ، انگها بوڪر ٿيندا جا' (استاد بخاري)

• **بوڪِڙو:** [ا –مذ] وڻڻن جي پوک جو هڪ مرض (جنهن ووڻن ۾ ـ پنا ٿين ڏهن ڪيڙو لڳين، جيڪو پن کائيندو ويندو آهي پوک کي پاڻي پيارڻ بعد ئي اهو مرض ختم ٿي ويندو آهي)

• **بوڪِڙو ج بوڪِڙو:** [صفت] بڪايل بکيو، سڃو، پينگيو، ڪنگال

☼ واهيات، رذيل

• **بوکل:** [صفت] بدحواس، گهبرايل

☼ احمق، بيوقوف، ديوانو

– **بوڪلاهٽ:** [ا-مث] گهبراهٽ، بدحواسي، اضطراب، پريشاني

– **بوڪلائڻ:** [مص – فعل لازمي] گهبرائڻ، بدحواس ٿيڻ، پريشان ٿيڻ، مضطرب ٿيڻ

٭ [بوڪلايو بوڪلائيندو بوڪلايل]

– **بوڪلپٽو:** [ا-مذ] گهبراهٽ، بدحواسي

٭ چريائپ

• **بُوڪَڻ ج بُوڪَڻ:** [ا–مذ] زيور، ڳَهه

٭ [سن: ڀوشڻ]

'ڪنجهن تي ٻوڪن جي جڏ جانب ڪيو جنسار' (راڃن شاهه)

• **بوڪرا/بوڪره:** [ا-خاص] هڪ ذات جو نالو

• **بوڪِري:** [ا–خاص] تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بوگس:** [صفت] ڪوڙو، جعلي، جڙتو، نقلي، بناوتي، غيرحقيقي

٭ [انگ: Bogus]

– **بوگس اليڪشن:** [صفت] ڪوڙن ووٽن سان ٿيل جڙتو چونڊ، ڌانڌليءَ واري چونڊ

٭ [انگ: Bogus election]

• **بُوگن وليا:** [ا-مث] گرم ملڪن ۾ ٿيندڙ هڪ ٻوٽو

٭ [انگ: Bougainvilia]

• **بوگو ج بوگا:** [ا–مذ] سنگهه جو گوبو، ٻوٻو

• **بوگِي:** [ا _ مث] ريل گاڏيءَ جو گاڏو مسافرن لاءِ ريل جو ڊبو، جنهن ۾ ڪيترائي ڪمپارٽمينٽ ٿيندا آهن

٭ [انگ: Bogie]

• **بولُ:** [اـ مذ] پيشاب

٭ [ع: بَولُ]

٭ پولهه، ڊبر، ٻچو

٭ آنڊا، گجيون، اوجهري

– **بولدانُ:** [ا – مذ] پيشاب جي ٿوٿري، مثانو، اهو عضوو جنهن ۾ پيشاب جمع ٿيندو آهي

– **بولُ ڦاٽڻ:** [اصطلاح] پيٽ ڦاٽڻ، ڪنهن جو راز سانديي نه سگهڻ

– **بول ڪيڻ:** [اصطلاح] بچايل مکڙ ڪي ڪاٺ اڳ ۾ اڌ ڪري ان جو پولهه وارو حصو ڇڪي ڪڍڻ

٭ سخت مار ڪڍڻ

٭ تهبارون ڪرڻ (ڪپوي ڪي)

– **بول گاهه:** [ا-مث] پيشاب ڪرڻ جي جاءِ، پيشاب خانو

– **بولُ و براز:** [ا –مذ] انساني خروج، فضلو (پيشاب ۽ پاخانو)

• **بولاٽِي ج بولاٽِيُون:** [ا – مث] بازولي، ڪلابازي، ڦيري

٭ اٽڪل

– **بولاٽِي کائڻ:** [اصطلاح] ڪلابازي ڏيڻ، ڦيري ڏيڻ

٭ ڳالهه کان ڦري وڃڻ، ٺڏي تي ڦري وڃڻ

• **بولاڪِي:** [ا–خاص] تعلقي ٺٽهه ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بولان:** [ا – خاص] بلوچستان ۾ سبي ۽ ڪوئيٽا جي وچ ۾ واقع هڪ لڪ جو نالو

٭ [ف]

– **بولان ميل:** [ا – خاص] بولان لڪ سان منسوب هڪ ريل گاڏيءَ جو نالو (جنهنجي ذريعي ڪراچيءَ کان ڪوئيٽا تائين سفر ڪري سگهجي ٿو)

• **بولاندو ج بولاندا:** [ا–مذ] اوجهه، وڏو آندو

٭ [ع: بَولُ]

'منهن نه مهاندو، ڳلهه جو بولاندو' (چوڻي)

٭ ٻڪريءَ جي ڏاس يا ڏاڳن جو منجهيل ڦورو

٭ ڳنڍين ڳوڙهن وارو ڏاڳو

• **بول بالا:** [ا - مذ] ترقي، ڪاميابي، عزت ۽ آبرو جو وڌڻ، شهرت، ناموس، ناماچاري

• **بولِتِي:** [ا-مث] ڳالهه

– **بولِتِي بند ٿيڻ:** [اصطلاح] زبان نه کلڻ، چپ رهڻ، خاموش ٿي وڃڻ

٭ مقابلي جي سگهه نه سارڻ

● **بولٽ ج بولٽ:** [ا-مذ] بلٽ، گول يا چوڪور مٿي واري ڪلي (جنهن ۾ ڪسڻ لاءِ چوڙيون ٺهيل هونديون آهن)، پيچ
※ دروازو مضبوطيءَ سان بند ڪرڻ جو هڪ لوهي اوزار
※ ڪنهن ڪلف يا بندوق جي گهوڙي جو اهو حصو جيڪو چابيءَ يا ڪمانيءَ جي مدد سان پنهنجو مقرر ڪم ڪندو آهي
※ [انگ: Bolt]

● **بولڊ:** [صفت] بي ڊپو، بي خوف، دلير، همٿ وارو، بهادر
※ واضح، چٽو
※ ڪرڪيٽ ۾ آئوٽ ٿيل ڪلاڙي (جيڪو وڪيٽ ۾ سنئون سڌو بال لڳڻ سان آئوٽ ٿيو هجي)
※ ٿلها، ابريل، چٽا اکر (Bold letters)
※ [انگ: Bold]

– **بولڊ آئوٽ:** [ا-مذ] بالر جو بال، وڪيٽ ۾ چٽو لڳڻ سان راند مان خارج ٿيڻ جو عمل، ڪاٽل
※ [انگ: Bowled out]

– **بولڊ فيسڊ:** [صفت] ٿلهن اکرن ۾ ڇپيل
※ [انگ: Bold faced]

– **بولڊ نيس:** [ا-مث] دليري، همٿ، جرئت، شجاعت
※ [انگ: Boldness]

● **بُولڙي ج بُولڙيون:** [ا-مث] ننڍو ٻولو (گهه)
※ چوپڙ راند ۾ هارائيندڙ ڌر جي پڇاڙيءَ تائين نه پڄايل ۽ مٺل ساري، چلهر (چنهر) راند ۾ ننڍ (جنهن ۾ مٺل ساري ٽوڙ تائين راند هارائيندڙ پڄائي نه سگهي)

● **بولشزم:** [ا- مذ] ڏسو 'بالشوزم' (Bolshevism)

● **بولشويڪ:** [ا-مذ] ڏسو 'بالشويڪ' (Bolshevik)

● **بولو ج بولا:** [ا-مذ] پچو (مقعد جو)، چِٻ
※ [س/ل]

● **بُولو ج بُولا:** [ا-مذ] ڳَنهه جو هڪ قسم، نڪ جي نموني جو ننڍڙو ڳَنهه (جيڪو نڪ جي ٽوليءَ ۾ سوراخ ڪري پائين)
※ [ف: بلاق]

– **بُولو بٽيئسر:** [ا- مذ] نڪ ۾ پائڻ جا زنانا زيور، زنانا زيور (بولو ۽ بٽيسر ساڳيو زيور آهي)

– **بُولي ج بُوليون:** [ا-مث] ننڍو ٻولو، عورتاڻي زيور جو هڪ قسم (جيڪو نڪ ۾ پاتو ويندو آهي)

● **بُولي ٽُولي:** [ا-مث] چرچو ڀوڳ، ڪل مسخري

● **بُومُ:** [ا- مذ] چبرو، اُلو
※ لڙ، گوڙ، شور، ڏمچر
※ [ع: بوم]

– **بُوم خصلت:** [صفت] رات جو جاڳڻ وارو ۽ ڏينهن جو سمهڻ وارو، ويراني پسند ڪندڙ (چبري وانگر)
※ منحوس، نڀاڳو

– **بُومڪ:** [ا ـ مذ] چبري جو ٻچو، ننڍو چبرو

– **بُوميو ج بُوميا:** [صفت] ڀوميو، ترجو واقف، سونهون
※ اڳواڻ، رهبر، رهنما
※ [سن: ڀوم]

● **بُومِ:** [ا-مث] ڀونءِ، ڀوم، ڀومي، زمين، ڌرتي
※ [سن: ڀوم، ڀومي]

– **بُومِي:** [ا-مذ] هاري، ڪاشتڪار
※ ڪنهن علائقي جو مقامي رهاڪو
※ [ف]

● **بَوَنُ:** [ا-مذ] ڇيلهه ڪان هيٺ چولي جي ريڪر

● **بون:** [ا-مذ] هڏو
※ [انگ: Bone]

– **بون ڪيئر:** [ا-مث] هڏن جي اسپتال
※ [انگ: Bone care]

– **بون ليس:** [ا ـ مث] هڏن کانسواءِ (گوشت)، [هوٽل جو اصطلاح، (جيئن: 'بون ليس هنڊي' يعني هڏن بغير ڪُڪڙ يا ٻاڪري گوشت جي هنڊي)]
※ [انگ: Bone less]

● **بونا پارٽ:** [ا – خاص] فرينچ ملٽري ليڊر نيپولين جو لقب: 'نيپولين بونا پارٽ [1821 — 1769]'
※ [انگ: Bonaparte]

● **بُوناڙُ ج بُوناڙ:** [ا-مذ] ٻوٽ (مرونءَ جو)، ڊوناڙ

• بونا فائيڊ: [-سفت] اصل، مجيل، سچو، اصلي، حقيقي، تصديق شده

* [انگ: Bona fide]

– بونا فائيڊ اسٽوڊنٽ: [صفت] مجيل شاگرد، مصدق شاگرد، سچو شاگرد

* [انگ: Bona fide Student]

– بونا فائيڊ سرٽيفڪيٽ: [صفت] تصديق نامو

* [انگ: Bona fide Certificate]

• ٻُونبُ ج ٻُونبَ: [ا – مذ] ڪوهو (ٻيڙي يا جهاز جو)

* [سن: ٻمبَ]

'جي پاڻين ڪارو ڪيڙيان، ته اُتي ٻونب ٻناءِ' (شاهه)

* گنبذ جي چوٽي يا ڪنگري

* نيل جي ڇهنب

* ڏاڪڻ جي مٿئين پڙ جي چوٽي

* ڪٽ يا هندوري جي پائي جي مٿين ڇهنب

* گول ڇهنبدار ڏنڊي يا ٻُنبي

* دلي جو ڍڪ

* نخرو

* [س/ل]

* نڪ يا ڪن جي چوٽي

* [س/ات]

* [صفت] وڏو، ٿلهو متارو

* [س/ل]

• ٻونبار: [ا – مث] ڊپالت

* [س/ڪوهه]

• ٻُونبالو: [ا – خاص] تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• ٻُونبلَ: [ا – مث] هڪ قسم جي ترڪٽي مڇي

• ٻُونبو ج ٻُونبا: [ا – مذ] گنبذ جي چوٽي يا ڪنگري، نيل جي ڇهنب

* ڪٽ يا هندوري جي سنهي چوٽي

* ڪنهن به شيءِ جي ڇهنبدار ڏنڊي

* ڏاڪڻ جي مٿئين پڙ جي چوٽي

* دلي جو ڍڪ

'جان وجان وات وئيو ڏنهر ٻصر ۾ ٻونبو
گهڙي رس گهرو، ڪٽيئون منهنجو ٻونگو' (پيرائو پنهور)

* هڪ قسم جو نانگ

* [سن: ٻمبَ]

* [مث: ٻونبي ج ٻونبيون]

• ٻُونياٽ ج ٻُونياٽ: [ا – مذ] مڇرن يا مکين جو آواز

* سنهون ۽ گهڏيل آواز، ٻونيٽ

– ٻُونيٽُ ج ٻُونيٽَ: [ا – مذ] ڪنهن به ڦرندڙ شيءِ (لاٽون، ڦرڙي وغيره) جو آواز

* تکو آواز تيزيءَ سان اڇليل شيءِ جو (هوا ۾) آواز

* [سن: ٻرمر + ڦرڻ]

• ٻُونيٽ ڪرڻ: [اصطلاح] واڪي وارو آواز ڪرڻ

• ٻُونتارجڻُ: [مصدر 'ٻونتارڻ' مان فعل مجهول] ڪاوڙجڻ

* [س/ات]

* ضد ڪرڻ، ٻوتاڙجڻ

* [س/ل]

* [ٻونتاريو، ٻونتاريو، ٻونتاريل]

• ٻُوندَ ج ٻُونڊُون: [ا – مث] ڦُڙو، ڦڙي، ڪڻي

* مينهن جي ڪڻي، سنهي ڦڙ ڦڙ، سنهون مينهن

* پاڻيءَ جي ڇاٽ

* [سن: ونڊ]

'منجهان پيئي مکوڙيءَ ڪاجا پاڻيءَ ٻوند' (شاهه)

* تمام ٿورڙي شيءِ

* ڪپڙي جو هڪ قسم (جنهن تي ٻر ٻر ڇاپيل هجي)، ٻوندي

* تلوار يا خنجر جي چمڪ يا ڌار

* [سن: ونڊ]

– **بُوندا باري:** [ا –مث] هلڪين بوندن جي ڦوهار. ڦڙ ڦر. وقفي وقفي بعد ٿيندڙ هلڪي بارش. ايڪڙ ٻيڪڙ بوندن جو پوڻ

– **بُوندا بانڊِي:** [ا –مث] هلڪين بوندن جي ڦوهار. ٿوري بارش

– **بُوندَ بُوندَ:** [ا –مث] ڦڙ ڦڙ. سنهون مينهن

– **بُوندَ بَهارَ:** [ا –مث] بوندن جي ڦوهار. بوندابانديءَ وسيلي موسم جي خوشگواري

'بوند برهه جي بهار لڳي، درد ونديءَ جو ديس وسي پيو' (شاهه/سارنگ)

– **بُوندون ڪرڻ:** [اصطلاح] مينهن جو سنهي ڦڙ ڦڙ ڪري وسڻ

﴿ خوشبو ڪرڻ. هٻڪارون ڪرڻ

﴿ [س/ڪوهه]

• **بُونداڙَ ج بُونداڙُون:** [ا –مث] ڪتي يا ٻگهڙ جي اوناڙ

﴿ [س/ ل]

• **بُوندِي:** [ا –مث] مٺائيءَ جو هڪ قسم (جنهن مان لڏون ٺهن). ٽختي نڪتي (ٻيسڻ جي بوندين کي ٽري، کنڊ جي چاشنيءَ ۾ تيار ڪبي آهي)

• **بُوندِ ج بُونڊُون/بُونڊيُون:** [ا –مث] ڏنڊي (جنهن وٽان ميوو ڌاريءَ سان لٽڪيل رهي ٿو)، ڏانڊي، مُنهن، دوناڙ. ڦونڊ

﴿ ٻچو (ڪڪڙ جو)

﴿ [س/ ل/ٿ]

ڪڪر آئو جونڊ ۾، سارو لوڪ گواهه' (گرهوڙي)

• **بُونڊاڙَ ج بُونڊاڙُون:** [ا –مث] دوناڙ (جانور يا مرونهه جو)

﴿ [س/ ل]

• **بُونڊِڙ ج بُونڊِڙيُون:** [ا –مث] سوئر جي مادي. پونڊِڙ

• **بُونڊو ج بُونڊا:** [ا –مذ] پونڊو. ٻچو

﴿ [س/ل]

• **بُونڊِي:** [ا –مث] مکڙي. ڪلي. ڏوڏي

• **ٻَونري ج ٻَونرِيُون:** [ا –مث] ٻڪريءَ جو هڪ قسم

﴿ [س/ل/ڪوهه]

• **بونَس:** [ا –مذ] اهو نفعو. جيڪو ورهي ڪمپني، ورهي ڪرائيندڙن کي ڏي. اهو واڌو منافعو جيڪو ڪمپنيءَ جي حصيدارن کي ملي. اهو معاوضو جيڪو مزدورن کي اجرت کانسواءِ. ڇماهي يا ساليانو ڏنو وڃي. مقرر پگهار کان سواءِ وڌيڪ مليل عطيو يا اعزازيو

﴿ [انگ: Bonus]

– **بونَس اِسڪيم:** [ا –مث] اها اسڪيم. جيڪا پاڪستان ۾ ٻاهران ايندڙ شين (برآمد) جي ترغيب ڏيارڻ لاءِ جاري ڪئي وئي هئي ۽ جنهن ۾ برآمد ڪندڙن کي سندن ڪوٽ ۽ خساري جي پورائي لاءِ ڪجهه سيڪڙو پئسا ڏنا ويندا هئا

﴿ [انگ: Bonus scheme]

• **بُونڦاڙُ/ بُونڦوڙُ:** [ا –مذ] ذٽ جو هڪ قسم (کنڀيءَ جي نموني جهڙو جيڪو مينهن وسڻ بعد زمين مان اڀري). ٻڏ ٻهيڙو. ٻنهن ڦوڙ. زمين چيري نڪرندڙ

﴿ [س/ات]

﴿ مڇيءَ جو هڪ قسم

﴿ [س/ل]

• **بُونڳاهُ ج بُونڳاهَ:** [ا –مذ] برسات تي آباد ٿيندڙ زمين لاءِ پاڻيءَ کي ذٺل بند جو هيٺيون پاگو

﴿ [س/ل]

• **بونو ج بونا:** [صفت –مذ] ٺامڙو. ننڍي قد وارو. پست قد

﴿ [سن: بامن]

﴿ [مث: بوني ج بونيون]

• **بُونهَڻِ ج بُونهَڻيُون:** [ا – مث] مڇيءَ جو هڪ قسم (ڏڳهي، نانگ جي سڪل جهڙي). گوج

• **ٻُونءِ:** [ا –مث] ٻوءِ. بانس

﴿ [ف]

– **ٻُونٺائِتو ج ٻُونٺائِتا:** [صفت –مذ] ٻوءِ وارو. بانسارو

﴿ [مث: ٻونٺائِتي ج ٻونٺائِتيون]

– **ٻُونءِ ٻٺاس پوڻ:** [اصطلاح] ٿوري خبر پوڻ. ڪُڙڪ پوڻ

﴿ [س/ات]

– **ٻونٺِي:** [ا –مث] ٻوءِ. بانس

• **بُونئِرجڻُ:** [مصدر 'بونئرڻ' مان فعل مجهول] ڪاوڙجڻ. ناراضبو ڏيکارڻ

﴿ [س/ات]

• **بُونڻرو ج بُونڻرا:** [ا–مذ] ڀهرو، تهخانو
❊ گهوڙي جو اونداهو طنبيلو
❊ [س/ل]

• **بُوٽ ج بُوٽُون:** [ا–مث] مِٺي پاڻيءَ جي مڇيءَ جو هڪ قسم

• **بوٽِيندو ج بوٽِيندا:** [ا–مذ] سنڌ جو قديم ساز بوڙيندو، راڳ جو هڪ ساز (جيڪو چپن سان وڄائبو آهي)، مٽيءَ مان ٺهيل گول ساز (جنهن ۾ هڪ يا وڌيڪ سوراخ ٿيندا آهن)

• **بُوو ج بُوا:** [ا – مذ] پکيءَ جو هڪ قسم (جيڪو رات جو ڏانهون ڪندو آهي)

• **بُوهارَ ج بُوهارُون:** [ا – مث] اها ڏِڳي يا مينهن جنهن جا ڳنُوها ڦوهاري وانگر نڪرن
❊ [س/ڪوهه]

• **بُوهارِجڻُ:** [مصدر 'بوهارڻ' مان فعل مجهول] شورجڻ، ڪاوڙجڻ، ڦنُوندارجڻ
❊ [س/ل]
❊ [بوهاريس بوهاريو بوهاريل]

• **بُوهارو ج بُوهارا:** [ا–مذ] ڦنُوهارو
❊ [س/ل]

• **بُوهارو ڦوهارو:** [ا _ مذ] ڪيرَ جا ڳوها

• **بُوهاڙِجڻُ:** [مصدر 'بوهاڙڻ' مان فعل مجهول] جهٽڻ، چنبڙڻ
❊ [بوهاڙيس بوهاڙيو بوهاڙيل]

• **بُوهَرُ:** [ا–مذ] ڀهرو
❊ خال

– **بُوهَر پرڻ:** [اصطلاح] پيٽ پرڻ

• **بوهِرا:** [ا–خاص] داٺودي شيعه فرقو يا ان فرقي جو فرد بوهِري
❊ مهاجڻ، صراف، شاهوڪار

• **بوهِرو ج بوهِرا:** [ا – مذ] 'بوهرا' فرقي جو فرد، بوهري، وونرو، بوري

• **بوهِري:** [ا–خاص] وونرا، بوري

• **بُوهَڙ:** [ا–خاص] هڪ ذات جو نالو
❊ ڦنبرءِ جاتي تعلقن ۾ ديهن جو نالو

• **بُوهَڙِڪِي:** [ا–خاص] تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بُوهَڻ:** [ا – مث] ڪنگهر سر، ڪَرڙي سرَ (جيڪا ٿلي ۾ ٿي سڙي ڳري ريل هجي)
❊ رڏ جو هڪ قسم

• **بُوهَڙُ:** [ا – مذ] پراڻو لوهه، ڪٽيل پراڻو لوهه (جنهن مان خبث الحديد جو ڪشتو ناهين)
❊ ٻٽي ۾ سڙيل ۽ ڳريل سرن جو ڍڳ
❊ جڙي ٻوٽيءَ جو هڪ قسم
❊ [س/ات]
❊ مڇيءَ جو هڪ قسم (نانگ جهڙي، ڊيگهه اڍائي فوٽ ڪن)، مار ماهي، ٻونهڻ، سنگ پا

• **بُوهو ج بُوها:** [ا-مذ] دروازو، دهليز
❊ [ملتاني/سرا]

• **بوهِي ج بوهِي:** [ا–مذ] سامونڊي مڇيءَ جو هڪ قسم
❊ پکيءَ جو هڪ قسم
❊ [ا–خاص] تعلقي ٻني عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بوهِيارو ج بوهِيارا:** [ا – مذ] واڪو واڪاڻ، هل، گوڙ، هنگامو، ڌمچر، غلغلو

'ڄهوڙي جهوڙي ۾ جهونگارون، لانڊي لانڊي جون للڪارون،
ٻونگي ٻونگي ڪٿين بوهيارا' (استاد بخاري)

❊ ٻوڪ جو ٽڪرو اوسرُ
❊ [صفت - مذ] ٻهه وارو
❊ ٻهه جهڙو کهرو (جيئن: ٻڪ بوهيارو)

– **بوهيارو ڪرڻ:** [اصطلاح] گوڙ ڪرڻ، اَجايو شور ڪرڻ
❊ ويڙهه يا فساد ڪرڻ
❊ بدنام ڪرڻ، خوار ڪرڻ
❊ [س/ات]

• **بوهِي چٽو ج بوهِي چٽا:** [ا–مذ] تيلي ڦرين جو هڪ قسم (جنهن جا داڻا بيضوي ٿين ۽ ٻچي ڪاٽجن)، بوهي مگ، مگيرا

• **بوهِي قُبا:** [ا –خاص] ضلعي شڪارپور جو هڪ قديم ماڳ مڪان، ٺهيمن جا قبا (جيڪي ٽي قبا رتيديري شهر کان شڪارپور طرف ويندي ڪاهي ٻاسي کان ٿوري ٿوري مفاصلي تي موجود آهن جن لاءِ روايتن ۾ ملي ٿو ته اهي ڪلهوڙن جي دور ۾ 'ٺهيم' قبيلي جي ٽن سپهه سالارن جا مقبرا آهن جن کي سامراڄن هٿان شهيد ڪيو ويو ۽ سندن زالن مٿن ان ئي جڳهه تي مقبرا لاڻايا، جتي کين شهيد ڪيو ويو هو)

• **بوهِي مُڳ ج بوهِي مُڳَ:** [ا – مذ] بوهِي چٽو، مڳ ڦري، مُڱيرا

• **بوهيمن:** [صفت] لا اُبالي، آزاد مشرب، بي ترتيب شخص
※ [انگ: Bohenian]

• **بُوءِ ج بُويُون:** [ا –مث] بانس، ڌپ، ڳنڌ
※ واس، هڳاءُ
※ [ف: بو]

'محبتي ميهار جي، بالله بيهر بوءِ' (شاهه)

'نه ويراڳي تو واس، ته ۾ بويون موڪلي' (شاهه)

– **بُوءِ آفزا:** [ا - مذ] گرم مصالحو

– **بُوءِ دار:** [صفت] بانس وارو

• **بُوٽا:** [ا –خاص] هڪ ذات جو نالو

• **بُوٽا/بُوا:** [ا –مث] پيءُ جي ڀيڻ، ڦُڦي

'ڏاندن جوٽا، ڏاند ڪيندا ڳوما' (پهاڪو)

※ مخاطب ٿيڻ جو فقرو جيڪو گهڻو ڪري هڪ عورت ٻيءَ عورت (خاص ڪري پوڙهي عورت) سان مخاطب ٿيندي ڪم آڻيندي آهي، ڀيڻ، بيبي، ماءُ

• **بوٽُب ج بوٽب:** [ا –مذ] رونشو، مزو، عيش عشرت

– **بوٽب ڪرڻ:** [اصطلاح] رونشا ڪرڻ، مزا ماڻڻ، عيش عشرت ڪرڻ

• **بُوٽِدار:** [ا –مذ] خوشبودار جانورن جو هڪ قِسم، سڳداسي
※ [س/ات]

• **بوٽرو ج بوٽرا:** [ا –مذ] ننڍڙي ڪوٺي، ڪولي
※ زمين اندر جڳهه، تهه خانو، چر

• **بُوئِنگ:** [ا -مذ] هڪ قسم جو جديد تيز رفتار هوائي جهاز
※ [انگ: Boeing]

• **بُوئِڻُ:** [مص – فعل متعدي] پوکڻ، ڪاشت ڪرڻ
※ [سن: وپنن > وپ؛ هه بونا]
※ [مص] بوئِڻ

• **بُوئو ج بُوئا:** [صفت] ظهر ڪندڙ، حجام

• **بوئِي:** [ا –مث] مِٺي پاڻيءَ جي مڇيءَ جو هڪ قسم

• **بوئي ڪرڻ:** [اصطلاح] وري وري چوڻ، ڪنهن کي اصرار ڪرڻ، زور ڀرڻ

• **بوئيلو:** [ا –خاص] تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بوئيمادر/ بُوئيمادران:** [ا –مذ] دوا طور ڪم ايندڙ ٻوٽيءَ جو هڪ قسم
※ [ف: بوي مادر]

• **بوئِي مُڳ:** [ا –مذ] بوهي مڳ، بوهي چٽا، مُڱيرا

• **بوپارو ج بوپارا:** [ا –مذ] گوڙ گهمسان، بوهيارو

• **بُويو ج بُويا:** [ا – مذ] سامونڊي بندر تي پاڻيءَ ۾ ڪتل وڏو ۽ ٿلهو لوهي تنبو (جنهن ۾ زنجير ٻڌل هوندو آهي ۽ بيڙين ۽ جهازن کي ٻڌي لنگر انداز ڪرڻ لاءِ ڪتب ايندس ڪلوڪلا پاڻيءَ جي تر ماپڻ لاءِ به ڪم ايندو آهي)
※ [انگ: Buoy]

• **بُويو:** [ا _ مذ] ڪاٺ جو ٽڪر رسيءَ سان ٻڌل، نگر نما
※ [انگ: Buoy]

• **بِه:** [صفت] چڱو، سٺو، بهتر
※ [ف]

– **بِه انديش:** [صفت] خير خواهه، خير انديش
※ [ف: بِہ + انديش، انديشيدن = سوچڻ، خيال ڪرڻ]

– **بِه بود:** [ا - مث] ڀلائي، بهتري، فائدو، ترقي، بهبود
※ [ف: ب + بود]

'يڪ مغل بِه بود'

(مرزا مغل بيگ جي وفات تي، شاهه لطيف جو چيل فارسي فقرو)

• **بَمَـ ج بَمُون:** [ا –مث] ڦونڪ (ڪتن جي)، باهوڙ
※ [س/ات]

• **ٻهَ ج ٻهَہ:** [ا – مذ] پيڻ جي سوراخدار پاڙ (جيڪا ڀاڄيءَ طور ڪم ايندي)، هڪ قسم جي ڀاڄي

❊ [سن: بِس]

• **ٻهہ:** [صفت] چڱو، سٺو

❊ ٻيءَ، ڀليتي

❊ [ف]

– **ٻهہ وجهڻ:** [اصطلاح] ڀليتي وجهڻ (ڪاڏي ۾)

❊ ڊوهہ ڪرڻ

• **ٻُهَ:** [ا ـ مذ] ڪڻڪ جي ڳاهيل تيلين جو گاهہ (جيڪو مال جي چاريءَ ڪاري ۾ ملائڻ لاءِ ڪم ايندو)

❊ [پرا: بس]

– **ٻُهائِڻُ:** [مص – فعل متعدي] ڪنهن جانور جي ڪل کي ڪُٽي ٻهہ سان ڀرڻ

– **ٻُهَ سان ڀرڻ:** [اصطلاح] جانور جي ڪل يا ڪنهن ڳوٿريءَ يا ڳوڻ ۾ ٻهہ ٽنبڻ

❊ سخت مار ڏيڻ (جڻ ڪل لاهي ٻهہ سان ڀرڻ)

❊ ٽنبي ڇڏڻ، گنڊي ڇڏڻ

– **ٻُهہ ڪل پرائڻ:** [اصطلاح] ڳري سزا ڏيارڻ، سخت سيڪت ڏيارڻ

– **ٻُهہ ڪري ڇڏڻ:** [اصطلاح] صفا ڪُٽ ڪري ڇڏڻ، بلڪل ڪمزور ڪرڻ

• **ٻُهہ باند:** [محاورو] چوپائي مال جو ڪاڏو

❊ زمينون ۽ ان سان واسطو رکندڙ ڪم ڪار ۽ ليکو چوکو

❊ [س/ات]

– **ٻُهو باندُ:** [ا -مذ] ٻهہ باند، چوپائي مال جو ڪاڏو، ڪڻڪ جي تيلين جا تاندورا، ڪڻڪ جي تيلين جو سنڪل ڳاهيل گاهہ

• **ڀَها ج ڀَهائُون:** [ا – مث] قيمت، اگهہ، ملهہ، دام

❊ عوض، بدلو (جيئن: 'خون بها' يعني 'خون جو بدلو')

❊ [ع: بهاء = حسن ـ ف: بَهاء = قيمت]

– **ڀَها بَرڪتَ:** [ا – مث] توري وقت ڏڙوائيءَ جو ڀهرٿين ڏڙي لاءِ آواز

❊ اصلي جوهر، ذاتي خصوصيت

❊ فائدو

– **ڀَها بَرڪتَ نِڪرڻ:** [اصطلاح] اصلي جوهر نڪري وڃڻ، فائدي جو اثر نڪري وڃڻ

– **ڀَها ڪرڻ:** [اصطلاح] مُلهہ ڪٿڻ، قيمت ڀڏڻ، اگهہ ڀڏڻ

• **ڀَهابِ:** [ا – خاص] تعلقي گهوٽڪيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو

• **ڀَهادُرُ ج ڀَهادُرَ:** [صفت] پهلوان، دلير، شجاع، سورهيہ

❊ همت وارو، جرات وارو، پلوان

❊ [ف]

– **ڀَهادُرانہ:** [ظرف] بهادريءَ سان، دليريءَ سان

– **ڀَهادُري ج ڀَهادُرِيُون:** [ا – مث] پهلواني، دليري، سورهيائي، شجاعت

– **ڀَهادُري ڏيکارڻ:** [اصطلاح] سورهيائي ڏيکارڻ، پهلواني ڏيکارڻ

❊ [طنزاً] وڏو ڪم ڪرڻ، ڦاڙها مارڻ

• **ڀَهادُراڻي:** [ا – خاص] خلبلاڻي بلوچن جو هڪ قبيلو

• **ڀَهادُرپور:** [ا – خاص] ڪڪڙ ۽ ٺل تعلقن ۾ ديهن جو نالو

• **ڀَهادُر ڪونس:** [ا ـ مذ] پيروي ناٿ جي هڪ راڳ جو نالو

• **ڀَهارَ ج ڀَهارُون:** [ا – مث] گلن جي ڦُٽڻ جي موسم، بسنت رت (جيڪا ڦڳڻ، چيٽ ۽ ويساک واري سماهي ۾ تقريبا 15 فيبروري کان 15 اپريل تائين آهي)

❊ خوشي، راحت، آنند، فرحت

❊ رونق، جهڳمڳ

❊ سبزي، ساوڪ

❊ [ف]

– **ڀَهارِي ج ڀَهارِيُون:** [ا –مث] گلن ڦٽڻ جي موسم بسنت رت

❊ خوشي، راحت، آنند

❊ رونق

❊ [صفت] بهار جي

– **بَهارِي قَرارِي**: [ا ـ مث] خوشي ۽ چڱڀلائي، آرام قرار
☆ رونق ۽ تازگي
– **بَهارَ**: [ا – مذ] بسنت جي موسم، بهار
☆ هڪ راڳڻيءَ جو نالو
☆ [صفت] خوش
☆ سرسبز، سرهو، ٽڙيل
☆ [ف]
☆ هڪ قسم جو خوشبودار جهنگلي ٻوٽو
☆ [ع: بَهار]
☆ وندر، مزو، کيل، تماشو
☆ سير، تفريح
☆ گرنٿ
☆ ٻڌ يا جين ڌرم وارن جو مندر (محمد بن قاسم جي فتح وقت سنڌ ۾ ٻڌ ڌرم جي هيٺين مندرن جا نالا 'فتحنامي' مان ملن ٿا: 1. اشبهار 2. نؤبهار 3. ڪربهار: بهار ۽ وهار طور به ڪم ايندو آهي)
☆ [سن: وهار]
– **بَهار بَهار ٿيڻ**: [اصطلاح] تمام خوش ٿيڻ
– **بَهارِجڻُ**: [مصدر 'بهارڻ' مان فعل مجهول] ٻهاريءَ ۾ اچڻ
☆ بهار بهار ٿيڻ
☆ سرسبز ٿيڻ
☆ گهر ڪُن جو سنڌرن
-- **بَهاريہ**: [صفت] بهار تي ٺهيل (شعري صنف)
☆ [ف]
● **بِهارَ**: [ا - خاص] ڀارت جي هڪ مشهور شهر ۽ رياست جو نالو
– **بِهارِي**: [صفت] 'بهار' رياست جو رهاڪو
☆ [ا - خاص] شري ڪرشن جو نالو
– **بِهارِي خطُ**: [ا – مذ] تحرير جو هڪ نمونو
● **بَهار پُور**: [ا – خاص] تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو

● **بَهارِستانُ**: [ا – مذ] سدا سرسبز باغ
☆ [ا – خاص] مولانا عبدالرحمان جامي جو تصنيف ڪيل فارسي نثر جو هڪ مشهور ڪتاب (جيڪو هن سعديءَ جي 'گلستان' جي تتبع ۾ لکيو)
☆ [ف]
● **بَهارَڻ**: [ا – خاص] تعلقي ٽنڊي محمد خان ۾ هڪ ديهه جو نالو
● **ٻهارڻُ**: [مص – فعل متعدي] ٻُهارڻ، اُپو ڪرڻ، ڪڇرو ڪرڻ
☆ [ٻهاريو ٻهاريندو ٻهاريل]
● **بَهارو**: [ا – خاص] مرد جو نالو (شاهه بهارو جهنجهڙ، نور محمد ڪلهوڙي جو مشهور سپہ سالار هو جنهن قلات جي والي عبدالله خان سان جنگ واري موقعي تي ڀاڳ موڪيو)
'بازي ٻهارو شاهه کٽي ويو شير ڪون' (جلال)
☆ [ا – خاص] خيرپور ضلعي ۾ هڪ ديهه جو نالو
● **بَهارو ڪوڪَر**: [ا – خاص] تعلقي ڳڙهي خيري ۾ هڪ ديهه جو نالو
● **ٻهاڳ**: [ا - مذ] رهاڳ، رهاڳڙو
☆ هندستاني سنگيت جي هڪ راڳڻيءَ جو نالو
● **بَهانو ج بَهانا**: [ا – مذ] عذر، ڪوڙو سبب
☆ حيلو
☆ [ف: بهانہ]
'ملڻ لاءِ مانڊا، ٻڌايون بهانا' (استاد بخاري)
– **بَهانائي ج بَهانائي**: [صفت] بهاني باز، ڪوڙا عذر ڏيندڙ، ٺاٺو، ڪوڙو
☆ مڪار، ٺڳ
– **بَهانو ڪرڻ**: [اصطلاح] ڪوڙو عذر ڪرڻ
☆ ٽارڻ
– **بَهانہ جُو**: [صفت] بهانا ڳوليندڙ، حيلي باز
☆ فريبي، مڪار، چندر
– **بَهانہ ساز**: [ا – مذ] بهانو جوڙيندڙ، دونگي
– **بَهاني سان**: [ظرف] عذر سان، سانگي سان (بظاهر ڪم ڪنهن ٻئي، پر اصل مقصد ٻئي سان)
● **بَهاوَل**: [ا_مذ] قدر قيمت وارو، مانائتو
☆ ماڻهوءَ جو نالو، مثلاً: بهاول خان لغاري
☆ [ف: بهاء قدر، قيمت + اول= پهريان]
● **بَهاوَلپور**: [ا – خاص] پاڪستان جي هڪ مشهور شهر ۽ اڳوڻي رياست جو نالو
☆ تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بَهاولِ شاهه:** [ا-خاص] تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ديهه جو نالو
• **بَهاءُ الدينُ:** [ا -خاص] 'شيخ بهاءُ الدين زڪريا ملتاني' هڪ مشهور درويش ۽ ولي الله جو نالو (جنهن جي درگاهه ملتان شهر ۾ آهي)
* [ع: لفظي معني 'دين جو حسن']
• **بَهاءُ الله:** [ا -خاص] ايران ۾ بهائي فرقي جو باني حضرت بهاءُ الله (وفات 1892ع)
– **بَهائِي:** [صفت] حضرت بهاءُ الله (لقب بہ من يظهرالله) سان منسوب فرقو يا دين، بهاءُ الله جو پيروڪار
– **بَهائِيَت:** [ا -مث] بهائي مسلڪ، بهائي عقيدي جي پيروي
• **بَهائِم:** [ا -مذ] چوپايو، پسون، حيوان، مِرون
* [ع: بهِيمه ج بهائم]
• **بَهبُود:** [ا -مذ] چڱائي، ڀلائي، خيرخواهي، بهتري، بَرتري، فائدو (ڏسو: به بود)
* [ف: بہ = چڱو + بودي < بودن (= هئڻ)]
– **بَهبُودِ آبادِي:** [ا -مث] ماڻهن جي ڀلائي (ڪاتو)
– **بَهبُودِ آبادِي ڪاتو:** [ا - خاص] ماڻهن جي ڀلائيءَ جو سرڪاري ڪاتو
– **بَهبُودگِي:** [ا -مث] ڀلائي، چڱائي، بهبودي
– **بَهبُودِي:** [ا -مث] ڀلائي، چڱائي، خير خواهي
• **بُهتانُ ج بُهتانَ:** [ا -مذ] الزام، تهمت، ڪوڙ
* [ع]
– **بُهتان بازِي:** [ا -مث] الزام تراشي
– **بُهتان بندِي:** [ا -مث] الزام تراشي، بهتان بازي
– **بُهتان ٻَڌڻ:** [اصطلاح] ڪوڙي تهمت رکڻ، ٺڪر ڀڃڻ
– **بُهتان تراش:** [صفت] ڪوڙو الزام ڏيندڙ، ڪوڙي تهمت لڳائيندڙ
– **بُهتان تراشِي:** [ا - مث] الزام گهڙڻ يا ڪوڙي تهمت لڳائڻ جو عمل
– **بُهتان ڌرڻ:** [اصطلاح] الزام لڳائڻ
– **بُهتان رکڻ:** [اصطلاح] بهتان ڌرڻ
– **بُهتان لڳائڻ:** [اصطلاح] ڪنهن جي خلاف تهمت هڻڻ، الزام ڏيڻ
– **بُهتان مڙهڻ:** [اصطلاح] ڪنهن تي الزام لڳائڻ
– **بُهتانو ج بُهتانا:** [ا -مذ] ڪوڙو الزام، اجائي تهمت
– **بُهتانِي ج بُهتانِي:** [صفت] ڪوڙو الزام لڳائيندڙ
• **بِهتر:** [صفت] وڌيڪ چڱو، زياده سٺو، زور ڀلو
* [ف]
– **بِهتري:** [ا -مث] چڱائي، ڀلائي
– **بِهترين:** [صفت] سڀ کان چڱو، ازخود چڱو، چڱي ۾ چڱو
• **بَهجَت:** [ا -مث] خوبصورتي، حسن و جمال
* شان، برتري
* خوشي، فرحت
* ڦڙتي، چستي
* [ع]
• **بَهدُورُ ج بَهدُورَ:** [صفت] بهادر
* [س/ڪوهر]
• **بَهر:** [ظرف] واسطي، ڪارڻ
* [ف]
– **بَهرِ خدا:** [محاورو] خدا جي واسطي
قاصد ڏي ڪل بهرِ خدا، اينئو دوست سٺو دلدار ڪڏهن
(صاحبڏنو شاهه بلڙيءَ وارو)
– **بَهرِ رسول:** [محاورو] رسول جي واسطي
• **بَهَر:** [ح -جملو] هر ڪنهن سان
* [ف: بہ + هر]
– **بَهَر حال:** [ظرف] ڪنهن بہ طرح، جيئن ٿي سگهي
– **بَهَر صورت:** [ظرف] ڪيئن بہ ڪري، ڪنهن بہ نموني، ڪنهن بہ صورت ۾
– **بَهَر ڪيف:** [ظرف] هر حال ۾، هر صورت ۾
• **بَهَرامُ:** [ا -مذ] هڪ ستاري جو نالو جنهن کي 'مريخ' چوندا آهن (جيڪو قديم فلڪيات موجب پنجين آسمان تي واقع آهي)
* هر شمسي مهيني جي ويهين تاريخ
* [ف]

• **بَهرامُ**: [ا - خاص] ايران جي ساساني بادشاهن مان هڪ مشهور بادشاهه جو نالو (بهرام گور)

﴿ سنڌي قصي 'بانڪو بهرام' جو سورمو (غالباً 'بهرام گور' جي نالي پويان ناهيل). بانڪو بهرام

﴿ ضلعي قنبر_شهدادڪوٽ جي ٻن ڳوٺن ۽ ديهن جو نالو ('بهرام هيٺيون' ۽ 'بهرام مٿيون')

– **بَهرام چَرخُ**: [ا _ خاص] مريخ گرهه. منگل ديوتا

– **بَهرامِي**: [ا – مث] بهادري. شجاعت

﴿ ڪوس

﴿ [ف]

• **ٻَهراڻُو ج ٻَهراڻا**: [ا_مذ] بحر جو نذرانو. درياهه يا پاڻيءَ جو نذرانو. دريا پنٿي سنڌي هندن جي هڪ ڌرمي رسم (جنهن ۾ اٽي جو وڏو پنوڙو ناهي، ان ۾ سينڌر ۽ گــل ڦل هڻي، چومکو ڏيو ٻاري، وچي پاڻيءَ ۾ نذراني طور ڇڏيندا آهن. اهو ڪريا ڪرم اڪثري درياءَ پنٿي ڪندا آهن ۽ هندو عورتون حامله هجڻ جي حالت ۾ پنجين ستين ۽ نائين مهيني ڪڻڪ يا جوئر جو ڳوڙهو پيٽ تان گهمائي درياهه ۾ وجهنديون آهن. ان کي به بهراڻو چئبو آهي. ڪي هندو وري ڪاٺ جو ننڍڙو تابوت ناهي، ان سان ڳائيندا نچندا، دهل شرنايون وڄائيندا، درياهه تي وڃي رسم ادا ڪندا آهن)

﴿ ننڍڙو تابوت (جيڪو هندو ڪنهن وڏي ڏينهن تي جلوس سان گڏ ڪڍندا آهن). ٻحرانو

﴿ [سن: ٻار + آنُ]

• **ٻَهراڻِي**: [ا – خاص] هڪ ذات جو نالو

﴿ تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بَهرو ج بَهرا**: [ا – مذ] حصو. ڀاڱو. بَحرو

﴿ [ف: بهره]

'سوز عشق جو سپرين، بهرو ڪو بخشيج' (بيدل)

﴿ فائدو

– **بَهرو وٺڻ**: [اصطلاح] حصو وٺڻ

﴿ ورچ وٺڻ

﴿ ڪم ۾ شريڪ ٿيڻ

• **ٻُهرو ج ٻُهرا**: [ا – مذ] زمين دوز ڪوٺي. تهخانو. چر. غار. اونداهو طنبيلو. قديدخانو. زندان

﴿ شراب جو گودام . گُسُتو

﴿ بچاءَ لاءِ اندريون ڪمرو. بچاءَ گهر

﴿ [سن: ڀوم گرهم]

﴿ سوراخ. تنگ

﴿ [س/ات]

﴿ ڪنوار جي ونواهه ۾ ويهڻ جي جڳهه

• **بَهروند**: [ا – مث] بخت واري. ڀلاري

• **بَهره**: [ا – مذ] حصو. ڀاڱو بَحرو

﴿ [ف: بهره]

﴿ ڀاڱ. نصيب

﴿ فائدو. نفعو

﴿ استعداد. تميز

﴿ دخل. اتڪل

﴿ حوصلو. همت

– **بَهره اندوز**: [صفت] شريڪ. ڀاڱي ڀائيوار. بهره مند

– **بَهره بَر**: [صفت] ڀاڱي نيندڙ. ڀاڱي ڀائيوار. شريڪ

– **بَهره دار**: [صفت] ڀاڱي نيندڙ. ڀاڱي ڀائيوار. شريڪ

– **بَهره مند**: [صفت] فائدو وٺندڙ. ڪامياب. لطف وٺندڙ. حصو وٺندڙ. بهره اندوز

﴿ خوش بخت. آسودو. خوش نصيب. صاحب اقبال

– **بَهره مَنْدِي**: [ا _ مث] خوشقسمتي. خوش اقبالي

– **بَهره وَر**: [صفت] ڀاڱو وٺندڙ. حصو وٺندڙ. بهره مند

﴿ قسمت وارو. خوشقسمت. ڀاڳوند

﴿ فائدو حاصل ڪندڙ

﴿ سرخرو. ڪامياب

– **بَهره وري**: [ا _ مث] ڪاميابي. بهره مندي. ڪامراني. خوش بختي

– **بَهره ياب**: [صفت] بامراد. ڪامياب. بهره مند

– **بَهره يابي**: [ا _ مث] ڪاميابي. بهرمندي

• **بُهري:** [ا–خاص] تعلقي ٽنڊي باگي ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بَهري ڦِڏي:** [ا–مث] پکيءَ جو هڪ قسم

• **بُهرِيُون:** [ا–خاص] تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بَهرَّڻُ:** [مص –فعل لازمي] باهڙڻ

؛ ٿابو کائڻ، ٿِڙڻ

؛ ڀلجي وڃڻ، غلطي ڪرڻ

؛ ڀنڪڻ، ڀنيلڻ

؛ [س/ل/ات]

– **بَهُرَّ ج بَهُرُّون:** [ا–مث] باهوڙ، ڪتن جي ڀونڪَ

– **بَهُرّائڻُ:** [مصدر 'بهوڙ' مان متعدي بالواسطه] باهوڙائڻ

؛ ڀنڪائڻ

؛ برغلائڻ، ڀنيلائڻ

– **بَهُرِّي وڃڻ:** [اصطلاح] باهوڙجي وڃڻ

؛ ٿِڙِي وڃڻ

؛ ٿابو کائڻ

• **بُهُرِّي ج بُهُرِّيُون:** [ا–مث] ٻڪريءَ جو هڪ قسم (سِنگ وڏا لين)

؛ [س/ڪوهه]

• **بِهزاد:** [صفت] نيڪو ڪار

؛ [ا _ خاص] شاهه اسماعيل صفويءَ جي دور ۾ ايران جي هڪ مشهور نقاش جو نالو (جيڪو هرات جو رهاڪو ۽ پير سعيد احمد تبريزيءَ جو شاگرد هو ۽ جنهن جو نالو ۽ ڪم ادبيات تلميح طور ڪم ايندو آهي)

؛ [ف]

• **بُهُسڻُ:** [مص –فعل لازمي] ڏند ڪڍي کِلڻ

؛ ڏند شيڪڻ

؛ [بُهسيو بُهسندو بُهسيل]

• **بُهُسَڙُ:** [ا–مذ] ٻگهڙ جي اوناڙ

• **بَهِشُ:** [ا–مذ] بَحث 'بحث' لفظ جو (غلط العام اچار)

؛ [س/ڪوهه]

– **بَهِشي / بَهِشيرُ:** [صفت] بَحثي، هوڏي، ضدي

• **بِهِشتُ ج بِهِشتَ:** [ا–مذ] جنت، سرڳ

؛ فرحت، آرام، آسائش

؛ عيش آرام جي جاءِ

؛ [ف]

– **بِهِشتان:** [صفت _ مث] بهشت واري، جنت واري (عورت)

؛ [ا–مث] عورت جو نالو

؛ [ظرف] بهشت مان، جنت مان

– **بِهشتِ بَرِين:** [ا–مذ] جنت، جيڪا ارفعه ۽ اعلىٰ آهي

– **بِهشتِ زار:** [ا - مذ] اها جاءِ، جنهن ۾ بهشت برين جي خصوصيت يعني گل گلزاريءَ جي نعمتن جي گهڻائي هجي

– **بِهِشت شداد:** [ا – خاص] شداد جو جوڙيل هٿرادو بهشت (شداد بن عاد، جنهن خدائيءَ جي دعوىٰ ڪئي هئي ۽ هڪ باغ ٺهرايو هو جنهن کي هو بهشت چوندو هو پر ڪيس به ان باغ ۾ وڃڻ ۽ رهڻ نصيب نه ٿيو هو)

– **بِهِشت ۾ خَچَر (ڪلو) وجهڻ:** [اصطلاح] صلح ۾ وِگوڙ وجهڻ، بدامني ڦهلائڻ

؛ غير مناسب هلت هلڻ

؛ رنگ ۾ ڀنگ وجهڻ

؛ سنجيده ڪچهريءَ ۾ نامناسب عمل ڪرڻ

– **بِهشتِ نَعِيم:** [ا - مذ] نعمتن وارو بهشت

– **بِهِشتڻ:** [صفت –مث] نيڪو ڪار عورت

؛ پاڻي پيئارڻ واري عورت

– **بِهِشتِي ج بِهِشتِي:** [صفت] بهشت وارو، جنتي، جنت جو حقدار، بهشت جي لائق

؛ نيڪ، پارسا

؛ مرحوم، مغفور

؛ پخالي، سقه (مثال طور: بچه سقا)

• **بِهِشتِي:** [ا–خاص] تعلقي گهوٽڪيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بَهِشڪارُ:** [ا–مذ] قطع تعلقات، ترڪ موالات، بائڪاٽ، (Boycott)

؛ [سن: وهشڪار = اِخراج، نيڪالي]

• ڀڪڪ ڄ ڀڪڪون: [ا – مث] ٻيهڻ جي حالت، ٻيهڪ (ڏسو ٻيهڪ)

⁕ اڏاوت، بناوت

⁕ استقامت، بيٺلائي

⁕ هائي

• ڀڪڪ ڄ ڀڪڪون: [ا – مث] ڀونڪ، ٻاهوڙ

– ڀڪڪائڻ: [مص – فعل متعدي بالواسطہ] ڀونڪائڻ

⁕ ٻچ ڪرائڻ، چيڙڻ

– ڀڪڪائڻ: [مص – فعل متعدي] ڀرغلائڻ، ڀنيلائڻ، مچرائڻ

⁕ [هند: ڀهاڪانا]

– ڀڪڪڻ: [مص – فعل لازمي] ڀونڪڻ، ٻاهوڙڻ

⁕ [سن: ڀڪ، ڀشڻ، وڪ]

'نهي ڀهڪي اٿيو ڳهڻ ۾ منجهان ڳهور' (شاهه)

• ڀڪلائي: [ا–خاص] تعلقي ڪنڊياري ۾ هڪ ڳوٺ ۽ ديهه جو نالو

• ڀڪلائڻ: [مص – فعل متعدي] وندرائڻ، رِيجهائڻ، پرچائڻ، خوش ڪرڻ

⁕ [سن: وهرڻ، اردو: بهلانا]

⁕ [ڀهلايو ڀهلائيندو ڀهلايل]

• ڀڪلڪائي: [ا – خاص] هڪ قبيلي جو نالو

⁕ تعلقي ڪنڊ ڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• ڀڪلور: [ا –خاص] هڪ نئن جو نالو

⁕ هندستاني ڳائڻ جو هڪ قسم، جنهن مان دهل ۽ طبلا نهندا آهن

• ڀهلول: [صفت] گهڻو کِلندڙ، مسخرو، چرچائي، ظريف، لطيفہ گو، مذاقي

⁕ پلومانس، سيني پلاين جو مالڪ

⁕ [ا –خاص] هڪ وليءَ جو نالو (جيڪو حضرت علي عليہ السلام جو هڪ عقيدتمند هو)

⁕ هارون رشيد جي دور جي هڪ درويش جو نالو (جيڪو مصلحت طور ديوانو رهندو هو پر اصل ۾ نهايت عاقل شخص هو ۽ کلندي کلندي ڏاهپ جا نڪتا بيان ڪندو هو)، داناءِ بهلول

⁕ لوڌي گهراڻي جي باني بادشاهه (بهلول لوڌي) جو نالو

⁕ [ع: بهلول]

• ڀهلولائي: [ا – خاص] لغاري بلوچن جي هڪ پاڙي جو نالو (جنهن مان 'حمل فقير لغاري' شاعر ٿيو)

• ڀهليم ڄ ڀهليمر: [صفت] پهلوان، بهادر، سورهيہ، سورمو

⁕ [ا – خاص] سنڌ جي هڪ ذات جو نالو (جنهن مان مورڙو ميربحر ٿيو جنهن مڇ کي ماريو سنڌس ڏاڏا 'ڀالو' ۽ 'ڀالاڄ' هئا، ذات 'ڀهليم')

⁕ هڪ (مسلمان) قبيلي جو نالو، جيڪو موجوده ڀارت ۾ ميرٺ ويجهو آباد آهي

⁕ [هند: بهليم]

• ڀڦمر: [ظرف] پاڻ ۾، گڏ، ساڻ، يڪجاءِ، هڪٻئي سان گڏ

⁕ [صفت] موافق، يڪسان، متحد

⁕ [ف: بہ + هم]

• ڀڦمن: [ا - خاص] قديم ايران جي هڪ آڳاتي بادشاهه اسفنديا جو پٽ 'ارد شير' (جيڪو بهادريءَ ۾ مشهور هو ۽ سنڌس نالو ادبيات ۾ مستعمل آهي، هن سنڌ ۾ 'بهمن آباد' جي نالي سان شهر بڻايو هو جنهن کي پوءِ 'برهمڻ آباد' بہ سڏيو ويو)

⁕ شمسي سال جي ٻارهين مهيني جو نالو، جيڪو گهڻو ڪري جنوريءَ ۾ هوندو آهي (حوالو: اردو لغت تاريخي اصول پر: جلد ٻيو)

– ڀڦمن روز: [ا - خاص] بهمني مهيني جو ٻيو ڏينهن، جنهن ۾ پارسي جشن ملهائيندا آهن

• **بَھمن:** [اِ ـ مث] وسندڙ بادل

٭ اُس ۾ پگھرجي پهاڙ تان هيٺ ڪرندڙ برف

٭ هڪ جڙي ٻوٽي

٭ [صفت] چالاڪ. ذهين

٭ [ف: بهمن = هوشيار]

• **بَھمَنِي:** [اِ ـ خاص] ڏکڻ هندستان جي هڪ شاهي خاندان جو نالو (جنهن جو باني 'علاؤالدين حسن گنگو' هو ۽ جنهن کي اوائل ۾ هڪ برهمڻ پاليو هو)

٭ [سن: برهمڻ > بهمني (= بهمن يا برهمڻ جو)]

• **بَھمڻ:** [اِ ـ خاص] هڪ ذات جو نالو

٭ برهمڻ جي تخفيف

٭ تعلقي پني عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بَھمڻُ:** [اِ ـ مذ] پسارڪي وکر جو هڪ قسم (جيڪو اڇي ۽ ڳاڙهي رنگ جو ٿيندو)

٭ [ع ـ ف: بهمن]

٭ [اِ ـ خاص] تعلقي رتيديري ۾ هڪ ديهه جو نالو (جيڪو نامياري تاريخدان پير حسام الدين شاهه راشديءَ جو آبائي ڳوٺ آهي)

• **بَھمڻ وادي:** [اِ ـ خاص] تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بھنگم:** [صفت] بي هنگم. بي ڍول. بي شڪل

• **بَھڻُ:** [مص - فعل لازمي] ٻونڪڻ. ٻاهوڙ ڪرڻ

٭ [پرا: ٻسڻ. سن: ٻشڻ]

'ٻهي ٻهڪي اٿيو ڪهاڙي منجهان گهور' (شاهه)

'ساهر سيڪاريس. جيئن ٻهڻ کان ٻس ڪري' (شاهه/سسئي)

٭ ٻهڪڻ

٭ ٻڪڻ. بيهودو ڳالهائڻ

٭ مخالفت ۾ شاهدي ڏيڻ

٭ [س/ات]

• **بَھڻُ ج بَھڻَ:** [اِ ـ مذ] وڻ جو هڪ قسم (جنهن جو ڪاٺ نرم ٿئي ۽ خاص طرح جنڊيءَ جي سامان جوڙڻ ۾ ڪم اچي). ٻاهڻ

• **ٻَهڻ:** [اِ ـ خاص] هڪ ذات جو نالو

٭ تعلقي فيض گنج ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻَهڻُ:** [مص ـ فعل لازمي] ڪڙو ٿيڻ. ايو ٿيڻ. ٻيهڻ

٭ [ٻيلو ٻيلا، ٻيلي ٻيليون ٻهندو ٻهندا، ٻهندي، ٻهنديون ٻيلل]

• **ٻَهو:** [اِ ـ مث] ننهن. پٽ جي راڻ

٭ [هند]

٭ [اِ ـ مذ] اٺ جي بدن جو ڊڌ کان ونءِ پڇيءَ تائين حصو

٭ [س/ل]

• **ٻُهو:** [اِ ـ مذ] اک ۾ سوڄ ۽ ان جي ڪري ٿيل ڳاڙهاڻ

٭ [سن: ٻلوش = سوڄ. ڦاٽڻ]

• **ٻَهُوتُ:** [صفت] جهجهو. گهڻو. جال. ڪوڙ

٭ [سن: ٻهه. اردو: ٻهت]

• **ٻَهُورُ ج ٻَهُورَ:** [اِ ـ مذ] ويچار. ڳڻتي

٭ سور. اُڌمو. جذبو

٭ جوش. جلال

— **ٻَهُورَ چڙهڻ:** [اصطلاح] ڳڻتيون چڙهڻ. ڳڻتين ۾ ٻوڙڻ

— **ٻَهُورَ ۾ ٻوڙڻ:** [اصطلاح] ڳڻتيون ڪاٺڻ. خيالن ۾ ٻوڙڻ

• **ٻَهُورجڻ:** [مصدر 'ٻهورڻ' مان فعل مجهول] ڪاوڙجڻ

٭ جوش ۾ اچڻ

٭ خوش ٿيڻ

• **ٻَهِي:** [اِ ـ مث] ڏڙهي. ٻهڪ (ڪتي جي)

٭ [سن: ٻشڻ]

• **ٻَهِي:** [صفت] سهڻو. وڻندڙ

٭ [ع]

• **ٻِهِي:** [اِ ـ مث] بهتري. نيڪي. چڱائي. ڀلائي

٭ [ف]

٭ خوشبودار ميوي جو هڪ قسم (جنهن مان ٻيهي دانا نڪرندا آهن)

— **ٻِهِي خواهه:** [صفت] ڀلو چاهيندڙ. خيرخواهه ('بد خواهه' جو ضد)

٭ [ف: بهي + خواهه. خواستن = چاهڻ]

• **بُھِي ج بُھِيُون:** [ا – مث] چاراتي، مال چارڻ جو اجورو، ڀڳھار، معاوضو
※ [س/ل]

– **بُھيُون باندِ:** [محاورو] زمينون ۽ اُن سان واسطو رکندڙ ڪم ڪار ۽ ليکو چوکو
※ [س/ات]

• **ڀَھِيرَ ج ڀَھِيرُون:** [ا–مث] ميڙ، هجوم، مجمعو، قافلو، لشڪر
※ لشڪري اسباب، ساز و سامان
※ ساٿ
'جنهن جو آرياڻي اڳواڻ، تنهن کي ڪانهي ڀاڪ ڀهير ۾' (شاھ/ديسي)
※ ماڻهن جو انبوھ، قطارن جي ڳاھٽ
※ [ف: ڀهير = لشڪر جا ماڻهو مڙيءَ جو اٽالو]
'وهي وڻجارن جي، بندر ڏانهن ڀهير' (شاھ/سريراڳ)
–
'ڪانهي بس ڀهير ڪي، هلچل پيئي پيئي' (شاھ/سهڻي)

– **ڀَھِيرَ پِڌِڻُ:** [اصطلاح] انبوھ ڪري اچڻ
※ تمام گھڻي تعداد ۾ اچڻ (ماڻهن جو)

• **ٻُھِيرُ ج ٻُھِيرَ:** [ا–مذ] پاڙيسري
※ [س/ڪوھ]

• **بَھِيمر:** [ا - مذ] مِرون، پسون، ڍور، جانور، حيوان، مويشي
※ [ف]

– **بَھيمانا:** [صفت] وحشياڻو، درندن ۽ جانورن جهڙو (سلوڪ)

– **بَھيمت:** [ا - مث] درندگي، بربريت، وحشانيت، ظلم

– **بَھِيمہ:** [ا - مذ] جانور، چوپايو، مويشي

– **بَھِيمِي:** [صفت] مرونءَ جو، حيواني، شهوتي

• **بَھِيماڻِي:** [ا – خاص] تعلقي ننَي ۾ هڪ ديھ جو نالو

• **ڀَھِيڻُ:** [ا–خاص] تعلقي ڏگهڙيءَ ۾ هڪ ديھ جو نالو

• **بَئِہ:** [ا–مث] قيمت، ملھ، دام
※ [ع: بَيع (= وڪرو) جو بگڙيل]

– **بَئہ ڪرڻ:** [اصطلاح] قيمت ڪرڻ، ملھ ڪرڻ

– **بَئِہ ۾:** [ظرف] رکيل، ملتوي

• **بَئانڊرِي:** [ا – مث] بائونڊري، حد
※ [انگ: Boundary]

• **بَئٽ ج بَئٽون:** [ا _ مث] 'ڪرڪيٽ' راند کيڏڻ لاءِ هٿئي سان ٿلهي ڦٽي (جنهن سان بال کي ڌڪ هڻجي)
※ [انگ: Bat]

– **بَئٽس مئن:** [ا–مذ] ڪرڪيٽ راند ۾ بيٽنگ ڪندڙ رانديگر
※ [انگ: Bat's man]

– **بَئٽنگ:** [ا –مذ] ڪرڪيٽ راند ۾ هڪ ڌر جي آڳ (جنهن ۾ ٻئي رانديگر واري واري سان ميدان ۾ داخل ٿي بئٽنگ ڪري، پنهنجو اسڪور وڌائڻ جي ڪوشش ڪندا آهن جڏهن ته مخالف ڌر جا سمورا رانديگر بئٽنگ ڪندڙن کي آئوٽ ڪرڻ جي ڪوشش ڪندا آهن ته جيئن بئٽنگ ڪندڙ اسڪور وڌائي نہ سگھن)
※ [انگ: Bating]

– **بَئٽنگ ڪِريز:** [ا - مث] ڪرڪيٽ راند ۾ اهو ليڪو جنهن تي بئٽس مئن بئٽنگ ڪندا آهن، جنهن ڪريز يا ليڪي کان ٻاهر نڪرڻ جي صورت ۾ بال هڻي آئوٽ (Out) ڪيو ويندو آهي

• **بَئٽرِي ج بَئٽرِيُون:** [ا_مث] بجلي پيدا ڪندڙ اوزار
※ [انگ: Battery]

– **بَئٽرِي چارجر:** [ا_مذ] بئٽريءَ کي چارج ڪندڙ، بئٽريءَ کي توانائي ڏيندڙ اوزار
※ [انگ: Battery Charger]

• **بَئڄُ ج بَئڄَ:** [ا _ مذ] نشان (اهو ننڍڙو ڪاغذ يا ڪپڙو جنهن تي ڪنهن اداري، ائسوسيئيشن، جماعت يا پارٽيءَ جو امتيازي نشان ٺهيل هوندو آهي)
※ ٻِلو، تمغو (جيڪو سيني تي لڳايو ويندو آهي)
※ پٽو
※ [انگ: Badge]

• **بَئرڪَ ج بَئرڪُون:** [ا–مث] لشڪر جي رهڻ جي جاءِ، ڇانوڻي، سپاھ خانو (انگريزن جي دور ۾ ڪراچيءَ ۾ جيڪي بئرڪون هيون، اُتي پاڪستان ٺهڻ کانپوءِ هن وقت سنڌ سيڪريٽريٽ جو آفيسون آهن): ڏسو 'بارڪ'
※ [انگ: Barrack]

• **ٻئرو ميٽر ج ٻئرو ميٽرَ:** [ا–مذ] هوا ماپ، هوا جو داٻ معلوم ڪندڙ اوزار
* [انگ: Barometer]

• **ٻئريسٽر ج ٻئريسٽرَ:** [ا–مذ] اعلىٰ درجي وارو وڪيل (جنهن ولايت مان قانون جو امتحان پاس ڪيو هجي)
* [انگ: Barrister]

– **ٻئريسٽري:** [ا-مث] وڪالت جي اعلىٰ درجي وارو امتحان
* [انگ: Barrister]

• **ٻئڪ:** [ا–مذ] پٺيون حصو، پويون پاڱو
* [ظرف] پٺيان، پويان
* [انگ: Back]

– **ٻئڪ پيج:** [ا–مذ] آخري صفحو (ڪتاب يا اخبار جو)
* [انگ: Back page]

– **ٻئڪ سائيڊ:** [ا–مث] پٺيون پاسو، آخري حصو
* [انگ: Back side]

– **ٻئڪ گرائونڊ:** [ا–مذ] پس منظر، پٺيان نظر ايندڙ شيءِ (ڪنهن تصوير يا ويڊيو ۾)
* ڪنهن معاملي جي اصل حقيقت، ڳجهو راز
* [انگ: Back ground]

– **ٻئڪ ورڊ:** [صفت] پٺتي پيل، زماني جي گهرجن کان ڳهٽو بوئتي پيل (فرد، طبقو يا علائقو وغيره)
* [انگ: Backward]

• **ٻئڪٽيريا:** [ا_مذ] بيڪٽريا، نظر نه ايندڙ هڪڙو جيوڙو، سنهڙو جراثيم (جنهن وسيلي بيماريون پکڙبيون آهن)
* [انگ: Bacteria]

• **ٻئگ ج ٻئگون:** [ا_مث] چمڙي، ريگزن وغيره جو ٿيلهو يا پيٽي (جنهن ۾ اسڪول جا ٻار پنهنجا درسي ڪتاب يا آفيس ڊاڪٽر ۽ سفر ڪندڙ پنهنجو ضروري سامان رکندا آهن)
* [انگ: Bag]

• **ٻئگ پائيپ:** [ا - مذ] مشڪ نما ٿيلهي جي شڪل جو هڪ واڄو (جنهن ۾ بانسريون لڳيل هونديون آهن، بانسرين ۾ وات سان هوا ڀري، ٿيلهي کي بغل ۾ رکي، دٻائبو آهي ته بانسرين مان سنهو ۽ تيز آواز نڪرندو آهي)
* اسڪاٽ لئنڊ جو قومي باجو، جيڪو ريجمنٽن جي اڳيان وڄندو آهي
* بين، مَٽو، سنڌ جو مڱڻهارڪو ساز
* [انگ: Bag pipe]

• **ٻئِلُ ج ٻئِلَ:** [ا–مذ] بيل، ڍڳو، ڏاند
* [سن: بليوردَ]
* [ا –خاص] هڪ ذات جو نالو (اڪثر ڪراچيءَ ۾)

• **ٻئلٽ:** [ا–مذ] قرعه اندازي، ڳجهو ووٽ، ڪٺو پُڪو
* [انگ: Ballot]

• **ٻئلٽ باڪس:** [ا – مث] ووٽن جي پرچين جي پيٽي، ووٽن وجهڻ جو مهربند دٻو
* [انگ: Ballot Box]

• **ٻئلٽ پيپر:** [ا–مذ] ووٽن واري پرچي (جنهن تي مد مقابل سڀني اميدوارن جا نالا ۽ سندن انتخابي نشان ڇپيل هوندا آهن)، اليڪشن ڪميشن پاران جاري ڪيل اهو ڇپيل ڪاغذ جو ٽڪرو، جيڪو ووٽر پنهنجي پسند جي اميدوار جي انتخابي نشان تي ٺپو هڻي، ووٽن جي پيٽيءَ (Ballot box) ۾ وجهندو آهي
* [انگ: Ballot paper]

• **ٻئلنس:** [ا _ مذ] توازن، برابري، هيڪڙائي، هڪجهڙائي
* بچيل رقم، بچيل مُور
* [انگ: Balance]

– **ٻئلنس آف پاور:** [ا _ مذ] طاقت جو توازن
* [انگ: Balance of Power]

– **ٻئلنس شيٽ:** [ا–مث] بچت جي شيٽ، بقايا جو چٺو
* واصل، باقي
* [انگ: Balance sheet]

• بـِڻـِترو: [ا – مذ] خيال
❊ رخ (زماني جو)، حال چال
❊ [س/ات]
– بـِڻـِترو ڦِري وڃڻ: [اصطلاح] خيال تبديل ٿي وڃڻ، طبيعت ۾ ڦيرو اچڻ، اوجتو مخالفت ڪرڻ
• بـَئـنڊَ ج بـَئـنڊُون: [ا ـ مث] انگريزي واڄو، ولايتي ساز (جيڪو عام طور تعليمي ادارن يا فوجي ادارن ۾ وڄايو ويندو آهي، جنهن ۾ دف، طبلو، بگل بين جهانجهه، ٿلي ۽ نفيل وغيره هونديون آهن)
❊ ولايتي ساز/بئنڊ تي ڳائڻ وارن جي ٽولي
❊ [انگ: Band]
– بـَئـنڊَ باجا: [ا ـ مذ] دهل شرنائيون، خوشيءَ جو سازوسامان
– بـَئـنڊَ باجا وڄائڻ: [اصطلاح] خوشيون ڪرڻ، شادمانا ڪرڻ
– بـَئـنڊ ماسٽر: [ا ـ مذ] بئنڊ وڄائڻ وارن جو استاد (جيڪو سونهري ۽ رنگين گز يا ڏنڊي کي نچائي نچائي مقرر اشارا ڪندو آهي ۽ انهن اشارن تي سمورا سازندا مختلف سرن ۾ ساز وڄائيندا آهن)
❊ [انگ: Band Master]
• بـَئـنڊ: [ا ـ مث] پٽي، ڦيٿ، رٻن
❊ [انگ: Band]
• بـَئـنڊُ ج بـَئـنڊَ: [ا ـ مث] ريڊيائي آواز جي لهرن جو دائرو (جيئن: هڪ بئنڊيو يا ٻه بئنڊيو ريڊيو)
❊ [انگ: Band]
• بـَئـنڊيج: [ا ـ مث] زخم تي ٻڌڻ واري پٽي
❊ [انگ: Bandage]
• بـِئِـنسَرَ ج بـِئِـنسرون: [ا – مث] نڪ جي زيور جو هڪ قِسم، نٿ، ٻولي جو هڪ قِسم
❊ [ف: بيني = نڪ + سر = مٿان، طوق، سينگار]
– بـَئـنسري ٻُولو: [ا ـ مذ] هڪ قسم جو ٻولو، جهانجهه ساں ٻولو
• بـِئِـنسِرو ج بـِئِـنسِرا: [ا ـ مذ] باز (پکيءَ) جو هڪ قسم (جيڪو ’باشيءَ‘ ۽ ’جيڪ‘ جي ميلاپ مان پيدا ٿئي)، بسرو باز، گٻرو باز
❊ [ع: بَيسره؛ ف: بيسِره]
• بـَئـنسِري ج بـَئـنسِريُون: [ا ـ مث] ساز جو هڪ قسم، بانسري
❊ [سن: ونشي]

• بـَئـنڪ ج بـَئـنڪُون: [ا ـ مث] پئسن جي ڏَراوت جي سرڪاري جڳهه، ڏيتي ليتيءَ جو مرڪز واپاري ڪوٺي
❊ [انگ: Bank]
– بـَئـنڪار: [ا – مذ] بئنڪ يا مالياتي اداري جو ملازم
❊ صراف، شاهوڪار
❊ [انگ: Banker]
– بـَئـنڪاري: [ا – مث] مالياتي نظام، سرڪاري سطح تي پئسي جي ڏيتي ليتي، بئنڪ جو ڪاروبار
– بـَئـنڪ آڪائونٽ: [ا ـ مذ] آمدني محفوظ ڪرڻ لاءِ سرڪاري سطح تي بئنڪ ۾ کليل کاتو
❊ [انگ: Bank account]
– بـَئـنڪ بـَئـلنس: [ا ـ مذ] بئنڪ ۾ جمع ٿيل رقم
❊ [انگ: Bank balance]
– بـَئـنڪر: [ا – مذ] بئنڪ جو منتظم، بئنڪ هلائيندڙ، بئنڪ جو ڪاروبار ڪندڙ
❊ مهاجن، شاهوڪار
❊ [انگ: Banker]
– بـَئـنڪ ريٽ: [ا – مذ] بئنڪ پاران وياج جي شرح
❊ [انگ: Bank rate]
– بـَئـنڪ ڪريڊيٽ: [ا – مذ] هڪ سمجهوتو (جنهن وسيلي بئنڪ مان ضمانت تي قرض ورتو وڃي)
❊ [انگ: Bank cradit]
– بـَئـنڪنگ: [ا – مث] مالياتي نظام، سرڪاري سطح تي پئسي جي ڏيتي ليتي، بئنڪ جو ڪاروبار
❊ [انگ: Banking]
• بـَئـُوتَ: [ا – مث] ٻڪ
❊ گهرج
❊ سڃ، ڏڪر
❊ جهيڻو بخار، ٻوٽ
❊ [س/ات]
• بـَڱـُودُ ج بـَڱـُودَ: [صفت] پوش، وحشي
❊ [س/لس]

• **ٻـڱُوش ج ٻـڱُوس:** [صفت] ٻئوش
* وحشي، جهنگلي، اڻ سڌريل
* ٻيچ، ٻوزان
* ميرو، گندو، ڪِنو، اناڙي، اڏنگو
* [ع: وحوش]

• **ٻـڱُون:** [ظرف] وڏائيءَ پر، تڪبر پر، هٺ پر
* [س/ات]

• **ٻـڱُونٽ/ ٻـڱُنٽ:** [ا – مث] هلڪي ڪِٽس، تپش، بخار، سنهو تپ

'ٻاهر ٻئونٽ بدن تي اندر ٻاهه ٻلو' (استاد بخاري)

• **ٻـڱِي ج ٻـڱِيُون:** [ا – مث] مقرر هنڌ
* منزل مقصود

– **ٻـڱِي پر:** [ظرف] هلندڙ (معاملو)، اڻ فيصل، زير غور

• **ٻـڱِي:** [ا – مث] طعام پر پيل ڪا ناجائز شيءِ
* [س/ل]

• **ٻُـڱِي:** [ا – مث] ٻيءَ جي ٻيڻ، ٻوٽا، ٻڦِي
* [هند: ٻويا، ٻوٽا]

• **بي:** [صفت - ظرف] سواءِ، کان سواءِ، بن، بنا، ڌاران، بغير وغيره معنائون ڏيکاريندڙ هڪ اڳياڙي (جيئن: بي آرام)
* [ا – مذ] صفاتي اڳياڙي جيڪا لفظن جي اڳيان اچي نفي يا انڪار جي معنيٰ ڏيکاري، جيئن: 'بي ادب'، 'بي شعور'، 'بي ادب' وغيره
* [ف]

– **بي آبُ:** [صفت] پاڻيءَ کان سواءِ، سڪل، خشڪ
* بيعزت
* بي مان

– **بي آبرو:** [صفت] بيعزت، بي مانو، ذليل، خوار

– **بي آبروئي:** [ا – مث] بيعزتي، بي مانائي

– **بي آبو ج بي آبا:** [صفت – مذ] پاڻيءَ کان سواءِ، خشڪ
* بيعزت، بي مانو بي آب

– **بي آبِي:** [ا – مث] پاڻيءَ نه هئڻ جي حالت، خشڪ سالي، سوڪهڙو
* ڏڪائي، بيسوادائي

– **بي آدر:** [صفت – مذ] بي مانو، بيعزت
* بي ترتيب، اڏنگو

– **بي آڌر:** [صفت] بي آدرو، بي سهارو، بي ٻهج

– **بي آرامُ ج بي آرامَ:** [صفت] بي سڪو، بيقرار، پريشان، بيچين
* جنهن کي ننڊ نه اچي

– **بي آرامِي:** [ا – مث] بيقراري، آنڌ مانڌ، لوچ پوچ، پريشاني

– **بي آزارُ:** [صفت] آزار کان سواءِ، سکيو، آرامي
* معصوم

– **بي آشنا:** [صفت] ناواقف، اڻ سونهون
* بي دوست

– **بي آگاهه:** [صفت] اڻ واقف، ڄاڻ کانسواءِ، اڻ ڄاڻ، بي خبر
* جاهل
* بي خيال

– **بي آگاهِي:** [ا – مث] بيخيالي
* اڻواقفي
* جهالت

– **بي آگـهِي:** [ا – مث] بيخبري، نا واقفي
* جهالت

– **بي آميز:** [صفت] اڻ ڳڏيل
* صاف

– **بي آهنگ:** [صفت] بي تالو بي سرو
* اڻ تيار

– **بي اتفاق:** [صفت] بکيڙائي، جهيڙاڪار، ڦيٽاڙو وجهندڙ، فسادي

– **بي اِتفاقِي:** [ا – مث] ڦٽڪ، ڦيٽاڙو، ناسازي، اٻڻت

– **بي اثر:** [صفت] نِسٽل، بي سود، اجايو اڪيارٿو، وئرٿ، اثر کان سواءِ
* بيفائدو، عبث، اجايو

– **بي اجلُ:** [ظرف] اجل يا مدي کان سواءِ
※ [صفت] بيوقتو، ڪمهلو
– **بي احترام:** [صفت] بي لڄو نرڄو
※ بي ادب، بي شناس، نامراد
– **بي احترامِي:** [ا – مث] بي ادبي
– **بي احتياجُ:** [صفت] اڻ گهرجائو
※ آزاد
– **بي اختيار:** [صفت] اختيار کان سواءِ، لاچار، مجبور، بيوس، عاجز
※ [ظرف] غير ارادي طور، اوچتو، پاڻ ئي، مرضيءَ خلاف
– **بي اختيارانہ:** [ظرف] پاڻمرادو، ازخود
– **بي اختيارِي:** [ا – مث] بيوسي، عاجزي
– **بي ادبُ:** [صفت] ادب کان سواءِ، گستاخ، بدتميز، بد تهذيب، بي چيو، نا فرمان
※ اڏنگو، بي ترتيب
– **بي ادبانہ:** [ظرف] بي ادب نموني، لحاظ کان سواءِ، اڏنگائيءَ سان
– **بي ادب بي نصيب:** [قول] جيڪو شخص ادب ۽ احترام کان محروم هجي
– **بي ادبِي:** [ا – مث] اڏنگائي، گستاخي، بد فضيلتي
※ اهنبائي
※ شوخي
– **بي ارٿُ:** [صفت] بي مطلب، اجايو
※ [ف: بي + سن: ارٿ]
– **بي اصلُ:** [صفت] بي بنياد، ڪوڙو
– **بي اُصول:** [صفت] قاعدي ۽ اصول کان سواءِ
– **بي اُصولو:** [صفت] قاعدي ۽ سليقي کانسواءِ زندگي گذاريندڙ، ضابطي کانسواءِ هلندڙ
– **بي اُصولِي:** [ا – مث] بي قاعدگي
– **بي اِطلاعُ:** [صفت] بيخبر، بنا سڌ جي
– **بي اِعتِبار:** [صفت] نامعتبر، بي ڀروسو، جنهن پنهنجي ساک وڃائي هجي، بي ويساهو، بي ايمان
※ نامعتبر
– **بي اِعتِبارو ج بي اِعتِبارا:** [صفت] بي اعتبار، بي ڀروسي، جنهن تي ڀروسو نہ ڪري سگهجي، خيانتي، ڪپتيو
– **بي اِعتِبارِي:** [ا – مث] بي ويساهي، بي اعتمادي، بي ايماني، اُوشواس
– **بي اِعتِدالُ:** [صفت] نابرابر، ناموافق
※ وچٽريءَ حالت وارو نہ
– **بي اِعتِدالِي:** [ا – مث] نابرابري، ناموافقت
※ ناهم وزني
– **بي اِعتِقادُ ج بي اِعتِقادَ:** [صفت] ڪنهن ۾ بہ ويساهہ نہ رکندڙ، بي ويساهو، ڪنهن تي بہ ڀروسو نہ رکندڙ
– **بي اِعتِماد:** [صفت] بي ڀروسي، بي اِعتبار
– **بي اِعتِمادِي:** [ا – مث] ڀروسي نہ هجڻ جي حالت، بي اعتباري، بي ويساهي
– **بي اِعتِنا:** [صفت] بيپرواهہ، لاغرض، بي ڌيانو
– **بي اِعتِنائِي:** [ا – مث] بي ڌياني، بيپرواهي، لاغرضي
– **بي اِلتِفات:** [صفت] بيخيال
– **بي اِلتِفاتِي:** [ا – مث] بي ڌيانائي، بي خيالي، بيپرواهي
– **بي اِمتِياز:** [صفت] بي شعور، بد تميز، ناشائستہ، بي ساڃاهو، بي ساڃاهو بي تميز، پوريءَ طرح سان سوچ ويچار نہ ڪندڙ، اَسوچ، فرق يا تفاوت نہ ڄاڻندڙ
– **بي اِمتِيازِي:** [ا – مث] بي شعوري، ناشائستگي
– **بي انتُ:** [صفت] جنهن جي پڄاڻي نہ هجي، لااِنتها، لاحد، اٿاهہ، لامحدود
※ اونهو، عميق، اپار، اسيم، عميق
※ بيشمار
※ اڻ ميو، تمام گهڻو
– **بي اِنتظامُ:** [صفت] خراب انتظام وارو، نا اهل ناظم، پورو بندوبست نہ رکندڙ

– **بي انتها:** [ظرف] بيحد، گهڻو، بي انت، جهجهو

– **بي انجامُ:** [ظرف] جنهن جي پڇاڙي نہ هجي، بي انتها

– **بي انداز:** [صفت] اندازي کانسواءِ، بيشمار، اڻ ڳڻيو، تمام گهڻو، بي حساب

– **بي انداميِ:** [ا ـ مث] بي مروتي، بي ادبي، بد تهذيبي

– **بي انديشہ:** [صفت] بيخيال، بيپرواهہ

٭ غافل

٭ ناعاقبت انديش

– **بي انصاف:** [صفت] انصاف نہ ڪندڙ

٭ ستمگر، ظالم

– **بي انصافي:** [ا –مث] ظلم، ستم، انڌير، انياءِ، ناحق

– **بي اولاد/بي اولادي:** [صفت] اولاد کان سواءِ، جنهن کي اولاد نہ هجي، لاولد، پٽ يا ڌيءَ کان محروم

– **بي اونُ:** [صفت] جنهن کي اونو نہ هجي، بيفڪر، اچنت

– **بي اونائي:** [ا –مث] بيفڪري، اطمينان

٭ لاپرواهي

– **بي اونو ج بي اونا:** [صفت –مذ] بنا ڳڻتيءَ جي، بي فڪر

٭ [مث: بي اوني ج بي اونيون]

– **بي ايمانُ ج بي ايمانَ:** [صفت] ايمان کانسواءِ، بدديانت، ڪوڙو، مڪار، بي ڀروسو، بي اعتبار، ڪپٽيو

٭ بيوفا، دغاباز

– **بي ايمان ٿيڻ:** [اصطلاح] ايمان وڃائڻ، ويساهہ وڃائڻ

٭ دغابازي ڪرڻ

٭ بزدل ٿيڻ

– **بي ايماني ج بي ايمانيون:** [ا – مث] ڪپٽ، دغابازي، ٺڳي، خيانت

– **بي باعث:** [ظرف] بي سبب

– **بيباقُ ج بيباق:** [صفت] بقايا کان سواءِ، جنهن ذي ڪجهہ بہ رهت نہ هجي، قرض چڪائي ڏيندڙ، ڍل کان آزاد

٭ چڪتو لٿ پٽ، ختم

٭ فارغ، بري الذمہ

– **بيباق ٿيڻ:** [اصطلاح] قرض چڪتو ٿيڻ، بقايہ ختم ٿيڻ

– **بيباقي:** [ا –مث] قرض جي چڪتي، پاڇيءَ کان سواءِ

٭ ڍل کان آزاد (زمين)

– **بيباڪُ ج بيباڪَ:** [صفت] بي ڊپو، بيخوف، دلير، بهادر، جرئت وارو، نڊر

٭ بيپرواهہ، بيفڪر

'ڏيو جاڳائي جيڏيون ٻرهہ مون بيباڪ' (شاهہ)

٭ همت سان

– **بيباڪي:** [ا –مث] بي ڊپائي، بي خوفي

– **بي بال و پر:** [صفت] بي سرو سامان، بيڪس، بيوس، مجبور، عاجز، ڪنگل

– **بي بدل:** [صفت] لاثاني، بيمثال، بينظير، اَمٽ، اَجوڙ

– **بي برڪتي:** [ا -مث] برڪت کانسواءِ، ڪوٽ

– **بي برگ:** [صفت] بي سرو سامان، مفلس، سڃو

٭ بنا پنن جي

– **بي برگي:** [ا –مث] بي سروساماني، سڃائي، مفلسي

– **بي بس:** [صفت] عاجز، بيوس

– **بي بسي:** [ا –مث] عاجزي، ناتوانائي، بيوسي

– **بي بصر:** [صفت] اکين کان سواءِ، انڌو، بي ديد، نابين

٭ بيوقوف

– **بي بصيرت:** [صفت] انڌو

٭ اندر جو انڌو

– **بي بضاعت:** [صفت] مفلس، ڪنگل، سڃو

– **بي بقا:** [صفت] فاني، ناپائدار، ناسونت، ناشي، عارضي

'بي بقا دنيا جو اظهر هي بہ هڪ آهي مثال' (سيد اظهر گيلاني)

– **بي بقائي:** [ا ـ مث] ناپائداري، اڻ پختائي

– **بي پلو:** [صفت] بنا پلي جي

٭ لاعلاج

٭ بلاوجہ، بي سبب

٭ بي بندوبستو

– **بي ٻنڌ:** [صفت] بند يا قيد کان سواءِ، آزاد

* غير محفوظ

– **بي بندوبست:** [صفت] بي انتظام

* وڳوڙيل

– **بي بندوبستي:** [ا–مث] بي انتظامي، بد نظمي

– **بي بنياد:** [صفت] پيڙھ کان سواءِ، بغير بنياد جي، بي وجود

* بد اصل، بي ٺاهُنو، اجايو، ڪوڙو

* جنهن ڳالھ جو ڪو اصل نہ هجي، افواهي (ڳالھ)

– **بي بنيادو ج بي بنيادا:** [صفت–مذ] جنهن جو بڻ بنياد نہ هجي، نشيءَ مان اسريل، پوءِ ڄائو

* پوءِ ڄائو، بداصل

* [مث: بي بنيادي ج بي بنياديون]

– **بي ٻُڏو ج بي ٻُڏا:** [صفت–مذ] بي بنياد، بداصل، بد ذات

* [مث: بي ٻڏي ج بي ٻڏيون]

– **بي بويو ج بي بويا:** [صفت–مذ] بي باسو

* [مث: بي بوئي ج بي بويون]

– **بي بها:** [صفت] انمول، قيمتي، اٹلپ، املھ، عمدو، ناياب، دُرلڀ

* لاجواب، قابل قدر

– **بي بهره:** [صفت] محروم

– **بي بيانُ:** [صفت] بيان کان ٻاهر، چوڻ کان ٻاهر

* اُکٿ، لاثاني، بي مثال

– **بي ٻاجھ:** [صفت] رحم کان سواءِ، بيرحم، ظالم

– **بي ٻاجهائي ج بي ٻاجهايون:** [ا – مث] بيرحمي، بي قياسي، ظلم

– **بي ٻاجھو ج بي ٻاجها:** [صفت - مذ] بيرحم، ڪٺور، نامهربان

* [مث: بي ٻاجهي ج بي ٻاجهيون]

– **بي ڀگو ج بي ڀگا:** [صفت–مذ] بي ڊپو، بيخوف، دلير، بهادر

* [مث: بي ڀگي ج بي ڀگيون]

– **بي ڀؤ:** [صفت] بي ڊپو، بيباڪ، بيخوف

– **بي ڀوائي:** [ا–مث] اڊٻائي، بي ڊپائي، جرئت، بي خوفي

– **بيتابُ ج بيتابَ:** [صفت] بيچين، بيقرار، بي آرام

* پريشان، گهٻرايل

– **بيتابي:** [ا–مث] بيچيني، بيقراري، بي آرامي

* گهٻراهٽ، پريشاني

– **بي تارو ج بي تارا:** [صفت - مذ] جيڪو سر تار تي پورو نہ هجي، بيتالو

* [مث: بي تاري ج بي تاريون]

– **بيتالُ ج بيتالَ:** [صفت] تار کان ٻاهر، جيڪو ڳر تار ۾ نہ هجي، بي سرو

* بي ڍنگو، بدعادتو

– **بيتالو ج بيتالا:** [صفت – مذ] سر کان ٻاهر، بي سرو، سر تار کان ٻاهر

* اڍنگو، اڻ وڻندڙ، بدعاتيو، آواره، رولو

* آنجيءَ کان سواءِ (لغو)

* [مث: بيتالي ج بيتاليون]

– **بي تاملُ:** [ظرف] ڍيرج کان سواءِ، بي صبر

– **بي تحاشا:** [ظرف] بي اختيار

* انڌ ڌنڌ ۾

* بي تامل

* بي ڌڙڪ، بنا ڪنهن ڊپ ڊاءَ جي

– **بي تدبير:** [صفت] تدبير کان سواءِ، سوچ ويچار کانسواءِ

* بي خبر

– **بي ترتيب:** [صفت] پوريءَ سِٽا ۾ نہ بيٺل، تنظيم کان سواءِ، رٿا کان سواءِ

– **بي تردد:** [ظرف] هٻڪ کان سواءِ، بنا هٻڪ

– **بي تعصب:** [ظرف] تعصب کان سواءِ

* [صفت] ڪٽرپڻي کان آجو

– **بي تعلق:** [ظرف] سواءِ ڪنهن لڳ لاڳاپي جي، آزادانہ

– **بي تقريب:** [ظرف] بي سبب، بي عذر

– **بي تقصير:** [صفت] بي ڏوھ، بي گناھ، نردوش

– **بي ٺڪ:** [صفت] بي موقعي، ناموزون

- **بي ٺڪي ڳالهه:** [صفت] اجائي ڳالهه، سر تار کان ٻاهر ڳالهه، ناموزون ڳالهه، غير مهذب ڳالهه
- **بي تڪلف:** [ظرف] ڏيکاءَ کان سواءِ، بناوت کان سواءِ، للي چپي نه ڪندڙ، رک رکاءَ کانسواءِ
 * [صفت] بي حجاب
 * سڌو سنواٽو
- **بي تڪليف:** [ظرف] سواءِ تڪليف جي، آسانيءَ سان
- **بي ٺڪو ج بي ٺڪا:** [صفت - مذ] غير موزون
 * اڻ پورو
 * فضول
 * [مث: بي ٺڪي ج بي ٺڪيون]
- **بي تميز:** [صفت] سواءِ ڪنهن تميز جي، بي شناس، بي ساڱاهه، بي ساڃاهه، بي سوچ، بي عقل، ڪوبچاري
 * ناشناخت
 * بي سوچ
- **بي تميزي:** [ا - مث] ناشناسي
 * بي سوچائي
- **بي تند و تار:** [ا - مذ] بنا ڪنهن تند تار جي (ڪوبه سائنسي آلو جيئن: موبائيل فون، ليپ ٽاپ وغيره)، Wireless
- **بي تو:** [ظرف] توکان سواءِ، توريءَ
 'ڏيان خيز خزان ۾، بي تو منجهه بهار' (شاهه)
- **بي توجهه:** [ظرف] بيخيال
 * [صفت] لاپرواهه، بيپرواهه، جنهنجو خيال بي طرف هجي
- **بي توشه:** [صفت] بي سروسامان، سڃو
- **بي توفيق:** [صفت] بي طاقت، ناتوان، پست همت، بي حوصلو، بزدل
- **بي توقف:** [ظرف] وقفي کان سواءِ، مسلسل
 * بنا دير
- **بي ته:** [ظرف] تري کان سواءِ
 * اٿاهه

- **بي ٽانيڪو ج بي ٽانيڪا:** [صفت - مذ] جنهن جو ڪو ٺڪاڻو يا ٽڙٽاڪ نه هجي، ڦرندڙ گهرندڙ، ري ٺڪاڻي، دول، دربدر
 * بي گهرو، بي جايائتو
 * آواره، دربدر
 * [مث: بي ٽانيڪي ج بي ٽانيڪيون]
- **بي ٽيڪو ج بي ٽيڪا:** [صفت - مذ] بغير پٺ پراڻيءَ جي
 * بي پشت، بي آڌار
 * بي پهچ
 * [مث: بي ٽيڪي ج بي ٽيڪيون]
- **بي ٺِڪاڻي:** [ظرف] سواءِ گهر گهاٽ جي
- **بي ثباتُ:** [صفت] جنهن کي جتاءَ نه هجي، ناپائدار
 * فاني، بي بقا
- **بي ثباتي:** [ا - مث] ناپائداري، فنائيت
- **بي ثمرُ/ثمرو ج بي ثمر/ثمرا:** [صفت - مذ] جنهن کي سفر جو سامان ساڻ نه هجي، بِناتوشي
 * ڦل کان سواءِ وڻ
 * هٿين خالي، مسڪين
 * [ف: بي + ع: ثمر = ميوو، توشو]
- **بي ثمري:** [ا - مث] بي سر و ساماني‌ءَ واري حالت
 * تهي دستي، تنگدستي، غربت
- **بي پاڙو ج بي پاڙا:** [صفت - مذ] اپاڙو، بي بنياد
 * [مث: بي پاڙي ج بي پاڙيون]
- **بي پاڙي:** [ا - مث] ول جو هڪ قسم (جنهن کي پاڙ ڪانه ٿئي ۽ وڻ کي ويڙهي سڪائي ڇڏيندي آهي، دوائن ۾ به ڪم اچي)، وڻ ويڙهي، آڪاش بيل
- **بي پاٽيو ج بي پاٽيا:** [صفت - مذ] پاٽيءَ کان سواءِ، سڪل، خشڪ
 * جوهر کان سواءِ، بي چمڪ، بي رونق
 * بي همت
 * ڊڄڻو، بزدل
 * [مث: بي پاٽيي ج بي پاٽييون]

– **بي پايان:** [ظرف] جنهن جو ڇيهہ نہ هجي، لاحد، لاانتها
* بي انت، بيحساب، بيحد، اڻ ڪٿ
– **بي پاڻيو:** [صفت] بنا پاڻيءَ وارو، خشڪ، بنا پاڻيءَ ڄڙهيل
* بي چمڪ
* بي مهت
* نستو
– **بي پتائي:** [ا-مث] بيغيرتي، بيحيائي، بيشرمي
بي پتو ج بي پتا: [صفت - مذ] نرلجو، بيغيرت، بيحيا، بيشرم، بيعزتو، ڪميڻو اٺاسو، نود
* بي اثر
* [مث: بي پتي ج بي پتيون]
– **بي پتيائي:** [ا-مث] بي اعتباري، ڪوساهي، ڪپت، بي ايماني
– **بي پتيو ج بي پتيا:** [صفت - مذ] بي اعتبار، ڪپتيو، ڪوساهہ، اوشواسي
* [مث: بي پتي ج بي پتيون]
– **بي پڄت:** [صفت] بي ڀهچ، بيوس، لاچار
* محتاج
– **بي پڇو ج بي پڇا:** [صفت - مذ] اڻ پڇيو
* بنا اجازت، ري موڪل
* ازخود، پاڻمرادو
* پڇ کان سواءِ، لنڊو
– **بي پدر:** [صفت] پيءُ کان سواءِ، ڇورو ڇنو
* حرامي
– **بي پر:** [صفت] بنا پرن وارو، کنڀن ڪتل، پرواز جي سگهہ نہ رکندڙ
* بي وسيلو، بيڪس، بي سرو سامان، بي طاقت، اڻ سگهو، بيوس، لاچار
* سڃو، مفلس، ڪنگال
* [مث: بي پري ج بي پريون]
– **بي پرده:** [صفت] بنا پردي، بي حجاب
* بيشرم، اگهاڙي منهن
* ظاهر، کليل
– **بي پردگي:** [ا-مث] بيحيائي
* خواري
– **بيپرواهہ ج بيپرواهہ:** [صفت] جنهن کي پرواهہ نہ هجي، لاغرض، بي فڪر، بي ڊپو، دلير، لاابالي، بيخيالو
* جنهن کي ڪا ڪاڻ نہ هجي
* [ف: بي پروا]
– **بيپرواهي ج بيپرواهيون:** [ا-مث] بيخيالي، بيفڪري
* لاغرضي
* بي نيازي
* بي ڊپائي
* [ف: بي پروائي]
– **بي پرهيز:** [صفت] پرهيز کان سواءِ، ڪِري نہ ڪندڙ
* لوڀيو
– **بي پرهيزي:** [ا-مث] ڪِري نہ ڪرڻ واري حالت، بدپرهيزي
* لوڀيائي
– **بي پريتو ج بي پريتا:** [صفت - مذ] بي قربو، بي محبتو، بي مروت
* [مث: بي پريتي ج بي پريتيون]
– **بي پناهہ:** [صفت] بي انتها، اٿاهہ، تمام گهڻو اڻميو
– **بي پيرُ/بي پيرو:** [صفت - مذ] بي استادو، جنهن جو مرشد يا گرو نہ هجي، نگرو
* بي مروت، بي لحاظ، بي ايمان، بدذات، بد اعتماد
* [مث: بي پيري ج بي پيريون]
– **بي پيرايگي:** [ا-مث] گهڻ نہ هئڻ واري حالت
* بسائي
– **بي پيرايہ:** [صفت] سينگار کان سواءِ
* بسو، بسي

– **بي پيرو:** [ا–مذ] جنهن هنڌ ڪنهن به پير جو نشان نه هجي، اڻ لتاڙيل (زمين)، لتڙ کان آجو

– **بي پيڙهيو ج بي پيڙهيا:** [صفت-مذ] اصل نسل کان سواءِ

❊ بد بنياد، ڪمذات، گهٽ ذات، بي بنيادو

❊ [مث: بي پيڙهي ج بي پيڙهيون]

– **بيجا:** [ظرف] غيرواجبي، نامناسب، اجوڳ

❊ فضول، اجايو

❊ غلط

– **بي جانِ:** [صفت] بي ساهو، مئل، بي ستو

❊ مردهه دل، بي همت

– **بي جاءِ:** [ظرف] بي گهر

❊ بيجا، غيرواجبي، نا مناسب

❊ [ظرف] نا مناسب نموني

– **بي جائِتو ج بي جائِتا:** [صفت–مذ] جنهن کي ڪا جاءِ نه هجي، بي گهر

❊ جيڪو پنهنجي پوريءَ جاءِ تي نه هجي

❊ غير موزون، نامناسب

❊ [مث: بي جائِتي ج بي جائِتيون]

– **بي جائِڪو ج بي جائِڪا:** [صفت–مذ] جنهن کي ڪا جاءِ نه هجي، بي گهر

❊ جيڪو پنهنجي پوريءَ جاءِ تي نه هجي

❊ غير موزون، نامناسب

❊ [مث: بي جائِڪي ج بي جائِڪيون]

– **بي جر:** [صفت] بنا پاڻيءَ

❊ سڪل، خشڪ

– **بي جس / بي جسو:** [صفت–مذ] بي سوڀو، ڪجسو

❊ ناڪام

– **بي جِگَر:** [صفت] بيباڪ، جري، بهادر

– **بي جِگري:** [ا–مث] بي ڊپائي، سروبجي، بهادري

– **بي جِنس:** [صفت] جنس کان سواءِ

❊ ٻيءَ جنس جو ميل نه کائيندڙ

– **بي جوتِيو ج بي جوتِيا:** [صفت – مذ] بنا جوت وارو، بي رونق، ڏنڊلو، اڻ چٽو

❊ ڏنڌ وارو، اونداهو

❊ [مث: بي جوتي ج بي جوتيون]

❊ [ضد: جوتي]

– **بي جوڙُ:** [صفت] غير مناسب، اڻ ٺهندڙ، ناساز، ناموافق

❊ جوڙ کان سواءِ، اڪيلو، تنها

❊ جنهن جو ڪو ثاني نه هجي، لاثاني، بينظير، بيمثال

– **بي جوڙائِي:** [ا-مث] ناچاقائي، اڻهائي

❊ بيمزگي، اٽڪت، ڪلفت، نامناسبت

– **بي جوکو ج بي جوکا:** [صفت–مذ] خوف خطري کان سواءِ

❊ سلامتيءَ وارو، محفوظ

– **بي جوهر:** [صفت] جوهر يا پاڻيءَ کان سواءِ

❊ بي هنر

❊ جاهل، چٽ

– **بي جِيس / بي جِيسو:** [صفت] جنهن جو جوڙ جيس نه هجي، بينظير، لاثاني، لاجواب

– **بي جِيءَ:** [صفت] بيجان، بنا ساهه، مردو، مئل

❊ بنا کُپ جي

❊ بنا جذبي جي

– **بي جهات:** [صفت] بنا ڪنهن طرف جي، جهت

'عجيب جيهي جاءِ اوها، بي طرف ۽ بي جهات' (حمل)

– **بي چاق:** [صفت] ناچڱو، بيمزي، سڪالو

– **بي چالُ:** [صفت] بي اصول

❊ اڏنگو، بدفضيلت

– **بي چالِي:** [ا–مث] اڏنگائي، بد فضيلتي

– **بي چسو:** [صفت –مذ] بي لذت، بيسواد

❊ بي دليو

❊ [مث: بي چسي ج بي چسيون]

– **بي چشم:** [صفت] اکين کان سواءِ، انڌو

❊ بي ديد، بي مروت

– **بيچون:** [ا - خاص] خدا تعاليٰ جو هڪ صفاتي نالو
'حمد يا حمد بن چوان، جو بيمثل بيچون آ' (رمضان ڪنڀر)
※ [صفت] بيمثل، بينظير، اَمت، لاثاني، لاجواب
※ [ف]
'برھ بيچون، ڪوناگون، ڪن فيڪون دا قلزم' (غمدل فقير)

– **بي چُون و چِرا:** [محاورو] ڪچڻ پچڻ کان سواءِ، بنا ڪنهن پس پيش جي، بنا عذر، حيلي حجت کانسواءِ

– **بي چين:** [صفت] بي آرام، بيقرار

– **بي چيو ج بي چيا:** [صفت – مذ] چيو نہ مڃيندڙ، نافرمان
※ [ظرف] بنا چوڻ جي
※ پاڻمرادو
※ [مث: بي چئي ج بي چيون]

– **بي حاصل:** [صفت] اجايو، بيسود

– **بيحال:** [صفت] پريشان، عاجز، لاچار
※ ساٺو
※ ڏتڙيل، بلڪل اگهو

– **بي حِجابُ:** [صفت] حجاب کان سواءِ، پردي کان سواءِ، بي پردي
※ بي تڪلف، حجائتو، مانوس
※ بيپرواهہ
※ سڌو سنئون

– **بي حِجابانہ:** [صفت] بي تڪلفيءَ سان، اعلانيہ

– **بي حِجابِي:** [ا – مث] بي تڪلفي، حجت
※ بي پردگي
※ بيپرواهي

– **بيحد:** [ظرف] جنهن جو ڇيهہ نہ هجي، بي انت، لاانتها، تمام گهڻو، بيحساب، بيشمار
※ [ف: بي + ع: حد]

– **بي حرمت:** [ا – مث] بيعزت، خوار

– **بي حرمتِي:** [ا – مث] بيعزتي، نرآدر

– **بي حِس:** [صفت] جنهن کي حِس نہ هجي، جيڪو محسوس نہ ڪري سگهي، جنهن تي ڪيفيتن ۽ حالتن جو اثر نہ ٿئي، مُردن جهڙو، بيجان
※ موڳو
※ بيهوش، مورڇا
※ بيغيرت، اٽاسو
※ بي رحم، ظالم، بي درد

– **بي حِساب:** [صفت] ليکي کان ٻاهر، ڪٿڻ کان گهڻو، بي انداز، بيشمار، اڻ ڳڻيو

– **بي حِس و حَرڪت:** [صفت] بي عمل، ناڪاره، بي جنبش، مانار يا جمود جي حالت ۾
※ حيران، ششدر

– **بي حِسِي:** [ا – مث] بي احساسي

– **بي حشمت:** [صفت] جنهن ۾ رعب تاب نہ هجي

– **بي حقِيقت:** [صفت] بي بنياد، ڪوڙو، بي اصل، بي وقعت، بي توقير، بي اثر
※ ڪجهہ بہ نہ، ناچيز، غير مخلص

– **بي حڪم / بي حڪمو:** [صفت – مذ] حڪم کان سواءِ، بنا اجازت
※ بيقاعدي

– **بي حميت:** [صفت] جنهن ۾ شرم ۽ غيرت نہ هجي، بيغيرت

– **بي حواس:** [صفت] حواس کان سواءِ، بدحواس، هوش کان سواءِ

– **بي حواسِي:** [ا – مث] بد حواسي، بي حضوري
※ بيهوشي، غفلت

– **بي حوصِلہ:** [صفت] بي همت، ڏڃڻو، پست حوصلا
※ بي لياقت

– **بي حيا / بي حياءَ:** [صفت] بيشرم، نِرلڄو، بي ديدو، اکين ٻوٽ، ڪمينو، بي شناس

– **بي حيائِي:** [ا – مث] بيشرمي، نرلجائي، ڪميڻپ
'بي حيائي، بادشاهي' (لوڪ چوڻي)

– **بي حيائيءَ تي سندرو پٽڻ:** [اصطلاح] صفا بيحيا ٿي بيهڻ، کليو کلايو ليڪا لتاڙڻ

– **بي خبر:** [صفت] جنهن کي ڪا خبر نہ هجي، اڻ ڄاڻ، ناواقف

☼ جاهل، جٽ

☼ بيپرواهہ، غافل

– **بي خبرو ج بي خبرا:** [صفت] جنهن کي ڪا خبر نہ هجي، اڻ ڄاڻ، ناواقف

☼ جاهل، جٽ

☼ بيپرواهہ، غافل

– **بي خبري:** [ا–مث] اڻ ڄاڻائي، لاعلمي

☼ غفلت، بيپرواهي

– **بي خرچو:** [صفت –مذ] بنا خرچ جي، مفت

☼ بي ثمرو

☼ [مث: بي خرچي ج بي خرچيون]

– **بي خطا:** [صفت] بيگناهہ، بي ڏوهہ، بيقصور

☼ [ظرف] اڻ ڳُس، هڪ تڪ

– **بي خطر:** [صفت] بنا خوف، بنا ڊپ

☼ محفوظ، سلامت

☼ [ف: بي + ع: خطره]

– **بي خواب:** [صفت] جاڳندڙ، جاڳيل، سجاڳ، بيدار

☼ بي آرام

– **بي خوابي:** [ا–مث] سجاڳي، جاڳ، بيداري

☼ بي آرامي، پريشاني

– **بيخود:** [صفت] مدهوش وارفتہ، آپي کان ٻاهر پنهنجو پاڻ وساريندڙ خوديءَ کي ختم ڪندڙ

☼ پاڳان ڏار

'بيخود هلج برو، آڏو ڄڻان ايئن' (شاهہ)

☼ بيهوش، بدحواس

– **بيخودي:** [ا – مث] وجد جي حالت (جنهن ۾ پنهنجي بدن جي ڪا سڌ نہ رهي)

☼ بيهوشي، مدهوشي، خمار

☼ بدمستي، بدحواسي

☼ [ضد: خودي]

– **بي خوفُ ج بي خوفَ:** [صفت] بي ڊپو نہ ڊڄندڙ، دلير، بهادر

☼ لاپرواهہ، لاغرض

– **بي خوفو ج بي خوفا:** [صفت –مذ] بي خوف

– **بي خيالُ ج بي خيالَ:** [صفت] لاغرض، لاپرواهہ

☼ بي اونو، بي ڳڻُوندرو

– **بي خيالو ج بي خيالا:** [صفت] لاغرض، لاپرواهہ

☼ بي اونو بي ڳڻُوندرو

☼ [مث: بي خيالي ج بي خياليون]

– **بي خيالائي / بي خيالي:** [ا–مث] لاپرواهي، بي اونائي

☼ بي ڌياني

– **بيدادُ ج بيدادَ:** [ا–مذ] بي انصافي، انياءُ، انڌير بغداد

☼ ظلم، ستم، ڏاڍائي

☼ [ف]

'بيداد ڪري داد اهو داد نہ گهرجي' (احمد خان مدهوش)

– **بي داد گَر:** [صفت] ظالم، ستمگر

– **بيدادي ج بيداديون:** [ا–مث] بي انصافي، ڏاڍائي، ظلم

– **بي داغ/بي داغو:** [صفت] بي عيب، پاڪ صاف، پاڪدامن، معصوم

☼ بي ڏوهہ، بي جرم، بي گناهہ، بي خطا

☼ [ضد: داغدار]

☼ [مث: بي داغي ج بي داغيون]

– **بي دام:** [صفت] ٻنڌ کان سواءِ، بنا بند، ڇڙواڳ

☼ بنا پئسي، ري ملهہ، مفت

☼ ظالم

– **بي ڏاڙهو ج بي ڏاڙها:** [صفت –مذ] ڏاڙهي کان سواءِ، جنهن (ڦل) ۾ ڏاڙها (ٻج) نہ هجن (ڏاڙهون، زيتون وغيره جو هڪ قسم)

☼ [ف: بي + دانہ]

– **بيدخلُ:** [صفت] ڪڍي ڇڏيل. نيڪالي مليل. برطرف. خارج. جنهن کان زمين. جائداد يا انتظام وغيره جو قبضو ڇڏايو وڃي

☼ [ف: بي + ع: دخل]

– **بيدخل ڪرڻ:** [اصطلاح] قبضو ڇڏائڻ

☼ ڪڍي ڇڏڻ. خارج ڪرڻ

– **بيدخلي ج بيدخليون:** [ا–مث] نيڪالي

☼ برطرفي

– **بيدرد:** [صفت] جنهن کي ڏک سور نہ هجي. ڏکن کان آجو. بي غم. بيفڪر

☼ بي قياس. بي رحم. ڪٺور. پٿردل. سنگدل

☼ [ف]

'بيدرد ڏنا جي درد گهڻي، سي روح جي راحت بڻجي ويا' (مقصود گل)

– **بيدردائي/ بيدردي:** [ا – مث] بيرحمي. بي قياسي. سنگدلي. ڪٺورائي

– **بيدردو ج بيدردا:** [صفت-مذ] بيدرد. بيرحم. بي قياس.

– **بي درنگ:** [ظرف] بنادير. ترت. ٺهہ پهہ. جلد

– **بي دريغ:** [ظرف] سوچڻ سمجهڻ کان سواءِ. بي تامل. بي تحاشا

☼ بنا دير

☼ بنا اِنڪار. بنا روڪ

☼ گهڻو. جهجهو. حساب کان سواءِ

– **بي دست و پا:** [محاورو] بيوس. عاجز. مجبور. بي اختيار

☼ بي طاقت. بي پهچ

☼ [لفظي معنیٰ - هٿن پيرن کان سواءِ]

– **بي دعوا/ بي دعوي:** [صفت] جنهن جي دعوا يا حجت هلي نہ سگهي. لا دعوا

☼ سچو. مسڪين

☼ ڪمبخت

☼ [ظرف] حصي يا پتيءَ کان محروم

– **بي دعوت:** [ظرف] دعوت کان سواءِ. ري دعوت

☼ [صفت] اڻ ڪوٺيو. اڻ سڏيو

☼ بيچ لڳو

– **بيدِل:** [صفت] دلگير. رنجيده. دل برداشتہ. افسرده. شڪستہ دل. غمگين. اداس

☼ عاشق

☼ بي جگر. بهادر. جري

☼ [ا – خاص] سنڌ جي هڪ مشهور شاعر 'قادر بخش روهڙيءَ واري' جو تخلص

– **بي دلي:** [ا–مث] دلگيري. غمگيني. دل شڪستگي

☼ ناراضگي

– **بي دليو:** [صفت–مذ] بي دل. دل سان يا چاهہ سان ڪم نہ ڪندڙ. بي چسو

☼ غمگين. دلگير. اُداس

– **بي دليو ٿيڻ:** [اصطلاح] دلگير ٿيڻ. دل شڪستو ٿيڻ

☼ دلچسپي نہ ٿيڻ

– **بي دم:** [صفت] بنا ساهہ. بيجان

☼ ٿڪل

☼ سست

– **بي دماغ:** [صفت] بي سمجهہ

☼ غائب دماغ. بي خيالو. بي صبر

☼ چڙتو. ورچئو. مغرو

– **بي دماغي:** [ا–مث] بي سمجهي. بي خيالي

☼ چيڙاڪ طبيعت

– **بيدي ج بيديون:** [ا–مث] بيداد. ظلم. ناحق

☼ ڦر. ڏاڙو

☼ ڏاڍ

☼ [ف: 'بيداد' مان بگڙيل لفظ]

– **بي ديانت:** [صفت] خيانتي

☼ ظالم

– **بي ڊيد/بي ڊيدو:** [صفت - مذ] اکين ٻوٽ. ناديدو. بي مروت. بي لحاظ. طوطا چشم. بيحيا. بيشرم. نرلجو

☼ بيوفا. سنگدل

☼ [مث: بي ڊيدي ج بي ڊيديون]

— **بي دِينُ/بي دِينو:** [صفت – مذ] جنهن جو ڪوبه دين ڌرم نہ هجي

* دين کان ڦريل، آڌرمي، لا مذهب، ڪافر
* [مث: بي ديني ۽ بي دينيون]

'ڪو بي دينو بيحد چوي، مان جوئي آهيان، سوئي آهيان' (سچل)

— **بي دِيني:** [ا – مث] لا مذهبيت، آڌرمائي، ڪفر

— **بي ڌرم/ بي ڌرمو:** [صفت – مذ] بي دين

* [مث: بي ڌرمي ۽ بي ڌرميون]

— **بي ڌرو ۽ بي ڌرا:** [صفت – مذ] جيڪو ڪنهن بہ ڌر سان واڳيل نہ هجي، غيرجانبدار، اڻ ڌريو

* بي يارو مددگار، بي پشتو
* رولاڪ
* [مث: بي ڌري ۽ بي ڌريون]

— **بيڌڙڪ:** [ظرف] بنا ڊپ، بي ڊپ، بي خوف و خطر، بنا ڪنڪي

* يڪدم، امالڪ، ٺهہ پهہ، بنا رڪ رڪاٽي
* سنئون سڌو
* [بي + ڌڙڪ]

— **بي ڌِيان:** [صفت] بيخيال، لاغرض، غافل، بيپرواهہ

* بي لحاظ، بيمروت

— **بي ڌيانو ۽ بي ڌيانا:** [صفت – مذ] بيخيال، لاغرض

* غافل
* بيپرواهہ
* بي لحاظ، بيمروت
* [مث: بي ڌياني ۽ بي ڌيانيون]

— **بي ڏندو ۽ بي ڏندا:** [صفت – مذ] ڏندن کان سواءِ، پڙن ڦدو

* [مث: بي ڏندي ۽ بي ڏنديون]

— **بي ڏوهہ:** [ظرف] بيقصور هئڻ واريءَ حالت ۾

* راهہ گناهہ، ناحق
* [صفت] بيگناهہ، بيقصور

— **بي ڏوهائي:** [ا – مث] بيگناهي

— **بيڏوهي:** [صفت] بي ڏوهہ، بي گناهہ، بيقصور

— **بي ڏِينهون:** [ظرف] ڪنهن مقرر ڪيل ڏينهن کان سواءِ

* بي وقتو
* اوچتو

— **بي ڏپو ۽ بي ڏپا:** [صفت] جنهن کي ڊپ نہ ٿيندو هجي، بهادر، ڪريو، جوان

— **بي ڊولُ ۽ بي ڊولِ:** [صفت] جنهن جي بيهڪ چڱي نہ هجي، اڻ ڊولائتو، بدشڪل، بدصورت، بد قطع، بي ڍنگ

* اڻ گهڙيل
* ناموزون

— **بي ڊولائي:** [ا – مث] بدصورتي

* ڍنگائي، ڦڏائي
* ناموزوني

— **بي ڊولو ۽ بي ڊولا:** [صفت – مذ] بي ڊول

* بدشڪل، بدصورت، اڻ گهڙيل
* ناموزون
* [مث: بي ڊولي ۽ بي ڊوليون]

— **بي ڊوهہ:** [ظرف] ڊوهہ کان سواءِ دغا کان بغير، فريب کان سواءِ

— **بي ڊوهو ۽ بي ڊوها:** [صفت – مذ] ڊوهہ نہ ڪندڙ، ايماندار ڪپت نہ ڪندڙ

* صاف دل
* اڻ ڏڪوئيندڙ
* [مث: بي ڊوهي ۽ بي ڊوهيون]

— **بي ڍِپُ/بي ڍِپو:** [صفت – مذ] بي ڍنگو، ڏڏستو

* بي ڍولو، بي ڪرو، سنوت نہ ڏيندڙ
* بي سرو
* بي سلسلي، بي ترتيب
* شرير، شرارتي
* بدشڪل
* [مث: بي ڍِپي ۽ بي ڍِپيون]

— **بي ڍِپائي:** [ا – مث] بي ڍنگائي

- **بي ڍنگ ج بي ڍنگ:** [صفت] اڍنگو، بي ڊولو، بري چال چلت وارو
* بي ڪرو
* بدشڪل
* واهيات

بي ڍنگائي ج بي ڍنگايون: [ا –مث] بي ڍبائي، اڍنگائي
* بي ڊولائي

- **بي ڍڻءُ/بي ڍڻو:** [صفت] بدصورت
* بي ڍبُ
* بي ڍنگ

- **بي ڍءُ/بي ڍئو:** [صفت] جنهن ڍؤُ نه ڪيو هجي
* نه ڍاپڻ وارو
* بکيو
* [مث: بي ڍئي ج بي ڍئيون]

- **بي ذاتيو ج بي ذاتيا:** [صفت –مذ] ذات کان سواءِ
* بي ڄٽو
* ذات پات کان نڪتل، ٿالهين لٿل

- **بي ذوقُ ج بي ذوقَ:** [صفت] سهڻي شوق کان سواءِ، حسن جي چاهه کان خالي
* ثقافت، شعر، ادب توڙي بي فنونِ لطيفا جي ذوق کان پاسيرو

- **بي ذوقي:** [ا –مث] چڱي چاهه کان محرومي

- **بي راضي:** [صفت] ناراض، ارهو
* بي مزي، ناخوش

- **بي راهه:** [ا –مث] اوجهڙ، اوات، ڪوات

'هڪو ئي بي راهه جي هيو سانهارا سيڻهن' (شاهه)

- **بي راهه:** [صفت] رستي کان ڀٽڪيل، گمراهه، ڪواٽو، بدراهه، بد چلن

- **بي راهه روي:** [ا _مث] گمراهي، بد چلني، ڇڙواڳي

- **بي راهو ج بي راها:** [صفت] رستي کان ڀٽڪيل، گمراهه، ڪواٽو
* [مث: بي راهي ج بي راهيون. (عام طور تي 'راهي' يا 'بي راهي' لفظ مذڪر طور ۾ استعمال ٿيندا آهن. جنهن جو جمع ۾ 'راهي' يا 'بي راهي' ٿي ٿيندو)]

- **بي رائِڪو ج بي رائِڪا:** [صفت –مذ] ڍل نه ڀريندڙ، ڍل معاف ڪاتيدار
* [مث: بي رائڪي ج بي رائڪيون]

- **بي ربطُ:** [صفت] جنهن ۾ ڪو مناسب لاڳاپو نه هجي، بي ترتيب

- **بي رُتو ج بي رُتا:** [صفت _ مذ] اڻ مندائتو، بي موسمو
* بي وقتو، ڪمهلو
* [مث: بي رُتي ج بي رُتيون]

- **بي رحمُ ج بي رحمَ:** [صفت] بي قياس، ظالم، ستمگر

- **بي رحمي:** [ا –مث] بي قياسي، ستم، وحشانيت، ظلم، انياءِ

- **بي رُخ /بي رُخو:** [صفت –مذ] بي مروت، بي توجهه، بي ڌيان، بيپرواهه، طوطا چشم

- **بي رُخائي:** [ا - مث] بي مروتي

- **بي رُخي ج بي رُخيون:** [ا –مث] بي ڌياني، بي مروتي

- **بي رسُ /بي رسو:** [صفت _مذ] بنا رَس جي، بي سوادو بي چس
* ڦِڪو، آلوڻو

- **بي رسم:** [صفت _ظرف] رسم کان سواءِ، غير مروج، بي قاعدي

- **بي رسمي:** [ا –مث] ڪُريت، بدرسمي
* بي قاعدگي

- **بي رضا:** [ظرف] رضامنديءَ کان سواءِ، بي موڪل، بنا اجازت

- **بي رنگ/ بي رنگو:** [صفت] جنهن ۾ ڪو رنگ نه هجي، بي رونق، ڦڪو، سپاٽ، رنگ روپ کان سواءِ
* بي لطف، بي ڪيف، بي مزي
* بي موقعي، بي محل

- **بيرنگي:** [صفت] بي رونقي، رنگ روپ کانسواءِ
* بيمثل، لاثاني
* [ا _ مث] بيمثالي، لاثانيت

- **بي رُوپ:** [صفت] بي رونق، بد نما، بي آب

- **بيروزگارُ:** [صفت] جنهن کي ڪو ڌنڌو يا ڪمائيءَ جو ذريعو نہ هجي
  ٭ بيڪار، نِڪمو
- **بيروزگارِي:** [ا-مث] بنا ڌنڌي، بيڪاري
  ٭ نڪمائي
- **بي روش:** [صفت] بي سليقو، بي ڍنگو، بد چلن
- **بي رونق:** [صفت] رونق کان سواءِ، بي چمڪ، بد زيبو
  ٭ بي طراوت
  ٭ چلتي کان سواءِ
- **بي ريا/بي رياءَ:** [صفت] رياءَ نہ رکندڙ، منصف مزاج
  ٭ انصاف خاطر ڪنهن جي بہ نہ ٻڌندڙ
- **بي ريائِي:** [ا-مث] غيرجانبداري، منصف مزاجي، انصاف پسندي
  ٭ ديانتداري، ايمانداري، صاف دلي، سچائِي
- **بي رِيتو ج بي رِيتا:** [صفت-مذ] دستور جي خلاف
  ٭ ڪريتو، غير واجبي
  ٭ اڍنگو
  ٭ [مث: بي رِيتي ج بي رِيتيون]
- **بي ريجو ج بي ريجا:** [صفت-مذ] ريج کان سواءِ
  ٭ سڪل، خشڪ
- **بي رِيشُ ج بي رِيشَ:** [صفت] بي ڏاڙهيو، ڏاڙهيءَ کان بغير، ڏاڙهيءَ ڪوڙ
  ٭ گِيرو، لاسڙاٽ
- **بيزار:** [صفت] ڪڪ، وياڪل، پريشان، بيرِ، نفرت ڪندڙ، ناخوش، ناراض، رنج، خفي، دست بردار، لادعويٰ
  ٭ [ف]
- **بيزاري ج بيزاريون:** [ا-مث] پريشاني، ناراضگي، رنجش، خفو، دست برداري، نفرت
- **بيزاري ڏنل:** [ا-مث] اها شيءِ جنهن جي دعويٰ ڇڏيل هجي، دست برداري ڏنل
- **بيزارِي نامو:** [ا-مذ] دستبرداريءَ جو دستاويز، لاتعلقيءَ جو پروانو
- **بي زبان:** [صفت] گهٽ ڳالهائو، ڪم سخن، مانيٺو، خاموش طبع، گونگو، گگدام
  ٭ مسڪين، غريب، مظلوم، محڪوم
  ٭ حيوان، ڍور
- **بي زبانِي:** [ا-مث] ڪم سخني، مانيٺائي، خاموشي
- **بي زر:** [صفت] بنا پئسي جي، وِلهو، سِڃو
  ٭ هٿين خالي
- **بي زر خريد ڪرڻ:** [اصطلاح] بي ملهہ خريدڻ
- **بي زنگ/بي زنگو:** [صفت] جنهن تي ڪٽ چڙهيل نہ هجي ڪٽ کان سواءِ (تلو)
  ٭ صاف
- **بي زوال:** [صفت] لازوال، غيرفاني، باقي، پائيدار
- **بي زورُ:** [صفت] ڪم طاقت، ڪمزور، نبل
  ٭ بي ٻهج، ضعيف
- **بي زورائِي/بي زورِي:** [ا - مث] بي طاقتي، هيڻائي، ڪمزوري، بي ستائي
  ٭ عاجزي
- **بي زيب و زينت:** [محاورو] سونهن ۽ سينگار کان سواءِ
  ٭ ڪوجهو
- **بي ساجاهُہ ج بي ساجاهہ:** [صفت] بي شناس، بي لحاظ، بي مروت
  ٭ بيشرم، بي حياءَ
- **بي ساجاهو ج بي ساجاها:** [صفت-مذ] بي شناس، بي لحاظ، بي مروت
  ٭ بيشرم، بي حياءَ
  ٭ [مث: بي ساجاهي ج بي ساجاهيون]
- **بي ساجاهِي:** [ا - مث] نِرلجائي، اکين ہوڻ، بيحيائي، بي شرمي
- **بي ساجهہ/بي ساجهو:** [صفت-مذ] بي ساجاهہ، بي شناس
  ٭ [مث: بي ساجهي ج بي ساجهيون]
- **بي ساختگِي:** [ا - مث] برجستگي، اوچتائي

– **بي ساختہ:** [ظرف] ازخود، اوچتو، پاڻمرادو، امالڪ، بنا ارادي، في البديھہ، بنا تياري
* اُتي جو اُتي، ڌڏي تي، يڪدم، تڙي ڪڙي
* کليو، بناوت کان سواءِ، بي تڪلف
* صاف دليءَ سان

– **بي ساڪوج بي ساڪا:**[صفت-مذ] ڪساڪي، ڪوڙو بي پتيو
* [مث: بي ساڪي ج بي ساڪيون]

– **بي ساڳاھہ/ بي ساڳاھو:** [صفت -مذ] جو ساڳاھي نہ هلي، بي امتياز، بي شناسو، بي لحاظ، بيمروت، بي ساڃاھہ
* [مث: بي ساڳاهي ج بي ساڳاهيون]

– **بي ساڳاهِي:** [ا -مث] بي ساڃاهي
* ناشناسي
* بيحيائي

– **بي سامان:** [ظرف] بي ثمر

– **بي سانگ:** [صفت] بي سبب
* اوچتو بنا ارادي

– **بي سانگو:** [ظرف] بي موقعي، بي سبب

– **بي ساهو ج بي ساها:** [صفت -مذ] ساھہ کان سواءِ، مئل
* ڪمزور، نِستو
* ساٺو
* [مث: بي ساهي ج بي ساهيون]

– **بي سَبَب:** [ظرف] سبب کان سواءِ، ڪارڻ ڌاران
* اجايو، هرويرو
* حق ناحق، خالِي پِيلي

– **بي سپو ج بي سپا:** [صفت - مذ] نحس، چندو، ندورو، منحوس، اپاڳو، بي سوڀو
* [مث: بي سپي ج بي سپيون]

– **بي سِتر:** [صفت] بي پردي
* اڻ ڍڪيل
* اگھاڙو، عريان
* [ف: بي + ع: سِتر = پردو]

– **بي سُتري:** [ا -مث] بي پردگي
* اوگھڙ، عرياني

– **بي ستون:** [ا_صفت] بنا ٿنڀ ٿوڻيءَ جي
* [ف: بي ستون - ٿنڀ کان سواءِ]

– **بي سِپاس:** [صفت] ناسپاس، بي شڪر

– **بي سِجلائِي:** [ا -مث] بي زيبائي
* بدفضيلتي
* گدلائي

– **بي سِجلو ج بي سِجلا:** [صفت - مذ] بي زيبو
* بي سينگار
* غير موزون، اڻ سِٺائتو
* اجوڙو، بي ڪِرو

– **بي سُخن:** [صفت] اڻ ڳالھائو
* بي زبان
* خاموش
* [ف: بي + سخن]

– **بي سُڌِ:** [صفت] بيخبر، اٻوجھہ
* بيهوش، غش
* ڳيرو، لٻيڙو

– **بي سِر:** [صفت] سِر کان سواءِ، سِسيءَ وڍيل
* سِر جو سانگو نہ ڪندڙ
* سرفروش، سرويچ
* لاغرض، مٿي ڦريل، هوڏي، ضدي
* لاثاني

– **بي سُر:** [صفت] سرتار کان سواءِ، بي سرو

– **بي سُرتِ:** [صفت] بي سڌ، موڳو، بيهوش، غشِ
* بي سمجھہ، بي عقل

– **بي سُرتائِي:** [ا -مث] بيهوشي، غشي، موڳائي
* بيخبري، اڻڄاڻائي، ناسمجھي، بدحواسي

– **بي سُرتو/سُرِتيو ج بي سُرتا/سُرتِيا:** [صفت - مذ] بي سڌ، بيهوش، غش
* گيرو، موگو
* بي سمجهہ، بيعقل

– **بي سِرو:** [صفت] اتاولو، خودسر
* بي فڪر

– **بي سُرو ج بي سُرا:** [صفت ـ مذ] سُرتار کان سواءِ، سُرَ تار جو ڪچو، سُرَ کان ڦريل (راڳ)، موسيقيءَ جي قاعدن کان اڻڄاڻ، سر جي لاهن اڙهن کان ناواقف، جنهن جي آواز ۾ سر رچاءُ نہ هجي
* اڻنگو، بي مهل، بي موقعہ، بي تڪو، قاعدي خلاف (ڪلام يا ڳالهہ وغيره)
* [مث: بي سُري ج بي سُريون]

– **بي سُرائِي:** [ا-مث] سر کانسواءِ

– **بي سَروپا:** [صفت] بي سرو سامان، سڃو، ڪنگال، پريشان
* بي بنياد، بي اصل
* بي طاقت، عاجز، محتاج
* [ف: لفظي معنيٰ = 'مٿي ۽ پيرن کان سوا']
* جنهن جو نہ منهن هجي نہ مٿو
* جنهن جو نڪو انڊ نڪو ٻنڊ هجي
* بي ترتيبو، بي ڍؤلو

– **بي سروسامانُ:** [محاورو] سُڃو پينگيو
* ٺلهو، سڪڻو محتاج

– **بي سِري:** [ا ـ مث] سِرَ کانسواءِ، سر فروشي
'ڪر بي سِريءَ جو سير تون' (بيدل)

– **بي سُڪائِي:** [ا-مث] بي آرامي
* اگهائي، بيماري

– **بي سُڪو ج بي سُڪا:** [صفت -مذ] سُک کان سواءِ، اڻ سُکيو، بي آرام، بيقرار
* اگهو بيمار
* [مث: بي سُري ج بي سُريون]

– **بي سُگِتائِي:** [ا-مث] ڪمزوري، بي طاقتي

– **بي سُگِتو ج بي سُگِتا:** [صفت-مذ] ڪمزور، ڪم همت، هيڻو، نستو، ضعيف
* [مث: بي سگِتي ج بي سگِتيون]

– **بي سَگهائِي ج بي سَگهائيون:** [ا - مث] ڪمزوري، ڪم طاقتي
* بيماري

– **بي سَگهتو ج بي سَگهتا:** [صفت–مذ] بي طاقت، هيڻو، ڪمزور، نِبل، لاچهو ضعيف، نحيف

– **بي سَگهو ج بي سَگها:** [صفت - مذ] سگهہ کان سواءِ، اگهو هيڻو، ڪمزور، ضعيف، نحيف
* بيمار
* [مث: بي سگهائي ج بي سگهايون]

– **بي سلِيقو ج بي سلِيقا:** [صفت] بي لڇڻو اڻنگو، بدفضيلت
* بي ترتيب، اناڙي، ڪم هنر

– **بي سمجُهہ ج بي سمجَهہ:** [صفت] اڻوجهہ، اڻڄاڻ
* ٻار (جيڪو بي سرت آهي)

– **بي سَنتو ج بي سَنتا:** [صفت ـ مذ] جنهن جو ڪنهن تي چڱي اثر نہ پوڻ سبيان ڪوبہ ڪم نہ ٿئي، بي اثر
* بي بخت
* [مث: بي سنتي ج بي سنتيون]

– **بي سُنتو ج بي سُنتا:** [صفت - مذ] جنهن جي سُنت ٿيل نہ هجي، اڻ طهريل

– **بي سنڌو ج بي سنڌا:** [صفت – مذ] جنهن جو سنڌو سيڙهو نہ هجي، بي جوڙ
* لاحد، لاانتها
* [مث: بي سنڌي ج بي سنڌيون]

– **بي سنگ:** [ظرف] وزن کان سواءِ، بي وزنو
* بي اهميت، خسيس

– **بي سنگو ج بي سنگا:** [صفت - مذ] جنهن جو سنگتي ساٿي نہ هجي، بي يارو مددگار، اڪيلو گذاريندڙ، گوشہ نشين

* جيڪو زلفو ملفو نہ هجي، رکو روح

* ڪنهن جو لحاظ يا سانگو نہ ڪندڙ

* بيپرواهہ، لاغرض

– **بي سنوتِ/بي سنوتو:** [صفت] ڏنگو، جيڪو سنوت يا سڌائيءَ ۾ نہ هجي

* سنوت نہ ڏيندڙ، چيو نہ مڃيندڙ

– **بي سوادُ/بي سوادو:** [صفت] ڪنهن بہ سواد کان سواءِ، بي لذت، بي مزي، بي ذائقي، ڦڪو، آلوڻو

* بي علم، اڻ پڙهيل، جنهن کي ادبي ذوق نہ هجي

– **بي سوال:** [صفت] سوال نہ ڪندڙ، نہ گهرندڙ

* خوددار

– **بي سوڀُ/بي سوڀو:** [صفت-مذ] جنهن کي سوڀ حاصل نہ ٿئي ناڪام، ناڪامياب، نامراد

* چندو، نياڳو، ندورو

– **بي سوڀائي:** [ا- مث] ناڪاميابي، ناڪامي

* نياڳائي، چندائي، اياڳائي

– **بي سوچ:** [صفت] سوچ نہ ڪندڙ، ڳڻَ نہ ڪندڙ

– **بيسودُ/بيسودو:** [صفت_مذ] جنهن مان ڪو فائدو نہ ٿئي، بيفائدو، بي نتيجي، اجايو، فضول

– **بيسودائي:** [ا_مث] نقصان، بي نتيجائي، اجائپ

– **بي سهارو:** [صفت] سهاري کانسواءِ، نڌڻڪو، پريشان حال

– **بي سيرت:** [صفت] بي اخلاق، بد اخلاق، بدڪردار

– **بي سيل:** [صفت] بي لڄو، بي سيرت، بي عصمت

* بيحيا، بيشرم

– **بي سيڻو/بي سيڻيو:** [صفت] يار دوست کان سواءِ

* جنهن جي سڃاڻپ يا ڏيٺ ويٺ نہ هجي

– **بي شاهد:** [صفت] شاهد يا گواهہ کان سواءِ

– **بي شائبہ:** [ظرف] بلاشڪ، بي گمان

– **بي شبو ج بي شبا:** [صفت] بي سوڻو، بي سيهو، لاخبر

* بي فيض

* [ف: بي + سن شبھ (= سن. فال) > شبو]

– **بي شُبہ/بي شُبهو:** [ظرف] بنا شڪ شبهي، پڪ، يقيناً

* تحقيق، سچ پچ

* [ف: بي + ع: شبہ]

– **بي شرطو:** [صفت] ڪنهن بہ شرط کان سواءِ، غير مشروط

– **بي شرف:** [صفت] بي عزت، بيمانو

– **بي شرم/بي شرمو:** [صفت] بيحيا، نرلڄو، بي نڪو

* بي ادب، گستاخ

– **بي شرمائي/ بي شرمي:** [ا-مث] بيحيائي، نرلڄائي

* بي ادبي، گستاخي

– **بي شعورُ:** [صفت] بي سمجهہ، بيعقل، بي سرت

* جاهل

– **بي شعوري:** [ا_مث] جهالت، بي سمجهي، بيعقلي

– **بي شغلو:** [صفت] بنا ڪنهن شغل جي، بيڪار، نڪمو

– **بي شفقت:** [صفت] بي مهر، نامهربان

– **بيشڪ:** [ظرف] شڪ کان سواءِ، پڪ، يقيني ضور، ضرور

*تحقيق

*[ف: بي + ع: شڪ]

– **بي شُڪر/بي شُڪرو:** [صفت] نعمت جو انڪاري، سڀڪجهہ هوندي شڪايت ڪندڙ، نا شُڪرو

– **بي شُڪري:** [ا-مث] هوندي سوندي شڪايت واري حالت، ڪفران نعمت، نعمتن جو انڪار، ناشُڪري

– **بيشُمار:** [ظرف] ڳڻڻ کان ٻاهر، اڪيچار، بي انداز، بيحساب، اڻميو

– **بي شُناس:** [صفت] بد تميز، بي لحاظ، بي مُروت، بي مراد

– **بي شھ:** [صفت] بيڪار، نڪمو، اوباش

* [س/ڪوھ]

– **بي شيو:** [صفت] جيڪو احسان يا ٿورو نہ ڪري
* رکو، بي وڙو، بي ڳڻو
– **بي صبر/بي صبرو:** [صفت] جنهن کي ڌيرج نہ هجي، بي تحمل، اتاولو
* بيقرار، بيچين، بي آرام
– **بي صبرائي:** [ا – مث] صبر يا تحمل نہ ڪرڻ جي حالت
* بيقراري، بي آرامي
– **بي صِدق:** [صفت] سچ کان سواءِ، ڪوڙو
– **بي صرفہ:** [صفت] لاحاصل، فضول، بي نتيجي
* لا يعني، مهمل
– **بي صلاح / بي صلاحو:** [صفت] جيڪو صلاح نہ وٺي، خودسر، هٺيلو
– **بي صولتُ:** [صفت] بدصورت
* [ف: بي + صلت < (عامي اچار) صورت]
– **بي ضابطگي:** [ا – مث] قاعدي جي برخلاف هلت، بي قاعدگي، بدانتظامي
* چڙواڳي
– **بي ضابِطو/بي ضابِطہ:** [صفت] ضابطي يا نظرداريءَ کان ٻاهر، بي قاعدي، چڙواڳ
* رواج يا دستور جي خلاف
– **بي ضابطي:** [ظرف] ضابطي کان سواءِ، ڪنٽرول کان ٻاهر
* [صفت] چڙواڳ
– **بي ضرر:** [صفت] نقصان نہ رسائيندڙ، غير هاڃيڪار
– **بي ضرورُ:** [ظرف] ضرورت کان سواءِ، اجايو
– **بي ضرورت:** [ظرف] گهرج کان سواءِ، بي گهرج
– **بي طاقت:** [صفت] ڪمزور، ضعيف، نحيف
– **بي طالِع:** [صفت] بد ـخت، نياڳو، چنڊو، بد نصيب، بدقسمت
* ڪبوٽ
– **بي طالِعي** [ا – مث] بدبختي، نياڳ، چنڊائي
– **بي طراوت:** [صفت] اپوڳو، خشڪ
– **بي طراوتي:** [ا – مث] بي تازگي
* اپوڳائي، خشڪي
– **بي طرح:** [صفت] حد کان وڌيڪ، تمام گهڻو، ڪيترن طريقن سان
* بي ڍنگ، بي ترتيب، اصول يا مرضيءَ جي خلاف (ڪم وغيره)، بگڙيل
* مصرع طرح جي خلاف، طرحي مشاعريءَ ۾ بي طرح غزل پڙهڻ (شاعريءَ جو اصطلاح)
– **بي طرفدار:** [صفت] غيرجانبدار، بي رياءُ
– **بي طرفداري:** [ا – مث] غير جانبداري، بي ريائي
* عدل، انصاف
– **بي طلب:** [صفت] خواهش کان سواءِ، بنا گهر
– **بي طمع / بي طمعو:** [صفت] جنهن کي ڪابہ لالچ نہ هجي
* لاأُبالي
– **بي طور:** [صفت] بي ترتيب
* بي طرح
* اڏنگو
– **بي عادتو ج بي عادتا:** [صفت – مذ] بي لڇڻو، بدافعالو
* [مث: بي عادتي ج بي عادتيون]
– **بي عدد:** [ظرف] ڳاڻيٽي کان ٻاهر، بيشمار، اڻ ڳڻ، اڻ ڳڻيو، بيحد، بيحساب، اڻ ميو
– **بي عدل:** [صفت] بي انصاف
* ظالم
* [ف: بي + ع: عدل]
– **بي عُذر:** [صفت] خوشيءَ سان، بنا حيلي حجت
* صابر، بي زبان
– **بيعِزت:** [صفت] بي آبرو، بي مانو
* بدنام، خوار، رسوا
* ذليل، رذيل، بيغيرت

- **بيعزتي:** [ا - مث] بي آبروئي، بيمانائي، ذلت، رسوائي، خواري، بدنامي
  ٭ بيحرمتي، توهين
- **بي عقل:** [صفت] بي سمجهه، بيوقوف، نادان، اڻجاڻ، احمق، مورک
  ٭ چسو، گهيلو
  ٭ [ف: بي + ع: عقل]
- **بي عقلائپ/ بي عقلائي:** [ا - مث] بي سمجهي، ناداني، بيوقوفي، حماقت، موڪائي
- **بي عقلي:** [ا - مث] بي سمجهي، ناداني، بيوقوفي، حماقت، موڪائي
- **بي علاج:** [صفت] جنهن جو ڪو علاج ٿي نہ سگهي، لاعلاج، لادوا
  ٭ نہ چٽڻ جهڙو (مرض)
- **بي علم/ بي علمو:** [صفت] اڻ پڙهيل، جاهل، جٽ
  ٭ بيخبر، اڻجاڻ
- **بي علمي:** [ا - مث] جهالت، گنوارپ، اڻ ڄاڻائي، بيخبري
- **بي عيب/ بي عيبو:** [صفت] جنهن ۾ ڪابہ وڏ نہ هجي، بي نقص، بي داغ،
  ٭ لاريب، معصوم
  ٭ سالم
- **بي غايت:** [صفت] بي مقصد
  ٭ [ظرف] ازحد، بي پايان، بي نهايت
- **بي غبار:** [صفت] بي داغ
- **بي غرض:** [صفت] بي مطلب، بي طمع، بي لالچ
  ٭ لاپرواهہ
- **بي غرضانہ:** [ظرف] سواءِ ڪنهن مطلب جي، اخلاص ۽ سچائيءَ سان
- **بي غرضو ج بي غرضا:** [صفت ـ مذ] بي غرض
- **بي غرضي:** [ا - مث] لاطمعي، بي مطلبي
- **بي غم/ بي غمو:** [صفت] جنهن کي ڪو ڏک يا ڳڻتي نہ هجي، بيفڪر
- **بي غمي:** [ا - مث] اگهونڊرائي، بي فڪري
- **بي غور:** [ظرف] ويچار کان سواءِ، توجهہ کانسواءِ
- **بيغيرت:** [صفت] جنهن کي عزت جي بچاءَ لاءِ ڪوبہ جوش نہ اچي، بي لڄو لوٺيو، بيشرم، بيحيا
- **بيغيرتي:** [ا - مث] بيشرمي، بيحيائي، نرلڄائي
- **بي فائدو:** [صفت - مذ] بيسود، بيڪار، نڪمو
  ٭ خواهہ مخواهہ، اجايو
- **بي فائدي:** [صفت] اجايو
- **بي فرمان:** [صفت] نافرمان، بي چيو
- **بي فڪر:** [صفت] بنا ڳڻتيءَ، اڻچنت، بي غم
  ٭ بيپرواهہ، بالم، لا ابالي، آزاد
- **بي فڪرائي:** [ا - مث] ڳڻتي نہ هئڻ واري حالت، اڻچنتائي
  ٭ بيپرواهي، بيخيالي
- **بي فڪرو ج بي فڪرا:** [صفت - مذ] بي فڪر، اگهونڊرو
- **بي فڪري:** [ا - مث] ڳڻتي نہ هئڻ واري حالت، اڻچنتا
  ٭ بيپرواهي، بيخيالي
- **بي فلڪ:** [صفت] بي ڊپو، بيپرواهہ، Bold
- **بي فلڪو:** [صفت - مذ] بي غم، بي الڪو
  ٭ [س/ات]
- **بي فهم:** [صفت] بي سمجهہ، بيعقل، بي شعور
  ٭ بي فضيلت
- **بي فهمي:** [ا - مث] بي سمجهي، بيعقلي، اڻڄاڻائي
- **بي فيض/بي فيضو:** [صفت] جنهن مان ڪوبہ فائدو نہ پهچي
- **بي قرو ج بي قرا:** [صفت - مذ] جيڪو قرُ نہ جهلي، ميوي ڪان سواءِ، نِسڦل
  ٭ پرڻ يا قرن ڪان سواءِ (تير)
- **بي قابو:** [صفت] اڻ جهل، چڙواڪ، بي ضابطي، ڪنٽرول ڪان ٻاهر

- **بي قاعدگي:** [ا -مث] بي اصولي، ڪريت، قاعدي يا دستور جي خلاف هئڻ جي حالت
  * بي انتظامي، بي ضابطگي، بي ترتيبي
- **بي قاعدو:** [ظرف] خلاف قانون
  * اجايو
  * تمام گهڻو بي انداز
- **بي قاعدي:** [ظرف] قانون جي خلاف، خلاف دستور، اصول جي خلاف ('باقاعده' جو ضد)
  * بي ترتيبو، خراب نموني ۾، غلط طريقي سان
  * [ف: بي + ع: قاعده]
- **بي قانون:** [صفت] قانون جي خلاف، بيقاعدي، قانون جي پڃڪڙي ڪندڙ
- **بي قانوني:** [ا -مث] لا قانونيت
- **بي قدُر/بي قدرو:** [صفت] قدر قيمت نه ڪندڙ، جيڪو قدر نه سڃاڻي، ڳڻُ چور، ناشناس
  * پورو معاوضو نه ڏيندڙ
  * بي وفا
  * [ف: بي + ع: قدر]
- **بي قدر و قيمت:** [صفت - مذ] بي قيمت، قيمت ڪانسواءِ، بي مُلهه
  * بي مانائي (اصطلاحاً)
- **بي قدري:** [ا - مث] قدر نه سڃاڻڻ جي حالت، ناشناسي
  * بي انصافي
  * بيعزتي
- **بيقرار:** [صفت] بي آرام، بيچين، بيتاب، مضطرب
  * [ف: بي + ع: قرار]
- **بيقراري:** [ا_مث] بي آرامي، بيچيني، بيتابي، پريشاني، اڻ تڻ، لوري، لوچ پوچ، لڇ پڇ، آنڌ مانڌ، چور اڪورا
- **بي قرب/بي قربو:** [صفت - مذ] جنهن ۾ قرب نه هجي، مُنهن رکو
  * ناشناس، ناديدو
  * شوخ طبع
- **بي قرينو:** [صفت] بي ترتيبو، بي رٿو، بي سليقو
- **بي قصد:** [صفت] ارادي کان سواءِ
- **بي قصور:** [صفت] بي ڏوهه، بيگناهه
- **بي قوت:** [صفت - مذ] بي طاقت، ڪم همت، ڪمزور، نستو
- **بي قياس/ بي قياسو:** [صفت] بيرحم، ڪٺور
  * ظالم، سنگدل،
- **بي قياسائي:** [ا - مث] بيرحمي، سنگدلي
- **بي قياسي:** [ا - مث] بيرحمي، سنگدلي
- **بي قيد:** [صفت] اڻ ٻڌل، اڻ جڪڙيل، آجو، بند کان ٻاهر
  * جيڪو ڪنهن جو پابند نه هجي، شتر بي مهار، بي لغام
  * آزاد
- **بي قيمت:** [صفت] املهه، اَملُهه، جنهن جي قيمت ڪٿي نه سگهجي
  * بي ملهه
- **بي ڪاٿو:** [صفت - مذ] ڪٿ کان سواءِ
  * گماني، ظني، شڪي
- **بي ڪاج:** [صفت] اڪاج، بيڪار، نڪمو، بيڪمو
- **بيڪارِ:** [ا_مث] ڪم ڪار نه هئڻ جي حالت، نڪمائي، بيڪاري 'بيڪار کان بيگار ڀلي آهي' (چوڻي)
  * بيروزگاري
  * [ف]
- **بيڪارُ ج بيڪارَ:** [صفت] جنهن مان ڪوبه ڪم نڪري نه سگهي، بي ڪمو، ردي، نِڪمو، واندو، بيروزگار، سُست، ٽوٽي
  * خراب، اجايو، فضول
  * [ف]
- **بيڪاري:** [ا_مث] ڪم ڪار نه هئڻ جي حالت، نڪمائي، بيڪاري
  * واندڪائي، فرصت
  * بيروزگاري
  * [ف]
- **بيڪاريو:** [صفت_مذ] بيڪار، واندو، بي ڪميو
- **بي ڪام:** [صفت] نااميد، مايوس
  * بيفائدي، بيڪار

– **بي ڪاٽو/بي ڪاٽيو:** [صفت - مذ] جنهن کي ڪنهن جي ڪاڻ نہ هجي. بيپرواهہ. بي نياز. لاپرواهہ

٭ لاغرض. لاطمع

– **بي ڪِران:** [صفت] جنهن جو ڪنارو نہ هجي. لاحد. بيحد

٭ گهڻو

٭ [ف: بي = بنا + ڪِران = ڪنارو]

– **بي ڪڙمو ج بي ڪڙما:** [صفت - مذ] جنهن کي ڪڙم قبيلو نہ هجي. بي مائٽو. بي آڪاهيو

٭ جيڪو خانداني نہ هجي

٭ گهٽ ذات وارو. بد ذات

– **بيڪس:** [صفت] بيوس. بي يار و مددگار. اڪيلو. تنها

٭ مجبور. غريب

– **بيڪسي:** [ا - مث] مجبوري. بيوسي

– **بي ڪفش:** [صفت] جتيءَ کان سواءِ. اگهاڙن پيرن سان. اپراڻو

٭ [س/ٿ]

– **بي ڪفن:** [صفت] جنهن کي ڪفن بہ نصيب نہ ٿئي

– **بي ڪفنو ج بي ڪفنا:** [صفت - مذ] بي ڪفن

– **بي ڪفنو ٿي مرڻ:** [اصطلاح] نهايت مسڪيني يا بيوسيءَ جي حالت ۾ مرڻ

٭ گهرتڙ کان بري رلي مرڻ

– **بي ڪمو ج بي ڪما:** [صفت-مذ] بيڪار. نڪمو. نڪمٿو

٭ ڪنهن نہ ڪم جو. اجايو. وڌواند

– **بي ڪم و ڪاست:** [صفت] بنا ڪمي بيشيءَ جي. بنا گهٽ وڌائيءَ جي. ٺيڪ ٺيڪ. صحيح صحيح

– **بيڪنار:** [صفت] ڪناري کان سواءِ. گوناگون. اُڻهون

– **بي ڪيٽُ/بي ڪيٽو:** [صفت] بي قيد

٭ [ف: بي = نا + ع: قيد]

٭ جنهن لاءِ ڪو قاعدو. قانون يا رواج نہ هجي. بيقاعدي. ڪنيمو

٭ بي ڪاٽو

٭ بي ريتو. بي رسمو. ڪريتو

٭ ارادي جو ڪچو. ٻچتو. ڳڻتي خور. شڪي. ڦرندڙ گهرندڙ. اوقاتي. گهوجائي

٭ مبهم

٭ نامقرر

– **بي ڪيتائي:** [ا - مث] شڪي حالت. ٻچتائي. ڪچائي

– **بي ڪيتي:** [ا - مث] بي ڪيتائي

– **بي ڪيف:** [صفت] خمار کان سواءِ

'طالب ڪر ڪر ترڪ تعين. ڳل بي ڪيف دي ڦاهي' (بيدل)

–

'بي ڪيف ڪيف واريون دلدار جون اکيون' (دادن فقير)

– **بي ڪتڪي:** [ظرف] بنا اون جي. ڳڻتيءَ کان سواءِ. بنا ڏپ ڏاءِ

– **بي ڪنپ/ بي ڪنپو:** [صفت - مذ] جنهن کي ڪنپ نہ هجي. بي پر. ڪنبين ڪتل (پکي)

– **بي گتيو:** [صفت - مذ] جنهن کي ڪنهن جي گتي نہ هجي. بي غرض. بيپرواهہ

٭ جنهن جي ڪا چال چلت نہ هجي. اڏنگو

٭ بي دولو

٭ جنهن جي ڳالهہ تي ڀروسو نہ ڪري سگهجي. ڦرٽو گهرٽو

– **بي گُرو:** [صفت - مذ] بي تار. گر تار کانسواءِ. ڍولڪ يا طبلي جي لئہ کان هٽي ڳائيندڙ

– **بي گُرُو:** [صفت - مذ] جنهن جو ڪو پير مرشد نہ هجي. بي پير. نگرو. ڪنهن کي بہ نہ مڃيندڙ

٭ خود خيال. هنيلو

– **بي گَمر:** [صفت] جنهن جي گمر يا ڄاڻ نہ پوي. جنهن جي پروڙ نہ پوي

٭ غير محسوس. اڻ لکو

– **بي گُمانُ:** [ظرف] بنا شڪ شبهي، پڪ، يقيناً

– **بي گُماني:** [ا-مث] پڪ

– **بي گُناهہ/ گناهو:** [صفت] بيڏوهہ، بي قصور

٭ هروڀرو، خالي پيلي، حقون ناحق

– **بي گُناهي:** [ا-مث] بي قصوري، نردوشي، بي ڏوهائي

– **بي گُنو ج بي گُنا:** [صفت-مذ] بي ڳڻو، بي وڙو ڳڻچور، احسان فراموش

٭ بي هنر، بي ڪرو

– **بي گُني:** [صفت] بي گُنو (مرد)

٭ بي گُني (عورت)

– **بي گُڻي ج بي گُڻي:** [صفت-مذ] بي گُني، اوگڻي

– **بي گورو ڪفن:** [صفت] ڪفن دفن کان سواءِ، بيدرديءَ سان ماريل

٭ [ا_خاص] امام حسين عليه السلام جو لقب (جنهن کي ڪربلا ۾ بيدرديءَ سان شهيد ڪيو ويو ۽ ڪيترائي ڏينهن ڪيس دفن بہ نہ ڪيو ويو)

– **بي گُوندرُ:** [صفت] بي گُوندرو

– **بي گُوندرائِي:** [ا-مث] بي غمي، بي فڪري، بيپرواهي

– **بي گُوندرو ج بي گُوندرا:** [صفت-مذ] بي غمو، بيفڪرو، بي اُلڪي

– **بي ڳاڻُ:** [ا_مذ] اڻ ڳڻيا، بي شمار، لاتعداد

'درد خوشيون بي ڳاڻ بخاري،
رئڻ کلڻ جو هرڪو خانُ' (استاد بخاري)

– **بي ڳڻت:** [صفت] اڻ ڳڻيا، بيشمار، لاتعداد، اڻميا

– **بي ڳُڻو ج بي ڳُڻا:** [صفت-مذ] بي گُنو

– **بي گهر:** [صفت] جنهن کي گهر نہ هجي، بي گهرو

'راهہ خدا ۾ ٿي ويو بي گهر حسين آ' (قائل سرشاري)

– **بي گهرو ج بي گهرا:** [صفت] جنهن کي گهر گهاٽ نہ هجي

٭ رولاڪ، آواره

٭ بي بُڻو، بي بنيادو

– **بي لاگ:** [صفت] بي غرض، بي لوث، پر خلوص

٭ بي تڪلف، بي جهجهڪ

– **بي لاڳُ:** [صفت] جيڪو ڪنهن جي پاسخاطري نہ ڪري، بي طرفدار، غير جانبدار، بي رياءُ

٭ بنا انعام

٭ بنا اجوري

٭ جيڪو پورو نہ لڳي سگهي، جيڪو سوگهو نہ جهلي سگهي

– **بي لاڳي انبُوري:** [ا - مث] لوهہ ڪي سوگهو نہ جهلي سگهندڙ انبوري

– **بي لِباس:** [صفت] لباس کان سِواءِ، اگهاڙو، عريان

٭ بي رياءُ

– **بي لباسائي/بي لباسِي:** [ا_مث] اُگهاڙپ، عرياني

٭ بي ريائي

– **بي لڄ:** [صفت] جنهن کي ڪوبہ شرم نہ هجي، بي لڄو، بيحياءُ

– **بي لڄائي ج بي لڄائيون:** [ا-مث] نرلڄائي، بيشرمي، بيحيائي

٭ بي لحاظائي، بر مروتي

٭ بي ننگائي

– **بي لڄو ج بي لڄا:** [صفت-مذ] بي لڄ

– **بي لڇڻُ، بي لڇڻو:** [صفت - مذ] ڪلڇڻو، بد فضيلت، بدافعال، بدخصال

– **بي لِحاظ:** [صفت] بي مروت بي ادب، گستاخ

٭ منهن رکو

٭ بيحياءُ

– **بي لِحاظائِي:** [ا-مث] بي مروتي

– **بي لِحاظو ج بي لِحاظا:** [صفت-مذ] بي لحاظ، بي مروت

– **بي لِحاظِي:** [ا-مث] بي مروتي، بي ادبي

– **بي لذت:** [صفت] مزي ۽ سواد کان سواءِ، بي ذائقي

٭ اڻ وڻندڙ

– **بي لذتائي:** [ا-مث] بي سوادائي

٭ الوڻائي، بي لطفي

– **بي لذتو/بي لذتيو:** [صفت-مذ] بي لذت، ڦڪو، سواد کانسواءِ

– **بي لذتي:** [ا_مث] بي لذتائي، بي سوادي

٭ بي لطفي

— **بي لطف:** [صفت] بي مزي
* بي لذت، بي ذائقي

— **بي لغام:** [صفت] لغام کان سواءِ (گهوڙو)
* آزاد، چڙواڳ
* بنان قبضي، بنان ضابطي
* گستاخ
* شوخ، سرڪش
* وات ڦاٽوڙو، گهڻ ڳالهائو

— **بي لغامو ج بي لغاما:** [صفت - مذ] بي لغام
* آزاد، چڙواڳ

— **بي لگامُ ج بي لگامَ:** [صفت - مذ] بي لغام
* آزاد، چڙواڳ

— **بي للائي:** [ا - مث] بي هنري
* بي لڇڻائي
* بي همتي

— **بي للو:** [صفت ـ مذ] جنهن ۾ ڪو للُ يا لڇڻ نہ هجي، بي افعالو، بيڪار
* بي هنرو، بي همت

— **بي للهو ج بي للها:** [صفت - مذ] بي للو

— **بي لوث:** [صفت] بي غرض، مخلص، خالص
* غيرجانبدار، بي تعصب
* بي داغ، پاڪ صاف، شفاف

— **بي لِهو/بي لِيهو:** [صفت - مذ] بي لڄو، بيشرم

— **بي ماڙو:** [صفت - مذ] جنهن کي ڪا ماڙ يا مدد نہ هجي، بي سهارو، بيڪس، بيوس، نڌر، ويچارو

— **بي ماڳو:** [صفت - مذ] جنهن جو ڪو ماڳ مڪان نہ هجي، بي گهر، بي وطن
* پرديسي، جلاوطن
* رولاڪ، آواره

— **بي مان:** [صفت] بيعزت، بي آبرو، خوار خراب، رسوا

— **بي مانائي:** [ا - مث] بيعزتي، بي آبروئي، خواري، ذلت

— **بي مانِڪو ج بي مانِڪا:** [صفت - مذ] بي قيمتو، بي ملهو
"صبر سان موتي ٿئي سپ ۾ ڦڙو، مانڪن بي مانڪا پالهيءَ ٿي ڪرڙ" (ڳل)

— **بي مانو:** [صفت - مذ] ڪنگل، محتاج
* اڻڄاڻ، بي علم
* [ف: بي مايہ]

— **بي مِثالُ:** [صفت] لاثاني، بينظير

— **بي مِثلِ:** [صفت] بي مثال

— **بي مِثل بي چُون:** [ا - ذات] رب تعاليٰ جي حقيقي ذات
* [صفت] لاثاني، جنهن جو ڪو بدل نہ هجي، جنهن جو ڪو مثال نہ ملي

— **بي مجال:** [صفت] بي طاقت

— **بي محابُ:** [صفت - مذ] بي محابو

— **بي محابائي:** [ا - مث] بي مروتي، بي لحاظي، بي منهائي

— **بي محابو ج بي محابا:** [صفت - مذ] بي لحاظ، بيمروت، بي ديدو، منهن رکو
* [ف: بي + محابا]

— **بي محل:** [ظرف] بي موقعي، بيجاءِ، بي مهل

— **بي مدار:** [صفت] ٽيڪ کان سواءِ

— **بي مدد:** [صفت] بي همراهہ، اڪيلو

— **بي مراد/بي مرادو:** [صفت - مذ] جنهن کي ڪنهن ۾ مراد يا عقيدو نہ هجي، نا اميد، بي آسري، جنهن جي مراد يا آس پوري نہ ٿي هجي، نامراد، ناڪام
* جنهن وٽان ڪنهن جي اميد پوري نہ ٿئي، بي اميدو

— **بي مُروت:** [صفت] بي لحاظ، بي ديد
* نامهربان
* شوخ، سخت دل، بي قياس

— **بي مُروتائي:** [ا - مث] بيمروتي

— **بي مروتي:** [ا - مث] بي لحاظائي
* شوخي
* بي قياسي

— **بي مزائِي**: [ا - مث] بيماري، ناخوشي، اگهائي، ناچاقائي
☼ ڪلفت، ڦڪائي
☼ ڪيٽو، ڪروڌ
☼ فساد، جهيڙو

— **بي مزائِي**: [ا - مث] بيماري، ناخوشي، اگهائي، ناچاقائي
☼ ڪلفت، ڦڪائي
☼ ڪيٽو، ڪروڌ
☼ فساد، جهيڙو

— **بي مزگِي**: [ا - مث] بي مزائي

— **بي مزي**: [صفت] ڦِڪو، بيسواد
☼ بي ڪيف، بيزار، بد دل، خفي
☼ اگهو، بيمار، ناچاق، ناساز، عليل

— **بي مطلب**: [صفت] بي معنيٰ، بي مقصد
☼ فضول، اجايو
☼ بي غرض، لاطمع

— **بي مطلبو**: [صفت - مذ] بنا ڪنهن مطلب جي، بي غرضو

— **بي معلومُ**: [صفت - مذ] اڻ لکو، غير محسوس
☼ لڪل، مخفي
☼ نا معلوم، اڻ واقف

— **بي معنيٰ**: [صفت] بي مقصد
☼ اجايو، فضول

— **بي مغز/بي مغزو**: [صفت - مذ] بي دماغ، بيعقل، ڪُند ذهن، ڪم فهم، نادان، بيوقوف
☼ سطحي، مٿاڇرو، خالي، کوکلو

— **بي مقال**: [صفت] خاموش، چپ

— **بي مِقدار**: [صفت] بي وزن
☼ ننڍڙي جسم وارو
☼ خسيس

— **بي مقدور**: [صفت] اختياريءَ کان سواءِ
☼ محتاج، اڌين
☼ مسڪين

— **بي مُک**: [صفت] منهن موڙيندڙ، بي رخو
☼ مک يا سردار کان سواءِ
☼ بي ويساهه
☼ واعدي خلاف، بيوفا

— **بي مُک ٽِيڻ**: [اصطلاح] بي سردار (مکي، مکيه) ٽيڻ
☼ ڪنهن جماعت مان ڇڇي ڌار ٿيڻ
☼ نيات مان نڪرڻ

— **بي مُلاڪو ج بي ملاڪا**: [صفت - مذ] منحوس، نڀاڳو، چندبو

— **بي مناسب**: [صفت] نامناسب، اجوڳ، غيرواجبي، اڻ سهائيندڙ

— **بي مناسبت**: [ا - مث] اڻ سهندائي، اجوڳائي

— **بي مناسبو**: [صفت - مذ] بي مناسب

— **بي مناسبِي**: [ا - مث] بي مناسبت

— **بي مِنت**: [صفت] ڪنهن جو ٿورو نه کڻندڙ، خوددار

— **بي منڍو**: [صفت - مذ] منڍ يا سِريءَ کان سواءِ (ذبح ٿيل جانور وغيره)
☼ بي بنياد، بي اصل

— **بي منهائِي**: [ا - مث] بي مروتي، بي لحاظي
☼ غير واقفيت

— **بي موت**: [صفت] موت کانسواءِ، بي مقصد، اجايو، فضول (اصطلاحي معنيٰ)
'بي موت مٿا، تولاءِ ڪٽا، انسان هزارين مان نه رکو' (شيخ اياز)

— **بي موت مرڻ**: [اصطلاح] اَجايو مرڻ، بنا مقصد مرڻ

— **بي موسم**: [صفت] موسم کان سواءِ، اڻ منداٺو (سبزي يا ميوو وغيره)
☼ موسم کان اڳ يا پوءِ
☼ بي وقت

— **بي موسمو**: [صفت - مذ] بي موسم
☼ بيوقتو، ڪمهلو

— **بي موقعي:** [ظرف] بي مهل. بيوقت
※ نامناسب
— **بي مهار:** [صفت] بي لغام
※ [مجاز] ڏنگو. ضدي. هوڏي
— **بي مهت/بي مهتو:** [صفت _ مذ] بي مانو. بيعزتو
※ ناڪام
— **بي مهتو ڪرڻ:** [اصطلاح] مان نہ ڏيڻ. بيعزتي ڪرڻ
※ ڳالهہ نہ مڃڻ
— **بي مِهر:** [صفت] جنهن کي مهر يا ٻاجهہ نہ هجي
※ بيرحم. بي قياس
※ سنگدل. ڪٺور
— **بي مِهرو:** [صفت - مذ] بي مِهر. ظالم. ڪٺور
— **بي مهرو ج بي مهرا:** [صفت - مذ] مهر جي ڇاپي يا نشان کان سواءِ
— **بي مِهري:** [ا - مث] ڪمهري. بي قياسي. سنگدلي
— **بي مهل:** [ظرف] بيوقت
— **بي نام:** [صفت] بنا نالي. گمنام
— **بي ناموس:** [صفت] نامشهور. گمنام
— **بي نام و نِشان:** [صفت] گمنام
※ بي اثر
— **بي نِشان:** [صفت] گمنام
※ بي اثر. مجهول
— **بي نصيب/بي نصيبو:** [صفت - مذ] بدقسمت. ڀاڳو. ندورو. ڇنڊو. منحوس
— **بي نصيبائي/بي نصيبي:** [ا _ مث] بدقسمتي. بدبختي. ندورائي. ڇنڊائي. نحوست
— **بي نظير:** [صفت] بي مثال. لاثاني. لاجواب. املهہ. اتور
— **بي نعل/بي نعلو:** [صفت - مذ] نعل (سنبن هيٺان لوهہ جون ڪمانون) نہ لڳل نہ (گهوڙو)
— **بي نفس:** [صفت] بي غرض. صاف دل
※ منڪسر مزاج
— **بي نفسو:** [صفت] ذليل. بيعزت. جنهن کي پنهنجي عزت نفس جي پرواهہ نہ هجي
— **بي نڪو:** [صفت - مذ] جنهن کي نڪ نہ هجي. نرلجو. جنهن کي پنهنجي عزت آبروءَ جو پرم نہ هجي
※ بي ديدو. نرجو
— **بي نِمازي:** [صفت] نماز نہ پڙهندڙ
— **بي نمڪ/ بي نيمڪ:** [صفت] الوڻو. ڦڪو. بي لطف. بي مزي. بي ڪيف
※ بي شناس. بي غيرت. اڻاسو
— **بي نِنڊائي:** [ا - مث] بي آرامي. بيقراري
— **بي نِنڊو:** [صفت - مذ] جنهن کي ننڊ نہ هجي. بي آرام. بيچين
※ بيدار. سجاڳ
— **بي نَنگ:** [صفت] بي ننگو
※ بيحياءُ
— **بي ننگائي:** [ا - مث] ننگ جي ناشناسي. بيغيرتي. بيحيائي. بيشرمي
※ بي وڙائي. بي لحاظي
— **بي ننگو:** [صفت - مذ] ننگ ناموس جي پرواهہ نہ ڪندڙ. نرلجو. بيشرم
※ بي وڙو. بي لحاظ. بيمروت
※ ننگن جو خيال نہ ڪندڙ. برادريءَ ۾ ڇيڙ نہ ڇرڻيندڙ
— **بي ننگ و نام/ناموس:** [صفت] بي شرم. بي حيا. بيعزت. جنهن کي پنهنجي ۽ پنهنجي گهراڻي جي عزت آبروءَ جي پرواهہ نہ هجي
— **بينَوا:** [صفت] بي نياز. بيپرواهہ. خدائي صفت
— **بينَوا:** [صفت] بي سامان. بي ثمر. سڃو. سڪڻو. غريب. مسڪين. بيڪس
※ [ف]
'مان غريب ۽ بينَوا تو وٽ نہ پهتس پرمنا' (قائل سرشاري)

— **بيتوائي:** [ا_مث] مفلسي، سڃائي
— **بي نور:** [صفت] معذور، نابينا
* تاريڪ
— **بي نهايت:** [صفت] بيحد، بي غايت
— **بي نياز:** [صفت] غير محتاج
* بي احتياج، بيپرواهه، لاپرواهه
— **بي نيمو:** [صفت - مذ] بي اصول، نيم ڪانسواءِ
* بيوقتو، ڪمهلو
— **بي واٽو ج بي واٽا:** [صفت - مذ] رستي منجهيل، رستي کان ٿڙيل
* گمراهه
— **بي واراٽيتو:** [ظرف] زور سان، زوراٽتو، ڏاڍو (ڏڪ)
* [س/ل]
— **بي وارث:** [صفت] جنهن جو ڪو وصي وارث نه هجي، لاوارث، نڌڻڪو
— **بي وارثو:** [صفت - مذ] بي وارث
— **بي واسطو:** [صفت - مذ] بي وسيلي، بي ذريعي
* خواهه مخواهه، اجايو
* غير جانبدار
— **بي واسطي:** [صفت] بي واسطو
— **بي واڪ:** [صفت - مذ] ڪمزور، نبل، ضعيف
* پوڙهو، ڪراڙو
* پوڙو، گهرو
* [س/ڪوهه]
— **بي والي:** [صفت] بنا حاڪم جي، مربّيءَ ڪان سواءِ
— **بي واهه:** [صفت] جنهن جو ڪو واهه وسليو نه هجي، لاچار، بيوس، اڏين، بي واٽو، ڏتڙيل
* [صفت - مث] بيوهه (بيواهه)، رن زال، رنڙ
— **بي واهر:** [صفت] جنهن جو ڪو وسيلو يا مددگار نه هجي، بيڪس، بيوس، لاچار

— **بي واهو:** [صفت_ مذ] بي واهه، لاچار
* [مث: بي واهي ج بي واهيون]
— **بي وجود:** [صفت] وجود نه رکندڙ، عدم پيدا
— **بي وجه:** [ظرف] ڪنهن به سبب کان سواءِ، بنا سبب جي
* خواهه مخواهه، خالي پيلي، هروڀرو، اجايو
— **بي وحدت:** [صفت] توحيد جو منڪر، توحيد کان خالي
* بي حيا، بي ادب، گستاخ، بي مروت
— **بي وڙائتو:** [صفت - مذ] بي وڙو، بي ننگو
* ڪميڻو، احسان فراموش
— **بي وڙائي:** [ا - مث] بي ننگائي، بي محابائي
* اڏنگائي، ڪميڻپ
— **بي وڙو:** [صفت - مذ] جيڪو ڪنهن سان وڙ يا لائق نه ڪري، بي محابو، بي لحاظ، بي مروت، احسان فراموش، گڻ چور
* بي ننگو، ڪميڻو
* بي قربو
* نالائق
— **بي وس/بيوس:** [صفت] جنهن جو وس يا اختيار نه هلي، لاچار، مجبور
* معذور
* [ا _ خاص] سنڌي ٻوليءَ جي ٻن ناليوارن شاعرن ڪشنچند 'بيوس' ۽ تاجل 'بيوس' جو تخلص
— **بي وسي:** [ا - مث] لاچاريءَ جي حالت، لاچاري، مجبوري
— **بي وضع:** [صفت] اڏنگو، بي ادب
— **بي وطن:** [صفت] جنهن جو ڪو وطن نه هجي، مسافر، لاوطن
* رولاڪ، آواره
* پرديسي
* جلاوطن، ملڪ نيڪالي مليل
— **بي وطني:** [ا - مث] جلاوطني
* شهر نيڪالي، ڏولاٽو

— **بيوفا:** [صفت] انجام نہ پاڙيندڙ. غير وفادار. دوستي نہ نڀائيندڙ. نباهہ نہ ڪندڙ
☼ نامهربان
☼ مشڪل وقت ۾ ساٿ نہ ڏيندڙ دوست
'بيوفا سان وفا ڪري ڏسبي' (مخدوم امين فهيم)
— **بيوفائِي:** [ا - مث] انجام جي اڻپورائي. واعدي فراموشي
☼ سنگت ۾ ڪوڙائي
— **بي وقار:** [صفت] بيعزت. بي آبرو
— **بي وقاري:** [ا - مث] بيعزتي. بي ماناڻي
— **بي وقت:** [ظرف] ڪمهلو. اويلو. بي موقعي. اوچتو. اچانڪ
— **بي وقتو ج بي وقتا:** [صفت - مذ] ڪمهلو. پوري وقت کان گهٽ اڳ يا پوءِ آيل
— **بي وقتو راڳ:** [ا - مذ] بي وقتو ڪم يا ڳالهہ
— **بي وقتِي پيروي:** [ا - مث] بي وقت راڳ (بي وقتي ڳالهہ)
— **بي وقتي راڳڻي:** [ا - مث] اجائي ڳالهہ. بي واتي ڳالهہ
— **بي وقعت:** [صفت] بي وزن
☼ بيعزت. ذليل. بي تعظيم
— **بيوقوفُ ج بيوقوف:** [صفت] بيعقل. نادان. احمق
☼ ابوجهہ. اجاڻ. بي سمجهہ
☼ [ف: بي + ع: وقوف]
— **بيوقوفاڻو:** [صفت] ناداني‌ءَ جو. احمقاڻو
— **بيوقوفائِي:** [ا - مث] بيوقوفي
— **بيوقوفِي:** [ا - مث] ڪم عقلي. چريائي. ناداني. حماقت
☼ نا اهلي
— **بي ويرم/بي ويرمو:** [صفت - مذ] بي وقتائتو ڪم ڪندڙ. جلدباز
— **بي ويساهہ:** [صفت] جنهن تي اعتبار يا ڀروسو نہ ڪجي. بي اعتبار. بي ڀروسي
☼ نامعتبر
☼ ڪنهن تي بہ ويساهہ يا اعتبار نہ ڪندڙ. شڪي
— **بي ويساهو:** [صفت - مذ] بي ويساهہ

— **بي ويساهِي:** [ا - مث] ويساهہ نہ هئڻ واري حالت. بي اعتباري. بي پتيائي. بي ڀروسائي
— **بي ويسهہ/بي ويسهو:** [صفت ـ مذ] بي ويساهہ
— **بي وِيڪو:** [صفت - مذ] جنهن ۾ ڪا ويڪ يا وِڍ نہ هجي. بي عيب
☼ بي داغ
— **بي هٿيار/بي هٿيارو:** [صفت] جنهن کي ڪو هٿيار پنوهار نہ هجي. غير مسلح. هٿين خالي
☼ بي ڀهج
— **بي هِراس:** [صفت] بيخوف. بيباڪ. بيڊپو. نڊر
— **بي هِمت:** [صفت] ڪانئر. گيدي. بزدل
☼ ڪاهل. سست
— **بي همتا:** [صفت] بيمثال. لاثاني
— **بي همراهہ:** [صفت] جنهن جو ڪو سنگتي ساٿي نہ هجي. جنهن جو ڪو ٻانهن ٻيلي نہ هجي. بي مددگار. اڪيلو
☼ بيوس. لاچار
— **بي هَمراهو:** [صفت - مذ] بي همراهہ. اڪيلو
— **بي هنر:** [صفت - مذ] جيڪو ڪوبہ هنر يا ڪاريگري نہ ڄاڻي. جيڪو ڪنهن بہ فن ۾ ماهر نہ هجي
☼ بي گُڻو
'هنر واري جو هٿ بي هنر جي جند' (چوڻي)
— **بي هُنري:** [ا - مث] ڄٽپائي. جهالت. اڻ سگهڙائپ
— **بي هنگام/بي هنگم:** [صفت] بي وقت. بي موقعي
☼ بي ڍولي. بي ڍنگ
☼ [ف]
— **بيهوش:** [صفت] غش. هوش حواس کان ٻاهر
☼ غافل. بدحواس
☼ بي سمجهہ. بيخبر
— **بيهوشِي:** [ا - مث] غشي. بي سُرتائي. غنودگي
☼ بدحواسي
☼ بيخبري. غفلت
— **بي يار:** [صفت] بي مددگار. بي همراهہ. اڪيلو

– **بي يارومددگار:** [صفت] بي مددگار، بي همراهه، اڪيلو

• **ٻي:** [ا - مث] انگريزي الفابيٽ جو ٻيو اکر: B

☼ [انگ: B]

– **ٻي. اي:** [ا ـ خاص] ٻارهين ڪلاس کانپوءِ يونيورسٽيءَ جو ٻن سالن جو ڪورس. ('بيچلر آف آرٽس' (Bachelor of Art's) جو مخفف)

☼ [انگ: B.A]

– **ٻي. اِي:** [ا ـ خاص] انجنيئرنگ جو علم. انجنيئرنگ يونيورسٽيءَ جي هڪ تصديق شده ڊگري. ('بيچلر آف انجنيئرنگ' (Bachelor of Engneering) جو مخفف)

☼ [انگ: B.E]

– **ٻي. ايڊ:** [ا ـ خاص] تعليمي ۽ تدريسي سکيا جي هڪ ڊگري ('بيچلر آف ايجوڪيشن' (Bachelor of education) جو مخفف)

☼ [انگ: B. Ed]

– **ٻي. ايس. سِي:** [ا ـ خاص] ٻارهين ڪلاس کانپوءِ يونيورسٽيءَ جو ٻن سالن جو ڪورس. جيڪو سائنسي مضمونن جو ٿيندو آهي ('بيچلر آف سائنس' (Bachelor of Science) جو مخفف)

☼ [انگ: B.sec]

– **ٻي. ٻي. سِي:** [ا – خاص] برطانيه جو اهم خابرو ادارو 'برٽش براڊ ڪاسٽنگ' (مخفف)

☼ [انگ: Birtish Broadcasting]

– **ٻي. ٻي. سِي ٻڌائڻ:** [اصطلاح] هتان هتان جون خبرون ٻڌائڻ

☼ ڪنهن جو راز سرِعام فاش ڪرڻ

☼ افواهه ڦهلائڻ. خبر عام ڪرڻ

– **ٻي. ٻي:** [ا – مذ] بلڊ پريشر. رت جو دٻاءُ ('بلڊ پريشر' (Blood pressure) جو مخفف)

☼ فحش. عريان فلم يا تصوير ('بلوپرنٽ' (Blue print) جو مخفف)

☼ [انگ: B.P]

– **ٻي. ٻي ڏسڻ:** [اصطلاح] بلڊ پريشر تپاسڻ

☼ فاحشي فلمون يا تصويرون ڏسڻ

– **ٻي. ٻي لو ٿيڻ:** [اصطلاح] بلڊ پريشر گهٽجي وڃڻ. مناسب سطح کان رت جي دٻاءُ جو گهٽجڻ

☼ [انگ: B.P low]

– **ٻي. ٻي هاءِ ٿيڻ:** [اصطلاح] بلڊ پريشر وڌي وڃڻ. رت جي دٻاءُ جو وڌي وڃڻ

☼ [انگ: B.P high]

– **ٻي. ڊِي:** [ا – مث] بنيادي جمهوريت. انگريزي جي لفظ 'Basic Democracy' جو مخفف (پاڪستان جي اڳوڻي صدر فيلڊ مارشل ايوب خان جي وقت ۾ 'B.D' 'بنيادي جمهوريت' جو نظام رائج هو)

– **ٻي. فارميسِي:** [ا ـ خاص] دوا سازيءَ جو علم. دواسازيءَ جي شعبي سان لاڳو يونيورسٽيءَ جي هڪ ڊگري ('بيچلر آف فارميسي' (Bacheor of Pharmacy) جو مخفف)

☼ [انگ: B. Pharmacy]

– **ٻي. ڪام:** [ا ـ خاص] ٻارهين ڪلاس کانپوءِ يونيورسٽيءَ جو ڪامرس (Commerce : اقتصاديات) جو ٻن سالن جو ڪورس ('بيچلر آف ڪامرس' (Bachelor of Commerce) جو مخفف)

☼ [انگ: B.com]

• **بَيابانُ:** [ا - مذ] بر، صحرا، رڻپٽ، برپٽ، ريگستان

☼ اهڙو علائقو، جتي پاڻي ۽ گاهه نه جي. ويرانو

☼ [ف: بيابان < بي آبان = (بي = سواءِ + آب = پاڻي) بنان پاڻيءَ جي]

– **بَيابانِي:** [ا - مث] ويراني، سڃ

☼ [صفت] صحرائي، بَري

• **بَيادُ ج بَيادَ:** [صفت] گهڻو، بيحد

☼ [س/ات]

• **ٻِياڙو:** [ا – مذ] رات جي ماني

• **بِياسِ:** [ا - خاص] اوير پنجاب جي هڪ نديءَ جو نالو. پنجاب جي پنجن ندين [ستلج، جهلم، بياس، راوي ۽ چناب] مان هڪ نديءَ جو نالو (جيڪا سنڌو درياهه جي ٻرتي ڪندڙ ندين (Tributaries) مان هڪ آهي)

☼ ويدن ۽ پُرائڻ (Purans) جو ليکڪ 'ويد وياس'. ويدانت فلسفي جو باني

• **بَياضُ:** [ا - مذ] اڇائي، اڇو
* ڪورو، صاف
* اڇو ڪتاب يا دفتر
* [ع: ابيض = اڇو]
* خاص نُڪتن يا مسئلن يا شعرن جو ڪتاب
* رمل جي سورهن شڪلين مان هڪ شڪل جو نالو
* اک ۾ ماڻڪيءَ ۾ هلڪي اڇان اچڻ جي بيماري، واڻلو

– **بَياضِ چشم:** [ا - مذ] اک جو اڇو ڀاڱو

– **بَياضِي:** [ا - مث] جلد بنديءَ جو هڪ قسم (جنهن ۾ جلد جو پوش ڍڪي ڇمڙي جو ٿئي)
* عمدو شعر يا نظم

• **ٻياڪل:** [صفت] بيڪل، وياڪل، ويڳاڻو، بيچين، مضطرب، پريشان
* [س: بياڪل/وياڪل]

• **بَيانُ ج بَيانَ:** [ا - مذ] زباني، اظهار، شاهدي، ڳالهه، ذڪر، احوال، گفتگو، ڪلام
* قول، مقولو، ڪلام، گفتگو، ٻول
* ليڪچر، تقرير، واعظ، خطاب
* ذڪر، تذڪرو، احوال
* مدعي ۽ مدعا عليه (فريادي ۽ جوابدار) يا شاهد جو اظهار، جيڪو لکت ۾ يا زباني عدالت جي روبرو پيش ڪيو وڃي، حوالو، شهادت
'سمونڊ منهنجو گواهه ٿيندس زمين ڏيندي بيان جاني' (استاد بخاري)
* تفصيل
* رپورٽ، خبر، اطلاع
* علم بلاغت جو هڪ قسم (عِلم البَيان جنهن ۾ استعارن ۽ تشبيهن جو بحث ڪيل هوندو آهي)
* [ع: ب ي ن]

– **بَيان باز:** [صفت] بيان ڏيندڙ، بيان تي پاڙيندڙ

– **بَيان بازِي:** [ا - مث] بيان جاري ڪرڻ

– **بَيان ڏيڻ:** [اصطلاح] گواهي ڏيڻ، شاهدي ڏيڻ

– **بَيان ڪڍڻ:** [اصطلاح] اشتهار ڪڍڻ، اعلان ڪرڻ، اخبار ۾ خبر ڏيڻ

– **بَيان ڪرڻ:** [اصطلاح] احوال ڏيڻ
* ذڪر ڪرڻ، روئداد ٻڌائڻ، ڳالهه ڪرڻ

– **بَيان وٺڻ:** [اصطلاح] ڏوهيءَ يا شاهد کان زباني پڇڻ ۽ ڪاغذ تي لکڻ

– **بيانيہ:** [صفت] اها تحرير (نظم ۽ نثر) يا تقرير، جنهن ۾ حقيقت حال ذڪر ٿيل هجي، اهو بيان جيڪو ذڪر ٿيل واقعي تي ٻڌل هجي

– **بيانيہ جملو:** [ا - مذ] نثري جملي جو هڪ قسم

• **بَيانو ج بيانا:** [ا - مذ] سوٿي، اڳوات ڏنل رقم، پيشگي رقم (Earnest money/token money)
* [ع: بيعانہ = وڪرو]

– **بَيانو ڏيڻ:** [اصطلاح] سودي پڪي ڪرڻ لاءِ ڪجهه رقم اڳوات ڏيڻ، سوٿي ڏيڻ
* [س/ات]

• **ٻياهہ:** [ا – مذ] شادي، وهانءُ، عقد، نڪاح، پرڻو
* [هند]

• **بَيبانُ:** [ا - مذ] بيابان، رڻ پٽ
* [ف: بيابان]
'ڪرڙا ڏونگر ڪهه گهڻي، جت برهت ۽ بيبان' (شاهه)

• **بَيباڻي:** [صفت] بيابان واري، بيابان جي

• **بَيباڻي:** [ظرف] چپ ۾، ماٺ ۾، خاموش
* بيبيل حالت ۾
* [س/لس]

• **بيبرڪ:** [ا - مث] پشم جو هڪ قسم، ڏوتل پشم
* [س/ڪوهہ]

• **بيبڄڻُ:** [مص –فعل لازمي] بيبجڻ، وڦلڻ، ٻڪڻ، ماليخوليا ٿيڻ
* [بيبيو بيبندو بيبيل]

• **بيبَ:** [ا - مث] وڦل، ٻڪ

— **ٻيڄڻ:** [مصدر 'ٻيڃڻ' مان فعل مجهول] ڄربو ٿيڻ. هوش وڃائڻ

※ بڪواس ڪرڻ

※ بدحواس ٿيڻ

• **ٻيبو ج ٻيبا:** [صفت – مذ] پيارو، سهڻو، وڻندڙ

※ [ا –خاص] سنڌ جي نامياري ڪلاسيڪل راڳي خانصاحب ٻيبي خان جو نالو (سندس اصلي نالو 'محمد ابراهيم' هو)

• **ٻيبي ج ٻيبيون:** [ا – مث] ننڍڙي ٻارڙي، ابهم ٻينگري

※ [انگ: Baby]

• **ٻيبي ج ٻيبيون:** [ا – مث] سيدياڻي، سيد زادي

※ آرياڻي

※ عورت، زال، سگهڙ زال، شريف عورت، خاتون، صاحبه، گهر ڌياڻي، بيگم، خانم، ساٿڻ، گهرواري، استري، ڪنوار، لڪمڻي عورت

※ [ف]

• **بَيتُ ج بُيت:** [ا - مذ] گهر، جاءِ، رهائش گاهه، مڪان

※ [ع: بَيتُ ج بيوت]

'جوڙي قلب بيت ربي انسان ۾ سمايو'

— **بيت الانشاءَ:** [ا - مذ] بادشاهي زماني (شاهي عهد) جو اهو ادارو، جيڪو بادشاهي خط و ڪتابت ۽ حڪمن توڙي فرمانن جي لکت ۽ پهچ جا مسئلا سرانجام ڏيندو هو

— **بَيتُ الحَرام:** [ا – مذ] وڏيءَ حرمت يا عزت وارو گهر

※ [ا – خاص] ڪعبو شريف

— **بيت الحرم:** [ا - مذ] بيت الحرام. ڪعبة الله. اهو خدا جو گهر، جنهن جي مقرر حدن ۾ شڪار ۽ قتل وغيره حرام هوندو آهي

— **بَيتُ الحُزن:** [ا - مذ] غم يا ماتم جو گهر، غم خانو

※ [مجازاً] عاشق مهجور جو گهر

※ [ا -خاص] اهو گهر جتي حضرت يعقوب عليه السلام پنهنجي پٽ حضرت يوسف عليه السلام جي جدائيءَ ۾ روئيندو هو

※ اهو گهر جنهن ۾ حضرت بيبي فاطمه ع. حضور جن جي ياد ۾ ڳوڙها ڳاڙيندي هئي

※ انساني دل

※ هيءُ دنيا

— **بَيتُ الحِڪمة:** [ا – مذ] ڏاهپ ۽ دانائيءَ جو گهر

※ [ع: = دانائيءَ جو گهر]

※ [ا – خاص] عباسي خليفي جي جوڙايل هڪ درسگاهه (حڪمت ۽ علوم 'سائنس' جي تعليم لاءِ)

※ اها دل، جنهن ۾ الله جو عشق غالب هجي (تصوف)

— **بَيتُ الخلاءَ:** [ا - مذ] ڪاڪوس، پائخانو، پٽي، موري (Toilet)

※ [ع: خلوت جو گهر]

— **بَيت السّلطنت:** [ا – مذ] گاديءَ جو هنڌ. دارالسلطنت. تخت گاهه، راڄڌاني

— **بَيتُ الشّرف:** [ا – مذ] بلنديءَ ۽ بزرگيءَ جو گهر. اهو گهر جنهن ۾ رهندڙ وڏي مرتبي وارا هجن

※ [ع: بلندي ۽ بزرگيءَ جو گهر]

※ نجوم جي اصطلاح ۾ اهو برج، جنهن ۾ ڪنهن سياري جو شرف ان شخص لاءِ سعادت جو ڪارڻ هجي، جنهن جو بخت، طالع ان سياري سان تعلق رکندو هجي. ستن وڏن گرهن مان ڪنهن نه هڪ کي سعادت ۽ شرف حاصل ٿئي (جيئن آفتاب (سج) جو شرف برج حمل ۾، چنڊ جو برج ثور ۾، مشتري جو برج سرطان ۾، زهره جو برج حوت ۾، عطارد جو برج سنبله ۾، مريخ جو برج جدي ۾ ۽ زحل جو برج ميزان ۾ ٿيندو آهي)

— **بَيتُ الصّنَم:** [ا – مذ] بتخانو، بُت ڪدو، بت گهر

※ [مجازاً] محبوب يا معشوق جو گهر

※ [ع: بَيتُ = گهر + صنم = بت]

— **بَيت الضّرب:** [ا - مذ] ٽڪسال، اهو هنڌ، جتي سڪا ٺهندا آهن، دارالضرب

— **بَيتُ العَتِيق:** [ا - مذ] قديم گهر، پراڻو گهر، ڪعبة الله (جيڪو حضرت آدم جي وقت کان وٺي سڀ کان پراڻي عبادتگاهه آهي)

※ [ع: بيت + عتيق = ڪهنو]

— **بَيت العِزّت:** [ا - مذ] معزز شخص جو گهر، عزتدار جو گهر

※ تصوف جي اصطلاح ۾ اها دل، جيڪا واصل بالله هجي، يعني فنا في الحق جي حالت ۾ هجي

-**بيتُ العُلوم:** [اِ – مذ] علم جو مرڪز، ڪاليج، يونيورسٽي، درسگاهه
* [ع: بيت + علوم = علم جو جمع]
* [اِ – خاص] قاهره (مصر) ۾ فاطمي خليفي ۽ اسماعيلي عقيدي جي سترهين امام 'الحاڪم' جو جوڙايل علمي تحقيقي درسگاهه

- **بيت العوام:** [اِ _ مذ] دار العوام (House of commons)، عوام جي چونڊيل نمائندن جو قانون ساز ادارو

- **بيتُ الغزل:** [اِ – مذ] سڄي غزل ۾ چونڊ عمدو شعر، غزل جو شاهه بند
* [مجازاً] ڪنهن غزل جو مرڪزي خيال يا شاهڪار جزو
* [ع: غزل جو گهر]

- **بيتُ اللحم:** [اِ - خاص] حضرت عيسيٰ عليه السلام جي ڄمڻ جو هنڌ

- **بيتُ الله:** [اِ – خاص – مذ] الله جو گهر، ڪعبة الله، ڪعبو، مسجد الحرام جو ٻيو نالو
* [اِ _ مذ] خدا جو گهر، مسجد

-**بيتُ المال:** [اِ - مذ] اسلامي حڪومت جو قومي خزانو/سرڪاري ڍراوت جو مرڪز، جنهن ۾ هر مسلمان هڪ جيترو حقدار آهي، اسلامي حڪومت جي خزاني آفيس (جنهن مان عام پبلڪ لاءِ خرچ ڪيو وڃي)، شاهي خزانو
* وفاقي حڪومت جو هڪ ادارو (جنهن وسيلي غريبن ۽ مسڪينن جي مالي مدد ڪئي ويندي آهي)

-**بيتُ المعمُور:** [اِ - خاص] تصوراتي چوٿين آسمان جي هڪ مسجد، جيڪا هر وقت فرشتن سان ڀريل هوندي آهي، زمردن ۽ ياقوتن جي مسجد (جيڪا ڪعبي شريف جي بلڪل مٿان ستن آسمانن تي تصور ڪيل آهي ۽ حضرت نوح جي طوفان کان اڳ ڪعبو هئي. 'معمور' يعني 'آباد' نالو اٿس، تخيل جي ڪري پيو ته هر وقت ان ۾ ملائڪ زيارت لاءِ اچن ٿا)
* [اِ _ مث] اها دل، جيڪا خدائي تجلي/نور سان معمور هجي (تصوف)

-**بيت المُقدِس:** [اِ - خاص] يروشلم (اسرائيل) ۾ حضرت سليمان عليه السلام جي ٺاهيل مسجد (جيڪا يهودين ۽ نصارن جو قبلو هئي ۽ جنهن طرف مسلمان به ڪعبة الله کي قبلو قرار ڏيڻ کان اڳ منهن ڪري نماز پڙهندا هئا)، مسجد اقصيٰ
* اها دل، جيڪا 'غير حق' جي تعلق کان پاڪ هجي
* [ع: بيت + ال + مقدس = پاڪ، پاڪائي جو گهر]

• **بيتُ ج بيتَ:** [اِ - مذ] شعر، اهو ٻه سٽو شعر، جنهن جو وزن ساڳيو ۽ مضمون مربوط هجي، ٻن (يا ٻن کان وڌيڪ) ٽڪن وارو خاص قسم جو سنڌي شعر، جيڪو دوهي ۽ سورٺي جي ميلاپ سان ٺهيو آهي، سنڌي شاعريءَ جي هڪ خاص صنف
* [سنڌي بيت ۾ سورٺي وانگر ٻنهي سٽن جي وچ ۾ قافيو به ايندو آهي. ان جي ٻي شڪل اها آهي ته ان ۾ دوهي وانگر پهرينءَ سٽ جي آخر ۾ قافيو ايندو آهي ۽ ٻيءَ سٽ ۾ سورٺي وانگر وچ ۾ قافيو ايندو آهي، سنڌ جي ڪلاسيڪي ۽ جديد شاعرن بيت جي سٽاءَ ۾ تبديليون ڪري، ان کي ٻن سٽن کان وٺي ٽن، چئن، پنجن سٽن ۽ ان کان به وڌيڪ سٽن ۾ چيو آهي، پهرين سٽ ۾ ڪڏهن قافيو وچ ۾ ۽ ڪڏهن آخر ۾ ايندو آهي، ان کان پوءِ وارين سٽن ۾ قافيو آخر ۾ ايندو آهي ۽ آخري سٽ ۾ لازمي طرح قافيو وچ ۾ ايندو آهي]
* بيت جا ڪجهه مثال:

ڏنو محرم ماهه، سنڪو شهزادن ٿيو
جاني هڪ الله، پاڻ وڻندين جو ڪري (شاهه)
(سورٺي جي نموني جو بيت)

-

جي تو بيت ڀانئيا، سي آيتون آهين،
نيو من لائين، پريان سنڌي پار ڏي! (شاهه)
(دوهي، سورٺي جي ميلاپ وارو بيت)

-

'آءِ پنهنجائي آڻ تنهنجي ڪِهَه، منهنجون اکيون،
ڏس مون تنهنجو ڪينرو ڀوريو ناهي ڀاڻ
ساڳيو جوڳ جواڻ ساڳيا سنڌڙا ساز جا! (اياز)
(وڌيڪ سٽن وارو بيت)

* عام سنڌي ڊگهو نظم، جيڪو نثر تي آلاپجي، 'نثر ۽ بيت'
* [ع: بيتُ ج ابيات]

– **بيت بازي:** [ا - مث] بيتن جي مقابلي بازي يا چٽاپيٽي (جنهن ۾ هڪ ڌر جو ماڻهو جيڪو بيت پڙهي پورو ڪندو آهي ته ٻيءَ ڌر وارو ورِي اڳيئين ڌر واري پڙهيل بيت جي آخري حرف سان شروع ٿيندڙ بيت چوندو آهي ۽ اهو سلسلو ٿيستائين جاري رهندو آهي، جيستائين ڪنهن ڌر وٽان جوابي بيت کٽي وڃي). منظوم مباحثو

❊ اجايو بحث

– **بيت بنائڻ:** [اصطلاح] شعر جوڙ

– **بيتَ وائِيون:** [ا – مث] سنڌي ڪلاسيڪي شاعريءَ جون ٻه صنفون: 'بيت ۽ وائي'

❊ [مجاز] سهڻي گفتار، وڻندڙ گفتگو

'توان ڏينهن راتيون، نيون روشنايون،
توان شعر ڪافيون، توان بيت وايون'
(مخدوم امين فهيم)

• **بيتالُ:** [ا – مذ] جن، ڀوت

❊[مجاز] شيطان

❊ [سن: ويتال = اهو مردو جنهن ۾ ڀوت واسو ڪري]

• **بيتِرٽو ج بيتِرٽا:** [ا–مذ] پيرجي ماپ لاءِ چمڙي جو ٽڪر

❊ [س/ٿ]

• **بيتلِ:** [صفت - مث] بي سُري، بيتالي

❊ چندي، نڀاڳي، بد بخت

❊ [س/ات: بتال > بيتل]

– **بيتلو:** [صفت] بي سُرو، بي تالو

❊ چندو، بدبخت، بد نصيب، بد قسمت، نڀاڳو، ترڙ نڀاڳو

• **بيتي:** [ا – مث] سرگذشت، ٿي گذريل وارتا (مثلاً: 'آپ بيتي'، 'جڳ بيتي')

❊ اها مصيبت جيڪا ڪنهن تان گذري وئي هجي

❊ [سن: ويتيت = بيتنا، ٿي گذرڻ]

• **بيٽ:** [ا - مث] (ڏسو 'بئٽ': Bat)

• **بيٽ ج بيٽُون:** [ا - مث] حد، علائقو، منصبي گشت جو علائقو (جهڙوڪ: پوليس جي بيٽ، تعليمي سپروائيزر جي بيٽ، اخبار جي رپورٽر جي بيٽ)

❊ [انگ: Beat]

– **بيٽ آفيسر:** [صفت] حد اندر اسڪولن جو معائنو ڪندڙ آفيسر (جنهن کي هاڻي ايجوڪيشنل سپروائيزر Educational Superviser سڏيو وڃي ٿو)

❊ [انگ: Beat officer]

– **بيٽ بردار:** [ا - مذ] حد جو عملدار

• **بيٽُ:** [ا - مذ] واڍڪي ڪم جو هڪ اوزار، رنبي جو هڪ قسم (جنهن سان ڪاٺي وٽي سوراخ لاءِ چير وجهجي)، ڇَهري رندو، ماهيچو

• **بيٽُ ج بيٽَ:** [ا – مذ] ڀاڄيءَ جو هڪ قسم (گوگڙوءَ جي شڪل جهڙو جو اندران ڳاڙهو ۽ قدري مٺو ٿئي)

❊ [انگ: Beet]

• **بيٽا/بيٽو:** [ا - مذ] پٽ، فرزند، پسر

❊ [مث: بيٽي]

• **بيٽرِي:** [ا - مث] (ڏسو 'بئٽري')

• **بيٽس مئن:** [ا - مذ] (ڏسو 'بئٽس مين')

• **بيٽنگ:** [ا - مث] (ڏسو 'بئٽنگ')

• **بيٽُون:** [ا – مث] ٽترن جي هيرائڻ لاءِ جوڙ وجهڻ جي جاءِ

❊ [س/ات]

• **بيٺِ:** [ا – مث] چيلهه جو سندرو، نورو، ڪمرپٽو (جنهن ۾ تلوار يا خنجر لاڪيل هجي)

❊ [سن: ويشت]

'ڪاتي بيٺ ۾ هئي، بيٺ ۾ ڪان هئي'

– **بيٺ ٻڌڻ:** [اصطلاح] سندرو ٻڌڻ، ڪمر پٽو چاڙهڻ
'لوڻيءَ سان لطيف چئي، پيڙيو ٻڌي بيٺ' (شاهه)

❊ تيار ٿيڻ، سعيو ڪرڻ، ڪوشش ڪرڻ

❊ همت ڏيکارڻ

• **بيٺِلڙ:** [ظرف] بيهڻ واريءَ حالت ۾

❊ بيٺي

❊ [مصدر 'بيهڻ' مان]

• **بيٺڪ/بٺڪ ج بيٺڪون/بٺڪون:** [ا – مث] ويهڻ جي جاءِ، ويهڪ. نشست. نشست گاهه
❊ گڏجاڻي. محفل. ڪچهري. مجلس
❊ ويهڻ جو نمونو
❊ ڪسرت/ورزش ۾ ويهڻ جي حالت. ڏنڊ
❊ آسڻ. آستانو اوطاق
❊ نئين بستي
❊ نوآبادي (Colony'، سامراجي ملڪن پاران قبضي ڪيل ڪنهن ملڪ کي سياسي ٻوليءَ ۾ ڪالوني يا بيٺڪ چئبو آهي)
❊ [سن: وِش = هڪ هنڌ ويهي رهڻ]

– **بيٺڪ اُٿڪ:** [ا - مث] اٿ ويهه. نشست و برخاست
❊ هڪ قسم جي سزا. ڪن ڪوشي

– **بيٺڪِي راڄُ:** [ا – مذ] نوآباديءَ جو راڄ
❊ نيم آزاد حڪومت

• **ڀِيٺلُ ج ڀِيٺلَ:** [صفت] پاڙيرو. آسودو. خوشحال. بااثر. اثر رسوخ وارو. هلندي پڄنديءَ وارو. (Influential)
❊ اٿيل. ڪڙو. قائم
❊ اڻ وهندڙ (پاڻي)
❊ سگهو. سائو. سڪيو ستابو
❊ وڏي مرتبي يا عهدي وارو. وڏو ماڻهو
❊ [سن: وِشت = بيٺل]
❊ [صفت] ڪم ڪندڙ. نوڪر. خادم
'احسان کيوي جي دڪان تي بيٺل آهي' (جملو)

– **ڀيٺلائپ:** [ا - مث] هلندي پڄندي. اثر رسوخ. ٻهج
❊ مڙسي. همت

– **ڀيٺلائِي:** [ا – مث] بيٺلائپ. بهتر حالت. هلندي پُڄندي
'ته ڪر بيٺلائيءَ ۾ نيڪي سدائين'

– **ڀيٺل پاڻِي:** [محاورو] بخيل. تنگدل
❊ ڪم همت. بزدل

– **ڀيٺل سِيٺل:** [صفت] پنهنجي پيرن تي بيٺل
❊ هلندي پڄنديءَ وارو. سڪيو ستابو

– **ڀيٺل ڪار:** [صفت] هلندي پڄنديءَ وارو (ماڻهو)

– **بيٺي بيٺي:** [ظرف] جلديءَ ۾. تڪڙ ۾

– **بيٺي بيٺي موٽڻ:** [اصطلاح] جلديءَ ۾ واپس ٿيڻ. تڪڙو موٽڻ

– **ڀيٺِي ڀڃِي:** [ا - مث] بيٺلائي. هوند. وسعت

– **بيٺي پوڪ کائڻ:** [ا – مث] ڪمائي يا ڦل هٿ اچڻ کان اڳ خرچ ڪري ڇڏڻ

– **بيٺي پير:** [ظرف] پيرن ۾ بيٺي. ويهڻ يا ترسڻ کان سواءِ
❊ يڪدم. جلدي. تڙي ڪڙي. جهٽ پٽ. ٺهه پهه. انهيءَ دم

– **بيٺي پير اچڻ:** [اصطلاح] سواءِ ترسڻ جي فوراً واپس اچڻ. يڪدم موٽڻ. ترت موٽڻ

– **بيٺي ڪڙي:** [ظرف] بيٺي پير
❊ [س/ات]

• **بيج:** [ا - مذ] (ڏسو 'ٻج')

• **بيجا برڪند:** [ا _ مذ] ڀارت جو هڪ ٻيلو
❊ [سن: ويجن ورڪند]

• **بيجاڙو ج بيجاڙا:** [ا - مذ] ننڍو ٻار. ٻارڙو
❊ ٻچو. اولاد
❊ [س/ٺ]

• **بيجڪ:** [ا_ مث] وڄ. وڄڙي. بجلي. برق
❊ [سن: بيجڪ]

• **بيجنتِي:** [ا - مث] جهنڊو. عَلَم. وائنتي. ڦريرو. ٻُرڪ. نشان
❊ وشنو مهراج جو جهنڊو
❊ [سن: ويجينتي]

• **بيجَنتِي مالا:** [ا - مث] وجنتي مالا. شنو مهراج جو هار (جنهن ۾ پنجن عنصرن مان پيدا ٿيل پنج جواهر: زمين مان نيلم. پاڻيءَ مان موتي. باهه مان ياقوت. هوا مان پکراج ۽ آڪاش مان هيرو پوئيل هئا)

• **بيجو باورا:** [ا _ خاص] هندستان جي هڪ گويي جو نالو. جيڪو موسيقيءَ جي فن ۾ ڪمال مهارت رکندو هو

• **بيچ:** [ا _ مث] جماعت. جٿو (اسڪول. يونيورسٽي ۽ مقابلي جي امتحانن جي شاگردن جو)
❊ [انگ: Batch]

- **بيچ مئٽ (ميٽ)**: [صفت] همر ڪلاسي، همر جماعت (اسڪول، يونيورسٽيءَ يا مقابلي جي امتحانن جا شاگرد)

※ [انگ: Batch mate]

• **بيچ**: [ا - مذ] سفيدي جي قسم جو هڪ اوچو وڻ، جنهن جي ڪل سٽيي ۽ پن چمڪدار ٿين ٿا

※ [انگ: Beech]

• **بيچلر**: [صفت] غير شادي شده، ڪنوارو، ڇڙوڇانڊ، مجرد

※ بي. اي پاس (ڊسوبي اي)

※ [انگ: Bachelor]

• **بيچو ج بيچا**: [ا - مذ] ٻارن کي ڊيڄارڻ يا راند ڪرائڻ لاءِ ڪاغذ جو ٺهيل خوفناڪ منهن، (Mask)

• **بيخ ج بيخُون**: [ا - مث] پاڙ، جڙ

※ پيڙهه

※ پيڙهه، بنياد (گهر وغيره جو)

※ اصليت، آغاز، ابتدا

※ ٻج، تخم

※ [ف]

- **بيخ بنياد**: [ا - مذ] پيڙهه جو پٿر

- **بيخ ڪيرڻ**: [اصطلاح] پاڙ پٽڻ، بُنڊ ڪيڻ

※ چمار ڳارڻ

※ ٽڪائڻ

※ ڪٽ ڪرڻ

- **بيخ ڪَن**: [صفت] پاڙ پٽيندڙ، ناس ڪندڙ، نقصان پهچائيندڙ

※ [ف: بيخ + ڪن، ڪندن = ڪوٽڻ، اُکيڙڻ]

- **بيخ ڪَني**: [ا - مث] پاڙ پٽڻ جي حالت

※ بربادي، تباهي

- **بيخ ڪَني ڪرڻ**: [اصطلاح] پاڙون پٽڻ، خراب ڪرڻ، ستياناس ڪرڻ

• **بيڊ**: [ا - خاص] شڪارپور ۽ سيوهڻ تعلقن ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بيدُ ج بيدَ**: [ا - مذ] وڻ جو هڪ قسم (جنهن جا پن دوا طور ڪم ايندا آهن. هيءَ وڻ ٻهارن ۾ ٿيندو آهي، هن جون ٽاريون سنهيون ۽ لچڪيدار ٿين، جن جي ڪل سان ڪرسيون واڻبيون آهن. هن جا ڪيترائي قسم آهن، جهڙوڪ: 'بيد انجير'، 'بيد پياده'، 'بيد خام'، 'بيد روان'، 'بيدساده'، 'بيد سرخ'، 'بيد سياه'، 'بيد طبري'، 'بيد گربه'، 'بيد مجنون'، 'بيد مُشڪ' ۽ 'بيد مرش')

※ بيد جي ٽاريءَ مان ٺهيل هٿ جي ڇڙي، نيٽ (Net)

※ [سن: ويتر]

- **بيد باف**: [صفت] ڪرسيون واڻيندڙ ڪاريگر، ٽوڪريون نيٽ سان مڙهيندڙ/ٺاهيندڙ

※ [ف: بيد + باف > بافتن = اُڻڻ]

- **بيد بافِي**: [ا - مث] بيد يا نيٽ سان واڻڻ جو فن

- **بيد مال**: [ا - مذ] ترار وغيره کي صاف ڪرڻ لاءِ بيد جي ڪاٺيءَ جو اوزار

- **بيدُ مُشڪ / بيدُ مُشغ**: [ا - مذ] بيد جي وڻ جو هڪ قسم، جنهن جا گل تمام نازڪ خوشبوءِ وارا ۽ رنگ زرديءَ مائل هوندو آهي ۽ ان جو عرق بيد مشڪ سڏبو آهي، جيڪو دوا طور ڪم ايندو آهي

※ بيد مشڪ جي گلن جو عرق

• **بيدُ**: [ا - مذ] ويد، ويج، حڪيم، طبيب

※ [هند]

'ڪني بيد ويا جا جوڳيين، ڪي پوڇيين پرهن' (قادري)

- **بيدڪ**: [ا - مذ] ويدڪ، هندستاني علم طب

※ [سن: ويديڪ]

• **بيد**: [ا - مذ] ويد، هندن جو مقدس ڪتاب (جنهن جا چار دفتر آهن: 'رگويد'، 'سام ويد'، 'يجرويد'، 'اٿرويد')

※ [سن: ويد]

- **بيد انگ**: [ا - مذ] ويد جا ڇهه ذيلي جزا (شڪشا، ڪلپا، وياڪرڻ، ڇنڊ، نرڪتي ۽ جوتش)

※ [سن: بيد + انگ]

- **بيد خوان**: [صفت] ويد پڙهندڙ، پنڊت

- **بيدڪ:** [ا-مذ] ويد ڄاڻندڙ اهو شخص، جيڪو ويد پڙهي، برهمڻ جيڪو ويد جو ماهر ۽ عالم هجي
※ [سن: ويديڪ]
- **بيدِي:** [صفت] ويدن جو ڄاڻو، ويد پڙهيل برهمڻ، ودياوان
※ [ا-خاص] سکن جو هڪ فرقو (گروپوتا)
• **بيدار:** [صفت] سجاڳ، سچيت، جاڳيل
※ خبردار، هوشيار
※ [ف]
- **بيدار بخت:** [صفت] ڀلي ڀاڳ وارو، خوش نصيب، سڀاڳو، اقبال مند
- **بيدار بختي:** [ا-مث] خوش بختي، اقبال مندي، سڀاڳائي
- **بيدار دل:** [صفت] زنده دل، روشن ضمير
※ هوشيار، عاقل
- **بيدار دلي:** [ا-مث] هوشياري، روشن ضميري
- **بيدار ڪرڻ:** [اصطلاح] سجاڳ ڪرڻ، جاڳائڻ
- **بيدار مغز:** [صفت] ڪليل دماغ وارو، هوشيار، سمجهو، عاقل، فهيم، عالي دماغ
- **بيدار مغزي:** [ا-مث] هوشياري، سمجهه، فهم
- **بيداري:** [ا-مث] سجاڳي، جاڳرتا، سُچيتائي
※ خبرداري، هوشياري
※ سمجهه، عقل
※ سنڌيءَ جا مشهور رسالا: (i) 'بيداري' (ميرپور خاص مان ڪامريڊ غلام محمد لغاريءَ جي ايڊيٽريءَ ۾ شايع ٿيندڙ رسالو جيڪو اڳتي هلي ضبط ٿيو)، (ii) 'بيداري' (لطيف آباد، حيدرآباد مان نڪرندڙ ماهوار رسالو جنهن جو ايڊيٽر مولانا محمد موسيٰ ڀٽو آهي)
- **بيدانتُ:** [ا - مذ] ويدانت، مڪمل ويد، هند جي فلسفه تصوف جي علم جي هڪ شاخ
※ [سن: ويدانت = ڄاڻ يا گيان، جنهن کان پوءِ ٻيو ڪوبه وڌيڪ گيان ڪونهي]
- **بيدانتِي:** [صفت] ويدانتي، ويدانت کي مڃيندڙ، ويدانت جو پوئلڳ، ويدانتي مت وارو

• **بيدرج بيدرون:** [ا-مث] مزوري، خدمت
※ [س/ل]
• **بيدو ج بيدا:** [ا-مذ] ٻڪي (خاص ڪري ڪڪڙ) جو آنو، بيضو
※ [ع: بَيضہ]
• **بيدي ج بيديون:** [ا-مث] بيابان، رڻ پٽ
※ سج
※ [ع: 'بيداءُ' مان بگڙيل لفظ]
'بيدي ٿيو پنهين حشر ڪري هليا' (شاهه)
※ هندو عبادت خانو، مندر، ٽڪاڻو
※ حرفت، اٽڪل
※ [ف: 'بازي' مان بگڙيل لفظ]
※ حرڪت
※ چيڙ
※ روڪ، اٽڪ
- **بيديون ڪيڏڻ:** [اصطلاح] حرفتون ڪرڻ، اٽڪلون هلائڻ، چالبازيون ڪرڻ
• **بيڌُ ج بيڌَ:** [ا-مذ] ڳجهه، راز
※ [س/ات—سن: ڀيد = راز]
• **بيڌڻُ:** [مص—فعل متعدي] ونڌڻ، سوراخ ڪرڻ، تنگ ڪڍڻ، سلڻ
※ وڍڻ، ڪوٽڻ
※ [سن: ويڌن]
※ [مص] بيڌڻ
- **بيڌي:** [صفت] ونڌيندڙ
• **بيڊُ ج بيڊَ:** [ا-مذ] کٽ، پلنگ، وڇائو، بسترو
※ [انگ: Bed]
- **بيڊ روم:** [ا-مذ] سمهڻ جو ڪمرو، خواب گاهه
※ [انگ: Bed room]
- **بيڊ ريسٽ:** [ا-مث] بستري تي آرام (ڊاڪٽر پاران بيمار لاءِ تجويز ڪيل)، بستري پيڙو ٿيڻ (بيمار جو)، مڪمل آرام
※ [انگ: Bed rest]
• **بيڊڪ ج بيڊڪون:** [ا-مث] ننڍڙي هڙ، پنارڪ، ٻڌ، ٻڌڙي
※ [سن: ڀانڊڪ = ننڍڙو ٿانءُ، ڀيالو صندوقڙي]

• **بيڊ مِنٽن:** [ا - مذ] هڪ قسم جي راند، جيڪا رئڪيٽ ۽ گڏيءَ (Shauttle cock) سان کيڏي ويندي آهي
٭ [انگ: Badminton]

• **ٻيرُ ج ٻيرَ:** [صفت] وير پهلوان، سورمو، سورهيه، بهادر، شجاع
٭ زبردست، طاقتور، هيرو، غازي مرد
٭ [سن: ويرَ]

• **ٻيرُ ج ٻيرَ:** [ا - مذ] جَوَن جو شراب، شراب جو هڪ قسم، جيڪو جون مان ناهيندا آهن
٭ [انگ: Beer]

• **بيراڳُ:** [ا ـ مذ] ويراڳ، تياڳ، سنياس، دنيا کان ترڪ، دنيا کان بيزاري، دنيوي ڳالهين کان بچاءُ
٭ نفس ڪشي، رياضت
٭ غمگيني، اداسائي، مايوسي
٭ وڇوڙو
٭ 'شاهه جي گنج' جو هڪ سر 'بيراڳ هندي'

– **بيراڳپڻو:** [ا - مذ] ويراڳ پڻو، تياڳ، ترڪ
٭ بيراڳيءَ جي حياتي (جيڪا تپسيا ۾ گذري)
٭ وڇوڙو، فراق

– **بيراڳڻ ج بيراڳڻيون:** [ا - مث] ويراڳڻ، جنهن زال ويراڳ ورتو هجي، جوڳياڻي، فراق جي ماريل
'ٻسي ٻانڌي ٻر جو هوند بيراڳڻ بجي'(خليفو)
٭ ڪَنڌيءَ واري ننڍي لٺ (جيڪا بيراڳي فقير ڪڇ هيٺان رکي ٽيڪ ڏيئي ويهندا يا ان تي مٿو رکي ڏيان ۾ گم رهندا آهن)
٭ [سن: وراڳي]

– **بيراڳي ج بيراڳي:** [صفت - مذ] ويراڳي، سنياسي، تارڪ، فقير
٭ اداس، ملول
٭ عاشق

• **بيراڳي ٻيرو:** [ا ـ مذ] ٻيرو ناٿ جو هڪ راڳ

• **بيراميٽرُ:** [ا - مذ] (ڏسو 'بئرو ميٽر')

• **ٻيرانُ:** [ا ـ مذ] ويراني، سڃ، برپٽ
٭ [ف: ويران]
٭ [صفت] غيرآباد، برباد، اجڙ
'وصفن تنهنجي ويران ڪيو، برهه مٽ بيران ڪيو'(بيدل)
٭ پريشان، بيزار، حيران
'ٻرا ٿيا بيران، ٻيڙو پگهن ٻار ۾'(شاهه/ سامونڊي)
–
آنهن جادو گر چشمن بيران ڪيوسين'(سچل/مالڪوس)

– **ٻيران ٿيڻ:** [اصطلاح] ويران ٿيڻ، برباد ٿيڻ
٭ حيران ٿيڻ
٭ پريشان ٿيڻ

– **ٻيران ڪرڻ:** [اصطلاح] ويران ڪرڻ
٭ حيران ڪرڻ
٭ پريشان ڪرڻ

– **ٻيراني ج ٻيرانيون:** [ا – مث] ويراني، سڃ
٭ حيراني، پريشاني
٭ خرابي

• **بيربَلُ:** [ا - خاص] اڪبر بادشاهه جي نون (9) رتنن مان رتن، اڪبر اعظم جي هڪ ذهين وزير جو نالو (جيڪو مزاحيه لطيفن، ذهانت ۽ عقلي تجويزن جي ڪري مشهور هو جنهن جو اصل نالو 'ويرمل' هو جيڪو لڳي 'بيربل' ٿيو)
٭ عقلمند، ڏاهو (ادبيات ۾ ڪتب ايندڙ)

• **ٻيرق/بيرڪ ج ٻيرقون/بيرڪون:** [ا - مث] جهنڊو، علم، ڦريرو
٭ جهنڊي جو ڪپڙو
٭ وائٽنيون، ٽي چار گڏيل جهنڊيون (جيڪي ٻيڙيءَ جي آڏ جي چوٽيءَ ۾ ٻڌندا آهن)
٭ [تر: ٻيراق]

– **بيرق بردار:** [صفت] جهنڊو کڻي هلندڙ سپاهي وغيره، علمبردار

– **بيرق متائڻ:** [اصطلاح] علم جو جهنڊو متائڻ جي رسم (جيڪا عام طور محرم مهيني ۾ ادا ڪئي ويندي آهي ۽ پوري دنيا ۾ ڪربلا معلیٰ ۾ حضرت امام حسين عليه السلام جي روضه اطهر تي وڏي ۾ وڏي پيماني تي هيءَ رسم ادا ڪئي ويندي آهي)

• **ٻيرڪ:** [ا - مـ ن] ٻڪريءَ جي رنگ جو هڪ قسم
※ [س/ڪوهہ]

• **بيرل:** [ا – مذ] ڪاٺيءَ جو ڍڪڻ. گيلن جو هڪ بيرل. مشين جو سلنڊر
※ بندوق جي نالي
※ [انگ: Barrel]

• **ٻيرمُ ج ٻيرمَ:** [ا – مذ] ڪانٽي يا ساهميءَ جو ڪانو. ڍيڪلي (lever)
※ ڪاٺ يا لوهہ جي لٺ جنهن سان ڳرو بار سيري يا ڪڍي سگهبو آهي. پاربائي.
※ ڊگهي نوڪ جو هڪ اوزار. جنهن سان پٿر ٽوڙبا آهن
※ سوراخ ڪرڻ جو اوزار. برمو. واڍن جو اهو اوزار. جنهن سان هو سوراخ ڪندا آهن
※ [ع: ٻيرم = سيراهي. ڊگهو پٽس پاهوڙو]

• **ٻيرم:** [ا - مذ] عيد. جشن (ڪرچڪ بيرم = عيدالفطر قربان بيرم = عيد الاضحىٰ)
※ [حوالو: اردو لغت. تاريخي اصول پر]

• **بيرم خانُ:** [ا – خاص] همايون بادشاهہ جي هڪ ترڪ امير جو نالو (جيڪو اڪبر بادشاهہ جو استاد ۽ صلاحڪار هو)

• **بير نگ:** [صفت] بنا ٽڪليءَ يا گهٽ ٽڪليءَ وارو (خط). لفافو يا ڪارڊ. جنهن تي ٽڪلي لڳل نہ هجي يا گهٽ قيمت واري ٽڪلي لڳل هجي
※ [انگ: Bearing]

• **بيرنگ:** [صفت] (گهر عمارت يا تصوير جو سادو) نقشو. خاڪو
※ حق تعالىٰ جي وحدانيت جو ظهور (تصوف)

– **بيرنگِي:** [ا - مث] وحدت جو مرتبو (تصوف). سالڪ لاءِ سلوڪ جو اهو مرتبو. جنهن ۾ هو سمورن دنياوي لاڳاپن کان بي نياز ٿي. ذات واحد سان قربت حاصل ڪندو آهي ۽ هن جي صاف دل ۾ 'ذات احديت' کانسواءِ ڪنهن ٻئي جو عڪس نہ رهندو آهي

• **ٻيرِٽي ج ٻيرِٽيون:** [ا - مث] ڪاهہ. هلان. ڄُلهہَ. حملو
※ [س/ات]

'ٻيرٽي ٻجر ڪري، وجي لاهوي لٺ هنئي' (ڪامل ڦوت)

• **بيرو ج بيرا:** [ا - مذ] هوٽلن. دعوتن يا ريلوي وغيره ۾ کاڌو ماني کڻي پهچائيندڙ نوڪر. پيشڪير
※ [انگ: Bearer]

– **بيرا گيري:** [ا _ مث] بيري جي ڪرت. هوٽل جي ملازم جو ڪم

• **ٻيرو ج ٻيرا:** [ا-مذ] پاڻي ڇڏي وڃڻ بعد ڪارو ۽ ڪچو سڙيل ٻهہ

• **ٻيرو ج ٻيرا:** [ا – مذ] ڊسڙ. ڏوڙ. ڏڙ. رئي
※ [س/ٿ]
※ ڪـنُوهہ
※ [ع: بـِئر]

• **ٻيروت:** [ا _ خاص] شام لڳ لبنان ملڪ جي گاديءَ جو هنڌ

• **بيرون:** [ظرف] ٻاهر. ٻاهرئين پاسي. ٻاهران (ظرف مڪان)
※ آفاق (تصوف). ظاهري حال
※ سالڪ جو پنهنجي هستيءَ کان ٻاهر اچڻ. يعني حق ۾ فنا ٿيڻ
※ [ف: بيرون]

– **بيرون جات:** [ا –مث] شهر کان ٻاهر جون بستيون. ديهات. ٻهراڙيون

– **بيرون جاتي:** [ا _ صفت] ڳوٺاڻو. ٻهراڙيءَ وارو

– **بيروني:** [صفت] (شهر يا ملڪ کان) ٻاهر جو. ٻاهريون. غيرملڪي
※ ظاهري

• **بيروني:** [ا _خاص] مشهور مسلم عالم ۽ محقق ابوريحان البيروني (جنهن ڪيترن ئي علمن تي ڪتاب لکيا ۽ خاص طرح پنجين صدي هجريءَ جي شروع ۾ هندستان بابت 'ڪتاب الهند' لکيائين. جنهن ۾ استعمال ڪيل ڪي مقامي لفظ ۽ محاورا 'سنڌي ٻوليءَ' جا ملن ٿا. هي سنڌ ۾ 1017ع کان 1031ع تائين رهيو)

• **ٻيرون:** [صفت] ويران. ڏتڙيل. پريشان
※ [ف: ويران]

– **بيرون ٿيڻ:** [اصطلاح] ويران ٿيڻ
※ بيحال ٿيڻ. بد حال ٿيڻ
※ ڏلجي وڃڻ

• ٻيرونٽُ ج ٻيرونٽَ: [اِ_مذ] بگڙيل صورت ۾ چاول ۽ ٻار ٻيروند

• ٻيرونٽُ ج ٻيرونٽَ: [صفت] ڪاوڙيل (ماڻهو)

☼ [س/ٽ]

• بيرهه: [صفت] ڳرو، ڀاري، ٿلهڙ

☼ ڏينڊلو، بي ڊولو

☼ [اِ _ مث] وڏي پڪ يا ڇپ

• بيرهن: [صفت] بيرهه

☼ [اِ_ مذ] وڏو ڪڇون

• بيزار: [صفت] ڪڪ، وياڪل، پريشان، بيو، نفرت ڪندڙ، متنفر، ناخوش، ناراض، رنج، خفي

☼ دست بردار، لادعويٰ

☼ [ف]

– بيزاري: [اِ _ مث] پريشاني، ناراضگي، رنجش، خفگي، نفرت

– بيزاري ڏنل: [اِ_مث] اِها شيءِ جنهن جي دعويٰ ڇڏيل هجي، دست برداري ڏنل

– بيزاري نامو: [اِ _ مذ] دستبرداريءَ جو دستاويز

• بيس: [اِ_مذ] ويس، لباس

• بيس: [اِ - مذ] بنياد، پيڙهه

☼ [انگ: Base]

– بيسڪ: [صفت] بنيادي، مول

☼ [انگ: Basic]

– بيسڪ ڊيموڪريسي: [اِ - مث] بنيادي جمهوريت، پاڪستان ۾ جديد بلدياتي نظام (جنهن ۾ چونڊ عمل جو هڪ سلسلو جيڪو ننڍن حلقن/دڪن کان شروع ٿي، ڳالهين ۽ ڳالهين وڏن حلقن/دڪن تائين پهچندو آن جو مخفف عام طور B.D استعمال ٿيندو آهي)

☼ [انگ: Basic Democracy]

• بيسِ: [اِ_صفت] ويهه (20)

☼ [هند]

'ڪونجان رات ڪريون، ٽوليءَ ٽوليءَ بيس' (رسالو: پول مارئي)

• بيساڪُ: [اِ_مذ] ويساک جو مهينو سنڌي ڪئلنڊر جو ٻيو مهينو، وِڪرمي سنبت جو ٻيو مهينو (جيڪو وچ اپريل کان وچ مئي تائين هلندو آهي)

☼ [سن: ويشاک]

– بيساکي: [صفت] ويساک جو، ويساک ۾ ٿيندڙ اها پيداوار جيڪا ويساجي مهيني ۾ ٿئي

☼ ويساکيءَ جو ميلو (جيڪو ويساک مهيني ۾ لڳندو آهي)، ويساک مهيني ۾ پوري چنڊ جي رات

• بيساکي: [اِ - مث] اها لٺ، جيڪا بغل ۾ رکي، ٽنگن کان معزور ماڻهو هلندا آهن

• بِيست: [صفت] ويهه (20)

☼ [ف]

• بيستون: [اِ _ خاص] ايران ۾ هڪ مشهور جبل جو نالو (جنهن مان فرهاد، شيرين کي حاصل ڪرڻ لاءِ نهر کوٽي هئي)

• بيسر: [اِ – مث] ننڍي ٿٽ (ڳهه جو هڪ قسم)، بڻسر بولو

• بيسر: [اِ - مذ] خچر

☼ [سن: ويسر]

• بيسر نامو: [اِ _ خاص] فارسي شاعريءَ جي هڪ مجموعي جو نالو (جيڪو صوفي شاهه عنايت صوفي رحه سان منسوب آهي)

• بيسرو ج بيسرا: [اِ_مذ] باز(پکي) جو هڪ قسم، بسريا بِسرو باز(پکي) جو 'باشي' ۽ 'چپڪ' جي ميلاپ مان پيدا ٿئي، گٻو باز

☼ [ع: بيسره، ف: بيسره]

• بيسڻُ: [اِ_مذ] نديءَ جو پاڻي (جيڪو چاڙهه سبب ڪنارن کان اٿلي وري به اچي نديءَ ۾ پوي، يا ڪنارن تان ٿي وهندو رهي)

• بيسن: [اِ - مث] چلمچي، شينڪ، هٿ منهن ڌوئڻ لاءِ هڪ خاص جديد قسم جو چيني يا اسٽيل جو ٿانءُ (جنهن ۾ پاڻيءَ جو نل لڳل هوندو آهي ۽ صابڻ رکڻ جي جڳهه هوندي آهي، هي ديوار تي لورو مٿهرو نصب ڪيو ويندو آهي (Wash basine)

☼ [انگ: Basin]

• بيسڻُ ج بيسڻَ: [اِ_مذ] چڻن يا مٽرن جو اٽو يا چورو

☼ [سن: ويسن]

– بيسڙِي: [اِ _ مث] بيسڻ مان ٺهيل (مٺائي يا ٽِڪي وغيره)

– **بيسڻي نانءُ:** [ا ـ مذ] بيسڻ جي ماني

• **بيسوا ج بيسوائون:** [ا ـ مث] رنڊي، ڪڃري، ڪسٻياڻي، طوائف، بدچلن عورت

※ [سن: وبشيا]

– **بيسوا پڻو:** [ا - مذ] رنڊي پڻو

– **بيسواڙو:** [ا - مذ] بيسوا جي رهڻ جي جاءِ، رنڊي خانو

• **بِيسونڊي:** [ا ـ مث] گاهه جو هڪ قسم

※ [س/ات]

– **بيش:** [ا ـ صفت] زيادهه، گهڻو، وڌيڪ، اچو، اعليٰ

※ [ف: بيش]

– **بيش بَها:** [صفت] وڏي اگهه وارو، قيمتي

– **بيشِتر:** [ا ـ صفت] گهڻو وڌيڪ، بلڪل زياده، تمام گهڻو، اڪثر

– **بيش قيمت:** [صفت] قيمتي، وڏيءَ قيمت وارو، اَملهه، بيش بها

– **بيش و ڪم:** [صفت] وڌ گهٽ، ٿورو گهڻو، ڪجهه نه ڪجهه

– **بيشِي:** [ا ـ مث] واڌ، زيادتي، گهڻائي، نفعو (جيئن: ڪمي بيشي)

• **بِيش:** [ا - مذ] گڏهه

※ [براهوي]

• **بيشڪ:** [ظرف] شڪ کان سواءِ، پڪ، يقيني طور، ضرور

※ تحقيق

※ [ف: بي + ع: شڪ]

• **بيشنو:** [صفت] ويشنو، وشنوءَ جو پيروڪار، ساڌن جو هڪ فرقو، جنهن جي مٽي تي وشنوءَ جو نشان هوندو آهي ۽ جيڪي وشنو اوتار جا گيت ڳائيندا آهن

※ [سن: ويشڻ]

– **بيشنوِي:** [صفت] ويشنوي، وشنوءَ جو پيروڪار

• **بيشو:** [ا – مذ] بيابان، صحرا، نيستان (جتي عام طور درندا رهندا آهن)

※ جهنگل

※ [ف: بيشه]

• **بِيَض:** [ا - مث] سفيدي، روشني، سفيد داغ

– **بَيضا:** [صفت] روشن، اڇو، چمڪندڙ، چٽو

※ 'يدبيضا'، 'اڇو يا چمڪندڙ هٿ' (حضرت موسيٰ عليه السلام جو معجزو جو ڪڇ ۾ هٿ وجهي ڪڍندو هو ته اهو چمڪندو هو)

※ هڪ شهر جو سنڌ جي وسيع حدن اندر عربي دؤر حڪومت ۾ ٻڌايو ويو هو

※ [ع: اَب ـ يض' جو مونث]

– **بَيضاوي:** [ا ـ صفت] اڇو، شمسي دائرو

※ ايران ۾ شيراز جي علائقي جي شهر 'بَيضاءَ' جو رهاڪو (قاضي ناصرالدين ابوسعيد عبدالله بيضاوي)

※ [ا ـ خاص] قرآن شريف جي هڪ تفسير جو نالو (جو قاضي ناصرالدين ابوسعيد عبدالله بن محمد بيضاوي تصنيف ڪيو هو ۽ جيڪو عام طور مدرسن ۾ درسي ڪتاب طور پڙهايو ويندو آهي)

• **بيضت البلد:** [صفت] شهر جو سڀ کان وڏو ماڻهو، جنهن جي چوڌاري ماڻهو گڏ ٿين ۽ ان جي ڳالهه مڃن

• **بيضو ج بيضا:** [ا ـ مذ] پکيءَ يا جانور جو آنو

※ [ع: بَيض]

– **بَيضوي ج بَيضوي:** [صفت] آني/بيضي جي شڪل جهڙو، بيضاوي

– **بيضوي طرز:** [ا – مث] تعمير يا اڏاوت جو هڪ نمونو (جنهن ۾ بيضوي شڪل جي جڳهه تيار ڪئي وڃي) (Medation)

• **بيضہ نوروز:** [ا - مذ] ايراني ڇوڪرن جي هڪ راند (جيڪا نوروز 21 مارچ تي کيڏندا آهن. جنهن ۾ ڇوڪرا شرط لڳائي نقش ٿيل آنن (بيضن) سان کيڏندا آهن. جنهن جو بيضو ٽٽي پوندو آهي، اهو شڪست کائيندو آهي)

• **بَيطارُ ج بَيطارَ:** [ا ـ مذ] جانورن جو ڊاڪٽر، گهوڙن جي بيمارين جو ڊاڪٽر، سالوتري

※ [ع]

– **بيطارِي:** [ا – مذ] گهوڙي جي بيمارين جو علاج، گهوڙن جي علاج جو علم

– **بيطر:** [ا - مث] جانورن جي بيمارين جو علم، طب حيوانات

• **بَيعُ:** [ا ـ مث] وڪرو، فروخت، وڪڻڻ جو عمل

※ [ع]

– **بيع نامو ج بيع ناما:** [اِـمذ] وڪري جي قبوليت جو ڪاغذ، وڪري جو دستاويز، رسيد

– **بيع و شرا:** [اِـمث] خريد فروخت

– **بيعانو ج بيعانا:** [اِـمذ] سودي ۾ ڏنل اڳواٽ رقم، سوٽي، ڇاهي، بيانو

☼ [س/ات]

• **بَيعتَ ج بَيعتُون:** [اِ ـ مث] تابعداريءَ جو اقرار، اطاعت، فرمانبرداري

☼ ديني ۽ دنياوي معاملن ۾ شريعت جي پيروي ڪرڻ لاءِ، ڪنهن کي رهبر مڃي، ان جي چوڻ جي عمل ڪرڻ جو واعدو (گهڻو ڪري بيعت هٿ تي هٿ رکي ڪئي ويندي آهي، جنهن کي دست بيعت چوندا آهن)

☼ [ع]

– **بيعتِ اسرار:** [اِ - مث] پنهنجو هٿ ڪامل مرشد جي هٿ ۾ ڏيڻ ۽ شيخ يا مرشد جي اطاعت قبول ڪرڻ

– **بيعتِ اسلام:** [اِ - مث] اها بيعت، جيڪا رسول پاڪ صلي الله عليه وآله وسلم ڪافرن کان وٺندا هئا

– **بيعت ٽوڙڻ:** [اصطلاح] بيعت ڪري، ڦري وڃڻ، نافرمان ٿيڻ

– **بيعتِ جهاد:** [اِ - مث] اها بيعت جيڪا رسول پاڪ صلي الله عليه وآله وسلم مهاجرن ۽ انصارن کان جنگين (غزوات) وقت وٺندا هئا

– **بيعت ڏيڻ:** [اصطلاح] بيعت ڪرڻ

– **بَيعت ڪرڻ:** [اصطلاح] مرشد جي هٿ تي هٿ رکي تابعداريءَ جو اقرار ڪرڻ، ڪنهن کي پنهنجو هادي يا رهبر تسليم ڪرڻ

– **بيعت وٺڻ:** [اصطلاح] مريدبنائڻ، ديني ۽ دنياوي معاملن ۾ اطاعت حاصل ڪرڻ، حلف وفاداري

• **بيف:** [اِ - مذ] ڳئون، ڍڳي ۽ مينهن جو گوشت، وڏو گوشت

☼ [انگ: Beef]

- **بيف ٽِي:** [اِ - مث] ڳاهي گوشت جو شوربو، يخني

☼ [انگ: Beef tea]

• **بيڪانِيرُ:** [اِـخاص] بهاولپور کان اوڀر طرف دنگئي پارت جي اڳوڻيءَ رياست جو نالو (جيڪا هاڻي هندستان ۾ آهي)

'ڪنهن جنبي جيسرمير تان، ڏنا بيڪانير ٻڪار' (شاهه/سارنگ)

☼ [ٻيڪو + سن: نگر بيڪي جو شهر]

– **بيڪانِيري:** [صفت] بيڪانير جو

☼ [اِ ـ مذ] بيڪانيري اٺن جي نسل جو هڪ قسم (مٽي ۾ ڪڏ، پچ تنيون منهن جونيءَ جهڙو، ڪن ننڍا ۽ ڪنيا نه ڪراڙي هيٺ وڏي، بدن ۾ جڻ سنهوءَ ڏڪل ۾ هلڻ ۾ تکو قد ۽ ڳچيءَ ۾ ٻلتي اٺن جهڙو)

• **بيڪِري ج بيڪِرِيُون:** [اِ – مث] ڪيڪ، ڊبل روٽي يا بسڪيٽ تيار ٿيڻ وارو ڪارخانو يا دڪان

☼ [انگ: Bakery]

• **بيڪَس:** [صفت] بي يار، بي مددگار، بيواهه، بي وسيلو، ويچارو، ويڳاڻو، نڌر، نڌڻڪو

☼ [اِـخاص] سنڌ جي مشهور شاعر قادربخش 'بيدل' جي پٽ 'محمد محسن' جو تخلص

– **بيڪَسِي:** [اِـمث] بي وسيلائي، نڌرائي، نڌڻڪائي

• **بيڪُنٺ/ بيڪُنٺ:** [اِ ـ مذ] وينڪٺ، سرڳ، جنت، بهشت

☼ [سن: ويڪٺ]

– **بيڪُنٺ واسِي:** [صفت] سرڳواسي، مرحوم، انجهاني، جنت نصيب

• **بيڪَيتُ ج بيڪَيتَ:** [صفت] بي قيد، جنهن لاءِ ڪو قاعدو قانون يا رواج نه هجي

☼ بي ڪاڻو

☼ بي ريتو، ڪريتو، بي نيمو، ڪُنيمو

☼ ارادي جو ڪچو، ٻچتيو

☼ ڳتي خور، شڪي، ڦرنڊڙ گهرنڊڙ

☼ اوقاتي، نامقرر، گهُوڪائي

☼ مبهم

– **بيڪَيتائِي:** [اِـمث] شڪي حالت، ٻچتائي، ڪجائي

– **بيڪَيتو ج بيڪَيتا:** [صفت_مذ] بيڪيت

– **بيڪَيتي:** [اِـمث] بيڪيتائي

• **بيکَ ج بيکُون:** [اِـمث] پاڙ، حڙ، بنياد، اصل

☼ [ف: بيخ = پاڙ]

– **بيکَ ڪيڻ**: [اصطلاح] پاڙ پٽڻ، جڙ اکوڙڻ

* تمام گهڻو رلائي ڪک ڪرڻ. گهڻو ٺڳائڻ. جڙهه ڪڍڻ

• **بيکُ ج بيکَ**: [اِ_مذ] ويس، لباس، پوشاڪ، صورت، ٻاهريون ويس

'بيک بنائي عيسوي، اُڏائين آڪاس' (بيدل)

* ٻهروپ

* چمڙا پوش

* فقيرائو لباس 'بيک کي ٽيڪ' (چوڻي: يعني د فقيرائي لباس کي مٿي ٽيڪ يا مان)

* نمونو، صورت، ڏيک

* ڍونگ، مڪر، فريب

* [سن: ويش]

• **بيکارِي ج بيکارِي**: [صفت] ٻهروپي، بيک ڌاري

* جنهن کي فقيرائو لباس پيل هجي

'ڪالهه ڪلڀوسين ڪاپڙي، بابو بيکاري' (شاهه)

– **بيک ڌارڻ**: [اصطلاح] ڪنهن فقيرائي ٽوليءَ ۾ داخل ٿيڻ

– **بيک ڌاري ج بيک ڌاري**: [صفت] جنهن کي فقيرائو لباس پهريل هجي، بيکاري، ويس ڌاري

* ٻهروپي، فريبي، مڪار

– **بيک ڪرڻ**: [اصطلاح] ويس بدلائڻ، ڍونگ ڪرڻ

• **ڀِيکَ**: [اِ_مث] ڀڪيا، پن، گداگري، فقيري، خيرات لاءِ سوال

* گهر، منٿ، عرض

* خيرات (جيڪا سوالي فقير کي ڏجي)

* [سن: ڀِڪشا < ڀِڪش - گهرڻ، مگڻ، پنڻ]

– **ڀِيکاري ج ڀِيکاري**: [صفت_مذ] بيک وٺندڙ، پينو، گداگر، منگتو

* [مث: بيکارڻ ج بيکارڻيون]

– **ڀِيکَ مگڻ**: [اصطلاح] گدائي ڪرڻ، پنڻ

– **ڀِيکڻ دارُ**: [صفت] بيکاري، پينار

'ڪوڙين آيا ڪيترا، بابو بيکڻ دار' (شاهه)

• **بيکارِي**: [اِ_خاص] شڪارپور تعلقي ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بيکَرُ ج بيکَرَ**: [صفت _ مذ] اهو ماڻهو، جيڪو باغ يا ٻاڃي مالڪ کان مقاطعي تي وٺي نيڪال ڪري

• **بيکوٽِي ج بيکوٽِيُون**: [اِ_مث] ڪاٺي (مردي کي کڻڻ لاءِ)، ڪٽ جو هڪ قسم (جيڪا بنا پاون جي ڪرسيءَ وانگر هوندي آهي ۽ خاص ڪري وڏي ماڻهوءَ جي مرڻ وقت ناهيندا آهن جنهن تي هندو ڌرم وارا مردن کي سنئون ويهاري کڻين يا رستن تان گهمائي پوءِ ساڙيندا آهن)

* [س/ات]

• **بيکوري**: [اِ_خاص] تعلقي ڪوٽ غلام محمد (جيمس آباد) ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بيگ**: [اِ - مث] (ڏسو 'بِئگ')

• **بيگ**: [اِ_مث] تِک (پاڻيءَ جي)، تيز وهڪ

* چوهه، تيز رفتاري، تيزي

* [سن: ويگ]

• **بيگَ ج بيگَ**: [اِ _ مذ] سردار، امير، خان، نواب، حاڪم، هندستان جي مغل سلطنت جي دور ۾ عهدي ۽ منصب سان گڏ مجتا ۽ تعظيم طور ڪم ايندڙ خطاب

* مغلن ۽ ترڪ اميرن جي نالن جي پٺيان خطاب طور ڪم ايندڙ لفظ

* سنڌ ۾ مرزائن جي معزز خاندان لاءِ ڪم ايندڙ خطاب (مثلاً: مرزا خسرو بيگ، مرزا فريدون بيگ، مرزا قليچ بيگ، مرزا نصير بيگ وغيره)

* [مث: بيگم ج بيگمون]

* [تر]

• **بيگارَ ج بيگارُون**: [اِ_مث] زبردستيءَ سان مفت ۾ ورتل ڪم، بيگر (جيڪا اڪثر سرڪاري عملدار يا زميندار غريب ماڻهن کان وٺندا آهن)

'بيڪار کان بيگار ڀلي' (چوڻي)

– **بيگارو ڪم**: [اِ - مذ] مفت وارو ڪم

– **بيگارِي**: [صفت_مذ] بيگر ۾ وهندڙ، مجبور ٿي ڪم ڪندڙ، مفت ۾ ڪم ڪندڙ

* بي دليو ڪم ڪندڙ، جڏو ڪم ڪندڙ

* [مث: بيگرياڻي ج بيگارياڻيون]

'لاهي لڄ لطيف چئي، ٿي بيگارياڻي ٻر' (شاهه)

– **بيگارِي ڪم**: [اِ - مث] بنا اُجرت جي ورتل ڪم

• **بيگارِي:** [اـخاص] اتر سنڌ جو هڪ مشهور واهه 'بيگاري واهه' (جيڪو سکر ۽ جيڪب آباد ضلعن رهان وهي ٿو ۽ انگريزن جي شروعاتي دور ۾ بيگر تي کوٽايو ويو هو)

• **بيگانگِي:** [ا ـ مث] ڌاريائي، اجنبيت، ناواقفيت، آسونهپ ('پنهنجائپ' جو ضد)

• **بيگانو ۽ بيگانا:** [صفت ـ مذ] ڌاريو، پرائو، اوپرو، اجنبي ناواقف، اڻ سونهون، نا آشنا
※ نڌڪو بي گهر پرديسي
※ [ف: بيگانه]
※ [مث: بيگاني]

— **بيگانه:** [صفت ـ مذ] بيگانو ڌاريو، اڻ ڏٺل، اجنبي، نا آشنا، ناواقف

— **بيگانه بُوم:** [اـ مذ] ڌاريئن ملڪ جو ماڻهو

— **بيگانه پڻ:** [ا ـ مذ] بي تعلقي، بيگانگي، ڌاريائپ

— **بيگانه خُو:** [صفت] بي مروت، اهو شخص، جنهن سرشت ۾ محبت ۽ مروت نه هجي

— **بيگانه رُو:** [صفت ـ مذ] ڌاريو، ناآشنا، اڻ واقف

— **بيگانه روي:** [ا ـ مث] بي نيازي، لاتعلقي

— **بيگانه منش:** [صفت] بي مروت

— **بيگانه نِهاد:** [اـ مذ] عجب طبيعت جو ماڻهو

— **بيگانه وار:** [ا ـ مذ] غيرن وانگر، ڌارين وانگر

• **بيگاهه:** [ظرف] بي وقتو، ڪُمهلو، اويلو، سِتي لوڪ

• **بيگَرِ ۽ بيگَرُون:** [ا ـ مث] بيگار
※ [ف: بيگار]

— **بيگر ٽارڻ:** [اصطلاح] زبردستيءَ واري ڪم کي ڪنهن حيلي سان هٽائڻ
※ ڪو ڪم بي دليءَ سان ڪرڻ

— **بيگر جو ڪم:** [ا ـ مذ] بيگاري ڪم، بي ڏيانو ڪم، بيدليو ڪم (careless work)

— **بيگر ڪرڻ:** [اصطلاح] تڪڙ سان ڪم ڪرڻ، بيخيالو ڪم ڪرڻ

— **بيگر لاهڻ:** [اصطلاح] تڪڙ ۽ اڌورو ڪم ڪرڻ

— **بيگر ۾ وهڻ، بيگر وهڻ:** [اصطلاح] زبردستيءَ سان مفت جو ڪم ڪرڻ، بيدليو ٿي ڪم ڪرڻ

— **بيگر وٺڻ:** [اصطلاح] ماڻهن کي زبردستيءَ سان ڪم ۾ لڳائڻ، جبري پرهيو ڪرائڻ، زبردستيءَ وارو ڪم ڪرائڻ

— **بيگر هڻڻ:** [اصطلاح] ماڻهن کي زوريءَ ڪنهن ڪم ۾ لڳائڻ، زبردستيءَ سان ڪم وٺڻ

• **بيگَر:** [ا ـ مذ] ويگر، پلي يا مڇيءَ تيار ڪرڻ لاءِ ڪتب ايندڙ مصالحو
'وٺيو ۾ ڪکالهين ڪوند، بيگر پيو ڪنجي' (پهاڪو)

• **بيگَرَڻُ:** [مص ـ فعل متعدي] پلي ۾ مختلف مصالحا گڏي تياري ڪرڻ، مصالحا ڏيئي پلو پچائڻ
※ [بيگريو بيگرندو بيگريل]

• **بيگلار:** [ا-مذ] شهزادو
※ [تر]

• **بيگلار نامو:** [ا-خاص] سنڌ جي ترخان دور جي تاريخ [ترخان دور (1555ع - 1521ع) بابت ادراڪي بيگلاريءَ جو فارسيءَ ۾ لکيل ڪتاب، 'بيگلار نامه'، جنهن جو سنڌيءَ ۾ ترجمو 'بيگلار نامو' جي عنوان سان خانبهادر محمد صديق ميمڻ ڪيو هو جنهن کي انسٽيٽيوٽ آف سنڌالاجيءَ مئي 1983ع ۾ ڇپرائي پڌرو ڪيو هو. جڏهن ته فارسي مسودو ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ جي مقدمي ۽ حاشين سان سنڌي ادبي بورڊ 1980ع ۾ ڇپرائي پڌرو ڪيو هو]

• **بيگَم ۽ بيگمُون:** [ا ـ مث] اميرياڻي، اميرزادي ('بيگ' جو مونث)
※ پاڪدامن عورت، بيبي، خاتون، شريف عورت
※ زال، زوجه، بيوي، گهرواري
※ عورت جي نالي پٺيان عزت طور ڪم ايندڙ لفظ (نورجهان بيگم، عماره بيگم)
※ [تر]
※ [ا-خاص] ناميارِي لوڪ فنڪاره مائي 'بيگم فقيرياڻيءَ' جو نالو
※ تاش پتن جي راڻي

• **بيگما:** [ا - مث] مسلمان عورتن جي خطاب جو ڪلمو. ننڍي عمر جي عورت

• **بيگِمانچي**: [اـخاص] خيرپور ۽ روهڙيءَ جي وچ تي هڪ ڳوٺ. ريلوي اسٽيشن ۽ ديهه جو نالو

• **بيگَنُ ج بيگَنَ**: [اـمذ] ڪجيءَ جو هڪ قسم (ڏرڪو ڳاڙهو ڇڙين مضبوط، سوٽا ڊگها، ڪاہر مضبوط ۽ ڳوشا ڇدا ٿين)
  ⁂ [س/ات]

• **بيگو ج بيگا**: [ا ـ مذ] بيگهو، زمين جو هڪ ٽڪرو، جنهن جي ماپ ٽي هزار پنجويهه چورس وال ٿيندي آهي (ڪن هنڌن تي لن ماپ جي ٽئين حصي ۽ ڪن هنڌن تي لن جي چوٿين حصي کي به بيگو چوندا آهن. پهريون پڪو ۽ بيو ڪچو بيگو سڏبو آهي)
  ⁂ [حوالو: اردو لغت تاريخي اصول پر: ص 1560]
  ⁂ [سن: وِگره. هند: بيگها؛ هندي لفظ 'بيگهو' جي بگڙيل صورت]

– **بيگوٽي /بيگهوٽي**: [ا ـ مث] زمين جي ماپ (جيڪا بيگن پٽاندر ماپيل هجي ۽ جنهن جي ڍل به بيگن موجب مقرر ڪيل هجي)

– **بيگوٽي /بيگهوٽي ماپ**: [ا ـ مث] زنجيرن سان ڪيل ماپ. وڏي ايراضي يا وڏن سروي نمبرن مان جيترو ٽڪر آباد ڪيل هجي، فقط ان آباديءَ جي ماپ (ڍل مقرر ڪرڻ خاطر)
  ⁂ [هند: بيگهوٽي]

• **بيل**: [اـمث] وَلِ (جيئن: امربيل/آڪاش بيل (ٻي ٻاڙي وَلِ)، گدري، چانهين/هندالي، تره وغيره جي ول، موتئي جي گلن جي ول 'بيلا')
  ⁂ ڪپڙي وغيره تي گلڪاري (ڀريل، ڇاپيل)
  ⁂ هڪ قسم جو ميوو، بيل ڦل
  ⁂ [سن: ولِي، ملي، وِلو]

– **بيلائتُون/بيلائُون**: [صفت] اها شيءِ جنهن تي گلڪاري نڪتل هجي

• **بيلَ**: [اـمث] ڪوهه مان مٽيءَ ڪڍڻ لاءِ وڏي ڪوڏر، ڪوڏر
  ⁂ [ف]

– **بيلدارُ ج بيلدارَ**: [اـمذ] واهن ۽ رستن جي ٿوري گهڻي مرمت ۽ سنڀال ڪندڙ ملازم
  ⁂ ڪوڏر بردار

• **بيلُ**: [اـمذ] گهنڊ
  ⁂ [انگ: Bell]

• **بيل**: [ا ـ مث] ضمانت، ضامن
  ⁂ [انگ: Bail]

– **بيل ابل**: [صفت] ضمانت جوڳو
  ⁂ [انگ: Bailable]

– **بيل بفور اريسٽ**: [ا ـ مث] گرفتاري /حراست کان اڳ ضمانت
  ⁂ [انگ: Bail before arrest]

• **بيلُ**: [اـمذ] ڍڳو، ڏاند
  ⁂ [سن: بَليورد، پرا: بئلا]
  ⁂ [صفت] (مجازاً) طاقتور
  ⁂ (طنزاً) بيوقوف
  ⁂ (طنزاً) گهڻ کائڪ، گهڻ کائو، گهڻ ڦونو

– **بيل گاڏي**: [اـمث] ڍڳي گاڏي، ڏاند گاڏي

• **ٻيلَ**: [اـمث] پٽ ۾ نهيل جارو (جنهن ۾ سونهن لاءِ ٽانو رکجن)
  ⁂ [س/ٽ]

• **بيلا**: [ا - مذ] موتيو، هڪ قسم جو اڇو خوشبودار گل، جيڪو چنبيليءَ جي گل کان وڏو ۽ موتئي جهڙو ٿيندو آهي
  ⁂ ڪٽورو، پيالو
  ⁂ هڪ قسم جو باجو، جيڪو سارنگيءَ جهڙو ٿيندو آهي، وائلن
  ⁂ [هند: بيلا]

• **بيلاڪُ/بلاڪُ**: [ا ـ مذ] زمين جي ايراضيءَ جو هڪ حصو (16 ايڪڙ)، بلاڪ
  ⁂ بيلي جو اهو پاڳو، جنهن ۾ مال چارڻ جي منع هجي
  ⁂ [س/ات - انگ: Block]

– **بيلاڪ پيلائڻ**: [اصطلاح] رک وارو بيلو زيان ڪرائڻ، سخت نقصان ڪرائڻ

• **بيل باٽم**: [ا - مذ] ويڪرن پانچن وارو پاجامو
  ⁂ [انگ: Bell-bottom]

• **بيلٽ**: [ا –مذ] مخصوص علائقو، ليڪو (جيئن: سرائيڪي بيلٽ)
  ⁂ [انگ: Belt]

• **بيلٽ ج بيلٽَ:** [اِ-مذ] پٽو
۞ پينٽ کي مضبوط ٻڌڻ وارو پٽو. موٽر يا مشين جو سلسلو ملائڻ وارو پٽو
۞ ڪتي جي ڳچيءَ جو پٽو
۞ نري جي چن کي ٻڌڻ لاءِ پٽو
۞ اڏامڻ وقت جهاز ۾ مسافرن کي محفوظ رکڻ لاءِ نشستن ۾ نصب ڪيل پٽو
۞ [انگ: Belt]

• **ٻيلِٽ:** [اِ-مذ] (ڏسو: 'ٻئلٽ')

– **ٻيلِٽ باڪس:** [اِ-مث] (ڏسو: 'ٻئلٽ باڪس')

– **ٻئلِٽ پيپر:** [اِ-مذ](ڏسو: 'ٻئلٽ پيپر')

• **بيلجيم:** [اِ_خاص] يورپ جي اتر اولهه طرف هڪ ننڍو ملڪ
۞ [انگ: Belgium]

• **بيلچو ج بيلچا:** [اِ_مذ] لوهي پاهوڙو. ڪوڏر جو هڪ نمونو
۞ [ف: بيلچہ]

• **بيلدار:** [اِ_خاص] هڪ ذات جو نالو

• **بيلَفُ ج بيلَفَ:** [اِ_مذ] ڪورٽ جو ملازم (جيڪو ڏرين کي ڪورٽ جي سڏ کان آگاهہ ڪندو ۽ ڊگري، سمن وغيره تعميل ڪندو آهي)
۞ [انگ: Bailiff]

• **بيلمينٽ:** [اِ-مث] امين کي امانت طور، ڪنهن مال جي سپردگي، امانت حوالي ڪرڻ جو عمل
۞ [انگ: Bailment]

• **ٻيم:** [اِ_مذ] خوف، ڊپ، ڊاءُ، انديشو، ڊر
۞ [ف]

– **ٻيمناڪ:** [صفت] ڊڄندڙ، ڊيڄاريندڙ، ڀوائتو، خوفناڪ

• **ٻيم:** [اِ _ مذ] ٿنڀ، ٿنڀو، ڪنيو
۞ [انگ: Beam]

• **ٻيماتِ:** [اِ_مث] نِڪِي ماءُ 'ٻيماتي ڀاءُ = نِڪو ڀاءُ'
۞ [هند: سن: وِماتا]

• **بيمارُ ج بيمارَ:** [صفت] مريض، اگهو، روڳي
۞ [ف: بيم = خوف + آر = وارو]

– **بيمار پُرسِي:** [اِ_مث] بيمار جي طبيعت جي پڇا ڳاڇا، مريض جي عيادت

– **بيمارخانو ج بيمارخانا:** [اِ_مذ] بيمارن جي رهڻ ۽ علاج ٿيڻ جي جاءِ، اسپتال. شفاخانو

– **بيمارداري:** [اِ _ مث] بيمار جي طبيعت جي پڇا ڳاڇا، عيادت، بيمار پرسي

– **بيمارستان:** [اِ_مذ] بيمارن جي رهڻ ۽ علاج ٿيڻ جي جاءِ، اسپتال. شفاخانو

– **بيمارِ ڪربلا:** [اِ - خاص] حضرت امام زينت العابدين جو لقب. جيڪو ڪربلا ۾ امام حسين عہ جن جي شهادت وقت بيمار هو (۽ انهيءَ حالت ۾ قيد ڪري ڪربلا کان ڪوفي ۽ شام موڪليو ويو ادبيات ۾ استعمال ٿيندو)

– **بيمارِي ج بيمارِيُون:** [اِ_مث] اگهائي. ناچاقائي، مرض

– **بيماري ٻڙي:** [اِ_مث] اگهائي. ناچاقائي، مرض

– **بيماري ڪاٽڻ:** [اصطلاح] مريض ٿي رهڻ
۞ ڏکي ۽ تڪليف واري بيماريءَ کان پوءِ چاق ٿيڻ
۞ ضعيف ٿيڻ

• **بيمگو:** [ظرف] سوير
۞ [س/ٿ]

• **بيمُون:** [اِ_مث] ويامڻ کي ويجهي
۞ [س/ٿ]

• **ٻين:** [اِ_مذ] پارڪيدي (لاش تي) روئڻ جي حالت. ماتم
۞ بيان، ڳالهہ، ٻول
۞ اهو دردناڪ فقرو. جيڪو ڪنهن مري ويل جي غم ۾ (ان جا اوصاف بيان ڪندي) يا ڪنهن بيءَ مصيبت ۾ روئڻ وقت زبان مان نڪرندو آهي. نوحو. پار ڪيدي (لاش تي) روئڻ جي حالت. ماتم
۞ [سن: واٿي = وائي. هند: بين]

• **ٻين:** [ظرف] ۾، وچ ۾، درميان
۞ فاصلو (جهڙوڪ: بين السطور)
۞ [ع]

– **ٻين الاقوامي:** [صفت] عالمي، انٽرراشٽريہ (International)

- **بين السطور:** [ا - مذ] سٽن جي وچ وارو فاصلو، خالي جا
(سٽن جي وچ وارو مواد: Between the lines)
※ [ع]
- **بين الصوبائي:** [ا -مذ] صوبن جي وچ ۾ (لاڳاپا، مسئلا وغيره)
※ [ع]
- **بَين بَين:** [ظرف] وچئون وچ، درميانو، وچولو
• **بَينُ:** [ا_مذ] فاصلو، فرق
※ [ع]
• **بَينُ:** [صفت] صاف، چٽو
※ ڏسندڙ (مثلاً: دوربين، مستقبل بين وغيره)
※ [ع]
• **بِينَ ج بِينُونَ:** [ا_مث] دهل شرنائين سان گڏ وڄندڙ هڪ مگهڻهارڪو ساز (چمڙي جي ڳوٿريءَ ۽ توتارين مان ٺهيل ساز جنهن ۾ هوا ڦوڪي وڄائبو آهي Bag-pipe)
※ الغوزو، مرلي
- **بِينائِي:** [صفت] بين وڄائيندڙ
- **بِينَ باجو ج بِينُون باجا:** [ا_مذ] هڪ قسم جو ساز، طوطو ساز (Bage-pipe)، هارمونيم
※ [سن: وِڻا + واديہ]
- **بِينُون باجا وڄڻ:** [اصطلاح] ساز سروند وڄڻ، دهل دماما وڄڻ
※ شادمانا ٿيڻ، خوشيون ٿيڻ
• **بِينا:** [ا -مث] وِڻا (ساز)
• **بِينا ج بِينا:** [صفت] ڏسندڙ، پسندڙ، پروڙيندڙ، پرجهندڙ (مثلاً: 'دانا بينا')، دانا، مبصر
※ [ف]
- **بِينائِي:** [ا_مث] اکين سان ڏسڻ جي حالت، بصارت، نظر، ديد
- **بِينا ڪرڻ:** [اصطلاح] اکين کي روشن ڪرڻ، روشني بخشڻ
※ اندر جا طاق کولڻ
• **بي نامدار:** [صفت] جهن جي نالي 'بينامِي' سودو ٿيل هجي
• **بينامِي:** [ا_مذ] گمنامي، اڻ مشهوري
※ سودو (جيڪو پنهنجي نالي جائداد بدران ٻئي جي نالي ڪجي، پران جو فائدو پاڻ کائجي)
※ [ف]

• **بِينپ:** [ا_مث] وڏي ڪاري مک
• **بِينپِي ج بِينپِيون:** [ا_مث] ماڻهن جي پيڙ، گهڻو ميڙ
※ معاملو
※ جهيڙو
※ [س/ڪوهه]
• **بينجو ج بينجا** [ا - مذ] ساز جو هڪ قسم
– **بينجو نواز** [صفت – مذ] بينجو وڄائيندڙ، سازندو
• **بينجهُ ج بينجهه:** [ا – مذ] تنگ، سوراخ، ڳڙک
※ [س/ٿ]
• **بَينچ ج بَينچون:** [ا_مث] اسڪولن ۾ شاگردن جي ويهڻ لاءِ ڪاٺ مان ٺهيل ويهڪ، اسڪولن ۾ شاگردن جي ويهڻ لاءِ پاون سان هڪ خاص قسم جو تختو، بانڪ، بانڪڙو، آفيس، اسٽيشن، باغ، تفريح گاهه وغيره جاين تي آرام لاءِ (ڪاٺ، لوهه، سيمنٽ وغيره مان ٺهيل) ويهڪ
※ ججن جو مقرر گروهه
※ [انگ: Bench]
– **بَينچ ماجسٽريٽ:** [ا_مذ] جج (جيڪو ٻين ججن سان گڏ فيصلا ڪلائي)
※ [انگ: Bench Magistrate]
• **بينڊ:** [ا _ مذ] (ڏسو 'بئنڊ')
– **بينڊ ماسٽر:** [ا _ مذ] (ڏسو 'بئنڊ ماسٽر')
• **بِينڊِي:** [ا_مث] وارن جي ڳُنت
※ [هند]
• **بَينَرُ / بئنرُ:** [ا _ مذ] اهو ڪپڙو يا ڪاغذ، جنهن تي ڪنهن پروگرام، اداري، وڪري جي شيءِ، چونڊن ۾ اميدوارن جي حمايت يا ڪنهن ڳالهه جي بابت لکت يا چپائيءَ ذريعي جاڻ ڏنل هجي
※ [انگ: Banner]
• **بِينِڙُ ج بِينِڙَ:** [ا_مذ] ڪبوتر جو هڪ قسم (جنهن جي جهنب ٿلهي ٿئي)
※ [ف: بيني + نڪ]

• **بيِنِش:** [اِ_مث] بينائي، نظر
⁕ دور انديشي، عقلمندي
⁕ عورت جو نالو
⁕ [ف]

• **بَينَش:** [اِ_مذ] بحث، اَجايو ضد
⁕ ['بحث' جو عامي اچار]

• **بينڪ:** [اِ_مذ] ڏسو 'بئنڪ' (ءِ ان سان لاڳاپيل لفظ)

• **بينُو ج بينا:** [اِ_مذ] نراڙ، پيشاني، هڪ قسم جو ڳهه (جيڪو پيشانيءَ تي ٻڌبو آهي)، ٽڪڙو
⁕ [ع: بَين = وچ؛ سن: وِندُ = ڀرن جي وچ ۾ نراڙ جو ٽڪو پائيءَ جو ڦڙو ٻوند؛ هند: بينا]

– **بينُو چاڙهڻ:** [اصطلاح] وارن کي پيشانيءَ تي ڳُنڍڻ پيشانيءَ ۾ گهنڊ وجهڻ، سوڌ پائڻ، ڪاوڙجڻ، ڀرون چاڙهڻ

• **ٻينو:** [صفت_مذ] ٻنو، مِنو (نڪ ڦِٺل)
⁕ [ف: بيني = نڪ]

• **بينَوايو ج بينَوايا:** [صفت_مذ] بيعقل، بيوقوف، ٻالو ڀولو
⁕ [س/ڪوهه]

• **ٻيني ج ٻينيُون:** [اِ _ مث] نڪ، نڪ جو اندريون پاسو، نڪ جي ٽوٽي، درجي طاق جي هڪ پٽي، (ڪوي لاءِ) ڪنيو، ترار جي مٺِي جو اهو مٿيون حصو جو هٿ جو بچاءُ ڪري، ڏتوڻ جي مٿئين تختي تي "آ" جي نموني لڳل ڪاٺيون (جي تختن کي مضبوط ڪن)
⁕[ف]

• **بينِي:** [اِ_مث] وارن جي ڳُنت 'بيندي'

• **بينيفِٽ:** [اِ_مذ] فائدو لاڀ
⁕ [انگ: Benefit]

• **ٻيڻا:** [اِ – مث] بينا، ويڻا، وڄتر وينا، ساز جو هڪ قسم (جنهن جي ٻنهي پاسن ڪان ءِ وچ ۾ ست تارون وڄائڻ لاءِ ٿينديون آهن؛ هندن جي عقيدي موجب اهو ساز ڀرياڻين تارد مني 'جوڙيو هو)
⁕[سن: وِيڻا]

• **بيوٽي:** [اِ_ مث] سونهن، حسن، خوبصورتي
⁕ [انگ: Beauty]

– **بيوٽي پارلر:** [اِ _ مذ] روپ سينگار جو دڪان، عورتن جي ناهه ٺوهه جو هنڌ، هار سينگار جو مرڪز
⁕ [انگ: Beauty parlour]

• **بيورو:** [اِ - مذ] سرڪاري ڪاتو، دفتر (جهڙوڪ: 'بيورو آف ڪريڪيولم'، 'بيورو اسٽيٽسٽڪس'، 'بيورو آف ڪامرس' وغيره)
⁕ [انگ: Bureau]

– **بيوروڪريٽ:** [اِ_ مذ] ڪامورو، سرڪاري بالا آفيسر
⁕ [انگ: Bureaucrat]

– **بيوروڪريسي:** [اِ_مث] ڪامورا شاهي، عملداري، نوڪر شاهي
⁕ [انگ: Bureaucracy]

• **بيوسٿا:** [اِ–مذ] شاسترن مطابق فيصلو، مذهبي فتوا يا حڪم
⁕ [سن: ويوسٿا]

• **ٻيوڳ:** [اِ–مذ] وڇوڙو، جدائي، فراق، هجر
⁕ [سن: وِيوگ]

– **ٻيوڳي:** [صفت] وِيوڳي، وڇوڙيل عاشق

• **ٻُيُون:** [اِ - مث] (هميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ) سرهيون ٻڙيون (جيڪي سَوَڙن ۾ خوشبوءِ طور وجهندا آهن)، ٻڙا
⁕ [صفت - مذ] ڄاڻو، واقف.
⁕ ٻيڙيءَ جو سڪاڻي، ناکئو
⁕ [سن: ڀوم = زمين، ڀومِيه = زمين جو]

• **ٻيوَنتِ:** [اِ – مث] ڪٽ ڪرت، گهٽ وڌائي، ڪاٽ ڇانٽ
⁕ تقسيم
⁕ ماپ
⁕ [هند: بيونت = وضع، ڪپڙن جي ڪٽ ست]

• **بيوهه:** [اِ_ مث] رنَ زال، وڌوا

• **ٻيوي:** [اِ_ مث] زال، زوجه، گهر واري
⁕ [اردو]

• **بَيهَه ج بَيهُون:** [اِ – مث] لوهار يا سوناري جي ڌوٽيءَ جي ڌتوڻ لاءِ استعمال ٿيندڙ ٻن ڪانين مان هڪ ڪاني

• **بِيهه /بِهَه:** [اِ – مذ] ڪوٽيءَ جي پاڙ (جيڪا ڍنڍن يا ڪنبن ۾ ٿيندي آهي جنهن جو گل 'ڪنول' يا 'نيلوفر' آهي)
⁕ [سن: بِس]

– **بيهي ج بيهِي:** [صفت] بِيهه جو، بيهه وارو
⁕ بيهه مان ٺهيل

• **بيهاڻو:** [اِ – مذ] ڳورپٽ، هڪ جابلو گوشت خور جانور
⁕ [س/جت]

• **بيهارڻ:** [مص – فعل متعدي] اڀو ڪرڻ. کڙو ڪرڻ. اٿارڻ
※ [بيهاريس بيهاريندو بيهاريل]

• **بيهَڪ ج بيهَڪُون:** [ا – مث] بيهڻ جي حالت
※ استقامت. بيهلائي. ثابت قدمي
※ هائي. قد بت
※ اڏاوت. بناوت

- **بيهَڪَ جي نِشاني ج بيهَڪَ جون نِشانيُون:** [ا _ مث] ڪنهن به عبارت يا مضمون جي جملن جي جوڙجڪ لاءِ ڏنل نشانيون. Marks of Punctuations (جيڪي تمام ضروري هونديون آهن. جو نه انهن موجب عبارت يا مضمون اثر وارو ۽ سهڻو هوندو آهي ڪن حالتن ۾ بيهڪ جي نشاني نه هئڻ ڪري، جملي جي معنيٰ ئي متجي ويندي آهي)
※ سنڌي گرامر ۾ هيٺيون بيهڪ جون نشانيون آهن:
(1) ٿورو دم Comma (،)، (2) اڌ دم Semicolon (؛)، (3) دم Colon (:)، (4) پورو دم Full Stop (.)، (5) واڪ جون نشانيون Inverted commas ("" '')، (6) ڏنگيون (Bracaets) i. ننڍي ڏنگي ( ) Small Bracact، ii.وچين ڏنگي { }، iii. وڏي ڏنگي [ ] ، (7) عجب جي نشاني Sign of Exclamation (!)، (8) سوال جي نشاني Question Mark (؟)، (9) سڌي ليڪ Dash (ـ)، (10) آڏي ليڪ Oblique (/)، (11) برابر Equal to، (=)، (12) ٽي ٽڪيون Three Dots (...) وغيره

- **بيهَڪ وَٺڻ:** [اصطلاح] شڪل وٺڻ. صورت اختيار ڪرڻ. (to take shape)
※ کڙو ٿيڻ. اڀو ٿيڻ

• **بيهڻ:** [مص – فعل لازمي] کڙو ٿيڻ. اڀو ٿيڻ
※ [بيٺو بيهندو بيٺل]

- **بيهِي وڃڻ:** [اصطلاح] هڪ هنڌ ڪبي وڃڻ. هڪ جاءِ تي بيهي رهڻ
※ ٽڪ ٻڌڻ
※ ڇڪي وڃڻ. زور ختم ٿيڻ
※ نه لهڻ (قرض)
※ نه پڄڻ (گجهارت)

• **بيهِلو:** [ظرف] وهلو. سوير. جلدي. جهٽ پٽ
※ [س/ٽ]

• **بيهُودو ج بيهُودا:** [صفت - مذ] بدفضيلتو. بدافعال. بداخلاق. واهيات. نالائق. خراب. بد
※ ناشائستو. بيمروت
※ بيفائدو. اجايو. فضول
※ [ف: بيهوده]
※ [مث: بيهودي ج بيهوديون]

– **بيهُودگِي ج بيهُودگِيُون:** [ا – مث] بدافعالي. بداخلاقي. بدتهذيبي. نالائقي
※ بداسلوبي. بي ڍولائي
※ حماقت. بيوقوفي

• **بيهِي داڻو ج بيهِي داڻا:** [ا –مذ] پسارڪي وکر جو هڪ قسم. ٻيهي ڦل جا داڻا (جيڪي دوا ۾ ڪم اچن)
※ [ف: بهيدانہ]

• **بيهِي مڱَ:** [ا – مذ] تيلي ٻج جو هڪ قسم. ٻوهي ڄٽا

• **ٻِيءَ:** [ا – مث] ٻون، جاءِ. هنڌ. ماڳ. ٺڪاڻو منزل
'اچي ٻيٺا ٻيءِ تي، ڪري سڌ سهي' (حفيظ)
※ [سن: ڀومي]
※ وڄ
※ وٿي. وڇوٽي

– **ٻِيءَ ۾ رکڻ:** [اصطلاح] ٻوڏتي ڪرڻ. رکي ڇڏڻ. مؤخر ڪرڻ (to hold in abeyance)

• **بيئَر:** [ا –مذ] ٻنيرجو رس. جَوَنِ جو شراب. شراب جو هڪ قسم (جيڪو جون مان ٺاهيندا آهن)
※ [انگ: Beer]

• **بيئَر:** [ا - مذ] رڇ
※ [انگ: Bear]

• **بيئَرَر:** [ا – مذ] مٿئين ڪم ڪار وارو نوڪر. هوٽل يا گهر ۾ ڪاڏو ڪارائيندڙ. بيرو. حمال
※ [انگ: Bearer= کڻندڙ جهليندڙ]

• **بيئَرر چيڪُ:** [ا – مذ] هڪ خاص قسم جو چيڪ (جيڪو جنهن جي هٿ ۾ هجي سو وچي بئنڪ مان مٽائي)
※ [انگ: Bearer cheque]

• **بيئَن:** [ا - مث] ٻيءِ، وڄ
※ وڇوٽي، وٿي

ٻ

●ٻ: [ا _ مث] [سنڌي] سنڌي الف _ بي' جو ٽيون اکر. ابجد موجب عدد 'ب' جي برابر. عددي قيمت 2، تلفظ 'ٻي'

※ ڳالهه ٻولهه ۾ ڪنهن ٻه لفظ سان گڏ 'ٻ' سان شروع ٿيندڙ، اڳئين لفظ جو هم قافيه جاڙو لفظ (جيڪو ٻين لفظن ۾ 'وغيره' جي معنیٰ ڏيکاريندو آهي. جيئن: 'ماني ٻاني'، 'ڪُرسي ٻرسي' ۽ 'ڪتاب ٻتاب' وغيره)

●ٻه: [ا_صفت] هڪ واڌو هڪ. هڪ جو عدد ٻه پيرا، ڏون، ٻه، هڪ جي ٻيڻ

'ٻه ٽه ٻارهن' (چوڻي)

※ [ٻيا: ٻه]

– ٻه اکر: [محاورو] ٻه حرف، ٿورا لفظ، ڪجهه بيان، مختصر ذڪر، ٿورو احوال، ٻه ٽي ٻول (خاص ڪري ڪنهن ڪتاب جا)

– ٻه اکر پڙهيل: [صفت] ٿورو گهٽو پڙهيل، ٿوري گهٽي سمجهه رکندڙ

– ٻه اکر چوڻ: [اصطلاح] ٿوري ۾ ذڪر ڪرڻ، ڪجهه احوال ٻڌائڻ، مختصر طرح ٻڌائڻ

※ سفارش ڪرڻ

– ٻه اکيون ڪرڻ: [اصطلاح] ساڳي حيثيت وارن مان هڪڙي کي گهٽ ۽ ٻئي کي وڌ سمجهڻ، رياءُ ڪرڻ، بي انصافي ڪرڻ

※ مُنجهي پوڻ

– ٻه ٻه وڃڻ ڇهه ٻه وڃڻ: [اصطلاح] سڀ ڪجهه ضايع ٿيڻ

※ واڙو ٿي وڃڻ، مُنجهي پوڻ

– ٻه ٻه: [صفت] جوڙو جوڙو، جوڙي جوڙي

– ٻه ٻه ڇٽڻ: [اصطلاح] جاڙن ٻارن کي جنم ڏيڻ

※ دل اداس ٿيڻ، اُڪيرجڻ

※ پشيمان ٿيڻ

– ٻه ٻه ڳوڙها روئڻ: [اصطلاح] تمام گهڻو روئڻ، ٻِنا ٻِنا لڙڪ وهائڻ

※ [س /ات]

– ٻه ٻول ٻولڻ: [اصطلاح] مختصر ڳالهه ڪرڻ، ڪجهه ڳالهائڻ

※ نڪاح پڙهڻ

※ رضامندي ڏيکارڻ (ڪنوار ٻارن نڪاح ويل)

– ٻه ٽه ٻارهن: [محاورو] ٻڌيءَ ۾ طاقت آهي، جيئن گهڻا ماڻهو تيئن فائدو

– ٻه ٽي: [صفت] ٻن کان وڌيڪ (ٽيون)، مختصر ڪجهه

– ٻه ٽي ڏينهن: [ا _ مذ] ٿورو عرصو، گهٽ وقت، ٿورا ڏينهن

– ٻه ٽِڪر ٽَمڪڻ: [اصطلاح] ٿوري گهَڻي ٿيڻ، ڪِلڪِل ٿيندي رهڻ

– ٻه پاٽي ڪرڻ: [اصطلاح] مقابلو ڪرڻ (ڪڪڙن جا خفتي ڪڪڙن کي ويڙهائڻ لاءِ پاٽيءَ جا ٺونگارا هڻندا آهن. ٻه دفعا ٺونگارا هڻڻ کي 'ٻه پاٽي ڪرڻ' چوندا آهن)

※ وڙهي حق وٺڻ

– ٻه پهَرَ: [ا_مذ] ڇهن ڪلاڪن جو عرصو، اڌ ڏينهن يا اڌ رات

– ٻه پهَرَ وهڻ: [اصطلاح] وقت تي همدردي ڪرڻ

※ انجام موجب اڌ ڏينهن يا اڌ رات تائين ڪم ۾ مدد ڪرڻ

※ ميار لاهڻ

– ٻه پيرَ ڀرڻ: [اصطلاح] اڳتي وڌي اچڻ، سٺي هلت هلڻ

– ٻه پيرَ وهڻ: [اصطلاح] ڏکئي وقت ۾ ڪم اچڻ، همدردي ڪرڻ

※ ميار لاهڻ

– ٻه ڇپُون رکڻ: [اصطلاح] هڪ ڳالهه تي نه بيهڻ، ٻچاپڙائي ڪرڻ

– ٻه چار: [صفت] ٻن کان وڌيڪ (ٽيون)، ٿورا، ڪجهه

'هر ڪم ڪار ۾ ٻه چار مجبوريون، هڪڙي پيار ۾ هزار مجبوريون'

(استاد بخاري)

– ٻه ڇنبا: [ا _ مذ] معمولي سيڪت، گهٽ سزا

– ٻه ڇنبا پاڻ کي هڻڻ: [اصطلاح] پنهنجي غلطي محسوس ڪرڻ، پنهنجو احتساب ڪرڻ

※ غلطيءَ باوجود اڳئين کي ڪجهه نه چئي سگهڻ، ڪاوڙ پي وڃڻ

※ ٻين جي غلطيءَ تي پاڻ کي برو ڀلو چوڻ، پاڻ کي جوابدار سمجهڻ

– ٻہ چنبا هڻڻ: [اصطلاح] معمولي سيڪٽ ڏيڻ. گهٽ سزا ڏيڻ

– ٻہ ڏرجا پڙهيل: [صفت] ٿورو پڙهيل. ٿورو پڙهيو

– ٻہ رڪعتون پڙهڻ: [اصطلاح] نماز پڙهڻ. مختصر عبادت ڪرڻ

– ٻہ ڪَن ٻچڻ: [اصطلاح] ٻہ ماڻهو ٻچڻ. ٿورا ماڻهو ٻچڻ (جڏهن ڪنهن آڪهہ جا اڪثر ماڻهو ڪيڏانهن هليا وڃن يا ڪهول جا اڪثر فرد روزي ۽ روزگار خاطر شهر ڪان ٻاهر ويل هجن ۽ صرف ٿورا ماڻهو وڃي بچن. تہ اُن وقت هي اصطلاح ڪتب آندو ويندو آهي تہ: مثال طور: اڄ اسان گهر ۾ رڳو ٻہ ڪن وڃي بچيا آهيون)

– ٻہ گِدرا مُٺِ ۾ اَچڻ: [اصطلاح] هڪ وقت ٻہ ڪم ٿيڻ. هڪ ئي وقت ٻہ فائدا حاصل ٿيڻ

– ٻہ گهر ٻارڻ: [اصطلاح] جهيڙو ڪرائڻ. ويڙهائڻ. ٻن ڌرين کي ويڙهائڻ. پڙڪائڻ

– ٻہ گهڙيون: [ا _ مث] ٿورو وقت. مختصر عرصو

– ٻہ گهڙيون گڏ گهارڻ: [اصطلاح] رفاقت هجڻ. گڏجي رهڻ. ڪجهہ لمحا گڏ گذارڻ

– ٻہ لتون: [اصطلاح] (ڪنايہ معنيٰ ۾ واقعا) (i) دولت حاصل ٿيڻ جي لت (يعني دولت جمع ٿيڻ سان ماڻهو هوش حواس وڃائي ٿو) (ii) دولت ختم ٿيڻ جي لت (يعني دولت ختم ٿيڻ سان ماڻهو تباھہ ۽ برباد ٿئي ٿو)

– ٻہ نَفِلَ پڙهڻ: [اصطلاح] عبادت ڪرڻ. بندگي ڪرڻ
※ الله پاڪ جا شڪرانا بجا آڻڻ

– ٻہ نمبري: [صفت] نقلي. ڪريل. دونمبري. گهٽ جنس وارو (ويڪائو مال)
※ منافق. فريبي. دوڪيباز. ڏوڪي باز

– ٻہ هَٿَ اَکين هُجڻ: [اصطلاح] هوشيار هجڻ. قوت هجڻ
※ ٿورو اڳيرو هئڻ

– ٻہ هَٿَ ڏيڪارڻ: [اصطلاح] جُهمر هڻڻ. رقص ڪرڻ
※ فن جو مظاهرو ڪرڻ

– ٻہ هَٿَ کڻڻ: [اصطلاح] دعا گهرڻ. تعزيت ڪرڻ. عذر خواهي ڪرڻ

●ٻـہ: [ا_صفت] ٻن سان
※ [ٻہ > ٻہ (زير اضافت جي پڇاڙي بمعنيٰ وارو)؛ جيئن: ٻہ اکيائي، ٻہ چاڀائي، ٻہ چتيو]

●ٻـہ آرٿو: [صفت - مذ] ٻن معنائن وارو

●ٻـہ اَکيائِي: [ا_مث] ٻيائي. دُوئي. رياڪاري. پاسخاطري. ناانصافي. ونڊ

– ٻـہ اَکيو ۽ ٻـہ اکيا: [صفت_مذ] ٻيائي ڪندڙ. رياڪار. بي انصاف. منافق

– ٻـہ اَکيو ٿيڻ: [اصطلاح] رياءُ ڪرڻ. وِنڊ ونڊ. پاسخاطري ڪرڻ

– ٻـہ تاڙُ: [ا_مذ] ٻن تاڙين جو نڪاءُ. تاڙي نوڪ (زنانو)
※ جهيڙو. ڏمچر. ٻائيتال. هُل. گهڻو گوڙ. فساد. ماناڻ

– ٻـہ ٽِپي: [ا _ مث] قبر جي سامي. قبر
※ گجهارت (ٻن اسمن واري)
※ پتي راند جو قسم

– ٻـہ پاڙو ۽ ٻـہ پاڙا: [صفت _مذ] ٻن پاڙن وارو مضبوط. ڏاڍو
※ [ا _ مذ] هڪ قسم جو ٻوٽو

– ٻـہ پٽي: [ا _ مث] ٻن پٽين واري. جنهن کي ٻہ پٽيون هجن

– ٻـہ پٽي چپل: [ا _ مث] ٻن پٽين واري چپل

– ٻـہ پُڙو ۽ ٻـہ پُڙا: [صفت_مذ] ٻن پُڙن وارو. ٻن ڏِکن وارو. ٻن تهن وارو (ٻہ پڙو اجرڪ. ٻہ پڙو اقرانو وغيره)

– ٻـہ پُڙي ۽ ٻـہ پُڙيون: [صفت _ مث] ٻن پُڙن واري. ٻن تَهن واري. ٻنهي طرفن کان هڪ جهڙي رڱيل اجرڪ. چادر

– ٻـہ پنڪڙي: [ا – مث] هڪ قسم جو ٻوٽو (جنهن جي گل ۾ ٻہ پنڪڙيون هونديون آهن)

– ٻـہ پُور پاسو ٽِڪنڊو: [ا _ مذ] ٽڪنڊي جو هڪ قسم. جنهن جا ٻہ پاسا پاڻ ۾ برابر هجن (جاميٽري ۽ جو اصطلاح)

– ٻـہ پيرو ۽ ٻـہ پيرا: [صفت _ مذ] ٻن پيرن وارو (يعني ماڻهو)
※ [مث: ٻہ پيري ۽ ٻہ پيريون]

– ٻـہ جويو: [صفت _ مذ] ٻن جوين (زالن)وارو

- ٻـ چيپيو ج ٻـ چيپيا: [صفت ـ مذ] ڦرڻو ڦيرڻو، ٻچاپڙو، منافق. هڪ ڳالهه تي نه بيهندڙ

٭ ٻن چپن (زبانن) وارو (نانگ وغيره)

- ٻـ چِتو ٿيڻ: [اصطلاح] دل من هٽڻ، غوطا کائڻ

- ٻـ ڏڪي ج ٻـ ڏڪيون: [ا ـ مث] ٻن ڏکن واري، دونالي بندوق

'جورن ڪارڻ، سورن ڪارڻ ٻه ڏکيون ڏارڻ وارا آهيون' (استاد بخاري)

- ٻـ رَقمِي ج ٻـ رَقمِيُون: [ا ـ مث] رياضيءَ جو هڪ اصطلاح، حسابن جو هڪ قسم (جنهن ۾ ايڪي جي وات سان فقط ٻن رقمن ذريعي جواب نڪري)

- ٻـ رَنگو ج ٻـ رَنگا: [ا ـ مذ] ٻن رنگن وارو، دورنگو، ٺورن مڪرن، تجويزن يا اٽڪلن وارو

٭ [ٻه + رنگ]

'جنيسر جوڙرنگ، ٻـ رنگو لوڪ پيو' (شاهه)

- ٻـ رُوٽِي ج ٻـ رُوٽِيُون: [ا ـ مث] ٻه دفعا ربيع، ٻـ ربيجو فصل

- ٻـ سُرخو ج ٻـ سُرخا: [صفت ـ مذ] ٻن ڪاٺين وارو (تنبو)، دو چوبو

- ٻـ سَرو ج ٻـ سَرا: [ا ـ مذ] ٻٽي دفعي وارو، ٻه لڙهو (هار)، ٻن لڙهن وارو، ٻن ڏاتين وارو، گڏيل ٻن ٻولين وارو

- ٻـ سِرو ٻارُ ج ٻـ سِرا ٻارَ: [ا ـ مذ] ديوار ۾ ڏنل سِرن جو ٻٽو ٻار

- ٻـ سروٽو ج ٻـ سروٽا: [صفت ـ مذ] ٻسرو

- ٻـ سِري پِٽ: [ا ـ مث] ٻن سرن جي ٻارَ واري پِٽ

- ٻـ سَؤ: [صفت] ٻن سون وارو (200)

٭ ڪپڙي جو هڪ قسم (جنهن جي تاڃيءَ ۾ ٻه سؤ تندون ٿين)

- ٻـ سَوادو ٻـ سَوادِي: [ا ـ مذ] ٻٽي لذت وارو، ٻن ذائقن وارو (کاڌو طعام يا مشروب وغيره)

- ٻـ سيري: [ا ـ مذ] ٻن سيرن وارو تارازيءَ جو وَٽُ (جيڪو 1.86 ڪلو گرام وزن جي برابر هوندو آهي)

- ٻـ شاخِي ڳِپُ: [ا ـ مث] ٻن ٻارن وارو پيٽ، جاڙن ٻارن وارو حملُ

- ٻـ طرفو: [صفت ـ مذ] ٻنهي طرفن کان، ٻنهي پاسن کان

- ٻـ ڦارُ/ ٻـ ڦارو ج ٻـ ڦارَ/ ٻـ ڦارا: [صفت ـ مذ] ٻن ڦارن وارو، ٻه ڦاڪو (زمين کيڙڻ وارو هر)

- ٻـ ڦاڪو ج ٻـ ڦاڪا: [صفت ـ مذ] ٻه ڦارو، ٻن ڦاڪن وارو

- ٻـ ڦيٿي: [ا ـ مث] ٻن ڦيٿن واري

- ٻـ ڦيٿي سائيڪل: [ا ـ مث] ٻن ڦيٿن واري سائيڪل

- ٻـ ڪاريو ج ٻـ ڪاريا: [صفت] ٻڪمو، ٻه ڪم ڪندڙ

- ٻـ ڪنو ج ٻـ ڪنا: [صفت] ٻن ڪنن وارو، سُرلو

٭ منافق، مخالف ڳالهيون ڪندڙ

٭ اهو ماڻهو جو هڪ هنڌان ڪا ڳالهه ٻڌي ٻئي هنڌ پڄائي، چغلخور

- ٻـ ڪنِي ج ٻـ ڪنِيون: [ا ـ مث] ٻڪني، اُک جي وڻ جي تاريءَ جي جوڙي (جنهن ۾ ننڍڙا ڪجوا ٻه ٻن لڳندا آهن)

٭ [س/ل: ٻه + ڪني = ڪنن واري]

- ٻـ ڪنيو گهر: [ا ـ مذ] ٻن ڪنين وارو گهر، اهو گڏيل گهر جنهن ٻه يا ٻن کان وڌيڪ ڪٽنب هر ويلي تي ڌار ڌار پنهنجي ماني پاڻي تيار ڪن، اهو گهر جنهن کاڌو تيار ڪرڻ لاءِ ڌار ڌار ٻه چلهيون چڙهن، الڳ الڳ راڌڻي وارو گهر

- ٻـ ڪُٺو ج ٻـ ڪُٺا: [صفت ـ مذ] ٻه ڪُٺيو، ٻن ڪُٺن وارو، ٻن ٻارين وارو، ٻه ڪُٺو (ڇپر)

- ٻـ گهرو ج ٻـ گهرا: [صفت ـ مذ] ٻن گهرن وارو، ٻن زالن وارو، ٻه جوڙو

- ٻـ لاٽو ج ٻـ لاٽا: [صفت ـ مذ] ٻن لاٽن وارو، ٻن چپن، چپين وارو، ٻن طرفن کان روشني ڪندڙ (ڏيئو)

- ٻـ لاڙي ج ٻـ لاڙيون: [صفت ـ مث] ٻن لاڙن واري (چڙي)، ٻلاري چڙي، ٻلاري ڪڙڪ

- **ٻہ لپي ج ٻہ لپيُون:** [ا ـ مث] ڪوڏر جي ٻن لپن واري ويڪر يا اونهائي واري ڪاٽي
- **ٻہ لڙهو ج ٻہ لڙها:** [صفت ـ مذ] ٻن لڙهن وارو. ٻہ لارو. ٻہ لامو
- **ٻہ ماڙ:** [صفت ـ مذ] ٻن (ماڻهن) ڪي مارينڌڙ. پهلوان. سورهيہ
- **ٻہ ماڙ:** [ا ـ مث] ٻن طبقن واري ماڙي (Double story)
- **ٻہ مٿي:** [ا ـ مذ] ٻن مٿن واري. ٻہ مُنهين. بلا جو هڪ قسم
  * [س/ڪوهہ]
- **ٻہ مُنهُون ج ٻہ مُنهان:** [صفت ـ مذ] ٻن منهن وارو
  * [اصطلاحاً] ٻِجاڀڙو. منافق. لائي چائي ڪندڙ
  * [ا ـ مذ] ٻن ڪنارن يا ڌارن وارو (چاقو وغيره)
  * [مث: ٻہ مُنهين ج ٻہ مُنهيُون]
- **ٻہ مُنهِين ج ٻہ مُنهِيُون:** [ا_مث] بلا جو هڪ قسم. (عام خيال موجب) ٻن منهن واري بَلا
- **ٻہ مُنهِين بَلا:** [ا ـ مث] بلا جو هڪ قسم (جنهن ڪي ٻہ منهن ليندا آهن. پر ان جو هڪ منهن بند هوندو آهي. پر عام چوڻي آهي تہ هيءَ بلا ٻارهين مهيني ٻيو منهن کوليندي آهي). ٻوگهي
- **ٻہ مٿي ج ٻہ مٿيُون:** [ا ـ مث] ٻن مٿن تور واري (گوڏا). ڏڏي
- **ٻہ نارو ج ٻہ نارا:** [ا ـ مذ] ٻن نارن وارو کوهہ (جنهن تي هڪ ئي وقت ٻہ نارو هندا هجن). جَنگ کوهہ
- **ٻہ واٽو ج ٻہ واٽا:** [ا ـ مذ] ٻہ راهو. ٻہ راهو. ٻن رستن جي ڦٽن يا ملڻ وارو هنڌ. ٻِسول
  * [ا ـ خاص] ٿرپر هڪ ڳوٺ جو نالو
- **ٻہ وايو ج ٻہ وايا:** [صفت ـ مذ] ٻن ٻولين وارو. دووايو. (ٻن ٻولين (لغت) جو ننڍڙو ڪتاب)
  * ٻن طرفن کان لڳندڙ واءُ
- **ٻہ هَٿيو ڪرٽ:** [ا ـ مذ] ٻن هٿن سان ڇڪڻ جي وڏي ڪارائي (جيڪا هڪ ئي وقت ٻہ ماڻهو استعمال ڪندا آهن. هڪ ماڻهو هڪڙي پاسي ۽ ٻيو ٻئي پاسي تي ٻيهندو آهي). واڍڪي ڪم جو هڪ اوزار
- **ٻہ هَفتو:** [صفت ـ مذ] ٻن هفتن وارو. چوڏهن روزو

● **ٻا:** [ا ـ مذ] [آواز] ٻاڪار. ڌڪ لڳڻ تي ٻڪريءَ جي ٻيڪَ. ('ٻابا' جو مخفف)
  * ٻيءُ. والد
  * [س/ٿ]

● **ٻاٻاٽا:** [ا ـ مذ] اباڻا. ڏاڏاڻا. ابا ڏاڏا. مِٽ مائٽ. عزيز
'ٻاٻاڻن سين ٻول. ڪيم نہ ڪوڙ وهڻ جا' (شاهہ/مارئي)
- **ٻاٻاٽا ٻولَ:** [ا ـ مذ] اَباڻن جا ٻولَ. وڏن جا قولَ. وَچن
- **ٻاٻاڻِڪو ج ٻاٻاڻِڪا:** [صفت ـ مذ] ٻاٻاڻن جو. اباڻو. ڏاڏاڻي گهر جو
- **ٻاٻاڻو ج ٻاٻاڻا:** [صفت ـ مذ] ٻاٻاڻن جو اَباڻو ڏاڏاڻو
'ٻڪر ٻاٻاڻا. پسان شال پر ڪنهين' (شاهہ)

● **ٻاٻاڻي:** [ا ـ خاص] هڪ ذات يا نک (هن نک مان 'ڪيرت ٻاٻاڻي' سنڌي ٻوليءَ جو نامور اديب ۽ شاعر ٿي گذريو آهي)

● **ٻاٻٽ ج ٻاٻٽ:** [ا_صفت] اڌ مغزي. چريو. ٻي ٻڌيو. ٻي سمجهہ. گونشاڻڙو
  * [س/ڪوهہ]

● **ٻاٻٽ ج ٻاٻٽُون:** [ا ـ مث] گُنڍيءَ جو هڪ قسم

● **ٻاٻڙ:** [ا ـ مذ] پسارڪي وکر جو هڪ قسم. هڪ ٻوٽي جو خوشبودار ٻج
  * [س/ڪوهہ]

● **ٻاٻڙ:** [ا ـ مث] ساڙو. بدن تي ٻاهِہ. ٻُخار
  * [س/ل]

● **ٻاٻر:** [ا_ مث] ٻَٻُرن جون سنهيون ڪانيون. ننڍيون سنهيون ٻَٻريُون. ٻٻرن جا وڻ. ڪچيون ٻبريون
  * [س/ل/ڪوهہ]
- **ٻاٻرو ج ٻاٻرا:** [صفت ـ مذ] ٻٻُر جو (ڪندو يا ڏنگهر وغيره)
  * [س/ل]
'وڻ ٻاٻرو. ڪر ماڻهو شل نہ هوئي اوڙي ٻاڙي' (چوڻي)
  * [مث: ٻاٻري ج ٻاٻريُون]

-ٻاٻرو ڍنگهر: [ا ـ مذ] ٻبر جو ڍنگهر

- ٻاٻرو ڪنڊو: [ا ـ مذ] ٻبر جو ڪنڊو

-ٻاٻري ڪنڊِ: [ا ـ مث] ڪچين ٻبرين جا ٽِڪا ڪنڊا، ڪنڊن واريون ڪچيون ٻبريون،

* [مجاز] اهڙو ماڻهو جنهن مان جند ڇڏائي نہ سگهجي، مَچڏ

●ٻاٻري: [ا ـ خاص] عورت جو نالو. 'مائي ٻاٻري' [ٺوڪري تعلقي جي 'مائي ٻاٻري' (فال وٺڻي)، فال وجهندي هئي ۽ اڪثر سنڌس ٽاڻا ۽ اهڃاڻ درست ثابت ٿيندا هئا]

●ٻاٻريون: [ا ـ مث] ٻبر جون سنهيون ڪاٺيون

* منجهيل وارن جا مَڇا، ڪُرنڊيون ٿيل وارَ

* جوڳين ۽ سناسين جي جِهنڊ

* گاهہ جا ٿُبا يا ٻُٽ

●ٻاٻڙا: [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو. ٻاٻڙا

* تعلقي ميرپور ساڪري ۾ هڪ ڳوٺ ۽ ديهہ جو نالو

●ٻاٻڙي: [ا ـ خاص] تعلقي ميرپور بٺوري ۾ هڪ ديهہ جو نالو

●ٻاٻلُ ج ٻاٻلَ: [ا ـ مذ] (ـ ٻابل) بابو ابو پِتا، چاچو (پيءُ جو پاءُ)، بزرگ

'پيرين آءُ نہ ٻجهي، ٻابل ڏٺي نہ ٻور' (شاهہ/ ڪنڀات)

* مُکِي، پٽيل، ڳوٺ جو وڏو

'ٻابل آچاري، پر ڪو مچي' (محاورو)

* [ا ـ خاص] گرو نانڪ جو هڪ لقب

- ٻاٻل جَر وِهائڻ: [اصطلاح] مهانگو سهانگو خريد ڪرڻ

● ٻاٻو ج ٻاٻا: [ا ـ مذ] چاچو، ڪاڪو، جهونو، وڏڙو، پوڙهو

* پراڻن خيالن وارو

* [س/ات]

* پينو، گداگر

* [س/ٺ]

* [مث: ٻاٻي ج ٻاٻيون]

-ٻاٻو ٻُڏُو: [صفت] وسوڙل، نادان، بيوقوف، پر مٽڙيو

● ٻاٻورِجڻُ: [مصدر 'ٻاٻورڻ' مان فعل مجهول] ٻُورجهلڻ (وڻ جو)، پُورجڻ، ٻوڪجڻ، ڦرجهلڻ

* بلوغت کي رسڻ (ڇوڪر يا ڇوڪريءَ جو)، ساماٽجڻ

* بانبورجڻ، ڪاوڙجڻ، ڦوڪجڻ، آپامڻ

* [ٻاٻوريو ٻاٻوريو ٻاٻوريل]

●ٻاٻورَڻُ: [مص ـ فعل لازمي] راز کولڻ، گجهہ پڌرو ڪرڻ، سچي ڪرڻ، اڳيون پويون بَڪي ڏيڻ، بَڪڻ، ٻاڦورڻ

* [سن: ٻِيرِ]

●ٻاٻورَ: [ا ـ مث] راز جي خبر ٻاڦورَ، خبرَ سڌ، پتو، ڀيٽ

* پڌر، اگهاڙ

* سچي، اعتراف

●ٻاٻورڙ: [ا ـ مث] گهٽا فقير، فقيرن جو ٽولو

* [س/ٺ]

●ٻاٻهِ ٻِجُ: [ا ـ مذ] پسارڪي وکر جو هڪ قسم

●ٻاٻيچَ ج ٻاٻيچُون: [ا ـ مث] پيار، قرب، حب، اڪنڊ، سِڪ، اڪير، ٻاٻيس، ٻاٻير، ٻاٻيهہ

●ٻاٻيرَ ج ٻاٻيرُون: [ا ـ مث] ٻاٻيچ، ٻاٻيس

●ٻاٻيسَ/ ٻاٻيهہَ ج ٻاٻيسُون/ ٻاٻيهُون: [ا ـ مث] ٻاٻيچ، پيار، اڪنڊ

●ٻاٻيها: [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو

* ٻاٻيهي پکيءَ جو جمع

●ٻاٻيهَلُ ج ٻاٻيهَلَ: [ا ـ مذ] ٻاٻيهو، پکيءَ جو هڪ قسم، چاتڪ (جنهن جا کنڀ ڳاڙهيري رنگ جا ٿين ۽ ڳچي هلڪي ماوي رنگ جي ٿئي)

'اڄ پرين پهنگيا، ڪر ٻاٻيهل مورا' (شاهہ)

* [صفت] سهڻو ماڻهو

'ٻاٻيهل پيهان، اڄي ويهہ اکين تي' (سچل)

•**پاپيهو ج پاپيها:** [ا ـ مذ] پاپيهل، چاتڪ پکي، ڳيري جو هڪ قسم (ڳاڙهيرو رنگ ۽ ماري ڳچي)

'تہ لڳي مرلوهہ، تہ پاپيهو ٿي مران' (شاهہ)

—

'ڪون چوند ڳڳهلين پاپيها! تو ڪي تيشي تول شريا،

هيٺ جس مڻي مجس تيو پرين پاس رهيا'

(نامعلوم سگهو)

٭ تاڙو پکي، جانور جو هڪ قسم، چاهو

٭ [ا۔خاص] تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهہ جو نالو

٭ پنهونءَ جي هڪ هندو نوڪر جو نالو

•**پاپٽُ ج پاپٽَ:** [صفت] پاپٽ، بي سمجهہ

٭ [س/ڪوهہ]

•**پاتِ:** [ا ـ مث] چپ، مات، بس (خاص طرح ڪوهستاني مگهار ڳالهائين)

٭ [س/ڪوهہ]

•**پاتاڙ ج پاتاڙون:** [ا ـ مث] ڳالهائڻ ۾ اٽڪ، پاتاڻ، پاتائي، هَڪوائي، هَڪڙائپ

٭ مونجهہ، پريشاني، اُداسي، اُباٽڪائي

٭ سِڪ، چِڪ، اڪنڊ، اُڪير

٭ عادت، ياڙ، هير

٭ رڙ، دانهن، آواز

٭ [س/ل]

٭ خاموشي، سڄ

•**پاتاڙجڻُ:** [مصدر 'پاتاڙڻ' مان فعل مجهول] پريشان ٿيڻ، اُداس ٿيڻ، بي دليو ٿيڻ

٭ چِڪ ٿيڻ (عادت، نشي وغيره جي)، ياڙ لڳڻ

٭ اُڪيرجڻ، اڪنڊجڻ

٭ [پاتاڙبو پاتاڙبو پاتاڙيل]

•**پاتاڙڻُ:** [مص ـ فعل لازمي] پاتائڻ، هڪڙائڻ، منجهيل ڳالهائڻ، طوطلائڻ، برابر نہ ڳالهائي سگهڻ

٭ [سن: واد = ڳالهہ]

٭ روئڻ، دانهون ڪرڻ

٭ [س/ڪوهہ]

٭ اداس ٿيڻ، بي دليو ٿيڻ

٭ [پاتاڙيو پاتاڙيندو پاتاڙيل]

•**پاتاڙو ج پاتاڙا:** [صفت ـ مذ] پاتو، جيڪو چٽو ڳالهائي نہ سگهي

٭ وائي بتليل، بتال، پريشان، منجهيل، موڙهل، اباٽڪو، اداس، ملول، اُڪنڊيل، نا اُميد، مايوس

٭ بيزار

٭ [مث: پاتاڙي ج پاتاڙيون]

'سورين جت سگهي ات پاتاڙي بيلي ٿئين' (شاهہ/ديسي)

–**پاتاڙي ٻولي:** [ا ـ مث] چچريل وائي، طوطلي زبان (خاص ڪري ٻارن جي)

•**پاتائڻ:** [مص ـ فعل لازمي] پاتو ڳالهائڻ، چٽو نہ ڳالهائڻ

٭ [سن: واد = آواز]

٭ [پاتائيو پاتائيندو پاتائيل]

•**پاتو ج پاتا:** [صفت ـ مذ] پتڙ، هَڪڙ، ڳالهائڻ ۾ اٽڪندڙ، چٽا اُچارَ نہ ڪري سگهندڙ

–**پاتاڻِ:** [ا ـ مث] پاتائي، ڳالهائڻ ۾ عيب (جنهنڪري زبان مان اُچار پوري طرح نہ نڪرن)، منجهيل يا اڻ چٽو ڳالهاءُ، هَڪڙائي

–**پاتائِي:** [ا ـ مث] پاتاڻ

–**پِتِ پِتِ:** [ا۔مث] ڳالهائڻ ۾ اٽڪ، پاتائي، هڪڙاڻ، پاتاڻ

٭ بيفائدو ڳالهاءُ، بڪ بڪ، اجائي ڳالهہ

٭ بي واجبي هلت، هلڪڙائي، ٽرڙائي، ڦٽ ڦٽ، تر تر

٭ ڪلڻ ۽ بند ٿيڻ جي حالت

٭ پُورَ پَٽَ، پتڪو، چُرڪو، بي آرامي

٭ لغڙ جي ڦٽ ڦٽ

٭ پکي جي کنڀن جي ڦٽ ڦٽ

–**پِت پِت ڪرڻ:** [اصطلاح] زبان جي اٽڪ سان ڳالهائڻ، پاتائڻ

٭ ڪم ۾ اجائي تڪڙ ڪرڻ، تر تر ڪرڻ، ڦٽ ڦٽ ڪرڻ

–**پِتپِتيو ج پِتپِتيا:** [صفت۔مذ] پاتو (ڳالهائڻ ۾)، هَڪڙ

٭ هلڪو، ٽرڙو، بي آرامو، بي صبرو

٭ فصل پتيرو

–**پِتڙُ ج پِتڙَ:** [صفت] پاتو

●**ٻاٽَ ج ٻاٽُون:** [ا ـ مث] ساهہ گهٽي ڏنل زور (جهڙوڪ ويم وقت)
ساهہ جي گهٽ سبب وات جي پور پٽ، ڳيٽَ
☼ [سن: ويٿا < ويٿ = زور ڏيڻ سور ڪاٽڻ]

– **ٻاٽَ ڪاٽڻ:** [اصطلاح] زور ڏيڻ ۽ سُورَ ڪاٽڻ (ڪنهن عورت جو ويم وقت)

– **ٻاٽُون ڏيڻ:** [اصطلاح] ڪِنجهڻ، زورَ لائڻ، سُورَ ڪاٽڻ
☼ سڪرات ويل هڏڪيون ڪاٽڻ

– **ٻاٽُون ڪاٽڻ:** [اصطلاح] اجائي ڪوشش ڪرڻ، سِڪڻ، واجهائڻ
☼ ڏڪا ۽ ٺاٻا کائڻ
☼ ساهہ منجهڻ
☼ ڪجهہ نہ سَرڻ، محروم رهڻ
☼ گرهہ اٽڪڻ سبب ڳيٽون ڏيڻ

●**ٻاٽُو:** [ا ـ مذ] گاهہ جو هڪ قسم

●**ٻاٽُو هريڙ ج ٻاٽُو هرِيڙُون:** [ا ـ مث] هريڙن جو هڪ قسم

●**ٻاٽ:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو
☼ [س/ات]

●**ٻاٽ:** [ا ـ مث] گـُنگهہ، اوندهہ
'ٻات اوندهہ ۾ ٻري جڻ روشني گولي لڏم' (سرڪش)

ـ **ٻاٽ اونداهي:** [ا ـ مث] گـُنگهہ اونداهي، گهاٽي اونداهي

ـ **ٻاٽ وِلوڙڻ:** [اصطلاح] اوندهہ ۾ سوجهرو ڪرڻ جي ڪوشش ڪرڻ
'رات ولوڙيم ٻاٽ، نڪتو مڪڻ سج ٿي' (استاد بخاري)

●**ٻاٽ:** [ا ـ مث] چانديءَ ۾ ملايل مَٽُ
☼ سون، چانديءَ کي رجهائڻ جي حالت
☼ اِتيءَ کي ڏڪر سان اُڇلَ

●**ٻاٽِ ج ٻاٽِيُون:** [ا ـ مث] مَکڙي، ڀَور، ٻاٽي (وونڊ جي)، ڀنسي، ڪرڙ جي گل جي مَکڙي يا گـَونچ
☼ ٺاڀي (ٻهڻ جي ٺاس ڪي)
☼ مَٽُ گڏيل چاندي

●**ٻاٽ ج ٻاٽَ:** [ا ـ مذ] ڏڏريل اَنُ، سنها سنها ٽڪر (ڪٽڪ جا)، اَهي جو چاڻ، ڀنبڻ يا ڪـَڻهو، ڪڻڪ جو ڏارو، ڏريل ان
☼ جوپائي مال کي کارائڻ لاءِ ڪٽڪ، جوئر وغيره جو ٺهڪايل ۽ گولا ڪيل اٽو
☼ [صفت] واٽهڙو، مسافر
☼ گدا، فقير
☼ [ٻات، ٻاتي = گل جي مکڙي، نئون ٻور، (اصطلاحي معنيٰ) ڳڀرو، نوخيز (عاشق)]
☼ ڳڀرو، نوجوان (عاشق)
☼ [س/ل/ڪوهہ]
'ٻاٽن ٻيلون ٻڌيون، ڀيسيو سونهن سڙن' (شاهہ/مومل راڻو)
☼ اِنعام ۽ اِڪرام جو لائق شخص
☼ بادشاهہ جو مشير يا وزير
☼ ويس ڏاري
☼ نَٽُ
☼ ڪچڙو، ڪنڙو، نرم

– **ٻاٽـَڦلو ج ٻاٽـَڦلا:** [ا ـ مذ] ٻاڦلو، ٻاٽ مان تيار ڪيل لولو، لولو (جنهن جو هڪڙو پاسو دانگيءَ تي ۽ ٻيو پاسو ٻاڦ تي پڪل هجي)
☼ [س/ل]

●**ٻاٽِـجَـڻُ:** [مصدر 'ٻاٽڻ' مان فعل مجهول] وڻ جو ٻـُور جهلڻ، ڦلارجڻ، ٻـُورجڻ
☼ [ٻاٽيبو ٻاٽبو ٻاٽيل]

●**ٻاٽِـڪـڻُ:** [مص ـ فعل لازمي] افواهہ اٿارڻ، واهيات بڪڻ
☼ [سن: واد = ڳالهہ]
☼ [س/ات]

●**ٻاٽِلو ج ٻاٽِلا:** [ا ـ مذ] وڏي گول منهن وارو رڌڻ جو ٿانءُ، ٻاتيلو، ٺاپيٽو
☼ هڪ قسم جو ڇڏو ڪنجو
☼ [انگ: Bottle]

●**پاٽِلِي ج پاٽِلِيُون:** [ا_مٿ] بوتل، شيشي، هر قسم جو شيشو

* ٽين يا پتل وغيره جي بالٽي

* [انگ: Bottle؛ سن: پاترَ = ٿانءُ]

●**پاٽِڻُ:** [مص _ فعل متعدي] اٽيءَ کي ڏکرسان پري اُڇلائڻ، اٽو

* اٽي يا بيسڻ ۾ هيڊ ۾ ملو تيل گڏي، منهن ۽ بدن جي صفائيءَ لاءِ هڻڻ، آٽڻ، اُبٽڻ، باٽڻ

●**پاٽڻُ ج پاٽڻَ:** [ا _ مذ] آٽڻ، اُبٽڻ

●**پاٽو ج پاٽا:** [ا _ مذ] گاهه جو هڪ قسم، پَسي

* ڪيرُ پڙو

* [س/ٿ]

* ديگڙيءَ هاندو، رڌڻ جو هڪ برتن، سُپرو

●**پاٽِي ج پاٽِيُون:** [ا_مٿ] ڪرڙ جي گل جي مڪڙي، پَسي، ڪرڙ جي گل جي پهرين اوڙ يا ٻڻ (ڪرڙ ۾ اول ٻونگر ٿئي پوءِ پاٽي، پَسي، ڏونرا ۽ آخر ۾ پڪا ٿين)

* گل پاٽي (ووڻڻ جي) ووڻڻ جي مڪڙي، سوانجڙي جي وڻ جي مڪڙي، تيلي ٻج جي ٻوٽن جا ڪچا ۽ ننڍڙا گُل

'مهڪي ماڪ ميليءَ جي، پاٽين تي ٻرپرَ' (استاد بخاري)

* ٻوڙ، جهل جي نموني ٻوٽي جو هڪ قسم (جيڪو اڪثر ٻڻن ۽ ٽڪرن ۾ ٿئي ڪائيون ۽ گل خوشبودار ٿيندا اٿس، لامن مان بهترين ڏنڊڻ ٿين ۽ پسارڪي وڪر طور ڪم اچي)

'پهون لٽيون پاٽيون، ٿي هيڪاري هيڪار' (پاڃهي)

* رڌڻ جي ٿانو جو هڪ قسم، پاٽيلو (جيڪو جست، پتل، ٽامي يا ڪُنڀر مان ٺهيل هجي)

* ماني، ڪاڙهو

* [س/ل/ٿ _ سن: پاترَ = پاٽ]

●**پاٽيپاٽِي ج پاٽيپاٽِيُون:** [ا _ مٿ] ٻڪيءَ جو هڪ قسم، پاٽيڙُ

* [س/ڪوهه]

●**پاٽيڙُ/ پاٽينيڙُ ج پاٽيڙَ/ پاٽينيڙَ:** [ا _ مذ] هڪ قسم جو ٻڪي (ٻہ قسم: هڪ ڪارو پاٽيهڙ، جنهن جو پيٽ ۽ ڪنڀ ڪارا ٿيندا آهن، ۽ ٻيو اڇو پاٽيهڙ جنهن جو پيٽ ۽ ڪنڀ اڇا ٿين)، پاٽيهڙ، پاٽيڙ، پاٽيرو ٻڪي، پٽيهر

* [س/ات/ل]

●**پاٽيرو ج پاٽيرا:** [ا _ مذ] هڪ قسم جو ٻڪي (رنگ اڇي تتر جهڙو پر تتر کان ننڍو ٿيندو آهي)، پونٽريو

* [س/ل]

●**پاٽِيهڙُ ج پاٽِيهڙَ:** [ا _ مذ] پاٽيڙُ

* [س/ات/ل]

●**پاٽُ ج پاٽَ:** [صفت _ مذ] ٻاٽ، نوجوان (عاشق)

●**پاٽاڙڻُ:** [مص _ فعل لازمي] روئڻ، باڪارڻ

* [پاٽاڙيو، پاٽاڙيندو، پاٽاڙيل]

●**پاٽائڻُ:** [مص _ فعل متعدي] محبت ۾ ڦاسائڻ

●**پاٽجڻُ:** [مصدر 'پاٽڻ' مان فعل مجهول] محبت ۾ ڦاسڻ، عاشق ٿيڻ

* دونهاٽجي وڃڻ، اُپاٽجڻ

●**پاٽو:** [صفت] ٻت ۾ ڳتيل ۽ چيڙهو

'مڙس چيڙهو پاٽو آهي' (جملو)

* سنڪل، پونو

* [ا_خاص] سڪرنڊ ويجهو هڪ ڳوٺ جو نالو (جنهن جي ٻرسان سنڌ جو مشهور عوامي شاعر حمل فقير لغاريءَ جو مدفن آهي)

●**پاٽِيو ج پاٽِيا:** [صفت_مذ] عاشق، ٻاٽ

●**پاپُ ج پاپَ:** [ا_مذ] پيءُ، بابو، ابو

* [هند: باپ]

–**پاپو ج پاپا:** [ا_مذ] باپ، پيءُ

* پيرسن انسان، وڏڙن لاءِ عزت بخش لفظ

● **ٻاپـڙا:** [ا_خاص] ٻاپڙا (جين ڌرم جا پوئلگ)

※ واپاري

● **ٻاپـڙو ج ٻاپـڙا:** [صفت _ مذ] ٻيءُ جيڏو پوڙهو. ٻڍو

※ ويچارو، غريب، مسڪين

※ [س/ٿ]

● **ٻاپُو:** [ا _ مذ] باپ، پيءُ

※ مرشد

※ [صفت] پوڙهو پيرسن. بزرگ (وڏن لاءِ عزت بخش لفظ)

● **ٻاجهَہ ج ٻاجهُون:** [ا _ مت] دَيا، ڪَهل، رحم، قياس، مِهر، ڪرم، لطف، فضل

'ٻيڙي تنهنجي ٻاجهہ، وکر تنهن وصال جو' (شاهہ/سريراڳ)

-

'جيڏو تنهنجو نانءُ ٻاجهہ بہ اوڏيائي مڳان' (شاهہ/ڏهر)

※ جمال، تجلو ديدار (صوفي اصطلاح موجب)

※ [سن: ڀراج = روشني، تجلو]

— **ٻاجهارو ج ٻاجهارا:** [صفت] ٻاجهہ وارو، رحم وارو، مهربان، دياوان، رحيم، ديالو، ڪريالو

※ ٻاجهہ يا رحم اچڻ جهڙو، رحم لائق

'اڄ نماڻا نيڻ ٻاجهارا ٻروچ ري' (شاهہ)

※ [مت: ٻاجهاري ج ٻاجهاريون]

— **ٻاجهارو ٻولڻ:** [اصطلاح] منٿون ڳالهيون ڪرڻ، وٽندڙ ڳالهيون ڪرڻ

※ هيڻو ٿي ڳالهائڻ

— **ٻاجهالُو ج ٻاجهالا:** [صفت] ٻاجهاري طبيعت وارو، نرم سڀاءَ وارو، ٻاجهہ ڪندڙ، لطف ڪندڙ

'ٻجهان ٻاجهہ لئي، ٻاجهالو ٻيلي ڏٺي' (شاهہ/ٻرواتي)

— **ٻاجهائِتو ج ٻاجهائِتا:** [صفت] ٻاجهارو، رحم وارو

— **ٻاجَهہ ڀريو ج ٻاجَهہ ڀريا:** [صفت] ٻاجهارو، رحم ڀريو

'وڏي سگهہ سنديا، ٻاجهن ڀريو آهين' (شاهہ/ڏهر)

— **ٻاجهندَڙُ ج ٻاجهندَڙَ:** [صفت] ٻاجهارو، مهربان، رحم وارو

— **ٻاجهڻُ:** [مص _ فعل لازمي] ٻاجهہ ڪرڻ، ديا ڪرڻ

※ [ٻاجهيس ٻاجهندو ٻاجهيل]

● **ٻاجهيندڙ:** [ا _ صفت] ٻاجهہ ڪندڙ، ٻاجهارو

'آسرو لاهيج، سڄڻ ٻاجهيندڙ گهڻو' (شاهہ/ليلا چنيسر)

● **ٻاجهان:** [ظرف] ڪان سواءِ، ڌاران

※ [سرا: ٻاجهہ، ٻاجهون = ڪان سواءِ]

● **ٻاجهائِي:** [ا _ خاص] تعلقي جيڪب آباد ۾ هڪ ديهہ جو نالو

● **ٻاجهائِڻُ:** [مص _ فعل لازمي] واجهائڻ، سڪڻ، نهارڻ، تڪڻ

※ ٻاڏائڻ، زاريون ڪرڻ، منٿون ڪرڻ

'ڪج رينتيون وِتريون، ٻاجهائج ٻَهون' (شاهہ/پورب)

※ ٻاجهہ ڪرڻ، مهرباني ڪرڻ

'سورهہ ٻرين سندوم، مان ٻاجهائي ٻيو هٿي' (شاهہ/يمن ڪلياڻ)

※ رحم لاءِ درخواست ڪرڻ، رحم ڏيارڻ

※ [ٻاجهائيس ٻاجهائيندو ٻاجهائيل]

— **ٻاجهائِي ج ٻاجهائِي:** [صفت _ مذ] واجهائيندڙ، تڪيندڙ

'ڪونا ٻائين ڪوٽ ۾، ٻارٺ ٻاجهائي' (شاهہ/سورٺ)

● **ٻاجهَٽُ ج ٻاجهَٽَ:** [ا_فاعل_ا_مذ] تخت، گادي

※ صندل، چوڪي، صندلي، ويهڻ لاءِ ننڍڙي منجي

● **ٻاجَهرِ، ٻاجهِري ج ٻاجهِريُون:** [ا _ مت] اَن جو هڪ قسم

※ [هند: ٻاجرا]

— **ٻاجهرُو:** [ا _ صفت] ٻاجهر جي ٻاجهر جهڙو، سائيرڙي ڦِڪي رنگ جهڙو (ٻاجهر جي رنگ جهڙو)

— **ٻاجهِري ٻوڙڻ:** [اصطلاح] ٻاجهر جي ٻوڪ کي ٻوڙڻ

※ تڪليف ڏيڻ، بيڙو ٻوڙڻ، تباهہ ڪرڻ

● **ٻاجهريو ج ٻاجهِريا:** [صفت _ مذ] گڏهہ جو هڪ قسم (پيٽ اڇو ٻلي اڇي ۽ ميراڻجهڙي رنگ تي ٿيندو آهي)

● **ٻاجَهڻِين:** [ظرف] ڪان سواءِ، ڌاران

●**پاجهوڪ:** [صفت] نڙيءَ ۾ اٽڪندڙ (ٻير يا ڪارڪون وغيره)، ٻجهندڙ، گهٽڙ

☼ بي مزي، بيسواد

☼ [س/ڪوهه]

—**پاجهوڪ ڪارڪُون:** [اِ - مث] گهٽڙ ڪارڪون. ڪارڪن جو هڪ قسم، نڙيءَ ۾ اٽڪندڙ ڪارڪون

●**پاجُهون:** [ظرف] کان سواءِ، ڌاران، بغير، بنا

☼ [سن: سرا]

'ڏس جاڏي ڪاڏي ڏوليو يارميانا
اچي نظر نہ پاجهون ٻيو يار جي'
(عبدالله)

●**پاچ:** [اِ - مث] چيچ جي ٻر واري آڱر، منڍيءَ واري آڱر. آڱوٺي ڪانپوءِ ٽين آڱر

●**پاچ:** [اِ - مجموع] (مالھوءَ يا جانورجو) ٻچو، ڦرُ، پونگ، پونگڙ (عام طرح ماڪوڙا ٻچا، جيڪي اڏري نہ سگهن)

☼ وڻ، ٻوٽي، پوک جي ويجهہ ڪرڻ يا گهاٽي ٿيڻ جي حالت

—**پاچ پُوڄ:** [اِ - مث] ننڍا ٻار، ٻوڄ

—**پاچ ڪرڻ:** [اصطلاح] وڻ، ٻوڙي يا پوک جو نين ٽارين ڪڍڻ تي زور رکڻ ۽ ڦر گهٽ ڪرڻ

●**پاچڙا:** [اِ - خاص] هڪ ذات جو نالو

●**پاچڪو ج پاچڪا:** [اِ - مذ] ننڍي ڳوڻ، پلاسٽڪ جي ڳوڻ، ٿورو، ڪٿو، اڌ ڪ ڳوڻ (جنهن ۾ ويهن کان پنجاهہ ڪلو اَناج ماپجي سگهندو آهي)

●**پاچُو ج پاچُو:** [اِ - مذ] آڱوٺي ۽ ڏسٽي (آڱر) کي ڪولڻ بعد انهن جي چوٽين جي وچ واري وٿي، ٻاڪو، ٻالو

☼ [س/ل]

☼ [صفت] بي همت، بي گنوندرو، نڪمو، بيڪار

●**پاڇ ج پاڇُون:** [اِ - مث] چوند، انتخاب، ورچ، ورهاڱو

'ڀڳڻ تنهنجيءَ پاڇ، منهنجو روح رڳي چڙيو' (استاد بخاري)

☼ جدائي، ورهہ، وڇوڙو

☼ خواهش، مرضي، سَڌ

●**پاچڻُ:** [مص - فعل متعدي] چوندڻ، چُڻڻ، منتخب ڪرڻ، پسند ڪرڻ، ڏٺڻ

☼ ورهائڻ، ڌار ڪرڻ، جدا ڪرڻ

●**پاڏا ج پاڏائون:** [اِ - مث] سُڪا، ٻاٽ

☼ وچن، واعدو، پختواِرادو

●**پاڏاڙو ج پاڏاڙُو:** [صفت - مذ] ٻڌندڙ، پن جون ٻيڙيون ٻڌندڙ

- **پاڏو ج پاڏا:** [صفت - مذ] ٻڌندڙ، پن جون ٻيڙيون ٻڌندڙ، ڇپرُ ٻڌندڙ، ٻنڌڻ ٻڌندڙ

●**پاڏاڻُ ج پاڏاڻ:** [اِ - مذ] ٻاڙ (نشي جي)، طلب، تانگهہ، تاس، چوس، هير (شدت سان)

☼ سَڌ، خيال، سِڪ

☼ [س/ڪوهه]

☼ [صفت] پانڏاٽي، عادتي، ڳنڍ

☼ پنڌ، لاڳاپو، تعلق، واسطو

☼ زنجير، نيٺرُ، ٻنڌڻ (مالهہ ۾ ڪنگري، لوٽي، وغيره) لاءِ مضبوط وٽيل نوڙي

●**پاڙ:** [اِ - مث] سخت اونداهي، ڪاري رات، گهگهہ انڌاري، پات

☼ [اِ - خاص] تعلقي ٺٽي ۾ هڪ ديهہ جو نالو

●**پاڙ ج پاڙُون:** [اِ - مث] ڦوٽ، ڏار، زمين يا ٽڪر ۾ خال، ڦوڙ

☼ مقعد، ويهڪ واري جڳهہ

'منهن ڍڪيو ڪير ڪرائگهاڙي پاڙ' (گل)

☼ پردو، پردو ڪيل شيءِ

☼ [سن: بد = ڍڪڻ، لڪائڻ، نيڪال ڪرڻ]

☼ اڙ، روڪ

☼ گوڏ

☼ ڏاب، هُرلي يا نار جي ٻڙ وارو ڍڪ

☼ [اِ-خاص] تعلقي ٺٽي ۾ هڪ ديهہ جو نالو

●**ٻاڏائڻ:** [مص_ فعل لازمي] ليلائڻ، رڙڻ، ٻاڪارڻ، سڏ ڪرڻ، وِرلاپ ڪرڻ، رحم پِنڻ

※ [سن: وندن = وينتي ڪرڻ]

'ٻانهڻ ٻاڏائي، حبشان واريو هوت ڪي' (شاهه/سسئي آبري)

※ نماڻو ٿي نهارڻ (احسان ۽ ڪرم واري ڏانهن)، واجهائڻ

※ عاجزي ڪرڻ

※ [ٻاڏايو ٻاڏائيندو ٻاڏايل]

●**ٻاڏو ج ٻاڏا:** [صفت_مذ] ٽيڏو (اکين کان)

※ [مث: ٻاڏي ج ٻاڏيون]

●**ٻارِ ج ٻاريون:** [ا _مث] اونهون، اوڙاهه، درياهه يا سمنڊ جو اهڙو هنڌ، جتي پاڻي ڦيرو کائي، تمام گهڻو اونهون ٿي ويو هجي

※ [سن: 1. وار = پاڻي 2. پرم = ڪن]

'مون کي مون ٻرين، ٻڏي وڏو ٻارِ ۾' (شاهه/آسا)

※ پاڻيءَ جي نارِ، سِير (پاڻيءَ جي)

※ ڪوٽي ڪڌ، نارِ، ڪاري

- **ٻارِ ۾ ٻُڏڻ:** [اصطلاح] لهرين ۾ لڙهڻ

※ سخت مصيبت ۾ مبتلا ٿيڻ، تمام گهڻا ڏک ڏاڪڙا رسڻ

● **ٻارِ ج ٻاريون:** [ا _ مث] راهه، ڪَرو، صاف ڪيل اَنَ جو ڍِڳ، سنگن جو ڍِڳ، ديرو، ڦيڙهو (ول جو)

'راهه تان ترون ڪڍين ٻارِ، اکٽ انهيءَ اناج جي' (سامي)

- **ٻارِ ٻَٽِڻي ڪرڻ:** [اصطلاح] ڪري جو ان ورهائڻ

- **ٻارِ پيچڻ:** [اصطلاح] ٻار مان ان ڪٽي وجڻ، ڪرو ڪولڻ

※ رَڪَ پيچڻ

※ [س/ل]

- **ٻارِ ڦاهڻ:** [اصطلاح] سنگن رکڻ لاءِ زمين صفا ڪرڻ

- **ٻارِ ڪَٽڻ:** [اصطلاح] ڪرو ڪٽڻ، اَنَ گهر آڻڻ

●**ٻارُ ج ٻارَ:** [ا _ مذ] ٻچو، ٻالڪ، ننڍڙو ڇوڪر يا ڇوڪري، اَبهم، نابالغ ڇوڪرو

※ بي عقل، بي سمجهه، مُورک، نادان

※ [سن: ٻال]

- **ٻاراڻو ج ٻاراڻا:** [صفت _ مذ] ٻارن جو، ڇوڪراڻو

※ [ا _ مذ] ٻاراڻي وهي، ٻالپڻو

※ نئين چاول ٻار لاءِ ناناڻن طرفان سوڪڙيءَ طور ڏنل ڪپڙا ۽ رلڪا، ٻاراڻو

※ ٻارن جي هڪ خاص بيماري (جنهن ۾ ڪاڪوڙ ڪري پوندو آهي)، سَٽَ

※ ڪچو پهريون ڪتاب

- **ٻاراڻي ج ٻاراڻيون:** [صفت _ مث] ٻارن جي، ٻارن جهڙي، ڇوڪراڻي، ننڍي هوندي واري

'ٻاراڻي ٻوتي، ڪنهن نه ڌوتي' (چوڻي)

※ شروعاتي، اِبتدائي

※ [ا _ مث] ٻارن جي هڪ خاص بيماري

※ ٻاراڻي، بيعقلي، بيوقوفي، ناداني، هلڪڙائي، سِفلائي

- **ٻاراڻي شاعري:** [ا _ مث] ٻارڙن لاءِ ڪيل شاعري (جنهن ۾ ٻارن لاءِ دلچسپ ڳالهين سان گڏ نصيحتون پڻ شامل هجن)

- **ٻارائي:** [ا _مث] ٻالپڻو، ٻاراڻي هلت، ڪيچلپائي

- **ٻارُ ٻچو ج ٻارُ ٻچا:** [ا _مذ] عيال، اولاد، سنتان، ڪٽنب، آڪهه

- **ٻارُ ترڪڻ:** [اصطلاح] عورت جو ڪچو ٻار ڪِرڻ، حمل ضايع ٿيڻ

※ ڪنهن شيءِ هٿ ڪرڻ لاءِ تکڙ ڪرڻ، تکڙ لڳڻ

- **ٻارَ ٻاڙهڻ:** [اصطلاح] ٻارن کي پڙهائڻ (لفظي معني) ڪنهن تي پنهنجي هوشياريءَ جو اثر ويهارڻ (اصطلاحاً)

※ برغلائڻ، پِنوِلائڻ

- **ٻارُ پڻو:** [ا _ مذ] ٻاراڻي وهي، ننڍپڻ، ٻالائپ، ٻاروتڻ، ٻاراڻي هلت، ٻاراڻي عادت، حرڪت

- **ٻارُ پوڻ:** [اصطلاح] ڪسُهائي ٿيڻ، ڳرڀ ڪِرڻ، وقت کان اڳ حمل ضايع ٿيڻ، ڪسانجو ٿيڻ، ڇڪي پوڻ

※ [س/ل]

- **ٻارُ ڪِرڻ:** [اصطلاح] ڪسُهائي ٿيڻ، ڳرڀ ڪِرڻ، وقت کان اڳ حمل ضايع ٿيڻ، ڪسانجو ٿيڻ، ڇڪي پوڻ

※ تکڙ لڳڻ

- **ٻارُ ڪيرائڻ:** [اصطلاح] حمل ضايع ڪرائڻ. دوائن يا ٻئي ڪنهن ذريعي سان پيٽ ۾ سرجيل ٻار ڪيرائڻ

- **ٻارَن جو ٽنگو هجڻ:** [اصطلاح] گهڻو عيال هجڻ

- **ٻارَن جو کيل:** [محاورو] سولي ڳالهه

- **ٻارن سان ٻوليون ڪرڻ:** [اصطلاح] اڻ ڄاڻن کي ٺڳڻ، ابوجهن سان ڪم پوڻ

※ ٻُلائڻ

- **ٻار هَٽِي:** [ا ـ مث] ننڍڙي ٻار واري ماءُ، ٻاريتي

- **ٻاروتا:** [ا ـمذ] ننڍين ڇاڙن ٻار کي ويڙهڻ جا ڪپڙا. ٻنڌڻ، تنجڻ

- **ٻاريتو ج ٻاريتا:** [صفت ـ مذ] ٻارن وارو ٻچڙيوال، عيالدار، عيالي

※ [مث: ٻاريتي ج ٻاريتيون]

• **ٻاراچ:** [ا ـخاص] ٿر ۾ 'مٺي' ۽ 'اسلام ڪوٽ' جي وچ ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو

• **ٻاراڃ:** [ا ـخاص] هڪ ذات جو نالو

• **ٻاراچڙِي:** [ا ـ خاص] تعلقي شهداد پور ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻارا سَرِ:** [ا ـ خاص] تعلقي ماتليءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻارا هَڏي:** [ا ـ خاص] تعلقي ڏگهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻاراهٽي:** [ا ـ مث] پکيءَ جو هڪ قسم

※ [س/اٽ/ل]

• **ٻاراهو ج ٻاراها:** [صفت ـ مذ] ٻارهن مهينن جو

※ [ظرف] ٻارهين مهيني. سال گذرڻ تي. سال بسال

※ مري ويل ماڻهوءَ کي سال گذرڻ بعد ڏياريل ختمو، ٻارهو

• **ٻاراهِي ج ٻاراهِيون:** [ا ـ مث] هر ٻارهن مهينن بعد ايندڙ 'ٻاراهي عيد'

※ هڪ سال عمر وارو مادي جانور (چوپايو)

※ پاڻيءَ جي پکيءَ جو هڪ قسم (جهرو رنگ، وچترين ٽنگن سان، مڇي ۽ گاهه کائيندڙ)

• **ٻارائِڻُ:** [مصدر 'ٻارڻ' مان فعل متعدي بالواسطه] ٻاهه ڏيارڻ، ساڙائڻ

※ [ٻارائيو ٻارائيندو ٻارائيل]

• **ٻارٺُ/ ٻارٺُ ج ٻارٺَ/ ٻارٺَ:** [ا ـ مذ] ڳائيندڙ فقير، چارڻ. فقيرن جو هڪ گروهه. منگتو پينو (جيڪي اڳئين زماني ۾ سنڌ جا امير ۽ راڻا پاڻ وٽ رهائيندا هئا. انهيءَ لاءِ ته جيڪڏهن ڪنهن به وقت ڪين ڪنهن ٻئي امير يا راڻي مان ڪم ڪيڻو هوندو هو ته اهو انهن ٻارٺن جي معرفت ڪرائي سگهندا هئا. جو اهي ٻارٺ صدائون هڻي ڌرڻو ماري به ڪم ڪرائي ايندا هئا)

※ آواز، راڳ

※ [ا ـ مذ] ان چڙڻ جي ٺلهي ڪاٺي، ونٽو

※ جهولڻ طور مڇي مارڻ واسطي ڪم ايندڙ رڇ جو هڪ قسم

※ [س/ل/ڪوهه]

• **ٻارنگارٺو ج ٻارنگارٺا:** [ا ـ مذ] پکيءَ جو هڪ قسم (تيتيهر جي نموني)، ٻار ڏتارٺو

• **ٻارنگارٺي ج ٻارنگارٺيون:** [ا ـ مث ـ مذ] پکيءَ جو هڪ قسم (تيتيهر جهڙو پر ننڍو رنگ ميٽاڻون، اڪثر ڪري ٻوڙن ۽ ميدانن ۾ رهي. ماڻهو لنگهندو ته هلي ذرا پاسي ٿئي پر يڪدم مٿي نه اڏامي)

※ ٻار نگارٺو

• **ٻارِچ:** [ا – مث] پاڻي جي ٽِڪ. ڦيري ۽ اونهي ڪُن ڪرڻ واري صورت. پاڻي جو هيٺ تي جهول

• **ٻارچ:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو ('جمون ٻارچ' هڪ عام لوڪ شاعر ٿي گذريو آهي، جنهن جا بيت ملن ٿا)

• **ٻارِچا:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو

• **ٻارِچاٽي:** [ا ـخاص] حيدرآباد ۽ هالا تعلقن ۾ ديهن جو نالو

• **ٻارِسَ:** [ا ـ مث] چنڊ جي ٻارهين ۽ چوويهين تاريخ

※ سهائي يا اونداهي پک جو ٻارهون ڏينهن

※ هندن جي مهيني جي ڪهڙي به پک جي ٻارهين تِٿ

※ هندن ۾ فوتگيءَ جي ٻارهين ڏينهن تي فوتيءَ جي ياد ۾ ادا ڪيل هڪ رسم. اوسر

• **ٻارَسِ:** [ا ـ مذ] مرڻي جي ٻارهين ڏينهن تي ٿيندڙ خيرات (هندن ۾)، اوسر

●**پارِساڪَ/ پارِ ساڪَ ج پارِساڳون/ پارساڪُون:** [اـمث] دروازي جي پاسي واري ڪاٺي، چوڪٺ، چوڪٺ، چوڪو

※ [س/ٿ]

●**پارڪاري ج پارڪاريُون:** [اـمث] منڳري (مچھيءَ) جو هڪ قسم (اڪيون وڏيون رنگ ڪاري پڪ ڪارا ءِ اڇا، ڊيگھه 1 کان 5 فوٽ)

●**پارڪي ج پارڪيُون:** [اـمث] ٻانهَن رکي، ٻانهن ۾ ٻڌڻ جو هڪ زيور

※ [س/ٿ/ڪوھ]

●**پارَڻ:** [اـخاص] هڪ ذات جو نالو (ٿلي ۾ رهندڙ)

●**پارَڻُ:** [اـمذ] هڪ قسم جو فقير

●**پارَڻُ:** [مص ـ فعل متعدي] باھ دکائڻ، باھ ڏيڻ، ساڙڻ، جلائڻ، ڪاٺيون باھ ۾ پسر ڪرڻ

※ روشن ڪرڻ (ڏيئو بتي وغيره)

※ جوش ڏيارڻ، ڀڙڪائڻ، اپارڻ، جاڳائڻ (فتنو)، اٿارڻ (جهيڙو)

※ دونهين دکائڻ، مچ مچائڻ

※ همت ڪرڻ، مڙسي ڪرڻ، پنهنجن پيرن تي بيهڻ

'انهيءَ جٽي کان مٿو پلو هئين، تو ڪاٺش ٻاري ڪانا' (دين محمد لغاري)

※ [مص] ٻارڻ

※ [امر] ٻارِ

※ [مضارع] ٻاريان (ج) ٻاريون، ٻارين (ج) ٻاريو، ٻاري (ج) ٻارين

※ [زمان حال ناھڻ لاءِ معاون فعل 'ٿو' ۽ زمان حال استمراريءَ لاءِ 'پيو' جا مذڪر مونث جمع جا صيغا ڳنڍيا آهن]

※ [حال] ٻاري ٿو (ج) ٻارين ٿا

※ [حال مث] ٻاري ٿي (ج) ٻارين ٿيون

※ [ماضي] ٻاريو (ج) ٻاريا

※ [ماضي مث] ٻاري (ج) ٻاريون

※ [مستقبل] ٻاريندو (ج) ٻاريندا

※ [مستقبل مث] ٻاريندي (ج) ٻاريندِيون

※ [اسم مفعول] ٻاريل

—**پارَڻُ ج پارَڻَ:** [اـمذ] ٻارڻ جو سامان، ڪاٺيون، ڪوئلا (جيڪي باھ ٻارڻ ۾ ڪم اچن اڄڪلھ گئس ۽ پيٽرول کي بہ 'ٻارڻ' سڏجي ٿو)

'ٻارڻ ٻهون ڪجن، تہ بہ رڙا رجھن ڪين ڪي' (ڀٽائي)

※ باھ، آڳ، آڳني، آتش

※ ظلم، ناحق، انڌير، آزار

—**پارڻ پارڻ:** [اصطلاح] آزار مچائڻ، ظلم ڪرڻ، تڪليف ڏيڻ، جهيڙو جاڳائڻ، جنگ ڪرڻ

※ مهاڏو اٽڪائڻ

— **پارَڻُ (پنهنجي):** [اصطلاح] پنهنجي مڙسي ڏيکارڻ

— **پارڻ چاڙهڻ:** [اصطلاح] پنهنجي ڪمائي ڪرڻ

— **پارڻ ڪرڻ:** [اصطلاح] ڪاٺيون وغيره رجهي باھ مچائڻ

— **پارو:** [اـمذ] ڪاٺيون، ڪوئلا وغيره (جيڪي باھ ٻارڻ ۾ ڪم اچن)، ٻارڻ

— **پارو وجهڻ:** [اصطلاح] ڪُوري ۾ ڪاٺيون وجهڻ، ٻارڻ ڏيڻ

●**پارٽڪي:** [اـخاص] تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديھ جو نالو

●**پارو ج پارا:** [اـمذ] پوک لاءِ زمين جو چوڪندو ٽڪر، زمين جو چورس يا مستطيل ٽڪر (باغ، ٻنيءَ لاءِ جنهن کي چوڌاري ريج لاءِ بنو ڏنل هجي)

※ جريب جو اڌ، ايڪڙ جو چوٿون حصو

※ مچي مارڻ جي رچ ۾ ٽندن ٽنڻ جي ڪري ٿيل ننڍو خال

※ [س/ل]

※ اُٻارو، ٽهڪو، باھ

※ [س/ڪوھ]

—**پارا پنا:** [اـمذ] زمين جا (پوک لاءِ) ٽڪر ۽ انهن جون حدون

—**پارو اُٿلائڻ:** [اصطلاح] زمين جي ٻاري کي ڪوڏر سان ولڻ

※ ٻاڙ پٽڻ، تباھ ڪرڻ، برباد ڪرڻ، سلا خراب يا اڻ پورا ايرڻ ڪري بيهر پوکڻ

●**پاروتو ج پاروتا:** [اـمذ] نئين جاول ٻار کي ويڙهڻ (ٻڌڻ يا ٽنجڻ) جو ڪپڙو، ٽنجڻو، ٻنڌڻو

'سهاڳو ٻار پاروتن ۾ ٻڌرو' (چوڻي)

※ ٻاراڻو لباس، ننڍڙي ٻار جا ڪپڙا، ٻاراڻو (چوڪر لاءِ چولو ۽ ملير چوڪريءَ لاءِ چولو ۽ پيٽي)

'ٻهون پاروتن ۾، ڪي ڪبيرا ڪيام' (شاھ/آسا)

—

'ٻنڌڻ پاروتن ۾، ٻتهل ساڻ پيم' (راڃن شاھ)

●**ٻاروتو ج ٻاروتا:** [اِ ـ مذ] ڪارو ڏاڳو (جيڪو ننڍڙي ٻار کي ڇٽيءَ رات ٻڌبو آهي)

●**ٻارو پارَ:** [اِ ـ خاص] مينگهواڙن جي هڪ ذات جو نالو

❊ [س/ٿ]

●**ٻارو ڇَلُ:** [اِ ـ مذ] پيارو ٻروچ، ٻاروچو

❊ [اِ ـ خاص] پنهونءَ جو نالو/لقب

'سا آڳ اُڄهامي ڪين ڪي، جا ٻاروچل تو ٻاري هئي' (ڪبير شاهه)

- **ٻاروچَلَ ٻانهِي:** [اِ ـ مث] پنهونءَ جي ٻانهي، پنهونءَ جي نوڪرياڻي، خدمتگار (شاهه سائين جي ڪلام موجب سسئي پاڻ کي 'ٻاروچل ٻانهي' يعني پنهونءَ جي نوڪرياڻي سڏرائي ٿي)

'ٻاروچل ٻانهي، ڇوري ڇڏ مَ ڇپرين، الا' (شاهه/ديسي)

●**ٻاروچو ج ٻاروچا:** [صفت ـ مذ] ٻروچ ذات جو، ٻروچڪو

❊ [ڪنايہ] پنهون (جيڪو ٻروچ هو)

'لِڪو ڪين لطيف چئي، 'ٻاروچو' ٻئي ٻار' (شاهه/سسئي آبري)

●**ٻارُوڏو/ ٻاڙُوڏو:** [اِ ـ مذ] ڪوهاڙي تي چڙهيل اهو هرلو يا نار جنهن جي مالهه، ٻاٽڙ (ٻانڊي) سان لڳو لڳ ٻڌل هجي، ٻاٽڙٻڌو، هيڪاندو گهڙو، ٻيڙو، 'چاڙهو' يا 'ترنگڻ'

'آيل اوهان، ٻاڙوڏو ٻوڙوهي' (شاهه/سسئي)

●**ٻاروٽو ج ٻاروٽا:** [اِ ـ مذ] ٻاروتو، ننجڻ

●**ٻاروهِي:** [ظرف] ٻارهن ئي مهينا، ٻارهوئي

❊ هميشہ، سدائين

●**ٻارهَن:** [اِ ـ صفت] ٻہ واڌو ڏهہ، يارنهن واڌو هڪ، هڪ عدد، ٻن ايڪن ۽ هڪ ڏهاڪي وارو انگ (12)

❊ گهڻا، جهجها

❊ [ٻہ ڏهہ > ٻاڏهن > ٻارهن]

'ٻہ ڏہ ٻارهن' (چوڻي)

—**ٻارهَن اِمام:** [اِ ـ خاص] خاص (ع) 1. حضرت علي المرتضيٰ عليہ السلام، 2. امام حسنؑ، 3. امام حسينؑ، 4. امام زين العابدينؑ، 5. امام محمد باقرؑ، 6. امام جعفر صادقؑ، 6. امام موسيٰ ڪاظمؑ، 8. امام علي رضا ؑ، 9. امام محمد تقي ؑ، 10. امام علي نقيؑ، 11. امام حسن عسڪري ؑ ۽ 12 امام محمد مهدي ؑ

– **ٻارهَن خانوادا:** [اِ ـ خاص] ٻارهن امام

❊ صوفين جا ٻارهن طريقا [1. قادريہ، 2. نقشبنديہ، 3. صوفيہ، 4. عيدروسيہ، 5. نوريہ، 6. شطاريہ، 7. صوسفيہ، 8. انصاريہ، 9. زاهديہ، 10. حضرويہ، 11. قلندريہ ۽ 12. حسينيہ] (انهن ڪان سواءِ صوفين جا ٻہ طريقا 'چشتيہ' ۽ 'باطنيہ' بہ آهن)

—**ٻارهَن سُرَ:** [اِ ـ مذ] موسيقيءَ جا سُرَ (موسيقيءَ جا بنيادي ست سُر آهن. انهن مان 'سا' ۽ 'پا' شڌ سُر آهن. جڏهن تہ باقي پنجن سُرن جا 'ڪومل' ۽ 'تيور' جوڙا آهن. مطلب تہ ستن سرن مان 'سا' ۽ 'پا' اڪيلا سر آهن ۽ باقي پنجن سرن جا ٻہ حصا 'ڪومل' ۽ 'تيور' آهن. جيڪي ملي ڪري، موسيقيءَ جا ڪل ٻارهن سُر ٿيندا آهن)

– **ٻارهَن سِڱو ج ٻارهَن سِڱا:** [اِ ـ مذ] ڦاڙهو، ڏِگهن سڱن وارو برفاني مَرُڱ

—**ٻارهَن ڪُنَ:** [اِ ـ مذ] گهڻا ڪُنَ (پاڻيءَ جا، درياهہ جا)

'ٻارهن ڪُن، ٻڌيهہ ڏَوَ، ترتر مڱي نانگ' (شاهه/سهڻي)

—**ٻارهَن ڪوهِي سُڄَ ٿيڻ:** [اصطلاح] چوڏاري سڄ ٿيڻ، بلڪل پينگ ٿيڻ

—**ٻارهَن ماسِي ج ٻارهَن ماسِيُون:** [اِ ـ مث] ٻارهون مهينو

❊ ٻارهين مهيني جون هوائون

❊ موت کان پوءِ ٻارهون مهينو ورسي، گذاري ويل ماڻهوءَ جي پهرين ورسي

—**ٻارهَن ماهو/ ٻارهن ماهون:** [صفت ـ ظرف] ساليانو، ورهيارو، ٻاراهو، سال بسال ايندڙ

❊ [اِ ـ مذ] سال جو وڏو ڏينهن

❊ مرشدن پاران مريدن تي مقرر ٿيل ساليانو ڏَنُ

❊ ساليانو پگهار

❊ سال بسال ايندڙ خوشيءَ جو ڏينهن

—**ٻارهَن ماهون ڏينهن:** [اِ ـ مذ] وڏو ڏينهن، ڏڻ، تهوار

-**ٻارهَن ميگهه:** [ا _ مذ] ڪڪرن يا مينهن جون ٻارهن حالتون [1. ميگهه ڀمر - ڪڪرن جي ڪارڻ، ڪڪرن جي ڪري اوندهه، جهڙالو 2. ميگهه پتي - ڪڪرن جو راڄا، گهمسان جو مالڪ 3. ميگهه پشپ - ڪڪرن جي ڇڙوڇڙ واري حالت، ڇتر ڪرڻ، ڳڙا 4. ميگهه جوت (جيوتشس) - ڪڪرن ۾ کنوڻ جا چمڪاٽ 5. ميگهه چن - ڪڪرن جي ڦڪيڻ، گهٽا ڪڪر 6. ميگهه دمبر (ڊمبر) - ڪڪرن جو ميڙ، ڪڪرن جو ڀاڄو 7. ميگهه ديپ - ڪڪرن جي روشنائي، وڄ، کنوڻ 8. ميگهه ڌنش - ڪڪرن جي ڪمان، اندلٺ 9. ميگهه گَم (آگم) - ڪڪرن جي چال ڪڪرن جي ڊڪ ڊوڙ 10. ميگهه گاج (گَرجڻ، گرجنا) - ڪڪرن جي گجگوڙ گوڙ 11. ميگهه مالا (ڦڪتي) - ڪڪرن جي قطار يا سنهيس 12. ميگهه ناد - ڪڪرن جي گوڙ جو غوغاءِ مينهن جو واڪو]

-**ٻارهَن ميگهه وَسڻ:** [اصطلاح] تمام گهڻي برسات وسڻ

-**ٻارهَن وڄائڻ:** [اصطلاح] ٻارهين ٻجي ته لاچار ڪم پورو ڪرڻ يا نه ڪرڻ، گهڻي دير ڪرائڻ. ڪم ۾ ديگهه ڪرڻ، دير ڪرڻ، سستيءَ سان ڪم ڪرڻ

☼ پريشان ڪرڻ

'يار! تو نه ٻارهن وڄائي ڇڏيا!'

(جملو)

-**ٻارهَن وفات:** [ا _ مث] ربيع الاول مهيني جي ٻارهين تاريخ (جيڪا حضرت محمد صلي الله عليه و آله وسلم جن جي ولادت جي حوالي سان منسوب آهي)

-**ٻارهو ج ٻارها:** [ا _ مذ] گذري ويل ماڻهوءَ جي نيت ٻارهن مهينن کان پوءِ ختمو درود

☼ هندن جي رسم موجب گذري ويل ماڻهوءَ جو ٻارهين ڏينهن جو ڪِريا ڪرم

☼ تاس ۾ بادشاهه جو پتو، چوپڙ راند ۾ ٻارهن

☼ مقرر ٿيل ساليانو ڏن

☼ [س/ل]

☼ [ظرف] هميشه، سدائين، لاڳيتو

-**ٻارهو سونُ ٿيڻ:** [اصطلاح] ساليانې ختمي جو وار يا ڏڻ خيرخوبيءَ سان پورو ٿيڻ

☼ دل جا مقصد پورا ٿيڻ

☼ وڏو نفعو ٿيڻ

-**ٻارهو وارڻ:** [اصطلاح] مري ويل کي ٻارهن مهينن کان پوءِ ختمو ڏيارڻ

☼ [س/ل]

-**ٻارهون:** [ا_ صفت] ٻارهن جو عدد قطاري

'ويا ڪالهه ڪري، ٻارهين ماهه نه موٽيا' (شاهه)

-**ٻارهين پٿرين ٻاهر:** [محاورو] تمام گهڻو پري، ڏور، نياتِ کان نڪتل

- **ٻارهين پٿرين ٻاهر هئڻ:** [اصطلاح] نيات يا پائيجاري کان نڪتل هئڻ، ڪنهن به ڳالهه ۾ شريڪ نه هئڻ، ڪنهن به ڪم ۾ ڀاڱي ڀائيوار نه هئڻ، ٻي تعلق هئڻ، پري هئڻ

- **ٻارهين مهيني:** [ظرف] سال تي، ٻارهن مهينن تي

☼ گهڻي دير ڪانپوءِ، قسمت سان

'هڪ اچين ٻارهين مهيني، وري رات به ڪونه رهين' (جملو)

- **ٻارهوئي، ٻاروئي:** [ظرف] سال ٻسال، هر سال، سدائين، هميشه، نت، ساندهه، لڳاتار

●**ٻارهِي ج ٻارهيُون:** [ا _ مث] ٻاري، دري

☼ ونجهوٽيءَ راند ۾ زمين تي ٺاهيل خانن مان هڪ خانو، دري (ونجهوٽي راند جو اصطلاح)

☼ [س/ٿ]

●**ٻاري ج ٻاريُون:** [ا _ مث] دري، کڙڪي

'کلي ٻيٺي ٻاڪهي، ٻيحد جي ٻاري' (سامي)

☼ ٻنيءَ جو ننڍڙو ٻارو، ڪياري، زمين جي جوکڙي، ٻاڙي

☼ [س/ات]

☼ ونجهوٽيءَ راند ۾ زمين تي ٺاهيل خانن مان هڪ خانو، دري

☼ درياهه جي ننڍڙي ڪيٽي، درياهه جي وچ ۾ واريءَ جو ٻيٽ، درياهه جو ٻيٽ

☼ ڪاري، ٻارِ

☼ ڇت ٺاهڻ وقت پڇرن مٿان سرن جي لڙهين رکڻ سان ٺهيل جوکڙي

☼ ڊينگي جي ٻن ڦرهين يا ڇٽ (ڇڪڙ) جي ٻن ارن جي وچ واري وچوٽي (هرلي ۾)

* ٻاڙ ج
* رنگ سازن يا پورگرن جي اصطلاح ۾ رنگ وجهڻ لاءِ (منهن ڪليل) ڪاٺ جي ننڍي پيٽي
* هم خيال ماڻهن جو ٽولو، جماعت

'ٻاريءَ منجهه ٻهون، هيون رهيليون رنگدار'

* مجلس، محفل، بزم
* ريلوي تي ڪم ڪندڙ ماڻهن (مزدورن) جي ٽولي (ٻاري)
* ٻاڙي سِر، پيلي سِر، ڪچي سِرن اڪين جي وچ ۾ ترڪڻي يا ٽِلو ڪڙي
* لوهي لٺِ (جنهن سان ڳرو بار ڪڍجي يا ڏڪجي)، بيرم، پاريائي (Lever)
* ٻلن مارڻ جي سَنڌ جي ٻاهرين نوڙي (ٻلن جي ٻاري)
* درگاهن تي مهمانن جي ترسڻ لاءِ ٺهيل وراندو، لانڍي
* [س/ل/ات]

-**ٻارِي ڪيڻ:** [اصطلاح] تار ڇڪڻ

-**ٻارِيُون ٺاهڻ:** [اصطلاح] پوک جي پيچي لاءِ ننڍيون ٻاريون ٺاهڻ

* ونجهوٽيءَ راند لاءِ دريون ٺاهڻ

●**ٻاڙَ:** [ا ـ مث] سخت ڇِڪ (بيڙي، چلم حقي يا ڪنهن نشيلار شيءِ لاءِ)، تانگهه، اُباس، هير، عادت، جوس (حقي، بيڙيءَ نشي، آفيم وغيره جي)

* زهريلي جيت جو هڪ قسم
* [س/ٿ]
* اها رسي جنهن سان لوٽو مالهه ۾ ٻڌجي

-**ٻاڙَ لَڳڻ:** [اصطلاح] نشي جي ڇِڪ ٿيڻ

-**ٻاڙِيلُ ج ٻاڙِيلَ:** [ا ـ مفعول] گهرجائو، ضرورتمند (نشي چرس يا هيروئن وغيره جو)، ٻاڙ لڳل

●**ٻاڙِ:** [ا ـ مث] واڙ، واڙي، لوڙهو

* [سن: آورڻ = واڙ لوڙهو]
* ڍڳيءَ ڏهڻ مهل سندس ڦر کي اڳئين ٽنگ سان ٻڌڻ واري حالت
* [س/ڪوهـ]

●**ٻاڙُ ج ٻاڙَ:** [ا ـ مذ] ٽوٽيءَ جي ٻچانگهه جو هر هڪ ڦنگهه، ٻسانگ جي انگهه

* [س/ل]

●**ٻاڙا:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو

* [س/ڪوهـ]

●**ٻاڙاٽَ ج ٻاڙاٽُون:** [ا ـ مث] لوڻ جهڙو اڻ لکو ذائقو، ٻاڙائي، کاراڻ، لوڻ جي گهٽتائي

* [س/ڪوهـ]

●**ٻاڙاڻِجَڻُ:** [مصدر 'ٻاراڻ' مان فعل مجهول] لوڻ وارو اڻ لکو ذائقو پيدا ٿيڻ (پاڻيءَ ۾)، ٻاڙو ٿي پوڻ

* سَنڌِ جي پوڻ
* [س/ڪوهـ]

●**ٻاڙاڻِ:** [ا ـ مث] لوڻ جو اڻ لکو ذائقو ٻاڙائي، کسارپ، بي مزگي

* گهٽتائي، ڪمي، قلت، ڪوتاهي (اگهه جي، واپار جي)

●**ٻاڙائِڻُ:** [مص ـ فعل لازمي] لوڻ وارو ذائقو لڪائڻ (پاڻيءَ جو)، پاڻيءَ جو قدرتي مِٺو ذائقو بدلائڻ ۽ ٻوءِ ڪرڻ، بيسواد ٿيڻ

-**ٻاڙائِي:** [ا ـ مث] ٻاڙاڻ، کاراڻِ

* گهٽتائي، ڪمي، قلت، ڪوتاهي (اگهه جي، واپار جي)

●**ٻاڙِجَڻُ:** [مصدر 'ٻاڙڻ' مان فعل مجهول] ٻاڙ لڳڻ، ڇِڪ ٿيڻ (علت جي، جهڙوڪ بيڙي، تماڪ، چانهه)

* تڪليف يا مشڪل ۾ پوڻ، سختيءَ ۾ اچڻ
* لاچار ٿيڻ
* [سن: اڀلشڻ = خواهش ڪرڻ اڪيرجڻ]

●**ٻاڙِڪِي:** [ا ـ خاص] تعلقي سيوهڻ ۾ هڪ ديهه جو نالو

●**ٻاڙَڻُ:** [مص ـ فعل متعدي] ڏهائي ڪرڻ وقت ڳابو يا ڳابي، ڳئونءَ جي ٽنگ سان ٻڌڻ

* [س/ڪوهـ]

●**ٻاڙو ج ٻاڙا:** [صفت ـ مذ] ڪارو، ٿورو لوڻاٺيو، ڪسارو، بدمزي، بيسواد
(اهي لفظ اڪثر پاڻيءَ سان استعمال ٿيندا آهن جيئن کوهه جو پاڻي ٻاڙو آهي)
٭ ڪارو پاڻي (سمنڊ، ڇڇ يا سن جو)
'ٻاڙو پٽي نہ پيوي، ميلو منهن لڳوس' (شاهه/مارئي)
٭ اڻپورو (رنگ ڪپڙي جو)
٭ اڻ پڪل (لڪر جو ٿانءُ جو وڄائڻ تي گهرو آواز ڪري)، پيلو، اڻ وڻندڙ، غير موزون (آواز ڳالهه)
٭ گهٽ، ڍلو، آهستي، هوريان
٭ [ا ـ خاص] هڪ جبل جو نالو
–**ٻاڙو ٻولڻ:** [اصطلاح] اڻ وڻندڙ ڳالهائڻ، کهرو ڳالهائڻ، تکو منو ڳالهائڻ
●**ٻاڙوڏو ج ٻاڙوڏا:** [صفت ـ مذ] ڪرهاڙي تي چڙهيل اهو هرلو (يا نار) جنهن جي مالهه، ٻاٺڙ (ٻانڊي) سان لڳو لڳ ٻڌل هجي
٭ [ٻاٺڙ + ٻڌو (=ٻانڊي ٻڌل) > ٻاڙوڏو]
٭ ٻاٺڙ ٻڌو، هيڪاندو، گهٽو، ٻيٺو
٭ [س/ل]
٭ 'چاڙهو' يا 'ترنگڻ' (حرلي جو ضد)
'آيل اوٻارو ٻاڙوڏو ٻوڙ وهي' (شاهه/سسئي)
●**ٻاڙوڏو ج ٻاڙوڏا:** [ا ـ مذ] ڏڳن جو ساڳو، ڌڻ، ولر
٭ [س/ل]
●**ٻاڙي:** [ا ـ خاص] ٺل، گهوٽڪي ۽ شڪارپور تعلقن ۾ ديهن جو نالو
●**ٻاڙي ج ٻاڙيون:** [ا ـ مث] گرانٽ، ٻوريءَ طرح ڪليل هٿ ۾ آڱوٺي ۽ چيچ جي چيڙن واري وٿي، آڱوٺي ۽ چيچ جي وچ واري وٿي (آڱرين کولڻ بعد ماپ لاءِ)، چيچ ۽ آڱوٺي جي ڊيگهه
٭ [صفت] پيلي، ڪچي (سن وغيره)
●**ٻاڙيا پنهور:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو، پنهورن جو هڪ پاڙو
●**ٻاسرائي:** [ظرف] زور ڪري، زوريءَ، مستين، مس مس
٭ [س/ٽ]

●**ٻاڦ ج ٻاڦون:** [ا ـ مث] اُٻ، بخار (پاڻيءَ جو)، دونهون، دونهاٽ
'سڙي سارو ڏينهن، ٻاهر ٻاڦ نہ نڪري' (شاهه/رپ)
٭ اندر جو راز، ڳجهه، ٻاٻُوڙ ٻاڦُوڙ
– **ٻاڦ نہ ڪڍڻ:** [اصطلاح] بخار نہ ڪڍڻ
٭ اندر جي درد جي ڪنهن سان اوڙ نہ ڪرڻ، دل جو راز ڪنهن کي بہ نہ ڏيڻ، اندر جي اندر ۾ رکڻ
٭ آواز نہ ڪڍڻ، ڪابہ خبر نہ ٻڌائڻ
●**ٻاڦلو ج ٻاڦلا:** [ا ـ مذ] پور، ڊِير، خالُ (اها شيءِ جنهن جو اندر خالي هجي)
٭ مانيءَ جو هڪ حصو (جيڪو پچائڻ وقت تئي تي وجهڻ بعد جلد هوا سان پرجي مٿي چڙهي اچي يا ٻاڦ سان پرجي مٿي ڦوڪجي گول ٿي پوي)
●**ٻاڦڻ:** [مص ـ فعل متعدي] ٻاڦ ڏيڻ، ٻاڦ تي سيڪڻ، ٻاڦ جي وسيلي ڪاڙهو تيار ڪرڻ
٭ راز پڌرو ڪرڻ، ڳجهه کولڻ، منجهه ڏيڻ، وات مان ڪڍڻ، ڪڇڻ
٭ جلد ڪاڻڻ، وڏا گرهه هڻڻ، پيٽ ڀرڻ
٭ [سن: ٻاشپ > واشپ = ٻاڦ]
–**ٻاڦائڻ:** [مصدر 'ٻاڦڻ' مان فعل متعدي بالواسطہ] ٻاڦ تي پچارائڻ، دم ڏيارڻ
–**ٻاڦائي ج ٻاڦائيون:** [ا ـ مث] ٻاڦ تي پڪل شيءِ
–**ٻاڦجڻ:** [مصدر 'ٻاڦڻ' مان فعل مجهول] ٻاڦ جي صورت وٺڻ (پاڻيءَ جو گرم ٿيڻ سبب)، ٻاڦ تي پچڻ
–**ٻاڦيل:** [صفت] ٻاڦ تي رڌل، اوٻاريل

•**ٻاڦو ج ٻاڦا:** [ا _ مذ] وارن ۾ خشڪيءَ سبب پونڊڙ اڇا ذرا، ٻڦو، ٻنبو
※ [س/ل]
※ ڇانهين
※ گهاري يا ڪنڌ بند ڪرڻ لاءِ تڏا، ڳوٿيون، ڪاٺ وغيره
※ هارين جي اصطلاح موجب کيري اڇلائڻ لاءِ ڪڙيي جي پاسي واري زمين
※ [س/ات]
※ مٿانهين زمين تي پاڻي چاڙهڻ لاءِ وڏي اڏ
※ [س/ات]
※ وڏو سوراخ، پور، ٻرگهل
※ [صفت] ويڪرو، ڪشادو

•**ٻاڦوڙ:** [ا _مث] راز جي خبر ڄاڻ، ڪُرڪ، هوارَ، سنڌ، پتو، بيت
※ پڌر، اگهاڙ
※ سچي، اعتراف

•**ٻاڦِي ج ٻاڦِيون:** [ا _ مث] اڏ جي پاڻيءَ کي ڪنهن ڪسيءَ يا ڪڙيي جي مٿان ٽپائڻ لاءِ واهي، بند جي پرسان وهندڙ ڪسي، ننڍي واهي

•**ٻاڪ ج ٻاڪون:** [ا _ مث] دانهن، رڙ، ٻاڪار، ٻڙڪ، ڪٽڪ
※ [سن: واڪ = آواز ڪرڻ]

•**ٻاڪارَ ج ٻاڪارُون:** [ا _ مث] دانهن، رَڙ، ٻاڪ
※ رڍ يا ٻڪريءَ جو آواز، ٻيڪ، ٻيڪاٽ
※ [سن: واڪ = آواز، واڪر]

•**ٻاڪارڻُ:** [مص _ فعل لازمي] ٻي ٻي ڪرڻ (ٻڪريءَ جي)
※ وڏي آواز سان دانهون ڪرڻ، واڪا ڪرڻ، ڏاڍيان روئڻ، وڏا سڏ ڪرڻ، زور سان آهون ۽ التجائون ڪرڻ
※ [سن: واڪ = آواز ڪرڻ]
'راڄا رنگ محل ۾، ٻاهر ٻارت ٻاڪاري' (شاهه عنايت)
※ هاڪارڻ (ٻيڙيءَ)
※ [س/ڪ]
'سُرجو ڪيو چڙهيو جنگ تي، پنج سؤ ٻيڙن ٻاڪاري' (سگهڙ)

•**ٻاڪَر:** [ا _ مث] ٻاڪارَ، دانهن، رَڙ

•**ٻاڪَرِ:** [ا _ جنس] ٻاڪرو مال، ٻڪرين جو ڌڻ، گهٽيون ٻڪريون

-**ٻاڪر ڪُتو:** [ا _ مذ] ٻڪرين جي هڪ بيماري (جنهن ۾ گهٽيون ٻڪريون مرن)، ٻڪرين جو ڪوس
※ اُبتي سبتي مارڪٽ
※ دانهوڙ، رڙو رڙ، ڪرڪٽ، شور
※ وڳوڙ، هل، فساد

- **ٻاڪرو ڪُتو ڪرڻ/وجهڻ:** [اصطلاح] ٻارن کي مارڪٽ ڪرڻ، رڙو رڙ مچائڻ، ماڻدان وجهڻ، دانهوڙ مچائڻ، ٽاڪوڙو وجهڻ

•**ٻاڪِراڻ:** [ا _ مث] اُتر اُپرندي جي ڪنڌ (ٻڪراڻ) ڪان لڳندڙ واءُ (ٻيڙياڻن جو اصطلاح)

•**ٻاڪِرو ج ٻاڪِرا:** [صفت _ مذ] ٻڪريءَ جو (ڪير، ڦٽ، پاڻ، گوشت، وغيره)، ٻڪرين جو (مال)
※ [مث: ٻاڪري ج ٻاڪريون]

- **ٻاڪِرو ڦَرُ:** [ا _ مذ] ٽپندڙ ڪُڏندڙ ڇوڪرو، شرير، حرڪتي

•**ٻاڪُڙ:** [ا _ خاص] هڪ ذات جو نالو

•**ٻاڪُڙُ ج ٻاڪُڙَ:** [صفت _ مذ] اَڌ رڌو، اَڻ رَڌل، ڪچو
※ [ا _ مذ] اڌ رڌو اَن (جوئي، ٻاجهري)، اڌ رڌا چانور

•**ٻاڪڻُ:** [مص _ فعل لازمي] دانهڻ، رڙڻ، ڪرڪڻ، سڏڻ، ٻاڪارڻ، ٻيڪڻ
※ [سن: واڪ = آواز ڪرڻ]

•**ٻاڪو:** [ا _ مذ] آگوٺي ۽ ڏسڻي آڱر جي وچ واري وٿي (آڱرين ٽيوڻ بعد)، گرانٺ

•**ٻاڪو ج ٻاڪا:** [ا_مذ] وات، مُک
※ [س/ٿ/ل _ سن: وڪتر]

-**ٻاڪو ڦاڙڻ:** [اصطلاح] وات ڦاڙي ڳالهائڻ، وڏو آواز ڪري ڳالهائڻ، رڙيون ڪرڻ

●**ٻاڪَ ج ٻاڪُون:** [اـمث] ڪُـٽڪَ، ڀُـٽڪَ، ٻڙڪ، سُڙس

* نشان
* [س/ڪوهه]
* ٻڪَ. ڳرهاٽي، ٻاڪر
* [س/ٿ]

'ڪوڙيو سمهارين ڪچ ۾، ٻاڪون ڏيو ٻيا' (گلو ميالو)

●**ٻاڪَرَ ج ٻاڪَرُون:** [صفت ـ مث] ڪانگهاري (ڳئون، رڍ، مينهن، ٻڪري)، ڏينهن ۾ هڪ دفعو مِڙندڙ مينهن يا ڍڳي، ڪڏهن ڪڏهن مڙندڙ چوپائي، ٻيـڪـُـڙ، ٻاڪـُڙ (ڳئون، رڍ، مينهن، ٻڪري)

* [س/ٿ/ل]

●**ٻاڪـُـڙَ ج ٻاڪـُـڙُون:** [صفت ـ مث] ٻاڪر

* [س/ٿ/ ل]

●**ٻاڳهَ ج ٻاڳهُون:** [صفت ـ مث] چٽ پوڙهي (تصوراتي جانور)

* [س/ات]

●**ٻاڳهَـڙَ ج ٻاڳهَڙُون:** [صفت ـ مث] ديواني، چري

* [س/ٿ]

●**ٻاڳهلَ:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو

* دودي چنيسر جي وڏيءَ ڀيڻ جو نالو، ٻاڳهي

● **ٻاڳهلَ ٻائِي:** [ا – خاص] دودي سومري جي وڏيءَ ڀيڻ جو نالو

● **ٻاڳهَلاڻي:** [ا ـخاص] تعلقي ٺٽي باڳي ۾ هڪ ديهه جو نالو

● **ٻاڳهِي ج ٻاڳهِيُون:** [ا ـ مث] ٻگهه ٻڪيءَ جي مادي

'وڏي ٻاڳهي، ڪي وڏي ڏيڱس' (چوڻي)

* لوڪ ناچ جو هڪ قسم، وَهولَ
* [ا ـ خاص] دودي ۽ چنيسر جي وڏي ڀيڻ جو نالو
* [صفت] سهڻي، حسين (عورت)

–**ٻاڳهِي هڻڻ:** [اصطلاح] هڪ قسم جو لوڪ ناچ نچڻ

* ڪجهه نہ ڪرڻ. اجايو وقت وڃائڻ
* وَهول وڃائڻ، وهول ڳائڻ

●**ٻالُ ج ٻالَ:** [ا ـ مذ] ٻالڪ، ٻارُ، ٻچو، معصوم، اَبهم

* [صفت] نابالغ، ناسمجهه، نادان، بيوقوف
* [سن: بال]

–**ٻالائڻُ:** [ا ـ مذ] ٻالاپڻ، ننڍپڻ

–**ٻالاپڻُ ج ٻالاپڻَ:** [ا ـ مذ] ٻارپڻو، ٻاراڻي عمر، ٻاراڻي اوستا، بي سمجهيءَ وارو زمانو، ٻالاڻ، ننڍپڻ

'ٻالاپڻ رو ٻوڪ، ويو ويچاريءَ وسري' (شاهه/ليلا چنيسر)

–**ٻالَپ:** [ا ـ مث] ٻالاپڻ

–**ٻالپڻُ ج ٻالپڻَ:** [ا ـ مذ] ننڍڙائپ، ننڍڙائيءَ جو زمانو، ٻالاپڻ

–**ٻالَپڻو:** [ا ـ مذ] ننڍپڻ، ٻاراڻي وهي

–**ٻالجَتِي:** [ا ـ مث] ٻاراڻي وهي، ٻالاپڻ، ننڍپڻ

–**ٻالجِتِي:** [ا ـ مث] ٻالجتي

* [س/ل]

●**ٻالا:** [ا ـ خاص] ٻاليشاهي، هڪ ذات جو نالو

●**ٻالا پِيرُ:** [ا ـخاص] 'ڪڇ' جي شهر 'ڀُـڄ' ۾ هڪ فقير جي درگاهه

'ڏن تون ڏناسري، ڏن تون ٻالا پير' (رسالو/ ڏناسري)

* وڏو پير، عزت وارو مرشد

●**ٻالاسُ ج ٻالاسَ:** [ا ـ مذ] برابري (ساهميءَ جي ٻن ٻڙن جي) توازن، سنئون ڪانو

* باقي جنس جي موجودگي، بچت، پاڇي
* [انگ: Balance]

●**ٻالڪُ ج ٻالڪَ:** [ا ـ مذ] ننڍو ٻار

* [سن: ٻالڪ]

ـ **ٻالڪپڻُ ج ٻالڪپڻَ:** [ا ـ مذ] ننڍڙائپ، ننڍپڻ، ننڍڙائيءَ جو زمانو، ٻالاپڻ

ـ **ٻالڪو ج ٻالڪا:** [ا ـ مذ] ٻالڪَ، عمر جو ننڍو

* شاگرد، چيلو، شش، مريد، پوئلڳ، خدمتگار
* غير تجربيڪار
* [سن: ٻال، ٻالڪ]
* [مث: ٻالڪِي ج ٻالڪِيون]

•ٻالِڪو: [ا ـ خاص] تعلقي ميهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو

•ٻالو ج ٻالا: [ا ـ مذ] ڳهه جو هڪ قسم (ڪنگڻ يا چوڙو جيڪو زالون ٻانهن ۾ پائينديون آهن)، دستي، رکڙي، ٻانهوٽو (جيڪو هندو پوڄا وقت ڪرائي ۾ ٻڌندا آهن)

※ مِهتر، حلال خور، ٻاليشاهي

※ [مث: ٻالي ج ٻاليون]

•ٻالُو ج ٻالُو: [ا ـ مذ] آڱوٺي ۽ ڏسڻي آڱر جي وچ وارو مفاصلو، ٻاڪُو، ٻاڇُو

※ [ا ـ خاص] مرد جو نالو

•ٻالو ڀولو ج ٻالا ڀولا: [صفت ـ مذ] سادو سودو، ڀورڙو، ويسهه وسوڙو، ڪم عقل، اڻڄاڻ، نرڇل

※ [مث: ٻالي ڀولي ج ٻاليون ڀوليون]

-ٻالو ڀولو هُجڻ: [اصطلاح] سادو سودو هجڻ، اڻڄاڻ هجڻ

•ٻاليشاهِي ج ٻاليشاهِي: [اسم خاص] هڪ ذات جو نالو، ٻالا (ٻاڙا: ڀنگي، چنالي، ٻاهن تيجي)

※ [صفت ـ مذ] ٻهاريدار، ڀنگي، مِهتر

※ شڪاري

- ٻاليشاهڻ ج ٻاليشاهڻيون: [صفت ـ مث] ٻهاريدار (عورت)، ڀنگياڻي

'ٻالجتي ۽ ڪان ٻاليشاهڻ، نالو ذات نماڻي' (سچل)

•ٻاڻُ ج ٻاڻَ: [ا ـ مذ] تير، ڪانُ، ٻاڻُ

※ [سن: ٻاڻ = تير]

•ٻانُ ج ٻانَ: [ا ـ مذ] تاوان، (اڳئين دستور موجب فاتح بادشاهه يا حاڪم، مخالف ڌر جا خاص خاص ماڻهو ضمانت طور نظر بند ڪري وٺي ويندا هئا) ضمانت طور نظر بند ٿيل خاص ماڻهو، اول، حملي وقت مخالف ڌر وارن کي جهل ۾ قيد

※ [ف: بند]

'ماتيجي ۽ ماءُ ٻئي وڃن ٻان ۾' (رسالو / ڏهر)

※ ٻانهو، بندو

'ازل کان آهن اهي ٻيئي تووٽ ٻانُ' (استاد بخاري)

-ٻانُ ڪَرڻ: [اصطلاح] ضمانت طور بند ڪري جهلڻ، قيدي بنائڻ، هٿڻ، ٻانهون ڪرڻ، غلام بنائڻ

-ٻانَ ۾ وڃڻ: [اصطلاح] حملي ڪندڙ حاڪم وٽ ضمانت طور جهلجي وڃڻ

•ٻانِيَ ج ٻانِيُون: [ا ـ مث] ٻي ڊولي، بدشڪل، ڪاري ۽ ٻوڙهي (عورت)

※ راڪسياڻي، ڏائڻ، ڀوپي (تصوراتي عورت)

※ جانور جو هڪ قسم (هڪ قسم جورچ)، مَمَ

-ٻانيو ج ٻانيا: [ا ـ مذ] 'مم' جانور جو نر

•ٻانيارو: [ا ـ خاص] سنڌ جي اولهائين جابلو علائقي ۾، 'ٻارڻ' جبل جي اڀرندي طرف، هڪ جبل جو نالو

•ٻانيَڻ: [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو، راڄپرن جي نک

•ٻانيڻُ ج ٻانيڻَ: [ا ـ مذ] برهمڻ، ٻاٺو، مِسرُ ('برهمڻ' جو بگڙيل روپ)

※ [سن: براهمن]

※ [مث: ٻانيڻ، ٻانيٽياڻي ج ٻانيٽياڻيون]

-ٻانيَڻِ: [ا ـ مث] برهمڻ زال، ٻانيٽياڻي

※ [اصطلاحاً] سسئي (جيڪا اصل ٻانيڻ جي گهر پيدا ٿي هئي)

'سرتيون لونءِ سري، ٻنهين ري ٻانيڻ کي' (شاهه / سسئي آبري)

-ٻانيڻائِي: [ا ـ مث] برهمڻن جو ڪم، برهمڻن جي ڪِريا ڪرم واري ڪِرت

-ٻانيڻ ڌيئي: [ا ـ مث] برهمڻ جي ڌيءَ

'ٻريڻن ٻالياس، ٻانيڻ ڌيئي آهيان' (شاهه / ديسي)

- ٻانيڻپائِي: [ا ـ مث] ٻانيڻ جي ڪِرت، ٻانيڻ جهڙي هلت چلت

- ٻانيَڻڪو ج ٻانيَڻڪا: [ا ـ مذ] برهمڻ جو، برهمڻڪو

- ٻانيڻ ڪارائڻ: [اصطلاح] سڀي ملڪيت دف ڪرڻ

-ٻانيڻِي، ٻانيٽياڻِي: [ا ـ مث] برهمڻياڻي، گُرياڻي، مِسرياڻي

●بانيڻُ گِروڙي/ گِرهوڙي، گهروڙي: [ا ـ مذ] جيت جو هڪ قسم (جيڪو نانگ جهڙو ٿئي ۽ ننڍڙا پير ٿينس)

❊ [س/ٿ]

●بانپِٽو ج بانپِٽا: [ا ـ مذ] ڏاند جي رنگ جو هڪ قسم (اڇين اکين، اڇن پرن ۽ اڇي رنگ وارو ڏاند)

❊ [س/ات]

●بانپٽاهه/ بانپٽياهه: [ا ـ خاص] سنڌ جي قديم شهر 'برهمڻ آباد' جو ٿيٺ سنڌي نالو

●بانپٽيو: [ا ـ خاص] سمات قبيلي ۾ ڪنهن مرد جو نالو، 'جام بانپٽيو' (سنڌ جي سمن حاڪمن مان هيو نمبر خودمختار حاڪم، جام بانپٽيو (يا بينو) 'صدرالدين بن فيروزالدين جام انڑ')

●بانپو ج بانپا: [ا ـ مذ] پوپو. ڪامڻ گر. جادوگر

❊ ٻَچڙيءَ اَڪ وارو. ناظرو

❊ ڪوهه جي نار جي ڳاڏي

'ڪيون مرڪن مرڪياٿيون، جن جا پار بانپن تي'

●بانپي وارو: [ا ـ خاص] هڪ جبل جو نالو (رني ڪوٽ ڪان اتر طرف)

●بانپيهَڙ: [ا ـ خاص] تعلقي ڳڙهي ياسين ۾ هڪ ديهه جو نالو

●بانٽُ ج بانٽَ: [صفت ـ مذ] منهن رکو (مالهي)، منهن چاڙهه

●بانٽِڙي: [ا ـ مث] گاهه جو هڪ قسم

❊ [س/لس]

●بانڄ: [ا ـ مث] باڄ. ڇيج جي پرواري آگر

●بانچو ج بانچا: [صفت ـ مذ] آڏو ٽيڏو. اکين ڦِريل

❊ [س/ٿ]

●بانڌ ج بانڌ: [ا ـ مذ] ٻنڌڻ. پابندي انجام. اقرار

'منجهه ٻنڌڻ بانڌ ٻول پنهنجي ٻَڄهُه' (خليفو گل)

❊ ڏن. نڪ. دان. بندي

—بانڌي ج بانڌي: [ا ـ مذ] انجامي. اقراري

❊ ڏاني

● بانڌارو ج بانڌارا: [ا ـ مذ] ٻڌندڙ. ٻڌڻ جو ڪم ڪندڙ. بانڌڻن (ڪپڙي) جي پيندين ٻڌڻ جو ڪم ڪندڙ. ٻيڙيون ٻڌندڙ

❊ ان جي داڻ بندي ڪندڙ

❊ جايون ناهيندڙ. رازو

❊ [س/ٿ ـ سن: ٻنڌ = ٻڌڻ؛ ف: بند]

● بانڌاڪا: [ا ـ خاص] ڪير ٿرجبلن ۾ هڪ مڪان جو نالو

● بانڌاڻ: [ا ـ مث] نار جي مالهه ۾ لوٽيءَ کي ٻڌڻ لاءِ ڪم ايندڙ رَسي

❊ [سن: ٻنڌن = ٻنڌڻ، رسي، زنجير]

● بانڌاڻُ ج بانڌاڻَ: [ا ـ مذ] ٻنڌياڻ. ڳنڍُ. ٻنڌ

❊ لاڳاپو. تعلق. واسطو

❊ زنجير. نيڙ. ٻنڌڻ (مالهه ۾ ڪنگري، لوٽي وغيره) لاءِ مضبوط وٽيل نوڙي

❊ [سن: ٻنڌن = ٻڌڻ]

'ٻڌو ڪنهن بانڌاڻ، هينئڙو هوتاڻيءَ سين' (شاهه/ حسيني)

❊ [اصطلاحاً] محبت. پريت

❊ ٻڌل لوازمو. رڪب. منظور ڪيل ناڻي جي رقم

❊ برادريءَ ۾ پئسن جي ڏيتي ليتي (جهڙوڪ: شادي، مرادي، يا غميءَ تي)

❊ پاٿخاني جو ٻَڄهُه

❊ شرط. انجام. ٻولُ

❊ نشي وغيره جي هير يا علت. باڙ. چڪ. خيال. يادگيري

ـبانڌاٽو: [ا ـ مذ] بانڌاٽي

ـبانڌاٽِي ج بانڌاٽِي: [ا ـ مذ] ٻڌل. واسطيدار

❊ [صفت] جنهن کي نشي وغيره جي هير هجي. نشي جو عادتي. نشي پٺتي جو هيراڪ. عادتي. بانڌاٽي

●بانڏُڙ بانڌُڙ: [صفت ـ مث] ذوب (ڏهاڻيءَ) ۾ سخت يا ڏکي (ڏِگهي يا مينهن). ڪراڏي. ڪَڏهڃ

❊ [س/ٿ]

❊ سخت هير (جنهن جا هير ڏولڻ سان نه ڇٽن). پيرون. (سانپيٽو)

❊ سخت ٻير (جنهن جا پلوا ڏکيا روڄن)

•**ٻانڊِڻ ج ٻانڊِڻيون:** [ا ـ مث] ٿورو کير ڏيندڙ يا کير ڪٽي ويندڙ (ٻڪري، ڳئون، مينهن وغيره)

•**ٻانڊڻُ ج ٻانڊڻَ:** [ا ـ مذ] ٻنڌڻ، ٻانڌاڻ، ڳنڍ، پيچ، پيوند

※ [سن: بَنڌَن]

'وڃي ماڻ وري، ٻانهي ۽ ٻانڌڻ جنهن سين' (شاھ)

-

'ٻانڌڻ ٻاروچن جا، پينگهي منجهه پيار' (شاھ/حسيني)

•**ٻانڊِٽو ج ٻانڊِٽا:** [ا ـ مذ] عورت جي مٿي تي اوڍڻ جو ديسي رڱيل ڪپڙو (جنهن کي رڱڻ کان اڳ پيڌيون ٻڌي ڇڏيون آهن ۽ رڱجڻ بعد جڏهن اهي ڇوڙيون آهن، ته اهي جايون ٽِڪ ٽِڪ ٿي گلڪاري ڪري بيهنديون آهن)

※ پرت پربل پڙو (جيڪو ڳڙ ۾ ڪنوار کي ٻهرائجي)

※ وارن کي ڳُنڌڻ/ويڙهڻ جو هڪ نمونو

※ [س/ل/ٿ ـ سن: بَنڌ]

•**ٻانڊِٽِي ج ٻانڊِٽِيون:** [اصطلاح] ننڍو ٻانڊِٽو

•**ٻانڊو:** [ا ـ خاص] بدين ۽ ساماري تعلقن ۾ ديهن جو نالو

•**ٻانڊو ج ٻانڊا:** [ا ـ مذ] پوک جي ٻاري جي ٽُڪ مان پاڻيءَ کي روڪڻ لاءِ مٽيءَ جو ڳنڍو، ٻنڌو، ننڍو بند، ٻنو، نديءَ وغيره جي آرپار ڏنل بند، ننڍو بند، ڄَڪَ، چاپ (مڇين ڦاسائڻ لاءِ)

※ ڪنارو

※ رڃ ٻڌڻ جو ڪاٺ، رڃ

※ مڇيءَ ڦاسائڻ جو هنڌ (جتي مهاڻا (گهاتو) رڃ وجهي مڇي مارين)

※ ڄڪ، چاپ، چوئي

※ سنڌو، دنگ ٻڌل

※ ڪوهه ۾ سرن جي اوساري

※ [س/ل/ٿ ـ سن: بَندهه؛ ف: بَند]

※ جسماني ٺاٺ، پڃرو

※ هڪ ڪاغذ ۾ چانهه جي پڙين جو ويڙهو

※ بنڊل، ڳنڍو، پڙي، هڙ

-**ٻانڊا ٻوڙڻُ:** [اصطلاح] وڏي ٻوڏ ڪرڻ

-**ٻانڊوڪو ج ٻانڊوڪا:** [ا ـ مذ] راهه جي پاڻيءَ کي روڪڻ لاءِ آڏو ڏنل ڳنڍو، ٻانڊو

•**ٻانڊي:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو

※ تعلقي نوابشاھ ۾ هڪ ننڍي شهر جو نالو (جتي ريلوي اسٽيشن به آهي)

※ تعلقي ڪوٽ غلام محمد [جيمس آباد] ۾ هڪ ديهه جو نالو

•**ٻانڊي ج ٻانڊي:** [ا ـ مذ] پورهيت، پاڻي ورائيندڙ هاري

※ [س/ڪوهه]

•**ٻانڊيلو ج ٻانڊيلا:** [صفت ـ مذ] گهر جو سانڊيل، گهر جو پاليل، هٽ جو هيراڪ، سڪيلڌو، پيارو

※ [سن: بَنڌ ۽ ٻڌڻ]

•**ٻانڊيٽو ج ٻانڊيٽا:** [ا ـ مذ] ٻانڊٽو

'ٻانڊيٽا پيهان هوند نه لڳين لائيان' (شاھ/سهڻي)

• **ٻانڊَ ج ٻانڊُون:** [ا ـمث] ٻن جي ٻاڙ (سواد ۾ ملي ڪٽڻ ۾ ڪم اچي)

※ سڪل سنهڙي ڪاٺي، ٻانڊي

※ [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو

※ [س/ل]

– **ٻانڊُ پائڻ/ وِجهڻ:** [اصطلاح] درياھ ۾ (ڪاٺ) اُڇلڻ

※ ڪڏ ۾ وجهڻ، بيزاري ڏيکارڻ

※ طلب نه هئڻ

•**ٻانڊُ ج ٻانڊَ:** [ا ـمذ] درياھ ۾ لڙهندڙ ٻنڊ (جيڪو پاڻيءَ ۾ ٻڏڻ سبب اندران سڙي پورو ٿي وڃي)، درياھ ۾ ترڻ لاءِ ڪنيل سڪل ڪاٺ

※ [مث: ٻانڊي ج ٻانڊيون]

– **ٻانڊَ ٻُهارڻ:** [اصطلاح] بيوقوفيءَ جو ڪم ڪرڻ، چريائي ڏيکارڻ، چريو ٿي ڳالهائڻ

※ ٽڪو ڳالهائڻ

※ مفت ۾ برائي در تي پورهيو ڪرڻ، برائي بيگر وهڻ

•**ٻانڊو ج ٻانڊا:** [صفت ـ مذ] سڙيل سڪل، سنهڙو، پورو، کوکو، اپرو

※ بي پچو، لنڊو، بدمعاش، شودو، لچو، وٺواند، ڪميڻو

–بانڊِي ج بانڊيُون: [ا ـ مث] بدپيشا عورت، لَنڊي، ناپارسا (عورت)
* سڪل سنهڙي (ڪاني، ماٺهو)
'سڪل بانڊي بارِجي' (جملو)
– بانڊِي پُهارِي: [ا ـ مث] بي اولادڻ، نانگي نپٽي، سَنڍ (عورت)
* [س/ات]
●بانڊوري ج بانڊوريُون: [ا ـ مث] ننڍي پنج واري، ڪڇي نسل جي گهوڙي، سِرازي پنڊ ۾ تِڪي (ڪڇي) گهوڙي
●بانڊِي ج بانڊِيُون: [ا ـ مث] پاڻيءَ ۾ لڙهندڙ ٿلهي ڪاني (جيڪا اندران سڙي پوري ٿي وئي هجي)، بانڊُ
* [هند: بانڊي = ٿلهو ڏکو ڏنڊو]
'ٻجهَل بانڊي پار ۾، ات لهرين لوڏا ڏين' (شاهه/سهڻي)
* بي ساهي ۽ هلڪي ڪاني، ساٽي ڪاني
●بانڊِيو ج بانڊِيا: [صفت ـ مذ] سنهڙو، گريل، بانڊو
●بانڊِ: [ا ـ خاص] تعلقي اباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو
●بانڊِو ج بانڊا: [صفت ـ مذ] بنا پچ، لنڊو
* بي ڏم، بانڊو
* [س/ل]
* [مث: بانڊي ج بانڊيون]
●بانگ ج بانگُون: [ا ـ مث] آواز، سڏ، پڪار
* نماز لاءِ سڏ، اذان، بانگ
* نر ڪڪڙ جي پڪار
* [ف: بانگ]
–بانگ ڏيڻ: [اصطلاح] اذان ڏيڻ
* نر ڪڪڙ جو آواز ڪرڻ
–بانگو ج بانگا: [ا ـ مذ] بانگ ڏيندڙ، مؤذنُ
* بانگ ڏيندڙ نر ڪُڪڙ
* تسبيح جو وڏو ڊگهو داڻو (جو ٻنهي سرن کي ملائي پوئبو آهي)
* [ا – خاص] هڪ ذات جو نالو (خاص ڪري اتر سنڌ ۾ رهن)

–بانگُون ڏيڻ: [اصطلاح] بي وقت ڳالهه ڪرڻ، ڊاڙون هڻڻ، ڳالهه کي ظاهر ڪرڻ
* ٻاڙون ڪاڍڻ، اوباسيون ڏيڻ
* ناڪام ٿي ڪوڙيءَ اميد تي ويهڻ
* انتظار ڪرڻ
●بانگِڙو ج بانگِڙا: [ا ـ مذ] ڪاري جي مڇيءَ جو هڪ قسم (ٻج ۽ پڪوا هيدا، ڊيگهه 3 کان 6 انچ)
●بانگهه ج بانگهُون/ بانگهيُون: [ا ـ مث] ٻه ڦاڪي ٽوٽي، ٻيلاڳ، ٻِسانگ، ڦانگهه
* [س / ڪوهه]
●بانولُ: [ا ـ مذ] گاهه جو هڪ قسم
* [س/لس]
●بانها: [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو
●بانهاڻِي: [ا– خاص] هڪ ذات جو نالو
●بانهَپ ج بانهَپُون: [ا ـ مث] عبادت، بندگي
* تابعداري، غلامي، گولپ، خدمت، ٻيلپائي، نوڪري، چاڪري
* [سن: ٻاهڪ = ٻانهو نوڪر]
'ٻانهپ جو ٻيڙيءَ ۾ وکر وڌائون' (شاهه)
–بانهپائي / بانهپڻُ: [ا ـ مث] بانهپي، بانهپ
–بانهپٽو/ بانهپو: [ا ـ مذ] بانهپ، نوڪري، خادمي
●بانـهُرو ج بانـهُرا: [ا ـ مذ] ڳچ جو بانهن وارو پاسو
●بانـهِڙِ: [ظرف] بانهن سان، بانهون هٿي (ترڻ)
–بانهِڙ ترڻ: [اصطلاح] بانهن سان ترڻ
–بانهِڙو: [ظرف] بانهن سان، هٿن سان (ترڻ)
–بانهِڙو ترڻ: [اصطلاح] (سيٺاهه يا دلي وغيره کان سواءِ) بانهون هٽي ترڻ، ('ڪُنجهڙو' يا 'ستڙ' ترڻ بدران) بانهون هٽي ترڻ
●بانـهُڙو ج بانـهُڙا: [ا ـ مذ] ڪڪائين جهڳي ۾ پڪي هيٺان ڏنل ڪايو يا پچر
* [س/ڪوهه]

•**پانھَن ج پانھُون:** [ا ـ مث] هڪ عضوي جو نالو، بازو
٭ چولي، ڪوٽ وغيره جو پانهن وارو حصو، آستين
٭ آڌار، ٽيڪ، قوت، سگهه، وس
'انگ اڃا ٿي لکيو جت نه رسي پانهن' (شاهه/حسيني)
٭ نار پيهارڻ جي هڪ ڏگهي ڪاٺي
٭ مگينڊي، ونجي، جوءِ، سگ، ننگ
'تو ڪيئن هواءِ سهڻي، پيلي منجهه پانهن' (شاهه/ سهڻي)
٭ هٿڻ، اول، ضمانت

—**پانھَن (پانھُون) اُڇلڻ:** [اصطلاح] ڪاوڙ ڏيکارڻ

—**پانھُن پَڏو:** [صفت ـ مذ] نوڪر، نيازمند، گولو

—**پانھُن پَڏو خِدمتگار نوڪر هئڻ:** [اصطلاح] پوريءَ طرح نيازمند هئڻ، خاص خدمتگار هئڻ

—**پانھُن پَلُ هجڻ:** [اصطلاح] طاقت هجڻ

ـ **پانھَن پيلِي:** [صفت ـ مذ] ساٿي، همراهه، مددگار، پرجهلو

—**پانھَن پيٽِي ڪرڻ:** [اصطلاح] ڪوشش ڪرڻ
٭ نقصان پائڻ
٭ طاقت گهٽ ڪرڻ، زور پڄڻ، هيسڻ
٭ پرچڻ

—**پانھَن پَڄائڻ:** [اصطلاح] پرائي زال کڻي وڃڻ، اغوا ڪرڻ

—**پانھَن پائڻ:** [اصطلاح] ڳرهاٽڙي وجهڻ، ڀاڪر پائڻ
'ڳچيءَ پايو پانهن، ويلي روءِ وڃڻ سين' (شاهه)

—**پانھَن جَهلڻ:** [اصطلاح] سهارو ٿيڻ، ڏکئي وقت ۾ مددگار ٿيڻ، سگ روڪڻ

—**پانھَن ڏيڻ:** [اصطلاح] ٽيڪ ڪرڻ، واهر ڪرڻ، سهارو ڏيڻ
'ڏئي هلن ڪي پانهن، ناته ساٿڻ وڃي ڪلهه سير ۾' (شاهه)
٭ سگ ڏيڻ، عورت واپس ڏيڻ، قيدي موٽائڻ

—**پانھَن رَکِي ج پانھَن رَکيُون:** [ا ـ مث] پانهن ۾ ٻڌڻ جو گَهه

—**پانھَن سيرانِدِي ڏيڻ:** [اصطلاح] بي فڪر ٿيڻ، بي اونو ٿيڻ
٭ هر طرح جو آرام پهچائڻ (ٻئي کي)

—**پانھَن سيرانڊِي ڪري سُمهڻ:** [اصطلاح] بي اونو ٿي سمهڻ، بي فڪر ٿي ويهڻ

—**پانھَن ڪَپائڻ:** [اصطلاح] هارائڻ، وڃائڻ

—**پانھَن لَڳڻ:** [اصطلاح] وڏائي ٿيڻ، وڏائي ڏيکارڻ، گهمنڊ وچان هلڻ
٭ هلڻ وقت پانهن جو گهڻو لڏڻ ۽ پاسي سان لڳڻ
٭ پٺاڪ لڳڻ

—**پانھَن لوڏَ:** [ا ـ مث] سيٽ، آڪڙ، وڏائي، ٽيلارو، بيپرواهي، مغروري

—**پانھَن لوڏڻ:** [اصطلاح] بيپرواهيءَ سان هلڻ، مغروريءَ سان هلڻ
'ٻڙيا پانهن م لوڏ، جوريا آبيتين سين' (گرهوڙي)

—**پانھَن مروڙ ڪرڻ:** [اصطلاح] ڏاڍائي ڏيکارڻ، دٻائڻ، هيسائڻ، هرو ڀرو وڙهڻ

—**پانھَن وٺڻ:** [اصطلاح] سهارو وٺڻ، سهارو ڏيڻ
٭ سگ وٺڻ، رشتو گهرڻ

—**پانھُون پَڏڻ:** [اصطلاح] هٿ جوڙڻ، هٿ ٻڌڻ، نيزاريون ڪرڻ، عاجزي ڏيکارڻ

—**پانھُون ڪُنجڻ:** [اصطلاح] پانهون ڪنجڻ
٭ وڙهڻ لاءِ تيار ٿيڻ
٭ [س/ات]

—**پانھُون ڪَنجڻ:** [اصطلاح] پانهون وٺڻ
٭ وڙهڻ لاءِ تيار ٿيڻ، رعب ڏيکارڻ

—**پانھُون هَٽڻ:** [اصطلاح] ترڻ (پاڻيءَ ۾)
٭ پانهون لوڏڻ
٭ آڪڙ ڪرڻ
٭ سخت پورهيو ڪرڻ
٭ زوريءَ زالون پڄائڻ
'هو پرائي پانهن هٽي آيو آهي' (جملو)

•**ٻانهوانجِرو/ ٻاوانجرو ج ٻانهوانجرا/ ٻاوانجرا:** [صفت ـ مذ] ٻوانجهرو، پاسيرو، ڪنڌاٽتو، ڏنگائيءَ تي مائل

٭ [ظرف] ٽورو ٽيڏو

٭ [س/ات]

•**ٻانهُوٽو ج ٻانهُوٽا:** [ا ـ مذ] ٻانهن ۾ ٻڌڻ جو هڪ ڳهه (مڻين جي هار جي ٻانهن ۾ ٻڌجي)

٭ ڪنجريءَ جو ٻانهن وارو حصو

٭ [س/ڪوهه]

'ٻانهوٽا ٻانهن ۾، سينڌ سڱها وار' (شاهه/ليلا چنيسر)

•**ٻانهوٽِي ج ٻانهوٽِيُون:** [ا ـ مث] ٻانهن جو هڪ زيور، ٻانهه رکي

٭ ڳچ، ڪنجري

٭ صدري (جيڪا ٻهراڻ هيٺان پاتي وڃي)

٭ ڪنجريءَ جو ٻانهن وارو حصو (لونٽ ڪان هيٺ)

•**ٻانهوڙي ج ٻانهوڙيُون:** [ا ـ مث] ٻهراڻ يا قميص جي ٻانهن، آستين

٭ [سن: باهه = ٻانهن]

•**ٻانِهون ج ٻانِهان:** [ا ـ مذ] زر خريد ماڻهو، غلام، ٻردو، ٻندو، نوڪر، خدمتگار

٭ [مث: ٻانهي ج ٻانهيون]

–**ٻانِهار ٻارڻ:** [اصطلاح] خلق خدا کي تپائڻ، عام ماڻهن کي آزارڻ

–**ٻانِهوڙِ:** [ا ـ مث] گهڻا نوڪر، غلام، ٻانها

–**ٻانِهوٽُ ج ٻانِهوٽ:** [ا ـ مذ] ٻانهون

–**ٻانِهوٽِي ج ٻانِهوٽِيُون:** [ا ـ مث] ننڍڙي ٻانهي، ڪنيزڪ، غلامن جي غلام، گولي

'ڪنيزڪ ڪيجن جي، ٻانهي ٻانهوٽي' (شاهه/ڪوهياري)

–**ٻانِهون چينهون:** [ا ـ مذ] ٻانهو، غلام

•**ٻانهِين ج ٻانهِيُون:** [ا ـ مث] عاج، سون يا چانديءَ جون ترتيب وار چوڙيون، جيڪي زالون ٻانهن ۾ پائين

٭ [سن: باهُ= ٻانهن]

٭ ڪٽ جي پاسي واري ڪاٺي، اِيس. در جي پاسي واري ڪاٺي، نار يا اٽڻ جي هڪ ڪاٺيءَ جو نالو

٭ قلعي يا ڪوٽ جو هڪ پاسو

٭ پوک جي پاسن وارو بند، ٻنو

٭ لشڪر جي قطار

٭ ملاڪڙي جو هڪ پاسي جي قطار

٭ جوابدار زالن ۽ مردن جو ميڙ

٭ [س/ڪوهه]

–**ٻانهِيارِي ج ٻانهِيارِيُون:** [ا ـ مث] ٻانهينءَ واري، ٻانهين پاتل چوڙيلي (عورت)، سهاڳڻ عورت

'منهنجي ٻانهياري ڪيئن ہوڙي ٿي
رحم نہ پيو توکي رتيءَ جو'

(سونر لغاري)

٭ [صفت] تمام سهڻي، حسين، نازنين، خوبصورت (عورت)

–**ٻانهين ٻَنڌُ:** [ا ـ مذ] ڳچ جو ڪلهي سان لڳو لڳ ٻانهن وارو حصو، ٻانهوٽو

–**ٻانهِين ٺاهڻ:** [اصطلاح] ٽولي ٺاهڻ، هم خيال ماڻهن جي جماعت گڏ ڪرڻ

•**ٻانهياري:** [ا ـ خاص] تعلقي ڏيپلي ۾ هڪ ڀٽ جو نالو (چون ٿا ته جنهن تي هڪ ماٽيءَ ڏين طرفان ٻانهين ٻارڻ جي شرط تي سنئين مهيني [پيت سان] هوندي بہ بہ دلا ٻاٽيءَ جا ڪٺي چڙهي هئي ۽ مري وئي)

٭ تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو

•**ٻانهيٽِي ج ٻانهيٽِيُون:** [ا ـ مث] ٻانهي، گولِي

•**ٻاڻِ:** [ا ـ صفت] بند ٿيل، قيد ۾ پيل، قيدي، ٻاندي، (اڳئين دستور موجب فاتح بادشاهه يا حاڪم، مخالف ڌر جا خاص ماڻهو ضمانت طور نظر بند ڪري رکي ويندا هئا) ضمانت طور نظر بند ٿيل خاص ماڻهو، اول، حملي وقت مخالف ڌروارن کي جهل ۽ قيد

●**ٻاڻُ ج ٻاڻَ:** [اِ ـ مذ] تير، ڪانُ
☼ [سن: ٻاڻَ = تير]
’ڪونج نه لڳئي ٻاڻ، جو ماريءِ سنڌي مَن ۾‘
☼ محبت جو تير، عشق جو ڪانُ
’لڳو ٻاڻ ٻروچ جو وسان تي وياس‘ (شاهه)
☼ عشق جو انگ، محبت جو پيچ
’ننڊڙي لاڪون نينهن جو هو ٻاروچل توسان ٻاڻ‘ (پير بخش)
☼ محبت جو منڊ، عشق جو جادو، جادو جوڻ
☼ وجهه، موقعو
—**(ٻِئي) ٻاڻ لڳڻ:** [اصطلاح] اکين جا تير لڳڻ، اکين جا گهاءُ لڳڻ، عشق جو تير لڳڻ
’محبت جا مکسي جوي، لڳس ٻاڻ ٻئي‘ (مکسي)
☼ موقعو ملڻ، وجهه لڳڻ
☼ سوڀارو ٿيڻ، مراد پائڻ
●**ٻاٿو ج ٻاٿا:** [اِ ـ مذ] لباس، پوشاڪ، ويس، ٻانو
☼ [سن: واٿي = اٿڻ، آڏاٿو]
—**ٻاٿو ٻڌڻ:** [اصطلاح] تيار ٿيڻ، پڪو ارادو ڪرڻ
●**ٻاڻِي ج ٻاڻِيُون:** [اِ ـ مث] آواز، بيان، ڪلام، سخن، ڪِرتا، (واڻيءَ جي سنڌي صورت)
☼ وائي، جوتي، ٻول، زبان، ٻولي، ڀاشا، واڻي
☼ ذڪر، گفتگو، ڳالهه ٻولهه
☼ گرُوءَ جي مک مان نڪتل وچن يا ٻول
☼ ڌرمي ڪتابن جون وايون يا سلوڪ، ڏتيءَ جي ساراهه
☼ ڳائڻ جو مخصوص طريقو
☼ جادو، منتر
☼ ڪلام ۽ بلاغت جي ديوي سرسوتيءَ جو نالو
☼ [سن: واڻي]
●**ٻاوا:** [اِ ـ خاص] هڪ ذات جو نالو (واحد ’ٻاٿن‘)

●**ٻاوِري/ ٻاوِڙي ج ٻاوِريُون/ ٻاوِڙيُون:** [اِ ـ مث] ٻائري، وڻ جو هڪ قسم (ٻير جهڙو وڻ، جيڪو ٿر ۽ جابلو علائقن ۾ ٿئي، جنهن جا ٻن ۽ ٻير دوا طور ڪتب اچن ۽ چوڏا رڱڻ لاءِ ڪم اچن). ٻير جي ٻوٽي جو هڪ قسم
●**ٻاوِڙي:** [اِ ـ مذ] ڪوهه
☼ [ع: بيرُ؛ هند: ٻائلي]
●**ٻاوَنُ:** [اِ ـ صفت] ٻه ۽ پنجاهه، ٻاونجاهه (52)
☼ [هند: ٻاون]
☼ اکر، ٻاڻي
☼ [سن: ورڻ]
—**ٻاوَن اکري:** [اِ ـ مث] ٻاونجاهه اکري، سنڌي الف ـ ب، سنڌي آئيوِيتا (ٻاونجاهه اکري ’شاعري‘)
☼ سنڌيءَ ۾ ڀهرين ٻاون اکري/ ٻاونجاهه اکري ’مشڪور‘ قلڪاري نالي شاعر لکي آهي.
—**ٻاوَن ٻاهِري:** [ظرف] ٻوليءَ يا اکرن کان ٻاهر
●**ٻاوَنُ ج ٻاوَنَ:** [اِ ـ مذ] ٻاونجاهه
☼ پتي راند ۾ ٻاونجاهه پتن جو داءُ
☼ تيرهن هٿن ڪٽي وڃڻ وارو لنڊ، تيرهيو
☼ [ف: ٻاون]
—**ٻاوَن آڇڻ:** [اصطلاح] پتي راند ۾ تيرهيو اچڻ، سڄي راند چڙهڻ
—**ٻاوَن ڏيڻ:** [اصطلاح] راند ۾ مخالف ڌر کي تيرهيو ڏيڻ، وڏو داءُ کٽڻ، تيرهن ئي هٿ کٽي وڃڻ
☼ سڀ مال ڦري وڃڻ
☼ سخت تڪليف ڏيڻ
—**ٻاوَنگِيرُ ج ٻاوَنگِيرَ:** [صفت ـ مذ] ٻاونجاهه جٽن کي جهليندڙ، ٻاونجاهه جو مٽ
☼ [هند: ٻاون = ٻاونجاهه + ف: گير (گرفتن > گير) = جهليندڙ]
☼ ٻاونجاهه اکرن جو ڄاڻو
☼ پتن جي راند ۾ ’ٻاونجاهه‘ (ٻاون) پتن جو داءُ کٽندڙ
☼ وڏو داناءُ، تمام سياڻو
☼ چالاڪ، حرفتي ’ٻاونگير چور‘

—ٻاوَن وِيرُ ج ٻاوَن وِيرَ: [صفت _ مذ] ٻاونجاھ ڄڻن کي جهليندڙ، ٻاونجاھ جو مٽ

※ ٻاونجاھ اکرن جو ڄاڻو

※ پتن جي راند ۾ 'ٻاونجاھ' (ٻاون) پتن جو داءُ کٽيندڙ

※ وڏو داناءُ، تمام سياڻو

※ چالاڪ، حرفتي 'ٻاونگير چور'

– ٻاوَن هَٿُ: [اصطلاح] پتي راند ۾ ٻاونجاھ ٿي هٿ ساندھ کٽي وڃڻ، تيرهيو ڏيڻ

– ٻاوَنجاھَ: [عددي_صفت] ٻن ايڪن ۽ پنجن ڏهاڪن وارو انگ (52)

※ [ٻه + پنجاھ]

– ٻاوَنجاهُون: [عدد قطاري] قطار يا سلسلي ۾ ٻاونجاھ نمبر وارو

– ٻاوَنجاهُون پتو: [ا _ مذ] تاس جي ٻاونجاھ پتن مان آخري 'جوڪر' وارو پتو

– ٻاوَنجاهِي: [ا _ مث] اٽڪل روءِ ٻاونجاھ، ٻاونجاھ کن

• ٻاوَنڄِرو/ ٻاوَنڄيرو: [ا _ مذ] ٻاسيرو، ڪنڊائتو، ڏنگائيءَ تي مائل

※ [طرف] ٿورو ٽيڏو

• ٻاوَنڊُ: [ا_ مذ] ٻاونجاھ جو مٽ، ٻاونگير، بهادر، ٻانڪو

※ سياڻو، عاقل، هوشيار

※ [هند: ٻاون> ٻاون> ٻاونڊ]

•ٻاوو: [صفت_ مذ] اوڳو، حيران

※ [ا—خاص] هڪ ذات جو نالو

※ مندر جو ٻاٻو

•ٻاوِيهَہ: [ا _ صفت] هڪ عدد. ٻه ۽ ويھ (22)

※ [سن: دوانِشت]

•ٻاهَہ: [ا _ مث] پيچش ۽ سوريءَ جي حالت ۾ پيٽ مان نڪرندڙ لڳلڳدار غلاظت، سوريءَ جي بيماريءَ ۾ پاخاني نه اچڻ جي حالت ۾ زور ڏيڻ، ٻاٽ، ٻاهي، قبضي، مروٽ

•ٻاهَتَرِ: [ا _ صفت] هڪ عدد جو نالو. ٻن ايڪن ستن ڏهاڪن وارو انگ (72)

※ [سن: دوسپتتي]

—ٻاهَتَرجَڻُ: [فعل مجهول] پلجڻ، وقلجڻ، ابتيون سبتيون ڳالهيون ڪرڻ

※ [ٻاهتريو ٻاهتريو ٻاهتريل]

—ٻاهَتَر شَهِيدَ: [ا_خاص] ڪربلا جي معرڪي جا شهيد (جيڪي تعداد ۾ ٻاهتر هئا)

—ٻاهَتَر ۾ اچڻ/ پوڻ: [اصطلاح] ٻاهتر ورهين جي عمر جو ٿيڻ، پيرمرد ٿيڻ

※ بڍاپي ڪري عقل وڃڻ

※ چريو ٿي وڃڻ، بي سمجهه ٿي وڃڻ، هوش وڃائڻ، عقل کان ٻاهر نڪرڻ

—ٻاهَتِري/ ٻاهَتِريائي: [ا _ مث] تمام بڍاپڻ، ٻيري

※ چريائي، بيوقوفي

—ٻاهَتِريو ج ٻاهَتِريا: [صفت _ مذ] سخت ٻوڙهو

※ فرتوت، ڪنڙيل، بيوقوف

—ٻاهَتِريو هئڻ: [اصطلاح] مت موڙهيو هئڻ، بيوقوف هئڻ

•ٻاهَٺِ: [ا_صفت] هڪ عدد جو نالو، ٻن ايڪن ۽ ڇهن ڏهاڪن وارو انگ (62)

•ٻاهِر/ ٻاهَر: [ظرف] ٻاهرئين پاسي، ٻاهران

'اندر ڪارو ڪانڌ، ٻاهر ٻولي هنجهه جي' (شاھ)

※ پري، دور، مسافريءَ تي، پرديس ڏي

※ [ا _ مث] شهر جي پسگردائي، ٻهراڙي

※ درياھ جو اونهي پاڻيءَ وارو پاسو

※ اڻ ڍڪيل حصو (گهرجو)، آڳر، اڱڻ

—ٻاهَرُ: [ا_ مذ] ٻاهريون پاسو، پسگردائي، گردونواح

-**باهِران:** [ظرف] باهر کان. باهرئون. باهرئين پاسي کان. ٻئي پاسي

۞ پنيان

۞ ڌارئي ملڪ کان

۞ پريان

-**باهِران ٿي اچڻ:** [اصطلاح] پرڏيهه جو دورو ڪري اچڻ

۞ ڪاڪوس ڪري اچڻ. پاخانو ڪري اچڻ

-**باهِر پَئڻ:** [اصطلاح] پري ڪرڻ (پاڻ کان)، نه قبول ڪرڻ

۞ هٽائڻ. ٽارڻ

-**باهَرئو ج باهَرئُو:** [ا_ صفت _ مذ] باهر جو. باهريون. اجنبي. ڌاريو. مسافر. پرديسي

۞ ٻهراڙيءَ وارو. واهڻائي. ڳوٺاڻو. دهقاني

-**باهَرتي:** [ظرف] ٿورو باهر. ٻهرپرو. پريرو

-**باهِر پيرُو:** [صفت_مذ] ٻراپا لوڙها لتاڙيندڙ. پرايون گهرڻ ۾ گهرندڙ

-**باهِر نِڪرڻ:** [اصطلاح] جاءِ جي اندران نڪرڻ. گهر يا ڳوٺ کان باهر وڃڻ

۞ سفر تي وڃڻ

۞ ظاهر ٿيڻ. پڌرو ٿيڻ

'ٻرڪي باهر نڪتي، ڳاڙر منجهان ڳام' (شاهه)

-**باهَرُو/ باهِرُو:** [ا_صفت] باهر وارو. باهريون. باهرئين پاسي وارو

۞ هرڻ ۾ وهندڙ 'باهرو ڏڳو'

-**باهِروَٽيو ج باهِروَٽيا:** [صفت _ مذ] قاعدي قانون جي حد کان باهر گذاريندڙ

۞ باهرئين ملڪ ۾ ڦرمار ڪندڙ رهزن. Out-law

۞ حر تحريڪ جا ٻارهن بهادر

'ٻارهن جتا ٻهروٽيا، هٿا مکيءِ پاسي مير' (مل محمود)

-**باهَر وَسِيڪو ج باهَروَسِيڪا:** [صفت _ مذ] وسنديءَ کان باهر. آباديءَ کان باهر. ٻهراڙيءَ تي پاڙيندڙ

-**باهَر وَکيرو ج باهَر وَکيرا:** [صفت _ مذ] شهر کان هڪ پاسي. پسگردائي وارو. ٻهراڙيءَ تي

-**باهِرئُون:** [ظرف] باهر کان. ٻئي پاسي کان

۞ ڌارئي ملڪ کان

۞ پريان

-**باهِرئين ٻَنِي:** [ظرف] مٿاڇرو. سطحي. غير واسطيدار

-**باهِرئين ٻَنِي تي هَلڻ:** [اصطلاح] مٿاڇري خبر رکڻ

۞ بي جوابدار رهڻ. غير واسطيدار هئڻ

۞ ڇڙواڳ هلڻ

-**باهِرئين ٻَنِي تي ويهڻ:** [اصطلاح] حقيقت کان بيخبر رهڻ. بي جوابدار رهڻ

-**باهِريو پَئڻ/ باهريون هَٽڻ:** [اصطلاح] ملهه ۾ زور ڪري باهريون جانٺو هئڻ

-**باهِريُون ج باهِريان:** [صفت _ مذ] باهرئين پاسي وارو. اجنبي. ڌاريون. اوپرو. غير

۞ ٻئي ملڪ جو. پرديسي

۞ [ظرف] ظاهر. پڌرو. عيان

۞ [مث: باهرين ج باهريون]

-**باهِريُون ٻَنو رَکڻ:** [اصطلاح] باهريون نمونو رکڻ. رواجي هلت هلڻ. عليڪ سليڪ رکڻ. سلام دعا هئڻ

-**باهِريُون پَئڻ:** [اصطلاح] ملهه ۾ باهريون جانٺو هئڻ. باهريو هئڻ

۞ جڙتو ڳالهيون بنائڻ

۞ پيهون ٻڌڻ

۞ اڳ وٺڻ

۞ لالچائڻ يا آماده ڪرڻ لاءِ هيٺيون مٿيون ٻڌائڻ. ريٽڻ

●**باهِراري/ باهِراڙي ج باهِراريُون/ باهِراڙيُون:** [ا_مث] شهر کان باهر واري آبادي. مضافات. واهڻ. ٻهراڙي. ديهات

۞ ڳوٺاڻي بستي. واهڻ

۞ [سن: وهس ٻهر]

●**باهَرُو ج باهَرُو:** [ا ـ مذ] هر. ڏانڊ گاڏيءَ يا هر ۾ جوٽيل ڍڳن مان ٻاهرئين پاسي (ساڄي هٿ) وارو ڍڳو

* [ضد:'آنڊرو']

* [سن: ٻهر]

●**باهِرين ج باهِرِيُون:** [ا_مث] ٻهرئين پاسي واري، ملهه جو هڪ انگ. ساڄي پاسي واريءَ ٽنگ ۾ هنيل جانٺو، ٻاهريو

●**باهِڙمير:** [ا_خاص] راجستان جو هڪ مشهور شهر ۽ ريلوي اسٽيشن. 'باڙمير'

●**باهِڙمِيرا:** [ا_خاص] راجپوتن جي هڪ ذات جو نالو ('باهڙ ميرَ' سان تعلق رکندڙ)

* [س/ٿ]

●**باهُڙو ج باهُڙا:** [ا_مذ] ونجهه جي ڪاٺي يا ڇڙهه (جنهن تي ٻکي يا ڇپر جي ڏند رکبي آهي ۽ خود لوڙيءَ ۽ هٿيهاريءَ تي رکبو آهي)

●**باهِڻُ:** [مص – فعل متعدي] پيچڻ ۽ سوريءَ هڄڻ ڪري هر هر پائخاني ۾ وڃي ويهڻ ۽ زور ڏئي آئون ڪڍڻ

* چوپائي مال (ٻڪري وغيره) يا عورت جو ويم وقت زور لائڻ، ٻائون ڪائڻ

* [باهِيو، باهِيندو، باهِيل]

●**باهُو ج باهُو:** [ا ـ مذ] هَرلي جي پڙ ٻڌڻ وقت نريءَ جي مٿان ڦَنڊِ/ڦُـڙدي [ٻَل] ٻڌڻ لاءِ هڪ ٿلهي ۽ ڊگهي ڪاٺي، ٻانهون

* جانور جي اڳينءَ ٽنگ جو مٿيون ۽ ٻاهريون پاسو

●**باهوڙِي ج باهوڙِيُون:** [ا ـ مث] چولي، پهراڻ يا قميص جي ٻانهن، ٻانهوڙي، آستين

* [سن: بانهه = ٻانهن]

●**باهُون ج باهُون:** [ا_مذ] مددگار، ٻانهون (نار جو)

●**باهِين ج باهِيُون:** [ا ـ مث] عاج. سون يا چانديءَ جون ترتيب وار چوڙيون، جيڪي زالون ٻانهن ۾ پائين

* [سن: باهُه= ٻانهن]

* کٽ جي پاسي واري ڪاٺي، اِيس. در جي پاسي واري ڪاٺي، نار يا ائٽ جي هڪ ڪاٺيءَ جو نالو

* قلعي يا ڪوٽ جو هڪ پاسو

* ٻوڪ جي پاسن وارو ٻند، ٻنو

* لشڪر جي قطار

* ملاڪڙي جو هڪ پاسو

* جوابدار زالن ۽ مردن جو ميڙ

* [س/ڪوهه]

●**بائِرِي ج بائِرِيُون:** [ا_مث] ٻائري، ٻير جي وڻ جو هڪ قسم (ٻير جهڙو ننڍو ۽ گهاٽي ڇانو واري جنهن جون ڪائيون سنهيون ۽ ٻارڻ جي ڪم اچن، اُن جو ڦر صرف ٻڪريون ۽ اُٺ کائين، اُن ٻاڙ مان جهرڻا ٺهن ۽ اُن جو ڪوڙ دوا طور ڪم اچي)

* [سن: ٻررر، ٻررر = ٻير]

'ڪيرين، ٻيرين، ٻائرين، لنگهيائين ليار' (شاهه)

●**بائِري:** [ا_خاص] تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو

●**بائِڙُ ج بائِڙَ:** [ا_مذ] هَرلي يا نار جي ڊينگي جون ڪاٺيون (اوبارا، ڦرهيون ۽ ونگڙا)، پاندو، ڊينگو

'ٻيردرو ٻئي ڍهيو ٻڌل ٻائِڙ' (گل).

* سنهيون ڪاٺيون (جيڪي چڪري جي وچ ۾ ڏنيون آهن)

* آرا، ائٽ جي ٽاڪن جي چوٽين کي انگ ونگڙ نموني ۾ ملائيندڙ ڏاڳو (جنهن تان ڏور ڦرندي آهي)

* [سن: رياوڙت = چوڏاري ڦرڻ]

—**بائِڙُ پوڙَ:** [ا_مذ] [براهڻن جي رواج ۾ اڄڻ کان اڳ درياهه جي پيچ تي ٿيندڙ آباديءَ جو اصطلاح؛ درياهه جي چاڙهه يا گهٽتيءَ برسات پوڻ سبب ڪورن، ڳڙين ۽ ڪسين ۾ پاڻيءَ جي جهجهائيءَ ڪري هَرلي يا نار جي ڪُرهاڏي ۾ ٻڻ پاڻيءَ جي اُپتري گهٽائي جو ٻائڙ (پاندي يا ڊينگي) جو هيليون اڌ ٻه ٻڏي وڃي] تمام گهڻو پاڻي، جهجهو پاڻي (جيڪو ٻائڙ پوڙي چڙي)

'ٻائڙپوڙ وهن، ڪالوٺيان اڄ گهڻو' (شاهه)

—

'اوهيرا الٽي پيا، ٿي ٻائڙ پوڙ' (حمل)

* پاڻيءَ جو چاڙهه، پوڙ، طغياني، سيلاب

-ٻائِڙ ڦِرَڻ: [اصطلاح] بيزار ٿيڻ، ٿڪجڻ، سست ٿيڻ

❊ [س/اٽ]

-ٻائِڙ هٽڻ: [اصطلاح] وڏيون وڪون هڻڻ، تکو پنڌ ڪرڻ

❊[س/اٽ]

●ٻائِڙو ج ٻائِڙا: [ا_مذ] گهر وارو، مڙس

❊ مرد

❊ يار، سينڌو

❊ [س/ٿ]

❊[مث: ٻائِڙي ج ٻائِڙيون]

-ٻائِڙي ج ٻائِڙيون: [ا_مث] پرڻيل عورت، گهر واري

●ٻائِلَ: [ا_خاص] تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو

●ٻائُلَ ج ٻائُلون: [صفت _ مث] اسونهين، اپونئين، اڻ واقف، ٻائڙي، نينگري

●ٻائو ج ٻاوا: [ا_مذ] ٽڪاڻي جو سنڀاليندڙ، مندر جو رکوال، ٽڪاڻائي

❊ پروهت، گُرو، مهنت (هندو فقيرن جو لقب)

❊ [س: گ. باوو؛ مر. باوا؛ هند: باپ؛ ترڪي: بابا]

❊[مث: ٻائي ج ٻائيون]

●ٻائُو ج ٻائُو: [ا _مذ] ٻڙ، ڏِپ، ڏِچ، ڪابه ڊيڄاريندڙ شيءِ ٻائُو

❊ [سن: ڀِي]

'واهِ وڏائي هائُو هائُو ٻاٽ ٻجائي ٻائُو ٻائُو' (استاد بخاري)

●ٻائُورِي ج ٻائُورِيُون: [ا_مث] ٻير جي وڻ جو هڪ قسم، ٻائري، وڻ جو هڪ قسم (ٻيرجهڙو ننڍو ۽ گهاٽي ڇانوَ وارو، ڪانيون سنهيون ۽ ٻارڻ جي ڪم اچن. اُن جو قسر صرف ٻڪريون ۽ اُٺ کائين. اُن جي ٻاڙ مان جهيرڻا ٺهن ۽ اُن جو ڪونردوا طور ڪم اچي)

❊ [س/ٿ/ڪوهه _ سن: ورون، ورور = ٻير]

●ٻائُوريا: [ا_مذ] پرت جو هڪ قسم

❊ [س/ٿ]

●ٻائُون: [صفت] منجهيل، اُداس، پريشان

❊ موڳو، حواس باختہ، ڪِڪو وڪو

-ٻائُون ٻائُون: [ا_صفت] اُداس، بي دليو، حواس باختہ

●ٻائِي: [ا _ خاص] تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو

●ٻائِي ج ٻائِيُون / ٻايُون: [ا _ مث] مائي، سڪرزال

❊ هندو عورتن جو عزت وارو لقب ('ڪانتي ٻائي'، 'ڪيسو ٻائي'، 'سليمت ٻائي'، 'راڌا ٻائي' وغيره)

❊ وڏي ڀيڻ

❊ رئيسياڻي، سانئڻ

❊ [س/ل/ٿ _ مر: ٻايڪو، وايڪو]

'دايون درمانديون ٿيون، ٻائين ٻاڏايو' (سورٺ)

- ٻائِي ٻاگهي: [ا –مث] سانئڻ، سينياڻي، مالڪياڻي، وڏيري

-ٻائِي ٻُتي: [ا – مث] اها عورت، جنهن کي ڪو به زيور پاتل نہ هجي، ڪنن ٻُٽي عورت

❊ ننڍي وڏي، غريب امير، هرڪا عورت

-ٻائيلو ج ٻائيلا: [صفت_مذ] زالن جهڙو، ڪڏڙو.

❊ [س/ل/ٿ]

●ٻائيتالُ ج ٻائيتالَ: [ا_مذ] گوڙ شور، هل ٻڪيڙو، جهيڙو، تڪرار، واويلا

❊ ظلم، انڌير

❊ ٻائيتاليهه سيرو مڻ (اناج جي تور جو هڪ نمونو جنهن ۾ چاليهن سيرن بدران مڻ ۾ ٻائيتاليهه سير ڪنيا وڃن)

❊ ['ٻائيتاليهه' جو مخفف]

❊ [سن: ويتالڪ < وِ = نہ + تال = تال ڏنڪ. س جيڪو بي سرو ڳائي]

-ٻائيتالَ ۾ پَوَڻ: [اصطلاح] ٻيل ۾ پوڻ، آزار ۾ پوڻ، مصيبت ۾ پوڻ، مشڪل ۾ ڦاسڻ، رولي ۾ اچڻ

●ٻائيتالِيهَ: [عددي صفت] هڪ عدد، ٻن ايڪن ۽ چئن ڏهاڪن وارو انگ (42)

❊ [ٻہ > ٻائي + چاليهه > ٽاليهه]

●ٻائيچي: [ا_مث] سَسُ

❊ [س/ٿ]

•ٻائيرا ٻاٽِيا: [ا ـ مذ] گاهه جو هڪ قسم
* [س/ٿ]

•ٻائيرِپ: [ا ـ خاص] تعلقي ڪشمور ۾ هڪ ديهه جو نالو

•ٻبَ ج ٻبُون: [صفت ـ مذ] قد ۾ ننڍو جو وڏو (جانور)
* ڦيڏي ۽ ڳري جسم وارو. تمام وڏو ۽ ٿلهو. ٻي ڊولو (ماڻهو)
* [ا ـ مث] هرڪا ٿلهي ساهواري شيءِ. جا مس رڙهي سگهي
ڦڦنهن. آفت
* [س/ل]
* [ڪنايه] تمام گهڻو قابل. ڪنهن ڪم ۾ ماهر
* [س/ات]
ٿلاٿو هن ڪم ۾ وڏي ٻبَ آهي' (لوڪ چوڻي)

•ٻباٺو ج ٻباٺا: [صفت ـ مذ] ٻاٻاٺو. اٻاٺو
* [مث: ٻباٺي ج ٻباٺيون]

•ٻبَرَ: [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو

•ٻبَرُ: [ا ـ مذ] پکيءَ جو هڪ قسم (جيڪو ٻنهنجو آکيرو مرليءَ
جي شڪل جهڙو ناهيندو آهي). روڏو. ڪوري پکي.

•ٻبُرُ ج ٻبُرَ: [ا ـ مذ] سنڌ جي هڪ عام مشهور وڻ جو نالو
(وڏو مضبوط وڻ. ٻن سنهڙا. گـُل ڦِـڪا. ڦريون 'ٻلڙا' يا 'ٻاٻڙا' ۽ ٻج
'چيچڪا'. ٻبر جا قسم: 1. سنڌي 2. ڍليار 3. ڪابولي 4. ولائتي). ٻبول
* [سن: ٻرٻر وبـل ـ هند: Arabia Accacia]
* [صفت] گهنڊيل. گهنڊيدار وارن وارو
* [س/ڪوهه]

–ٻبُرَ پوکڻ: [اصطلاح] [ٻبر پوکي ڪنڊا پيدا ڪرڻ] اجايو
ڪم ڪرڻ. ٻئي کي نقصان رسائڻ وارو ڪم ڪرڻ. اڏنگو
هلڻ. دشمني وڌائڻ

–ٻبُرَ ليٽائڻ: [اصطلاح] ڪنهن وڏيءَ شيءِ کي ڪيرائڻ
* ٻاڻ کان ڏاڍي کي دسڻ. بهادريءَ جو ڪم ڪرڻ
* ڳالهه ۾ اجايو وڌاءُ ڪرڻ. ٻٽاڪ هڻڻ. لاف هڻڻ

–ٻبُرن کان ٻيرَ گهرڻ: [اصطلاح] جنهن مان ڪم ٿيڻ جو
آسرو نه هجي تنهن ۾ ڪم جي اميد رکڻ. نه ٿيڻ جهڙي سڌ
ڪرڻ. 'ناممڪن' طلب ڪرڻ. اجائي توقع ڪرڻ
* ناداني ڏيکارڻ

–ٻبُرِي ج ٻبُرِيُون: [ا ـ مث] ٿوري وقت جو چاول ٻير جو
وڻ. ننڍڙو ٻير (جيڪو وڏي وڏو وڻ نه ٿيو هجي)

•ٻبُرَ: [ا ـ خاص] تعلقي ڪوٽڏيجيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو

•ٻبُرالو: [ا ـ خاص] تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو

•ٻبُراٺو: [ا ـ خاص] ڪراچيءَ واري ايراضيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو

•ٻبُراڻِي: [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو (اڪثر ٺٽي ۽ حيدرآباد
ضلعن ۾) هوتواڻي ۽ گورچاڻي بلوچن جو هڪ قبيلو

•ٻبَرلوءِ: [ا ـ خاص] تعلقي خيرپور ۾ هڪ تاريخي ڳوٺ جو نالو
* سنجهوري تعلقي ۾ هڪ ديهه ۽ ٽبي جو نالو
* [ٻبر = ذات جو نالو + لوءِ = ڳوٺ]

•ٻبُر وارِي: [ا ـ خاص] تعلقي ڪنڌ ڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو

•ٻبِڙ: [ا ـ مث] ڏوڙ. بسڙ. ڊسڻ
* [س/ات]

•ٻبِڙاٽ ج ٻبِڙاٽَ: [ا ـ مذ] ٻڪريءَ جو آواز. ٻيبرات
دانهن. ڪوڪ. رڙ
* [س/ڪوهه]
* [مث: ٻبڙاٽ ج ٻبڙاٽون]

•ٻبِي ج ٻبِيُون: [ا ـ مث] بيان. شرح. وضاحت. تاويل. وهجاڻ
* [سن: وِوِر = کولڻ. واضح ڪرڻ. بيان ڪرڻ. روشن ڪرڻ]

–ٻبِيُون مُنجهڻ: [اصطلاح] وايون ٻتاڙ ٿيڻ. حوصلا خطا
ٿيڻ. ڪڪوڪو ٿيڻ. واٽڙو ٿيڻ. حيران ٿيڻ. منجهي پوڻ

•ٻپُ ج ٻپَ: [ا ـ مذ] ٻُنب. خال. وٿي
* چورن جو ڀت ۾ ڪيل سوراخ. ڪاٽ
* ڪچي کوهه جي تره ۾ پاڻيءَ جي ڪيل کاڏ. کوپ
* اونداهو ٽنگ (جبل وغيره ۾). غار. چر. سرنگهه. ٻنپ
* [س/ات]

●**ٻِٽُ:** [اِ_مذ] ٻِرُ، ڏرڙ (خصوصاً ماڪوڙين جي)

⁕ [س/ڪوهہ]

●**ٻِتارو ج ٻِتارا:** [اِ_مذ] تَنبي سان ٻن تارن وارو ساز، يڪتاري جو هڪ قسم (جنهن ۾ ٻہ تارون لڳنديون آهن، جنهن مان هڪ تار 'ڪرج' واري سُر سان ملائبي آهي جڏهن تہ ٻي تار 'پنجم' واري سُر سان ملائبي آهي)

⁕ [ٻہ + تار = تند + وارو]

●**ٻِتاڙُ ج ٻِتاڙَ:** [اِ_مذ] گهٽو گوڙ، ڌمچر، هل هنگامو، جهيڙو، ٻائيتال، مانڌاڻ، ڏڦير، ڦيتاڙو

'آئي جهيون آن ٻنهي ٻار تہ ٻتاڙ ٿي' (استاد بخاري)

●**ٻِتاڙِجڻُ:** [مصدر 'ٻتاڙڻ' مان فعل مجهول] ٻن پاسي هجڻ، ڀلجي وڃڻ، مُنجهي پوڻ، گمراهہ ٿيڻ

●**ٻِتِ ٻِتِ:** [اِ_مث] ڳالهائڻ ۾ اٽڪ، ٻاتائي، هڪلاڻ، ٻاتاڻ

⁕ بيفائدو ڳالهائڻ، بڪ بڪ، اجائي ڳالهہ

⁕ بي واجبي هلت، هلڪائي، ترڙائي، ڦٽ ڦٽ، ٽِر ٽِر

⁕ ڪلڻ ۽ بند ٿيڻ جي حالت

⁕ ٻُوڙ ٻِٽ، ٻِٽڪو، چُرڪو، بي آرامي

⁕ لفظ جي ڦٽ ڦٽ

_**ٻِت ٻِت ڪرڻ:** [اصطلاح] زبان جي اٽڪ سان ڳالهائڻ، ٻاتائڻ

⁕ ڪم ۾ اجائي تڪڙ ڪرڻ، ٽِر ٽِر ڪرڻ، ڦٽ ڦٽ ڪرڻ

_**ٻِتٻِتيو ج ٻِتٻِتيا:** [صفت_مذ] ٻاتو (ڳالهائڻ ۾)، هڪڙ

⁕ هلڪو، ترڙو، فصلبٽيرو، بي آرامو، بي صبرو

●**ٻِتِرُ ج ٻِتِرَ:** [صفت] ٻاتو

●**ٻِتڙُ:** [اِ_مث] ٻاتائي

⁕ پٽل، ويسر

_**ٻِتڙجي وڃڻ:** [اصطلاح] ٻاتاڙجي وڃڻ، ڀلجي وڃڻ

●**ٻِتڙُ:** [اِ_خاص] هڪ ذات جو نالو

'سڀي سنڌ سڪان تہ ٻہ ٻڌ ڪٿجي ٻتڙين' (جوڻي)

●**ٻَتڙُ ج ٻَتڙَ:** [صفت_مذ] ٻاتو، ابتو، اجايو

●**ٻِتڪڻُ:** [مص_ فعل لازمي] اوچتو مٿي اڀرڻ، اوچتو ظاهر ٿيڻ، ٻڙڪڻ، اڀرڻ، اوچتو ٽپو ڏيڻ، گم ٿي وري ظاهر ٿيڻ

⁕ [س/ل]

● **ٻِتڪو ج ٻِتڪا:** [اِ_مذ] بي آرامي، چرپر، بي صبري، اسڪاٿي

⁕ چُرڪو، ڪيٺون

⁕ ٻِت ٻِت

⁕ سوراخ جي ٻورجڻ ۽ پٽجڻ جي حالت

⁕ اوچتو وسامڻ ۽ ٻرڻ جي حالت (ٻتيءَ جي)، ٽِمڪو

●**ٻِتڪو ج ٻِتڪا:** [اِ_مذ] اوچتو ٽپو، ٻتڪو، ٻڙڪو

●**ٻِتڪو ڏيڻ:** [اصطلاح] اوچتو ٻڙڪو ڏيڻ، اوچتو ظاهر ٿيڻ، اوچتو ٽپو ڏيڻ

●**ٻُڦُ ج ٻُڦَ:** [اِ_مذ] ڪنهن ٿلهي ٻوڙي جو هيٺيون حصو (جيڪو ٻوڙي جي وڌڻ يا ڪٽجي وڃڻ کان پوءِ زمين ۾ رهي)، ٿٻ، گاهہ جو مڇو، اهو ٻوٽو جو وڏي وڻ نہ ٿئي، ٻٽي، ٿٻي

⁕ ڪنهن ٻہ ٻوٽي جي ڏانڊي يا ڳنيءَ جو هيٺيون پاڙُ

⁕ وڻ جو مورهاءُ (مو)

⁕ ٻچي ڏاڙهيءَ جي چڱ

⁕ [صفت] بيوقوف، ٻورڪ، چريو

⁕ [س/ات]

⁕ [ح _ ندا] ڪنهن ڪجهي ڦڪي لڏ وٽنڌڙ يا اجائي ڳالهہ جو جواب

⁕ [س/ڪوهہ]

ٻُڦَرُ ج ٻُڦَرَ: [اِ_مذ] منگري (مڇي) جو هڪ قسم (ٻورڪان جي جنس، مگر ننڍي ٿئي، اکيان منهن وٽان فوٽ کن ڊگهو ۽ ويڪرو سڱ، جنهن جي چوٽين ۾ ٻنهي پاسن اکيون ٿين، ڊيگهہ 10 کان 12 فوٽ)

• ٻٽراڙ: [اـمذ] ڪرڻ ڪير (جيڪو ڏڳ ڏڳ ٿي وڃي)
※ [س/ل]

• ٻٽري ج ٻٽريون: [اـمث] منگري جو هڪ قسم (ٻوڪان جي جنس، مگر ننڍي لڪي، اڳيان منهن وٽان فوٽ ڪن ڏگهو ۽ ويڪرو سگ، جنهن جي چوٽين ۾ ٻنهي پاسن اکيون ٿين، ڊيگهه 10 کان 12 فوٽ)

• ٻٽڙ: [اـ مث] گهوڙي جو ڙلي واري پنڌ ۾ پير مٽائڻ جو عيب

- ٻٽڙ وجهڻ: [اصطلاح] وارو مٽائڻ
※ عيب وجهڻ
※ نفاق وجهڻ

• ٻٽڙُ ج ٻٽڙَ: [ظرف] ٻنهي هٿن سان، ٻه هٿڙيو
※ [س/ڪوهه: ٻه + هٿڙ]

• ٻٽو ج ٻٽا: [اصطلاح] ڊانڊي گاهه ٽوپ جون پاڙون (جيڪي مال کي ڪارائيندا آهن) ڪچي گاهه جو ٻوڙو

'وجهي ٻوٽ ٻٽي ۾، سائي ڏني سٽ'

※ [مث: ٻٽي ج ٻٽيون]

• ٻٽي ج ٻٽيون: [اـمث] ٻوٽي، ٻوٽ، مهانڊو، منهن
※ [س/ڪوهه]

• ٻٽُ ج ٻٽَ: [اـمذ] وڻ جو هڪ قسم، ٻڙُ
※ [صفت] ننڍو نيٽو، جوان، سگهو، طاقتور، زورائتو
※ [سن: وٽهه]
※ [ڪناية] ڪبوتر

• ٻٽ: [اـمث] ٻه پوتيون يا چادرون (جي زالون پردي طور اوڍين)، ٻٽي چادر، ٻٽو ڪپڙو، ٻٽو رئو (جو شاديءَ ۾ گهوٽ يا ڪنوار کي ڍڪائيندا آهن). (ڌوٻين جي اصطلاح ۾) ٻه ڳنڍيل ڪپڙا.
※ ٽيترن جا ٻه ڳنڍيل پڃرا.
※ ان جي راهه جي ڪُنڊي يا بچت (جنهن ۾ ڪم ايندي) ٻه سانگي ڪاٺي، بيلنگهه، ٻياني
※ ڪن ٻه ٻن شين گڏ هئڻ جي حالت، ٻٽائي، ٻيڻ، ٻڌي، ملاوت، جوڙُ، ڳنڍ، جوڙو جٽ
※ ميلاپ، لاڳاپو، تعلق
※ سمجهه، ٻيٽ (لس)

'ننڍي وڏي ڳالهه جي، جو نه سمجهي ٻٽ،
شعر تنهن شاعر جا جهڙا ڪُڪهه جا ڪٽ'
(نامعلوم)

- ٻٽ ڳالهائڻ: [اصطلاح] طرفداريءَ سان ڳالهائڻ

• ٻٽ/ ٻٽُ: [صفت] ٻه گڏ، ٻيلهه، جوڙو، جٽ، ڪلهو ڪلهي ۾، شامل، گڏ

'ڪيئن اپرٿين ڪيوڙا، تون ٻٽ ڀير سان ٻيلهه' (سگهڙ)

※ سان، ساڻ، برابر، ڪير ڪند، رل مِل، ميلاپ ۾، هم صلاح، هڪ جهڙو، مٽ

- ٻٽ ٻڌڻ: [اصطلاح] ٻيلهه ٻڌڻ، جوڙ ٿيڻ

- ٻٽ ٿيڻ: [اصطلاح] (ڪچهريءَ جو اصطلاح ۾) هڪ ٻونڊ ۾ ٻٽيون ڪارڪون پيدا ٿيڻ
※ شامل ٿيڻ، گڏجڻ، صلاحو ٿيڻ، هم خيال ٿيڻ

- ٻٽُ جوڙ: [صفت] جوڙ جيس، هڪ جهڙا، مٽ، ثاني

- ٻٽ ڪرڻ: [اصطلاح] سلهاڙڻ، گڏ ٻڌڻ، جٽ ٻڌڻ، شامل ڪرڻ، گڏ ڪرڻ
※ همراهه ڪرڻ

• ٻٽ ج ٻٽيُون: [اـ مث] ٻٽ، ٻٽي گڏي، ٻن آڱرين سان هنيل ڏَڪ (متعد ڪي)، ٻٽي، ٻٽي گڏي
※ [سن: دو + ٻه]
※ ٻن آڱرين سان ڪيل اشارو

- ٻٽ جهلڻ: [اصطلاح] گڏيون جهلڻ، بي آبرو ٿيڻ

- ٻٽ هڻڻ: [اصطلاح] گڏيون هڻڻ
※ بي آبروئي ڪرڻ، جوگي جڻ ڪرڻ بيعزتيءَ واري سزا ڏيڻ

• ٻُٽ: [اـخاص] هڪ ذات جو نالو [الهرکيو ٻٽ' مرحوم (مشهور اديب) ۽ 'علي نواز ٻٽ' (مشهور قومي ڪارڪن) هن ذات سان واسطو رکن ٿا]
※ [س/ات]

• ٻُٽ: [اـمث] هوا جي بند ٿي وڃڻ سبب مونجهه، گهٽ، گرميءَ کان مونجهه، ٻوسٽ، اڪرس
※ مات مانار، خاموشي، سانت، ماناٽي (ڏنڊي وغيره جي)، ناپر.
※ جلدائي، تکڙ، چِڪ، چِٻي، سٽ، ڊوڙ
※ بيهوشي
※ بي سرتائي جوئر ٻاجهري وغيره جي سنگن (ان) کي ڪينئين لڳڻ جي حالت (ٻوڪ کي اها بيماري سنگ نسرڻ وقت لڳندي آهي، جنهن ۾ سنگ نسري ويندو آهي، پر ان نه ڪندو آهي)

-**ٻَٽ ڏيڻ:** [اصطلاح] راند ۾ زور سان ٺيلهو ڏيڻ، ڌڪو ڏيڻ
* روڪڻ، مات ڪرائڻ
* ٻـَل ڏيڻ
* سَوڙ ڏيڻ، حقي کي زور سان ڇڪ ڏيڻ
* تڪڙو ڊوڙڻ، تڪو ڀڄي غائب ٿيڻ
* [س/ڪوھ]

-**ٻَٽ ۾ پوڻ:** [اصطلاح] بيهوشيءَ ۾ پوڻ، ٻوڙاھ ۾ پوڻ، گهڻو وقت بيمار هجڻ (بيهوشيءَ ۾)

•**ٻَٽ ج ٻَٽُون:** [ا_مث] ڍڪ، پردو، چاڙيءَ جي چوڌاري ٻڌل ڪپڙو ('ٻٽ' ٻڌڻ لڪائڻ خاطر يا سردي کان بچاءَ خاطر ٻڌبي آهي، جنهن ۾ منهن جو گهڻو حصو وات سميت لڪي ويندو آهي ۽ ماڻهو سڃاڻپ ۾ نه ايندو آهي)
* لونگيءَ يا چوٽي ٻر وارو سنهو ڪپڙو (جيڪو ٺهر شاديءَ يا ونگار تي حجام ۽ مڱڻهار ڪي مٿي تي ٻڌائيندا آهن).
* ڏِڳي جي اکين تي اکيا چاڙهي ان جي مٿان ٻڌل ڪپڙو
* [س/ات]

-**ٻَٽ ٻڌائڻ:** [اصطلاح] پٽڪو يا پڳ ٻڌائڻ (لنگهي يا حجام کي شاديءَ جي موقعي تي)

-**ٻَٽ ٻڌڻ:** [اصطلاح] ڪنن ۽ ڪاڌيءَ کي ڪپڙو ويڙهڻ

-**ٻَٽ هڻڻ:** [اصطلاح] ٻٽ ٻڌڻ

•**ٻِٽ:** [ظرف] اصل، ٻٽيءَ، هرگز، مورهين، بِست، يڪ ساهي
* سراسر، برابر
* پڪ، ضرور، بلڪل
* آخرڪار، نيٺ
* هروڀرو
* سڌو، آرپار
* جلدي، اوچتو

•**ٻُٽ ج ٻُٽَ:** [ا_مذ] ڌڪ، ايذاءُ
* صدمو
* ٺيلهو
* جانور کي ڪن ۾ وڍل ڪِڪر (سڃاڻپ لاءِ)، نشان، وِڍ
* ڪير يا پاٿيءَ جو ٻٽو، سرڪ، ڳـُرڙي
* تمام گهٽو نشو
* [س/ل/ڪوھ]

-**ٻُٽ ڏيڻ:** [اصطلاح] سڀ ڪجهه کڻي وڃڻ، ڪجهه به نه بچائڻ، ڦٻائڻ
* ڌڪ ڏيڻ
* تڪڙو ڊوڙڻ، ڀڄي وڃڻ
* [س/ات]
* لِڪي وڃڻ
* بيپرواھ ٿيڻ

•**ٻِٽا:** [ا_مذ] ٽانگي جو هڪ حصو (ٻه ڏگهيون ڪاٺيون، جن سان سرانئيءَ ڪمان کي بند ڪندا آهن)

•**ٻِٽارو:** [ا_مذ] ٻن حصن ۾ ورهجي وهندڙ پاڻي

•**ٻِٽاڪ ج ٻِٽاڪون:** [ا_مث] ڏاڙ، لباڙ، لاف، وڏاءَ واري ڳالهه، ڪوڙ

-**ٻِٽاڪ لڳڻ:** [اصطلاح] لاف لڳڻ، ڏاڙ هڻڻ
'فلاڻي جي ٻٽاڪ ٻٽي لڳي'

-**ٻِٽاڪ هڻڻ:** [اصطلاح] ڏاڙ هڻڻ، لاف هڻڻ، ڪوڙ هڻڻ

-**ٻِٽاڪي ج ٻِٽاڪِي:** [صفت_مذ] ڏاڙي، لباڙي، لاف هڻندڙ، ڳالهه ۾ وڏاءُ ڪندڙ، ڪوڙو

•**ٻِٽا ڪلهوڙا:** [ا_خاص] تعلقي ڏوڪريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو

•**ٻِٽالو:** [ا_مذ] ٻتاٽا، آلو

- **ٻِٽالن تي گذارو ڪرڻ:** [اصطلاح] هر حال ۾ راضي رهڻ، غربت تي گذران ڪرڻ

•**ٻِٽانگ ج ٻِٽانگون:** [ا_مث] ٻٽاڪ، لباڙ، ڏاڙ
* [س/ل]

●**ٻتانگ ج ٻتانگ:** [صفت] ڏگهو، لاٻٽ
* [س/ات]

●**ٻتائڻ:** [مص_فعل متعدي] بند ڪرائڻ، پورائڻ
* گهٽائڻ
* بيهوش ڪرائڻ
* [ٻتايو ٻتائيندو ٻتايل]

●**ٻتائي:** [ا_مث] ٻيڻ، ٻيڻائي، ڏوڻائي "پنجن جي ٻتائي = ڏهه"

●**ٻتِ ٻتِ:** [ا_مث] گهوڙي جو تکي پنڌ ۾ (سنبن جو) آواز، ٺڪاءُ
* ڪوڙي ساراهه، خوشامد، چاپلوسي

—**ٻتّ ٻتّ ڪري مارڻ:** [اصطلاح] آواز سان مارڻ، ٺڪ ٺڪ ڪري مارڻ

●**ٻتّ ٻري/ ٻتّ ٻجهي:** [ا _ مث] مِٽيءَ ۾ تهن گڏيل ان، ڪڏيءَ وارو ان

●**ٻتِجڻ:** [مصدر 'ٻتڻ' مان فعل مجهول] گهٽجڻ، ٻوساٽجڻ، هوا جو بندجڻ، گهٽجڻ، بندجڻ، پورجڻ، ٻوڄ اچي وڃڻ، (چلم جو) دڙڪو نہ ڪرڻ، (چلم مان) ڦوڪ نہ اچڻ (ناڙي) بند ٿيڻ (جيئن ٻج هيٺ نہ وهي)، (نڪ جو) ٿڌ ۾ بند ٿيڻ، بيهوش ٿيڻ
* [ٻتيو ٻتبو ٻتيل]

—**ٻتجي وڃڻ:** [اصطلاح] بند ٿي وڃڻ، پورجي وڃڻ، گهٽي روئڻ سان گهٽجي وڃڻ

●**ٻتريلُ ج ٻتريلَ:** [ا _ مذ] حاضريءَ جو نوڪر، ماني ڪارائيندڙ نوڪر، ٻورچي، بٽلر
* [انگ: Butler]

●**ٻترا:** [ا_خاص] تعلقي ڪڪڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو
* ٿر ۾ هڪ ڳوٺ ۽ ترائيءَ جو نالو

●**ٻترا:** [ا_خاص] هڪ ذات جو نالو

●**ٻترا (سنڌي):** [ا_خاص] تعلقي خيرپورناٿن شاهه ۾ هڪ ديهه جو نالو

●**ٻتِڙي:** [ا_مث] جوئر جو هڪ قسم (جنهن جي هر هڪ ٿهه ۾ ٻہ ڪلا داڻا ٿين)

●**ٻتّ سِرائي:** [ا_خاص] هڪ ذات جو نالو (تعلقي ميهڙ ۾ انهيءَ ذات جي ناليِ پٺيان) ڳوٺ ۽ ديهه جو نالو

●**ٻتَڪُ ج ٻتَڪَ:** [ا _ مذ] ڪنن وڍيل، ٻتو، ٻسو (چوپايو مال)

●**ٻتڪارَ ج ٻتڪارُون:** [ا _ مث] چوپائي مال کي سڏڻ جو آواز، ڏاٿو يا ڪاٺي جي شيءِ ڏيکاري وهٽ کي ريٻڻ ۽ جهلڻ لاءِ ڪيل آواز، ٻچڪار

●**ٻتڪِلو ج ٻتڪِلا:** [ا_مذ] ٻتاڪي، ڏاڙي، لٻاڙي

●**ٻتڪڻ:** [مص_فعل لازمي] تڙڪو ڏيڻي پچي پوڻ، تڙڪڻ، ٺٺڻ
*[س/ل]

-**ٻتڪو ج ٻتڪا:** [ا _ مذ] پچڻ جو آواز، تڙڪو، ٺڪاءُ
* ڪِرڻ جو آواز، ڦهڪو، زيڪو

●**ٻتڪاڙڻ:** [مص_ فعل متعدي] زور سان پرڻ، ڦسڻ، گهُچڻ، دٻڻ، زور ڏيڻ

●**ٻتنگو ڦاسڻ:** [اصطلاح] مشڪل ۾ اچڻ، پريشان ٿيڻ
'سيالو ڪانءَ ٻتنگو ڦاسي' (لوڪ چوڻي)

●**ٻتِڻ ج ٻتِڻيُون:** [ا _ مث] ٻن سارين سان راند، نوٽڻ راند ۾ ٻن ٻن پرين ٽڪن جو داءُ، ٻيگهي
* جهيڙو (فقط ٻن ماڻهن جي وچ ۾)

—**ٻتِڻ مچڻ:** [اصطلاح] ٻيگهي لڳڻ، ٻن پاسن کان فائدو ٿيڻ، هر طرح فائدو ٿيڻ، مڪر مچڻ

●**ٻتڻ/ ٻتِڻ ج ٻتڻون/ ٻتڻيُون:** [ا_مث] باٽيءَ جي ٻکيءَ جو هڪ قسم (جيڪو فقط ڪناري تي رهي)، گهِتِڻي

●**ٻتڻ:** [مص_ فعل متعدي] بند ڪرڻ، پورڻ، ٻتڻ، ڪپڻ، وڍڻ، ٻتو ڪرڻ، جمائي ڇڏڻ (جيئن سرديءَ ۾ ڪاشيءَ جمي وڃي)

•ٻتو ڄ ٻتا: [اـ مذ] ٻتاڪي، بدمعاش، لچو، چالاڪ
※ هڪ قسم جي مڇي 'گَندڻ'
※ [س/ل]

•ٻتو ڄ ٻتا: [اـمذ] ٻيڻو، ٻهرو، ٻه پڙ، ٻه تهو، ڳڏ چانور، جاڙو، ڪي ٻه ٻه شيون، جوڙو
※ جوئر جي سنگن جو جوڙو (جيڪو لاباري وقت لاٿيو ويو ڏجي)
※ ٻه پيرا ڏيڪاريندڙ (انگ)
※ [مت: ٻٽيون ڄ ٻٽيون]

-ٻٽا ٽپا ڏيڻ: [اصطلاح] لڳاتار فائدو حاصل ڪرڻ، جهجهو اُپراسو ماڻڻ
※ هڪ سال جو فائدو ڏيڻ (عمر بچائڻ ڪري ڪنهن شاگرد ڪي)

-ٻٽا ٺڪ ڏيڻ: [اصطلاح] حد کان وڌيڪ خوشي ٿيڻ

-ٻٽا پيڻ: [اصطلاح] ڳڏيل ڏڪ پيڻ، گهه جا ڏڪ پيڻ

-ٻٽائي: [اـمث] ٻيڻ، ڏوٽائي (ٻنجن جي ٻٽائي - ڏهه)

-ٻٽو بالواسطه: [اـمذ] اهو فعل، جنهن جو فاعل ٻئي ڪنهن جي معرفت ڪم ڪرائي (مثال طور: 'احمد راند ڪرائي، يعقوب گهوڙو ڊوڙرايو.' هنن جملن ۾ 'ڪرائي' ۽ 'ڊوڙرايو' فعل متعدي ٻٽو بالواسطه سڏيو ويندو آهي)

-ٻٽو ٽپو ڄ ٻٽا ٽپا: [اـ مذ] لڳاتار فائدو، جهجهو اُپراسو
※ عمر بچائڻ ڪري، هڪ سال جو فائدو (شاگرد ڪي)

-ٻٽو ڏيڻ/ ٻٽو ڪيڻ: [اصطلاح] ٻوڪ ڪي ٻيو ٻاٽي ڏيڻ
※ [س/ات]

-ٻٽو ڪرڻ: [اصطلاح] چمڙي ڪي اندرس يا استر ڏيڻ (موچين جو اصطلاح)

-ٻٽو ڪٽر: [اـ مذ] چوپائي مال جي سڃاڻپ جو هڪ نشان (داغ)
※ [س/ٿ]

-ٻٽو ڪوڙ: [اـمذ] پرت جو هڪ قسم
※ [س/ڪوهه]

-ٻٽو لفظ ڄ ٻٽا لفظ: [اـ مذ] ٻن مروج لفظن جو مرڪب (جيئن: اَن پاڻي، لکڻ پڙهڻ، راند روند، پاڇي پٽي، دين و دنيا، شب و روز)

-ٻٽو لولو: [اـ مذ] ٻيڙي ڀسري يا ڳمرهاڙي

-ٻٽو معيار: [اـ مذ] نا انصافي

●ٻُتو ڄ ٻُتا: [صفت ـ مذ] ڪنن ڪپيل، ڪُرو، ڪنن يا ٻچ ڪان سواءِ
※ ڪَنن پڳل (ڪکر جو ٿانو)
※ اٽپورو، ننڍو (نالو)
※ بدصورت، ڪوجهو
※ زيورن کان سواءِ، ٻسو، بدزيب
※ بيغيرت، بيمانو، بي حيا
※ [س/ڪوهه]
※ [مت: ٻتي ڄ ٻتيون]
※ [اـ خاص] هڪ نٿن جو نالو

-ٻُتو اَکَر ڄ ٻُتا اکر: [اـمذ] اهڙا اکر جن تي حرڪتون يا لاڪنائون ڏنل نه هجڻ (هندو سنڌي اکر)

-ٻُتو ڳَڏهه: [صفت ـ مذ] بدنام، خوار
※ [س/ات]

-ٻُتو ڪرڻ: [اصطلاح] ڪن ڪپڻ
※ ڪنا پڇڻ

-ٻُتي ڪرڻ: [اصطلاح] ڪن ڪپڻ
※ [اصطلاحاً] ڪپت ڪرڻ
'ٻهرجا ٻتي ڪئي، تنهن کي ڪن ڏيندو ڪير'

-ٻُتو نالو: [اـمذ] چڙو يا رکو نالو (اهو نالو جيڪو ڪنهن تعظيمي لقب يعني جناب، صاحب، محترم، مسٽر وغيره کان سواءِ ورتو وڃي)

●ٻتُوان/ ٻتُوئان: [اـ مذ] ڪنن تائين ڪتربل وار، شرعي وار، علوي وار

- ٻنوان ڪرڻ: [اصطلاح] ڪنهن جي ٻار جي معرفت ناتو ڳنڍڻ، ٻار جي وسيلي ناتو ڳنڍڻ

• ٻٽور: [اـمذ] مٽي جو ٺهيل وڏو ڪنو جنهن ۾ رڳو پاڻي ڀري رکبو آهي
ڪن ٻڌيل هجي. ٽٽي ويل ٺلهو جهونو
• [اـخاص] هڪ ذات جو نالو

• ٻٽور ج ٻٽور: [صفت ـ مذ] راتوڙ، واءُ ڦاٽوڙو، گهڻو ڳالهيون ڪندڙ
ڳجهيون ڳالهيون ٻڌائيندڙ، وائڙو، ٻتاڪي
• هوائي ڳالهيون ڪندڙ، ٻڌڙ، ٻٽاڪو
• واهيات. لوفر
• [سن: وات = هوا: واردو]

• ٻٽور: [اـخاص] سنڌي سماجي ۾ هڪ ذات جو نالو
• ٻٽوڪو ج ٻٽوڪا: [اـصفت] جونو، سڙيل ڪپڙو
• [س/ل]
• ٻٽوڪوٽ: [اـخاص] ٿري ميرپورخاص ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو
• ٻٽون ج ٻٽون: [اـمذ] ٻڪري وغيره لاءِ چمڙي جو ٺهيل
ٿيلهو
• ٿلهو وار
• [سن: وٽ = چوڏاري گهيرڻ]

• ٻٽونگو ج ٻٽونگا: [صفت ـمذ] ٻن ٽنگن وارو، ٻه ٽنگو
ٽنگون ڦاٽو ٻڌل
• ٻٽونٽڙي ج ٻٽونٽڙيون: [اـمث] درياءَ جي مڇي، جو هڪ قسم
• ٻٽونٽون ج ٻٽونٽان: [صفت ـ مذ] اجايو ڳالهائيندڙ، ٻتاڪي
• ڪوڙو
• [س/ڪوهر]
• ٻٽونڻ: [ظرف] تمام تکو، بلڪل تيز
• ٻٽوئون/ ٻٽئون ج ٻٽوئان/ ٻٽئان: [اـمذ] ٻڪري رکڻ
لاءِ چمڙي جو ٺهيل ڪيسو، ٿيلهو، پرس
• ٻٽي ج ٻٽيون: [اـمث] مڇي، جو هڪ قسم (ڇلن سان،
ڳنڍڻ جو نمونو ڏيکو الشڪل 6 ـ 7 ـ الف)
'ڇليون ڇلي ڇمڪن، ڪن ٻٽين سڃاڻان ٻولي'

• ٻٽي ج ٻٽيون: [اـمث] ٻيهي
• ٻه ڪمبل اڪريون ٻٽي آڱر
• ڪڏي
• ٻٽي ڪکڪري: [اـمث] سيهڙ جي ڪٿي ڪئي ڏنل ـ جيوت
(سجاڳ طور)
- ٻٽيون واڱون وڄهڻ: [اصطلاح] سخت قابو ڪرڻ
- ٻٽيون هڻڻ: [اصطلاح] ڏنديون هڻڻ
• سخت بيعزتي ڪرڻ
• ٻٽي ج ٻٽيون: [صفت ـ مث] ٻه ڪِهن (عورت)، ٻوڪي، ٻيسي
• ان ماڻهن جي ٻڌاريسي
• ڪشن وديال
• ٻڙ جو هڪ قسم
• ڪپت
- ٻٽي ٻوڪي ج ٻٽيون ٻوڪيون: [اـمث] زيورن کان سواءِ
(عورت)، ٻوڪي، ٻيسي
- ٻٽي ٻوڪي هئڻ: [اصطلاح] ڳهڻ کان سواءِ هئڻ، سمي هئڻ
- ٻٽي ڪرڻ: [اصطلاح] ختم ڪرڻ، ڪوٽي ڪرڻ
'ٻهر جا ٻٽي ڪئي، ننهن کي ڪن ڏيندو ڪير' (نامعلوم)
- ٻٽي ڳڏهه: [اـمث] ڪنن ڪٽيل ڳڏهه
'اوٻر سوٻر سوني، کي، ٻٽي ڳڏهه ڏاڻي کي' (چوڻي)
- ٻٽي ليلي به نه مجڻ: [اصطلاح] بلڪل سچ هئڻ، يينگ
هئڻ، ڪوڙ ڦانگ نه هجڻ

• ٻٽيرو ج ٻٽيرا: [اـمذ] تتر کان ننڍو خاڪي رنگ جو پکي.
جيڪو اڪثر فصلن ۾ ٿئي. هن پکي، کي پالي ويڙهائو ۽
کاڌو ويندو آهي. پونئريو
• ننڍي قد وارو گهوڙو
• [صفت] مسخرو
• بتاڪي
• احمق
• [سن: ورتڪ]

-ٻٽيرباز: [ا - مذ] ويڙهائڻ لاءِ ٻٽير پاليندڙ، ٻٽير ويڙهائيندڙ

- ٻٽيربازِي: [ا - مث] ٻٽيرن جي ويڙهه

• ٻٽِيڪو ج ٻٽِيڪا: [ا _ مذ] گهٽو گوڙ، هل (اڪثر ٻڪين ۽ زالن جو)، فساد، شور، جهيڙو (زنانو)

- ٻٽِيڪو لڳڻ: [اصطلاح] جهيڙو ٿيڻ

* لڙ ٿيڻ، گوڙ ٿيڻ (خاص ڪري زالن جو ٻاڻ ۾)

• ٻٽِيھَ: [ا_صفت] هڪ شماري عدد جو نالو، ٻه ۽ ٽيهه (32)

* [ڪناية] گهڻا، جهجها

* [ٻہ + سن: ترِنشت = ٽيهہ]

اٺ جري ٻٽيھہ، آدجران ڇٽيھہ' (چوڻي)

-

'ٻٽيھہ منڊ منڊي ۾، اسيءَ ۾ ڪالڻ' (چوڻي)

- ٻٽِيھَ آيرَن: [ا _ مذ] ٻٽيھہ ڳهڻا، عورت جي سينگار جا ٻٽيھہ زيور [1.سيس ڦول (سينڌ ڦل)، 2.ڪون 3.ٽِڪا (تِلڪ)، 4.بالي (والي)، 5.پتا (پتڙا)، 6.ڪرن ڦول (ڪوڪو - سون جو ٿهيل لونگ جهڙو ڪنن ۾ پائڻ جو)، 7.جهومر (ڪنن جا جهومڪ)، 8.نٿ، 9.چندن هار 10.مُڪت هار (ڳلي جو هار)، 11.جوها، 12.چمپاڪلي (چمڪلي)، 13.جگنو (ڪارڪ يا ٻولڻو)، 14.ڪنٺ سري (ڪنٺمالا)، 15.ٻجلاري (پنج سري، شايد دهري)، 16.آرسي، 17.انگوٺي (منڊي)، 18.ڪنگن (ڪنگڻ)، 19.پهنچي (پونچي)، 20.چوڙيون، 21.چن منقش (ويڪري پٽي واري چوڙي جنهن ۾ ٽڪون لڳل هجن)، 22.ٽونگي ننگ - ٻڙا، موتي وغيره (جيڪي ڏاڪي ۾ ٻوٽي ڪرائيءَ ۾ ٻڌجن)، 23.بازو بند، 24.جوشن، 25.ٻري (بازو بند؟)، 26.ڪرڌني (چيلهڪي)، 27.ڪڙا (ڪڙولا)، 28.پازيب، 29.جهانجهہ (پيرن ۾ پائڻ جا پورا ڪنگڻ)، 30.چوڙي (چانديءَ جون چوڙيون، جيڪي ڪڙين جي جاءِ تي پائجن)، 31.بڇوڻي(ٻچونڻوا)، 32.چلا (پيرن جي آڱرين جا]

- ٻٽِيھَ آيرن ٻارهن سينگار: [ا - مذ] عورتن جا ٻٽيھہ زيور ۽ ٻارهن سينگار (سينگار شاعريءَ جا مشهور اصطلاح)

- ٻٽِيھَ پڙهڻ: [اصطلاح] سڀ پڙهڻ، سڀ علم ڄاڻڻ

- ٻٽِيھَ دِليُون هُئڻ: [اصطلاح] بي انداز محبت هئڻ

- ٻٽِيھَ ڌارُون: [محاورو] ماءُ جي ٿڃ

- ٻٽِيھَ ڌارُون بَخشِڻ: [اصطلاح] ٿڃ بخشڻ، جوان يا پياري اولاد جي موت تي ماءُ جي زبان جو هڪ فقرو جنهن سان هوءَ اولاد کي پنهنجا سڀئي حق بخشيندي ۽ معاف ڪندي آهي

- ٻٽِيھَ ڌارُون نہ بَخشِڻ: [اصطلاح] ٿڃ نہ بخشڻ (ماءُ جو پٽ کي پاراتو)

- ٻٽِيھَ لَڪڻَ: [ا _ مذ] ٻٽيھہ لڇڻ، گهڻيون چڱايون

- ٻٽِيھَ لَڪڻو ج ٻٽِيھَ لَڪڻا: [صفت _ مذ] ٻٽيھن لڇڻن وارو، گهڻن چڱن لڇڻن وارو

* [مث: ٻٽيھہ لڪڻي ج ٻٽيھہ لڪڻيون]

- ٻٽِيھَ نيڻَ کِلڻ: [اصطلاح] هر طرح خوش ٿيڻ

* بلڪل راضي ٿيڻ

- ٻٽِيھو: [ا _ مذ] ٻٽيھن وارو، ويم وقت زالن لاءِ ٻٽيھن جڙن واري دوا، سوانجهو

* سُٽ جو هڪ قسم (جو 'ٻٽيهي' ڪان ٺهيرو ٿئي)

* [صفت] آئوري، لچ، وڏو بدمعاش

- ٻٽِيھو ڏاجو: [ا _مذ] اهو ڏاج جنهن ۾ ڪنوار کي ٻٽيھہ وٿا ملن

- ٻٽِيھو لُچُ: [ا _ مذ] وڏو بدمعاش، آئوري

- ٻٽِيھِي ج ٻٽِيھِيُون: [ا _ مث] ماڻهوءَ جا سڀئي ڏند، ٻٽيھہ ڏند، هيٺين ۽ مٿين ڏندن جون ٻئي قطارون

* ٻٽيهن شين جو ميڙ

* پٽي جي چباز راند ۾ ساندہ سڀ هٿ ڪٽي وڃڻ واري حالت

- ٻٽِيھِي بند ٿيڻ: [اصطلاح] ڏندڻجڻ، غشي يا ڪنهن بيماريءَ ۾ ڏندن جو جڪڙجڻ، ڄاڙي نہ کُلڻ

- ٻٽِيھِي ڏيکارڻ: [اصطلاح] ڪاوڙ ڏيکارڻ، غصو ڪرڻ

• ٻٽي هَڻڻ: [اصطلاح] ٻٽاڪ هڻڻ، لاف زني ڪرڻ

* اٽڪل ڪرڻ

• ٻٽُ ج ٻٽَ: [ا _ مذ] سوئر جو ڪير پياڪ ٻچو (جنهن لڄا سنگها يا وڄ نہ ڪيا هجن)، ٻنـر، ٻنڙو ڪنهن بہ جانور جو ڪير ڌائڪ ٻچو

'ٻٽُ اباڻي پارجي چري نہ ڌارو' (گرهوڙي)

• پَٽَ: [ا ـ مث] ڪجهہ بہ نہ هئڻ واري حالت، پينگ، سُڃ
٭ هوا جي بندش، گهُٽ
٭ انڪار، نابري
٭ [س/ات]
٭ [ظرف] گڏ، برابر
- پَٽَ ڪرڻ: [اصطلاح] نابري وارڻ، ناڪار ڪرڻ، نہ هئڻ جي وائي وارڻ
• پُٽُ ج پُٽَ: [ا ـ مذ] پوٽو، پوڙو، پُٽ
٭[س/ٽ]
• پَٽَرُ ج پَٽَرَ: [ا ـ مذ] ٻچو، ٻچڙو، ڪنهن بہ جانور جو ننڍو ڦر (هرڻيءَ يا سوئر جو) ٻچو، پٽ، پٽڙو
٭[سن: وتسا]
- پَٽَڙُ ج پَٽَڙَ: [ا ـ مذ] پٽر
- پَٽڙو ج پَٽڙا: [ا ـ مذ] جانور جو ڪير پياڪ ٻچڙو، ننڍو پٽ، پٽر، پٽڙ
'اچي پيدا ٿي اوچتي، هرڻي وٽي پٽڙا پٽي' (رمضان ڪنڀر)
- پٽلو پٽرُ ج پٽا پٽرَ: [ا ـ مذ] بار ٻچا، ڦر ڦرونا، ٻچڙا
• پَٽَلُ ج پَٽَلَ: [ا ـ مذ] وڏو پيالو، جَمن
٭ [س/ل]
• پَٽلو ج پَٽلا: [صفت ـ مذ] پورو، اچو
٭ سهڻو، خوبصورت
٭ [مث: پَٽلي ج پٽليون]
• پُٽِي ج پُٽِيون: [ا ـ مث] ننڍو ڊِگَ، ڊِگڙي
٭ پُٽِي
٭ [س/ات]
• پَپُ ج پَپَ: [ا ـ مذ] خال، پور
٭ اونڌھ
• پپاران: [ظرف] ٻنهي پاسن کان
٭[سن: دو = ٻہ + پار = درياءَ جو پاسو]
'اچي لهرين لڳيون، پيوءِ پپاران' (شاهہ)

• پپارو ج پپارا: [صفت ـ مذ] آرپار چڙهندڙ، ٻسِٽ، دوپارو
٭ [ٻہ = ٻنهي + پارو = پارن وارو]
'هيءَ ڪلي ڪيفي ڪان ٿي پپارا پاڻ هڻي' (نامعلوم)
• پپتا ج پپتائون: [ا ـ مث] ٻپتا، آپدا، آفت، مصيبت، بدبختي، نياڳ، شامت
٭ [سن: وِپت، وِپدا = مصيبت]
• پپَرَ: [ظرف] ٻپارا، ٻنهي طرفن جا
٭ [ٻہ + پر > پار = پاسو ڪنارو]
'پاڻ پپر سلُ، سيف دوپارا، ڪن پيا تيز خنجر ڪي' (نامعلوم)
• پَپَڙُ/ پپڙُ: [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو (اڪثر اتر سنڌ ۾ رهن ٿا، هن ذات مان 'ٻهار پپڙ' نالي، ميان نور محمد ڪلهوڙي ۽ غلام شاهہ ڪلهوڙي جي وقت ۾ شاعر ٿي گذريو آهي)
• پَپڙُ: [ا ـ خاص] تعلقي اُباوڙي ۾ هڪ ديهہ جو نالو
• پپڙا: [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو (اڪثر ڪراچي ۽ حيدرآباد ۾)
• پپڙو ج پپڙا: [صفت ـ مذ] ٻن پڙن وارو، ٻن تهن وارو (ٻہ تهو)
٭ [ا ـ مذ] اڦرانو
• پپڙي ج پپڙيون: [ا ـ صفت] ٻن پڙن واري، ٻن پڙن واري ماني، ٻہ پڙي اجرڪ
٭ [ا ـ مث] سِپ، سِپي
'پاڙو پپڙي نہ پوڙي، مِيلو منهن لڳوس' (شاهہ)
• پپڻُ: [مص ـ فعل متعدي] زور سان پرڻ، گهوچڻ، دَٻڻ، ڦَسڻ
• پپڻُ ج پپڻَ: [ا ـ مذ] هڪ ماڻ، پاٿي (جيڪا سير ڪان سوائي ٿئي)
٭ [جنس جي ماپي جي قديم جدول: ٻہ چوٿايون = پڻ، ٻہ پڻ = پاٿي، چار پاٿيون = ٽويو، چار ٽويا = ڪاسو سٺ ڪاسا = مڻ، ٽيهہ مڻ = خرار]
٭ [س/ات]
• پپونڊ: [ا ـ مث] هر هر دوڙ، ڪنهن ڪم لاءِ ڏري ڏري وڃڻ جي حالت
• پپوهارَ: [ا ـ خاص] تعلقي مِٺيءَ ۾ هڪ ديهہ ۽ ڳوٺ جو نالو

• ٻپهر: [اِ ـ مذ] ٻن پهرن جو وقت اُسري ۽ حذهر اڌڪار اڌ ڏينهن گذري ۽ اوساري ۽ ٻڌهن ـ ٽمانا تي اچي. منجهند
ٻه ڏينهن. ڏينهن جو وچ
[ٻه + سن: پرهر = پهر]

ٻپهرو ج ٻپهرا: [اِ ـ مذ] ٻن پهرن جي ماني يا آرام
منجهند

- ٻپهرو ڪرڻ: [اصطلاح] منجهند جي ماني کائي ۽ آرام ڪرڻ. منجهند ڪرڻ
٭ منجهند جو وقت گذارڻ. ڏينهن گارڻ

- ٻپهري ج ٻپهريون: [اِ ـ مث] ٻپهر. ٻپهري اڪين نماز ظهر جو وقت

- ٻپهري ڪاٽڻ: [اصطلاح] منجهند جي ماني کائڻ

• ٻپي ج ٻپيون: [اِ ـ مث] ٻيسي چمٽ ڏاڍ ڌلو ڏٺو ريت نيڪر

- ٻپيون ٻڌڻ: [اصطلاح] ڏنا ڏيڻ ڌليا ڏيڻ ٻپيون ٻڌڻ
جو ... ٻيئي اچڻ جي ... جيئن جو

• ٻپيرا: [اِ ـ خاص] هڪ ذات جو نالو
٭ [صفت] ٻن پيرن وارو

• ٻجُ ج ٻجَ: [اِ ـ مذ] ڪڻهن ـ فصل يا ٻوڪ جو ٻج
٭ تخم. ويرج. نسل. ٻن
٭ مني. تخمي پاڻياٺ
٭ [سن: ويريه]
٭ [سن: ٻيج. ويج = ٻج]

- ٻجارو ج ٻجارا: [صفت ـ مذ] ٻيجارو. ٻج وارو. ٻج ڀريل.
ٻجائتو. ٻجيرو

- ٻجائتو ج ٻجائتا: [صفت ـ مذ] ٻجارو

- ٻج پرڻ: [اصطلاح] ٻوڪڻ مهل ان ماپڻ
٭ هاري ... جي ٻوڪيل ٻج کي پاڻي ڏيڻ

- ٻجُ پوکڻ: [اصطلاح] ڪڻهن ـ فصل جو تخم ڇٽڻ
ڪرڻ. پوک جو تخم زمين ۾ ڪڍڻ

- ٻجُ چٽڻ: [اصطلاح] فصل لاءِ زمين ۾ ان چٽڻ. تخم زمين
۾ ڪڍڻ

- ٻجُ رکڻ: [اصطلاح] ايندڙ پوکڻ لاءِ ٻج داڻن جا سنگ جي
صورت ۾ محفوظ ڪري رکڻ

- ٻجُ ميڙڻ: [اصطلاح] تخم گڏ ڪرڻ

- ٻجَ واٽي ج ٻجَ واٽيون: [اِ ـ مث] ٻج ڪڍڻ لاءِ ... ٻدل ڪاٺ جي ٻجري نلي. ناڙي. ٻج واهڻي
٭ [س/ث]

- ٻجيرو ج ٻجيرا: [صفت ـ مذ] ٻج وارو ... ٻجو
٭ [مث: ٻجيري ج ٻجيريون]

• ٻجار: [اصطلاح] شادي ۾ ... ڏيڻ ڏاج
[س: ڪوهه ن]

• ٻجارڻ: [اِ ـ مث] سارين جي ٻيجي لاءِ ... سارين جي ٻج ٻوڪڻ جو هڪ نمونو جنهن ۾ ناڙيءَ رستي ٻج پوکيو ويندو آهي

• ٻجارڻ: [مصـ فعل متعدي] ٻج چٽڻ. ٻج پوکڻ. ٻج وجهڻ
سارين جو ٻج ٻوکڻ ... سريو جي
٭ [سن: ٻيج. ريج = ٻج]

• ٻجاري ج ٻجاريون: [اِ ـ مذ] ٻج جي چس
٭ قريب سگهي. دعا. دولاب. ٻه گڏ جاريون

• ٻجرو ج ٻجرا: [اِ ـ مذ] سنڌو ٻنو. ٻنجرو
٭ منشين چٽ جي چوداري ننڍو ٻنو. جاءِ جي مهاڙي
٭ دريا، سي مري خاطر سير لاءِ ٻيڙي. جهمٽي.
'تنگهي عالم امڪاني. ويجها وصل ٿيا،
پاڻيءَ تنهن پيا، جت ٻيڙيون ٻجرا ٻڌيون'
(نامعلوم)
٭ [هند: ٻجرا]

• ٻجڙُ: [اِ ـ مث] نزار

• ٻجو ج ٻجا: [اِ ـ مذ] ڪارڪ يا انب جي ڪکڙي. ڪنهن ميوي جو اندريون گودو يا کپ

• ٻُجو ج ٻُجا: [اـ مذ] ٻَنڌ. ٻنبو. ٻجو. ٻوچ. ڏٺو. ڏوٿو. ٽر جي مڪڙي، ڪي ٻخت ڪرڻ لاءِ وڌي ڇير

٭ [صفت] سڄو. سارو. سمورو. سربسر. ان وڌيل

• ٻجورا: [اـ خاص] هڪ ذات جو نالو

٭ ٺٽي ۾ سجاول تعلقي ۾ ديهه جو نالو

• ٻجورو ج ٻجورا: [صفت ـ مذ] ٻجاپڙو. چاپلوس

٭ [اـ مذ] ٻيرت جو هڪ قسم

٭ [س/ڪرم]

• ٻجويو ج ٻجويا. [صفت ـ مذ] ٻن جوين يا زالن وارو جنهن جون ٻه شاديون ٿيل هجن

٭ ٻجاپڙو. چاپلوس

• ٻُجي ج ٻُجيون: [اـ مث] شيشي وغيره جي منهن ٻند ڪرڻ جي ڏٽي. ٻُنجي. ٻوچ. ڍڪڻي

• ٻُجَڻُ: [مص ـ فعل لازمي] ٻجهڻ. ٻرڙڻ. سمجهڻ

٭ [سن: ٻڌ + جاڻڻ]

٭ اُساٽجڻ

٭ اُجائجڻ

٭ هلاڪ ٿيڻ

٭ ٿڪجڻ

• ٻَجهَ ج ٻجهُون: [اـ مث] غلطي. ڀل

٭ [س/ات]

• ٻَجُهه: [اـ مذ] پائخاني جي ٻجهه. قبضي

٭ [سن: ٻنڌ = ٻڌل. ٻند ڪرشد]

٭ جانورن جي هڪ بيماري (جنهن ۾ سخت سعطل ۾ دير عصر گاهه گاد نه ڪري کٽبي ٻجي ٻوندي آهي)

• ٻُجهَ: [اـ مث] ٻوجهه. سمجهه. ٻڌي

٭ [سن: ٻڌ - جاڻ]

• ٻجهارتَ ج ٻجهارتُون: [اـ مث] ڪجهارت

'ٻولي ٻجهارت. جوڳيان سنديءَ ذات جي' (شاهه / رامڪلي)

• ٻَجهاڻ / ٻَجهاڻَ: [اـ مث مذ] ٻوجهه. ٻوڌ. ٻڌي. سرت. عقل

٭ [سن: ٻڌم - جاڻ]

• ٻجهاءُ: [اـ مذ] ٻجهه. قبض

٭ [illegible]

٭ [سن: ٻنڌ [illegible]]

• ٻجهائڻُ: [مصدر ٻجهڻ مان فعل متعدي بالواسطه] ٻڌائڻ

٭ ٻند ڪرائڻ. سوگهو ڪرائڻ. جڪڙائڻ

٭ لاجواب ڪرڻ (بحث ۾). سمجهائڻ

٭ [ٻجهائيو. ٻجهائيندو. ٻجهائيل]

• ٻجهائڻُ: [مص ـ فعل متعدي] سمجهائڻ. ٻڌائڻ. معلوم ڪرائڻ. [illegible]

٭ اُجهائڻ. وسائڻ

٭ [سن: ٻڌ - جاڻ]

٭ [ٻجهايو. ٻجهائيندو. ٻجهايل]

• ٻجهڙڪ: [اـ مث] اٽڪاءُ. اڙ. رنڊڪ. روڪ

٭ [سن: ٻنڌ = ٻڌل]

• ٻجهڙڪ ڏيڻ. [اصطلاح] ڪوڏين يا چيلهي رانديءَ ۾ واهون ٻند ڪري راند کٽڻ

• ٻُجهڪي ج ٻُجهڪيُون: [اـ مث] ٻجڪي. ٻُشڪي. چمڙي يا ڪپڙي جي ڪوٿري

٭ [ترڪي ٻقچه]

• ٻجهلُ ج ٻجهلَ: [صفت] ٻند ٿيل. ٻڌل. اڻ چرندڙ. اڻ ڦرندڙ. جيئل

٭ [illegible]

٭ سوگهو. مضبوط

٭ [illegible] پاڻي جي اچڻ

• **ٻـجهَڻُ:** [مص_ فعل لازمي] ٻڌڻ، ٻڌجي وڃڻ

٭ ٻندڻ، گرفتار ٿيڻ، ڦاسڻ، جڪڙڻ

سوگهو ٿيڻ، قابو ٿيڻ، مضبوط ٿيڻ

٭ ڪري خراب ٿيڻ (کيرجو)، ڄمي وڃڻ

٭ ٻخ ٿيڻ (پاڻي)، ٻڌجڻ (پاڻيءَ جو ٻاري اندر)، هڪ هنڌ بيهڻ،

ڍڳو ٿيڻ، بند ٿيڻ

٭ پاخاني ۾ رڪاوٽ اچڻ

٭ اٽڪي پوڻ، ڦاسي پوڻ (ڪاڏي جو نوڙيءَ ۾)

٭ دل لڳڻ، ملي وڃڻ، سنگتي ٿيڻ

٭ هيراڪ ٿيڻ، ٻڌل رهڻ، پانڌان ٿيڻ

٭ پورو ٿيڻ (سِٽ يا جملو)

٭ [سن: ٻڌ، ٻنڌ = ٻڌڻ]

— **ٻجهي پوڻ:** [اصطلاح] ڦاسي پوڻ، بند جي پوڻ (پاخانو)

٭ اٽڪي پوڻ (نوڙيءَ ۾ ڪاڏو)

٭ سڪي جور ٿيڻ (لڳ)، بندجي پوڻ (عضوو)

• **ٻُجهَڻُ:** [مص_ فعل متعدي] پروڙڻ، سڃاڻڻ، سمجهڻ،

ڄاڻڻ، پڄڻ

٭ [سن: ٻڌ = ڄاڻڻ]

'جن اُجهيو تن نه ٻجهيو، ويئي گڏبن وير' (شاهه)

٭ وسامڻ، اُجهامڻ

٭ ٻڌجڻ، سڻڻ، پري کان آواز اچڻ

'دانهون دردَ فراق جون ڏيهه ٻجهن ٿيون ڏور' (حمل فقير)

٭ [ٻجهيس ٻجهندو، ٻجهيل]

— **ٻُجهان:** [مضارع] پروڙيان، پانيان

٭ [ظرف] پانءِ، مبادا، شايد

'ٻجهان ٻاڻ لڳوس، ڪانيارو ڪر ڪئي' (شاهه)

— **ٻُجهڻو ج ٻُجهڻا:** [صفت _ مذ] ٻوجهه يا سمجهه وارو،

سمجهندڙ، سمجهو، ڄاڻو، عقلمند، هوشيار، داناءَ

'سڄڻان جي نه سڃين، ٻاراپا پرين جا،

سي ساڻي نه ٻجهڻا، جي تنين کي ڏين' (شاهه ڪريم)

— **ٻُجهڻهارُ ج ٻُجهڻهارَ:** [صفت _ مذ] هميشه ٻجهڻ وارو،

ڄاڻڻهار (ڏٺي)

• **ٻڄڻُ:** [مص_ فعل لازمي] پڄڻ (گوڏا)، ٻڌڻ (ٻانهون)

• **ٻڄي ج ٻڄيُون:** [ا _ مث] پيش جي ڪکن مان ٺهيل

جتي، ڇاهل

'ٻڄي ٻيرن سان ٻڌي، ڪپي ڪيت ڪيون' (خانزئيءَ جو رسالو / سسئي)

• **ٻڄُ:** [ا_مذ] ننڍڙو ٻچو، ٻچَڙ

٭ ڪجيءَ جا نڪتل نوان ٻن، گونچ، گِنڊ، پيوند، ڪند جو گوڙهو

٭ گودو (ميوي جو)، مغز، گِپ، ڪجيءَ جي ڪونئر وارو اندريون

نرم مغز (جنهن کي 'ٽرمغزي' به چون)

٭ [صفت] نئون سامايل (ٻوٽو)

٭ ننڍڙو، ننڍي عمر جو

٭ [س/ات]

— **ٻڄُ ٻڄَ ۾ ملائڻ:** [اصطلاح] هڪٻئي سان ملائڻ يا

سلهاڙڻ، تند تند سان ملائڻ

— **ٻڄَ سورڻ:** [اصطلاح] ڪجيءَ جا نوان ٻن نڪرڻ، گونچ وڌڻ

٭ [س/ات]

— **ٻڄَ ڪيڻ:** [اصطلاح] ڪجيءَ جو (جهٽ لڳڻ کان پوءِ) نوان ٻن

ظاهر ڪرڻ

٭ رنگ ڏيکارڻ

٭ [س/ات]

— **ٻڄ ملائڻ:** [اصطلاح] ڳنڍيل نڪرڻ جا سنڌ ملائڻ

٭ شڪست ڏيڻ

• **ٻُڄُ ج ٻُڄَ:** [ا _ مذ] وارن جو مڇو، جوٽي، چڳ

٭ لسيءَ ۾ رهيل مکڻ جا ڦٽ، ڪاڙهيل لسي يا اٺر کيل

کير جو ڊِ ڳَ

٭ کير جي ٺريل ٻهڙ مان ڪپهه جو ٻڌل ٻهو (جيڪو اٿيل

اک مٿان رکجي)

٭ [س/ات/ڪرهه]

– **ٻُڄَ ٻُڄَ**: [اـمذ] دِڳ دِڳ. گِندا گوڙها. ٻڙا ٻڙا

– **ٻُڄ رکڻ**: [اصطلاح] کير جو ٻهو اُٿيل اک تي رکڻ

– **ٻُچُون ڦتائڻ/ ٻُچون ڦتائڻ**: [اصطلاح] آڻ مچائڻ. سيکت ڏيڻ

٭[س/کرم]

• **ٻچاٽُ ج ٻچاٽَ**: [ا ـ مذ] ننڍڙو ٻچو. ٻچڙ، ننڍو ٻار

• **ٻِچاپِڙو/ ٻچاپڙيو ج ٻِچاپِڙا/ ٻچاپڙيا**: [صفت ـ مذ] منافق. دورنگو. ٻنهي پاسا وٺندڙ. ڏوتو. لائي چائي ڪندڙ. چغل. ٻن ڌرين کي پاڻ ۾ ويڙهائيندڙ. ٻن ويڙهائو

– **ٻِچاپڙائي ج ٻِچاپڙائيون**: [ا ـ مث] هڪڙي سان هڪڙي ٻئي سان ٻي هلت. منافقي. دورنگي. فتنه انگيزي

– **ٻِچاپِي ج ٻِچاپِي**: [صفت ـمذ] ٻچاپڙو. منافق

٭[س/ٿ]

• **ٻِچاپِي**: [اـمث] ٻن ڏونڪن واري راند. (جيڪا ڏهل جي وڄت تي ڪندا آهن)

٭ [س/کرم]

• **ٻِچارو ج ٻِچارا**: [صفت ـمذ] ويچارو

٭[ف: بچاره، بي چاره]

• **ٻِچاڪِي ج ٻچاڪِيون**: [صفت ـ مث] ٻه تاکي (سڻي). تمام سوڙهي (سڻي)

٭[س/ات]

• **ٻِچانگِي ج ٻِچانگِيون**: [ا ـمث] ٻچانگي. ٻن ڌرن واري سٿڻ

٭[س/ل]

• **ٻچائِڻَ**: [ا ـ مث] داڻ واري ڪند. جيرا شاهڻ

• **ٻِچ ٻِچ**: [اـمث] آهستي ڪائڻ جو آواز. آهستي ڪائڻ جي حالت (جنهن ۾ وات مان ٻچ ٻچ جو آواز نڪري)

٭ مچ مچ. ٻچڪو. مچڪو. سس پس

٭[س/ات]

– **ٻِچ ٻِچ ڪرڻ**: [اصطلاح] آهستي آهستي (لڪائي) ڪائڻ.

٭ٻچڪارا ڏيڻ

٭جبن ۾ ڳالهائڻ. سَس پس ڪرڻ

٭ [س/ات]

• **ٻُچِ ٻُچِ**: [اـمث] وهٽ کي بيهارڻ لاء، ٻُچڪار جو آواز

٭ چُنميء جو آواز

– **ٻُچِ ٻُچِ ڪَرڻ**: [اصطلاح] وهٽ کي بيهارڻ لاءِ ٻُچڪارڻ

• **ٻِچِتو ج ٻِچِتا**: [صفت ـ مذ] ٻه دليو. ٻن خيالن وارو. ٻڏ تر ۾. بيقرار

٭ [ٻه + چِت = دل]

٭ [مث: ٻچتي ج ٻچتيون]

– **ٻِچِتائي ج ٻِچِتايون**: [ا ـ مث] ٻه خيالي. ٻن خيالن جي وچ ۾ هجڻ واري حالت. اڌ ٻڌ. بيقراري. شڪ. گمان

• **ٻَچَٽُ ج ٻَچَٽَ**: [صفت ـمذ] ننڍو ٻچو. ٻچڙو. ننڍو ٻار

٭ سامائجڻ کي ويجهو نوجوان. ڳڀرو

٭ [ف: بچه = ٻار]

• **ٻچپَڻُ/ ٻچپڻو**: [اـمذ] ٻالپڻو. ننڍپڻ

٭[ف: بچه = ٻار + هند: پن]

• **ٻُچَڙَ**: [اـخاص] هڪ ذات جو نالو

٭ [س/ات]

• **ٻُچَڙُ**: [ا ـ مذ] (جوئر جو) اهو سنگ جنهن جو ان ڇڻي ويو هجي يا جهار ڪائي ويئي هجي ۽ فقط ته ٻچيا هجن. ٻچي. تهن ۾ اٽڪيل جوئر جا داڻا

٭[س/ات]

٭ فراسيء يا ڪٻڙي جي اوجي ۾ رهجي ويل ٻچ

٭[س/ل]

٭ [صفت] برباد. چٽ. ناس.

– **ٻُچَڙُ ڪَرڻ**: [اصطلاح] سنگن مان اَنُ ڪيي سکٿو ڪرڻ (جيئن پکي ڪندا آهن). ڪائي چٽ ڪرڻ. سکٿو ڪرڻ. سچ ڪرڻ

• **ٻچڙا**: [اـخاص] هڪ ذات جو نالو

• **ٻچڙو**: [اـخاص] تعلقي ٺل ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻچڙو ج ٻچڙا**: [اـمذ: ٻچو جو اسم تصغير] ننڍڙو ٻچو. ننڍڙو ٻار. ٻار. معصوم. ٻِتڙو

٭[مث: ٻچڙي ج ٻچڙيون]

• ٻچڙراٽ ٻچڙيراٽ ع ٻچڙوان ٻيچڙيوان: [ا ـ مذ] [illegible]

[illegible]

• ٻچڙهڻ: [ا ـ مذ] [illegible] کرڇي [illegible]

[illegible]

• ٻچڪار ع ٻچڪارون: [ا ـ مث] [illegible] جهڙي

[illegible] وارو آواز (جيڪو ڪنهن جانور کي ٻيهارڻ يا سڏڻ، يا ننڍڙي ٻار کي راند ڪرائڻ، پرچائڻ يا پاڻهرو ڪرڻ وقت ڪجي)

– ٻچڪار ڏيڻ: [اصطلاح] جانور کي ٻيهارڻ لاءِ ٻچڪو ڪرڻ. سڏڻ (ننڍڙي ٻار يا ٻکيءَ کي)

. دٻان چڪائڻ. لالچائڻ

• ٻچڪارڻ: [مص ـ فعل لازمي] ڪنهن پاليل پکيءَ يا جانور کي ٻاڻ ڏانهن سڏڻ ۽ سمجهه ڪرڻ لاءِ ٻچڪر ڪرڻ

[illegible] ٻکيءَ يا جانور کي

. [illegible]

. لالچائڻ

. [ٻچڪاريو، ٻچڪاريندو، ٻچڪاريل]

• ٻچڪارو ع ٻچڪارا: [ا ـ مذ] جانور [illegible] لاءِ آواز ٻچڪا

. [س ٿ]

• ٻچڪ ٻچڪ: [ا ـ مث] [illegible] ڪائڻ وقت [illegible] آواز [illegible]

– ٻچڪ ٻچڪ ڪرڻ: [اصطلاح] [illegible]

[illegible]

. ٻچڪارڻ

• ٻچڪر ع ٻچڪرون: [ا ـ مث] ٻچڪار ڪندڙ

– ٻچڪر تي هلڻ: [اصطلاح] [illegible]

[illegible] لاءِ

[illegible]

– ٻچڪر ڏيڻ: [اصطلاح] ٻچڪار ڏيڻ

. [illegible]

. [س ٿ]

• ٻچڪو: [اصم] [illegible]

[illegible]

• ٻچڪڻ: [مص ـ فعل لازمي] ٻچڪار ڏيڻ. ٻچڪارڻ

[illegible]

ٻچڪيون وجهڻ: [اصطلاح] ٻچڪار [illegible]

[illegible] خيال تي نه ڏيڻ. [illegible]

. [س ات]

• ٻچڪو ع ٻچڪا: [ا ـ مذ] ٻچ ٻچ. ٻچڪ ٻچڪ ڪرڻ ڄيارڻ جو آواز

– ٻچڪا ڏيڻ: [اصطلاح] ڪنهن ٻ ڪنهن [illegible] ڪي [illegible] ڏيڻ [illegible] ڏيڻ

• ٻچڪو ع ٻچڪا: [ا ـ مذ] ٻچڪار ڇڏڻ

• ٻچو ع ٻچا: [ـ مذ] ماڻهو، جانور، پکيءَ ۽ ڪنهن ـ

[illegible]

[illegible]

. [illegible]

. [illegible]

. مغر

. ڪنو [illegible] جو ڪپ

. [illegible] جو [illegible]

. [illegible] جو [illegible]

. [illegible] ڪند جي وچ ۾ سخت ڪورهو

. [illegible] جو [illegible]

. [illegible] (ڏکڻهي مثل) ڏک

[illegible]

. [illegible] جنبي

ٻچا ٻيز تي چاڙهڻ: [اصطلاح] [illegible] ڪرڻ حد کان وڌيڪ ظلم جو نشانو بنائڻ. سخت تڪليف پهچائڻ

ٻچا پيهه ڪرڻ: [اصطلاح] گاهه ڪرڻ، لتاڙڻ، سخت ...

– **ٻچا وات ڪان اچڻ:** [اصطلاح] عيالدار ماڻهوءَ جو تنگدست ٿي پوڻ، غربت يا لاچاري ۾ ڦاسڻ

• **ٻچُو:** [محاورو] پٽ! (هيءُ لفظ پيار توڙي طنز طور ڪم اچي)

• **ٻچُو ج ٻچا:** [ا _ مذ] فقط ڪاڏيءَ تي ڏاڙهيءَ جي وارن جو مڇو

• **ٻچُو ج ٻچُو:** [ا _ مذ] ٻچي ڏاڙهيءَ وارو، ٻچي

• **ٻچي ج ٻچيُون:** [ا _ مث] ٽڪنڊو يا چوڪنڊو ڪپڙي جو ٽڪر (جيڪو سٿڻ جي وچ ۾ وجهندا آهن)

※ صدريءَ جي پاسي ۾ پيل ڪپڙي جو ٽڪر

※ ڪنهن به رئيل ڪپڙي ۾ نقص پوري ڪرڻ لاءِ وڌيڪ چيوٽ

※ ننڍو پٽڪو، پڳڙي

※ زمين جي ڊگهي يا ٽڪنڊي ايراضي

※ ڦڙهي جي تاريءَ مان سنهي تاري (ڪنجيءَ جي)، ڦڙهي جي تاري

※ [س/ڪوهه]

※ ڪنهن پٽ جي پيڙهه، پستي

※ گهاري کي ٻڌڻ لاءِ وڌل پنجهو، واهه کي اونهي ڪرڻ لاءِ وڌيڪ کاٽي

※ [س/ل]

※ ضميمو

※ ننڍي ڪڪڙ

※ ملهه جو هڪ بند، وچين

※ چِنل ڪت جو گُنڊ

※ مرليءَ ۾ آواز ڪندڙ ڪاني

※ [س/ڪوهه]

※ ڪانيءَ جو اندريون گُپ

※ [س/ڪوهه]

– **ٻچيءَ ڦريل:** [صفت] جنهن جي سٿڻ جي ٻچي ڦريل هجي، ڪپڙن پائڻ ۾ اڻنگو

※ بيوقوف

ٻچي وجهڻ: [اصطلاح] سٿڻ جي وچ ۾ ڪپڙي جو ٽڪنڊو يا چوڪنڊو ٽڪر وجهڻ

– **ٻچي هڻڻ:** [اصطلاح] پاسو وٺي ڳالهائڻ

※ ملهه ۾ وچين هڻڻ

※ ڪمزور پٽ کي سهارو ڏيڻ لاءِ سرن يا مٽيءَ جي پيڙهه ڏيڻ، پُستي هڻڻ

• **ٻچي:** [ا _ مث] جوتي جو هڪ قسم (ٻچي جوتي جا قسم ڪر ٻچي، ترڙ ٻچي، ڪڪ ٻچي)

• **ٻُچي ج ٻُچيُون:** [ا_مث] اها ڏاڙهي (جيڪا فقط ڪاڏيءَ تي هجي)

※[ضد: 'ڄاڀيُون']

• **ٻُچي ج ٻُچي:** [صفت _ مذ] اهو ماڻهو جنهن کي فقط ڪاڏيءَ تي ڏاڙهيءَ جا ٿورا وار هجن، ٻچي ڏاڙهيءَ وارو

'ڪاڏي ڪونج ڪجهه، ڪاڏي حافظ ٻچي' (پهاڪو)

– **ٻُچي ٻوٽ ڪاري:** [ا_مث] رڇ جو هڪ قسم (جنهن کي ڪاڏيءَ تي ٿورا وار هجن)

– **ٻُچي مَچائڻ:** [اصطلاح] تابع ڪرڻ، زير ڪرڻ، اڻ مچائڻ، سخت تڪليف پهچائڻ

※ [س/ات]

– **ٻُچي مچڻ:** [اصطلاح] ٻئي جو حڪم مڃڻ، پيش پوڻ

• **ٻُچيا:** [ا_خاص] هڪ ذات جو نالو

※[س/ل]

• **ٻچي جاگير:** [ا_خاص] تعلقي ميهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻچيدان/ٻچيداني:** [ا - مث] عورت جي پيٽ ۾ اها جاءِ، جتي ٻار ٿيندو آهي، رحم (Overy)، ڪُنڪ

– **ٻچيدانيءَ جو مُنهن:** [ا — مذ] رحم، ٻچي دانيءَ جو اهو سوراخ، جنهن مان ولادت وقت ٻار نڪرندو آهي

• **ٻچي رَعيتي:** [ا_خاص] تعلقي ميهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻچاڻ:** [ا _ مث] ٻچڙيءَ جو ڏڪ، منافقيءَ واري ڳالهه، چهنڊڙي (ڳالهائڻ ۾)، ٻناڪ

※[س/ڪوهه]

– **ٻچانڊَ هَٽڻ:** [اصطلاح] ناهه وارين ڳالهين جي وچ ۾ منافقيءَ يا جهيڙي جي ڳالهه ڪرڻ، لائي چائي ڪرڻ، ٻناڪ هٽڻ

* [س/ات]

• **ٻچانگ ج ٻچانگُون:** [ا_مث] ٽپو، ٽپ، چال

* [س/ل]

• **ٻچَلَ/ ٻچُلَ/ ٻچولَ:** [ا_مث] وهندڙ پاڻي، ٻن وهڪرن جي گڏجڻ ڪري پاڻيءَ جي اڇل

* [سن: وِ = ٻري، هيڏانهن هوڏانهن + چڦل = هلندڙ]

'ٻچل ٻانڌي ٻار ۾، لهرون لوڏا ڏين' (شاهه)

* درياهه جون ٻه لهرون (جيڪي آمهون سامهون اچي ٻاڻ ۾ ٽڪرجن)

• **ٻدِڙيُون:** [ا_مث] سارين جو هڪ قسم

• **ٻہ دِليو ج ٻہ دِليا:** [صفت _ مذ] ٻن خيالن وارو، ٻچتو، متردد، ٻڌندڙ ترندڙ (ويچار ۾)، منجهيل

• **ٻڌَ ج ٻڌُون:** [ا_مث] ٻڌڻ جو عمل، روڪ، بندش

* گرفتاري

• **ٻڌَ چوڙَ:** [ا _ مث] ذري ذري ٻڌڻ ۽ ڇوڙڻ جو ڪم، وٺ پڪڙ، هڪڙن کي پڪڙڻ ۽ ٻين کي ڇڏڻ جو عمل

• **ٻڌُ ج ٻڌَ:** [ا _ مذ] ٻڌڻ جي حالت، بندُ، ٻنڌ، ٻندو

* بندش، گرفتاري

* دوهه، ٺڳي، دغا، دولاب

* [س/ل _ سن: ٻنڌ = ٻڌڻ]

– **ٻڌَ ڏِيڻ:** [اصطلاح] جهل ڏيڻ

* روڪڻ (جيئن ڪتي ڪڪڙ وغيره)

• **ٻڌَ/ ٻڌُ ج ٻڌُون/ ٻڌَ:** [ا_مث _ مذ] ٻئي پير ٻڌي (ملائي) ڏنل ٽپُ، ٻڌو ٽپو، چلانگ، چالَ، ٽينگ، اچانگ، وڏي وک، ٻرانگهه

* [س/ڪوهه _ سن: ٻنڌ = ٻڌڻ]

• **ٻُڌ:** [ا_خاص] هڪ ذات جو نالو

• **ٻُڌِ ج ٻُڌِيون:** [ا_مث] ٻڌڻ جي سگهه، قوتِ سماعت

* سمجهه، عقل، فهم، سڌ، ٻڌي، مت، هوش

* ڄاڻ، خبر، تيت، ڪڙڪ

* [سن: ٻڌ]

– **ٻُڌِ سُڌِ:** [ا_مث] سمجهه ٻُوجهه، هوش حواس

* سڌ سماءُ، خبرچار، واءُ ساءُ

– **ٻُڌِ ڦِري وڃڻ:** [اصطلاح] متِ ڦري وڃڻ، هوش گم ٿي وڃڻ، چريو ٿي پوڻ

* حيران ٿي وڃڻ

– **ٻُڌِوانُ ج ٻُڌِوانَ:** [صفت _ مذ] ٻڌيوان، سياڻو سمجهو، عاقل، هوشيار

• **ٻُڌُ:** [ا_خاص] ٻُڌ ڌرمَ جو ٻايو رچهندڙ مهاتما گوتم ٻڌ (جيڪو ڪپل وستو جي راجا 'سڌو ڌن' جو پٽ هو ٻڌ مت وارن جي عقيدي موجب هي ڀڳوان جو اوتار هو هو 558 ق م ۾ ڄائو ۽ عيسوي سن کان 477 ورهيه اڳ وفات ڪيائين)

* [سن: ٻڌ]

* [ا _ مذ] هڪ گرهه جو نالو عطارد

* هڪ ڏينهن جو نالو اربع، ٻڌر، (Wednesday)

• **ٻڌارو ٻڌاريو ج ٻڌارا، ٻڌارِيا:** [صفت_مذ] ٻن ڌارن يا منهن وارو

* رندي جو هڪ قسم

• **ٻڌاري ج ٻڌارِيون:** [ا_مث] ٻن منهن واري، ٻه منهين (ترار).

* ٻن کي ويڙهائيندڙ (عورت)

– **ٻڌاري ٻلي:** [ا _ مث] جهيڙاڪ عورت

• **ٻڌاڻ ج ٻڌاڻ:** [ا _مذ] ٻنڌيان، انجام، وعدو

* ڪا مقرر ڪيل تاريخ، ڪَنڻ، تِٿ

* مقرر ڏن يا نذرانو، لاڳ، رڪب

* [سن: ٻنڌ = ٻڌڻ]

• **ٻڌائو ج ٻڌائا:** [ا _ مذ] عام اطلاع، ڍنڍورو، پڙهو

* ڄاڻ، خبر

* ڪانڊ، ڪوٺ، سڏ

* [سن: ٻڌ = سمجهڻ]

• ٻڏاٽي ج ٻڏاٽيون: [ا ـ مث] ڪنهن شيءِ جي ٻڏائڻ (ڪوهه ٻڏائڻ، بند ٻڏائڻ، ٻيڙيون ٻڏائڻ، وغيره) جو خرچ.
⁕ ڪنهن ڪم جي ٺهرائڻ جي مزوري

• ٻڏائڻُ: [مصدر 'ٻڏڻ' مان فعل متعدي بالواسطه] بند ڪرائڻ. جهلائڻ. پڪڙائڻ. گرفتار ڪرائڻ. قابو ڪرائڻ
⁕ ٺهرائڻ (ٻيڙيون)
⁕ پڪو ڪرائڻ (ڪوهه يا ڪوهي)
⁕ [سن: بَنڌ = ٻڌڻ]
⁕ [ٻڏايو ٻڏائيندو ٻڏايل]

• ٻڏائڻُ: [مص ـ فعل متعدي] سڻائڻ. ڄاڻائڻ. ڄاڻ ڪرڻ. اطلاع ڏيڻ. سڌ ڏيڻ. خبر ڏيڻ. بيان ڪرڻ
⁕ [سن: ٻڌ = ڄاڻڻ]
⁕ [مص] ٻڏائڻ
⁕ [امر] ٻڏاءِ
⁕ [مضارع] ٻڏايان (ج) ٻڏايون، ٻڏائين (ج) ٻڏايو، ٻڏائي (ج) ٻڏائين
⁕ [زمان حال ناهڻ لاءِ معاون فعل 'ٿو' ۽ زمان حال استمراريءَ لاءِ 'پيو' جا مذڪر مونث جمع جا صيغا ڳنڍبا آهن]
⁕ [حال] ٻڏائي ٿو (ج) ٻڏائين ٿا
⁕ [حال مث] ٻڏائي ٿي (ج) ٻڏائين ٿيون
⁕ [ماضي] ٻڏايو (ج) ٻڏايا
⁕ [ماضي مث] ٻڏائي (ج) ٻڏايون
⁕ [مستقبل] ٻڏائيندو (ج) ٻڏائيندا
⁕ [مستقبل مث] ٻڏائيندي (ج) ٻڏائينديون
⁕ [اسم مفعول] ٻڏائيل

• ٻڏائي: [اـ مث] ٻن واريون ٻيڙيون ٻڏڻ جي اجرت. ٻيڙيءَ ٻڏائي
⁕ ڊولڪ سازي يا دهلن مڙهڻ جي اُجرت (مگنهارن جو اصطلاح)

• ٻڏائي: [اـخاص] تعلقي ڏگهڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو

• ٻڏجڻُ: [مصدر 'ٻڏڻ' مان فعل مجهول] بندجڻ. جڪڙجڻ (رسين ۾)، جهلجڻ. قيد ٿيڻ. گرفتار ٿيڻ
⁕ ٺهي وڃڻ (ڳالهين ۾)
⁕ پڪو ٿيڻ (دوستيءَ ۾)
⁕ [سن: بَنڌ = ٻڌڻ]
⁕ [ٻڏو ٻڏبو ٻڏيل]

• ٻڏرُ: [ا ـ مذ] هفتي جي ستن ڏينهن مان هڪ ڏينهن جو نالو. اربع. Wednesday
⁕ ٻڌگرهه. عطارد
⁕ [سن: ٻڌوار]

• ٻڏرٻوهه: [ظرف] اوچتو. اچانڪ
⁕ ان تي. يقيناً
⁕[س/ات]

• ٻڏڙڪُ: [ا ـ مذ] لڙ. گوڙ. جهيڙو جهٽو. ٻڙڏول. ٻڙڏڪ
⁕[س/ات/ل]
⁕ ڪنهن بـ چال هلڻ کان سواءِ (چنهر راند ۾) آيل شڪستَ

– ٻڏڙڪ مچائڻ: [اصطلاح] ٻڙڏڪ ٻارڻ. فساد مچائڻ. گوڙ ڪرڻ. لڙ مچائڻ

• ٻڏڙو ج ٻڏڙا: [صفت ـ مذ] ٻئي پير ڳنڍي ٻڌو (ٽپ)
⁕[سن: بَنڌ = ٻڌڻ]

• ٻڏڪارو ج ٻڏڪارا: [ا ـ مذ] ٻيڙهه. بنياد

• ٻڏلُ ج ٻڏلَ: [اسم مفعول] قابو ٿيل. بنديل. اڙيل. اٽڪيل. جهليل. ڦاٿل. قيد ٿيل
⁕ ڦاٿل (عشق ۾)
⁕ جوڙڻ ۾. جڙيي ۾
⁕ بيٺل (ٻالي)
⁕ ڄاول. جميل (ڏڏ، وغيره)
⁕ مقرر ٿيل (ڏن يا لاڳ، وغيره)

• ٻڏلُ ج ٻڏلَ: [اسم مفعول] سڻل يا ڄاتل (حال يا قصو)
⁕[سن: ٻڌ = ڄاڻڻ]
⁕[مث: ٻڏل ج ٻڏلون]

● ٻڌُنُ ج ٻُڌن: [ا_ مذ] [illegible]

❊ [سن: ٻڌ = سمجهڻ]

● ٻَڌَڻُ: [مص_فعل متعدي] رسي يا نوڙيءَ وغيره سان سوگهو ڪرڻ. جڪڙڻ، ويڙهڻ، ڳنڍ ڏيڻ، ڳنڍڻ (نوڙي وغيره)

❊ سُڪ ڪرڻ، مضبوط ڪرڻ، قابو ڪرڻ

❊ جهلڻ، پڪڙڻ، گرفتار ڪرڻ، بندڻ

❊ جوٽڻ (ڏڳا، نار يا هر ۾)

❊ چوريءَ وهٽ ٻڌي ڪاهي وڃڻ. چوريءَ جو وهٽ ٻڌي بيهارڻ، وٺڻ، جهلڻ (چور)

❊ مقرر ڪرڻ (ٻاٺي ڀت)

❊ رکڻ (شرط)

❊ ٺهرائڻ (الزام لاڳ، رڪب)

❊ ڳاهڻ (ٻيڙيون)

❊ جوڙڻ (بيت)

❊ مڙهڻ (الزام)

❊ [مص] ٻڌڻ

❊ [امر] ٻڌ

❊ [مضارع] ٻڌان (ج) ٻڌون، ٻڌين (ج) ٻڌو، ٻڌي (ج) ٻڌين

❊ [زمان حال ناهڻ لاءِ معاون فعل 'ٿو' ۽ زمان حال استمراريءَ لاءِ 'پيو' جا مذڪر مونث جمع جا صيغا ڳنڍيا آهن]

❊ [حال] ٻڌي ٿو (ج) ٻڌن ٿا

❊ [حال مث] ٻڌي ٿي (ج) ٻڌن ٿيون

❊ [ماضي] ٻڌو (ج) ٻڌا

❊ [ماضي مث] ٻڌي (ج) ٻڌيون

❊ [مستقبل] ٻڌندو (ج) ٻڌندا

❊ [مستقبل مث] ٻڌندي (ج) ٻڌنديون

❊ [اسم مفعول] ٻڌل

– ٻڌي ڇُٽي: [ا_ مث] ڇوڙڻ ٻڌڻ جي حالت، ڪلي اختياري، عام مختياري، جوري جڪاري

ٻڌي ڇُٽيءَ جو مالڪ هئڻ: [اصطلاح] سڀ ڳالهه جو مختيار هئڻ

● ٻڌڻُ: [مص_فعل لازمي] سڻڻ ڪنُ ڏيڻ، خيال ڏيڻ، توجهه ڪرڻ

❊ [سن: ٻڌ]

'هٿا اکيين ڪلا، ٻر ٻڌو ۾ ٻه ٿيا' (شاهه/ڪليات)

● ٻڌو ج ٻڌا: [مذ_ا_مفعول] ٻڌل، بند (مال)

❊ اڻ ڇڙيل، اڻ ڪليو

❊ ٻه ٻه گڏ، ٻٽو

❊ [ظرف] سمورو، سڀ ڪل، اڪو

❊ [مث: ٻڌي ج ٻڌيون]

❊ [سن: دو ڌا]

❊ [سن: ٻڌ]

'هتان ويٺي تن، ٻڌا ٻاڻ هڻن جي' (شاهه)

– ٻڌو ٻانهو ج ٻڌا ٻانها: [ا_ مذ] وفادار نوڪر، بنا لالچ جي خادم، ابن ڏاڏن ڪان خدمتگار

– ٻڌو ٽِپُ: [ا_ مذ] ٻئي پير گڏي ڏنل ٽپ، ٻڌ

– ٻڌو سودو: [ا_مذ] اڪو سودو

❊ مٺن جي حساب سان يا ٻڌو ورتل سامان

❊ گهر جو ورتل مهيني جو راشن

– ٻڌو مُٺو: [ظرف] اُڪو، سمورو، دورم شوم

● ٻُڌو ج ٻُڌو: [ا_ مذ] بيوقوف، احمق، بيعقل، مورکو

● ٻڌي ج ٻڌيون: [ا_مث] اتفاق، اتحاد

❊ يڪمشتي

❊ ميلاپ، سنگت (ڀائرانيءَ رانڊ ۾)، دوستي

❊ [ضد: 'اوني']

❊ يڪراءِ، هڪ صلاح

❊ منصوبو

❊ [ضد: اڪي]

❊ [سن: ٻنڌ = ٻڌڻ]

• **ٻڌي ج ٻڌيون:** [ا ـ مث] سمجهه، عقل، ٻڌ، سڌ
٭[سن: ٻڌ = ڄاڻڻ]

– **ٻڌي اندري:** [ا ـ مث] عقل، سمجهڻ جو حواس

– **ٻڌي هِيڻُ:** [اـصفت] ضعيف العقل، بي عقل، گهٽ عقل وارو
٭ بيهوش

– **ٻڌيوانُ ج ٻڌيوانَ:** [ا ـ مذ] سمجهو، عاقل، ڏاهو، هوشيار
٭ [سن: ٻڌ مان]

• **ٻڏَ ج ٻڏُون:** [اـمث] ڏِير گاهه جي پاڙ (ٻنين ۾ ٿئي، ٻهاتي وانگر گول، مغان ڪاري، اندران رنگ اڇي غريب ماڻهو ڪٽي مال کي کارائين ۽ ڏڪار وقت پاڻ به کائين، ڏٿ طور ڪم اچي)
٭ [س/ل/ڪوهه]
'موليٰ ڪر رحم، ٻل ڪونهي ٻڏ ۾' (ڪامل)

• **ٻڏائڪو ج ٻڏائڪا:** [صفت ـمذ] بيحيا، بيشرم، نِرلجو، ناديدو، ناشناس
٭ [مث: ٻڏائڪي ج ٻڏائڪيون]

• **ٻڏاهِين:** [ظرف] ٻه دفعا، ٻه ڀيرا
'هيءَ ٻراگارن، ٻڏاهين ٻين جي' (شاهه)

• **ٻڏَ ٽر:** [ا ـ مث] ڳڻتي، ويچار، اڻ تڻ، هر ڪر

– **ٻڏَ ٽر ڪَرڻ، ٻڏ ٻڏ ڪرڻ:** [اصطلاح] خيال ۾ ٻڏڻ ترڻ، ڳڻ ڳوت ڪرڻ، ڳڻتي ڪرڻ، دل من هڻڻ

• **ٻڏَلُ ج ٻڏَلَ:** [مصدر 'ٻڏڻ' مان اسم مفعول] پاڻيءَ ۾ اندر پيل، زير آب، غرق ٿيل
٭ نير ۾ رڱيل (ڪپڙو)
٭ وَيل قرض يا رقم (جيڪا وصول نه ٿي سگهي)
٭[مث: ٻڏل ج ٻڏلون]

– **ٻڏَلَ رَقم تارڻ:** [اصطلاح] نه وصول ٿيڻ جهڙو قرض وصول ڪرڻ

– **ٻڏلن (ٻڏن) کي ٻانهون ڏيڻ:** [اصطلاح] هيٺن جي حمايت ڪرڻ، بي وسيلن جي واهر ڪرڻ، ڏکوين جي مدد ڪرڻ، بيواهن جي واهه ٿيڻ، مظلومن جي داد رسي ڪرڻ، ٽڪن تي ٽورو ڪرڻ

• **ٻڏَندو ج ٻڏَندا:** [صفت ـمذ] ٻن ڏندن وارو وهٽ، ٻڙاندو وهٽ، نئون جوان ڏڳو
٭[مث: ٻڏندي ج ٻڏنديون]

• **ٻڏڻُ:** [مص ـ فعل لازمي] پاڻيءَ ۾ هيٺ غرق ٿي وڃڻ، زير آب ٿيڻ، غرق ٿيڻ، ٻڏي وڃڻ
٭ ضايع ٿيڻ
٭ حرص هوس ۾ ڦاسڻ
٭ بيهوش ٿيڻ (دل ٻڏڻ سبب)
٭ زور سان روئڻ (ٺڏڙي ٻار جو)
٭ شرمندو ٿيڻ
٭ دل هڻڻ، ڳڻتي ڪرڻ
٭ [سن: ٻل = ٻوڙڻ، ٻڏڻ، تهي هڻڻ]

– **ٻڏڻ ترڻ:** [اصطلاح] ڳڻتيون ڪائڻ، ٻه چتو ٿيڻ، دل هڻڻ، ويچار ڪرڻ

– **ٻڏو ج ٻڏا:** [اـمذ] ڏبو، دبو
٭ ['ڏبو' جي تقليبي صورت < دبو < دبہ]

• **ٻڏو ج ٻڏا:** [اـمذ] عتاب، ڪاوڙ، ڏمر، چڙ
٭ ڏوراپو، طعنو، مهڻو
٭ وڏ، عيب، سڦر
٭ بهتان، تهمت
٭[سن: ٻٽ، ٻڊ = ٻٽڻ، پاراتو ڏيڻ، غضب ڪرڻ، چينهڻ، عيب ڪڍڻ، گلا ڪرڻ]

• **ٻڏو ج ٻڏا:** [ا ـ مذ] رڱ ٻڏل ڪپڙا، خدمتگارن وارا سادا ڪپڙا
'آ ٻن وجي ڪيچ، ٻڏا ٻانهن جين ڪريان' (شاهه)
٭[صفت] ٻڏل، غرق

• **ٻڏي ج ٻڏيون:** [ا ـ مث] پاڻيءَ ۾ ٻڏل، غرق ٿيل، ناس، چٽ، نابود

– **ٻڏي ٻيڙيءَ جُون هَريڙُون ٽَرڻ:** [اصطلاح] وڃايل شيءِ جو ذرو ملڻ، ڪجهه نه ڪجهه حاصل ٿيڻ

- **ٻُڍيءَ جا ٻيڙا ٻُڏڻ:** [اصطلاح] قربانيءَ جو اجر ملڻ، نقصان مان فائدو پوڻ

'هنهئين هوند مٿي، پر ٻڍيءَ جا ٻيڙا ٻُڏا' (شاهه)

- **ٻُڍي وَڃڻ:** [اصطلاح] غرقاب ٿيڻ، شرمندو ٿيڻ

  ※ بيهوش ٿيڻ

  ※ شل ٿيڻ (ٻکيهر)

- **ٻُڍيءَ کي ٻنا ڏيڻ:** [اصطلاح] ٻڏل ٻنيءَ کي ٻنا ڏيڻ

  ※ بي نتيجي ڪم ڪرڻ

'ٻڍيءَ کي ٻنا، ڇا سنباهين سستي'

- ● **ٻِڍِ:** [ا ـ خاص] تعلقي پني عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو
- ● **ٻُڍاپڻُ:** [ا ـ مذ] ٻڍڙائي، پيري، پيرسني، پوڙهائپ، ڪراڙپ، ضعيفي

  ※ [سن: ورڌ = پوڙهو]

- ● **ٻُڍاپو ج ٻُڍاپا:** [ا ـ مذ] ٻڍڙائي، پيري، پيرسني، پوڙهائپ، ڪراڙپ، ضعيفي
- ● **ٻُڍاپُورِ:** [ا ـ خاص] تعلقي ڪوٽڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو
- ● **ٻُڍاٽو:** [ا ـ مذ] ٻڍو

  ※ [سن: ورڌ]

- ● **ٻُڍائِي:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو

  ※ مختلف قبيلن جي پاڙن جو نالو

  ※ تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو

  ※ تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو

- ● **ٻُڍائِڻُ:** [مص ـ فعل لازمي] پيري لڪائڻ، پوڙهو لڳڻ، پوڙهو ٿيڻ، پيرسن ٿيڻ

  ※ [سن: ورڌ = پوڙهو]

- **ٻُڍائِپ:** [ا ـ مث] ٻڍاپڻ
- **ٻُڍائِي ج ٻُڍائِيون:** [ا ـ مث] ٻڍاپڻ، ٻڍاپو
- **ٻُڍَ چَڙهَ:** [ا ـ مث] تمام پيرسنيءَ جي حالت، مت ڪس، باهتربائي

- ● **ٻُڍَ چَڙهُ:** [صفت] سڌرڻ کان چڙهيل، نِنر، نرجو
- ● **ٻُڍَل فقير:** [ا ـ خاص] سنڌ جي نامور صوفي درويش ۽ ڪلاسيڪي شاعر جو نالو
- ● **ٻُڍو:** [ا ـ خاص] تعلقي ڳڙهي خيري ۾ هڪ ديهه جو نالو

  ※ مرد جو نالو (جيئن: 'ٻڍو فقير' لڙ جو مشهور فنڪار)

- ● **ٻُڍو لغارِي:** [ا ـ خاص] تعلقي سجاول ۾ هڪ ٽپي جو نالو
- ● **ٻُڍو ج ٻُڍا:** [صفت ـ مذ] وڏيءَ ڄمار وارو، پوڙهو، پيرسن، پير مرد، ڪراڙو جهونو، جهور، ڪهنو

  ※ [سن: ورڌ = پوڙهو]

  ※ [مث: ٻڍي ج ٻڍيون]

- **ٻُڍڙو ج ٻُڍڙا:** [صفت ـ مذ 'ٻڍو' جو اسم تصغير] جهونڙو، پوڙهڙو

  ※ [مث: ٻڍڙي ج ٻڍڙيون]

- ● **ٻُڍو ديرو:** [ا ـ خاص] تعلقي ڏوڪريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو
- ● **ٻَرَ:** [ا ـ مث] ڪام، پچ، تپش، آگ (شهوت جي)

  ※ ٻَڪ، ٻڙ ٻڙ

- ● **ٻَرُ:** [ا ـ مذ] گاهه ۽ ڏٿ جو هڪ قسم

  ※ [س/ٿ]

'فراقيءَ فرمان جو آهي ٻر ٻوڙن (شاهه / سر ڪاهوڙي)

- ● **ٻَرِ:** ندا، هاءِ، افسوس

'هٿيا ٻرادارن، جٿن ڳرا مٽن مولهيا' (شاهه/سر پراڳ)

- **ٻَر ٻَر پا ڪار:** [اصطلاح] دانهن، رڙ، ڪوڪ
- **ٻَر حال:** [محاورو] هي بروحال! بد حال

  ※ نياڳ، ڪمبختي

- ● **ٻَرُ ج ٻَرَ:** [ا ـ مذ] ٻل، زور، طاقت، سگهه

  ※ ٻروسو

  ※ ڏڍ، پشت پناهه، ٽيڪ

  ※ [سن: ٻَل = زور]

– **ٻرَ چڙهڻ:** [اصطلاح] ٻل چڙهڻ، ٻي طاقت ٿيڻ، ٻي زور ٿيڻ، ضعيف ٿيڻ

'ٻر ٻانهن چڙهيو ويس سهڻي واهه' (شاهه)

• **ٻرُ ج ٻرَ:** [ا ـ مذ] ٻِرُ، ڏرُ، کنهن سرڙي جيت جو زمين ۾ کوٽيل سوراخ

٭ [سن: بِل، وِل]

– **ٻرَن ۾ هَٿَ وجهڻ:** [اصطلاح] نقصان جهڙا ڪم ڪرڻ، پاڻ ڏاڍن سان ڪشونس ڪرڻ

• **ٻرَ ، ٻرِ ج ٻُرُون، ٻرِيُون:** [ا ـ مث] لڱن تي سنها وار، ڪنڌ جا وار، تمام سنها (مڪي جا) وار

'ٻيو نماڻي ٻاڻ سين، ٻانهي جهلي ٻـر' (شاهه)

٭ چوٽي، چڳ

٭ وارن جو مڃو

٭ [س/ڪوهه]

٭ گهوڙي جون ٻشڪون

٭ گڏهه يا خچر جي ڪنڌ جا ڏگها وار

٭ [س/ل]

٭ بخمل وغيره جي نرم پشم

٭ ڪپڙي جي ٻر ٻر

٭ ڦڙو، ٻوند، چندو، پاڻيءَ جا چندا (جيڪي لوهار گرم لوهه تي ناري لاءِ هڻندا آهن)

٭ [پرا: ٻرَ، سن بِند]

٭ تڪيءَ کي سيڪڻ کان اڳ مٿانس گيهه يا مکڻ جو مک يا هٿ

– **ٻرَ پئي لولي:** [ا ـ مث] اها لولي جنهن ۾ اندر گيهه پيل هجي

– **ٻرَ چاڙهڻ:** [اصطلاح] ڪنڌ جا وار (خوشيءَ سبب) سنوان ڪرڻ

٭ خوشي ڪرڻ

٭ [س/ات]

– **ٻرَ چڙهڻ:** [اصطلاح] وار ڪاندارجڻ (خوشيءَ سان)

٭ خوشي ٿيڻ، سرهائي ٿيڻ

٭ [س/ات]

– **ٻرَ ڏيڻ:** [اصطلاح] تتل لوهه کي پاڻيءَ جو چندو هڻڻ

'هيڪر اجهائيو ڏيئي ٻـر لهار جئن' (شاهه/ حسيني)

• **ٻرا:** [ا ـ خاص] لسٻيلي ۾ رهندڙ هڪ ذات جو نالو

٭ 'ٻرفتن' جي هڪ قبيلي جو نالو

– **ٻراٽ:** [ا ـ مث] سڌ جو اڻ وڻندڙ جواب، ٻوڏ، ڦوٽ

٭ [س/ل]

– **ٻراٽڻُ:** [مص ـ فعل لازمي] تپجڻ، ٻخار اچڻ، ڪڪسجڻ، ٻرجڻ، سوراٽجڻ، مروڙجڻ

٭ [ٻراٽيو ٻراٽيندو ٻراٽيل]

– **ٻراٽ:** [ا ـ مث] تپ، ٻخار، ٻرو، ڪڪس، ٻروٽ، مروڙ، سوراٽ

– **ٻراٽجڻُ:** [مصدر 'ٻراٽڻ' مان فعل مجهول] تپجڻ، ٻرجڻ، ڪڪسجڻ، گرم ٿيڻ

٭ ڪاوڙجڻ، تيش ۾ اچڻ

٭ [ٻراٽيو ٻراٽبو ٻراٽيل]

– **ٻراٽيَلُ ج ٻراٽيَلَ:** [ا ـ مفعول] تپيل، ٻخار آيل، سوراٽيل

٭ ڪاوڙيل

• **ٻرارِ:** [ا ـ خاص] تعلقي ميرپور ماٿيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻراڙُ ج ٻراڙَ:** [ا ـ مذ] ٻرُ، سوراخ، تنگ، گِٽو، گِڙکو

٭ [سن: بِل، وِل = ٻرُ]

• **ٻراڙ:** [ا ـ مث] ماتا جي بيماريءَ جي داڻ داڻ

• **ٻراڙٻراڙ:** [ا ـ مث] ڦِتل ڪير جون ڦتيون

٭ [س/ل]

• **ٻراڙو ج ٻراڙا:** [ا ـ مذ] زور سان روئڻ جي حالت، روڄ، راڙو، رڙيون، دانهون

• **ٻراڙِي ج ٻراڙِيُون:** [ا ـ مث] بيماريءَ جو هڪ قسم (جنهن ۾ ڪپاڙيءَ ۾ 'ڳنو' نڪرندو آهي، جيڪو ماس ڪائيندو ويندو آهي)، ٻلهاڙي، ناسورَ جو هڪ قسم

• **ٻرانگَ، ٻرانگهَ ج ٻرانگون، ٻرانگهون:** [ا ـ مث] ٻه قدم، وِک، ٻن پيرن جو مفاصلو ٻرهانگ، ورانگهه، وڏي وِک

٭ [سن: وِڪرام]

- **ٻرانگ پرڻ/ ٻرانگهه پرڻ:** [اصطلاح] وڏي وک پرڻ، وڏا قدم کڻڻ

• **ٻرانگڻ / ٻرانگهڻ:** [مص_ فعل لازمي] ٻرانگ پرڻ، وڏي وک پرڻ، اورانگهڻ

* [ٻرانگهيو ٻرانگهيندو ٻرانگهيل]

• **ٻراوِل:** [ا _ مث] ٻر هال، هيانجو، هڪ بيماري

* هڪ قسم جي وِل

• **ٻراوِل:** [ا_مث] ماتا سبب بدن تي ٿيل سنهي داڻ داڻ، ٻراڙ ٻر ٻر

* [س/ات]

• **ٻراهِي ج ٻراهِيُون:** [ا_مث] ٻاٺيءَ جي پکيءَ جو هڪ قسم

• **ٻرائِڻ:** [مص_ فعل متعدي] ٻرو يا تپ ڏيڻ

* بيزار ڪرڻ

* اٺو ڳوهڻ

- **ٻرائي وِجهڻ:** [اصطلاح] ٽڪائي وجهڻ (گهڻي ڪم سبب)

* تپ ۾ مبتلا ڪرڻ

* بيزار ڪرڻ

• **ٻرائِڻ:** [مص_ فعل متعدي] ساز مان زوردار آواز ڪڍڻ، ٻري وڄائڻ

'ٻرتي تند نياز سان، ٻيجل ٻرائي' (شاهه)

* [ٻرايو ٻرائيندو ٻرايل]

• **ٻرٻٽي:** [ا_مث] زهريلي مک جو هڪ قسم

• **ٻر ٽِڀي:** [صفت_مث] رنڊي، ڪسٻياڻي، ڪڃري

• **ٻرٽِي ج ٻرٽِيُون:** [ا_مذ] مِينهن وساڙو

* [هند: ٻيربهوٽي]

• **ٻرٻر:** [ا_مث] ڪام، پچ، ساڙو

* افسوس، ارمان

'ڪنڌيءَ اچي سهرين، مان ٻر ٻر ڪن' (شاهه)

* آنڌ مانڌ، انتظار، بي آرامي

'ٻر ٻر ٻاراهو هيٺين اڏڪو نه لهي' (خانزئي)

* تڪڙو ڳالهائڻ (جيڪو سمجهه ۾ نه اچي)، بڪ بڪ

'جنهن جي ٻولي ٿي ٻرٻر، سونيا ٻانيٺي رهيو!' (رسالو)

* [ح – ندا] هي هي، هاءِ هاءِ

• **ٻر ٻر:** [ا_مث] زبان کي مِرڪائڻ جي حالت، مِرڪو

* [س/ل]

- **ٻر ٻر ڪرڻ:** [اصطلاح] زبان ٻاهر ڪڍي وري اندر وجهڻ، زبان مرڪائڻ (نانگ وغيره جو)

• **ٻُر ٻُر:** [ا_مث] داڻ داڻ

* سنهان وار، سنهي ٻج

* غاليچي وغيره جي نرم پشم

* ڪريل ڪير ۾ ٿيل داڻ داڻ

* ماتا سبب بدن تي ٿيل داڻ داڻ

* ٻٺار

* ڏڏري

* موهيڙا

* ڪيوڙي جي ڦرين تي ٿيندڙ ننڍا ٽُڪرا

* سنهون ڳالهاءِ، پڻ پڻ، چڻ چڻ 'ٻه ته ٻر ٻر، چار ته چڪر متو'

* جونئن يا ڪينئن جو ميڙ

* ٻرڪو

- **ٻُر ٻُر ڪينئان پوڻ:** [اصطلاح] تمام گهڻي انداز ۾ ڪينئان پوڻ

• **ٻرپُلڙ:** [ا _ مث] اجائي تڪڙ، اُٻهرائي

• **ٻُرٽ ج ٻُرٽ:** [ا_مذ] وڏو ڪوڙ، زٽ

* [س/ڪوه]

• **ٻرتالُ ج ٻرتالَ:** [ا _ مذ] بغض، حسد، ڪينو

* [س/ل]

• **ٻرٿ ج ٻرٿ:** [ا _ مذ] تاڙائون در، دروازي جو هڪ قسم (جنهن جا طاق ٻانس وغيره جي ٻلين سان ٺهيل هجن)، جعفري دروازو، مال جي واڙ کي بند ڪرڻ لاءِ مڙهيل دروازو

* سادو ايٽ' (جنهن تي جنديءَ جو ڪم ٿيل نه هجي)

* [س/ڪوه]

* گاهه جو هڪ قسم (جيڪو سارين جي پوک ۾ ٿئي، وس تي ٻڻ ٿئي، ڪانو ٻاجهريءَ جهڙو ۽ سنهون، ٻج ڪارو ڄڙهڻ بعد ڪل لهي وڃي باقي اڇو چمڪندڙ ٻج رهي جو ڏٿ طور ٻڻ ڪاٺيندا آهن. ٻج جي ڪل تمام سخت ٿئي)، جبل جي گاهه جو هڪ قسم (ول وانگر گول ٻن ۽ اڇا گُل ٿينس)

– ٻرٽائون، ٻرٽائون: [صفت_مذ] ٻٽين وارو، ٽاڙائون، جعفري ڪم ٽيل (دروازو)، ٻچرائون

– ٻرٽائون دَرَ: [ا _ مذ] اهو در، جنهن ۾ طاقن ٻدران ڪاٺ جي وٽين واريون ٻٽيون هجن، ٽاڙين وارو در، ٽاڙائون در

• ٻُرٽُ ج ٻُرٽَ: [صفت _ مذ] ذرو، ٿورڙو

✻ [س/ڪوهر]

• ٻرجڻُ: [مصدر 'ٻرڻ' مان فعل مجهول] ٽپجڻ

– ٻرجي پوڻ: [اصطلاح] ٽپجي پوڻ

✻ سوراڻجڻ

• ٻرحالُ ج ٻرحالَ: [ا_مذ] ڏکيو حال، خراب حال، ڏک، سور، تڪليف، نپاڳ، ڪمبختي

✻ [ف: بدحال]

• ٻرڙُ ج ٻرڙَ: [ا_مذ] وڏو ڦٽ، چرب، چهبر

✻ [س/ل]

• ٻرڙُ ج ٻرڙَ: [ا _ مذ] سوراخ

✻ [سن: بِلِ، وِلِ = ٻرُ]

• ٻُرڙ: [ا _ مث] داڻ داڻ، ٻر ٻر

✻ [سن: ٻد ٻد = ڦوڪڻو]

• ٻُرڙا: [ا _ خاص] هڪ ذات جو نالو

✻ ٺل، شهدادپور، نوشهري فيروز، محبت ديري، ڪڪڙ، شڪارپور تعلقن ۾ ديهن جو نالو

• ٻرڙاٽُ ج ٻرڙاٽَ: [ا _ مذ] وڏي رڙ، وڏي دانهن، ٻاڪار (ٻڪرين جي)

– ٻرڙاٽ ڪَرائڻ: [اصطلاح] سخت مار ڏئي ڏاڍيون دانهون ڪڍائڻ

• ٻرڙو، ٻرهڙو ج ٻرڙا، ٻرهڙا: [ا _ مذ] اُٺ (جنهن جو ٻيءَ ڪاهي جو ءِ ماءِ سِنڌڻ هجي)

✻ ڊانڊي ٻڪيءَ جو هڪ قسم، هڪ قسم جو ٻڪِهه (جنهن جي ٻج وٽان نڪتل نرم ۽ نازڪ ڪنب ولايت وارا ٽوپلن وغيره ۾ سينگار طور ڪم آڻين)

• ٻُرڙو ج ٻُرڙا: [ا _ مذ] 'ٻرڙو' ذات جو هڪ فرد

• ٻرسٽُ: [صفت _ مذ] ڪم ڪان نٽائيندڙ، گوسڙو، ٻنر

✻ اڏ سڪو، اڏ آلو

✻ رڪو

✻ [س/ٽ]

• ٻرڪَ ج ٻرڪون: [ا _ مث] دانهن، رڙ

✻ ٻڪريءَ جي ٻيڪ

✻ هرڻ جو آواز

✻ اوچتي رڙ

✻ [س/ڪوهر]

• ٻرڪَ: [ا _ مث] باهه جو تئو، تپش، سوزش

• ٻرڪَ: [ا _ مث] ٻڙڪ، دٻيل آواز

• ٻرڪُ: [ا _ مذ] ٻر، ٻرڙ

• ٻُرڪَ: [ا _ مذ] گهور، قرباني

✻ ڪنڌ يا مستي وغيره جي چنڊ (ڪاڏي، ٻٽ تي)

• ٻُرڪ: [ا _ خاص] هڪ ذات جو نالو

✻ فعل 'ٻرڪڻ' مان اسم ٻُرڪو

• ٻرڪارَ: [ا _ مث] وڏو سڏ، زور سان رڙ، وڏو ٻيڪات

✻ [س/ڪوهر]

• ٻرڪائِڻُ: [مص _ فعل متعدي] ٻڙڪائڻ، ٺهڪائڻ

✻ [ٻرڪايو ٻرڪائيندو ٻرڪايل]

• ٻُرڪُرِ: [ا _ مث] اُٿل پٿل، چر ٻر (ڪنهن ڊنڊ يا ڍٻ ۾ مڇي جي گهڻي انداز جي)

✻ [س/ل]

• پرڪِلو ج پرڪِلا: [ا ـ مذ] مڇيءَ جو هڪ قسم (مُڇون ڊگهيون، وات هميشه ڦاٽل، اکيون سايون، اکثر ڪري پيل شڪاري ۽ سامي فقير ڪائين، ڍبن ۾ گهڻي لڀي)

• ٻرڪَڻُ: [مص ـ فعل متعدي] رڙيون ڪرڻ، ٻاڪارڻ، درد مان ڦاٽڻ

※ ٻرڻ، سڙڻ، ٻيهڙ ڪرڻ، مچ ٿيڻ، اڏمڻ

※ [سن: ورتن]

※ [ٻرڪيو، ٻرڪيندو، ٻرڪيل]

– ٻرڪي ڏيڻ: [اصطلاح] مار ڏيڻ

※ نقصان پهچائڻ

※ ٺگي ڪرڻ

※ [س/ات]

• ٻُرڪڻُ، ٻرڪِڻُ: [مص ـ فعل متعدي] نثار ڪرڻ، قربان ڪرڻ

'امل ٻرين ٻ مٿان، ٻرڪيو ٻين ڏيان' (شاهه)

※ هارڻ، ڇٽ ڪرڻ، ڪنهن شيءِ تي (لوڻ، مصالح وغيره جي) ڇبٽي ٻري ٻڪيڙڻ، ابورڻ، ٻورو ڏيڻ

※ [سن: اوڪرِي]

※ [ٻُرڪيو، ٻُرڪيندو، ٻُرڪيل]

– ٻُرڪ: [ا ـ مث] ڪنهن ڪٺيل شيءِ جي ڇٽ، ٻوري جو ٿهه

※ ٻرڪڻ جي دوا

※ سفوف

– ٻُرڪائڻُ: [مصدر 'ٻرڪڻ' مان متعدي بالواسطه] سفوف وغيره جو ٻورو ڏيارڻ

※ [ٻرڪايو، ٻرڪائيندو، ٻرڪايل]

– ٻُرڪِجڻُ: [مصدر 'ٻرڪڻ' مان فعل مجهول] ٻورو وغيره ڇنڇڻ، گهڻي انداز ۾ سرڻ (ڪينشان)

– ٻُرڪو ج ٻُرڪا: [ا ـ مذ] سفوف يا مصالحي ٻرڪڻ واري حالت، ٻرڪڻ جي دوا، سفوف، چُورو، ٻُورو، چرير (ڪينشن، ڪيڙن يا سنهن جيتن جي)، سرڪو

– ٻُرڪو ڏيڻ: [اصطلاح] ٻرڪڻ، ڇٽڻ، مصالحو ڏيڻ

※ [اصطلاحاً] هُشي ڏيڻ، چُرچ ڏيڻ

※ [س/ات]

• ٻرڪو ج ٻرڪا: [ا ـ مذ] ٻڪرين جي هڪ بيماري (جنهن ۾ ٻڪري دانهن ڪري الٽ مري ويندي آهي) ٻرڪي

※ [س/ات]

• ٻرڪو ج ٻرڪا: [ا ـ مذ] گهڻو ڳالهائڻ، ٻڪ ٻڪ، پٽڪو، ٽرڪو، پڻ پڻ، آنڊ مانڊ، چورا ڪورا، لوچ پوچ، ٻتڪو

• ٻرڪِي ج ٻرڪِيُون: [ا ـ مث] ٻڪرين جي هڪ بيماري (جنهن ۾ ٻڪري دانهن ڪري الٽ مري وڃي)، ٻرڪو

※ [س/ات/ٺ]

• ٻرڪُ ج ٻرڪ: [ا ـ مذ] ٻرُ، ٻرڙ، ڏرڙ، سوراخ

※ [سن: بِل، وِل]

• ٻرگهُ ج ٻرگهَ: [ا ـ مذ] ٻر، ٻرڙ، ٻرڪ

※ [سن: بِل، وِل]

※ [س/ل]

• ٻر گهَلُ ج ٻر گهَلَ: [ا ـ مذ] وڏو سوراخ، وڏو ٽنگ، گڙڪ

※ [سن: بِل، وِل]

• ٻُرنجهُ ج ٻُرنجهَ: [ا ـ مذ] پکيءَ جو هڪ قسم

※ [س/ات]

• ٻڙندڪِي: [ا ـ خاص] تعلقي ميرپور ساڪري ۾ هڪ ديهه جو نالو

• ٻڙنڊِي: [ا ـ خاص] تعلقي شهدادپور ۾ هڪ ديهه جو نالو

• ٻڙنگو ج ٻڙنگا: [ا ـ مذ] ٻجاڀڙو، منافق، پاڪندي، بازيخور، ٻهروپي

• ٻڙنهه: [ا ـ مث] اها زمين جنهن کي ريج ڪري پوک لاءِ ڇڏيو وڃي، ٻِن ورهين واري (زمين)

※ [س/ل]

'ٻرنهه ٻٽي ورهيه ٻه گهوري' (چوڻي)

● **ٻَرَڻِ:** [ا–مث: مصدر 'ٻرڻ' مان اسم] باهه، آگ، سوزش، تپش

● **ٻَرَڻُ:** [مص– فعل لازمي] باهه ۾ سڙڻ، جلڻ، ڪامڻ، ڏکڻ (باهه)، پچڻ، پچرڻ

❊ تپڻ، گرم ٿيڻ (بدن)

❊ حسد ڪرڻ

❊ روشن ٿيڻ (بتي وغيره)، چمڪڻ، سهائو ڪرڻ (سج، چنڊ، تارا وغيره)

❊ ٻکڻ (هيرو)

❊ بد امني ٿيڻ، ڦُر لٽ ٿيڻ (مثلاً: جڏهن چوري چڪاري يا ڦرلٽ وڌي ويندي آهي، تڏهن چوندا آهن ت: 'ملڪ ٻريو پيو آهي')

❊ ڀڙڪڻ (منهن)

❊ [ٻريو ٻرندو ٻريل]

– **ٻَرَندڙُ:** [صفت] سڙندڙ، جلندڙ، دکندڙ

– **ٻَرَندڙ جَبَلُ:** [ا – مذ] اهو جبل جو آتشي مادن سبب چوٽيءَ مان دونهان ڪڍندو رهي، آتش فشان، (Volcano)، جوالا مکي

– **ٻَرَندِي ج ٻَرَندِيُون:** [ا – مث] باهه، مصيبت، آپدا، مشڪلات، سختي

– **ٻَرَنديءَ باهِه مان نِڪرڻ:** [اصطلاح] آيل مصيبت مان بچڻ، آپدا مان نڪرڻ

– **ٻَرَنديءَ کان پاسو ڪرڻ:** [اصطلاح] مصيبت کان پاسو ڪرڻ، هلندڙ جهيڙي کان ٽارو ڪرڻ

– **ٻَرِي اَچڻ:** [اصطلاح] مصيبت جو اچي وڪوڙڻ، مصيبت ۾ ڦاسجڻ، ڪنهن الزام يا ڏوهه ۾ ڦاسڻ، ظلم ڪڙو ٿيڻ

– **ٻَري وڃڻ:** [اصطلاح] باهه لڳڻ، سڙي وڃڻ

❊ جلي وڃڻ (ڪا ڳالهه ٻڌي ڪاوڙ ۾)

❊ تمام مهانگو ٿيڻ (اگهه)

● **ٻُرَڻُ:** [مص–فعل لازمي] وڃڻ، جهانءِ ڪرڻ (ڪنهن ٻه واٽي جو)

❊ [سن: وِر = وڃڻ]

'ٻيلي ٻار ٻرن، ڇڙا محب ميهار جا' (شاهه/ سهڻي)

❊ ٻڌڻ ۾ اچڻ، ٻجهڻ

❊ ڏاڍيان لاڳيتو ڳالهائڻ

❊ [س/ل]

❊ هڻڪارڻ (گهوڙي جو)، گـُرڻ

❊ [س/ل]

❊ منهن سامهون ڳالهائڻ

❊ [س/ڪوهه]

❊ ويچارا ڏيڻ، اهلون ڪرڻ، ويچا ڪڍڻ، عيب ڪڍڻ

❊ [س/ل]

❊ ڪِلڻ

❊ [ٻريو ٻريا، ٻري، ٻريون، ٻرندو ٻرندا، ٻرندي، ٻرنديون، ٻريل]

● **ٻُرٽو ج ٻُرٽا:** [اصطلاح] ڍانڊي پکيءَ جو هڪ قسم (ٻلي ڪاري ميناڻين ۽ ٻيٽ ڪارو ٻدڪ جي جنس جهڙو)

● **ٻرو:** [ا–مذ] تپُ، بخار، سور، تڪليف

❊ [سن: جوره]

– **ٻروچاڙهڻ:** [اصطلاح] تپ چاڙهڻ

❊ ڏک ڏيڻ، نقصان وجهڻ

– **ٻرو چڙهڻ:** [اصطلاح] تپ چڙهڻ

❊ ڪم کان نٽائڻ

– **ٻرو ڏِيڻ، ڪڍڻ:** [اصطلاح] تپ چاڙهڻ

❊ ڏک ڏيڻ، وڏو نقصان پهچائڻ

❊ خوب مار ڏيڻ

– **ٻِرو:** [ا – مذ] گاهه ۽ ڏٿ جو هڪ قسم

❊ [س/ٿ]

● **ٻُرو ج ٻُرا:** [صفت–مذ] بي طاقت يا ڪيرن هٿن وارو (جنهن جون ٻئي ٻانهون يا هٿ نه هجن)

❊ بي دست، لاچار، عاجز

❊ [مث: ٻري ج ٻريون]

❊ [ا–خاص] برفتن جي قبيلي 'ٻرا' جو هڪ فرد

• **ٻرو ٽرِ، ٻرو ٽرو:** [صفت] ۽ ٻه (سون يا هزارن اڳيان جيئن "سؤ ٻروتر" يعني هڪ سؤ ٻه)، ٻه في صدي، ٻه سيڪڙو

• **ٻروٽڙُ:** [صفت ـ مذ] ٻِ ٽهو، ٻيڻو، ٻٽو

• **ٻُرُوٽو ج ٻُرُوٽا:** [ا ـ مذ] سَنڪي وري سائو ٽيل گاهه

☼ ٻيرجو ننڍو وڻ

☼ ڪوٻه ننڍڙو ٻوٽو

☼ ڪا ٻه ننڍي قد واري شيءِ

• **ٻروچُ ج ٻروچَ:** [ا ـ خاص] بلوچ قوم جو هڪ فرد، ٻاروچو

☼ [مث: ٻروچاڻي ج ٻروچاڻيون]

- **ٻروچڪو ج ٻروچڪا:** [صفت ـ مذ] ٻروچ جو، ٻروچ وارو

- **ٻروچڪو ويس:** [ـ مذ] لباس، پوشاڪ (جيڪو ٻروچ 'بلوچ' پائين جيئن: ڪُکهه)

- **ٻروچڪِي ج ٻروچڪِيُون:** [ا ـ مث] ٻروچن جي، ٻروچن واري (هلت، پوشاڪ وغيره)

☼ ڏاڍ مڙسي، زوراوري

- **ٻروچڪِي ڪارِ ڪرڻ:** [اصطلاح] ڏاڍائي ڏيکارڻ، زوراوريءَ جو ڪم ڪرڻ، ٻورڙائيءَ جو ڪم ڪرڻ، اجايو ضد ڪرڻ

- **ٻروچڪيُون ٻولڻ:** [اصطلاح] اُبتيون سُبتيون ڳالهيون ڪرڻ، نہ سمجهڻ جهڙيون ڳالهيون ڪرڻ

- **ٻروچي:** [ا ـ مث] بلوچي ٻولي، بلوچڪي ٻولي، جيڪا ٻولي ٻروچ ڳالهائن. ٻاروچي ٻولي

• **ٻرونَ ٻرونّ:** [ا ـ مث] ٻاٻيهي پکيءَ جي ٻولي

'ٻاٻيهل ٻرونّ ٻڌي' (جملو)

☼ ڳاڙهي سهڻي ڳيري جي 'گهوگهوٽو'

☼ ڪتن جي ٻونڪار

• **ٻرونّ ٻروهَڙّ:** [ا ـ مث] چمڙيءَ جي مٿان سنهڙين ڦرڙين يا آراين جي داڻ داڻ، ٻرڙ

☼ [سن: ٻڊ ٻڊ = ڦوڪٽو]

• **ٻَرُوڪو ج ٻرُوڪا:** [ا ـ مذ] ڳوٺ جو چڱو مڙس، وڏيرو، مانيءَ مڃيءَ وارو، هوند وارو، همت ڀريو، سيرو

☼ [س/ل]

• **ٻرُون:** [ا ـ مث] درياهي جانور جو هڪ قسم (جيڪو ڪاري رنگ جو ڪونهين جهڙو ٿئي، ۽ سنڌس چربي ٻيڙين جي مک لاءِ دوا طور ڪم اچي)، ٻلهڻ

• **ٻرُوٽي:** [ا ـ مث] ٻج پوکڻ کان اڳ زمين کي ڏنل ٻيو ريج

☼ ٻِرونهه

☼ [س/ل]

• **ٻروءِ!:** [حر ـ ندا] سڏ جواڻ وٽندڙ يا ڪاوڙ ڀريو جواب. ڦوٽ، ٻوڏ

• **ٻرهاڙو ج ٻرهاڙا:** [ا ـ مذ] ڍانڍي پکيءَ جو هڪ قسم، ٻرهڙو، ٻرڙو

• **ٻرهاڙِي ج ٻرهاڙِيُون:** [ا ـ مث] بيماريءَ جو هڪ قسم، ٻراڙي، ٻِلهاڙي

• **ٻرهالَ، ٻرَهَلِ:** [ا ـ مث] هيانجو ڦِهي (ٽِلي) وڏي ٿيڻ جو مرض، ٽِهال

• **ٻرهامَ:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو

☼ تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻرهانگ ج ٻرهانگُون:** [ا ـ مث] وڏي وِک، ٻرانگهه

☼ ٻسانگ، ٻيل، ٻچانگ، ٻِسانگي ڪاٺي

• **ٻرهانگو ج ٻرهانگا:** [ا ـ مذ] ٻن شاخن واري ڪاٺي، ڍنگهرن ڪڍڻ لاءِ ڪاٺ يا لوهه جو ٻچانگو اوزار. ٻِيانو

• **ٻرهاڻ:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو

• **ٻرهائي ج ٻرهائيُون:** [ا ـ مث] ڍانڍي پکيءَ جو هڪ قسم، ٻرهڙو

• **ٻَرَهڙو ج ٻَرَهڙا:** [ا ـ مذ] اهو اٺ جنهن جو پيءُ ڪاڇي جو ۽ ماءُ سنڌڻ هجي

☼ ڍانڍي پکيءَ جو هڪ قسم، هڪ قسم جو ٻگهه (جنهن جي پچ وٽان نڪتل نرم ۽ نازڪ کنڀ ولايت وارا ٽوپلن وغيره ۾ سينگار لاءِ ڪم آڻين)

☼ [س/ٿ]

• **ٻرهَلِي ج ٻرهَلِيِ:** [صفت ـ مذ] ٻرهل وارو، ٻرهالي

• **ٻرَهِي ج ٻرَهِيُون:** [ا ـ مث] کير (جيڪو ڪنهن ٻه چوپائي مال ڄامڻ بعد ٻئي، ٽئين ۽ چوٿين ڏينهن ڏئي، جيڪو ڪاڙهڻ سان ڦيڏر ڦيڏر ٿي پوندو آهي ٻهرئين ڏينهن وارو کير ٻُس)

'ٻرهيون ٻاٻاڻن جون، ٻِس' وڃي پيان'

• **ٻُري ج ٻُرِيُون:** [ا ـ مث] اَن جا تهه، ٻاجهري ۽ يا جوئر جي اَن جون ڪلون

☼ ٻبر جي وڻ جا پن

☼ [سن: ٻس]

– **ٻُري ڪَرڻ:** [اصطلاح] ٻبر جي وڻ جون ٽاريون وڍي انهن جا پن (مال جي چاري لاءِ) ڇاڻڻ

– **ٻُري سوئِڻُ:** [اصطلاح] ٻبر جي ٻوري ۽ مان ڪنڊا چونڊڻ

• **ٻرِيا:** [ا ـ خاص] ٿر ۾ مينگهواڙن جي هڪ ذات جو نالو

• **ٻرِيتو ج ٻرِيتا:** [ا ـ مذ] ٻاهه ٻارڻ جون ڪاٺيون، ٻارڻ

☼ [س/ٿ]

• **ٻري ٿَري:** [ا ـ مث] هندن جي هڪ رسم (جنهن موجب مردي کي جلائي اُن جي هاڏين يعني رک کي دلي ۾ وجهي درياهه ۾ وجهجي)

• **ٻري ٿَري ويهڻ:** [اصطلاح] ٻاهه مارڻ، ڪاوڙ ڪڍڻ

☼ ٽانيڪو ٿي ويهڻ

• **ٻريجي:** [ا ـ خاص] تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻڙا:** [ح ـ ندا] ارا! اڙي! (عورتن جو مردن لاءِ استعمال ڪرڻ جو لفظ)

• **ٻڙاٻٽ:** [ا ـ مث] بي سرتائي، بيهوشي، غشي

☼ [س/ات]

• **ٻڙاندُ ج ٻڙاندَ:** [صفت ـ مذ] ٻڙاندو ٻن ڏندن وارو وهٽ

☼ [مث: ٻڙاندِ]

• **ٻڙاندو ج ٻڙاندا:** [ا ـ مذ] ٻن ڏندن وارو، ٻڏندو، ٻه سالو

☼ [مث: ٻڙاندي ج ٻڙانديون]

• **ٻڙانگ ج ٻڙانگُون:** [ا ـ مث] وڏي وک، ٻرانگهه، ٽپ

☼ ٻه شاخي ڪاني، ٻسانگ

☼ [س/ل/ڪوهه]

• **ٻڙاٽِي:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو

• **ٻڙدُ/ ٻڙدُ ج ٻڙدَ/ ٻڙدَ:** [ا ـ مذ] ڏاند، ڍڳو

☼ [س/ڪوهه ـ سن: ٻليورد]

• **ٻڙدَڪُ ج ٻڙدَڪَ:** [ا ـ مذ] لڙ، گوڙ، گهمسانُ، ٻائيتال، ٻڙدولُ، ڏمچر، ٻکيڙو

☼ اٽڪاءُ، رنڊڪ، ڪانجاٽو

– **ٻڙدَڪُ لائڻ/ ٻڙدَڪُ مچائڻ/ ٻڙدَڪُ وجهڻ:** [اصطلاح] گوڙ گهمسان ڪرڻ، جهيڙو فساد مچائڻ

☼ ڏڳي وانگر رنڀڻ

☼ بي سُرو راڳ ڳائڻ

– **ٻڙ ڏوڪ:** [ا ـ مذ] مانڌاڻ، گهمسان، ڦيٽاڙو، ولوڙ

• **ٻڙڏنگ:** [ا ـ مذ] مانڌاڻ، گهمسان، ڦيٽاڙو، ولوڙ

'ويو جو اسان ڪان ٿ اتحاد وسري،

دلين ۾ فتور آهي، ٻڙدنگ آهي'

(ميرزا قنبر علي بيگ)

• **ٻڙڪَ:** [ا ـ مث] ٻرڪ، ٿورو آواز، ٿڪو

☼ هلڪي داٻهن، دٻيل رڙ

'سويا منجهين ماڻ، ٻاهر ٻڙڪ نه نڪري' (شاهه)

☼ [ا ـ مذ] گاهه جو هڪ قسم

☼ [س/ل]

– **ٻڙڪَ ڏِيڻ:** [اصطلاح] ٽڙيل پکڙيل چوپائي مال کي (هڪ هنڌ گڏ ڪرڻ لاءِ) ٿوري هڪل ڏيڻ

– **ٻڙڪَ ڪَڍڻ:** [اصطلاح] ٿورو آواز ڪڍڻ، ٿورو ڪڇڻ، ٿڪو ڪڍڻ، ٿوري ڳالهه ظاهر ڪرڻ

• **ٻڙڪاٽُ ج ٻڙڪاٽَ:** [ا ـ مذ] وڏو آواز، ٽڙڪار، رڙ، ڪوڪ

☼ [س/ات]

• **ٻڙڪائِڻُ:** [مص ـ فعل متعدي] ڏاڍو ٻرڻ، ڏٺڻ

☼ [س/ات]

☼ [مص] ٻڙڪائڻ

☼ [ٻڙڪايو ٻڙڪائيندو ٻڙڪايل]

• **ٻڙڪَڻُ**: [مص_ فعل لازمي] ٺهڪڻ، ابرڻ، ٽپڻ

* جوش کائڻ، اچانڪ ڏيڻ، چال مارڻ، ڪنهن تي ڪاوڙجڻ

* آواز ڪرڻ، دانهون ڪرڻ، واڪا ڪرڻ، ٻاڪارڻ، پڪارڻ

* [ٻڙڪيو ٻڙڪندو ٻڙڪيل]

• **ٻُڙڪَڻُ**: [مص_ فعل لازمي] ٻڙ ٻڙ ڪرڻ

* ٻڪر جو ٻڪرين تي وهر وقت آواز ڪرڻ

* [سن: ٻدٻد = ٻوڙيا ڪيڻ]

* [ٻُڙڪيو ٻُڙڪندو ٻُڙڪيل]

• **ٻڙڪِڻو ج ٻڙڪِڻا**: [ا _ مذ] ٺاڪنڻون

* [س/ٽ]

* [مث: ٻڙڪِڻي ج ٻڙڪِڻيون]

• **ٻڙگهل، ٻڙگهلُ ج ٻڙگهلَ**: [ا _مذ] ٻرگهلُ. وڏو سوراخ، ڇِٽو

* [س/ات]

• **ٻڙنڊُ، ٻڙندو ج ٻڙند، ٻڙندا**: [صفت _ مذ] عمر جي لحاظ
ڪان ٻن ڏندن وارو جانور، ٻڙاندُ، ٻن سالن وارو وهٽ

* [ٻہ + ڏند]

• **ٻڙنگُ ج ٻڙنگ**: [ا _ مذ] سنو وچندڙ (ريهو)، ڪرو

* [س/ل]

* سنهون

* سڪل، نوٽ

* [س/ڪوهہ]

• **ٻِڙنگُ ج ٻِڙنگ**: [ا _ مذ] ٽينگ، ٽپو، اچانگ

• **ٻُڙنگُ ج ٻُڙنگ**: [ا _مذ] ڪپهہ يا اُن جو ڏِگهو ريشو يا ڇڳو

* [س/ڪوهہ]

• **ٻُڙو**: [ا _مذ] ٻہ (سؤ تي)، ٻه‌روتر

• **ٻڙو ج ٻڙا**: [ا _ مذ] ڦڙو، بوند، قطرو، ذرو يا ڏونري جو ذرو (جو
ڪير ۾ جمائڻ لاءِ وجهجي)، سبانُ

* ڪپهہ يا اُن جو پهو، عطر وڌل ڪپهہ جو پهو.

* مترن جي ول جو مٽ ڪن گاهہ.

* منڊي، يا ڪنهن ٻہ زيور جي ٽِڪ، ٽِڪو، ٽنگُ

* [سن: بِندُ = ٻوندُ]

'مون تان منهنجا پيرُ، ٻڙو لاهہ م ٻاجهہ جو' (ڏناسري/شاهہ)

* مهر، نشان، داغ

* ٽُبڪو، ٻڙي

* [س/ڪوهہ]

– **ٻڙائون**: [صفت _ مذ] ٻڙن وارو، ٽِڪن وارو، ٽِٽائون

– **ٻڙو ٽي وجڻ**: [اصطلاح] گم ٽي وجڻ، لڪي وڃڻ

* [س/ڪوهہ]

– **ٻڙو جهُڳڙ، گڏڙ**: [اصطلاح] ڏڏ ولوڙڻ، جميل ڪير ولوڙڻ

* [س/ات]

• **ٻڙهَہ**: [ا _ مث] ڪوري جي منهن ڍڪڻ جي گول سِر

* [س/ل]

• **ٻڙهَہ، ٻڙهَہ**: [ا _ مث] چپ، سانت، مات، خاموشي

* [صفت] ٽپ ۾ ورتل

'ٻول ۾ سي ٻٽا، جنين ڪيِ ٻڙهہ' (گل)

– **ٻڙها ٻٽ**: [ا _ مث] صفا مات، چپ چپات

* [س/ات]

– **ٻڙهہ ڪرڻ**: [اصطلاح] مات ڪرڻ، دت هڻڻ

* نابري وارڻ، انڪار ڪرڻ

– **ٻڙهہ هڻڻ**: [اصطلاح] چپ مارڻ، چڪ هڻڻ

• **ٻڙهہ ج ٻڙهہ**: [ا _ مذ] لڪڻ، بانٺو، سونٺو، لٺ جي ڏڪ
جو نشان يا ڏنو، ٻڙهو

* [ا – خاص] ڏياريءَ جو ٻيو ڏينهن (جنهن تي شري رامچندر
ايوڌيا جي گاديءَ تي ويٺو هو)

* [س/ل]

* [صفت] سڪل، ضعيف، اپرو

– **ٻڙهڪو**: [ا _ مذ] مسلسل ڏڪڻ جو آواز

• **ٻـڙهہ ٻرڻ:** [اصطلاح] سخت تپ ٿيڻ، مچ مچڻ (تپ جا)، شديد بخار ٿيڻ

'تپ جا ٻڙهہ ٻيا ٻرن' (جملو)

-

'ٻاهر ٻڙهہ ٻران، اندر ٻانڊ الا' (استاد بخاري)

• **ٻـڙهڪڻُ:** [مص ـ فعل لازمي] ٻڙڪڻ، ٽهڪڻ، جلڻ

※ ڪامڻ

※ لڇڻ (غم يا درد ۾)، رڙ ڪرڻ

※ [ٻڙهڪيس ٻڙهڪندو ٻڙهڪيل]

– **ٻـڙهڪَ:** [ا ـ مث] ٽهڪو، اوٻارو، جوش، ٻڙڪو

– **ٻـڙهڪائِڻُ:** [مصدر 'ٻڙهڪڻ' مان متعدي بالواسطہ] ٽهڪائڻ، اوٻارڻ، گرم ڪرڻ

– **ٻـڙهڪو ج ٻـڙهڪا:** [ا ـ مذ] ٽهڪو، اوٻارو، ٽُنڪو، لوڇ پوڇ

※ اٺ جي هلڻ جو آواز

• **ٻـڙهَڻُ:** [مص ـ فعل لازمي] ٻڙهہ هڻڻ، چپ هڻڻ، لِڪڻ

※ [ٻـڙهيس ٻڙهندو ٻڙهيل]

– **ٻـڙهائِڻُ:** [مص ـ فعل متعدي] (شڪار جو اصطلاح) ڦيرو ڏئي پکيءَ يا جانور کي هڪ هنڌ سان تيڪو ويهارڻ، دت هڻائڻ (تلوار کي ٻڙهائي ڏڪ هڻجي)

• **ٻـڙهو ج ٻـڙها:** [ا ـ مذ] اٺ جو ڪکن مان ٺهيل پلاڻ

※ [س/ل/ٺ]

• **ٻـڙهِي ج ٻـڙهِيُون:** [ا ـ مث] اٺ جي پٺيءَ تي رلي يا بيو ڪو ٽيڙ رکي، رسي سان ٻڌي، سوار جي ويهڻ لاءِ ٺهيل جاءِ، ٻڙهو پلاڻ

• **ٻـڙهِي ج ٻـڙهِيُون:** [ا ـ مث] چوپائيءَ جَو ويامڻ کان هڪ ڏينهن پوءِ وارو کير (ڪاڙهي منو تيار ڪيل منو)، برهِي

※ [س/ٺ]

– **ٻـڙهيُون ڪائڻ:** [اصطلاح] ڏڪا ٿابا کائڻ، ٻک مرڻ

• **ٻڙهِيا:** [اـ خاص] مينگهواڙن جي هڪ ذات جو نالو

※ [س/ٺ]

• **ٻڙهِيڪو:** [ا ـ مذ] ٻهڙ، ٻهيڙ (ڪيرءِ لسي گڏيل)

※ [س/ٺ]

• **ٻـڙي ج ٻـڙيُون:** [ح ـ ندا] لئي! اڙي!، ادي! (خاص طرح زالون ڳالهائڻ ۾ يا سڏ وقت ڪم آڻين)

'غفلت يار گنوائيس ٻڙي جيڏيون!' (شاهہ)

• **ٻڙي ج ٻڙيُون:** [ا ـ مث] سخت مار، نقصان، ظلم

※ [س/ات]

– **ٻڙيون ڪائڻ:** [اصطلاح] ٻڙهيون ڪائڻ، ڏڪا ٿابا جهلڻ، نقصان ۾ پوڻ

• **ٻڙي ج ٻڙيُون:** [ا ـ مث] سڪ جواب، صفا انڪار

※ ٻک جي تڪليف

※ بيهوشي

※ [س/ل/ات]

• **ٻُـڙي ج ٻُـڙيُون:** [ا ـ مث] صِفر، (zero)، رياضيءَ ۾ اهو نقطو (ٻڙي)، جيڪو انگ جي اڳيان اچڻ سان ان جو ملهہ ڏهوڻو ٿي ويندو آهي ۽ عدد جي پٺيان اچڻ سان ان جي ملهہ ۾ ڪابہ واڌ نہ ٿيندي آهي، نقطو، ٽبڪو

※ ڦڙي، ٻوند

※ داغ، نشان، تِلڪ

※ [سن: بِندُ]

※ [صفت] ڪجهہ بہ نہ، خالي، بي ملهہ، بي وقعت

– **ٻڙي ڏيڻ:** [اصطلاح] نقطو ڏيڻ، ٽبڪو ڏيڻ

※ ڪجهہ بہ نہ ڏيڻ

※ ڪاٽو واري ڇڏڻ

※ حساب ڪتاب بيباڪ ڪرڻ

※ الهو تلهو ڪٽي وجڻ

• **ٻڙيالُ ج ٻڙيالَ:** [ا ـ مذ] ٻن شاخن واري ڪاني، ٻسانگ

٭ [س/ات]

• **ٻُسَ:** [ا ـ مث] گهٽ (زور سان يا هوا جي)، ٻٽ، سوڙهه، مونجهه

٭ رُنڊ

٭ دس، لس

٭ بي زيبائي

٭ ٻُسائي، ٻسائي

٭ سڃ، ٻينگ

٭ چلهر راند ۾ ڪوڏين جي سنئين پوڻ جو داءُ، چٽن جي ڪتي يا ٻوسو

٭ [ظرف] هڪ ئي گهمري، ٻهرئين ئي واري، يڪ ساهيءَ

٭ [سن: ٻس]

– **ٻُسَ ٻوڙاٽَ:** [ا –مث] سُڃ، ٻينگ، ويراني

– **ٻُسَ ٽيڻ:** [اصطلاح] گهٽ ٽيڻ، ٻٽ ٽيڻ

٭ سڃ ٽيڻ

٭ هرڻ ڏيڻ ۾ زمين جو گهٽيءَ ۾ ٻسڙ وارو ٽيڻ

– **ٻُسَ پوڻ:** [اصطلاح] چنهر راند ۾ سيني ڪوڏين جو سنئون پوڻ

• **ٻِسانگ، ٻِسانگو ج ٻِسانگ، ٻِسانگا:** [ا ـ مذ] ٻن شاخن واري ڪاني، ٻيانو (ڊنگهرڻ ڪڻڻ لاءِ)، ٻچانگي

٭ [سن: دو = ٻه + شرنگ = سگ، شاخ، چوٽي]

• **ٻِسانگي ج ٻِسانگيون:** [ا ـ مث] ٻن شاخن واري ڪاني، ٻيانو، ٻچانگي

– **ٻِسَتِ:** [ظرف] هڪ طرف کان ٻئي طرف تائين، آريار، سڌو ئي سڌو

٭ تمام زور سان، زور سان، زوراٽيو

٭ تمام جلد، تمام تڪڙو، هڪدم، يڪدم

– **ٻِسَتِ اوپارو:** [ا ـ مذ] هرلي ۾ ڪم ايندڙ هڪ ڪانيءَ جو نالو

– **ٻِسَتِ پار لنگهڻ:** [اصطلاح] آريار وڃڻ، هڪ ڏک مان فائدو رسڻ

– **ٻِسَتَ حرامي:** [صفت ـ مذ] ٻِنهه شرير، نهايت بدمعاش

• **ٻُستان:** [ا ـ خاص] تعلقي ڪُنري ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻِسَرُ، ٻِسِرُ:** [صفت] اهو ٻار جنهن جا والدين ٻن مختلف قومن جا هجن (جيئن ٻي ۽ سنڌي ته ماءُ شيدڻ وغيره)، ٻه ڦٽو

٭ ٻسر گڏو، ڪارڙ، حرامي، حرامزادو

٭ ٻن مختلف قسمن جي نر ۽ ماديءَ مان ڄاول جانور 'ٻِسرات'

• **ٻِسُرخو ج ٻِسُرخا:** [ا ـ مذ] ٻن لڪڙن وارو تنبو، دوچوبو

٭ [ٻه + سن: شرنگ = شاخ]

• **ٻِسَرو:** [ا ـ مذ] ٻن سرين يا لڙهين وارو

٭ ٻِه تهو ٻه ٻوليو (ٻن ٻولين مان ٺهيل لفظ)

٭ ٻِه ذاتيو

• **ٻِسَرو:** [ظرف] وري، ٻيهر، ٻيو دفعو

٭[س/ٿ]

• **ٻِسَروٽو ج ٻِسَروٽا:** [صفت ـ مذ] ٻِسرو

• **ٻُسُري ج ٻُسُريون:** [ا ـ مث] چلو، پنڙي اٽي جي ماني

٭ [س/ڪوهه]

• **ٻُسڙِي ج ٻُسڙيون:** [ا ـ مث] رڍ جو هڪ قسم، ننڍن ڪنن واري رڍ

• **ٻُسڪ، ٻُسڪڙي:** [ا ـ مث] چرچ، ڪن ڦوڪ، هوشي، پيتڙي

٭ [س/ل]

• **ٻُسڪِنو ج ٻُسڪِنا:** [ا ـ مذ] ڏيرُ، اوسنو، باسي

٭ ٺلهو، بيڊولو، بدشڪل

٭ [س/ات]

• **ٻِسڪڻُ:** [مص ـ فعل لازمي] سڏڪڻ، ڏسڪڻ، روئڻ

٭ [س/ل/ات]

• **ٻُسڪڻُ:** [مص_ فعل متعدي] پڙڻ، ڪنان تار ڪرڻ، ڏٽڻ

• **ٻُسڪڻُ ج ٻُسڪڻَ:** [صفت] ٿلهو، بيڊولو، بدشڪل

• **ٻُسڪو ج ٻُسڪا:** [صفت_ مذ] وڏيل ڪنن وارو، ننڍن ڪنن وارو، ٻسو (ٻڪر)

※ ٿلهو، دونسو

※ [س/ل]

※ [مث: ٻَسڪِي ج ٻَسڪيون]

• **ٻُسڻُ:** [مص_ فعل متعدي] رنبڻ، پَرڙڻ

※ ارهائڻ، گهٽڻ

※ دسڻ، دسي چڙهي ويهڻ

※ پورڻ

• **ٻِسو:** [ا_مذ] ڪيڙي جو هڪ قسم (جنهن جي ٽاڃيءَ ۾ ٻه سڱ ٿيندو هجن)

※ [ٻه + سڱ]

• **ٻُسو ج ٻُسا:** [ا_مذ] ڪنن ڪٽيل، ٻٽو (ٻڪر)، ننڍن ڪنن وارو، ٻوڪو ٻوگهو

※ ٻنا گهڻ جي، بي زيب

※ لسو (ٻنا ڇِتن گلن جو ڪپڙو)

※ [س/ڪوهه]

※ [مث: ٻَسِي ج ٻسيون]

– **ٻُسائي ج ٻُسائِيُون:** [ا _ مث] ٻٽائي، لَسائِي، بي زيبائي

• **ٻُسِي ج ٻُسِيُون:** [ا _ مث] ننڍن ڪنن واري (رڍ يا ٻڪري)

※ ٻٽي، ٻوگهِي

※ ڪيڙي جو هڪ قسم (ڳاڙهو رنگ ڏنل)

※ چمي، مِٺي

※ [ف: بوسہ]

• **ٻِشانگ ج ٻِشانگُون:** [ا_مث] ٽپو، ٽپ، ڇال

• **ٻِڦٽ:** [ا _ مذ] خال، پور

※ اونداهه

※ [س/ڪوهه]

• **ٻِڦِ ٻِڦِ:** [ا_مث] ٻاڦ نڪرڻ جو آواز، ڦڦِ ڦڦِ، ڦڦڪو

• **ٻِڦِڙُ:** [صفت] ٻڦي وارو، جنهن جي مٽي ۾ ٻڦ هجي

• **ٻِڦَڻُ:** [مص_ فعل متعدي] منهن تائين پڙڻ، تار ڪرڻ، ٽبڻ، ڏٽڻ

• **ٻڦو ج ٻڦا:** [ا_مذ] خشڪيءَ جي ڪري مٽي جي اٿڙيل ڪل جا ننڍا ننڍا اڇا ذرڙا، چانهين، ٻاڦو

※ خالُ

※ وڏو سوراخ، گهيڙ، مٿانهين اڏ

※ [س/ڪوهه]

※ [صفت] پوڙهو

※ [س/ات]

※ بيوقوف، پوڪ

※ [س/ل]

– **ٻڦو ڪرڻ:** [اصطلاح] ڪائي ختم ڪرڻ، ناس ڪرڻ

※ بيوقوف بنائڻ

– **ٻڦيرو ج ٻڦيرا:** [صفت_مذ] ٻڦر، اهو ماڻهو جنهن جي وارن ۾ ٻڦو هجي

• **ٻڦي ج ٻڦِيُون:** [ا _ مث] مٿانهين اڏ، ٻاڦِي

• **ٻِڪَ ج ٻِڪُون:** [ا _ مث] ٻتن جي ناس ۾ ٻن داڻن وارو پتو، ڏڪِي

※ [سن: دو = ٻه]

– **ٻِڪ ڦِري وَڃڻ:** [اصطلاح] وائڙو ٿي وڃڻ، حيران ٿي وڃڻ، عقل چرخ ٿيڻ، اوسان خطا ٿيڻ، وايون ٻتال ٿيڻ

• **ٻڪُ ج ٻڪَ:** [ا ـ مذ] ٻنهي ڪليل هٿن جو ماڻ. دعا گهرڻ واري انداز ۾ ڪليل ٻئي هٿ. هٿن جي وچ وارن پاسن کي ٻانهن ۾ ملائي جهلڻ جي حالت

– **ٻڪَ ڀرڻ:** [اصطلاح] گهڻو مال ميڙڻ. ضرورت کان وڌيڪ ڪٺڻ

– **ٻڪَ ڀري ڪاٺڻ:** [اصطلاح] گهڻو ڪاڏو ڪاٺڻ. اڊنگي انداز ۾ ماني ڪاٺڻ

– **ٻڪَ جهَلڻ:** [اصطلاح] دعا لاءِ هٿ ڪٺڻ. دعا گهرڻ. فاتحه خواني ڪرڻ

☆ ٻائي پيئڻ لاءِ ٻئي هٿ دعا واري انداز ۾ ملائڻ

– **ٻڪَ ۾ ڏيڻ:** [اصطلاح] ڪاڏو وغيره هٿ ۾ ڏيڻ (ٻاڻ کان گهٽ سمجهي)

☆ بيعزتي ڪرڻ. بيمانو ڪرڻ

– **ٻڪَ ۾ پاڻي پيئارڻ:** [اصطلاح] گهٽ ذات وارو برتاءُ ڪرڻ (هڪ غلط ورتاءُ جنهن موجب ٻڪ ۾ پاڻي پيارين)، نفرت ڪرڻ

• **ٻڪُڇي:** [ا ـ مث] ڏاڙهي. جيڪا منهن جي فقط ٻن پاسن تي هجي ۽ ڪاڏيءَ تي نه هجي، ٻڦٻي

☆[ٻهِ + ڪُڇو = زيرناف جا وار]

• **ٻڪرُ ج ٻڪرَ:** [ا ـ مذ] ٻڪرو، ڇير، ڇيلو، سانهه

☆[س/ڪوهه]

☆[هيم: ٻاڪڙو، سن: ورڪر]

☆ [مث: ٻڪِري ج ٻڪريون]

– **ٻڪرَ ٻاڪارَ:** [ا ـ مث] ٻڪرين جون دانهون، رڙيون، ڪوڪون، ٻيڪَ

– **ٻڪرَ ٻَس، ٻڪرَ ٻوس، ٻڪرَ ٻوساٽ:** [ا ـ مث] زوري زبردستي، پڪڙ پڇاڙ، وٺ پڪڙ

– **ٻڪرَ ٻوساٽ ڪرڻ:** [اصطلاح] زبردستي ڪرڻ، دس ڦس ڪرڻ، ڪَڇڻ نه ڏيڻ

– **ٻڪرَ ڏاڙهِي:** [محاورو] بيوقوف، نادان، چٽ

☆ ٻڄي

– **ٻڪرو ج ٻڪرا:** [ا ـ مذ] ننڍو ٻڪر، ڇيلو

'ڪڏهن ٿجي ٻڪرو ڪڏهن ٿجي ڪات'

– **ٻڪِريو ج ٻڪِريا:** [ا ـ مذ] ٻڪرو

☆[س/ٿ]

• **ٻڪِر ج ٻڪِريُون:** [ا ـ مث] شال يا رَئي جي موڪر، چادر يا رئي ڍڪڻ جو هڪ نمونو (جنهن ۾ زالون اڳيون پلاند ڪلهي تان ورائي ڪڇ ۾ ڪنديون آهن)، ٻڪل

☆[1. ٻه + ڪر = پاسو؛ 2. وڪڻ؛ 3. ويڪر]

– **ٻڪِر هڻڻ:** [اصطلاح] شال يا چونيءَ کي ڪلهي تان ورائي ڪڇ ۾ ڪرڻ، جهنڊ هڻڻ، ٻُڪل هڻڻ

– **ٻڪرُ:** [ا ـ مذ] ٻَڪڙ، اهو هنڌ جتي ٻن پٽن جا منهن اچي پاڻ ۾ ملن، پٽ جو منهن وارو پاسو، پٽ جو ورُ، پٽ جو ور وارو پاسو

☆ [س/ٿ]

• **ٻڪرَائو ج ٻڪرَائا:** [ا ـ مذ] جوان ٻڪرُ

☆ گهڻيون ٻڪريون (ڪنهن ابراضيءَ ۾ ٻڪريل يا ويٺل)

☆ [س/ڪوهه]

• **ٻڪرارَ:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو

• **ٻڪِرارُ ج ٻڪِرارَ:** [صفت] ٻڪريون چاريندڙ، ٻڪريون سنڀاليندڙ، ڀنهوار

☆ جهنگ جو ماڻهو ان پڙهيل

☆ [اصطلاحاً] بيمتل

☆ [ٻڪر + وال > وار<آر]

• **ٻڪرارَ ٻڪرارُ:** [ا ـ مث] سانوڻ جي منڊ ۾ اتر اوڀر ڪنڊ واري ڪنوڻ (جيڪا اڪثر مينهن آڻي)، ٻَڪراس، ٻڪرال

– **ٻڪرارَ جي ڪُنڊَ:** [ا ـ مث] اتر اوڀر واري ڪنڊ (جتان سخت مينهن ايندو آهي)

• **ٻڪِراس:** [ا ـ مث] ٻڪرين جو ڪوس (جيڪو اضحيٰ واريءَ عيد تي ٿئي)

☆ [س/ل]

• **ٻڪِراسِ:** [اِ_مث] ٻڪرار (ڪِنوڻ)

• **ٻڪرالِ:** [اِ_مث] سانوڻ جي مند ۾ اتر اوڀر ڪنڊ واري ڪنوڻ، ٻڪرار، ٻڪراس

٭ ول جو هڪ قسم، ٻڪرولِ

• **ٻڪِرالُ ج ٻڪِرالَ:** [اِ_مذ] ٻڪرار

٭ [س/ل]

• **ٻڪروالُ:** [اِ_مذ] 'ٻڪرال' ڪنوڻ جو اتر اوڀر ڪنڊ کان آندل مينهن (جيڪو گجگوڙ ۽ ڪنوڻين سان اچي ۽ گھڻي دير تائين وسي)

'ٻهه ٻهه ڪندا آئيا، ٻيهر ٻڪروال' (شاهه)

٭ ٻڪراس

• **ٻڪرَولِ:** [اِ_مث] ول جو هڪ قسم، ٻڪرال

• **ٻڪرِي، ٻڪِري ج ٻڪِريون:** [اِ_مث] کير ڏيندڙ گھرو چوپائيءَ جو هڪ قسم، ٻَهِي، آئِي، چاڙڪِي

٭ [س/ڪوهه/ٿ/ اث _ سن: ورڪري]

- **ٻڪرِي ٻنجڻ:** [اصطلاح] ڊڄڻ، خوف کائڻ، ڀؤ ڪرڻ

'صدقي جي ٻڪري ٻنجڻ - ٻين جو ڏوهه يا جوابداري پاڻ تي کڻڻ'

- **ٻڪرِي ڪائڻ:** [اصطلاح] ڪنهن جي ٻڪري چوري ڪري کَهي کائڻ، ڪنهن جو ڏوهه ڪرڻ، ڪنهن سان بيواجبي ڪرڻ

٭ ٻلِي مارڻ

'ادا مون تنهنجي ڪهڙي ٻڪري کاڌي آهي' (جملو)

• **ٻُڪُرُ ج ٻُڪُرَ:** [اِ _ مذ] اهو هنڌ جتي ٻن پٽن جا منهن اچي پاڻ ۾ ملن. پٽ جو منهن وارو پاسو. پٽ جو ورُ. پٽ جو ور وارو پاسو. ماثاريءَ جي لاهيءَ وارو هيٺاهون اونهون پاسو

٭ [س/ٿ]

• **ٻُڪلُ ج ٻُڪلَ:** [اِ_مذ] عورتن جو پوتي ويڙهڻ جو هڪ طريقو (جنهن ۾ مٿي کان ونئي هئن تائين پوتي ٻڌجي وڃي)، رَئو يا چادر پائڻ جو هڪ خاص نمونو. ٻُڪرِ. عورتن جو سر واري ڪپڙي سان ڪيل جهنڊ. ٻوڪِي

• **ٻُڪڻُ:** [اِ _ مذ] دوا طور ڪم ايندڙ هڪ قسم جو ٻوٽو (جيڪو اڪثر سيلابي زمين تي پيدا ٿئي ۽ بلغمي تپ، کنگهه يا سرديءَ جي بيمارين ۾ ڪم اچي)، مريڙي جي جنس مان ٻوٽي جو هڪ قسم (جيڪو ول وانگر ٻڪري، ٻن ٽلها ڦينس اٿ ۽ ٻڪري چار کائين)

• **ٻُڪڻُ:** [مص_ فعل متعدي] ٻُڪَ ۾ ڦَڪڻ، ڦڪڻ، ڦَڪي کائڻ، وڏا ڦڪ ڀرڻ

٭ گھٽي جهلڻ يا دسڻ، ٻسڻُ، ٻرڙڻ

'ويلي ٻڪي ٻاڪ، جهولي جهٽڪ جهني ڪٺي' (شاهه)

• **ٻڪو ج ٻڪا:** [اِ _ مذ] ٻڪر جو مخفف، ڇيلو

٭ [س/ڪوهه _ سن: ورڪر = ٻڪر]

• **ٻِڪو ج ٻِڪا:** [اِ _ مذ] ٻه عدد

'هِڪو هِڪ' ٻِڪو ٻه' (چوڻي)

٭ ٻن انگن وارو پتو، دڪِي، ٻِڪ

• **ٻُڪو:** [اِ _ مذ] مڇيءَ جو هڪ قسم

• **ٻِڪِي:** [اِ_مث] ٻن انگن وارو پتو دڪي، ٻِڪ

• **ٻُڪِي ج ٻُڪِيون:** [اِ_مث] ان جي لپ (جيڪا واري سان جنڊ ۾ پيهڻ لاءِ وجهبي آهي)

٭ شاديءَ جي تياريءَ جو وار (جنهن ۾ سهاڳڻيون جنڊ ۾ واري واري سان ان جي ٻڪي وجهي پيهنديون آهن)، شاديءَ ۾ جانورن جي ڀهرين چڙ

٭ زنانو ميڙاڪو، عورتاڻي گڏجاڻي (جيڪا شادي يا ٻئي ڪنهن خوشيءَ جي موقعي لي ٿئي)

٭ هندن ۾ شاديءَ جي هڪ رسم (جنهن ۾ هڪ ننڍڙي دڪي، دليءَ مٿان رکي ڪنوار ماءُ مٿي تي کڻي، پنهنجي گھر جي در تي اچي گھوٽ جي مرحبا ڪندي آهي)

٭ چڙڻ لاءِ ننگهه يا اکريءَ ۾ وڌل ان (جيڪو هڪ ڀيري چڙجي)

٭ ٻج جي لپ (جيڪا ٻنيءَ ۾ ٻج طور ڇٽجي)

٭ گراهڪ (جيڪو ان جي لپ کڻي اچي دڪان تان سردو وٺي)، خريدار، گراهڪي

* ڦڪي، دوا، ستي
* [س/ڪوهه]

'ڪيان ڦي ڪارون، جئن ٻڪي ٻشنون نہ ٿيي' (شاهه)

* [اصطلاحاً] جو ڪنهن کي درست ڪري ڇڏي، پورو علاج

'فلاڻو فلاڻي جي لاءِ ٻڪي آهي'

* ڏڱن جي (ويڙهه يا غصي وقت) ڪسڻ سان اڏايل مِٽي

– **ٻڪي (ٻڪيون) اُڇلائڻ:** [اصطلاح] ڏڙها هڻي ڌوڙ اٿارڻ (ڪنهن جانور جو)

* اکيون هڻڻ

– **ٻڪي ٻڌائڻ:** [اصطلاح] شاديءَ يا ٻئي ڪنهن خوشيءَ جي موقعي تي ٺينڊڙ زناني ميڙاڪي جي دعوت ڏيڻ

– **ٻڪي پوڻ:** [اصطلاح] شاديءَ کان اڳ شاديءَ جي تياريءَ جو وار ادا ڪرڻ (جنهن ۾ سهاڳڻيون زالون واري تي جنڊ ۾ ٻڪي وجهڻ جي رسم پوري ڪنديون آهن). شاديءَ جي ڏينهن صبح جو گهوٽيتي يا ڪنواريتي گهر ۾ زالن جو گڏ ٿي ڪجهه ڏيڻ. شروعات ٿيڻ

* [س/ات]

– **ٻڪي ڇڪي ڪرڻ:** [اصطلاح] صرفو ڪري ڪجهه گڏ ڪرڻ

* بچت ڪرڻ، ڪنجوسائي ڪرڻ، سرفو ڪرڻ
* [س/ات]

– **ٻڪي ڏيڻ:** [اصطلاح] دوا ڏيڻ

* گراهڪ کي سودو ڏيڻ
* فقير کي ان لپ خيرات طور ڏيڻ
* وساهي ڌڪ ڪڍڻ

– **ٻڪي وجهڻ:** [اصطلاح] شاديءَ جي تياريءَ جو وار ادا ڪرڻ (جنهن ۾ سهاڳڻيون زالون واري تي جنڊ ۾ ٻڪي وجهي ان پيهنديون يا ڏرينديون آهن). شاديءَ جي ڏينهن صبح جو گهوٽيتي يا ڪنواريتي گهر ۾ زالن جو گڏ ٿي ڪجهه ڏيڻ، ٻڪيءَ جو سوڻ ڪرڻ (شاديءَ کان اڳ زالن جولان ڏرڻ، يا سڄيءَ جڃ کي پڙو ڏيکاري وات مِٺو ڪرائڻ). شروعات ڪرڻ

* [س/ات]

• **ٻڪُ ج ٻڪَ:** [اِ ـ مذ] ٻنهي ٻانهن سان وڌل ڀاڪر

* ملهہ وڙهڻ وقت سنڌري ۾ هٿ وجهڻ واري حالت
* [سن: وڪشس = ڇاتي]

'ٻيائيءَ کي ٻڪ، جن وڌو سي ورسيا' (شاهه)

* وجهہ، موقعو، وارو

'اڄ تہ ڪو ٻڪ ٿي ڪونہ لڳو' (فقرو)

* ڪاري جي ٻيڙيءَ جي 'لٽ' ۽ 'ڪنوهي' ۾ ٻيل رسي جو وڪڙ (جيڪو ڪوهي کي 'ٻرماڻ' کان ٻري ڪري جهلي)

– **ٻڪُ ڏِيڻ:** [اصطلاح] وجهہ ڏيڻ

* هڪ ملهہ جو ٻئي ملهہ کي سولو ڪلهو ڏيڻ

– **ٻڪُ لڳڻ:** [اصطلاح] قابو ڪرڻ، سوگهو ڪرڻ

* وجهہ لڳڻ، وارو ملڻ

– **ٻڪُ وِجهڻ:** [اصطلاح] ڀاڪر وجهڻ، ڀاڪر پائڻ

* ملهہ وڙهڻ مهل سنڌري ۾ هٿ وجهڻ
* ڳنڍجي وڃڻ
* قابو ڪرڻ، سَنڌ ڪرڻ

– **ٻڪَن مان ڪڍڻ:** [اصطلاح] ملهہ جو پنهنجي مخالف ملهہ کي گهمائي اڇلي ڇڏڻ، شڪست فاش ڏيڻ

– **ٻڪين پوڻ:** [اصطلاح] ڀاڪرين پوڻ، هٿين پوڻ، ڳنڍجي وڃڻ

* وڙهڻ، جهيڙو ڪرڻ

• **ٻڪاڙُ ج ٻڪاڙَ:** [اِـ مذ] ٻڪ، وجهہ، ٺيڪ موقعو

* [س/ات]

– **ٻڪاڙ ۾ اچڻ:** [اصطلاح] ور چڙهڻ، آور ۾ اچڻ، قبضي ۾ اچڻ

• **ٻڪائِڻُ:** [مص ـ فعل متعدي] ملهہ لاءِ هٿ ڳنڍائڻ، ويڙهائڻ

• **ٻڪِجڻُ:** [مصدر 'ٻڪڻ' مان فعل مجهول] ٻڪين پوڻ، ڀاڪرين پوڻ

* جهيڙي ۾ ڳنڍجي پوڻ، وڙهڻ
* [ٻڪيو ٻڪبو ٻڪيل]

• **ٻڪَڙ:** [صفت ـ مث] ٻڪ ۾ اچڻ جهڙي

❊ وٽندڙ بدن واري، سڊول

❊ ٽاهڙ، اسونهين

• **ٻُڪُڙُ ج ٻُڪُڙَ:** [ا ـ مذ] ٻڪرِ، ٻڪلُ

❊ [س/ڪوه]

• **ٻُڪَلُ ج ٻُڪَلَ:** [ا ـ مذ] ٻنڪ، ٻَڪل

❊ [س/ل]

• **ٻَڪَڻُ، ٻَڪِڻُ:** [مص ـ فعل متعدي] ٻڪ وجهڻ، ڀاڪر وجهڻ، ٻڪن ۾ ڪٽڻ، ٻڪ وجهي جهلڻ، سوگهو جهلڻ

• **ٻگ، ٻگيٽڙا:** [ا ـ مذ] چريل ڪپڙي جو قسم، چريل پوتيون زنانيون

• **ٻگِرو:** [ا ـ مذ] گاهه جو هڪ قسم

❊ [س/ٿ]

• **ٻگَرو:** [ا ـ خاص] تعلقي ڏگهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻگِسو:** [ا ـ مذ] اٺ جي نڪ جي مهار قابو ڪرڻ لاءِ مهار جي چيڙي ۾ وڌل ڏاگهو

❊ [س/ٿ]

• **ٻگِلو ج ٻگِلا:** [ا ـ مذ] ٻگهه ُ پکي

❊ [صفت] سفيد رنگ جو (گهوڙو)

• **ٻگُلو:** [صفت ـ مذ] ٻن گلن وارو

❊ [ا ـ خاص] روهڙيءَ جي هڪ مشهور تعلقي جو نالو

• **ٻگِلي ج ٻگِليون:** [ا ـ مث] صاف سفيد رنگ جي گهوڙي

❊ [س/ل]

• **ٻگو ج ٻگا:** [ا ـ مذ] ٻگهه پکي (جيڪو ٻگو ٿئي)

• **ٻگو ج ٻگا:** [ا ـ مذ] ٻڏندو (اٺ يا ڳابو)

❊ [س/ٿ]

• **ٻگائي ج ٻگائيون:** [ا ـ مث] ڪتي جي مک، ٻگهي

❊ [س/ل]

• **ٻگَٽِي ج ٻگِٽيون:** [ا ـ مث] زهريلي مک جو هڪ قسم (جيڪا جانورن جهڙوڪ گهوڙي، ڳئون، ڪتي کي چنبڙندي آهي)، ٻگهي

• **ٻگهُ ج ٻگهَ:** [ا ـ مذ] ڊانڊي (آبي) پکيءَ جو هڪ قسم (رنگ اڇو هڪڙو جيڪو ڏگهين ٽنگن سان ٿئي. اڪثر هڪ ٽنگ تي بيهندو آهي. اکيون ڀوريل هونديون اٿس. جلهن ڪا مڇي وجهه ۾ اچيس ته اماڪ ان کي جهلي. ٻن قسمن جو ٿئي: 1. ڇهنب اڇي ۽ ٽنگون ڪاريون. کنڀ قيمتي ۽ حلال ٿئي 2 سڄو سفيد ٿئي ۽ مردار آهي)، ٻگهلو

❊ [سن: وڪ]

❊ [صفت] ڀاڪنڊي، ٺڳ

• **ٻگهُ ج ٻگهَ:** [ا ـ مذ] ڪنين ڪٽل (ٻڪي)

❊ ڇانگيل، ٽارين وڍيل (وڻ)

❊ [س/ل]

• **ٻُگهُ ج ٻُگهَ:** [ا ـ مذ] جهنگلي ٻڪيءَ جو هڪ قسم (ڪاري رنگ جو ٿئي)

❊ وڏو ڍڪ، ڍيڪ

❊ [س/ڪوه]

❊ [صفت] بيوقوف، نادان، سادو سودو، ڀورڙو موڳو، ڪند ذهن

– **ٻگهُ ٽيڻ:** [اصطلاح] اٺ جي پوک جو نسرڻ بعد داڻو ماري وڃڻ

• **ٻگهارو:** [ا ـ مذ] ٻرگهلُ، وڏو سوراخ

❊ [س/ٿ]

• **ٻگهائِي:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو

• **ٻگهَرو:** [ا ـ مذ] ٻوٽي جو هڪ قسم (مرڪزي جهڙو ٿئي اٺ کائينس)

❊ [س/ل]

• **ٻگهلو ج ٻگهلا:** [ا ـ مذ] ٻگهه ُ

❊ [صفت] ٺڳ، مڪار

– **ٻگهلو ڀڳت:** [صفت ـ مذ] معصوميت جي روپ ۾ مڪار، ڪُپتو، ڪُپتي، دغا باز، فريبي، ٺڳ

– **ٻگهلو ڀڳت ٽيڻ:** [اصطلاح] مطلب خاطر سادو بڻجڻ، بهاني سان ڀورڙو ٿيڻ، ويساهي ٺڳي ڪرڻ

• **ٻگهِلو/ ٻگهِلَو ج ٻگهِلا/ ٻگهِلَو:** [صفت] بيوقوف، سادو سودو، پورڙو، مت موڙ هل، ٻگهنُ

• **ٻگهو ج ٻگها:** [ا ـمذ] آبي پکيءَ جو هڪ قسم، ٻگو، ٻگهه
☼ [سن: ٻَڪ، وڪ]

• **ٻگهُو:** [اـخاص] هڪ ذات جو نالو

• **ٻگهِئي ج ٻگهِئيون:** [ا ـ مث] جيت جو هڪ قسم (جيڪو مڪ جهڙو ٿئي)، ڪتي مڪ، ٻگئي

• **ٻگهِي ج ٻگهِيُون:** [ا ـ مث] جيت جو هڪ قسم (جيڪو مڪ جهڙو ٿئي)، ڪتي مڪ، ٻگئي
☼ [هند: ٻِگهي = گهوڙي جي مکِ]
☼ ٽانگو، ٻگي

• **ٻگهِيا:** [اـخاص] هڪ ذات جو نالو

• **ٻگهيرو ٻگهيڙو:** [ا ـ مذ] زناني ڪپڙي جو هڪ قسم (جنهن کي لاڙ ۾ 'ڏونرسار' به چون)

• **ٻِگا:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو

• **ٻِلِ:** [ا ـ مث] قرباني، صدقو
☼ [سن: ٻَلِ]

– **ٻلِ چاڙهڻ:** [اصطلاح] قرباني ڪرڻ، صدقو ڪرڻ (هندن ۾ بين ڪن مذهبي گروهن جي ڪريا ڪرم موجب ڪنهن ساهواري کي، ڪنهن ديوتا جي مٽ اڳيان ڪهڻ).

– **ٻلِدانُ ج ٻلِدانَ:** [ا ـ مذ] ٻلِ، قرباني، ڀيٽا
☼ [سن: ٻَلِدان]

– **ٻلِستانُ:** [ا ـ مذ] ٻليءَ جي جاءِ، قرباني ڪرڻ جي جاءِ، صدقي گاهه

• **ٻلُ ج ٻلَ:** [ا ـ مذ] زور، طاقت، سگهه
'جوڌ اچا ڏاٿين تون پنهنجي ٻانهن ۾ ٻل ڀائين' (آڪاش انصاري)
☼ ڏِءُ، قوت
☼ ڏِڍ، دلاسو، آسرو، ٽيڪ، پٺ، پشتي
☼ ٻارڻ (ڪوري لاءِ ڪاٺين جو)
☼ [سن: ٻَل]

– **ٻلوانُ ج ٻلوانَ:** [صفت ـ مذ] ٻل وارو، طاقتور، سگهارو، پهلوان

– **ٻِلَ:** [ا ـ مث] ڳِئون يا ڄوڙي ٿي مادي (جيڪا فقط ٻه ٿڻ ڏهائي)، ٻِلهه، ٻِٽ، جوڙي
☼ [سن: دو = ٻه]

• **ٻِلُ ج ٻِلَ:** [ا ـ مذ] ٻِلو (آفرين طور مليل)، تمغو، ميڊل
☼ تاجني، ڪانٽو
☼ [ظرف] سوگهو، مضبوط، سَڪ

– **ٻِلُ ڪرڻ:** [اصطلاح] سوگهو ڪرڻ، قابو ڪرڻ، سڪ ڪرڻ

– **ٻِلُ ڪَٽڻ:** [اصطلاح] ملاکڙي ۾ مقرر ٿيل انعام کٽڻ، ميلُ مارڻ

• **ٻُلَ ج ٻُلُون:** [ا ـ مث] کير لاهڻ لاءِ مينهن کي سار (مخصوص عضوي) ۾ ڏنل ڦوڪ، کير نه ڏهائيندڙ چوپائيءَ کي (علاج طور) سار ۾ ڏنل ڦوڪ (يا ٻانهن وجهڻ جو عمل)
☼ ڪَنج، تل، سوٽو (ڀيڙيءَ جو)
☼ سزا، مار، ڇينڀ

– **ٻُلَ ڏيڻ، ڪرڻ:** [اصطلاح] ڏڳيءَ يا مينهن کي سار ۾ ڦوڪ ڏيڻ
☼ ڪَنج ڪرڻ، تل ڏيڻ
☼ دٻ ڪڍڻ، سزا ڏيڻ، مار ڏيڻ

• **ٻِلاٽو ج ٻِلاٽا:** [صفت ـ مذ] ٻِن لاٽن وارو، ٻن طرفن کان روشني ڏيندڙ
☼ [ا ـ مذ] روشن منارو (جيڪو درياهه يا سمنڊ ۾ جهازن لاءِ روشني ڪري)، (light-house)

• **ٻِلاٽِي ج ٻِلاٽِيُون:** [ا ـ مث] ننڍڙو ٻيٽ، ٻيٽاري، ٻيلاٽي
'ڪارا ٻانڊ، ٻلاٽيون، ٻيو ڪيرن جا ڪوڪا' (حمل)

• **ٻُلاٽِي ج ٻُلاٽِيُون:** [ا ـ مث] محنت، تڪليف، پورهيو

• **ٻِلارَ ج ٻِلارُون:** [ا ـ مث] ٻن لارن واري چڙي
☼ پڙڪار، ماڻهن جو آواز، گوڙ، گهمسان، ٻلڪار

– **ٻُلارو ج ٻُلارا:** [ا ـ مذ] ٻلار، ٻلڪار

• ٻلارِي ج ٻلارِيُون: [ا ـ مث] ٻن لارن واري چڙي
'عمرا ٻلاري، آهي جهان، ملي سا جهنگ جي'
• ٻلاڙو ج ٻلاڙا: [ا ـ مذ] جهنگراڙ ٻلو
• ٻلاڙِي ج ٻلاڙِيُون: [ا ـ مث] وڏي جهنگ ٻلي
* ٻليءَ جي وڏي ڦرڙي
* ٻراڙي، ٻلهاڙي
* [سن: ٻڊالِ]
• ٻلال: [ا ـخاص] هڪ ذات جو نالو
* تعلقي گوني، ۾ هڪ ديهه جو نالو
• ٻلانگِڙي: [ا ـ مث] پرت جو هڪ قسم
* [س/ل]
• ٻلانگو ج ٻلانگا: [ا ـ مذ] ٻن لانگن وارو، سواريءَ جي جانور تي هڪ ٽنگ هڪ پاسي ۽ ٻي ٽنگ ٻئي پاسي ڪري ويهڻ جو نمونو، لانگ وريل، پير اندر، پير ٻاهر
• ٻلانگهه ج ٻلانگهُون: [ا ـ مث] ٻرانگهه، ورانگهه، وڏي وک
* [س/ات]
– ٻلانگهه پرڻ: [اصطلاح] ٻرانگهه پرڻ، وڏي وک وجهڻ
• ٻلانگهوڙ: [ا ـ مذ] ڊگها قدم، وڏيون وکون
• ٻلائِڻُ: [مص ـ فعل متعدي] ڪنهن ڪيرول مادي مينهن کي ميڙڻ لاءِ ٻل ڏيارڻ
– ٻلائِي: [ا ـ مث] ٻل ڏيارڻ جي مزدوري
• ٻلٻيجُ: [ا ـمذ] دوا طور طاقت ڏيندڙ ٻج جو هڪ قسم
* [سن: ٻل = طاقت + ٻيج = ٻج]
• ٻلٽِي ج ٻلٽِيون: [ا ـ مث] ريلوي، ٽرڪ يا ڪوچ وغيره رستي موڪليل مال ڇڏائڻ جي رسيد
– ٻلٽِي ڪرڻ: [اصطلاح] روانو ڪرڻ، موڪلڻ، اُماڻڻ (مال اسباب)
• ٻلـدُ ج ٻلـدَ: [ا ـ مذ] ٻڙد، ڍڳو، ڏاند
* [س/ل ـ سن: ٻليورد]

• ٻلـڙِ: [ا ـ مث] مادي سوئر (ٻچن سوڌي)، پونڊڻ
• ٻلِڙ: [ا ـ مث] ٻارڙي، معصومڙي، ابهم
* ننڍي جوان زال
'ٻلر لگو ٻاڻ، ٻسو جو جراڻي' (شاهه)
* مادي ٻچو (ڪنهن جانور جو)
• ٻلـڙُ ج ٻلـڙ: [ا ـ مذ] ننڍو ٻار، ٻارڙو، ٻچو (ٻليءَ جو)، پونگڙو، ٻلهر، گلر، ٻلر، (سوئر جو)، ڪنهن بہ جهنگلي جانور جو ٻچو
* [س/ڪوهه]
• ٻلڙُ گوِيو ج ٻلڙ گويا: [ا ـ مذ] وچ ويڙهائو، چيٽي پرو، چغلخور، ٻچاپڙو
* [س/ات]
– ٻلڙ گويو ٿيڻ: [اصطلاح] چغلخور ٿيڻ
* ٻچاپڙو ٿيڻ
• ٻلِڙو ج ٻلِڙا: [ا ـ مذ] ڳهه جو هڪ قسم، ڪنن ۾ پائڻ جو هڪ والو
* ننڍو ٻلو، ٻليءَ جو ٻچو، ٻلونگڙو (پونگڙو)
* [مث: ٻلڙي ج ٻلڙيون]
* [سن: ويڊال]
• ٻلِڙِي ج ٻلِڙيون: [ا ـمث: 'ٻلي' جو تصغير] ننڍي ٻلي
* هڪ قسم جو لوهه جو اوزار (جنهن سان کوهه مان ڪريل شيون ڪڍبيون آهن)
• ٻلڪارَ ج ٻلڪارُون: [ا ـمث] زوري، زبردستي، ڏاڍ، ظلم
• ٻلڪارَ ج ٻلڪارُون: [ا ـمث] جهڙڪ، ڇڙٻ، دڙڪو، ڀيڪي
* گوڙ، گهمسان، آواز
• ٻلِڪيُون: [ا ـ مث] هندن جي هڪ رسم موجب رکيل ايڪاٽو يا اپواس (جيڪو ڪنواريون ڇوڪريون يا ننڍيون نينگريون پرڻيل زالون رکنديون آهن)
* [س/ٺ]

● ٻِلِڪڙو ج ٻِلِڪڙا: [ا ـ مذ] ننڍو سوراخ. تنگڙو. ڳڙڪڙو

⁕ [س/ات]

● ٻَلڻُ: [مص ـ فعل لازمي] ٻرڻ. جلڻ

⁕ [سرا]

⁕ [ٻليس ٻلندس ٻليل]

● ٻُلڻ ج ٻُلڻيُون. ٻُلڻيُون: [ا ـ مث] ٻلهڻ. ٻرون. پاڻيءَ جي جانور جو هڪ قسم (ڪاري رنگ جي مينهن جي ڪونهين جهڙو مڇي کائي ۽ سنڌس چربي ٻيڙين جي مک لاءِ ڪم اچي)

'ٻهون گهمن ٻلهڻيون. ساڻ تنهين سيسر' (حفيظ)

⁕ مڇيءَ جو هڪ قسم، Dolfin

● ٻَلَڻُ: [مص ـ فعل متعدي] ڳئون يا مينهن کي کير لاهڻ لاءِ سار ۾ هٿ يا موٺو لنگهائڻ. ٻل ڏيڻ

● ٻِلڻي ج ٻِلڻيُون: [ا ـ مث] کير ڏائيندڙ جانور (جهڙوڪ ڇيلي ڳائي يا ڪونهين) کي کير ڏائي وڃڻ کان روڪڻ لاءِ سنڌس ٻوٽ تي ٻڌل ٻه چنهنبدار ڪاٺيون. ٻلهڻ

⁕ [س/ٿ]

● ٻِلو ج ٻِلا: [ا ـ مذ] مشهور گهرو پالتو جانور

⁕ ٻنيءَ يا باغ ۾ ڪوبه زيان ڪندڙ پکي. طوطو (هاري طوطن کي جهار هڪليندي چوندو آهي 'هو ٻلو')

⁕ ڏاتوءَ مان خاص نموني جو نهيل نشان (جيڪو آفرين جوڳي ڪم جي عيوض ڏنو وڃي) ٻِلُ. تمغو

⁕ اک جو تارو

⁕ [مث: ٻلي ج ٻليون]

⁕ [سن: ٻڊال. وڊال]

'پنهونءَ پيڪان پجنديا. ٻلن تان ٻيٺي' (شاهه)

⁕ [صفت] شيرو يا پورين اکين وارو. تيز نظر. تاڪائو

⁕ پرائي ننگ ڏي بري نظر سان نهاريندڙ

— ٻلو پوڻ: [اصطلاح] مصيبت اچڻ. تڪليف اچڻ

⁕ [س/ات]

— ٻلي جهڙو پوڻُ ڪرڻ: [اصطلاح] شرمساري ٿيڻ. ڦِڪو ٿيڻ. منهن پيلو ڪرڻ

⁕ سڀ ڪجهه وڃائي ويهڻ

● ٻلو ٽِڙو ج ٻلو ٽِڙا: [ا ـ مذ] ٻاروتو. تنجڻو

⁕ [س/ات]

● ٻلونتُ ج ٻلونتَ: [صفت] سگهارو. بهادر. پهلوان

⁕ [سن: ٻلونت = ٻل وارو]

● ٻلونگڙو ج ٻلونگڙا: [ا ـ مذ] ٻليءَ جو ٻچڙو. پونگڙو

⁕ [سن: ٻڊال. وڊال = ٻلي]

● ٻلهُ ج ٻلهَ: [ا ـ مذ] سوئر. مرون

● ٻِلهَ ج ٻِلهُون: [ا ـ مث] ٻه گڏ. ٻيلهه. ٻِٽ. جٽ

⁕ هڪ جهڙو. برابر

⁕ ٻن ٿڻن مان کير ڏيندڙ چوپائي. ٻِٿڻي

⁕ ملهه جو هڪ انگ. ٻلها ٻاڙي. ٻناٻاڙي

— ٻِلهَ ڏيڻ: [اصطلاح] اڏنگي هلت ڪرڻ

— ٻِلهَ هڻڻ: [اصطلاح] ملهه ۾ ٻلهاٻاڙي ڏيڻ. دسڻ (ٻٽ تي)

● ٻُلهَ ج ٻُلهُون: [ا ـ مث] کير لاهڻ لاءِ مينهن کي سار (مخصوص عضوي) ۾ ڏنل ڦوڪَ. کير نه ڏهائيندڙ چوپائيءَ کي (علاج طور) سار ۾ ڏنل ڦوڪ

— ٻُلهَ ڏيڻ/ ٻُلهَ ڪڍڻ: [اصطلاح] ٻل ڏيڻ. دٻ ڪڍڻ. سخت تنبيهه ڪرڻ

● ٻِلهاٻاڙي: [ا ـ مث] ملهه جو هڪ انگ (جنهن ۾ آڏو ٽنگ ڏيئي. هٿن جي زور تي مخالف کي ٻلن ٻريا پاسي ڀر ڪيرائجي)

— ٻِلهاٻاڙي هڻڻ: [اصطلاح] ملهه جو هڪ داءُ ڪرڻ

⁕ اٽڪل سان قاسائي موقعي جو فائدو وٺڻ

⁕ لاچار ڪرڻ

● ٻِلهارُ/ ٻِلهاري: [ظرف] گهوري. فدا. قربان. نثار

⁕ [سن: ٻل = قرباني]

– **ٻلِهانُ ٻلِهاري ٿيڻ:** [اصطلاح] قربان وڃڻ، صدقي ٿيڻ، گهول وڃڻ

❊ خوش ٿيڻ، بهار بهار ٿيڻ

• **ٻُلهارِي:** [ا _خاص] تعلقي ننگرپارڪر ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻِلهاڙو:** [ا _ مذ] 'ملهه' وانگر سنڌ جي پهلوانن جي هڪ مشهور راند (جنهن ۾ مخالف ڌرين جا ٻه پهلوان ساڳئي وقت هڪٻئي سان زور آزمائي ڪن جن مان هڪ جهلي ٻيو چلائي).

• **ٻِلهاڙِي ج ٻِلهاڙِيُون:** [ا _ مث] ٻليءَ تي ٿيندڙ خطرناڪ ڦرڙي، ٻراڙي، ٻلاڙي

• **ٻِلهانگو:** [ا_مذ] ٻِسانگو ٻِيانو

• **ٻَلَهاڻِي:** [ا_خاص] هڪ ذات جو نالو

• **ٻلهرُ ج ٻلهرَ:** [ا _ مذ] سوئر جو ٻچو، ٻلر، ڪنڌُ، جوئيو، سوئر جي آور (جنهن ۾ ٻچا هوندا آهن)، ڪتي، گدڙ، ٻگهڙ وغيره جو ٻچو. ڪنهن ٻه جهنگلي جانور جو ٻچو

❊ [س/ات]

• **ٻلهَڙُ ج ٻلهَڙَ:** [ا _ مذ] ملهه جو هڪ انگ، ٻنهي ڄنگهن ۾ جانئو

❊ ٻن ديوارن وچان سوڙهو رستو

❊ [س/ڪرم]

• **ٻلهڙِ:** [ظرف] ٻه ڄڻا گڏ، ٻئي گڏوگڏ، جوڙو جوڙو ٻيجڙ، ٻيلهڙ، ٻيلهه

• **ٻلهڙا:** [ا _ خاص] هڪ ذات جو نالو

• **ٻلهڙو ج ٻلهڙا:** [ا _ مذ] گدڙ يا ٻگهڙ جو ٻچو، ٻلهر

❊ [س/ل]

• **ٻلهڙيجي:** [ا _خاص] تعلقي ڏوڪريءَ جي هڪ ديهه جو نالو

• **ٻُلهڪارَ ج ٻُلهڪارُون:** [ا _مث] ٻلڪار، تمڪي، تڙي ڇڙٻ

❊ سوئر جي ٻيڪي

• **ٻِلهَڪِ ٻِلهَڪِ ڪرڻ:** [اصطلاح] تمام گهڻو ۽ ڏاڍو روئڻ، هنجهون هارڻ، سڏڪا ڀرڻ

❊ [س/ات]

• **ٻلهڪڻُ/ ٻِلهڪڻُ:** [مص_ فعل لازمي] ڏاڍو روئڻ، ڦڪڻ، لڇڻ

❊ [س/ات]

• **ٻِلهَڻ:** [ا _ مث] ڪير پيئندڙ ڦر کي ٻوٿ تي ٻڌل ٻه سانگي ڪاٺي (جيڪا هن کي کير پيئڻ کان روڪي سگهي)

❊ ملهه جو هڪ داءُ، ڪان ٻلائي

❊ ٻن درياهن يا ٻن واهن جي وچ وارو زمين ٽڪر

– **ٻِلهَڻ تي چاڙهڻ:** [اصطلاح] موقعو ڏسي نقصان رسائڻ

❊ ملهه ۾ ڪان ٻلائي ڪرڻ

• **ٻُلهَڻ ج ٻُلهَڻِيُون:** [ا _ مث] ٻاٺيءَ جو هڪ ساهوارو (ڪاري رنگ جو مينهن جي ڪونهين جهڙو مڇي ڪاٺي ۽ سنڌس چربي ٻيڙين جي مک لاءِ ڪم اچي، اڪيون ڪونہ ٿينس، هي سنڌو درياهه جي خاص آبي حيوانات ۾ شامل آهي) ٻرون (Dolphin)

'ٻهون گهمن ٻلهڻيون، ساڻ تنهين سيسر' (حفيظ)

❊ مڇيءَ جو هڪ خاص قسم (Dolphin)

• **ٻُلهَڻُ:** [مص_ فعل متعدي] ٻل ڏيڻ، ٻلڻ

❊ [ٻُلهيس ٻُلهندس ٻُلهيل]

• **ٻِلهڻِي:** [ا_خاص] تعلقي سيوهڻ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻُلهڻِي:** [ا_خاص] ٻني عاقل ۽ ڪنڌڪوٽ تعلقن ۾ ديهن جا نالا

• **ٻلهو ج ٻلها:** [ا _ مذ] ننڍو مترڪو (جنهن جو هڪڙو پاسو گول ٿئي)

❊ [صفت] زن مريد، مڄو

❊ [س/ل]

❊ پيٽ وڏو، ٻيو

❊ بي ڊولو، بدشڪل

❊ [س/ات]

– ٻلهي ٻوڙيو ج ٻلهي ٻوڙيا: [صفت – مذ] ٻلهي منهن وارو، بدشڪل

※ [س/ات]

• ٻُلهياري: [ا – خاص] تعلقي ڏيپلي ۾ هڪ ديهه جو نالو

• ٻلهيڊ: [ا – مث] ولر، ٽولو (جانورن جو)، گهل

• ٻلهيڊو: [ا –خاص] تعلقي گنبت ۾ هڪ ديهه ۽ ڳوٺ جو نالو

• ٻلي ج ٻلي: [صفت – مذ] ٻلوان، سگهارو

※ [سن: ٻل = زور]

• ٻلي ج ٻليون: [ا – مث] ڪوئا ڪائيندڙ مشهور گهرو جانور

※ گُربه، ڦوسڙي

※ ناتاري (جنهن سان ٻيڙيءَ جو ٻگهه ٻڌندا آهن)

※ لوهه جي چنبن واري ڪڙي (جنهن سان کوهه ۾ ڪريل شيون جهڙوڪ ٻاڏي، ڏول، بالٽي، رسو وغيره، ڪڍجن)

※ تير جي ڇهنب

※ ڪاغذن کي ڦاسائڻ واري لوهه جي چمٽي

※ ٻرائڙي، ٻلهاڙي

※ [س/ل]

– ٻليءَ پيرُ: [ا – مذ] ننڍڙن ٻارن کي ڪتڪتائي ڪرڻ جي هڪ راند

– ٻليءَ پيرُ هلڻ: [اصطلاح] تمام آهستي هلڻ

– ٻليءَ پيرُ نہ ڇاڻڻ: [اصطلاح] ڪجهہ بہ نہ ڄاڻڻ

– ٻلي مارڻ: [اصطلاح] وڏو گناهه ڪرڻ، وڏو قصور ڪرڻ

– ٻليءَ مُنهُون: [ا–مذ] بي ديدو، بيشرم، منهن رکو

• ٻليارُ: [ا – خاص] سنڌوندي جي اڳئين وهڪري جي هڪ شاخ (جنهن ۾ ٻيا ٻوراءِ واهڙ بہ اچي چوڙ ڪندا هئا)

'جلهن ڌاڳيي ٻون ٻٺي وهن ٻليار ۾' (شاهہ/ڏهر)

※ اها جاءِ جتي بہ درياهہ يا واهڙ اچي گڏجن، دوآبہ (دوابہ واريها)

※ ٻلي ۽ زور واري زمين

• ٻلي ٽُڙي: [ا–خاص] ڏارهياڙي جبل جي هڪ چوٽيءَ جو نالو (جتي چون ٿا تہ منزل ڪندي 'هنبرسن' نالي هڪ انگريز جي ٻلي وڃائجي وئي هئي، جيڪا گهڻي انعام باسڻ بعد هٿ آئي، انهيءَ ڏان اهو نالو پيس)

• ٻليدانُ: [ا – مذ] روشنيءَ جي جڳهه

※ ڏيئو، چراغ

• ٻليدائي: [ا – خاص] تعلقي ميهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• ٻليدائي: [ا – خاص] هڪ ذات جو نالو

• ٻليدو ج ٻليدا: [ا – مذ] ڍڳو، ڏاند، ٻيل، ٻڙد

※ انبوهہ (مالهن جو)

※ وڳ، ولر (جانورن جو)

※ ڍِڳُ (ملڪيت جو)

※ [صفت] گهڻو، زياده، جهجهو

※ [س/ل]

• ٻماڙ: [ا – مث] اها جاءِ جنهن کي ٻہ طبقا هجن، ٻن ماڙين واري جاءِ

• ٻنُ ج ٻنَ: [ا – مذ] ٻَن، جهنگل، ٻيلو

※ پوٺو، مٿانهون ميدان

'چن چلي ٻوءِ ٻن، ني‌ءِ ٻر اڏمر نجهرو' (شاهہ)

※ ٻنو، ننڍو ٻند (جيڪو ٻاري کي ٻالٽيءَ جي جهل لاءِ ڏبو آهي)

※ نبير (ڏڪ جو نشان)، وڏ

※ ٻن، اوڙاهہ

※ [س/ل]

– ٻنِ: [ظرف] ٻن ۾، اوڙاهہ ۾، کوهه ۾، پاسي، پري، ٻئي پاسي

'ٻيون ڏيئي ٻن کي، هلچ پاسي هوت' (شاهہ)

– ٻنِ پوڻ: [اصطلاح] (ٻنڻ ۾ استعمال ٿيندڙ اصطلاح) ڪڏ ۾ پوڻ، اوڙاهہ ۾ پوڻ، گمر ٿي ناس ٿيڻ

'درد غمر آهي تہ بهتر نہ ٻن وڃي پيا ٻئي جهان' (غمدل فقير)

• **ٻن ڏيڻ/ ٻن وِجهڻ:** [اصطلاح] ڪڏ ۾ وجهڻ

※ ڇڏي ڏيڻ، ترڪ ڪرڻ، هٿ ڪڍي وڃڻ، ٻاهر ڏيڻ

'ڀيون ڏيئي ٻن، ڳُرڪي ڳڏيا ڪاپڙي' (شاهه)

• **ٻِنِ:** [عددي صفت] 'ٻه' جي جري صورت

- **ٻن ٻاهين ۾ هئڻ:** [اصطلاح] ٻن مصيبتن ۾ هئڻ، ٻہ طرفو ڦاسڻ يا تڪليف ۾ اچڻ

- **ٻن ٻيڙين تي پير هُئڻ:** [اصطلاح] ٻن خيالن ۾ هئڻ، ٻہ چتو هئڻ

- **ٻن ٻيڙين ۾ چَڙهڻ:** [اصطلاح] ساڳئي وقت ٻہ ڪم هٿ ۾ ڪڻڻ، ٻہ جوابداريون پنهنجي ذمي ڪرڻ

- **ٻن ويڙهائُو:** [ا ـ مذ] ٻن ڪي پاڻ ۾ ويڙهائيندڙ، لائي ڇائي ڪندڙ، چيڻاپور، ٻہ ويڙهائو

• **ٻنا ٻاڙي:** [ا ـ مث] ملهہ جو هڪ انگ، ٻِلهاٻاڙي، ٻنابهري

※ [س/ل]

• **ٻناٻيڙ:** [ا ـ مث] ڪوڏين جي راند ('ماري ڪٽي' يا 'ڪت ڪتالي') ۾ آمهون سامهون ٻيل ٻن ڪوڏين کي گڏي ڏڪ هڻڻ جو داءُ

※ [س/ل]

• **ٻنارو:** [ا ـ مذ] اهو (وڏو) ڪوهہ يا ٻڙهاڏو جنهن تي ٻہ نار چاڙهيا وڃن، جنگ ڪوهہ، ٻهڙ

• **ٻناڙو ج ٻناڙا:** [ا ـ مذ] ڇت کي ڏنل ننڍو ٻنو، ٻنوڙو

• **ٻَنبُ ج ٻَنبَ:** [ا ـ مذ] ڊاڙ، ٻناڪ، لباڙ

※ [س/ٽ]

※ چشمو، قدرتي ڦاٽ

- **ٻنب سَٽِڻ:** [اصطلاح] ڀٽَ هڻڻ، ڊاڙ هڻڻ

- **ٻنب ڦاٽڻ:** [اصطلاح] راز فاش ٿيڻ

• **ٻنبَڙُ:** [صفت ـ مذ] ٿلهو، متارو

※ [س/ل]

• **ٻنبَڻُ:** [مص ـ فعل متعدي] ٿانو يا ماڻ کي (ان وغيره سان) ڏَٽي ڀرڻ، گهڇڻ

※ [ٻنبيس ٻنبندس ٻنبيل]

• **ٻَنَٻَڏڙِيهہ ٻَنَٻَڏِي:** [ا ـ مث] ٻَڌي مهيني جي سهائي پک جي ٻارهين تِٿ (جنهن تي هندو جاتيءَ وارا ورت رکندا آهن ۽ اهو ڏينهن شادي ڪرڻ لاءِ شبهہ/سهاڳوليکين)

• **ٻَنيُ ج ٻَنيَ:** [ا ـ مذ] ٻنهو دروازو، لنگهہ، چائنٺ

※ [س/ل]

※ منڍ، ڳَنُ

※ [س/ات]

• **ٻنيا:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو

※ تعلقي سيوهڻ ۾ هڪ ديهہ جو نالو

※ [ا - مث] ٻانپ، ممر

• **ٻُنيو ج ٻُنيا:** [ا ـ مذ] گهر جو دروازو

※ ڏيڍي، لنگهہ

※ گهٽ، لڪ

※ ورت جو منڍ وارو حصو

- **ٻُنيا ڪري نِڪرڻ:** [اصطلاح] ٻاٽيءَ جو نيسر يا ڪسيءَ مان زور سان نڪرڻ ۽ جهرجهر ڪري وهڻ

- **ٻُنيان ٻرَڻ:** [اصطلاح] گهر مان لڳڻ، گهر ٻاهر ٿي اچڻ

'ٻنهان جن ٻري، ڏونگر سي ڏوريندين' (شاهه)

- **ٻُنيو اورانگهڻ:** [اصطلاح] ٻئي گهر ۾ پوڻ

※ لوڙهو لتاڙڻ

- **ٻُنيو ٻئي پاسي ڪرڻ:** [اصطلاح] اڏاوت ڦيرائي ڇڏڻ

※ جوڳي جٽ ڪرڻ، سخت نقصان رسائڻ

- **ٻُنيو ٻَنجڻ:** [اصطلاح] اولاد ٿيڻ

※ ڏيو روشن ٿيڻ

- **ٻُنيو ٻُورجڻ:** [اصطلاح] اولاد نہ هئڻ ڪري پيڙهي ختم ٿي وڃڻ

※ در ٻورجڻ

- **ٻَنيو وٺي ٻيهڻ:** [اصطلاح] در جهلي ٻيهڻ، عرض يا سوال لاءِ ڪپ ڪوڙي ٻيهڻ

- **ٻَنجَڻُ ج ٻَنجَڻَ:** [ا ـ مذ] اڻ ڄيريل ٻلو، ٻَنجيل ٻلو

- **ٻَنجَڻُ:** [مص ـ فعل لازمي] ڪنهن ٿانو کي منهن سوڌو ٻرڻ، ٻوڄ ڏيڻ، ٻنجو ڏيڻ
  - ❊ [ٻَنجيو ٻَنجندو ٻَنجيل]

- **ٻَنجو ج ٻَنجا:** [ا ـ مذ] ٻوڄ، ڍَڪو
  - ❊ ٻَندُ، ٻندو
  - ❊ روڪ، بندش

- **ٻَنجو اچڻ:** [ا ـ مذ] ٻوڄ اچڻ، ٻندو اچڻ، بندش پوڻ، بند ٿيڻ

- **ٻَنجو ڏيڻ:** [اصطلاح] ٻوڄ ڏيڻ، صفا بند ڪرڻ (ناجائز حرڪتن يا ڪمن کي)

- **ٻَنجِي ج ٻَنجِيُون:** [ا ـ مث] ٻوڄ، ٻجي، ڍَڪو
  - ❊ ٻونبُ، ٻونبِي (ڪٽ وغيره جي ٻاڻي جي)
  - ❊ ڪاٺ جي چاڪڙيءَ جو گول ڄنڊيءَ جڙهيل ٻونبُ (جنهن ۾ ٻير جو اگونوءِ سالس لاڳيتي اگر اٽڪائجي)

- **ٻِندِ:** [ا ـ مث] ٻوند، ڦُڙو، قطرو، ذات جو قطرو، ٻڙي، ٽِبڪو
  - ❊ [سن: ٻِند]

- **ٻُندُ، ٻُندو ج ٻُندَ، ٻُندا:** [ا ـ مذ] ڪاٺ جو ٽڪر (جيڪو ٽيڪي يا ٽيڪي جي پٺ ۾ وڏي طور يا ٻِٽي ٿي ڪم اچي)
  - ❊ ٿوٺي، ٿنيو، ٻند
  - ❊ [صفت] ٿلهو
  - ❊ قداور
  - ❊ [س/ات]

- **ٻُندِڙو ج ٻُندِڙا:** [ا ـ مذ] ننڍڙو ٻندو يا ٽِڪ جڙهيل ڪوڪو، ڪنن ۾ پائڻ جو هڪ ڳهه، ٻندو، ڏُر، والڙو
  'ليٽ پيٽ گـنڊڙا، ٻلي ۽ ٻاٽا ٻنڊڙا'

- **ٻُندِڙي ج ٻُندِڙيُون:** [ا ـ مث] ننڍڙو ٻندو، ٻندڙو

- **ٻُندِلِي:** [ا ـ مث] ڳهه جو هڪ قسم (جيڪو پيشانيءَ تي پٽجي)، ٽِنجي، چِندي
  - ❊ [هند: ٻِندِي]

- **ٻُندِٽِي ج ٻُندِٽِيون:** [ا ـ مث] ٻندڙي
  - ❊ [س/ات]

- **ٻِندو ج ٻِندا:** [ا ـ مذ] ٻوند، ڦُڙو، قطرو، ذات جو قطرو، ٻڙي، ٽِبڪو
  - ❊ [سن: ٻِند]

- **ٻُندو ج ٻُندا:** [ا ـ مذ] ڪنن ۾ پائڻ جو هڪ ڳهه، ٻندڙو، نيزي
  - ❊ لٺ يا لڪڻ جي ٽِڪي لوهه جي ڇهنب، ڪندري

- **ٻِندِي ج ٻِندِيون:** [ا ـ مث] ٻڙي، ٽِبڪو
  - ❊ [سن: ٻِند]

- **ٻُندِي ج ٻُنديُون:** [ا ـ مث] هُرلي جو هڪ عضوو
  - ❊ ٿوٺي (جنهن تي نهور ٻيهي)
  'ثابت ٻندي سور جي، جيءَ ۾ ڪوڙي جن' (غلام علي لغاري)
  - ❊ بندوق جي ٻن نالين جي وچ ۾ ابريل ٻڙي (جنهن تي نظر ڏري نشان وٺبو آهي)
  - ❊ مڪ، ڪندري، ٻندو، ٻندڙو (ڪنن جو ڳـَهه)

- **ٻِنڌِ:** [ا ـ خاص] هالا ۽ گهوٽڪي تعلقن ۾ ديهن جو نالو

- **ٻَنڌَ ج ٻَنڌُون:** [ا ـ مث] پاڻيءَ کي روڪڻ لاءِ وڏو مضبوط بند، ٻَندُ (واهه يا درياهه جي ڪناري وارو)
  - ❊ [سن: ٻَنڌ]
  'هاڪ وهندو هاڪڙو، پجندي ٻنڌ اروڙ'
  - ❊ وڏي ڪڙ، پِل
  - ❊ رسي، نوڙي

- **ٻنڌ ٻڇڻ:** [اصطلاح] بند ٻڇڻ
  - ❊ پاڻيءَ جو اٿلي پوڻ
  - ❊ ڪنهن بہ شيءِ جو گهڻي انداز ۾ اچڻ، اٿڪ لهي پوڻ، هر هر اچڻ

- **بندُ ج بندَ:** [ا ـ مذ] ٻگل عضوي کي (جوڙ لاءِ) ٻڌل چيڙي
  ※ رنگ کي پڪو ڪندڙ شيءِ (جهوڪ لتڪي، وغيره)
  ※ [سن: بند = ٻڌڻ]
  ※ ڪيڙي جو هڪ قسم
  ※ [س/ڪوهـ]
  ※ چوپائي مال جي هڪ بيماري (جيڪا ڳل ڳلم ڪاٺ ڪري ٿي)
- **بندارَ ج بندارُون:** [ا – مث] ٻيڙيءَ جو رسو (جنهن سان ڳـنَ ۽ پـتَ ٻڌندا آهن)
- **بندارُ ج بندارَ:** [ا ـ مذ] مقرر ٿيل لوازمو، وظيفو، موڪا، لاڳ، روزينو
  ※ واعدو، انجام، قول، سخن
  ※ [سن: بندن]
  ※ مضبوط وٺيل رسو
  'ٻڌو ڪنهن ٻانڌاڻ، هينئڙو هوتاڻيءَ سين' (شاهه)
  ※ ٻڌڻ جي رسي، سرڪڻ ڦاهي، ڳـنَ
  ※ لاڳاپو، شرط
  ※ هير، عادت
  ※ قبضي، ٻڌ
  ※ چوپائي مال جي هڪ بيماري
- **بنداڻي ج بنداڻي:** [صفت] بنداڻ ٻڌل، وظيفي دار
  ※ ڏن ڀرو، مريد
  ※ عادتي، هيراڪ (نشي جو)
  ※ بندڻ ۾ ٻڌل، سلهاڙيل
  ※ رشتي ۾ مضبوط
- **بندا وارو:** [ا ـخاص] ڪوهستان جي هڪ جبل جو نالو
- **بندائڻُ:** [مصدر 'بندڻ' مان متعدي بالواسطه] ٻڌائڻ، قابو ڪرائڻ، ڦاسائڻ، جيل ۾ وجهرائڻ
- **بنداڻي:** [ا ـ مث] ٻڌڻ واري ڪم جي اُجرت
- **بنڌائڻُ:** [مص ـ فعل متعدي] ٻڌائڻ، سٹائڻ، چتائڻ
  ※ [ٻنڌايو ٻنڌائيندو ٻنڌايل]
- **بنڌڻُ:** [مص ـ فعل لازمي] ٻڌڻ، سٹڻ
- **بنڌڻ سنڌڻ:** [اصطلاح] سٹڻ سمجهڻ، ڄاڻڻ ٻجهڻ
- **بنڌي سنڌي:** [ظرف] ٻڌي سڌي
- **بندرو:** [ا ـ مذ] وڏيءَ پٽ کي ٻاهران ٺيڪ ڏيڻ لاءِ گول پٽ، سندرو
- **بندڪُ:** [صفت] ٻڌندڙ، ڦاسائيندڙ
  ※ [ا ـ مذ] انجام، واعدو
  ※ [سن: بندڪ]
- **بندڙي:** [ا ـخاص] تعلقي سيوهڻ ۾ هڪ ديهه جو نالو
- **بندڻُ:** [مص ـ فعل متعدي] ٻڌڻ، قابو ڪرڻ، سوگهو ڪرڻ
  ※ بندڻ، جهلڻ، روڪڻ
  ※ [سن: بندن = ٻڌڻ]
  ※ [ٻنڌيو ٻنڌندو ٻنڌيل]
- **بندڻُ ج بندڻَ:** [ا ـ مذ] پيوند، پيچ، ڳانڍاپو مقرر ڪم (جنهن جي ڪرڻ لاءِ ماٿهو ٻڌل هجي)
  ※ فرض
  ※ پڪو ٻهه
  ※ قاعدو، قانون
  ※ تنجهڻ، باروٺو
  ※ [سن: بندن]
  'پينگهي منجهه پيام، بندڻ ٻاروچن جا' (شاهه)
  ※ بار وغيره ٻڌڻ لاءِ (ڪپهه، ڪانهين يين وغيره مان ٺهيل) ٿلهو رسو، نوڙ
  ※ چيلهه کي ٻڌڻ جو ڪپڙو، سندرو، ڪمربند
  'بندڻ سوٽي بند، جو ٻهڄاڻي ٻرينهه ڪي' (شاهه)
  ※ لاڳاپو تعلق، پيچ، وڪڙ

– **ٻنڌڻ ٻڌڻ:** [اصطلاح] سنڌرو ٻڌڻ، ڪمرڪشڻ، تيار ٿيڻ

٭ همت ڪرڻ، ڪوشش ڪرڻ

– **ٻنڌڻ پوڻ:** [اصطلاح] قاعدي جون مجبوريون پوڻ

٭ فرض ٿيڻ

٭ ناتو ڳنڍجڻ، لاڳاپو ٿيڻ

٭ عشق لڳڻ

’ٻهرين ماهه پياس، پرٿئون ٻنڌڻ ٻروچ سان‘ (راڄن شاهه)

• **ٻنڌِڻو ج ٻنڌِڻا:** [ا _ مذ] ڪنهن به شيءِ جي ٻڌڻ جو ڪپڙو، مانيءَ ٻڌڻ جو ڪپڙو، مٽي کي ٻڌڻ جو ٽڪنڊو ڪپڙو، قصابو، ٻنڌڻ، تنجڻو

– **ٻنڌِڻن ۾ هُجڻ:** [اصطلاح] تنجڻن ۾ هجڻ، ٻاروتن ۾ هجڻ، ننڍيءَ عمر جو هجڻ

• **ٻنڌِي ج ٻنڌِيُون:** [ا _ مث] جسم ۾ تنتن ۽ گوشت جو مچو، پنو، مشڪ

٭ [سن: ٻنڌن]

• **ٻنڊي ج ٻنڊيُون:** [ا_مث] ٻڙي، نقطو، ٽڪو، قطرو، ڦُڙو، بونِد، نطفو، ٻندِي

٭ [سن: بند، رِند]

• **ٻُنڊي ج ٻُنڊِيُون:** [ا _ مث] ڪوهاڙي ۾ ٻاسي سان ڪتل ٺوٺي (جيڪا نهوريءَ ٻانڊيءَ کي ڪٽي بيهي)، ٻندي

• **ٻنڌِيانُ:** [ا _ مذ] مقرر ڪيل لاڳ، ٻنڌانُ. لوازمو، رڪب، دِل، نذرانو، ڀيٽا

٭ ويساهه، يقين

٭ [سن: ٻنڌن]

• **ٻنڌيجُ:** [ا _ مذ] جهل، روڪ، بندش، اٽڪاءُ

٭ [سن: ٻنڌ = ٻڌڻ]

٭ [ضد: ’اِنزال‘]

٭ مقرر اگهه

٭ [س/ڪوهه]

• **ٻنڊِيُون:** [ا _ مث] تنجڻ، ٻاروتا (جمع ۾ استعمال ٿيندو)

• **ٻنڀُ ج ٻنڀَ:** [ا _ مذ] وڏو لنج

٭ [س/ل]

• **ٻنڀَ، ٻِنڀَ ج ٻِنڀُون:** [ا _ مث] ٻِبيءَ جي چوٽي (عورت جي)، ٻندِي، ڏندِي

٭ پلال جو ڳڌو

٭ [س/ٿ]

• **ٻُنڀَ ج ٻُنڀُون:** [ا _ مث] ٻڙي، نقطو، ٽڪو

٭ بوند، ٻندِي، ٻندو، اٽڪاءُ

٭ [سن: بِند، وِند]

٭ ٻڪرين سان گڏ چرندڙ ٻڪر کي ٻوڪڻ (لڱ) کان روڪڻ لاءِ مخصوص عضوي کي ڌاڳي جو ڏنل ٻند

٭ [س/ل]

– **ٻُنڀَ ڏيڻ:** [اصطلاح] ٻڙي ڏيڻ، رقم وارڻ، ترڪي ڇڏڻ، وصوليءَ جو آسرو پلڻ

– **ٻُنڀَڙُ ج ٻُنڀَڙَ:** [ا _ مذ] ٻنڀڻ

• **ٻُنڀَڻُ ج ٻُنڀَڻَ:** [ا _مذ] مقعد جي پاسي وارو گوشت جو ڳنڍو، چِتڙُ، ٻنڀڙَ، ويهڪ وارو هنڌ

• **ٻُنڀَڻُ:** [مص_فعل متعدي] ٻنڀو ڏيڻ، بند ڪرڻ، ٻوڄ ڏيڻ

٭[سن: ٻنڌ: ف: بند]

٭ کير پيئڻ کان روڪڻ لاءِ ٻڪريءَ جو ٻوٽ بند ڪرڻ

٭[س/ڪوهه]

– **ٻُنڀو ج ٻُنڀا:** [ا _ مذ] بند، ڳنڍو (پاڻيءَ کي روڪڻ لاءِ)، ٻنڌو

٭ [س/ل]

– **ٻُنڀو ڏيڻ:** [ا _مذ] پاڻي بند ڪرڻ، ڳنڍو ڏيڻ، آڏ ڏيڻ، روڪڻ

– **ٻُنڀو لوڙهڻ:** [اصطلاح] پاڻيءَ جو ڳنڍو ڀڃڻ، ٻوڪ ڏانهن پاڻي ڇوڙڻ

• **ٻنٻو ج ٻنٻا:** [ا ـ مذ] پاڪڙي ڪان سواءِ اٺ تي چڙهيءَ لاءِ ٻنڌاڻ، اِنڊو

* ڳڌهه جو هنو

• **ٻنڊِي ج ٻنڊِيُون:** [ا ـ مث] ڪلهائين صدري

* [س/ل]

• **ٻنڊِي:** [ا ـ خاص] گهوٽڪي، لاڙڪاڻي ۽ ڳنبٽ تعلقن ۾ ديهه جو نالو

• **ٻنڊِي ج ٻنڊِيُون:** [ا ـ مث] ٻڙي، ٽٻڪو

* ٻٻي جي ٻونڊ، ٻِنڊ

* داغ، چٽو

* درياءَ جو ڇڏيل زمين ٽڪر، ٻيٽاري

* ڳڌهه يا ڏاند جو آٺر. ڏڳي جي ڪلهي تي يا ڳڌهه جي پٺيءَ تي ڪپڙي جو رکيل تهه

* ڪکن يا ڪپڙي جو ٺهيل ويڙهو، ٻيڙهو

* ڪنهن وڏي ٿانو يا مٽ مان پاڻي ڪڍڻ جي چِلي يا ڪنجِي

* ٻيڙيءَ مان پاڻي ڪڍڻ جو ٿانءُ، ٻِيارِ، ٻِنڊِي

• **ٻنگُ ج ٻنگ:** [ا ـ مذ] ونگُ، واهڙ (درياهه جو) درياءَ جو ورُ

* گهيڙ، گهٽ

* [سن: وڳـڪ]

گهڙي گهڙو هٺ ڪري، ٻهون نهاري ٻنگ' (شاهه)

* ونگ، ور، گولائي (ڪمان جي)

'سِر جو سچيو سچئين، ٻنگان ٻري ٻاڻ' (شاهه)

* [اصطلاحاً] ڪان، تير

'ٻِره ڪيو ٻيران ٻت، دل کي لڳو ڪو ٻاڻ ٻنگ' (گل).

* ٻڪُ، پاڪر

'ٻيجل سندو ٻنگ، خالق خالي م ڪرين' (شاهه).

* داءُ، وجهه، موقعو

'چارڻ چنگ ٻنگ لهي، وڃايو وڏاڻ' (شاهه).

– **ٻنگ لڳڻ:** [اصطلاح] ٻک لڳڻ

* وجهه ملڻ

* عشق ٿيڻ، نينهن لڳڻ

– **ٻنگ لَهڻ:** [اصطلاح] پيچ ۾ آڻڻ

* ڪمان جا گوشا موڙي نشان جي جاءِ چٽائڻ

* وجهه وٺڻ

– **ٻنگ وِجهڻ:** [اصطلاح] پاڪر وجهڻ

* قابو جهلڻ

* جانئو هڻڻ

– **ٻنگ هڻڻ:** [اصطلاح] ٻک هڻڻ

* قابو جهلڻ

* جانئو هڻڻ

• **ٻُنگ:** [ا_خاص] هڪ ذات جو نالو

• **ٻُنگَ:** [ا ـ مث] مار، هيس، دٻاءُ، زور

* [س/ات]

– **ٻُنگ ڏيڻ:** [اصطلاح] مار ڏيڻ، سخت سزا ڏيڻ

* زور رکڻ، دٻاءُ رکڻ، هيسائڻ

* سخت نقصان رسائڻ

• **ٻُنگُ ج ٻُنگ:** [ا ـ مذ] ڪچو گونج، ڪچو گـُـل، ڪچو سنگ، ڪپهه جي ڦٽي (جيڪا اڃا وڻ ۾ بيٺل هجي)

* ٻور، سنگ

* صفا اڇو پاڻي، آٿريل پاڻي

* [س/ڪوهه]

– **ٻُنگ لُٽڻ:** [اصطلاح] سارين يا ٻيءَ پوک جا سنگ لڻڻ

• **ٻنگار:** [ا ـ خاص] تعقلي ٽنڊي باگي ۾ هڪ ديهه جو نالو

* سومرن جي دور ۾ هڪ تاريخي شهر جو نالو ('دودي ـ چنيسر' جي قصي ۾ چاڻايل ته "ٻارهن راڄ ٻنگار ۾")

• **ٻنگارَ ج ٻنگارُون:** [ا ـ مث] ڌاتوءَ جو هڪ قسم (جنهن مان ٿانو ٺهن).

* ڪنجهي مان ٺهيل ٿالهي

• **ٻنگارِي ج ٻنگارِيُون:** [ا ـ مث] ڏاتوءَ جو هڪ قسم (جنهن مان ٿانو ٺهن)

※ ڪنجهي مان ٺهيل ٿالهي

※ [سن: 1. وگـگَ = شيهو قلعي؛ 2. ونگار = هڙتال، زرني آٿرش. ٻن = ٽامو]

• **ٻنگِڙِي ج ٻنگِڙِيُون:** [ا ـ مث] شيشي جي چوڙي

※ [س/ٿ ـ هند: ٻنگڙي]

• **ٻنگَڻُ:** [مص ـ فعل متعدي] ڏٽڻ، پرڻ، تار ڪرڻ

※ [س/ل]

• **ٻنگهُ ج ٻنگهَ:** [ا ـ مذ] وجهہ، موقعو

※ ٻنڌڻو، ونگ

※ [س/ات]

※ وأهڙ (درياءَ جو)، درياءَ جو ورَ

※ گهيڙ، گهٽ

• **ٻنگُهٽو ج ٻنگُهٽا:** [ا ـ مذ] لوٽي، دکيءَ وغيره ٿانو کي سهولت سان کڻڻ لاءِ ٿانو جي منهن مٿان ٻڌل نوڙي (منهن جي مٿان گول وريل ۽ هيٺ ٿانو جي ڳچيءَ ۾ ٻڌل)

※ [سن: ونڪ > ٻنگ > ٻنگهٽو]

• **ٻنو ج ٻنا:** [ا ـ مذ] زمين جي ٻاري کي ڏنل ننڍڙو بندَ، ننڍي ڪَڙ

'ٻڌيءَ کي ٻنا، ڪوهہ سنباهين سـُـئيا' (شاهہ)

※ ڪنڌ جي ڪِنار، ٻنوڙو، سنڌو، حد، ڪِنارو، ڏني، ڪني، ودو، دڙب، نيل، ڏنو، مٽيءَ جي ننڍڙي ڀِت

※ [س/ات]

※ تلوار جو هڪ قسم (جنهن جي ڀت يعني اڌ ويندڙ ڀاسو موڪرو هجي)

※ جهل، آڏ، ٻچاءُ

'ڏنو ٻنو آهي' (چوڻي)

※ ڪوهستان ۾ ڪاڇي جي ٻني (جيڪا مينهن جي پاڻيءَ کي گڏ ڪرڻ لاءِ ٻنا ٻڌي ٺاهي ويئي هجي)

– **ٻنا اَگاڙڻ:** [اصطلاح] ٻوڪ لهڻ تي هارين کان ٻڌل لوازمو وصول ڪرڻ، هارين کان سنگن جي خيرات وٺڻ، نذرانو اگاڙڻ، ڏن وٺڻ، ٻنڌاڻ وٺڻ

– **ٻنا ٻڌڻ:** [اصطلاح] ننڍا بند تيار ڪرڻ، ٻنا ٺاهڻ، ٻنا ڏيڻ، ٻنا ڪڍڻ

※ ناتو ڳنڍڻ

※ خوشامد ڪرڻ

※ حيلا هلائڻ

– **ٻنا ٻوڙُ:** [ظرف] تمام گهڻو (پاڻي)، تمام گهڻو (مينهن)

– **ٻنا ٽَپڻ:** [اصطلاح] حدون اورانگهڻ، زيادتي ڪرڻ

※ پرائي ڀت ٽپڻ (چوريءَ جي خيال کان)

– **ٻنا ٺاهڻ:** [اصطلاح] ٻنا ٻڌڻ، بندَ ٺاهڻ

– **ٻنا ٿَپڻ:** [اصطلاح] ٻنن کي ڪوڏر سان ڌڪي مضبوط ۽ سڌو ڪرڻ

– **ٻنا ڀِڃڻ:** [اصطلاح] لاباري وقت هاريءَ کان سنگ ڀڃڻ

※ خيرات وٺڻ، نذرانو وٺڻ

– **ٻنا ڏيڻ:** [اصطلاح] ٻنا ٻڌڻ، ٻنا ٺاهڻ

※ ڪڪ رکڻ، بيجا حمايت ڪرڻ

– **ٻنا ڏيئي ٻَچڻ:** [اصطلاح] زوريءَ چنائي ٻچڻ، اڪو ٻچي وڃڻ

– **ٻنا ڏيئي وَڃڻ:** [اصطلاح] پاڻيءَ جو لهڻ وقت بند تي ڪرون ڏيئي وڃڻ، پاڻيءَ جو لهي وڃڻ، ڪٽي وڃڻ

'درياهہ ٻنا ڏيئي ويو آهي' (جملو)

– **ٻنا ڍِڪڻ:** [اصطلاح] ٻوڪ جي سلن جو وڌي ٻنن کي ڍڪي ڇڏڻ

– **ٻنا ڪَڍڻ:** [اصطلاح] ٻج ڇٽي هر ڏيڻ بعد ڏاندار سان ٻنا ٺاهڻ، ٻنا ٻڌڻ

– **ٻنا وٺڻ:** [اصطلاح] لاباري جي ڏينهن ۾ ڪڙمين کان (ٻوڪ جي) خيرات وٺڻ، نذرانو وٺڻ

※ ٻاهريان پاسا وٺڻ، نتائڻ

- **ٻنا هُئڻ:** [اصطلاح] حد هئڻ، انتها هئڻ
'فلاڻي کي نہ شرافت جا ٻنا آهن'
- **ٻنو ٻڌڻ:** [اصطلاح] بندوبست ڪرڻ
٭ نمونو هلڻ
- **ٻنو ٻجي پاري ۾ پوڻ:** [اصطلاح] هڪ ڪم مان ٻئي ڪم ۾ فائدو ٿيڻ، هڪ عزيز جي ڪوشش جو ٻئي عزيز کي فائدو پهچڻ، بنا تڪليف جي فائدو پهچڻ، ڀاڳ ورڻ
- **ٻنو جهلڻ:** [اصطلاح] سڄيءَ ٻنيءَ جا هر ڪاهي، بنا ڪڏي ڪم پورو ڪرڻ، ٻنيءَ جا هـر ڪاهي بس ڪرڻ
٭ دنگ ڪرڻ
٭ سهڻي ۾ سهڻو ڪم ڪري ڇڏڻ
- **ٻنو جهلي ڇڏڻ:** [اصطلاح] ڪنهن ڪم کي ٻين سيني کان اڳ ۾ ۽ سهڻي نموني ۾ پورو ڪرڻ
٭ دنگ ڪري ڇڏڻ، وه واه ڪري ڇڏڻ
- **ٻنو ڏيڻ:** [اصطلاح] ننڍڙو بند ڏيڻ
٭ آئنده لاءِ بند ڪرڻ
- **ٻنو ڏيئي ڇڏڻ:** [اصطلاح] ٻنو ورائڻ
٭ دنگ ڪري ڇڏڻ
٭ ناتو ٽوڙڻ، تعلقات ڇنڻ
- **ٻنو ڏيئي وڃڻ:** [اصطلاح] ختم ٿي وڃڻ، کپي وڃڻ، ڪٽجي وڃڻ
- **ٻنوڙو ج ٻنوڙا:** [ا ـ مذ] ننڍڙو ٻنو
٭ سنڌو، نشان
- **ٻنو وارڻ، وَرائڻ:** [اصطلاح] ٻنو ڏيئي ڇڏڻ
٭ دنگ ڪرڻ
- **ٻنو واري وڃڻ:** [اصطلاح] ٻنيءَ جو آسرو لاهي هليو وڃڻ، آسرو لاهي هليو وڃڻ، آسرو پلي وڃڻ
'پاروچل ٻنو واري ويو وندر تي' (سانوڻ)

- **ٻنِي تي پارِ هُئڻ:** [اصطلاح] ڪم ٿيهر ٿيڻ، ڪنهن بہ تڪليف بنا اتي جو اتي فائدو پرائڻ، ڪڙهہ تي کير پيئارڻ
- **ٻنِي تي ويهارڻ:** [اصطلاح] سُڪ تي ويهارڻ، سزا ڏيڻ
٭ ٻاهر ويهارڻ، انتظار ڪرائڻ
٭ سڃو ڪرڻ
- **ٻنِي لڳڻ:** [اصطلاح] ٻيڙيءَ جو ڪناري ٻيڙو ٿيڻ
٭ مراد کي پهچڻ، منزل تي پهچڻ، مراد پوري ٿيڻ
• **ٻـنهان ٻاهرين:** [ا ـ مث] ملھ جو هڪ داءُ، ٻـلها ٻاڙي
• **ٻـنهنپارَ:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو، جيڪا هندن، مسلمانن ٻنهي ۾ آهي
٭ [س/ٿ]
• **ٻنهي/ ٻنهين:** [صفت] لازمي توڙي متعدي فعل ۾ 'ٻن' جي فاعل واري صورت ('ٻنهي ڏنو، ٻنهي ڪاڏو وغيره')
٭ ٻن جي شامل عمل واري حالت 'ٻنهي ڪليو، ٻنهي کي، وغيره'، هردو
٭ [ف]
'ٻيلي ٻنهين ڪنڌئين، محب مينهون ڦوچاري' (شاهه)
• **ٻُنهين ج ٻُنهيُون:** [ا ـ مث] سٽڻ جو سوڙهو پانچو، سٽڻ جي پانچي جي اندرين پٽي
٭ [س/ات]
• **ٻنِي:** [ا ـ خاص] ٿر ۾ هڪ ڀٽ جو نالو
٭ ڪڇ ۾ هڪ خاص ايراضيءَ جو نالو (ڏاڏي آدم جي ٻني)
• **ٻنِي ج ٻنِيُون:** [ا ـ مث] پوکيل زمين، کيتي، کيٽ، پوکي راهي، هر ڪاهيندي ٻن اوڙن جي وچ ۾ رهيل زمين
٭ [س/ات]
٭ بريت ۾ ٻاٺمرادو قتل وڻ ٽن ۽ ٻوٽا (ڪڇ)
٭ [سن: 1. ونـي = ننڍو ٻيلو، 2. ڀومر = زمين]
- **ٻنِي پارو ج ٻنيُون پارا:** [ا ـ مذ] پوک راهه، پوکي راهي، کيٽ، کيتي، آبادي ڪرڻ لاءِ زمين جو ڪوٽڪرُ
٭ [س/ات]

- **ٻنيءِ پوڙڻ:** [اصطلاح] زمين کي گهرج کان وڌيڪ پاڻي ڏيڻ
※ نقصان ڏيڻ
- **ٻنيرُ ج ٻنيرَ:** [صفت_مذ] ٻنيءَ وارو، ٻني ڪندڙ، ڪڙمي، هاري
- **ٻنيءَ سائي ڪرڻ:** [اصطلاح] رونبو/وهڙ ختم ڪرڻ
- **ٻنيءَ ڪرڻ:** [اصطلاح] زمين جو ٽڪر آباد ڪرڻ، هر ڪاهيندي زمين جو ڪجهه حصو بنا هر جي رهائي وڃڻ
※ [س/ات]
- **ٻنيءَ ۾ برڪت پوڻ:** [اصطلاح] رزق ۾ واڌارو ٿيڻ
• **ٻني/ٻنهي ج ٻنيون/ٻنهيون:** [ا_مث] بارگير وهٽ جي ٻليءَ تي ٻڌو رکيل پيڙهو (گوڻ جي گوڏريءَ ۾ ڪک ۾ جوسوهڻي ناهيل يا پراڻي ڪپڙي ۽ ليڙن وغيره مان ناهيل جيڪو گڏهه يا گهوڙي جي ٻليءَ تي رکجي ته بار لڏڻ سبب ٻليءَ تي ڪو زخم نه ٿئي)
• **ٻنانگ ج ٻنانگون:** [ا_مث] ٻرانگهه، ورانگهه
※ [س/ات]
- **ٻنانگ هڻڻ:** [اصطلاح] ٻرانگهون پرڻ، وڏيون وکون کڻڻ
• **ٻنجُ ج ٻنجَ:** [ا_مذ] ٻنجُ، ٻرج، پالو
※ وڏو ڪندو، سيلهه
※ [س/ل_هند: ٻرجا، ٻرجي]
• **ٻنڪ:** [ا_مث] ڪڻڪ جي پوک جو هڪ مرض (جنهن سببان سنگن ۾ داڻا ڪارا ٿي وڃن)، ڏنڪ
※ [س/ات]
• **ٻڪڪ:** [ا_مث] ٻرڪ، ٿورو آواز، ٻڪو، هلڪي دانهن، دبيل زڙ (لفظ 'ٻڙڪ' جو عامي اچار)
- **ٻڪڪ نه ڪيڻ:** [اصطلاح] آواز نه ڪرڻ، خاموش رهڻ
※ راز ظاهر نه ڪرڻ
• **ٻنگ ج ٻنگ:** [صفت_مذ] پينگيو، سڃو، غريب، مسڪين، پينو، گداگر
※ ٻنينگ، سنهڙو، ڏٻرو، اپرو
※ [سن: ٻنگ = سڃ، نااميدي]
• **ٻنگ ج ٻنگون:** [ا_مث] ٻرانگهه، ٽينگ، ٽپو، چال، اچانگ، ڊک، ڊوڙ
※ [سن: ولنگهه = ٻرانگهه، ٽپو]
• **ٻنگ ج ٻنگ:** [ا_مذ] گهوڙي، اٺ يا ٻئي ڪنهن سواريءَ جي جانور جي جهل، هيڏي
• **ٻنگ ج ٻنگ:** [صفت_مذ] صاف، اڇو، نج خالص
※ ڪچو گونج، ڪچو ڪنل، ڪچو سنگ
※ ڪپهه جي ڦٽي (جيڪا ابا وڻ ۾ بيٺل هجي)
※ ٻور، سنگ
※ صفا اڇو پاڻي، آنريل پاڻي
• **ٻنڪ ج ٻنڪ:** [ا_مذ] ڊگهو تاندورو (ڪپهه يا ان جو)، ڊگهي تاندوري واري ڪپهه يا ان
• **ٻنندو ج ٻنندا:** [صفت_مذ] ٻرندو، ٻه ڏندو، عمر جي لحاظ سان ٻن ڏندن وارو جانور، ٻڙاند، ڇڻن سالن جو وهڙو
• **ٻننگ ج ٻننگ:** [ا_مذ] صاف، اڇو، نج خالص
• **ٻڻنگ:** [ا_مث] اهو ان جو سنگن ۾ ڪچي هئڻ جي حالت ۾ لسجي (منجهس گپ ٿورو ۽ هلڪو ٿئي، انهيءَ ڪري اهو ڪچو ان گاهه يا واٽر ۾ نڪري وڃي)
※ [س/ل]
• **ٻٽو ج ٻٽا:** [ا_مذ] ٻڙو، رڃ
※ ڦڙو، قطرو
'جي اڏميواچ، نه وسائيندو سون ٻٽين' (شاهه)
- **ٻٽي ج ٻٽيون:** [ا_مث] ٻڙي، نقطو، ٽبڪو، بوند، ٽيپو
- **ٻٽي ٻٽي:** [ا_مث] ڦڙي ڦڙي، داڻ داڻ
• **ٻٽي ج ٻٽي:** [صفت] ساٿي، همراهه
'ٻنهونه قاران پب ۾، پيلي ناهه ٻٽي' (شاهه).
• **ٻٽينگ ج ٻٽينگ:** [صفت] سنهون، ٻرو ڳريل
• **ٻو:** [ا_مذ] [آواز] ابڙڪي يا اوڪاري جو آواز، ٻڪريءَ جو آواز

• **ٻـواٽو ج ٻـواٽا:** [ا ـمذ] اهو هنڌ، جتي ٻہ رستا پاڻ ۾ ملن. دوراهو، ٻہ راهو

٭ [ٻہ + واٽ]

• **ٻُـواڙي ج ٻُـواڙيُون:** [ا ـ مث] آبي ٻڪيءَ جو هڪ قسم (اڇي، ميرانجهڙي رنگ جي)

• **ٻوانچِرو ٻوانجهِرو ج ٻوانچِرا، ٻوانجهِرا:** [صفت ـ مذ] سڌو نہ پر ٻانهن واري پاسي مڙيل

٭ [ٻانهن + وان + چيرو]

٭ پاسيرو، ڏنگو، ڦڏو ڦيري وارو يا پاسيرو (پنڌ)

٭ گس يا رستي کان ٿورو پاسيرو

٭ وچترو

٭ ٻن نشانن جي وچان

٭ [س/ل]

• **ٻوٻُ ج ٻوٻَ:** [ا ـ مذ] وڏو ٿانءُ

٭ [س/ل]

• **ٻُـوٻِ ج ٻُـوٻُـون:** [ا ـ مث] رڙ، دانهن، ڪوڪ ٻيٻڙاٽ، ٻار جي دانهن

• **ٻُـوٻاٽِ ج ٻُـوٻاٽِيُون:** [ا ـمث] هرڻ جي دانهن، هرڻ جو واڪو، دانهن، رڙ، ڪوڪ

٭ [س/ل]

• **ٻُـوٻٽُ ج ٻُـوٻٽَ:** [ا ـ مذ] دانهن جو آواز، رڙ و رڙ، ٻوٻاٽ، ڪوڪٽ

— **ٻُـوٻٽ ٻرڻ:** [اصطلاح] دانهوڙ پوڻ

٭ حادثو ٿيڻ

٭ فساد شروع ٿيڻ

— **ٻُـوٻڙُ ج ٻُـوٻڙ:** [صفت] اڻ پڙهيل، جٽ، جاهل

٭ [س/ٿ]

• **ٻوٻرٽُ ج ٻوٻرٽَ:** [ا ـ مذ] ٻيٻراٽ، اوچتو واڪو، ڪوڪٽ، ڏاڍي آواز وارو روچ

٭ [س/ٿ]

• **ٻوٻڙاٽِ ج ٻوٻڙاٽِيُون:** [ا ـ مث] دانهن، چيٽ، رڙ، ٻيٻڙاٽ، هرڻ جي ڊِڪ، ٻوٻاٽ

٭ [س/ل]

• **ٻوٻڙٽُ ج ٻوٻڙٽَ:** [ا ـ مذ] وڏي رڙ، وڏي دانهن، ٻوٻرٽ، ٻوٻاٽ

٭ [س/ل]

• **ٻوٻو ج ٻوٻا:** [ا ـ مذ] ڍير، ڍِڳ

٭ گهٽو انداز

٭ رقم، رشوت

٭ وڍي، فتنو، فساد

٭ دستي، گڏي، ٿهي (نوٽن جي)

— **ٻوٻا ٻارڻ:** [اصطلاح] فساد اٿارڻ، لالچ ڏيئي نقصان ڪرائڻ

— **ٻوٻا ڏيڻ:** [اصطلاح] وڍيون آڇڻ، رشوتون ڏيڻ

• **ٻوٻي:** [ا ـخاص] تعلقي جام نواز علي ۾ هڪ ديهہ جو نالو، ٻوٻي شهر

• **ٻوتاڙُ ج ٻوتاڙَ:** [ا ـ مذ] ٻار جي روئڻ جو آواز، وڏو واڪو، ٻوهاڙ

٭ [س/ڪوهہ]

• **ٻوتِنو ج ٻوتِنا:** [صفت ـ مذ] بلڪل ٿلهو، ٿلهي منهن وارو

٭ [س/ات]

• **ٻوتو ج ٻوتا:** [صفت ـ مذ] ٻالو ڀولو، بيوقوف

٭ واڇِرو، ڇيڳِرو

٭ ٻوٿٿو، ٿلهو

٭ [س/ات]

• **ٻوتي ج ٻوتيُون:** [ا ـ مث] ٻڪريءَ رڍ جو هڪ قسم

٭ [س/ات]

• **ٻُوٿُ ج ٻُوٿَ:** [ا ـمذ] منهن (جانور يا ماڻهوءَ جو)، جانور جو ڏون، ڏوناڙ، ٻوٿي، ٻوناڙ

٭ [س/ات]

- **ٻُوٽارِي/ ٻُوٽاڙِي ج ٻُوٽارِيُون/ ٻُوٽاڙِيُون:** [ا ـ مث] ٻوٿي، مهاندو، شڪل

※ نوڙيءَ مان ٺهيل ڇڪو (جيڪو گهوڙي، اٺ يا ڍڳي جي منهن تي ان کي دانهي يا ان چرڻ کان روڪڻ لاءِ چاڙهبو آهي)

- **ٻُوٽاڙُ ج ٻُوٽاڙَ:** [ا ـ مذ] جانور جو ٻوٿ وارو پاسو، ٻوناڙ، ٻوناڙ

- **ٻُوٿَ ٻَڌائِي:** [محاورو] شاهد کي ڏنل رشوت (جرڳي، فيصلي يا ڪورٽ ۾، ملزم جي خلاف زبان بند رکڻ، خاموش رهڻ ۽ بيان نه ڏيڻ جي موٽ ۾)

ٿلاٽي کي ٻوٿ ٻڌائي ٻاسيس نه ڏ بڪي ويهندو' (جوڻي)

- **ٻُوٿُ ٻَڌڻ:** [اصطلاح] منهن بند ڪرڻ، ڳالهائڻ کان روڪڻ، چپ ڪرڻ، ماٺ ڪرڻ

- **ٻُوٿُ ٻِڌِي ويهڻ:** [اصطلاح] ڳالهائڻ کان بس ڪري ويهڻ، ڄاڻي واڻي نه ڳالهائڻ

- **ٻُوٿُ پيٽُو ڪرڻ:** [اصطلاح] منهن ڄبر ڪرڻ، منهن گهنجائڻ، شورڻ، ڪاوڙجڻ، منهن ڦيرائڻ، جواب نه ڏيڻ

- **ٻُوٿُ پِٽ سان لڳڻ:** [اصطلاح] شرمسار ٿيڻ، ڦِڪو ٿيڻ

※ ڪجهه حاصل نه ٿيڻ

- **ٻُوٿُ پَچڻ:** [اصطلاح] منهن پچڻ، سخت سزا ڏيڻ

※ شرمسار ڪرڻ، شرمندو ڪرڻ

- **ٻُوٿُ ڏوئڻ:** [اصطلاح] منهن ڏوئڻ، ڏسڻ وائسڻ جهڙو ٿيڻ

- **ٻُوٿُ سُڄائڻ:** [اصطلاح] منهن سڄائڻ، منهن گهنجائڻ (ڪاوڙ وگان)، ڪاوڙجڻ

- **ٻُوٿُ وِجهڻ:** [اصطلاح] جانور جو ڪنهن شيءِ کي سنگهي يا کائي خراب ڪرڻ، سنگهڻ، نوسڻ، وات وجهڻ، منهن وجهڻ

- **ٻُوٽارو ج ٻُوٽارا:** [ا ـ مذ] ڪاني جو وڏيل ٻوڄڙ

※ [س/ل]

- **ٻُوٽاڙو ج ٻُوٽاڙا:** [ا ـ مذ] وهٽ جي ٻوٿ تي رسو ٻڌڻ (لغام نه هجڻ جي حالت ۾)

※ رسيءَ سان وڪڙ (گهڻو ڪري رسو ٻُڌي ٻيو رسو وڪڙ ڏيئي ٻوٿ کي ويڙهي ٻي ٻجهي هٿ ۾ جهلبي)

- **ٻوٽِرو:** [ا ـ خاص] تعلقي سنجهوري ۾ هڪ ديهه جو نالو

- **ٻوٽو:** [صفت] ٻوئٽو، ٻگهن، بيوقوف، ٻوگهلو

※ [س/ٿ]

- **ٻُوٽو:** [ا ـ مذ] ٻُٽو، جيت جو هڪ قسم (جيڪو ڪپڙي ۽ ڪتابن کي ڪکي)، ٻُٽو

※ اوٺو، چوٺو، وڏو ٻورو (ان وغيره لاءِ)

※ [س/ل]

- **ٻُوٽي ج ٻُوٽيون:** [ا ـ مث] شڪل، منهن (حقارت سان)

※ ٻڪريءَ جو هڪ قسم (جنهن جا ڪن بلڪل ننڍا ٿين)

- **ٻُوٽِي هُڻڻ:** [اصطلاح] مهاندو هڻڻ

※ شمار ۾ اچڻ جهڙو هڻڻ (نفرت وگان)

- **ٻُوٿَ:** [ا ـ مث] ٻوٿڻ جي حالت، پور

- **ٻُوٿُ ج ٻُوٿَ:** [ا ـ مذ] گوشت جو وڏو ٽڪرو، وڏي ٻوٽي، ٻوٽاڙ

- **ٻُوٽا:** [ا ـ مذ] پرت جو هڪ قسم

※ [س/ل]

- **ٻُوٽارَ ج ٻُوٽارُون:** [ا ـ مث] ڪنن ڪري ٻڪريَ

※ [س/ل]

- **ٻُوٽارُ ج ٻُوٽارَ:** [ا ـ مذ] گوشت جو وڏو ٽڪر، ٻوٽ

- **ٻُوٽارِجڻُ:** [مصدر 'ٻوٽارڻ' مان فعل مجهول] ٽڪر ٽڪر ٿيڻ (گوشت)

※ [ٻوٽاريو ٻوٽاريو ٻوٽاريل]

- **ٻُوٽارڻ:** [مص ـ فعل متعدي] ٽڪر ٽڪر ڪرڻ، ذرا ذرا ڪرڻ (گوشت)، ٻوٽيون ٻوٽيون ڪرڻ، ٽڪرا ورڻ، مچڻ

- **ٻُوٽائِڻُ:** [مصدر 'ٻوٽڻ' مان متعدي بالواسطه] ٻورائڻ (اکيون)، بند ڪرائڻ

- **ٻُوٽڙيُون:** [ا ـ مث] پرت جو هڪ قسم

※ [س/ل]

• **ٻوٽڻ:** [مص ـ فعل لازمي] بند ڪرڻ، پورڻ (اکيون)

'ٻرين سي ٻسن، ٻيئي جنين ٻوٽيون' (شاهه).

☼ ڍڪڻ، بند ڪرڻ، ٻنجو ڏيڻ، روڪڻ

☼ [مص] ٻوٽڻ

☼ [امر] ٻوٽِ

☼ [مضارع] ٻوٽيان (ج) ٻوٽيون، ٻوٽين(ج) ٻوٽيو، ٻوٽي(ج) ٻوٽين

☼ [زمان حال ناهڻ لاءِ معاون فعل 'ٿو' ۽ زمان حال استمراريءَ لاءِ 'پيو' جا مذڪر مونث جمع جا صيغا گڏيا آهن]

☼ [حال] ٻوٽي ٿو(ج) ٻوٽين ٿا

☼ [حال مث] ٻوٽي ٿي(ج) ٻوٽين ٿيون

☼ [ماضي] ٻوٽيو(ج) ٻوٽيا

☼ [ماضي مث] ٻوٽي (ج) ٻوٽيون

☼ [مستقبل] ٻوٽيندو(ج) ٻوٽيندا

☼ [مستقبل مث] ٻوٽيندي (ج) ٻوٽينديون

☼ [اسم مفعول] ٻوٽيل

• **ٻوٽِڙي:** [ا ـ مث] اکين جي هڪ بيماري (جنهن ۾ اک کلي نه سگهي)، چنجهائي

☼ [س/ات]

• **ٻوٽو ج ٻوٽا:** [ا ـ مذ] زمين مان ڦٽندڙ هڪ ٻاڄ وارو سلو (جنهن جي ٻاڄ سنڌين سڌي هيٺ زمين ۾ ۽ مٿي سنهڙين لسين لامن يا ٽٽن جو جهملو)، ننڍڙو وڻ، سائو سلو، سلن جو مڇو، ٻوڙو

☼ ڪپڙي تي پريل گلڪاري

☼ [سن: وِٽپ]

– **ٻوٽو ٻارڻ:** [اصطلاح] سرجهرو ڪرڻ

☼ همت ڪرڻ، مڙسي ڪرڻ

☼ ڪي ڪجهه ڪري ڏيکارڻ، نالو ڪڍڻ

– **ٻوٽو ٻڌي آچار ڪرڻ:** [اصطلاح] چٽن چگن جو ٻان ۾ گڏ جي ويهي فيصلو نبيرڻ

– **ٻوٽو پٽڻ:** [اصطلاح] ڪجيءَ م ئي بنياد پٽڻ

☼ نا اميد ڪرڻ، آسرو ختم ڪرڻ

– **ٻوٽو ڪڍڻ:** [اصطلاح] گونج ڪڍڻ، ڦٽڻ

• **ٻوٽي ج ٻوٽيون:** [ا ـ مث] ننڍڙو ٻوٽو (جنهن جا ٻن ۽ گل دوا طور ڪم اچن)

☼ پرت جو هڪ قسم

☼ گوشت جو ننڍڙو ٽڪر، سڌي

'ٻانهڻ ٿي ٻوٽيون، د ڪتا ڪينئي ڪيچ جا' (شاهه).

☼ پنگ (سائي ٻوٽي)، پنگ جي گوٽي

– **ٻوٽي ٻوٽي ڪرڻ:** [اصطلاح] ٽڪر ٽڪر ڪرڻ، بيرو بيرو ڪرڻ

– **ٻوٽي گڏ رِجهڻ:** [اصطلاح] گڏ رهڻ، ناهه ٿيڻ

• **ٻوٽيدار:** [صفت] گلڪاريءَ وارو (ڪپڙو)

• **ٻوٽيري:** [ا ـ مث] ٻوٽيءَ جو هڪ قسم (جيڪا ڏٽ طور ڪاٺجي، جيڪا وارياسي زمين ۾ لٿي، صبح جو ڪاٺڻ ۾ ڪٽي ۽ شام جو لڪي، تهنڪري صبح جو ٻٽي ڪاٽينس ۽ ساڳ ڪري رڌينس، ان جي ڦر ۾ اڪ جي انبيءَ وانگر ڪپهه جهڙو گپ ٿئي)، ڪٽائي، ڪٽالڙي

☼ [س/ٽ/ڪرهه]

• **ٻوٽين:** [ا ـ مث] پرت جو هڪ قسم

☼ [س/ٽ]

• **ٻوجهه ج ٻوجهه:** [ا ـ مذ] ٻوجهو، بار، وزن

• **ٻوجهه ج ٻوجھون:** [ا ـ مث] ٻڌي، سمجهه

'تيءَ ٻاراڻي ٻوجهه، وڃائي وجود ڪي' (شاهه)

☼ عقل، مت، فهم، هوش، ڄاڻ، خبر، گيان، ٻوڌ

• **ٻوجهو ج ٻوجها:** [ا ـ مذ] بار، وزن

☼ ڏکيائي، تڪليف

☼ ٻن گوٽين جو سبيل سنڌ

☼ وڏو ٻجڪو، ٻلڙن روڙڻ لاءِ، ڪم ايندڙ هڪ ٻاسي ڪار ڪليل گوڻ، گٺڙي

– **پوجهِي:** [صفت] بوجهو کڻندڙ، بارگير، مزور، حمال

• **پُوڄ:** [ا_خاص] هڪ ذات جو نالو

• **پُوڄُ ج پُوڄَ:** [ا _ مذ] شيشي وغيره جي منهن بند ڪرڻ لاءِ ڍڪڻ يا ڪاٺيءَ جو ٽڪر، ٻُنجو

• **پوڄُ:** [ا _ مذ] ٻڪرين جو ڪن ڪٽي نروار ڪيل نشان

• **پُوچاڻُ ج پُوچاڻَ:** [صفت _ مذ] چريو، مست، بوش

※ [س/ات]

• **پُوچاڻَڻُ:** [مص_ فعل متعدي] ودڻ، ڪپڻ، بي ترتيب لڻڻ يا ڪاٽڻ (گاهه يا فصل)، ڪجهه لڻڻ يا چرڻ ۽ ڪجهه لتاڙڻ

※ [س/ٿ]

• **پُوچَرَ:** [ا _ خاص] تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **پُوچِرِ:** [ا _ مث] گاهه يا وڻ جون پاڙون

※ [س/ل]

• **پُوچڪِي:** [ا _ خاص] تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **پُوچو ج پُوچا:** [ا _ مذ] سوراخ بند ڪرڻ لاءِ ڪپڙي يا گاهه جو مچو، ڍُڪو

※ [س/ات]

※ مست اٺ جي وات ٻڌڻ لاءِ هڪ چاريدار ٽنگڻ

※ [س/ڪوهه]

– **پُوچو ڏيڻ:** [اصطلاح] تنگ بند ڪرڻ، وات بند ڪرڻ

• **پُوچِيا:** [ا _ خاص] مينگهواڙن ۽ ڀيلن جي هڪ ذات جو نالو

※ [س/ٿ]

• **پودو ج پودا:** [صفت _ مذ] جهونو، پراڻو، سڙيل

※ [س/ٿ]

※ [مث: پودي ج پوديون]

• **پوڌَ، پوڌِ:** [ا _ مث] ٻڌ، ٻڌي

※ سمجهه، ڄاڻ، علم، گيان، عقل، هوش

※ خبر، سڌ

※ [سن: بوڌ < ٻڌ = ڄاڻڻ]

• **پوڏِرو:** [ا _ مذ] زڪام، ليس، نزلو

※ [س/ڪوهه]

• **پوڏو ج پوڏا:** [صفت_مذ] جهڙو تهڙو، رواجي، معمولي، عام

※ [س/ٿ]

※ ابوجهه، بيوس

※ [مث: پوڏي ج پوڏيون]

'اکيان تنهنجي هيو ٻار پوڏو اپل' (استاد بخاري)

• **پوڌِ، پوڌَ ج پوڌُون:** [ا _ مث] پاڻيءَ جي اٿل، چاڙهه، ليٽ، سيلاب، طغياني

• **پوڏ، پوڏُ:** [ا _ مذ] (سڏ، دانهن يا آواز تي حقارت يا بيزاريءَ جوجوابي لفظ)، ڦوٽ! روت!، مهور!

'جي هرجو نِس پوڏ، تہ ٻہ جيءَ سٺائي جڳ ڪي' (شاهه).

– **پوڏ چوڻ:** [اصطلاح] سڏ جو اڻ وڻندڙ جواب ڏيڻ، ڦوٽ چوڻ

• **پوڏارَ:** [ا _ خاص] تعلقي ڪوٽ غلام محمد (جيمس آباد) ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **پوڏاٿا:** [ا _ خاص] هڪ ذات جو نالو

• **پوڏِرو:** [ا _مذ] بيهوشي، غشي، بي سُرتائي، ماندڪائي، اهمائي

• **پوڏيو ج پوڏيا:** [صفت _ مذ] معتقد، مريد، پوئلڳ

※ [هند: بوڏيا]

• **پوڙا:** [ا _ خاص] هڪ ذات جو نالو

• **پوڙَرُ ج پوڙَرَ:** [صفت] ٿلهو، بي ڍولو

※ ميرو

※ [س/ات]

• **پوڙو ج پوڙا:** [ا _ مذ] پاڻيءَ جي ٽنڊيڙي ساڻداريءَ جو اهو ڍو سڙي يا خراب ٿي وڃي (جنهن ڪي ڪڍي ٻيو وجهجي)

※ [س/ڪوهه]

• **پورِ:** [ا _ مث] پيچش يا سوريءَ جي بيماريءَ ۾ پيٽ مان نڪرندڙ اڇو خِلطُ

• **ٻوڙُ/ ٻوڙا:** [ا ـ مذ] ٻولُ، ٻولي، آواز

'اڄن ٻرين پتنگيا، ڪر ٻاٻيھل جي ٻوڙا' (رسالو/ ڏهر)

• **ٻُوڙُ ج ٻُوڙَ:** [ا ـ مذ] ڪنھن بہ ٻوٽي، ٻوڙي، ٻوڪ جي سلي، يا وڻ جي مکڙين يا گلن جي گُڇَ کان اڳ واري ڦلھار، مور، ٻَنگَ، ٻونگَرَ (ڪرڄو)، ٻاجهريءَ جوئر وغيره جي سنگن مٿان آن جهلڻ کان اڳ اٽي جهڙي داڻ داڻ، ڪنديءَ جي وڻ جا ڦل

تمن مٿان نور سدا وسي سبحان جو،
هڪ سايون ڏسجن سهڻيون، ٻيو ٻهڪي سندن ٻوڙ

※ ڳڀرو، نوجوان، ٻوراٽي

※ جوان اُٺ

'ٻيرين آءُ نہ ٻجھي، ٻاٻل ڏٺي نہ ٻوڙ' (شاهہ)

- **ٻُوڙَ ٻھاڻ:** [صفت ـ مث] ننڍي يا نوجوان عورت، جوان ٿيل يا سامايل ڇوڪري

※ [ا - مث] ننڍي تيتي مينھن

- **ٻُور ٿيڻ، پوڻ:** [اصطلاح] ڦردار ٻوٽي، سلي يا وڻ ۾ ڦر پيدا ٿيڻ لاءِ ٻور ٻوڻ، ڪجيءَ ۾ ڦر ڪرڻ لاءِ ٻور وارا گلڙا پيدا ٿيڻ، ڦردار وڻن ۾ ٻور لڳڻ

- **ٻُور جهَلڻ، ڪَرڻ:** [اصطلاح] انبن وغيره ڦردار وڻن ۾ ٻور لڳڻ، جوئر، ٻاجهري وغيره ٻوڪ جي سلن جو نسرڻ بعد سنگن ۾ ٻور آئڻ

• **ٻُوراني، ٻُوراٽي:** [ا ـ مث] ٻن (ٻاٽيءَ ۾ جمندڙ هڪ گاهہ) جي سنگن مان نڪتل هٺدي رنگ جو اٽو (جنھن ۾ ڪند ملائي ٽڪيون ناهيندا آهن)، ٻوري

• **ٻوراهہ:** [ا ـ خاص] تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو

• **ٻورائڻ :** [مص ـ فعل متعدي] چريو ڪرڻ، خفي ڪرڻ

※ [سن: واتولُ = باتولو چريو]

• **ٻُورائڻُ:** [مص ـ فعل متعدي] مادي ڪجيءَ ۾ نر ڪجيءَ جو ٻور وجهڻ، نرائڻ

• **ٻُورَ پوٽا:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو (اڪثر حيدرآباد ۽ ٿرپارڪر ضلعن ۾)

• **ٻُورِ جَڻُ:** [مصدر 'ٻورجڻ' مان فعل مجهول] ٻورجهلڻ، ٻنگَ جهلڻ، ڦولارجڻ

• **ٻُورِجي:** [ا ـخاص] تعلقي ميرپورخاص ۾ هڪ ديهہ جو نالو

• **ٻورَڙي ج ٻورَڙيون:** [اصطلاح] ٻير جو وڻ

※ [س/ث]

• **ٻورڙي:** [ا ـ خاص] سکر ۽ ڪڪڙ تعلقن ۾ ديهہ جو نالو

※ خيرپور ناٿن شاهہ جو هڪ ڳوٺ، جتان جو 'دين محمد اڪرم ٻورڙائي' مشهور شاعر ٿي گذريو آهي.

※ نوان جتوئيءَ پرسان هڪ ڳوٺ جتان جو 'نماڻو سنڌي' مشهور شاعر ٿي گذريو آهي

'ٻورڙيءَ جي سينڌ جرڪي تنهنجون واهڻ ۾ وکون'
ڪيئن پلٽين اي چنڊ! منهنجي هن نلهي ڪشکول ۾.

(نماڻو سنڌي)

• **ٻُورَڻُ:** [مص ـ فعل متعدي] ٻور ڪرڻ، ٻورجڻ، ڦولارجڻ، ٻورو ٿيڻ، اتو ٿيڻ، چورو ٿيڻ، جهري پوڻ

※ ختم ڪرڻ (روات سان گڏهي)، پورڻ، لٽڻ

※ [س/ث]

'منهن انھيءَ مٿيي جو ٻنهي هٿين ٻور' (گلو ميالو)

• **ٻورَڻُ، ٻورِڻُ:** [مص ـ فعل لازمي] اهل ڪرڻ، ويچارا ڪڍڻ

※ ابتا جواب ڏيڻ

※ نر ٻڪر جو ٻڪريءَ کي لڳ ڪرڻ وقت آواز ڪرڻ

※ [س/ث]

• **ٻورو ج ٻورا:** [ا ـ مذ] ٻٽي، ڏاس يا ٿلهي ڪپڙي جو ٺهيل وڏو ٿيلهو، ڳوڻ، ڪڙيو، خُرجين، ويڪر وارن پاسن کان سبيل ۽ ڊيگهہ واري پاسي کان کليل ڳوڻ (جيڪا اَن، ٻاڻ، ڪپهہ، مٽيءَ واريءَ وغيره کڻڻ لاءِ ڪم اچي ۽ اٺ، گڏهہ بيل گاڏي وغيره تي لڏجي)

※ [صفت] بار وارو، ڳرو، ڀاري

※ [لاطيني: Borassus]

- **ٻورا اُٿلائڻ:** [اصطلاح] ڦورا ڦولڻ، راز فاش ڪرڻ، خوار ڪرڻ
 ٭ [س/ات]
- **ٻورا ڪَٽڻ:** [اصطلاح] گڏھ يا اٺ تي پاڻ، مٽيءَ وغيره جا ٻورا لڏڻ
 'ٻہ سئو ٻورن جا ڪٽي، سرائين ڪنيو ساھہ' (نور محمد لغاري)
- **ٻورو ڇَنڊڻ:** [اصطلاح] ڀريل ٻورو اٿلائي خالي ڪرڻ
• **ٻورڙي:** [ا ـ خاص] تعلقي خيرپور ناٿن شاھ، ضلعي دادوءَ جي هڪ ديھہ ۽ ڳوٺ جو نالو
• **ٻُورو ج ٻُورا:** [صفت_مذ] اُھو ٻڪر يا ٻڪري جنهن جي ڪنن تي اُڇا ڇِٽا هجن
 ٭ [س/ات]
 ٭ [مث: ٻوري ج ٻوريون]
• **ٻُورو ج ٻُورا:** [ا_مذ] ڪاٺ جو چورو (جيڪو چيرڻ وقت نڪري)
 ٭ ڪاٺ پيٺل سنهي شيءِ، چورو، سفوف
 ٭ کنڊ جو هڪ قسم (تمام سنهي کنڊ)
 ٭ ڏونگهيءَ جو باريڪ چورو (جنهن تي مختلف رنگ ڏيئي خوبصورتيءَ خاطر مِٽن ڪاڏن جي مٿان ڇٽيو ويندو آهي ۽ ان مان ڪوهري جي مناٽي بہ تيار ڪئي ويندي آهي)
 ٭ ننڍو سنئون ٽڪر
 ٭ [س/ڪوھ]
 ٭ جبل جي ڪناري سان لڳو لڳ ڪڪرائون سنئون پٽ (جيڪو ڳچ ڀنڊ ۾ هجي)
 ٭ [س/ڪوھ]
- **ٻُورا ڪرڻ:** [اصطلاح] ذرا ذرا ڪرڻ، پرزا ڪرڻ
 ٭ [س/ڪوھ]
- **ٻُورو آرمَني:** [ا ـ مذ] ٻسارڪي وکر جو هڪ قسم (اڇيءَ ڪارجهڙو جبل مان نڪري)
- **ٻُورو پَشمَ:** [ا ـ مذ] پشم جو هڪ قسم . ننڍن وارن واري پشم
 ٭ [س/ڪوھ]
- **ٻُورو عاجُ:** [ا ـ مذ] هاٿيءَ جي ڏندن جو چورو (جيڪو دوا طور ڪم اچي)
• **ٻورهاڙو:** [ا ـ مذ] هڪ قسم جو ٻوڙو
• **ٻوري ج ٻوريُون:** [ا ـ مث] ڳُئون، ڏاس مان ٺهيل ٿيلهي (ان وجهڻ لاءِ)
 ٭ مڇيءَ جي پيٽ ۾ چربيءَ جي ٿيلهي
 ٭ مڇيءَ يا پلي جي وَھہ
• **ٻُوري:** [ا ـ خاص] تعلقي ڪڪڙ ۾ هڪ ديھہ جو نالو
• **ٻُوري ج ٻُوريُون:** [ا ـ مث] جوئر يا ٻاجهريءَ جي سنگن تي پچڻ کان اول هيڊي رنگ جو سنهون ٻورو
 ٭ مال جي ڪاڄ لاءِ ٻير جا روڙيل پن
 ٭ ٻوري. ننڍڙن ڪنن (ڪنن تي اڇا ڇِٽا) واري ٻڪري
• **ٻوريچي:** [ا_خاص] تعلقي ڪيري ۾ هڪ ديھہ جو نالو
• **ٻوڙَ:** [ا ـ مث] ٻوڏ، اٿل، پاڻيءَ جو سخت چاڙھ
 ٭ [صفت] ٻوڙڻ جيڏو
 'پاڻي ڀنيءَ ٻوڙ سهٽيءَ ليکي سيرجو' (شاھ).
- **ٻوڙ ٻوڙان:** [ا ـ مث] پاڻيءَ جي اٿل ڀوبان اٿل، وڏي ٻوڏ
 ٭ سخت مينهن جي وري وري وسڻ جي حالت
• **ٻوڙُ ج ٻوڙَ:** [ا ـ مذ] رڌل گوشت، مڇي، ڀاڄي وغيره (جيڪو مانيءَ يا چانورن سان کائجي)، ترڪاري، ڳَنڍَڻ
 ٭ [صفت] چريو، مستانو، بيوقوف
- **ٻوڙُ پُلاءُ:** [ا – مذ] اوچا طعام، شاهاڻا کاڌا، (Dishes) (جن ۾ ٻوڙ پلاءُ لازمي طرح شامل هوندا آهن)، ست رڃي، طعام
 'ٻير نہ ڏين ٻٽ تي هو ريشم تي بہ رکن'
 ٻوڙ پلاءُ ۽ ٻڪرا هو ڪاڄ سندو خاصن' (رستم رند)
- **ٻوڙُ هارڻ:** [اصطلاح] اجايو ڳالهائڻ، ٻَڪڻ، ڊيک ڏيڻ
 ٭ شرمندگيءَ جهڙو ڪم ڪرڻ
 ٭ پاڻ تي ماٺهو ڪلائڻ
• **ٻوڙا:** [ا ـ خاص] تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديھہ جو نالو

• **ٻوڙاٽا:** [ا ـ خاص] ٿرءِ رهندڙ مينگهواڙن جي هڪ نک جو نالو

• **ٻوڙاهَہ:** [ا ـ مث] ٻوڙهہ. سخت ننڊ. بيهوشي. گهِرِ. غنودگي

* [س/ل]

— **ٻوڙاهَہ پَٽُ:** [ا ـ مث] سخت بيهوشي، اگهور غلطاني

• **ٻوڙائِڻُ:** [مصدر 'ٻوڙاڻ' مان فعل متعدي بالواسطہ] زمين کي پاڻيءَ ۾ ٻڏائڻ. زيرآب ڪرائڻ

* بدحواس ڪرائڻ. بيهوش ڪرائڻ

* ٽٻائڻ (رڱ ۾ ڪپڙو وغيره)، رڱائڻ

* گهبرو ٿيڻ (ڪنن کان)

* [ٻوڙايو ٻوڙائيندو ٻوڙايل]

-- **ٻوڙائي / ٻوڙائِڻي:** [ا ـ مث] ڪپڙي ٻوڙائڻ يا رڱائڻ جو محنتاڻو

• **ٻوڙَٽِ:** [ا ـ مث] گهبراهٽ. بدحواسي، وڏي ڳڻتي، ٽٻي

'ٻيٺي ٻوڙٽ ۾ پيا، وڏيءَ جاڙ جوان' (حفيظ تيوڻي)

—

'ٻڏيو ٻوڙٽ ۾ رهي، جنهن کي سورن ڏنو ساڙ' (رمضان ڪنڀر)

• **ٻوڙَڻُ:** [مص ـ فعل متعدي] پاڻيءَ ۾ ٻڏائڻ. زيرآب ڪرڻ. غرق ڪرڻ. پاڻيءَ جو اٿل ڪري ٻوڏ ڪرڻ. ٻوڙو ڏيڻ

* ٽٻائڻ (ڪپڙي يا سٽ کي رڱ جي پاڻيءَ ۾)

* فيصلي ۾ ڪنهن جو وهنوار وڃائڻ. حق ٻوڙڻ. رقم ٻوڙڻ

* نابود ڪرڻ. زائل ڪرڻ

* [مص] ٻوڙڻ

* [امر] ٻوڙِ

* [مضارع] ٻوڙيان (ج) ٻوڙيون. ٻوڙين (ج) ٻوڙيو. ٻوڙي (ج) ٻوڙين

* [زمان حال ناهڻ لاءِ معاون فعل 'ٿو' ۽ زمان حال استمراريءَ لاءِ 'پيو' جا مذڪر مونث جمع جا صيغا ڳنڍيا آهن]

* [حال] ٻوڙي ٿو (ج) ٻوڙين ٿا

* [حال مث] ٻوڙي ٿي (ج) ٻوڙين ٿيون

* [ماضي] ٻوڙيو (ج) ٻوڙيا

* [ماضي مث] ٻوڙي (ج) ٻوڙيون

* [مستقبل] ٻوڙيندو (ج) ٻوڙيندا

* [مستقبل مث] ٻوڙيندي (ج) ٻوڙينديون

* [اسم مفعول] ٻوڙيل

— **ٻوڙو ج ٻوڙا:** [ا ـ مذ] پاڻيءَ ۾ ٻوڙڻ جي حالت. ڪپڙي کي رڱ جي پاڻيءَ ۾ ٽٻي. ٽوٻو

— **ٻوڙو ڏيڻ:** [اصطلاح] رڱ جي پاڻيءَ ۾ ٽٻي ڏيارڻ. ٽوٻو ڏيڻ

* ٻار جو رليءَ ۾ مُتڻ

* [س/ڪوهہ]

• **ٻوڙو ج ٻوڙا:** [صفت ـ مذ] ڪنن کان چِٽو نہ ٻُڌندڙ. گهبرو. ٻهرو

* [سن: ٻڌِرِ]

* [مث: ٻوڙي ج ٻوڙيون]

— **ٻوڙاڻِ:** [ا ـ مث] ڪنن کان چِٽو نہ ٻڌي سگهڻ واري حالت. گهبرائي

— **ٻوڙائِي:** [ا ـ مث] ڪنن کان چِٽو نہ ٻڌي سگهڻ جي حالت. گهبرائي. ٻوڙاڻِ

— **ٻوڙَٽُ ج ٻوڙَٽَ:** [صفت] وڏو ٻوڙو. ڪنن کان گهڻو گهبرو

— **ٻوڙو ٽَٽُ:** [صفت ـ مذ] نپٽ ٻوڙو. چٽ ٻوڙو. ٻوڙو گهلِ

— **ٻوڙو چَٽُ:** [صفت ـ مذ] نپٽ ٻوڙو. ٻوڙو گهلِ. قوتِ سماعت کان بنهہ محروم

— **ٻوڙو گَهلِ:** [صفت ـ مذ] چٽ ٻوڙو. نپٽ ٻوڙو

— **ٻوڙي گَهلِ:** [صفت] ٻوڙي گهل. نپٽ ٻوڙي. چٽ ٻوڙي

• **ٻُوڙو ج ٻُوڙا:** [ا ـ مذ] زمين مان اڀرندڙ هڪ يا گڏ گهڻيون سنهيون پاڙون (جن مان سنهيون ڊگهيون لامون مُڇرلي مٿي وڃن. ڪانهہ ۽ سر ٻوڙا آهن) گاهہ. ٻوٽو وغيره (جيڪو لامون ڪري اسري 'ٻين جو ٻوڙو' 'ڪانهن جو ٻوڙو')

'ٻڏندي ٻوڙن کي، ڪي هانڪ هٿ وجهن' (شاهہ)

* تڪيو. ڀروسو. آسرو

'طالب المولي مذڪر اي، ٻڏندن ٻوڙو' (شاهہ)

– **ٻوڙو ٻڏڻ:** [اصطلاح] گاهه، ٻوٽي، سلي وغيره جو لامون ڪري اُسرڻ
◦ مٿو ٻڏڻ، ازڙو ٻڏڻ

– **ٻوڙو ڪيڻ:** [اصطلاح] ٻاڙون ٻنڻ، ناس ڪرڻ، نابود ڪرڻ
◦ کپائڻ، کٽائڻ

• **ٻوڙِي ج ٻوڙيون:** [ا ـ مث] پکيءَ جو هڪ قسم (جهرڪيءَ جيڏو ٻهاڙي پکي، جو جوئر ۽ ٻاجهريءَ جو فصل زوريءَ کائي، ۽ جو جهار هڪليندڙ جي آواز کي ٻڌي ئي ڪونه)، اڻ ٻڌ پکي

• **ٻو ڙِي جهارِ:** [ا ـ مث] جهرڪيءَ جهڙو هڪ جابلو پکي (جيڪو هڪل ئي نه ٻڌي)، اڻ ٻڌ پکي

• **ٻوڙِي:** [ا ـ خاص] تعلقي اباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻوساٽ ج ٻوساٽون:** [ا ـ مث] هوا جي بندش، ٻوسٽ، حبس، گهٽ، رڳهه، اڪرس، گهوگهو
◦ اڌ سانداري (جنهن سان ڪوهه مان پاڻي ڪڍن)

• **ٻوساٽجڻُ:** [مصدر 'ٻوساٽڻ' مان فعل مجهول] گهٽجڻ، منجهڻ، ٻوسات ٿيڻ

• **ٻوساٽڻُ:** [مص ـ فعل متعدي] زوريءَ وات ۽ نڪ بند ڪرڻ، ڳالهائڻ کان روڪڻ، ساهه بند ڪرڻ، گهٽڻ

• **ٻوسٽِ:** [ا ـ مث] چماٽ، لپاٽ
◦ [س/ٿ]

• **ٻوسٽُ:** [ا ـ مذ] هوا جي بندش، ٻوسٽ، حبس، گهٽ، رڳهه، اڪرس، گهوگهو
◦ اڌ سانداري (جنهن سان ڪوهه مان پاڻي ڪڍن)

• **ٻوسڙنڊو:** [صفت ـ مذ] بدبودار، اوسنو
◦ خراب
◦ [س/ات]

• **ٻوسڙ:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو

• **ٻوسڻ:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو (خاص ڪري تعلقي رتيديري ۾ رهن)

• **ٻوسڻ وڏا:** [ا ـ خاص] تعلقي رتيديري ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻوسو / ٻوسون:** [ا ـ مذ] ڳاهيل ڳِل (جنهن ۾ لياڻ ۽ ٻهه گڏ هجي)
◦ [س/ات ـ سن: ٻس = ٻوسس ٿيڻ]

• **ٻوڦو ج ٻوڦا:** [صفت ـ مذ] اڻڄاڻ، موڳو، بيوقوف، غافل
◦ [ا ـ مذ] مردانو مخصوص عضوو
◦ [س/ٿ]

• **ٻوڪ:** [ا ـ مث] ٻڪريءَ جي ٻيڪ، ٻڪر جو ٻڪريءَ سان لڳ ڪرڻ وقت آواز، رڙ، دانهن، ٻڙ ٻڙ
◦ [سن: ٻڪ = شينهن جي گجگوڙ ڪنهن به جانور جو آواز]
◦ وهُرُ
◦ [س/ڪوهه]
◦ شوق، خوشي
◦ [سن: ٻوڪ = دل]
◦ ڪوهه مان پاڻي ڪڍڻ لاءِ اڌ سانداري، ٻوڪو
◦ ٿرَ ۾ جانورن جي هڪ بيماري (جنهن ۾ جريائي کي ٻيڪ ئي ٻوي)
◦ [س/ٿ]

• **ٻوڪُ:** [ا ـ مذ] ٻُور، انب يا ميويدار وڻ جو ڦل کان اڳ ٻُور جهلڻ، ڦرڻ

• **ٻوڪُ ج ٻوڪ:** [ا ـ مذ] اوائلي ٻور، ڦوهه، جوانيءَ جي ابتدا
'ٻالا ٻڻ جو ٻوڪ، ويو ويچاري وسري' (شاهه)
◦ وڏو آواز، وڏو سڏ، واڪو
◦ ٻڪر جو ٻڪريءَ کي ڦرڻ وقت ڪيل آواز
◦ [سن: ورڪر = ٻڪي ڪم عقل]
◦ [صفت] دانهون ڪندڙ ماڻهو يا ٻڪر
◦ ٻوڪ، بيوقوف
◦ گاهه جو هڪ قسم
◦ [س/ات]

- هوڪ چڙهڻ/ هوڪ ڏيڻ: [اصطلاح] اجايا واڪا ڪرڻ، بيهودي بڪواس ڪرڻ
☆ ڊيڪ ڏيڻ، مهڻو ڏيڻ
☆ مستي ڦٽي ڪرڻ
- هوڪڙ: [صفت] هوڪ ڪندڙ، وڏا واڪا ڪندڙ، دانهڙ
- هوڪ ڦاڙڻ: [اصطلاح] وات ڦاڙڻ، وڏا واڪا ڪرڻ، رڙيون ڪرڻ
☆ بيهودي بڪ ڪرڻ
- هوڪ ڪرڻ: [اصطلاح] وڏا واڪا ڪرڻ، بيڪات ڪرڻ
• هوڪار: [ا - مث] ٻاڪار، وڏي دانهن
- هوڪارڻ: [مص - فعل لازمي] ٻاڪارڻ، دانهون ڪرڻ
• هوڪاڻي ج هوڪاڻيون: [ا - مث] مٽي ۽ ڳچيءَ ڪي ڪپڙي ويڙهڻ جو هڪ نمونو (مٿي تي ڪپڙو ڪري، ٻئي پلو مٿي تي ٻڌجن)، رومال جي ٻَڌَ
• هوڪٽ ج هوڪٽ: [ا - مذ] هوڪڙ، وڏو واڪو
• هوڪجڻ: [مصدر 'هوڪڻ' مان فعل مجهول] انب يا ڪچيءَ جو اوائلي ٻور جهلڻ، ٻورجڻ، انگورجڻ، ڦولارجڻ
☆ لڳڻ، ڦرجڻ (ٻڪري)
☆ [هوڪيو، هوڪبو، هوڪيل]
• هُوڪر: [ا - خاص] تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو
• هوڪڙ ج هوڪڙ: [ا - مذ] لڳ جي دانهن ڪندڙ (ٻڪر)
☆ ڏاڍيان ڳالهائيندڙ، هوڪڙ ڪندڙ، اجائي بڪ بڪ ڪندڙ
☆ هوڪي ٻڌندڙ (جيڪو چادر ڪي چيلهه تان ورائي ڳچيءَ ۾ ٻڌي)
• هوڪڙُ ج هوڪڙ: [ا - مذ] هوڪٽ، وڏو واڪو
☆ [س/ات]
- هوڪڙ ڪرڻ: [اصطلاح] هوڪٽ ڪرڻ، ڏاڍيان ڳالهائڻ، رڙيون ڪرڻ

• هوڪڻ: [مص - فعل لازمي] ٻاڪارڻ، واڪا ڪرڻ
☆ ٻڪر جو ٻڪريءَ کي ڦرڻ وقت آواز ڪرڻ، ٻڪر جو ٻڪريءَ کي ڦرڻ
☆ مادي ڪجيءَ ۾ نر ڪجيءَ جو ٻور وجهڻ
☆ انب جو ٻورجڻ
☆ ٻور جهلڻ
☆ کوهه مان پاڻي ڪڍڻ يا ڇڪڻ
• هوڪو ج هوڪا: [ا - مذ] هڪ خاص قسم جو چم جو وڏو ٿيلهو (جنهن سان پاڻي ڪڍجي)
☆ وڻن ٻورجڻ جي حالت
• هوڪي ج هوڪيون: [ا - مث] ڪپڙي اوڍڻ جو هڪ نمونو (جنهن ۾ چادر چيلهه تان ورائي ڪلهن ۾ ٻڌجي)، ٻُڪل، ٻُڪر
☆ کوهه مان پاڻيءَ ڪڍڻ جي چرخي
☆ [س/ڪوهه]
☆ پاڻيءَ جي نلڪي (boring pipe) ۾ ڪم ايندڙ چمڙي جي ڪٽوري
☆ تيل سان مالش بعد مٽي کي ٻڌل ڪپڙو (سياري ۾ اڪثر رات جو سمهڻ وقت، مٿي کي تيل سان مالش ڪرڻ بعد مٿي تي ڪپڙي جي هوڪي ٻڌبي آهي، جنهن سمهڻ سان بستري کي تيل نه لڳي)
☆ [س/ات]
- هوڪيارو ج هوڪيارا: [صفت - مذ] هوڪي ٻڌل، هوڪي ٻڌندڙ
• هوڪيُون: [ا - مث] نشين چانول ٻار لاءِ پنڊڻ يا تنجڻ
• هوڪالو ج هوڪالا: [صفت - مذ] چريو، موڳو، هوگهلو
☆ [س/ل]
• هوڪو ج هوڪا: [صفت - مذ] ڪنن پڳل، ٻنو، ٻسو، بدزيبو
- هوڪي ج هوڪيون: [ا - مث] اهڙا عورت جنهن کي زيور پيل نه هجن، ٻُسِي

• **ٻوڪِي:** [ا ـ خاص] تعلقي بدين ۾ هڪ ديهہ جو نالو

• **ٻوگهہ ج ٻوگهہ:** [صفت ـ مذ] بيوقوف، ٻوگهلو

• **ٻوگهرو ج ٻوگهرا:** [صفت ـ مذ] ٽڙيءَ گهٽيل، گهگهو، ٿلهي آواز وارو

⁕ [س/ل]

• **ٻوگهِريو:** [ا ـ مذ] ٻڪيءَ جو هڪ قسم

• **ٻُوگهَڙ ج ٻُوگهَڙيون:** [ا ـ مث] درياءَ جو ڦٽل پيٽ، ڦٽل درياءَ، ڍورو

• **ٻوگهِلاڻِي:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو

⁕ [س/ڪوهہ]

• **ٻوگهلو ج ٻوگهلا:** [صفت ـ مذ] بيوقوف، بي سمجهہ، سادي سڀاءَ وارو، ٻوڙڙو، نادان، ٻگهہ

⁕ [مث: ٻوگهِلي ج ٻوگهِليون]

• **ٻوگهُو ج ٻوگهُو:** [صفت ـ مذ] ٻوگهلو

⁕ [مث: ٻوگهي ج ٻوگهِيون]

• **ٻوگهِي ج ٻوگهِيُون:** [ا ـ مث] ريل گاڏيءَ جو ڪليل گاڏو

⁕ جيٽ جو هڪ قسم، ٻہ منهين ٻلا

⁕ [صفت] ٻٽي، ٻسي

⁕ [س/ٺ]

• **ٻولَ:** [ا ـ مث] ٻولِي، واعدو (سودي جو)، انجام (مال، فصل لهڻ کان اڳ ڪيل وڪري بابت)

'توجو ٻول ٻروچ، ويهي ڪيو وڻڪار ۾' (شاهہ/سسئي آبري)

- **ٻولَ ڪرڻ:** [اصطلاح] فصل لهڻ کان اڳ وڪري جي ٻولي ڪرڻ، ڪنهن جو سودو ڪرڻ، اڳهہ ٻولڻ، نيڪو ڪٽڻ

• **ٻولِ ج ٻوليُون:** [ا ـ مث] ڪڪڙ جي مٿي جي چوٽي، ڪلنگي، موڙ، چوڻر

⁕ [س/ل]

⁕ ڪڪڙ جي ڇهنب هيٺان لڙڪيل گوشت جو ٽڪر، لالڙي

⁕ [س/ات]

- **ٻولُ ج ٻولَ:** [ا ـ مذ] سخن، گفتگو

⁕ ننڍڙي ٻار جو مٺڙو ڳالهاءُ

⁕ قول، عهد، الست جو پيمان

'توجو ٻول ٻروچ، ويهي ڪيو وڻڪار ۾' (شاهہ)

'ٻيحل توسين ٻول، ڪيائين وهائيءَ ورڻ جو' (شاهہ)

⁕ ڪنهن شاعر جو تخيل

⁕ [راڳ جو اصطلاح] ڪنهن بہ ساز جي ٿورڙي سهڻي وڄت، ساز جي سرائتي ٻولي، وڄت جو پاٺو، ڳائيندڙ جو سهڻو سخن

- **ٻولَ ٻڌڻ:** [اصطلاح] لفظن/ٻولن رستي شعور پکيڙڻ، سجاڳي آڻڻ

'ڪسو ڪو ڙ وارو اليو يا نہ، شعور شوق ٻولَ ٻارياسين' (استاد بخاري)

— **ٻولَ ٻڌَل:** [صفت] وعدي ۾ ٻڌل، وڪاڻيل

'ٻول ٻڌل ٻانهي'

— **ٻولَ ٻڌڻ:** [اصطلاح] پڪو واعدو ڪرڻ، عهد ڪرڻ

— **ٻولَ ٻڌو هئڻ:** [اصطلاح] ٻول تي سچو هئڻ، وفادار هئڻ

— **ٻولَ ٻُرائڻ:** [اصطلاح] شعر گونجائڻ، آواز اٿارڻ

'سنڌي ٻولي، قومي ٻولي، ٻولَ ٻرائين زندهہ باد' (استاد بخاري)

— **ٻولَ سُٻولَ:** [ا - مذ] وڻندڙ ٻول، سهڻا گفتا، وڻندڙ ڳالهيون، سهڻا سخن

'ٻول سهول سارو وسري ويوئي، هت ڪنيئي ٻڌين جا سَوَبار' (منٺار فقير راڄڙ)

— **ٻول وَچَنُ:** [ا ـ مذ] انجام، اقرار

• **ٻولاچارِيہ ٻولاچالِي:** [ا ـ مث] گفتگو

⁕ وهنوار

⁕ انجام، اقرار

— **ٻولاچارِيہ ٻولاچالِي ڪرڻ:** [اصطلاح] وهنوار رکڻ، سودو ڪرڻ

• **ٻولاٽو ج ٻولاٽا:** [ا ـ مذ] پيار مان ٻار سان ڪيل ٻول، اولاٽو، ٻلهاٽو، ٻار کي پرچائڻ لاءِ ساڻس ٻاراڻي ٻولي

⁕ [س/ات]

– **ٻولاٽا ڏيڻ:** [اصطلاح] اولاٽا ڏيڻ. ٻار کي پرچائڻ لاءِ ساٽس ٻاراڻيون ڳالهيون ڪرڻ

• **ٻولاهو ج ٻولاها:** [ا _ مذ] اڇو نشان. سفيد چٽو (جيڪو نراڙ تي هجي). ٻولهه

* [صفت] چوپايو (جنهن جي منهن يا نراڙ تي ٻولهه هجي)

* [مجاز] نياڳو. چندرو

* [مث: ٻولاهي ج ٻولاهيون]

– **ٻولاهو مُنهن ڪرڻ:** [اصطلاح] سهائو منهن ڪرڻ. پيلو منهن ڪرڻ

• **ٻولاهي ج ٻولاهيون:** [ا _ مث] منهن تي اڇي ٽِڪي واري ڍڳي

* ٻڪريءَ جو هڪ قسم (ڪاري رنگ جي. ٻت تي وڏا وار، لڙ ڍڳها. سڱ ٻورا ٻنا ۽ وڏيل. قد جي ٻوري ٻني. سڄي ڏاسياري)

* آڙيءَ (آبي پکي) جو هڪ قسم (جنهن جي منهن تي اڇو ٽِڪو. چهنب اڇي ۽ نوڪدار ٿئي)

• **ٻولائڻ:** [مص – فعل متعدي] ڪليو ڪلائيو چوڻ يا ٻڌائڻ

* بدلي وڻڻ جو اعلان ڪرڻ

* ڄاڻائڻ

* چتاءُ ڏيڻ. هوشيار ڪرڻ. خبردار ڪرڻ

* هوڪارڻ. للڪارڻ

* ٻِتر کي سِيند تي آواز ڪرائڻ

* [مص] ٻولائڻ

* [امر] ٻولاءِ

* [مضارع] ٻولايان (ج) ٻولايون، ٻولائين (ج) ٻولايو، ٻولائي (ج) ٻولائين

* [زمان حال ناقص لاءِ معاون فعل 'ٿو' ۽ زمان حال استمراريءَ لاءِ 'پيو' جا مذڪر مونث جمع جا صيغا ڳنڍيا آهن]

* [حال] ٻولائي ٿو (ج) ٻولائين ٿا

* [حال مث] ٻولائي ٿي (ج) ٻولائين ٿيون

* [ماضي] ٻولايو (ج) ٻولايا

* [ماضي مث] ٻولائي (ج) ٻولايون

* [مستقبل] ٻولائيندو (ج) ٻولائيندا

* [مستقبل مث] ٻولائيندي (ج) ٻولائينديون

* [اسم مفعول] ٻولائيل

• **ٻولَ ٻڙي ج ٻولَ ٻڙيون:** [ا – مث] مادي. الاپيندڙ پکي 'ڪوئل ڪَمرين چڙي جهمرين وڻن ٻول ٻڙيون' (محمد ملوڪ عباسي)

• **ٻولڙيو ج ٻولڙيا:** [صفت _ مذ] ٻئي جي ٻوليءَ ڳالهائڻ وارو. همراهه ٿي ڳالهائڻ وارو. ٻئي جي مرضيءَ موجب ڳالهائڻ وارو

* پکڻ جي پنيان واري وناڻ وارو. سرڇهلاٽو. سوري

* هٽ ٺوڪيون ڳالهيون ڪندڙ. قصا ٻڌائيندڙ

* فقيرن جو چيلو

* ساٿي. دوست

* [س/ڪوهه]

• **ٻولَڻُ:** [مص _ فعل لازمي] چوڻ. آکڻ. ڳالهائڻ. گفتگو ڪرڻ

* ٻوليون ڪرڻ. لات لنوڻ. ٽنوارڻ (ٽتر)

* [هند: ٻرلنا _ سن: ٻرو = ٻولڻ]

* ٻولَ ڪرڻ (اڳهه جي)

* انجام ڪرڻ. اقرار ڪرڻ

* حڪم ڪرڻ

* ڳائڻ

* [س/ڪوهه]

– **ٻولٽو ج ٻولٽا:** [صفت] ٻولڻ وارو. ٻوليندڙ. وڻندڙ ڳالهائڻ وارو

* گهڻي ڳالهائڻ وارو

* راڳيندڙ

* [س/ڪوهه]

• **ٻولُو ج ٻولُو:** [صفت ـ مذ] ٻول تي ٻيهاريل نوڪر

٭ [س/ت]

• **ٻولهہ:** [ا ـ مذ] بدن جو ٻويون حصو، ٻولهه

٭ حقيقت، راز

٭ [س/ات]

٭ لفظ 'ڳالهہ' جو جاڙو يا ٻٽو لفظ (جيئن: ڳالهہ ٻولهہ)

• **ٻولهہ، ٻولهَہ:** [ا - مذ ـ مث] چوپائي جانور جي منهن تي اڇان، جانور جي پيشانيءَ تي اڇو نشان، ستارو، ٻانو

— **ٻولهہ گُم ڪرڻ:** [اصطلاح] نشان لڪائڻ، پار پتا گم ڪرڻ

٭ صفا ناس ڪرڻ، چٽ ڪرڻ

— **ٻولهيارو ج ٻولهيارا:** [صفت] ٻولهہ وارو جانور، ٻولاهو

• **ٻولهاڙي:** [ا ـ خاص] تعلقي ڪوٽڙيءَ ۾ هڪ ڳوٺ ۽ ريلوي اسٽيشن جو نالو

٭ تعلقي ڏيپلي ۾ هڪ ديهہ جو نالو

• **ٻولهائي ج ٻولهائيون:** [ا ـ مث] ڏانڊي پکيءَ جو هڪ قسم، ٻولاهي، آڙي

• **ٻولهَڙُ ج ٻولهَڙَ:** [ا ـ مذ] گسندڙو (جنهن ۾ اَن وجهجي)

٭ [س/ات]

• **ٻولي ج ٻوليُون:** [ا ـ مث] زبان، لسان، زبان جو لهجو، ڪنهن خاص ايراضيءَ جي زبان (جيئن: 'لاڙ جي ٻولي' ۽ 'ڪاچي جي ٻولي' وغيره)

٭ ڳالهہ، گفتگو

٭ منو آواز، لات

٭ پکين جو آواز

٭ پچار، ذڪر

٭ انجام، قول

— **ٻولِيارُ/ ٻوليارو ج ٻوليارَ/ ٻوليارا:** [ا ـ مذ] ٻوليندڙ، ٻوليرُ

— **ٻولي پَڙُڪ:** [ا - مث] ڪچڻ، پچڻ، چوڻ

'سهيا سڱهڙ سجاڻا، چاڻو وڏا ٻہ چاڻا،
پر وٺي ٻسهہ پچاڻا، ٻولي نہ ٻوڙڪ جهت پت.' (حاجي احمد ملاح)

— **ٻوليِرُ ج ٻوليِرَ:** [صفت] ٻولي ڪندڙ (ٻان)، ٻولي ڪندڙ (پکي)، ٻوليندڙ، ڳالهائيندڙ

٭ گهڻ ڳالهائو، ڳالهير

— **ٻولي ڪرڻ:** [اصطلاح] ٻار جو شروعاتي ڳالهائڻ

٭ پکيءَ جو ٻولڻ

٭ سودي يا وڪري کي پڪو ڪرڻ، اگهہ جي صفائي ڪرڻ، اگهہ ٻولائڻ

٭ اقرار ڪرڻ، انجام ڪرڻ

— **ٻوليُون ٻولڻُ ڪرڻ:** [اصطلاح] ڳالهيون ڪرڻ، لاٽيون ڪرڻ

'ٻوليون ٻيلي جون ڪري، پاسي پر پيو.' (شاهہ)

٭ راڳ جا ٻول ٻولڻ

• **ٻُونڊِ ج ٻُونڊِيُون:** [ا ـ مث] ٻونڊ (جنهن وڻان ميوو ڌاريءَ سان لٽڪيل هجي)، ٻنڊ، چوٽي

٭ [سن: ورنت]

• **ٻُونگَر، ٻُونگَرُ:** [ا ـ مذ_مث] ڪرڙ جي ڪچي مور، ڪچا گونچ، رڇ، ٻور

• **ٻُونگِرو:** [ا ـ مذ] سرنهن جي ڪچي ڦري

٭ ڪرڙ جي ٻونگر

٭ [س/ڪوهہ]

• **ٻُونگَڙو ج ٻُونگَڙا:** [ا ـ مذ] در

٭ [س/ات]

• **ٻوڻِ:** [ا ـ خاص] تعلقي دادو ۾ هڪ ديهہ جو نالو

• **ٻوَڙ:** [ا ـ مث] ٻاڙ، چڪ (نشي جي)

٭ [صفت] تمام گهڻو نماڪ چڪيندڙ

٭ تمام گهڻو کائيندڙ، پيٽوڙي

• **ٻوڻ ج ٻوڻيون:** [ا ـ مث] ڏورانهون آواز، پري جو آواز

٭ ڪتي جي لاڳيتي ڀؤنڪ

٭ ٻگهڙ يا ٻئي ڦاڙيندڙ جانور جو هلچر، روڙيون

٭ [س/ل]

'ٻيلائين ٻوڻيون ڪيون، مٿان لڪ لوءِ' (شاهه).

٭ هل، هنگامو

• **ٻوو ج ٻوا:** [ا ـ مذ] مڇي ڪاٺيندڙ پکيءَ جو هڪ قسم (ٻلي ميرانجهڙي ڪاري ۽ ڀاسي وارا کنڀ اچا ٿيندس. چڻ ته واسڪوٽ پاتل اٿس. رات جو بعضي اڪيلي سر الائي ۽ گهٽيل آواز ڪري)

٭ [ڪنايه] ٻڍو، ٻوڙهو

٭ اڪيلو

• **ٻوهه ج ٻوهه:** [ا ـ مذ] ٻاجهريءَ (جي ان) جون ڪلون

٭ ٻهڙي، ٻوٽي جو هڪ قسم (جيڪو اڪثر واريءَ جي پٽن يا ٽڪرن تي اڀري، ٻن سائيرڙي رنگ جا. گـُل گول هيڊي يا ميري رنگ جا ۽ نرم ٿيندس جي ٻوا طور ڪم اچن ۽ ٻج نرم هئڻ سبباِن وهاٽن ۾ ٻرجن)

'ڪر ٿوهر گهر جهوپڙا، ٻارڻ جن جو ٻوهه' (شاهه)

-

'ڪارا ڪهڙ ڪوهه، ٻيرون ۽ ٻوهه، سيئي ويلي ساريان' (شاهه)

– **ٻوهه کي باهه ڏيڻ:** [اصطلاح] (سڪل ٻوهه کي جلد باهه لڳندي آهي)

ٻيڙ ٻارڻ. ڪکن کي باهه ڏيڻ

٭ وڏو نقصان ڪري ڇڏڻ. فساد جاڳائڻ

٭ وڏو ڪوڙ هڻڻ

٭ [س/ات]

• **ٻوهاڙ ج ٻوهاڙون:** [ا ـ مث] ڏڪلڳڻ تي ڪتي جي وڏي ڌانهن

٭ روئڻ جي وڏي رڙ، ڌانهوڙ

• **ٻوهاڙُ ج ٻوهاڙ:** [ا ـ مذ] وڏو ٻوڪڙُ، وڏي ڌانهن، وڏي رڙ

• **ٻوهانَ:** [ا ـ خاص] سنڌ جي هڪ نئن جو نالو

• **ٻوهٽُ ج ٻوهٽَ:** [ا ـ مذ] ٻيڙي

• **ٻوهڙُ ج ٻوهڙَ:** [ا ـمذ] پاڻيءَ جي پکيءَ جو هڪ قسم، ٻوهاڙ

• **ٻوهڪي:** [ا ـ خاص] تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻوهل:** [ا ـ مث] صبح جا ماڪ وارا ڪڪر (جيڪي ٿڌيءَ هير سان گڏ ڏکڻ کان اڀرون)

٭ ماڪ جون ڪڻيون. ڪڻين جي داڻ داڻ، ٻوند

• **ٻوهنڊ ج ٻوهنڊ:** [ا ـ مذ] اوٺي (ساندارو) جي منهن ٻڌڻ وارو ڌاڳو، مهند

٭ [س/ڪوهه]

• **ٻوهنگرو ج ٻوهنگرا:** [ا ـ مذ] ٻهارو

٭ [س/ٿ]

• **ٻوهٽي ج ٻوهٽيون:** [ا ـ مث] دڪان تي صبح جي ٻهرين آيل ٻکي، ڏينهن جو ٻهريون سودو يا وکرو (واپاري اصطلاح ۾)، ٻُهڻي

• **ٻوهو ج ٻوها:** [ا ـ مذ] ان جو تهه، توهڙ

٭ مصيبت، آزار، تڪليف، هاڃو آئي

٭ ٻنُ، باهه آڙاهه

٭ [سن: ٻس = ٻهه]

– **ٻوهو ٻارڻ:** [اصطلاح] جهيڙو مچائڻ، فساد ڪرائڻ

– **ٻوهي ۾ آچڻ:** [اصطلاح] مصيبت ۾ اچڻ، آئيءَ ۾ اچڻ

– **ٻوهي ۾ ڏيڻ، وجهڻ:** [اصطلاح] مصيبت ۾ اڙائڻ، هاڃي ۾ وجهڻ

• **ٻوهي ج ٻوهيون:** [ا ـ مث] مڇن جي وچ ۾ ڪتريل وارن جي وٽي، ٻيڙو

٭ [س/ڪوهه/ل]

• **ٻوهيا:** [ا ـخاص] هڪ ذات يا نک جو نالو (سنڌي ٻوليءَ جو نامور محقق 'ڊاڪٽر الهداد ٻوهيو' ۽ مشهور عالم 'مولانا عزيز الله ٻوهيو' هن نک سان واسطو رکن ٿا)

• **ٻوهيڙ:** [ا ـ مث] ٻوهاڙ

٭ [س/ات]

• **ٻوڙٿو ج ٻوڙٿا:** [ا ـ مذ] وڏي ٻيڙي (سمنڊ جي). واڻ
※ [صفت] ٺلهو. ٺوٺانگ. ڏنبو
※ بي ڊولو. بد زيبو. بدشڪل
※ موڳو. غائب دماغ. بيعقل. ٻوگهلو

• **ٻُوڙَرُ. ٻُوڙِڙُ:** [ا ـ مذ] ڊانڊي پکيءَ جو هڪ قسم. ٻوهڙ

• **ٻُوڙَلَ:** [ا ـ مث] صبح جا ماڪ وارا ڪڪر (جيڪي ڏڌيءَ هير مان گڏ ڏکڻ کان اڀر وڃن). ماڪ جون ڪڻيون. ڪڻين جي داڻ داڻ. ٻوند

• **ٻُوڙو:** [ا ـ خاص] تعلقي فيض گنج ۾ هڪ ديهه ۽ ڳوٺ جو نالو

• **ٻوڙيلو:** [ا ـ خاص] تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ٻَهَ:** [صفت] ٻهون. گهڻو. جهجهو
※ [سن: بَهه = گهڻا]

- **ٻَهَ وَچَنَ:** [ا ـ مذ] گهڻا وچن. گهڻا ٻول

• **ٻَهِ:** [مصدر 'ٻهڻ' (= ويهڻ) مان 'بستي' يا 'بيٺڪ' جي معنيٰ ۾ ايندڙ اسمي پڇاڙي] (ٿرپارڪر ۾ 'سونل ٻهه'. 'آسا ٻهه' ۽ 'گــَرڙا ٻهه' نالي ڳوٺ)
※ [س/ٿ]

• **ٻُهُ ج ٻُهَ:** [ا ـ مذ] ٻوهه. تهه
※ [سن: بس = ٻهه]

• **ٻَهارِ:** [ظرف] ٻاهر
'سوٽي رهيو روح ۾. سوٽي اکڻان ٻهار' (شاهه).

• **ٻِهارَ:** [ظرف] ٻيو پيرو. ٻيهر. ٻيهار
※ ٻئي ويرَ واري ڇوپائي
※ [س/ ات ـ ٻه + وار = گهمرو]

• **ٻُهارا:** [ا ـ خاص] تعلقي ميرپور ساڪري ۾ هڪ ڳوٺ ۽ ديهه جو نالو

• **ٻُهارِڙي:** [ا ـ خاص] تعلقي مٺيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻُهارَڻُ:** [مص ـ فعل متعدي] ٻهاري ڏيڻ. ڦريو گهمائڻ. صفائي ڪرڻ. ميڙڻ
※ [سن: ٻهڪري = ٻهاري]
※ [مص] ٻُهارڻ
※ [امر] ٻُهارِ
※ [مضارع] ٻُهاريان (ج) ٻُهاريون. ٻُهارِين (ج) ٻُهاريو. ٻُهاري (ج) ٻُهارين.
※ [زمان حال ناهڻ لاءِ معاون فعل 'ٿو' ۽ زمان حال استمراريءَ لاءِ 'پيو' جا مذڪر مونث جمع جا صيغا ڳنڍبا آهن]
※ [حال] ٻُهاري ٿو (ج) ٻُهارين ٿا
※ [حال مث] ٻُهاري ٿي (ج) ٻُهارين ٿيون
※ [ماضي] ٻُهاريو (ج) ٻُهاريا
※ [ماضي مث] ٻُهاري (ج) ٻُهاريون
※ [مستقبل] ٻُهاريندو (ج) ٻُهاريندا
※ [مستقبل مث] ٻُهاريندي (ج) ٻُهاريندِيون
※ [اسم مفعول] ٻُهاريلُ

– **ٻُهارُ:** [ا ـ مذ] ٻهرُ. ڪچرو. گند

– **ٻُهارائِي ج ٻُهارائِيُون:** [ا ـ مث] ٻهاري پارائڻ جو عيوضو. صفائي ڪرائڻ جو محنتاڻو

– **ٻُهارائِڻُ:** [مصدر 'ٻهارڻ' مان فعل متعدي بالواسطہ] ٻهاري ڏيارڻ. ميڙائڻ. صفا ڪرائڻ
※ [ٻهاريو ٻهاريندو ٻهاريل]

– **ٻُهارِڻِي ج ٻُهارِڻِيُون:** [ا ـ مث] ٻهاري ڏيڻ جي اجرت. صفائي ڪرڻ جو محنتاڻو
※ ٻهاري ڏيڻ جو ڪم
※ ٻهاري ڏيڻ جو نمونو

– **ٻُهارو ج ٻُهارا:** [ا ـ مذ] گند ڪچري کي ميڙڻ ۽ صفائي ڪرڻ لاءِ کجيءَ، ڪانهن. کپ. سَر. مُڃ. گاهه وغيره مان ٺهيل ڦريو

-ٻُهارِيءَ جِ ٻُهارِيُون: [ا_مث] ننڍو ڦريو، ننڍڙو ٻهارو

※ ٻهارڻ جي ڪِرت، صفائي

-- ٻُهارِي پائڻ، ڏيڻ: [اصطلاح] ڦريو ڏيڻ، صفائي ڪرڻ، ميڙ سيڙ ڪرڻ

※ جيڪي به هجي سو ڪٽي وڃڻ

-- ٻُهارِيدارُ جِ ٻُهارِيدارَ: [صفت] ٻهاري ڏيندڙ، صفائي ڪندڙ

※ خادم، ٻانهو (ٻانهو ٻهاريدار)

-- ٻُهارِي وجهڻ: [اصطلاح] جيڪي به هجي سو ڪٽي وڃڻ، الهو تلهو ڪٽي وڃڻ، اڳهي سگهي وڃڻ

• ٻُهارو جِ ٻُهارا: [ا_مذ] ڦريو، ڪچيءَ جو گوشو (جنهن ۾ ڦُرُ ٿئي)

※ پکيءَ جو هڪ قسم (جنهن جو پڇ ٻهاري جهڙو ٿيندو آهي ۽ خود ڪاري رنگ جو ٿئي)، ڪارو ٻهارو، ٻوش، 'پڇ ٻهارو' اهو جانور جنهن جو پڇ گهڻن وارن سببان وڏيڪ ڏگهو يا ٿلهو هجي

'پڇن ٻهارا، وڃن سونهارا، تن جا ليوا ٻڌيو لڙ' (سگهڙ).

• ٻِهارا: [اصطلاح] ٻئي پيري، وري

• ٻهاڙُ: [ا_مث] پوک جو ٻيو لوڏ

※ [ظرف] ٻيهر

• ٻهاڙُ جِ ٻهاڙَ: [ا_مذ] اهو وڻ جو سال ۾ ٻه دفعا ڦر ڏئي (جهڙوڪ ٻير زيتون، وغيره)

※ ساڳئي وڻ، ٻوٽي يا ول جو سال ۾ ٻيو فصل يا ڦر

• ٻهاڻ: [ا_خاص] هڪ ذات جو نالو

• ٻهاڻ جِ ٻهاڻيُون: [ا_مث] ٻن سالن جي عمر جو مادي جانور (جهڙوڪ: مينهن، ڳڀ، گهوڙي، ڏاچي، ٻوڏڻ، وغيره)، ڏوسالي، چڙهيءَ لائق ننڍي ڳڌهِ يا گهوڙي

• ٻهاڻُ: [ا_مذ] ٻن سالن عمر جو نر (جهڙوڪ ڪوڏو، وڇيرو، گونرو، مرون، وغيره)، ٻه سالو

'ڪرهو ٻور ٻهاڻُ، ڏٽيءَ ڏُٽيءَ هٿ ڪيو' (شاهه)

– ٻهاڻو: [ا_مذ] ٻهاڻُ

• ڀهاڻا: [ا_خاص] هڪ ذات جو نالو

• ڀَهپاڻِ، ڀَهپاڻُ: [ا_مث_مذ] خوشبوءِ، سڳنڌ، سرهاڻ

※ خوشي

※ تازگي

– ڀَهپاڻو: [صفت] خوشبودار، سرهو

• ڀَهه ڀَهه: [ا_مث] چمڪو، تجلو، روشنائي، ڀهڪو

※ [سن: ڀاسَ = نور، روشني]

※ خوشي، ٻهاري، واهه واهه (خوشيءَ جو آواز)

※ [صفت] گهڻو، جهجهو

'خوب ڪلوريون ڀهه ڀهه ٻوريون ان جي چانگن چاري گاهه' (ڪبير شاهه).

– ڀَهه ڀَهه ٿيڻ: [اصطلاح] ڀهڪڻ پوڻ، واهه واهه ٿيڻ

※ هوڪو اچڻ، خبر پکڙجڻ

'ڀهه ڀهه ٿي ڀنڀور ۾، ته ڪي آيا جنگ جوان' (ڪبير شاهه).

– ڀَهه ڀَهه ڪرڻ: [اصطلاح] چمڪڻ، روشن ٿيڻ، چلڪڻ

※ ڀهڪڻ، واهه واهه ڪرڻ

• ڀَهَتر: [صفت] ٻاهتر (ستر ۽ ٻه)

• ڀَهَترجڻُ: [مصدر 'ڀهترڻ' مان فعل مجهول] ٻاهتر ورهين جي عمر جو ٿيڻ

※ يادگيري گهٽ ٿيڻ، مت ڪَسجي وڃڻ

– ڀَهَترڻُ: [مص – فعل لازمي] ٻاهتر ورهين جي عمر جو ٿيڻ

※ يادگيري گهٽ ٿيڻ، مت ڪسجي وڃڻ

– ڀَهَترجي پوڻ، وڃڻ: [اصطلاح] عقل گهٽ ٿيڻ، وسر ٿيڻ

– ڀَهَتريو: [صفت] ٻاهتر ورهين جي ڄمار جو، ڪم عقل

• ڀَهچاڻُ، ڀهچاڻو جِ ڀهچاڻ، ڀهچاڻا: [صفت] گهڻو ڄاڻندڙ، وڏو ڄاڻو، سياڻو، داناءُ

※ [سن: ڀهه = گهڻو + جڇا = ڄاڻ]

• ڀَهچراءُ: [ا_مذ] گوڙ، جهيڙو، فساد

※ [س/ات]

● **ڀَهَلِمِي:** [اِ_خاص] تعلقي بدين ۾ هڪ ڳوٺ ءِ ديهه جو نالو

● **ڀَهَر:** [ظرف] ٻاهريون پاسو، پسگردائي، گردونواح

٭ [سن: وهِر = ٻاهر]

– **ڀَهران:** [ظرف] ٻاهر کان، ٻاهرئون، ٻاهرئين پاسي کان، ٻئي پاسي، پٺيان

٭ ڌارئي ملڪ کان، پريان

– **ڀَهرانهُون:** [ظرف] ٻهريرو، ٿورو ٻاهر

٭ [صفت] ٻئي پاسي وارو، ٻاهريون

– **ڀَهرانئُون، ڀَهرائُون:** [ظرف] ٻهريرو، ٿورو ٻاهر

٭ [صفت] ٻئي پاسي وارو ٻاهريون

– **ڀَهرتانهون:** [ظرف] ٻهرانئون

– **ڀَهَرٿُو:** [ظرف] ٻاهريون ماڻهو، ڌاريو، اوپرو

– **ڀَهَرپيرو ج ڀَهَرپيرا:** [صفت] گهمندڙ، رولاڪ

٭ ڪريل، ڪمينو، بدمعاش

٭ [مث: ٻهرپيري ج ٻهرپيريون]

– **ڀَهَرمُکِي:** [صفت] جنهن جو خيال ٻئي پاسي پيو وسندو هجي، بي خيالو واڙو

– **ڀَهرُو ج ڀَهرُو:** [صفت _ مذ] ٻهر جو، ٻاهريون، ٻهرتو

٭ هر يا ڳاڏيءَ ۾ ساڄي وهندڙ ڍڳو، ٻاهرو

٭ [ضد: اندرو]

– **ڀَهرُون، ڀَهرَئُن:** [ظرف] ٻاهرئون

– **ڀَهريان:** [ظرف] ٻاهران

– **ڀَهريتو:** [ظرف] ٻاهريون، کليءَ طرح، ظاهر

– **ڀَهرِيُون:** [ظرف] ٻاهريون

● **ڀِهَر:** [ظرف] ٻيهر، ٻيو دفعو

٭ [سن: دو = ٻه]

● **ڀُهَرُ ج ڀُهَرَ:** [اِ _ مذ] ٻهاريل گند، ڪِنُ، ڪچرو

٭ [سن: ٻهڪري = ٻهاري]

٭ [صفت] گندو (ماڻهو)، گدلو، بدفضيلتو

– **ڀُهَر ٿيڻ:** [اصطلاح] ڪري خراب ٿيڻ، بدفضيلتو ٿيڻ

● **ڀَهراڙِي ج ڀَهراڙِيُون:** [اِ _ مث] ٻهراڙي

● **ڀَهراڙِي ج ڀَهراڙِيُون:** [اِ _ مث] شهر کان ٻاهرئين پاسي واري آبادي، شهر جي پسگردائي، ڳوٺائي آبادي، ديهات

٭ [سن: وهِر - ٻاهر]

● **ڀَهرالِي:** [اِ _ مث] ٻهراڙي

● **ڀَهراڻُ ج ڀَهراڻَ:** [اِ _ مذ] پرت جو هڪ قسم

● **ڀَهراٽُو:** [اِ _ خاص] تعلقي ننگرپارڪر ۾ هڪ ديهه جو نالو

● **ڀَهَرٿُو ج ڀَهَرٿُو:** [صفت] ٻاهران آيل، پري کان آيل، پري جو، اجنبي، اوپرو، ٻئي ملڪ جو، ڌاريو

'هڪبئي کي گهرن ٿا ته پري چوڻو ڀهرٿو' (استاد بخاري)

● **ڀَهرو ج ڀَهرا:** [اِ_مذ] ٻه ڏلا گڏ هڪبئي مٿان رکيل، ٻهڙو، ٻيلهه، ٻيلهڙو

٭ [س/ڪوهه _ سن: دو - ٻه]

● **ڀَهروٽيو ج ڀَهروٽيا:** [صفت] قاعدي قانون جي حد کان ٻاهر، ٻاغي، گناريندڙ، ٻاهرئين ملڪ ۾

٭ قرمار ڪندڙ

٭ سڪي ٻيلي جا ٻارهن ٻهادر (ع)

'ٻارهن جڻا ڀهروٽيا، هڻا مکيءَ پاسي مير' (مل محمود)

● **ڀَهرُوپُ ج ڀَهرُوپَ:** [اِ _ مذ] گهڻا روپ، گهڻا رنگ، گهڻيون شڪليون

٭ چمڙاپوش

٭ [سن: ٻهه' - گهڻا + روپ - شڪل]

– **ڀَهرُوپي، ڀَهرُوپيو ج ڀَهرُوپي، ڀَهرُوپيا:** [صفت] گهڻا روپ ڌاريندڙ، گهڻيون صورتون اختيار ڪندڙ، بوقلمون، پاکنڊي

٭ منافق، دغاباز

٭ سانگ وجهندڙ، اهل ڪندڙ

• ٻهرين ج ٻهريُون: [اَ_مث] ملهہ جو هڪ داءُ، ٻاهريون جانئو
٭ [ضد: اندرين]

• ٻهَڙَ: [اَ ـ خاص] هڪ ذات جو نالو

• ٻهِڙُ/ ٻهِڙِ: [اَ ـ مث] ڏڌ ۾ ڪير جا گوها هٽي يا ڪير ملائي ناهيل ڦيڻو، ڀيهڙ. ڀوريءَ طرح نہ جاول ڪير. ٻڻي ڏينهن جو پِسُ/ ڪڙ
٭ [س/ل/ات]

• ٻهَڙ: [اَ ـ مث] مٿانهين زمين تي پاڻي پهچائڻ لاءِ ٻن نارن واري ترڪيب (اڪثر ڪچي ۾ درياهہ جي ڪنڌيءَ تي هيٺئين نارجي ڪڍيل پاڻيءَ کي مٿيون نار چڪي زمين تي پهچائي)
٭ جنگ

• ٻهَڙُ ج ٻهَڙَ: [اَ ـ مذ] هڪ ٻئي مٿان رکيل ٻہ دلا، ٻيلڙو، ٻيگهڙو

• ٻهَڙُ ج ٻهَڙَ: [اَ ـ مذ] وڻن يا گاهہ جو جهڳٽو، ٻين يا ڪکن جو موراهہ
٭ [س/ل ـ سن: ٻس = ٻهہ]

• ٻهڙو ج ٻهڙا: [صفت] ڪارن ۽ اڇن چٽن وارو ڪتو، چٽڪمرو ڪتو
٭ [مث: ٻهڙي ج ٻهڙيون]

• ٻهڙو ج ٻهڙا: [اَ ـ مذ] هڪ ٻئي مٿان رکيل ٻہ دلا، ٻيلهڙو، ٻيگهڙو

• ٻهڦُورَ: [اَ ـ مث] راز جي خبر، ٻاڦور، ٻاٻور، سڌ، ڪڙڪ، پڌر، اگهاڙ، پتو
٭ سچي، اعتراف
'ٻيڙيءَ جي ٻهڦور منهنجو چٽ چريو ڪيو' (گرهوڙي)

• ٻهڪَ: [اَ ـ مث] چمڪو، تجلو، روشني
٭ وڻن ۽ گلن جي تازگي
٭ [س/ل ـ سن: ٻاس]

ـ ٻهڪار: [اَ ـ مث] ٻهڪ

ـ ٻهڪڻُ: [مص ـ فعل لازمي] جهلڪا ڏيڻ، دهڪڻ، سهائو ڪرڻ
٭ [سن: ٻاس]
٭ سرهو ڏسجڻ ۾ اچڻ، وهسڻ، بهاريءَ ۾ اچڻ
٭ زور ولڻ
٭ [س/ڪوهہ]

ـ ٻهڪِڻو ج ٻهڪِڻا: [صفت] چلڪڻو، سرهو، ڪلئو

ـ ٻهڪو ج ٻهڪا: [اَ ـ مذ] چمڪو، جهلڪو، تجلو
٭ خوشبوءِ، سڳنڌ
٭ ڪِلڻ جو آواز
٭ [س/ات]

• ٻهڪارَ: [اَ ـ مث] مِرونءَ جو آواز يا دانهن (خوشيءَ يا ڀڀ ڪان)، ٻلڪار
٭ [سن: وڪ = ڀونڪ، ٻهڪ]

ـ ٻهڪارَ ڪرڻ: [اصطلاح] مرونءَ جو آواز ڪرڻ، ٻلڪار ڪرڻ

• ٻهُڪڻُ: [اَ ـ مث] ٻهڪ، ڀونڪ، رڙ، دانهن

• ٻهُڪڻُ: [مص ـ فعل لازمي] ٻهڪڻ، ڀونڪڻ
٭ [سن: ٻڪ]
'ٻانهون ٿيون ٻهڪن، سچ الڪي سسئي' (شاهہ)

• ٻهَڳُڻُ ج ٻهَڳُڻَ: [صفت] گهڻن گڻن وارو، چڱن گڻن وارو، سهڻو جوان، دلبر
٭ سياڻو ويڇهار، عقلمند، دانا
٭ [سن: ٻهڳڻ > ٻهہ = گهڻا + گڻ = خاصيتون خصلتون اخلاق]
'عمر آندي مارئي، ٻهڳڻ جهلي ٻانهن' (شاهہ)
٭ [اَ ـ مذ] داٻلو (زيورن رکڻ جو)
٭ [س/ل]

ـ ٻهَڳُڻُ ٻتيهہ: [صفت] ٻٽيهہ لڇڻو، ٻهہ ڳڻ، ڳڻن وارو، ڳڻن جو ڳهير، ٻٽيهہ ڳڻو (جنهن ۾ ٻٽيهہ يعني تمام گهڻا ڳڻ هجن)، اڪيچار ڳڻن وارو

- **ٻهڳُنو ج ٻهڳُنا:** [صفت ـ مذ] گهڻن ڳڻن وارو. هر طرح لائق. ٻهڳوَن

• **ٻهَلُ ج ٻهَلَ:** [ا ـ مذ] وڏو سوراخ. ٻرگهل. وڏو گهاءُ. وڏو چير

'دل هٽي ڪٺي ٻهلَ ٻارا تنهنجي ٻاڻ' (گل).

☼ [صفت] ڪشادو. ويڪرو. وڏو

☼ پيٽوڙي. گهڻو کائيندڙ

☼ بيوقوف

☼ وات ڦاٽوڙو

'ٻاڪا ڦاڙيو ٻهل. ڦوهي ٻاٿين وچ ۾' (گلو ميانڻ)

• **ٻهلُ:** [صفت ـ مذ] ٿلهو. ٿوٿانگ. ٻي ڊولو

• **ٻهلُو ج ٻهلُوَ:** [ا ـ مذ] گندي ءِ جو ڊڪ. چاپڙ. ٻريهڻ

☼ [س/ات]

☼ [صفت] ٿلهو. ٿوٿانگ. ٻي ڊولو

• **ٻهُنڊُ ج ٻهُنڊَ:** [ا ـ مذ] ڪليءَ جي منهن ٻڌڻ جي نوڙي. ٻوهنڊ. مهنڊ

☼ [س/ڪوه]

• **ٻهنهَ رَڪِي ج ٻنهَ رَڪِيُون:** [ا ـ مث] ڳهہ جو هڪ قسم. ٻانهن رڪي. ٻنهن رڪي. ٻانهن ۾ ٻڌڻ جو ڳڇڻ

• **ٻهڻُ:** [مص ـ فعل لازمي] ويهڻ

☼ [سرا]

'جهري. ڏيٺي جهوڪ. ٻنيءَ ٻهڻ نہ ڏئي' (شاهہ/ ڏهر).

☼ [ٻهين ٻهندي ٻهيل]

• **ٻهِنُ ج ٻهِنُون:** [ا ـ مث] آنڊن واري چربي (مال جي)

☼ [س/ڪوه]

• **ٻهِڻي ج ٻهِڻيُون:** [ا ـ مث] ٻرني. مرتبان. ڪرلو

☼ [س/ڪوه]

☼ ويهڻ جو نمونو. ويهڪ

☼ [سرا: ٻهڻ > ٻهڻي]

• **ٻهڻي ج ٻهڻيُون:** [ا ـ مث] دڪان تي وکر جي وڪري. جي عيوض صبح واري مليل پهرين نقد رقم يا جنس (ان). صبح جي ٻکي

• **ٻهڻي وڏي:** [ا ـ خاص] تعلقي ڪوٽڙيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو

• **ٻهُو:** [صفت] ٻهون. گهڻو

☼ [س/ات]

- **ٻهُوتارا لڳڻ:** [اصطلاح] هرکر ٿيڻ. الڪو ٿيڻ. سُوسو ٿيڻ. آتروپلا ٿيڻ

☼ تڪڙ ٿيڻ

• **ٻهُو:** [ا ـ مذ] جوئر يا ٻاجهريءَ جا تُهَہ. ٻَهُي

☼ [سن: ٻس = ٻهہ]

• **ٻهوڙڻُ:** [مص ـ فعل لازمي] ٻهڙڻ. ڪنهي جو زور سان پونڪڻ. ٻهڪڻ

☼ [سن: ٻڪ = پونڪڻ]

• **ٻهُون:** [صفت] وڏو انداز. گهڻو. جهجهو. جام

☼ [ظرف] گهڻي انداز ۾. گهڻن نمونن سان هر لحاظ سان. پوريءَ طرح

☼ [سن: ٻهہ = گهڻو]

'ٻيا ٻي گل ٻهون هٿا. افضل ۽ اعليٰ' (رمضان ڪنير).

'گهوڙي گهوڙو هت ڪري. ٻهون نهاري ٻنگ' (شاهہ).

• **ٻهُوٿو ج ٻهُوٿا:** [ا ـ مذ] جيت جو هڪ قسم (وسڪاري ۾ پيدا ٿئي)

☼ [س/ٿ]

• **ٻهِي:** [ا ـ مث] اُتر اُڀرندي جي هوا لڳڻ ڪري آسمان ۾ ٿيل غبار. ڌنڌ (جيڪو موسم جي مٽ سٽ ٿيڻ وقت خصوصاً سياري ۾ ڪڏهن ڪڏهن ڏکڻ جي هوا گهلڻ سبب ٿئي).

☼ [س/ل]

• **ٻِهِي ج ٻِهِيُون:** [ا ـ مث] جوئر يا ٻاجهريءَ جي سنگن کي ڪٽڻ ۽ چنڊڻ بعد ان کان جدا ٿيل تهه، ٻري

☆ ڪاٺ جو سنهون چير يا ور

☆ [س/ڪوهه]

☆ مهڻ جي وچ ۾ چڙيل خال

☆ [س/ڪوهه]

☆ ٻيڙو

☆ ڪپڙي جي وريل ڪناريءَ کي سنهون ۽ پڪو ٽوپو، اوٽي

☆ سٿڻ جي پانچي جو منهن، پانچي کي اندران ٽاٽ طور ڏيڻ لاءِ (ڪنهن ٻئي) ڪپڙي جي پٽي

☆ [س/ات]

-- **ٻِهِي ڏيڻ:** [اصطلاح] اوٽي ڏيڻ

• **ٻِهِيڙا:** [ا_خاص] تعلقي ٽنڊي محمد خان ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻِهِيڙو ج ٻِهِيڙا:** [ا ـ مذ] پسارڪي وکر جيڪو هڪ قسم جو ٽِڪلي ۾ ڪم اچي (وڻ جو ڦل، جنهن جا ٻج سنهان ۽ ساوا، ڦل سفيديءَ ڏي مائل ۽ ذائقي ۾ ڪسارو).

☆ [سن: ٻهيدڪ؛ هند: ٻهيڙا]

• **ٻِئارِ:** [ا ـ مث] ڪل يا چمڙيءَ تي ٿيل ٻر ٻر، داڻ داڻ (جيڪا ارڙيءَ کان پوءِ بدن تي نڪري)

• **ٻِئُڙ:** [ا ـ مذ] هڪ نر ٻئي ڏينهن ايندڙ تپ

☆ ٻيڙُ

☆ ٻن تندن جي اوڇي وارو ڪٽو

☆ [س/ڪوهه]

• **ٻِئُڙُ ج ٻِئُڙَ:** [ا ـ مذ] آبي پکيءَ جو هڪ قسم (ڪرجي رنگ تي بدڪ جو هڪ قسم)، ٻهڙُ، ٻوهڙُ

• **ٻِئُو:** [ا ـ مذ] پاڻيءَ جي ڪناري تي ويهندڙ هڪ قسم جو پکي، ٻرو

☆ [س/ات]

• **ٻِئُو ج ٻِئَا:** [صفت] ٻيو، ثاني، ڏاريو، اوپرو، پرائو، غير

• **ٻِئُنرُ:** [ا ـ مذ] ٻير جو هڪ قسم (ٻير جهڙو وڻ مگر ٻنا ٿو، لامن سان، سنڌس پاڙ مان جهيرڻا نهن ۽ ان جو ڪونر دوا طور ڪم اچي)

☆ [سن: ورور = ٻير]

• **ٻِئِي:** [صفت] ٻِي ٻه ۽ هو ٻه، جوڙوئي، ٻيئي

– **ٻِئِي اکيُون برابر ڪرڻ:** [اصطلاح] سڀني کي هڪ جهڙو ڪري ڏسڻ

☆ عدل ۽ انصاف جي هلت ڪرڻ

– **ٻِئِي ٻوٽڻ:** [اصطلاح] ٻئي اکيون بند ڪرڻ، حياءُ نه ڪرڻ

– **ٻِئِي تال مارڻ:** [اصطلاح] ٻئي رستا اختيار ڪرڻ، ٻئي راند کيڏڻ

– **ٻِئِي ٽنگُون ڪاٺ ۾ پوڻ:** [اصطلاح] چڱيءَ طرح ڦاسڻ، سوگهو جهلجڻ، قابو ٿيڻ

– **ٻِئِي جَهان وڃڻ:** [اصطلاح] ٻئي دنيائون وڃائڻ، دين دنيا کان وڃڻ

☆ ڪنهن به قسم جو لاڀ نه پرائڻ، ڪوبه فائدو نه ٿيڻ

☆ خوار خراب ٿيڻ، دربدر ٿيڻ

– **ٻِئِي ڳلها وَهڻ:** [اصطلاح] ٻنهي ڌرين کي راضي رکڻ لاءِ ٻئي پاسا وٺڻ، ساڻن سان سنمک پنجن سان پورو رهڻ

☆ منافقي اختيار ڪرڻ، ٻچاپڙائي ڪرڻ

– **ٻِئِي هٿا ڪَٽڻ:** [اصطلاح] هڙئي ڪٽي وڃڻ

☆ پوک جي پيداوار ميڙي سيڙي ڪٽي وڃڻ، هاريءَ جو حصو به ڪٽي وڃڻ (فصل مان)

☆ سڀئي باز ڪٽڻ، مڙوئي ذميدارين ڪٽڻ

☆ شاديءَ ۾ گهوٽيتو توڙي ڪنواريتو خرچ پرڻ

• **ٻِئِي:** [ظرف] 'ٻيو' جي جري يا اضافي صورت (ٻئي کي ڏي، ٻئي جي ڳالهه، وغيره)

– **ٻِئِي جَهانِ وڃڻ:** [اصطلاح] مري وڃڻ، وفات ڪرڻ

– **ٻِئِي ديس وارو:** [صفت ـ مذ] پرانهين ملڪ وارو، پرڏيهي

– **ٻئي ليکي:** [ظرف] ٻئي خيال کان، ٻئي نقطہ نظر کان، ٻئي ماڻهوءَ جي خيال موجب، ٻيءَ حالت ۾، ٻيءَ ڪري، ٻئي حساب سان.

'اڄا ڪپڙا ڪيسا خالي، ٻين ليکي ملڪ جو والي.'

– **ٻئي مُنهن هڻڻ:** [اصطلاح] روءِ سوءِ هڻڻ، ابتڙ هڻڻ

– **ٻئين ڏاندين هَرُ وَهڻ:** [اصطلاح] پرائيءَ مڙسيءَ تي ڪڏڻ، ٻئي تي ڀاڙڻ، ٻي ڪنهن تي آڌارڻ

✲ پنهنجي ڪم کي ڇڏي پرايو ڪم ڪرڻ

• **ٻُئِي:** [ا ـ مث] سارين جي پوک لڻڻ کان پوءِ فوٽ ڪن بجيل گاهه، ناڙي

✲ [س/ل / ات]

• **ٻي:** [ا ـ مث] [آواز] رڍ يا ٻڪريءَ جو آواز

'رڍ ڇا سمجهي راڳ مان، جنهن جي ٻولي ٻي.'

• **ٻي ج ٻيُون:** [صفت ـ مث] نرالي، جدا

✲ ڌاري، پرائي، ويڳي

✲ ['ٻيو' جو مونث]

• **ٻيارَ ج ٻيارُون:** [ا ـ مث] ٻسانگي ڪاٺي، ٻياني.

✲ [ظرف] ٻيهار، ٻيهر، ٻئي دفعي

✲ [س/ل]

• **ٻيارِ:** [ا ـ مث] ننڍڙو ٻوڪو (جنهن سان کوهه مان پاڻي ڪڍجي)، ٻنڊي

• **ٻيارِي ج ٻيارِيُون:** [ا ـ مث] ٻن ڄڻن جي دوستي يا محفل

✲ [س/کوهه ـ ٻہ +ف: يار = دوست]

✲ ڏِسو سوئو، آر

• **ٻياسِي:** [صفت] هڪ عدد جو نالو، ٻن ايڪن اٺن ڏهاڪن وارو انگ، اَسي واڌو ٻہ. (82)

• **ٻيانُ ج ٻيانَ:** [ا ـ مذ] ٻيانو

✲ [س/کوهه]

• **ٻيانگهُ ج ٻيانگهَ:** [ا ـ مذ] ٻيانو

• **ٻيانو ج ٻيانا:** [ا ـ مذ] ڏنگهرن ڪڍڻ لاءِ خاص ٻسانگي ڪاٺي، ٻيانُ، ٻيانگهہ

• **ٻيانوي:** [صفت] هڪ عدد جو نالو، ٻن ايڪن ۽ نون ڏهاڪن وارو انگ، نوي واڌو ٻہ. (92)

✲ [ٻہ + سن: نوتِ]

✲ ابجد جي حساب سان حضور اڪرم صلي الله عليہ وآلہ وسلم جن جو اسم مبارڪ

• **ٻياني ج ٻيانيُون:** [ا ـ مث] ٻن آنن وارو سِڪو (انگريزن جي دور ۾)

✲ ننڍو ٻيانو (جيڪو خصوصا ڳاهہ ڳاهڻ وقت ڪم اچي)

• **ٻيائي ج ٻيائيُون، ٻيائُون:** [ا ـ مث] دوئي، ڪوٽ، دولاب، دورنگائي

✲ ٻاسخاطري

✲ بي انصافي

✲ پاڻ کي خدا کان جدا سمجهڻ واري حالت

'ٻن ٻيائي سهرين، پاڻان مونکي ٻل' (شاهہ)

• **ٻيڀاهو ج ٻيڀاها:** [ا ـ مذ] ٻاٻيهو، چاهو

• **ٻيٻراٽُ/ ٻيٻڙاٽُ ج ٻيٻراٽَ/ ٻيٻڙاٽَ:** [ا ـ مذ] ٻڪريءَ جو آواز، ٻيڪاٽ، ٻاڪار، وڏي رڙ

• **ٻيٻرَٽُ، ٻيٻڙَٽُ ج ٻيٻرَٽَ، ٻيٻڙَٽَ:** [ا ـ مذ] ٻيٻڙاٽ

• **ٻيٽڙ:** [ظرف] ٻنهي هٿن سان، ٻہ هٿڙيون

✲ [س/ٿ]

• **ٻيٽُ ج ٻيٽَ:** [ا ـ مذ] چوڌاري پاڻيءَ سان گهيريل زمين جو ٽڪر، جزيرو

✲ [سن: دوِيپ]

– **ٻيٽ جو ڇهو:** [محاورو] ٻيٽ جي لئي (وڻ) جهڙي سنهي سنڌي ناري

✲ [س/ات]

✲ سهڻيءَ ٻيهڪ وارو، سروقد، سنهيءَ چيلهہ وارو سهڻو

• ٻيٽَ ج ٻيٽُون/ ٻيٽِيُون: [ا ـ مث] سڌ، ڄاڻ، خبر
٭ ٽيت، نظرداري
٭ ڇڪي ٻوڙڻ يا بند ڪرڻ (اک يا مقعد) جي حالت، ٻيڙ، ٻوٽ
– ٻيٽَ پوڻ: [اصطلاح] سڌ پوڻ، ڪُڙڪ پوڻ، سمجهه ۾ اچڻ (ڳالهه)، محسوس ڪرڻ
– ٻيٽَ ڪرڻ: [اصطلاح] جاچ ڪرڻ، نظرداري ڪرڻ
– ٻيٽُون، ٻيٽِيُون ڏيڻ: [اصطلاح] زور لائڻ، ڪوشش ڪرڻ
• ٻيٽا: [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو
• ٻيٽارِي ج ٻيٽارِيُون: [ا ـ مث] ننڍڙو ٻيٽ
• ٻيٽِڙِي: [ا_خاص] تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو
• ٻيٽَڻُ: [مص –فعل متعدي] ڇڪي بند ڪرڻ، ٻيڙي ٻوٽڻ، ٻڇائڻ
٭ [ٻيٽيو ٻيٽندو ٻيٽيل]
• ٻيٽَڻُ ج ٻيٽَڻَ: [صفت] اُهو ڇوڪرو يا مرد جيڪو بدفعلي ڪرائي
٭ اک ٻيٽيل، ڪاٽو
• ٻيٽو: [ا ـ خاص] تعلقي ميهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو
• ٻيٽو ج ٻيٽا: [ا ـ مذ] پٽ، فرزند
٭ [سن: وٽ = جوان ڇوڪرو؛ هہ: ٻيٽا]
’ٻيٽو ٻاپ مَلا، ذرو ضايع نہ ڪري‘ (شاهہ)
٭ ٻالڪو، چيلو، مريد
– ٻيٽِي ج ٻيٽِيُون: [ا ـ مث] ڌيءَ، دختر
’ٻرتن ٻالياس، ٻانهن ٻيٽِي آهيان‘ (شاهہ)
• ٻيٽِي ڏِيو: [صفت] عيار چالاڪ
٭ [س/ات]
– ٻيٽِي ڏِيو ٿيڻ: [اصطلاح] چالاڪ ٿيڻ
٭ بدمعاش ٿيڻ
• ٻيٽو رَندو: [ا ـ مذ] واڍڪي اوزار جو هڪ قسم، ننڍو رندو (جيڪو ڪاٺ جي صفائيءَ لاءِ ڪم اچي)

• ٻيپارو ج ٻيپارا: [ا ـ مذ] منجهند جي ماني، ٻپهرو
٭ [س/ت]
٭ [ظرف] ٻنهي پاسن کان، ٻپارو
• ٻيجَ: [ا ـ مث] چنڊ جي مهيني جي هر هڪ پک جي ٻي تاريخ يا تِٿ
• ٻيجارَڻُ: [ا — عام] ٻجُ، ٻيجارو (جانورن وغيره جو)
٭ [سن: وِيج = ٻج]
• ٻيجارو ج ٻيجارا: [ا ـ مذ] ٻيجي طور پوکيل ٻج (جنهن جا سلا وڏيرا ٿين نہ پر اهي ڪڍي ٻئي هنڌ رونبو/وهر ڪجن)، ٻيجو ٻيجي لاءِ پوکيل زمين ٽڪر، ٻج چٽيندڙ
• ٻيجارِي: [ا ـ مث] نقصان، ڇيهو، ٽوٽو
٭ وقت تي دغا، ٺڳي، دولاب
٭ تڪليف (جيڪا ڪنهن جي انجام نہ پاڙڻ ڪري سهڻي پوي).
– ٻيجارِي ڏيڻ: [اصطلاح] ٻئي کي مصيبت ۾ وجهڻ، نقصان پهچائڻ
٭ انجام نہ پاڙڻ
٭ اهنج رسائڻ، دغا ڏيڻ
• ٻيجاهو: [ا ـ مذ] پوک کي ڏنل پهريون پاڻي (جيڪو بلڪل ٿوري انداز ۾ ڏبو آهي)
• ٻيجاهِي: [ا ـ مث] نانڍي ڪرڻ جي عيوض ڏنل لاپو
٭ [س/ات]
• ٻيجَر ڏيڻ: [اصطلاح] ڪورڪي اصطلاح ۾ تندن کي نمبروار ڌار ڌار ڪرڻ (جيئن: ’ڪاڻن‘ کي هلائڻ ۾ آساني ٿئي)
٭ [س/ات]
• ٻيجَڙَ/ ٻيجَڙ: [ظرف] ٻہ ٻہ گڏ، جوڙو جوڙو، گڏوگڏ سلهاڙيل، ٻيجي
• ٻيجَڙُ/ ٻيجَڙُ: [ا ـمذ] ٻن ڄڻن جو گڏيل پاڳو، جوڙي جو پاڳو

• **پيچَڪُ ج پيچَڪ:** [ا ـ مذ] خريد ٿيل مال جي قيمت وار ياداشت، گهرايل يا موڪليل مال جو تفصيل وار چٺو (جنهن ۾ اگهه وغيره ڏنل هجن)، جنسن جي اگهن جي ياداشت، اگهوتري
٭ [سن: ويجڪ]

• **پيچَلُ:** [ا ـ خاص] 'سورٺ ۽ راءِ ڏياچ' جي قصي ۾ هڪ چارڻ جو نالو (جنهن پنهنجي سرندي جي سوز پرين آلاپن تي راءِ ڏياچ کي راضي ڪري ڪانئس سندس سِرُ ڏان طور ورتو)

• **پيچِلو ج پيچِلا:** [ا ـ مذ] سوناري کي زيورن ٺاهڻ لاءِ ڏنل سون مان ڪپيل ذرو (جيڪو پاڻ وٽ پرک لاءِ رکجي ته متان سونارو ساڳيو سون ڪم نه آڻي)، جنس (سون وغيره جي)، بانگي

• **پيچَلِي ج پيچَلِيُون:** [ا ـ مث] بجلي، وڄ
٭ [س/ل]

• **پيچَلِيو:** [ا ـ مذ] ٿر جو هڪ لوڪ گيت
٭ [س/ٿ]

• **پيچو ج پيچا:** [ا ـ مذ] پوکيل ٻج (سارين وغيره جو)، ٻج مان نڪتل سلا (جيڪي روئبي ڪرڻ لاءِ ڪم اچن)، اهو زمين ٽڪر جنهن ۾ ٻج پوکيو ويو هجي
٭ [سن: ويج]

– **پيچو:** [صفت] ٻيو
٭ [س/ڏري]

– **پيچا ٻج:** [ا ـ مذ] سڪل ۽ ڦٽل ٻج بيچارو
'ڦٽيج پري پيچن ٻجن جا، ويا ٻني ۾ ٻار ۾' (ڪشنچند بيوس)

– **پيچو ڪرڻ:** [اصطلاح] ٻج پوکڻ (سارين وغيره جو)

– **پيچِي:** [ا ـ مث] ٻج پوکڻ لاءِ رکيل زمين
٭ [صفت] ٻج وارو

– **پيچي ٽُڪا:** [ا ـ مذ] ماتا جي بيماريءَ جا اهي ٽڪا جن مان ٻج ڪڍي ٻين ٻارن کي ٽڪا ڏجن

• **پيچَهرِ، پيچَهڙُ:** [ا ـ مذ] گڏ پوکيل فصل (چڻا، مٽر سرنهه، جانهو وغيره، جي گڏ پوکيا آهن)
٭ [ظرف] پيلهه يا ٻه ڄڻا گڏ (ڪيرولوڻ سمهڻ يا سواريءَ ۾)، پيچڙ

• **پيچَهڙو:** [ا ـ مذ] پيچهر

• **پيچهو ج پيچها:** [ا ـ مذ] نشانو، هدف، آچار

• **پيچهو:** [صفت] ٻيو، ڪوڙ ٻيو
٭ [س/ٿ]
'هي سِر ترهان ڏان پيچهي ڪنهن نه پوليو' (شاهه)

• **پيچُ ج پيچَ:** [ا ـ مذ] ور وڪڙ، ڦند ڦير
٭ [س/ات]

• **پيچَڻ:** [ظرف] ٻه گڏ، پيلهه، پيچڙ

• **پيچِتي ج پيچِتيون:** [ا ـ مث] ٻن ٻتين جي ڪُنڊ ۾ (زمين کان مٿي سامان رکڻ لاءِ) ٺاهيل ٽڪنڊو، ليپي ڏنل تختو، پَچِيتي، پَچِندي
٭ [س/ات]

• **پيچِرو ج پيچِرا:** [ا ـ مذ] باغ جو ٻارو (جنهن مان گلن جا قلم ڪڍي ٻيءَ جاءِ تي پوکجن)

• **پيچانڊ ج پيچانڊون:** [ا ـ مث] ٻچاند، ٻتاڪ، طعنو، چاٺڪ
٭ [س/ڪوهـ]

– **پيچانڊ هڻڻ:** [اصطلاح] ٻتاڪ هڻڻ، طعنو ڏيڻ

• **پيچَلُ ج پيچَلَ:** [ا ـ مذ] ڪلَ چوڏي چيت، ٽڪرو (ڪاٺيءَ جو)
٭ [س/ڪوهـ]

• **پيچَلَ:** [ا ـ مث] وهنڊڙ ٻاٽي، ٻن وهڪرن جي گڏجڻ ڪري ٻاٽيءَ جي اُڇل

• **پيڊِي:** [ا ـ مث] بيدي، برپٽ، رڻ
٭ [ع: بَيداء = برپٽ]
٭ ڪَنهَري زمين (جيڪا ڪنهن به آباديءَ جي لائق نه هجي)، ريڙي، غيرآباد ۽ ناهموار زمين
٭ زخم، گهاءُ
٭ نقصان، ضرر

• بيڏارو ج بيڏارا: [صفت] ٻچاپڙو لائي ڇائي ڪندڙ، منافق

* [س/ڪوهه]

* [مث: بيڏاري ج بيڏاريون]

— بيڏارپو: [ا ـ مذ] ٻچاپڙائي، منافقي، گلا غيبت

— بيڏاري ٻلي: [محاورو] ٻچاپڙو، منافق

• بيڏڪ ج بيڏڪ: [ا ـ مذ] ڏيڏر

* [س/ٿ ـ سن: منڊڪ]

— بيڏڪي ج بيڏڪيون: [ا ـ مث] ڏيڏري

• بيڏو ج بيڏا: [ا ـ مذ] اڻ فيصلو ٿيل معاملو، رولي ۾ پيل آچار

* [سن: پيڊ]

* بحث مباحثو، اختلاف، ڏڦيڙ

* تڪليف

* محنت

* [س/ڪوهه]

* ڀاڱو، حصو

• بيڏيرو: [ا ـ خاص] تعلقي محبت ديري ۾ هڪ ديهه جو نالو

• بير ج بيريون: [ا ـ مث] ميويدار وڻ جو هڪ قسم (جنهن جو ميوو 'بير' ٿئي)

* [سن: بدر]

• بيڙ: [ا ـ خاص] تعلقي قنبر ۾ هڪ ديهه جو نالو

• بيڙ ج بيڙ: [ا ـ مذ] بير جي وڻ جو ميوو (بيرن جا ٽي قسم ٿين: 1. صوفي بير پيندي بير يا مڪڻي بير (ت)؛ 2. ڇاپرو بير جاڱڙا بير يا ڪرڪري بير؛ 3. سنڌي بير)

* [سن: بدر]

'بيرن کان گهري بير کير ڪيڏي نہ غلطي' (سرڪش سنڌي)

• بيڙ: [صفت] صاف، شفاف (جنهن مان آرپار ڏسي سگهجي)

• بيرانبي: [ا ـ خاص] تعلقي جام نواز علي (سانگهڙ) ۾ هڪ ديهه ۽ ڳوٺ جو نالو

• بيرج: [ا ـ مث] مني، ذات، نطفو

* [سن: ويريه]

• بيرچو: [ا ـ مذ] ڪؤنر جو هڪ قسم (جيڪو ڇپل جي وڻ مان نڪري ۽ دوا طور ڪم اچي)

• بيرڙا: [ا ـ مذ] ڪليون، ڳلڦڙا، اڪريون

* [س/ات/ڪوهه]

— بيرڙا پچڻ: [اصطلاح] ڪليون پچڻ، ڪلين جي بيماريءَ جو علاج ڪرڻ

— بيرڙا نڪرڻ: [اصطلاح] ڪليون ٿيڻ، ڪلين جي بيماري ٿيڻ

* [س/ات]

• بيرڙو ج بيرڙا: [ا ـ مذ] ڏاڪي يا نوڙيءَ جو ٻٽو وڙ، ڳوٽ

• بيرڙي: [ا ـ خاص] تعلقي گهوٽڪيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• بيرڻ: [ا ـ مذ] خوشبودار گاهه جو هڪ قسم

• بيرو ج بيرا: [ا ـ مذ] ماس جو ڳاڙهو ٽڪرو، گوشت جو ڪچو ڳاڙهو ڳيپو، مڇيءَ جي ڳيپي

* ڳيپو، پورو، ڳترو

'ڪُهي ڪميڻي هليا، ٻانهن ڪري بيرا' (شاهه)

— بيرا بيرا ڪرڻ: [اصطلاح] ٽڪرا ٽڪرا ڪرڻ (مڇيءَ کي)، ڳيا ڳيا ڪرڻ

• بيروٽا: [ا ـ خاص] تعلقي اوباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو

• بيڙوڪو ج بيڙوڪا: [ا ـ مذ] بير جو هڪ قسم، ننڍي بير

* [س/ڪوهه]

• بيرولي: [ا ـ مث] بير جهڙي هڪ وڻ جو ڇوڏو

* [س/ڪوهه]

• بيڙ، بيڙ: [ا ـ مث] جوءِ، زال

* [سن: ڀاريا]

'ٻري پنهوار ترڇڻان، بيڙ آهيان ٻئي جي' (شاهه)

• **بِيَڙُ:** [ا ـ مذ] هڪ نہ ڀڃي ڏينهن ايندڙ تپ'
* ٻہ تهہ ڪيل ڪپڙو
* ٻٽو رسو
* پلاند
* [س/ل]
* [س/ٿ]

• **بِيڙَ:** [ا ـ مث ـ مصدر 'بيڙڻُ' مان اسم] ٻوڙڻ يا بند ڪرڻ جي حالت
– **بِيڙَ ٻَنڌي ڪرڻ:** [اصطلاح] ٻنيءَ ڪي لوڙهو ڏيڻ
– **بِيڙَ ڪرڻ:** [اصطلاح] بند ڪرڻ، ٻيڙڻ، بيڪڙڻ
* [س/ڪوهہ]
* گڏ ڪرڻ، ڪٺو ڪرڻ
* [س/ل]

• **بيڙِ ج بِيڙِيُون:** [ا ـ مث] ٻيڙهہ، بنياد

• **بيڙُ ج بيڙَ:** [ا ـ مذ] گڏ ڪٽنب ڪيڙ، اولاد گڏ، ساٿي
'جي هوندو بارو جو بيڙ'، تہ ڪوئي نيندءِ ڪيچ ڏي' (سانوڻ)
* ڪڪرن مٿان ڪڪر، ڪڪرن جي آمهون سامهون اچ وڃ (مثلاً مٿيان ڪڪر ڏکڻ پيا وڃن تہ هيٺيان اتر)
'عمرا اسان جي ڏيهہ ڏي، ٻٽا بيڙ وهن' (سگهڙ)
* وڻ جي ٻن يا ٻن کان وڌيڪ ڏارن يا ٽارين جو وچ (جنهن ۾ بعضي ٻڪي آکيرا ناهين يا ماکيون وهن)
'ماکي بيڙ ۾ ويٺي آهي' (جملو)
* ٻسانگ
* [س/ات]
* تڪليف، ڏک
– **بيڙَ گهيڙَ:** [ا ـ مذ] وارا ڦيرا، ڏک سک، گهٽ وڌائي
* [س/ات]

• **بيڙَتِنو ج بِيڙَتِنا:** [ا ـ مذ] ڪوٺي يا ڪنڌ جي جوڙاري ڏنل ٻنو، پلوبڙو
* اوساريءَ جو اهو هنڌ، جتي ٻن پٽين جا ڏندا (Joints) پاڻ ۾ ملن.

• **بيڙڪڻُ:** [مصدر 'بيڪڻ' جي تقليبي صورت] ورائڻ (دروازو)، بند ڪرڻ
* ٻوڙڻ

• **بِيڙڻُ:** [مص – فعل متعدي] بند ڪرڻ (ڪونر يا لٿيءَ سان خط، سرن وغيره سان سوراخ، شگاف)
* ڇت ڪي سرن سان ڍڪي بند ڪرڻ
* ٻوڙڻ، ٻڪيڙڻ
* بيڪڙڻ (درُ، دري وغيره)
* مَٽ ٻيڙڻ
* [س/ل]
– **بِيڙِٽي:** [ا ـ مث] بند ڪرڻ جي حالت، ٻوڙٽي
* خطن بند ڪرڻ لاءِ ڪؤنر يا لٿي

• **بيڙو ج بيڙا:** [ا ـ مذ] وڏي شاهي ٻيڙي، غوراب، واڻ، واهڻ
* جنگي ٻيڙن جو ميڙ
'سڄا بيڙا بار ۾، هليا هيٺ وڃن' (شاهہ)
* آرماڙ، عملو، اٿالو (نوڪر چاڪر ڪم ڪندڙ عملدار زيردست وغيره)
* ڪٽنب، عيال
* ڪلِي، گِلڦڙو
* [س/ڪوهہ]
– **بيڙا ٻڌڻ:** [اصطلاح] جوڙاري ميڙ ڪٺو ڪرڻ
– **بيڙا ٻني لڳڻ:** [اصطلاح] ٻيڙن جو ڪناري پيڙو ٿيڻ
* ڪم راس ٿيڻ، سڀ ڪم سرانجام ٿيڻ
* سوڀارو ٿيڻ
* دل جي مراد پڄڻ
– **بيڙا تارڻ:** [اصطلاح] ڏٿيءَ طرفان سڀ ڪم راس ڪرڻ
* شاديون ٿيڻ
* مرادون پڄائڻ

- **بيڙا پار ڪرڻ**: [اصطلاح] سڻائي ڪرڻ، مراد پوري ڪرڻ، ڪارج سِڌ ڪرڻ
- **بيڙو ٻه پر انگهون ٿيڻ**: [اصطلاح] ڏور ٻه اوڏو ٿيڻ

* مشڪل آسان بڻجڻ، مراد حاصل ٿيڻ

- **بيڙو ٻُڏڻ**: [اصطلاح] وڏو نقصان ٿيڻ

* خانو خراب ٿيڻ

- **بيڙو ٻوڙڻ**: [اصطلاح] هٿ سان وڏو نقصان ڪرڻ، جهڳو جهڻ ڪرڻ

* خانو خراب ڪرڻ

- **بيڙو تارڻ**: [اصطلاح] سڻائي ڪرڻ، مراد پوري ڪرڻ
- **بيڙو تيار ٿي آچڻ**: [اصطلاح] سڪرات جو وقت اچڻ، مرڻ واري گهڙي اچڻ
- **بيڙو پار ڪرڻ**: [اصطلاح] مشڪل مان اُڪارڻ، سڻائي ڪرڻ، پار اُڪارڻ

* مراد پوري ڪرڻ

- **بيڙو مِير تي چڙهڻ**: [اصطلاح] مصيبت ۾ ڦاسي پوڻ، پريشانين ۾ اچڻ، ڏکيو وقت اچي وڃڻ

• **بيڙو**: [اـخاص] تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بيڙو ج بيڙا**: [ا ـ مذ] ٽڪمو (جيڪو ڪوٽ، پتلون يا قميص وغيره جي ڳاريءَ ۾ پئي ان کي بند ڪري)

* بٽڻ، سرٽ
* [س/ل]
* ٻانهن ۾ ٻڌڻ جو رنگين سڳڙو يا ڏورو (جنهن ۾ ڳنڍ ٻڌل هوندي آهي، ءُ مڱڻي جي رات ٻڌبو آهي)، ڳانو

'سمي سجائي، بيڙو ٻڌس ٻانهن ۾' (شاهه)

* ڪانيءَ ۾ ٻڌل ڳـُل (جيڪو مڱڻي ۾ ورهايو وڃي يا ڪوٽ جي ڪالر ۾ هڻجي)

'چندن چورا سر گهڻو تهنجي بيڙن ڪيا ٻهڪار'

* ڳـُل جي مڪڙي
* وارن جو ڳـُل (جو زلفن جي نموني يا ڳـُل وانگر ڏيکاڻي ڏئي)
* پرت جو ڪر، ڳچ يا ڪنجري جو پرت (جيڪو سيني تي هار وانگر ٻيهي يا اهڙو پرت جو ارهه جي آرپار پستانن هيٺان پريل هجي ءُ هار وانگر ڏِڪ ڏئي، ان کي هيچ يا سينا بند به چون)

'جوڙا، بيڙا چِڪ ۾، لڙ ۾ لڙهيس وار' (شاهه)

* پان 'پان جو بيڙو'
* [سن: ويٽڪا]
* مڇن جي وچ وارو چوڪنڊو خال
* چم جي وڏي (جيڪا ترار جي ملهي ڪي ٻڌبي آهي)
* حقي ۾ ڳوءِ ءُ نڙ کي ڳنڍيندڙ ڏنو
* [س/ڪوهه]

— **بيڙو اُچلائڻ**: [اصطلاح] ڪنهن ڪم لاءِ للڪارڻ (محفل ۾ ڳنڍ يا بيڙو اُچلائيندا هئا، پوءِ جنهن کنيو ان کي اهو ڪم ضرور ڪرڻو پوندو هو)

— **بيڙو ٻڌڻ**: [اصطلاح] شاديءَ جو سڳڙو يا ڳانو ٻڌڻ (مڱڻي يا شاديءَ وقت، گهوٽ ڪنوار کي ڪرائيءَ ۾ ڳاڙهيءَ ان يا سٽ جو ڳانو ٻڌندا آهن)

— **بيڙو ڪٽڻ**: [اصطلاح] اُچلايل بيڙو کڻڻ

* ڪوبه ڪم مٿي تي ڪرڻ

— **بيڙو وات ۾ وجهي پاراتو ڏيڻ**: [اصطلاح] سخت پاراتو ڏيڻ

• **بيڙو چانڊيو**: [ا ـ خاص] تعلقي قنبر جي هڪ ديهه جو نالو

• **بيڙِٿي**: [ا ـ مث] ننڍي بيهي (جنهن تي هنڌ بسترا رکجن)

* [س/ڪوهه]

• **بيڙي ج بيڙيون**: [ا ـ مث] ڪشتي، مڪڙي، سفينو

* [سن: ويٽپ]
* لوهه جي ڪڙي يا زنجير (جيڪا چورن جي پيرن ۾ وجهندا آهن) زنجير سان ڳنڍيل ٻه لوهي ڪڙيون (جيڪي قيدين کي ڀڄڻ کان روڪڻ لاءِ ٽنگن ۾ وجهندا آهن)
* پيڪڙا، زيريون
* سرمي پيهڻ جي روهي، چڪ

– **ٻيڙياتو ج ٻيڙياتا:** [صفت_مذ] ٻيڙيءَ وارو، ناکئو

'پار لنگھائيندو وڃ، ٻيڙياتا ور ٻيڙيءَ وارا'

– **ٻيڙِياڻُو ج ٻيڙِياڻُو:** [اِ_صفت_مذ] ملاح، ناکئو

– **ٻيڙِي ٻُڏڻ:** [اصطلاح] وڏو نقصان ٿيڻ، خانو خراب ٿيڻ، جهڳو جهڙ ٿيڻ

– **ٻيڙيءَ ٻُڏو ج ٻيڙِيءَ ٻُڏا:** [محاورو] اهو جنهن جي ٻيڙي ٻڏي يا ٻڏي هجي

✲ اهو جنهن جو سخت نقصان ٿئي يا ٿيو هجي، سخت نقصان هيٺ آيل. (اڪثر عورتن جو اصطلاح جو بد دعا طور ڪم آڻين 'ماريو! ٻيڙيءَ ٻڏوا')

– **ٻيڙِي ٻوڙڻ:** [اصطلاح] هٿ سان نقصان پهچائڻ، گهڻو نقصان پهچائڻ، خانو خراب ڪرڻ

– **ٻيڙِي تارڻ:** [اصطلاح] تڪليف وقت مدد ڪرڻ، تڪليف مان ڪڍڻ، جوکي کان بچائڻ

– **ٻيڙِيءَ ترڻ:** [اصطلاح] تڪليف مان بچي نڪرڻ

✲ ڪم پورو ٿيڻ، اميدون پوريون ٿيڻ

– **ٻيڙِيءَ ترِيو:** [محاورو] ٻيڙيءَ ٻڏو (عورتن جي اصطلاح ۾ ابتڙ معنيٰ ۾ استعمال ٿيندڙ ٻہ اصل معنيٰ موجب دعا جا لفظ، جي ڪاوڙ وقت چوڻ پاراتي طور چونديون)

– **ٻيڙِيءَ ٻَلِي:** [اِ_مث] اُڀي لهواندي ڪکائين جهوپڙي

– **ٻيڙِيءَ جو ٽوڪڻُ:** [اصطلاح] واءُ سامهون هلڻ وقت درياهہ جي لهرين ۾ ٻيڙيءَ جي 'موري' (مهري يا منهن) جو ٻڏڻ

✲ [س/ل]

– **ٻيڙِيءَ جو ڏَڪ هڻڻ:** [اصطلاح] ٻيڙيءَ جو ٽوڪڻ

✲ [س/ڪ]

– **ٻيڙِيءَ جي پُور ۾ هُئڻ:** [اصطلاح] ڇڪ ٻنءَ تي هئڻ

– **ٻيڙِيءَ چاڙهي ڦرهو ڪڍڻ:** [اصطلاح] دوکو ڪرڻ، دلاسو ڏئي وقت تي ڦري وڃڻ، دغا ڏيڻ، وعدي خلافي ڪرڻ، اوچتو ڏک ڪڍڻ

– **ٻيڙِيءَ وارو پُور هئڻ:** [اصطلاح] ٿوري وقت لاءِ هڪ هنڌ گڏ هجڻ، ٿوري وقت جي مسافري هئڻ

● **ٻيڙِي ج ٻيڙِيُون:** [اِ_مث] چولِيءَ قميص وغيره لاءِ سٽ يا ڪپڙ جو ٺهيل بيڙو

✲ هڪ خاص قسم جي وڻ جي سڪل پن کي ٽوتاريءَ وانگر ويڙهي ان ۾ تماڪ وجهي، منهن بند ڪري ٺاهيل پوپو، پن جي ٻيڙي، تماڪ نوشيءَ جو هڪ قسم

'هت مظلوم آ ٻيڙيءَ وانگر ظالم چيڪوئي ويو آهي' (مقصود گل)

✲ پرت جو هڪ قسم

✲ [س/ٺ]

– **ٻيڙِيءَ ٻڌائِي:** [اِ_مث] ٻيڙي ٻڌڻ جي ڪم جي اُجرت، ٻيڙين ٻڌڻ جو اُجورو

– **ٻيڙِيءَ چيڪو:** [صفت_مذ] ٻيڙيون ڇڪيندڙ، تماڪ نوش، (smoker)

– **ٻيڙِي ڪاريگر:** [اِ_مذ] اهو ڪاريگر، جيڪو پن جي ٻيڙين ٻڌڻ جو هنر ڄاڻندو هجي، ٻاڏو

– **ٻيڙِي ماچيس:** [محاورو] کيسي خرچ، روز مرهہ جو ثمر

'ڪلاڻو محنت ڪري پنهنجي ٻيڙي ماچيس پاڻ ڪندو آهي' (جملو)

– **ٻيڙِي ماچيس ڪرڻ:** [اصطلاح] محنت مزدوري ڪرڻ، روزي روزگار ڪرڻ، ٻہ پئسا ڪمائڻ

● **ٻيڙِيُون:** [اِ_مث] زنجير سان ڳنڍيل ٻہ لوهي ڪڙيون (جيڪي قيدين کي ڀڄڻ کان روڪڻ لاءِ ٽنگن ۾ وجهندا آهن)، پيڪڙا، زيريون

'ٻيڙيون نيئي پار، توتان بند ٻڌا ٿيو' (شاهہ)

● **ٻيسَ ج ٻيسَ:** [اِ_مذ] ٽنگ، سوراخ

✲ [س/ڪوهہ]

● **ٻيساٽ ج ٻيساٽ:** [اِ_مذ] ٽنگ، سوراخ

✲ [س/ڪوهہ]

• **پيسانگ ج پيسانگ:** [ا ـ مذ] ٻسانگ، ٻيانو، ٻياني جي چوٽيءَ وارن ٻن انگهن مان هڪڙو انگهو
* [ٻہ + سن: شرنگ = شاخ]
'آئي الاريائين ان تي پياني جا پسانگ' (الهڏنو فقير ملاح)

• **پيسڙُ:** [ا ـ مذ] مٿان وجهڻ لاءِ ٿلهو اوڇڻ، دڦ (پر يا ڪي رليون گڏي ناهيل)
* [س/ث]

• **پيڪَ ج پيڪُون:** [ا ـ مث] دانهن (ٻڪريءَ جي)، ٻاڪار
* بندش، روڪ
* لنڊ ڪي (ان تي) بڌڻ لاءِ ٻٽو رسو

• **پيڪا:** [ا ـ خاص] هڪ ذات جو نالو

• **پيڪاٽ:** [ا ـ مث] پيڪار، دانهن، رڙ (ٻڪريءَ جي)

– **پيڪاٽ ڪرڻ:** [اصطلاح] ٻڪريءَ يا رڍ جون دانهون ڪرڻ، پيڪون ڪرڻ

• **پيڪارَ ج پيڪارُون:** [ا ـ مث] دانهن (ٻڪريءَ جي)
'ڪڻ نہ ڏنارن چيلين ٻڪرين جي پيڪار لڳي'

– **پيڪارَ لڳڻ:** [اصطلاح] ٻڪرين جو ٻاڪارڻ
* ماٺهن جو ٻڪرين وانگر پيڪاري هاءِ گهوڙا ڪرڻ

• **پيڪارڻُ:** [مص – فعل لازمي] ٻڪرين جو آواز ڪرڻ، ٻاڪارڻ، دانهون ڪرڻ
* [پيڪاريو پيڪاريندو پيڪاريل]

• **پيڪائِڻُ:** [مص – فعل متعدي] بند ڪرائڻ، پيٽائڻ
* آواز ڪرائڻ (ٻڪريءَ جو)
* [پيڪايو پيڪائيندو پيڪايل]

• **پيڪڙُ/ پيڪڙُ ج پيڪڙَ/ پيڪڙَ:** [ا ـ مذ] دروازي جي ٻن طاقن جي وچ واري وٿي، دروازي جي طاق ۽ پٽ جي وچ واري وٿي
* ٻن آڱرين جي وچ واري وٿي يا ڳنڍ واري جاءِ
* وڻ جي ٻن ڏارن جي وچ وارو خال
* ٻن پٽين جي وچ واري وڇوٽي
* ڪن بہ ٻن شين جي وچ واري وڇوٽي
* ور، پيچ، وڪڙ، ڦيرو (رستي، درياءَ يا زمين جو)
* لنگهہ، گهيڙ
* ڦڪوڙ، پيڙو، آڪيڙو

– **پيڪڙ ۾ اچڻ:** [اصطلاح] ڪن بہ ٻن شين جي وچ ۾ اچي وڃڻ، پيچ ۾ اچڻ، وڪڙ ۾ اچڻ، ڦاسجي وڃڻ
* مصيبت ۾ اچڻ

– **پيڪڙ ۾ ڦاسڻ:** [اصطلاح] ٻن مصيبتن جي وچ ۾ ڦاسڻ

• **پيڪڙڻُ:** [مص – فعل متعدي] ڪڙي يا تاڙيءَ ڏيڻ کان سواءِ دروازي جا طاق ورائي ڇڏڻ، طاق بند ڪرڻ، در ڏيڻ
* [پيڪڙيو پيڪڙيندو پيڪڙيل]

• **پيڪڻُ:** [مص – فعل لازمي] ٻڪريءَ يا رڍ جو دانهون ڪرڻ، ٻي ٻي ڪرڻ، پيڪ ڪرڻ، دانهون ڪرڻ، رڙيون ڪرڻ، ٻاڪارڻ

• **پيڪهہ:** [ا ـ مذ] گاهہ جو هڪ قسم (جنهن جا ٻن ۽ گسريون ڪوپ' يا 'ڪپهہ' گاهہ جهڙيون ٿين ۽ مال جام کائيس)
* [س/ڪوهہ]

• **پيڪرَ:** [ا ـ مذ] چوپايو مال
* [س/ڪوهہ]

• **پيڪڙُ ج پيڪڙَ:** [ا ـ مذ] ٻن وڻن، ٻن پٽين يا ٻن جاين جي وچ واري وڇوٽي، پيڪڙ
* وڻن جو جهلو يا جهڳٽو (جنهن ۾ لڪڻ جي جاءِ هجي)
* [س/ڪوهہ]

• **پيگهڙو ج پيگهڙا:** [ا ـ مذ] مٽي تي هڪبٽي مٿان ڪنيل پاٽيءَ جا ٻہ پريل دلا، پيلهڙو، ٻهڙو
* [ٻہ + گهڙو]

• **پيگهُو ج پيگهُو:** [ا ـ مذ] ٻن واهن، ڪڙين يا ڪسين جي وچ واري زمين، هڪڙي ڪڙيي جي وڪڙ ۾ آيل ابراضي يا زمين
* [س/ات]
* [ا ـ خاص] تعلقي ڪنڊ ڪوٽ ۾ هڪ ديهہ جو نالو

• **بيگِهي:** [ا ـ مث] ناچ جو هڪ قسم، باگهي

* نوٽن راند ۾ ٻن پاسن کان لاڳيتا ٻه ٽڻ، ٻٽڻ

* ٻٽو فائدو، ٻه طرفو لاڀ

* پورو وجهه

* جهيڙو، جهڳڙو

* [س/ڪوهه]

* لڙ، شور، هل، بيگهاڙو

— **بيگِهي لائي ڏيڻ:** [اصطلاح] نوٽن راند ۾ لاڳيتا ٻه ٽڻ ناهي، مخالف رانديگر جي ساريءَ پنيان ساري مارڻ، ڪاميابيءَ سان داءُ هلائڻ

* وارو وار ڪرڻ

* مسلسل تڪليفون ڏيڻ

— **بيگِهي مچڻ:** [اصطلاح] سواءِ تڪليف جي ٻه طرفو فائدو ٿيڻ، ٿوريءَ محنت سان ٻه پاسو فائدو وٺڻ، چڱو وجهه ملي وڃڻ، داءُ لڳڻ، وارو ورڻ

* ساجي لڳڻ، مکو مچڻ

* جهيڙو لڳڻ

— **بيگِهي هڻڻ:** [اصطلاح] شاديءَ يا خوشيءَ جي موقعي تي بيگهي (ناچ) ڪرڻ، باگهي هڻڻ

• **بيلَ:** [ا ـ خاص] تعلقي ڪڪڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بيلَ، بيلهَ:** [ظرف] گڏوگڏ، ٻـت، ٻه گڏ، جوڙو، ساڻ

* همراهه، ساٿي

’ڏکر بيلين بيل، جي سور پريان جا ساڻ مون‘ (شاهه)

• **بيلَ، بيلهَ ج بيلُون، بيلهُون:** [ا ـ مث] جوڙي، جوڙو

* دوستي، سنگت

* بيليو، ٻن ٻن جي قطار

’ٻاٽن بيلون ٻڌيون، پسيو سونهه سون‘ (شاهه)

* وهٽ تي ٻن جي گڏ سواري

* ٻيو دفعو ڏنل هر (زمين کي)

* ون ويڙهي

* [س/لس]

— **بيلَ ٿيلَ بيلهَ ٿيلهَ ڏيڻ:** [اصطلاح] وري وري جنيون ڪرڻ، دشمني ڪرڻ، وڏو نقصان پهچائڻ

* [س/ات]

* ٻه ٽي دفعا هر ڏيڻ

• **بيلُ ج بيلَ:** [ا ـ مذ] بيٽ، بيٺاري، بيلات

• **بيلاٽُ، بيلاٽو ج بيلاٽ، بيلاٽا:** [ا ـ مذ] گهڻن بيلن وارو هنڌ، بيلارو

* درياءَ ۾ ظاهر ٿيل بيٺاري (جنهن ۾ ٻيرين وغيره يا ٿورو گهڻو جهنگ ابري ويو هجي)

* بيٺهري، بيلاٽي

• **بيلاٽِي ج بيلاٽِيُون:** [ا ـ مث] ننڍو بيٽ، بيٺاري

’ڪنڌي ساريان ڪان، يا امن امان، تنهنجي باجهه بيلاٽي پانئيان‘ (شاهه)

• **بيلارو:** [ا ـ خاص] تعلقي ميرپور ساڪري ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **بيلارو ج بيلارا:** [ا ـ مذ] ننڍڙو بيٽ (جنهن تي ٿورو گهڻو جهنگ هجي)، بيلاٽو

* ٻن ٻنين جي وچ ۾ جهنگ جو ٽڪرو

* اها ٻني جا ٻن نين، واهڙن يا دريائن جي وچ ۾ هجي

• **بيلاڙِي ج بيلاڙِي:** [صفت] بيلي جو رهاڪو، درياءَ جي ڪنڌيءَ واري گهاٽي جهنگ ۾ رهندڙ

* [س/ڪوهه]

* [ا ـ مذ] شينهن جو هڪ قسم، واگهه

* ٽتر جو هڪ قسم

’بيلاٽيءَ باجهون، سهڻيءَ ساعت نه گذري‘ (شاهه)

-

’ڪيهي بيلاٽي ڪيترا، ڪن گروڙيون گينور‘ (حفيظ تيوڻو)

• **بيلاڙو:** [ا ـ خاص] ٽنڊي باگي ۽ شهدادپور تعلقن ۾ ديهن جا نالا

• **بيلاس:** [ظرف] جوڙو جوڙو، ٻه ٻه، بيلهه

• **بيلاسڻُ:** [مص ـ فعل لازمي] گڏ سمهڻ، ٻڪ وجهي سمهڻ

’سڪ نه ستا ڪلهن، بيلاسي پانهون‘

• پيلانگ ج پيلانگُون: [ا ـ مث] ٻسانگ. ٻه شاخي ٽوٽي
* پيلنگھ
'مٽان لامن لت ڏيو ٻولي سر پيلانگ' (شاھ)
• پيلانگھَ ج پيلانگھُون: [ا ـ مث] وِک، ٻرانگ
* [س/ل]
• پيلائِي ج پيلائِي: [صفت] پيلي جو رهاڪو. درياءَ جي ڪنڌيءَ واري گھاٽي جھنگ ۾ رهندڙ
* [ا ـ مذ] شينهن جو هڪ قسم، واگھه
* تتر جو هڪ قسم
'پيلائيءَ پاڃھون، سهڻيءَ ساعت نه گذري' (شاھ)
–
'ڪيهي پيلائي ڪيترا، ڪن گرڙيون گينور' (حفيظ تيوڻو)
• پيلَپ/ پيلپائِي ج پيلپائِيُون: [ا ـ مث] همراهي، مددگاري، واهر، مدد
* هاريو نوڪري، خدمت، ٽهل ٽڪور، ٻانهپ، غلامي
* سنگت، ٻنهي جي سنگت، ٻنهي جي شراڪت، دوستي
'وڏي تان ان وات ۾، پيلپ پيائي' (شاھ)
* گڏ هلڻ جي حالت
* [س/ل]
• پيلَپڻُ/ پيلَپڻَ : [ا ـ مذ ـ مث] پيلپ، پيلپائي
• پيلَپٽو/ پيلَپو: [ا ـ مذ] پيلپ، پيلپڻ، چاڪري
• پيلپي: [ا ـ مث] پيلپ، پيلپو
• پيلَڙو ج پيلَڙا: [ا ـ مذ] مٽي تي هڪ‌ٻئي مٿان رکيل پاٿيءَ جا ٻه پيريل دلا، ڀھڙو، ٻيگھڙو
* [س/ل]
• پيلَنگ/ پيلَنگھُ ج پيلَنگ/ پيلَنگھَ: [ا ـ مذ] ٻچانگي وڏي ٽوٽي (جيڪا پيهي ٺاهڻ ۾ ڪم اچي)، ٻسانگ، ٻڙيال
* [س/ات]
• پيلَڻُ ج پيلَڻَ: [ا ـ مذ] جتن جو لوڪ گيت (ٻه ڏکو خالص مجازي شعر جيڪو گھڻو ڪري سرائڪي ٻوليءَ ۾ جيل اڪيلي سر گاٿيس پهرين ڏهين ڇڪ کي اولائي' جون ۽ پوئين هيلئين آواز کي لاهٽي)

• پيلَڻُ/ پيلھڻُ: [مص ـ فعل متعدي] زمين کي ٻيو هر ڏيڻ
• پيلو: [ا ـ خاص] جاتي، ڏگھڙي، سجاول ۽ ڪشمور تعلقن ۾ ديهن جو نالو
* لس ٻيلي جو مکيه مرڪزي شهر
• پيلو ج پيلا: [ا ـ مذ] گھاٽن ۽ وڏن وڻن واري ايراضي، جھنگل، درياھ جي ڪنڌيءَ لڳ وڻن ۽ ٻوڙن واري ايراضي، گھاٽو جھنگ، بيشه، بَنُ
– پيلائِي ج پيلائِي: [صفت] پيلي وارو، پيلي جو رهاڪو
– پيلو ٻه ٻرانگھون: [اصطلاح] وڏو يا اوکو پنڌ ٻه ڏِک نه ڏئي
'مؤسن لاءِ پيلو ٻه ٻه ٻرانگھون' (محاورو)
– پيلو کاتو: [ا ـ خاص] سرڪاري سطح تي ٻيلن جي نگھباني ڪندڙ کاتو، محڪمه جنگلات (Forest Department)
– پيلي ڏَڻِي: [ا ـ خاص] لس ٻيلي جي مشهور سخي حاڪم 'سپڙ جام' جو لقب (جنهن هڪ منديءَ ۾ اڃاڻ چارڻ کي هڪ سؤ تازي گھوڙا خيرات ۾ ڏيئي ڇڏيا هئا)
'ٻڇان پاڃھ ٿي، پاڃھاٿو پيلي ڏڻي،
سپڙ سا سخي، جا چارڻ جي چت ۾' (شاھ)
• پيلُوڙو: [ا ـ مذ] چوڪرين جي هڪ راند
* [س/ٿ]
• پيلو ڪوڪرُ: [ا ـ خاص] تعلقي گوني‌ءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو
* ['ڪوڪرن' جو پيلو]
• پيلھَ: [ا ـ مث] هڪ ئي وهٽ تي ٻن ڄڻن جي سواري، ٻٽي سواري
* هڪ دفعو کيڙيل زمين کي ٻيو کيڙ، ٻيو هر
* هڪ دفعو کيل ڳالھ جي وري چوٽي، ورجاءُ
* [س/ل]
* همراهي، مدد
* پيلپو، سنگت، دوستي
'هاريا هنجھ پگن سين، ڪھڙي پڏين پيلھ' (شاھ)
* [ظرف] گڏ، ساڻ، همراھ، پيلھڙ

– **ٻيلهه ٻڌڻ:** [اصطلاح] ٻڌ تي ٻيهڻ

※ دوستي ڳنڍڻ، ياري لائڻ

'تو ڪيئن ٻڌي ڪيڙا، ٻٽ ٻيهرسان ٻيلهه' (سگهو)

– **ٻيلهه ڏيڻ:** [اصطلاح] ٻيو دفعو هر ڏيڻ

• **ٻيلهار:** [ا – مذ] جاڙا ڦر

※ [س/ل/ٿ]

• **ٻيلهاڙ:** [ا – مث] ٻن ڪڙين جي وچ واري زمين، ٻيلهاڙو، ٻيگهو

※ [س/ات]

• **ٻيلهاڙو:** [ا – خاص] ڳمبٽ ۽ ميرو خان تعلقن ۾ ديهن جا نالا

• **ٻيلهاڙو ج ٻيلهاڙا:** [ا – مذ] 'مَلهه' وانگر سنڌ جي پهلوانن جي هڪ مشهور راند (جنهن ۾ مخالف ٽولين جا ٻه پهلوان ساڳئي وقت هڪٻئي سان زور آزمائي ڪن جن مان هڪ جهلي ٻيو چلائي)

– **ٻيلهاڙي:** [ا – صفت – مذ] ٻيلهاڙي راند ڪندڙ

• **ٻيلهاڙي:** [ا – خاص] تعلقي ڏوڪريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو

• **ٻيلهڙ:** [ا – مث] ٻه ڳڌ هجڻ جي حالت، جوڙو، جٽ

'شل ٻيلهڙ جيئني! = شل ٻئي ٻٽ جيئنئي!'

※ (درويشن ۽ منگتن جي دعا)

※ [ظرف] ٻه ڳڌ، جوڙو، ٻيلهه

※ [صفت] ٻئو، ٻيئو، ٻه تهو

※ [س/ل]

• **ٻيلهڙو ج ٻيلهڙا:** [ا – مذ] مٽي تي پاڻيءَ جا هڪٻئي مٿان لاڳيتا رکيل ٻه دلا، ٻهڙو، ٻيگهڙو، ٻيلڙو، هڪٻئي مٿان رکيل ٺڪر جا ٿانو (جهوڪ سلسلي وار رکيل ڪنس ڪنگ تس، دکي ڪنهر طرفان ڏياريءَ تي ٻارن کي هڪ قسم جي رانديڪن جو ڏنل تحفو)

※ گهه جو هڪ قسم

– **ٻيلهڙو ناهڻ:** [اصطلاح] ٺڪر جا ٿانو هڪٻئي مٿان ڪري رکڻ، ٻيگهڙو ڪرڻ

• **ٻيلهنگ ج ٻيلهنگ:** [ا – مذ] ٻن وڏن انگهن واري ڏگهي ڪاٺي (اهڙين ٻن ڪاٺين جي چئن انگهن تي هاري ٻيهو اڏين)

※ 'ٻيهي جو ٻيلهنگ' ٻچانگي وڏي ٺوٺي (جيڪا ٻيهي ناهڻ ۾ ڪم اچي)، ٻسانگ، ٻڙيال

• **ٻيلهڻ:** [مص – فعل متعدي] ٻيلهه ٻڌڻ، ڳڌ ٻڌڻ، سلهاڙڻ

※ [س/ڪوهه]

• **ٻيلهڻ/ ٻلهڻ:** [ا – مذ – مث] ٻنيءَ کي ٻيو دفعو ڏنل هر، ٻيل

※ سؤا جي ڏائيندڙ ڦر کي چاڙهيل ٻسانگو ٻوٽاڙو، ٻلهڻ

※ نختو

※ [س/ات]

• **ٻيلي:** [ا – خاص] ڪنڊياري ۽ گهوڙاٻاري تعلقن ۾ ديهن جو نالو

• **ٻيلي ج ٻيلي:** [صفت] ساٿي، سنگتي، رفيق، حال ڀائي، غمخوار، همراهه، واهرو، مددگار

※ پورهيت، ڪمي

※ رکوال

– **ٻيلياڻي ج ٻيلياڻيون:** [ا – مث] مددگار، رفيق (عورت)

'سي ڪيئن ٻيلياڻيون، جن ويندو هوت نه واريو' (شاهه/حسيني)

-

'ٻيلياڻي ٻروچ، ڏني سِڪ سسئي کي' (شاهه)

– **ٻيلي سارڻ:** [اصطلاح] همراهن ۽ ساٿين جي (ڏکئي وقت ۾ ٻڌ) سار سنڀال لهڻ

'هٿڻ، هڪلڻ، ٻيلي سارڻ، مانجهيان اِيءَ مرڪ' (شاهه)

• **ٻينٽون:** [ا – مذ] هڪ ڏينهن ڇڏي ٻئي ڏينهن ايندڙ تپ، ٻيٽڙ تپ

• **ٻيڻ:** [ا – مث] ڪنهن عدد جي اوتري ٻي واڌ، ٻيڻائي، ٻي سگهه، ٻڻائي

• **ٻيڻ:** [ا – مذ] وڪڙ، ٻيچ، موڙ

※ [صفت] ٻئو، ٻيئو

• بيٽائِڻُ: [مص – نعل متعدي] بيٽو ڪرڻ، ٻٽو ڪرڻ، ڏوڻو ڪرڻ
※ ڏنگو يا مڙيل معلوم ٿيڻ
※ وري چوڻ
※ ورجائڻ
※ [بيٽايو، بيٽائيندو، بيٽايل]
– بيٽائِي ج بيٽائيُون: [ا – مث] بيڻ، ٻٽائي
※ ڏوڻائي
• بيٽو ج بيٽا: [صفت] ٻهرئين عدد، وزن يا انداز کان ٻه ڀاڱا وڌيڪ ٻٽو، ٻه دفعا زياده، ڏوڻو
※ ڏنگو، ڦڏو
※ وريل، مڙيل
※ [مث: بيٽِي ج بيٽيون]
– بيٽو سُٽُ: [ا – مذ] اوبري تي ويڙهيل ٻن تندن وارو سُٽ
– بيٽِي پَٽ ٿيڻ: [اصطلاح] مصيبت ۾ مبتلا ٿيڻ، بنياد ڪمزور ٿيڻ، حالت خراب ٿيڻ
※ ڏک ۾ پرجڻ، تڪليف سهڻ
• بيو ج بيا: [صفت] شمار ۾ 'ٻهرئين' کان پوءِ وارو عدد
※ ثاني، مَٽ
※ ايندڙ، اڳيون، اڳلو (next)
※ ڌاريو، اوپرو، اجنبي، پرائو، غير، ويڳو
※ پرديسي، پرڏيهي
※ ساڳيو نه، بدليل
※ نئون، نرالو، نيارو
– بيو نه: [ح – جملو] وري نه، اُن کان سواءِ
– بيو مُولُ: [ا – مذ] ڪنهن عدد جو اهو حصو، جيڪو اوترا دفعا اُنهيءَ ۾ سمايل هجي (جيئن: 64 جو بيو مول آهي 8؛ يعني ته '8' اٺ دفعا '64' ۾ سمايل آهي)
– بيو وَري: [اصطلاح] اُن جي پران، البت، بيو ڇا تصديق ڪندڙ جوابي جملو (جيڪو معنيٰ جي لحاظ سان = "اُئين نه ته ڪا وري ٻي ڳالهه به آهي ڇا؟" – عبارت جي برابر آهي، جيڪو گهڻو ڪري جملي ۾ سوال طور ڪتب ايندو آهي)، بلڪل ائين
• بيھُ: [ا – مذ] خوف، ڊپ، ڊڄ
※ [س/ٿ]
– بيھُڙو: [صفت] ڊڄڻو
※ بزدل
• بيهارَ: [ظرف] ٻئي دفعي، بيو ڀيرو، بيهر
※ وري، موٽي
※ [ٻئي + وار]
'مَ جاڻان بيهان ڪير ملندا ڪن سين' (شاهه)
※ [صفت] ٻئي بيٺ سان مادي، بيو دفعو ويايل
• بيهاڻو: [ا – مذ] سال ۽ ٻن سالن جي اندر واري عمر جو وارو ڪنوات، ٻهاڻ
※ [س/ات]
• بيھَرَ: [ظرف] ٻئي دفعي ٻئي ڀيري، بيهار، دوباره، وري، موٽي
※ [صفت] ٻئي بيٺ سان مادي، بيهار
※ [س/ات]
• بيھَرَ: [ا – صفت – مث] رن زال، ونڊي، رنڊِ
※ [س/ل]
'هڪ زال بيهر بيو وري سُڃهي ولهه تي'
※ بير
– بيھَر تانِي ٿلِڻ: [اصطلاح] تاجيءَ کي بيو ڀيرو 'پيڻ' يا 'ڪلف' ۾ ٻوڙڻ، جيئن سڀئي تندن تي پيڻ چڙهي
※ [س/ات]

- **ٻيهَڻُ**: [ا ـ مذ] ٻجُ
  - ٭ [سن: ٻيج]
- **ٻيٺَرُ**: [ا ـ مذ] هڪ نہ ٻئي ڏينهن ايندڙ تپ
  - ٭ ٻہ ڳنڍيل تندون، تاڃيءَ جي ٻنهي ڪنين ۾ ٻهريون ٻهريون ڌاڳو (ڪورين جو اصطلاح)
  - ٭ ڪاٻاڙ يا ٽيڻو رسو
  - ٭ [س/ٿ]
- **ٻيٺي**: [صفت] هيٺ ٻہ ۽ هو ٻہ. هردو، ٻئي
  - ٭ [س/ٿ]

❑

Mufasil Sindhi Lughat

Vol- II (ب - ٻ)

Chief Editor

Sarfraz Rajar

ISBN 978-9-6962506-9-2

Sindhi Language Authority, Sindh